АЕ
20
Марийск.
МУТЭР

РУССКО-МАРИЙСКИЙ

СЛОВАРЬ

(МУТЭР)

Пособие при изучении марийского языка

Издание Маробиздата

Йошкар-Ола
1928 г.

99494

АЕ
20
Марийск

494.521-3

МУТЭР

РУССКО - МАРИЙСКИЙ СЛОВАРЬ.

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТ КРАСН. ПРОФЕССУРЫ
№ 99494
4°

Издание Маробиздата.

Краснококшайск. . . . . 1928 г.

Напечатано в Первой Гостипографии Мароблиздата.
1928.

Мароблит № 605. Тираж 3000 экз.

Предисловие.

Предлагаемый вниманию читателей русско-марийский словарь составлялся при условиях весьма неблагоприятных.

Вначале словарь был намечен в 25 печатных листов. После изготовления его, применительно к указанному об'ему, на треть, задание было сокращено до восьми листов. Но вскоре и последнее задание было перерешено, и словарь окончательно стал составляться на 12 печатных листов. Это последнее решение относится к концу февраля 1927 года; начало же работ по составлению словаря вообще восходит к началу 1927 года.

Другое неблагоприятное обстоятельство—это отсутствие достаточно подготовленных литературных работников, особенно для такой специальной работы, как составление словаря.

Наконец, немаловажным тормозом при составлении словаря являлся оставшийся открытым до последнего времени, правда больше по причинам внешнего характера, вопрос об об'единении орфографии восточно-лугового и горного наречий мар'языка.

В восточно-луговой части словарь был изготовлен впродолжении четырех месяцев, с половины февраля до половины июня 1927 года, в горной же части дело затянулось до семи месяцев, считая начало приблизительно с 1-х чисел марта и конец в 1-х числах октября.

При составлении словаря были использованы следующие материалы:

1. Русско-французский словарь Н. Макарова,
2. Политсловарь, изданный под редакцией Эльцина,
3. Материалы комиссии по РМЯ при Маробисполкоме, касающиеся делопроизводства тех или иных учреждений. Материалы третьего порядка были не исчерпывающие, т. к. оказались представленными не от всех учреждений.

В лексическом отношении представлены слова коренные, а из производных более употребительные. При этом ввиду ограниченности об'-ема словаря от фразеологии в общем пришлось отказаться, введя ее лишь в крайне необходимых случаях.

Переводы слов сделаны по следующим принципам:

1. Дан по возможности точный, где можно и нужно, буквальный перевод, а где нельзя, дано литературное об'яснение слов.

2. Слова специальные и технические термины или переведены в виде слов-проэктов на основе корней и форм мар'языка, или же приведены без перевода, но с соответствующим их значению об'яснением на

мар'языке. Последнее сделано, конечно, не для того, чтобы пользоваться об'ясненными словами в виде соответствующих им комплексов в делопроизводстве на мар'языке, но с целью облегчения труда тех читателей, которые лишены возможности пользоваться дорогими справочниками, подчас и не совсем понятными.

Предвидя затруднения при пользовании словарем в отношении постановки ударений в марийских словах со стороны русской части читателей, комиссия вначале решила было отметить ударения, но к моменту окончания работы отказалась от указанного решения, т. к. с другой стороны, ввиду большого расхождения ударений в восточно-луговом и горном наречиях, расстановка ударений поставила-бы в такое же затруднение и марийцев как восточных и луговых, так и горных, именно: получилось-бы предложение горным произносить слова с ударением совершенно противоположным, чем в их наречии. То же самое получилось-бы и в отношении восточно-луговых марийцев (горн.: манэш*), алаша, восточ.-лугов.: манэш, алаша).

Однако, чтобы не оставить совершенно беспомощным читателей из немарийцев, комиссия решила представить в начале словаря самые законы об ударениях отдельно как для восточно-лугового, так и для горного наречия.

В целях внесения большей ясности в оценку вопроса о принципах письма сделаны указания о способах письма и о гармонии гласных звуков.

Составление словаря было поручено Маробисполкомом особой комиссии, в которую входили следующие лица: от восточно-луговых — В. А. Мухин, И. А. Березкин, Ф. Е. Егоров, В. М. Васильев, А. К. Эшкинин, П. К. Карпов, Н. И. Иванов, А. Д. Белков, Е. П. Ермаков, от горных — И. Т. Митюк, А. И. Ермольева, Н. В. Игнатьев.

Комиссия разрабатывала принципы составления словаря, вопросы орфографии, редактирования, издательские и сметного порядка. Для самого же перевода, составления карточек, алфавита, переписки и других технических работ был привлечен, кроме членов комиссии, целый ряд работников — как из сотрудников разных учреждений, так и из учащих и учащихся Краснококшайского Педтехникума, Совпартшколы и Семилетки.

В процессе составления словаря наиболее трудные части его были даже продискуссированы. Таким образом, работа привлекла общественное внимание и может быть рассматриваема отчасти, как продукт коллективного творчества.

В частности участвовали из луговых марийцев — Борисов И. А., Иванов А. И., Леухин С. И., Королев В. К., Кидалашев А. Н., Ефремов Т. Е., Васильев В. В., Пайбердин М. В., Львов А. и другие.

Из горно-марийцев работали главным образом Айплатов И. А., Григорьев П. Г., Эпин С. Г. и Митюк И. Т.

---

*) Жирным шрифтом здесь, как и далее в некоторых местах, обозначаются ударенные гласные.

Словарь редактирован в восточно-луговой части В. М. Васильевым, в горной — И. Т. Митюком. Но окончательное редактирование и уточнение переводов слов вост.-луговой части произведены т.т. Мухиным В. А. и Васильевым В. М. При этом слова, отмеченные звездочками, представляют проэкты новых слов и терминов на основе корней марийского языка; они принадлежат б. ч. последним редакторам словаря.

Транскрипция горно-марийской части словаря представлена в окончательной редакции И. Т. Митюка и никаким изменениям не подвергалась.

Ввиду ограниченности времени, недостаточной подготовленности массовых работников, участвовавших в составлении словаря и ввиду отсутствия некоторых совершенно равнозначащих с русскими слов или иногда форм, настоящий словарь, как первый опыт, несомненно не мог избежать недостатков. Но комиссия позволяет себе надеяться, что благожелательная критика не откажется поделиться своим опытом и ценными указаниями и тем поможет комиссии устранить их в будущем издании или вообще в дальнейших работах ее.

Комиссия.

Некоторые сведения из марийской грамматики, необходимые при пользовании словарем.

1. Ударение в восточном и луговом наречиях.

Ударение в вост. и луговом наречиях ставится и в начале, и в средине, и в конце слова.

1. Слова со звуками „а, ӓ“ в конечном слоге, как в закрытом, так и открытом, имеют ударение на этом конечном слоге.

Прим.: омса, кочкам, ӓмӓл, шойик, турий, изи.

Исключение: на сравнительные приставки „ак, ла“ ударение не падает.

Прим.: тыгак, тугайак, пирыла, ватыла.

2. Слова со звуками „э“ в конечном закрытом слоге имеют ударение на сказанном звуке.

Напр.: ончэм, пышкэм, лондэм.

В словах со звуком „э“ в открытом конечном слоге ударение переносится на второй слог от конца и далее, если гласным второго слога является — „ы“.

Напр.: кайэ, кылымдэ, тӱрэдыктэ.

Исключение: немногие слова, оканчивающиеся на „э“, имеют ударение на нем.

Напр.: куэ, пыкшэ, шопкэ, и некоторые другие.

3. Звуки „ы, ы, й“, как краткие, ударения обычно не принимают. Если в слове кроме звука „ы“ или „ы“ имеются другие гласные, то ударение ставится на ближайшем от конца слоге с другими гласными.

Напр.: шорык, оварчык, каласыктыш, кӱварыштыжэ.

Если же в слове, нет других гласных, кроме „ы, ы“, то ударение падает на начальный слог.

Напр.: пылыш, ыштыктыш, кышкылтыльым.

4. В словах, оканчивающихся на „о, ӧ, у, ӱ“, в открытом конечном слоге ударение падает на второй слог от конца и далее, если гласным второго слога является “ы, или ы“.

Напр.: комбо, норго, портышто.

Исключение: очень немногие слова, оканчивающиеся на „у, ӱ“ о, ӧ, имеют ударение на них, главным образом в луговом наречии.

Напр.: кугу, кужу, шӱкшӱ, кӱжгӱ, посто йолко, мӧмо.

2. Ударение в горном наречии.

1. В 2-х сложных словах ударение ставится на 1-м слоге:

Примеры:

сала	тури	увэр	косир
йано	кэйай	шудо	укэ
шактэ	кэйэн	иктэ	пукшаш
карак	кэок	вилэ	лийäш
тайэн	тэнгэ	киша	мийä
хыйак	шэлык	ирок	изи
кынам	лыгаш	имньим	морэн
кымыт	кытла	тыньым	коэм
ылын	Ырäн	коми	москä
ыраж	лымэт	кого	сорыш
кырска	мыньэр	чотэ	ужäш
пуда	мыньым	ошым	ужын

Исключения: кыцэ, äньäт, эчэ.

2. В 3-хсложных словах, имеющих в среднем слоте один из гласных „а, ä, э, и, о; о, у, ў", ударение ставится на указанных средних звуках.

йалахай	кыцэлä	увэрлä	мылойэц
алаша	мэлэнäм	кугижä	йажожым
айаран	тэнгэчэ	канльикä	законжо
йоалгэ	вäрэштäм	нылиньэк	когожым
сукалтыл	пўэргэ	утьикä	йаноэт
роалаш	лудэмäш	имньижым	момоца
шагалэм	млойэцшын	когилä	кытозö
элтäлэм	кадэмä	пэрвийшэ	ўшкўжым
пытäри	кэрэмэт	иргодым	нўшмўжым
пытäрли	попэнä	льоргозо	
лэвäшым	ыштэндä	ородо	

Исключения: очень немногие слова отступают от указанного правила:

Мэрциктäш, кадэмä.

3. В 3-х и 4-хсложных словах, имеющих в начальном слоге один из гласных „а, ä, э, и, о, о, у, ў", при наличии кратких гласных „ы, ы„ и иногда при гласном „и" в средине слова, ударение ставится на начальном слоге.

марыжэ	мäгыртäш	ливыктäш	локтызо
вакыла	анзыкыла	питышым	толмыкышт
кандышым	алыкышкэ	тирышкэ	коргыштыжö
анзылкэ	шарыкдымэ	миймыкышт	вуйжырдымо
шайыштын	вäрышкыжэ	лишнышэ	кудышто
айырлаш	шэлыкыштэ	сирышкыжэ	пуйырэн
шэлыштäш	мэрцышыläн	тирышкыжэ	кушмыкышт
вäтыжэ	кэмыкыжэ	лочиктäш	шўдышäш
тäрлышäш	ньигылтäш	локтылаш	

4. Если в 4-х и более сложных словах на 2-м от конца слоге гласным является один из звуков „а, ӓ, э, и, о, ӧ, у, ӱ; то ударение падает на этот звук.

Если же на 2-м слоге гласным оказывается один из кратких гласных ы, ӹ, то ударение переносится дальше на те же перечисленные гласные.

уалашкэ	пӓлӹдӹмӓшкэ	ыдӹрӓмӓш
арӓваэщ	ыдӹрӓмӓшӹм	ынгӹжӓжӹм
салымашкэт	айыртэмын	тарлӹшӓшӹм
алалалташ	алыкэтшӹм	кошкымэшкэ
лыдылдалаш	оксайэтым	пӓлӹмэдӹм
момоцашкэ	шоээмаш	и пӓлӹмэдӹм
кэлэсӹмэ	кытӧзылӓн	ӱшкӱжӹнӹм
шэргэдӹмэ	шӹргэшыжэ	нӱшмӱштӹжӧ
кэлэсӹктэм	тӹкэдӹлӓш	нӱшмӱжӹм
имньидӹмэ	млӧйэцшылӓн	
иргодымжо	ыдырӓмашыным	

Исключения: кӓдэмайӓ, кӓдэмӓдӓ, икканак.

5. Если в слове во всех слогах, кроме конечного, гласными являются „ы, ӹ“, то ударение ставится:

а) в трехсложных словах на среднем слоге;

в) в 4-хсложных словах на третьем слоге от конца.

лывыргэ	пыдыргэ	ылӹштӓш
мычывуй	пыдырташ	пызылмэ
ыдылаш	лыгыкташ	ышты̆шдӓ
кыргыжаш	лывырташ	ышты̆мыжэ
пыткыдэ	кырышышкэ	пызыргымаш
ымылтӓш	кыдыргышэ	йӹлмыдымэ
ышты̆шаш	пылдырдымэ	шӹвылдымэ
шӹвылтӓш	тыгырдымэ	шӹвырваштыр
ыргызыжэ	ывырӓ	

6. В словах с приставками: соединительными „ат“, „ӓт“, сравнительными „рак, рӓк“, определительной „ок“ ударение переносится на гласные звуки в этих приставках.

марыжат	тиштӧк	йоалгырак
вӓтӹжӓт	тыштӧк	когорӓк
кӹзӹтӓт	тынамрӓкок	ородырак
ӹлэм	тыштыракок	изирӓк
иктӹлӓнӓт	йажорак	чотэрӓк
тэнгэок	йалахайрак	кэлэшрӓк

Исключения: на приставки „ок“, „ат, ӓт“ при соединении их с глагольными формами ударения не ставятся.

Пример: тӧлок, тӧлнаат.

7. В сложных словах и в словах, связанных с послелогами и наречиями в значении последних или вообще в словах, тесно связанных с другими, ударение переносится на последний слог первой части указанного сочетания, с небольшими, правда, исключениями.

ажак, ажак-марэ	сарла, сарла доно
вытвäра, вытвäрä-шыдыр	млойэц, млойэц доко
кальа, кальа-тыл	и млойэц доко
кожла, кожла-марэ	коми, коми лыман
и кожла-марэ	йажо, йажо äзä

Исключения: комбо-влä, оргö-влä, пур эдэм вм. пуро эдэм.

3. Гармония гласных.

Очень важное значение имеет в марийском языке также закон гармонии гласных.

Он состоит в следующем:

1) Если гласный звук первого слога в слове твердый, то и все другие гласные оказываются твердыми; при мягком гласном первого слога все последующие гласные должны быть также мягкими.

Напр.: курукышто, кожлаштэ, ӱмбäлäннä, когырыштӹжö.

2) Если в слове ударение падает на один из звуков „а, э, и, ы, ӹ“, то на конце в открытом слоге слышится „э“ (краткое).

Напр.: чодраштэ, идымыштэ, тыртышыштэ.

3) Если в слове ударение падает на один из звуков „о, ӧ, у, ӱ“, то на конце в открытом слоге будет „о“ или „ӧ“ (краткое).

Напр.: корныштo, пӧртыштӧ, курукыштo, кӱмӱжыштӧ.

Примечание: закон гармонии гласных строго выдерживается в восточном и горном наречиях; в луговом наречии нередко замечаются отступления.

Напр.: вместо „ӱмбäл“ говорят „ӱмбал“. *)

4. Начертание звуков в словосочинении.

Даже при наличии знаков для изображения всех членораздельных звуков данного языка письмо и чтение написанного очень часто несовпадают.

Этому мешают происходящие в языке постоянные изменения: чередования звуков, уподобления одних другим, выпадения, слияния, утрата одних форм и нарождение новых и т. д.

Напр.: парньа, кугуварньа; пэчэ, кудывэчэ; пэлэ, пэлвуй; тэнэйэ, тэнэйсэ; тудогыл вместо тудо огыл; кӧ гайа вместо кӧ кайа и т. д.

Письмо же, как более устойчивая, неизменяющаяся сама по себе форма языка, всегда отстает от живого языка. В результате столкнове-

*) В видах упрощения письма закон гармонии в отношении мягких гласных полностью не выдерживается, именно смягчение обозначается лишь на гласных первого слога слова. В настоящем пособии письмо представляется также в упрощенном виде.

ния двух указанных факторов получаются для живых языков два способа письма: фонетический или звуковой и орфографический — письмо применительно к определенным правилам.

Фонетический способ, дающий более точный звуковой отпечаток языка, употребляется обычно для целей научных, для изучения говоров и звуковых особенностей языка.

Для практических же целей, для обычного пользования языком, повседневной переписки и обучения в школах и т. д. более пригодно письмо орфографическое.

Примеры звукового письма: Тыш толшаш кодым, тудо вӧртэш вэлэ годын. Толат кын, ужын гайэт. Изат тэч мийэн йот.

Орфографический принцип можно выразить в следующем виде:

Слова с раздельным начертанием следует изображать так, как они слышатся в отдельном произношении, а в сомнительных случаях, каковые приходятся обычно на согласные звуки, разрешать вопрос общепринятым опособом, именно изменением слова таким образом, чтобы после сомнительного звука стоял гласный звук.

В приведенных примерах сомнительными могли быть слова: годым, кодын, дэч, йод, пӧртэш.

Фонетический способ, при применении его в письме для практических целей, неизбежно приводит к оправданию всякого, даже безграмотного письма, так как формулировка основного его положения дает полный простор для использования какого угодно письма, именно:

„Пиши так, как тебе слышится, как кажется правильным".

И в результате получаются разнописания, ведущие к недоразумениям и даже к непониманию, что можно видеть не только в простой переписке, но и в печатной литературе.

Примеры из журналов „У илыш" и „Ирыс жэрӓ", словаря Шорина и газ. „Кыралшы", представляющие неоправдываемые в орфографическом отношении фонетические отклонения:

Тынс, илнэна, илышым, кугжанш, лыпшрга, чоткдо, сэрш, сэрыш, йыбртэн, могрэшшэ, утр и другие в этом же роде.

Мол, моло, молы, вэлэ, вэлы, доно, доны, колышмы, пушшы, кашшы, кынь, гынь, кыц, гыц, путэ, ыштыдэ, ак кэрд, ак кэрдт, кэмыж годым, кэмыжы годым и т. д.

(Подробности см. в журн. „Марийск. Хозяйство" №№ 5—6, 1926 г., в ст. „К вопросу об об'единении наречий и говоров марийского языка").

Об'яснение содержания словаря, сокращенных обозначений и других знаков, употребленных в нем.

Словарь заключает более или менее полный перечень слов литературной части русского языка, за исключением слов устаревших и узко-специальных.

Перевод русского слова или об'яснение его значения отделяется знаком — (тире).

Короткая черта, т.е. - показывает не раз'единение, а сложение слов, выражающих одно к.-л. понятие. Напр.: **Авангард** — ончыл-нэргэ.

Звездочка в конце слова указывает, что оно есть проэкт, новое слово.

Повторение первой буквы алфавитного слова с черточкой указывает на повторение всего слова. Напр.: в гнезде под словом „**Валять**" сочетание „**В. — сукно**" значит "**Валять сукно**".

Приписка концевой части слова с краткой черточкой перед ней указывает на то же слово с присоединением приведенной части. Например: в слове „**Укротитель**" приписка „**-ница**" выражает слово „**укротительница**".

Слова в скобках означают или об'яснение значения приведенного слова или подразумеваемое в содержании слова дополнение. Например: **Анархия** — вуйалыдымаш (вуйлатымаш дэч посна илымаш). **Аванс** — ончык-пумаш (оксам, молымат).

Заскобленное окончание слова указывает на возможность употребления слова с заскобленной частью и без нее. Напр.: В глубину—кэлгыш(кэ).

Перевод, сделанный несколькими словами, выражает или синонимические виды, соответствующие данному русскому слову или диалектические разновидности одного и того же марийского слова. Напр.: **Античный** — акрэтсэ, тоштысо, ожнысо. **Армяк** — мызэр, мыжэр.

Переводы с подразделением указывают на то, что слово имеет совершенно разные, несходные друг с другом значения. Напр.: **Актив** — 1, уло-вундо, 2, ура йэн.

Цифры 1, 2 в конце глаголов означают 1 и 2-е спряжение их. Напр.: **Брызгать**—шыжыкташ 2 (2-е спряжение), пӱргалаш 1 (1-е спряжение).

Местами два глагола поставлены последовательно один за другим; переводы их следуют в том же порядке или на оба глагола (изредка) дан один перевод.

Горно-марийская часть перевода поставлена в квадратных скобках. Отсутствие же перевода на это наречие указывает на полное или почти полное сходство (**Бульон** — лэм, **Абажур** — лампэ-калпак) или на то, что слово оставлено без перевода — (**Буфер** — вий-чактартыш).

См. — смотри.

Т-рэ — тангастарэ (сравни).

Знак + перед словом означает слитное писание его с тем словом, с которым оно соединяется.

А

Абажур — лампэ-калпак; туд волгыдым тӱрлӧ вэлкэ шара.

Абзац — чакналтмэ корно (возымаштэ, пэчэтлымаштэ). А — изиш вэрым кодэн тӱнгалалтэш [сирымаштыт угыц тынгалмы корны].

Абонемент — жапэш-налмаш (тратыршто — вэрым, библиотэкыштэ — газэтым, кнагам да монь) [икта маньар вэрэмаэш библиотэкыгыц киьига налаш сирыктымаш].

Аборт — лугычлымаш *. Аза кудалтыш (кушкын шудэ, лугыч); вольыкынат, йанлыкынат лийэш [азаа йамдымаш (йори), лоэш колтымаш].

Абсолютный — йалтакан *, йӧршын шкэ сэмынжэ лийшан [ивима донат тангаштарымы].

Абсурд — йалт-йонгылыш * [йӧнтым шайа].

Авангард — ончыл-нэргэ.* Сарыштэ, моло пашаштат улшо-влакын ончыл нэргэжэ (тӱшкажэ) [анцылнышы, анцылны шалгышы салтак пуца].

Аванс — ончык-пумаш (оксам, молымат) [анцыц (оксам) налмаш].

Авантюрист — кажай [магэлэшым алталэн ыштэн кашшы, жульык].

Авария — пудыргымаш (вудыштӧ, йужышто коштмо годым) [пыдыргэн, сымырлэн, урын кэмаш, локтылалт кэмаш].

Авиация — йужкоштык *, йужышто чонгэштыл коштмаш [кушны чонгэштымаш аэроплан-дон].

Автобиография — шкэилыш-возымаш [ышкэ ылымашым сирымаш].

Автомат — шкэштыш *, шиждарыдэ штылшэ (машиньэ, виса, молат) [эдэм палшыдэок пашаа ыштымы машина].

Автомобиль — аптомбиль; пуш, тулэнэр, моло вий дэн коштшо жвот (орава, тэр) [имньидэок (бэнзин-дон молы) кашшы арава].

Автономия — шкэ вуй-вод *, иктажын шкэвуйа илымыжэ (посна йэнгын, калыкын) [ышкымым ышкэ виктарэн ылымаш].

Автор — сэрышоза *, шкэ тыч возышо [ышкэ шанэн киьига сирышы].

Авторитетный — жаплыман, пагалыман, шотлыман * [пимлы (эдэм)].

Агент — паша-виктарышэ *, паша виктараш иньанымэ йон [пашаа виктараш колтым эдэм].

Агитатор — агитатыр, сӧрастарыша [ышкэ вэкыт сарэн попышы].

Аграрный вопрос — мландэ паша тэргымаш [мӱландыт пашаа гишан попымаш].

Агрессивный — тавалышан (шуышын налаш тӧчышан) [тупыньла, йардымла ыштымы].

Агрокультура — мландэ озанлык тувырчык (йӧндылчык, йӧндык, йӧнык *) [мӱландыт пашам йажоомдэн ыштымаш].

Агроном — агроном; мландэ озанлык пашалан тунэмшэ [мӱландыт пашам йажон ышташ тымэньшы].

Агроучасток (агрономический участок), — мландэ пашалан тунктымо вэр [агрономын ныр пашаа ыштэн анчыктым варжы].

Адвокат — вакат, аквакат, сутышто аралышэ.

Администратор — вуйалызэ* [халык виктарым пашам анчышы, видышы].

Администрация — вуйалызэ тӱшка.

Административный отдел (см. милиция), — вуйалызэ пӧлка [халык виктарым пашаа анчым айыртэм].

Адрес — адрэс, колтым-палэ* [сирымашлан корным анчыктымаш, эдэмныльым варжым анчыктымаш].

Азарт — чон пытэн тӧчымаш [йан пыт цацымаш, ышкымым цаклыдэ ыштымаш].

Азбука — мутпалэ, * лудаш тунэммэ кнага [лыдаш тыӈӓлмы кньигӓ].

Академия — кугу школ; кугун тунэмшэ йэӈ-влакын ушэмышт, ушушэр* [кого школы, когон тымэньшывлӓн ушэмышты].

Аккорд — пырльалымэ йӱкла,* ик-канаштэ кэлыштарэн мурэн ончыктымо шуко йӱк [иккӓнӓшты ик сэмэш ыӈарэн кандым йуквлӓ].

Аккордная плата — чумыр тӱлымаш (кэчэ дэн, тылызэ дэн огыл) [иккӓнӓшты пумы пӓшӓдар].

Аккредитив — ӱшанчык* (вэс вэрэ оксам, сатум налмыла пумо) [колтым эдэмым виӓндӓрымӓш].

Аккумулятор — тулэӈэр вийым погышо артык (машиньэ шот), тулэӈэр-артык* [ирыкын тыл силам погыш хӓдыр].

Аккуратный — лачым, лачлэ, лачок жапыштэ штэн шуктышо [жэпэш ыштышы; пӓшӓм жэпэш ыштэн].

Акробат — оӈай-шучкыштыш*, тӱрлын шучкын кадыргылшэ, тӧрштылшо йэӈ (воштыр ӱмбач коштшо, унчылий кэржалтшэ) [камэть; ваштыр мыч каштын кэрдшы].

Аксиома — рашчын*, раш палэ чын, тӱӈ тӱӈалтыш чын [кирок; анчэн ужтэок пӓлымӓн (кырвэӈӓм вцсэт-агыт кыньӓт кырвэӈӓж ылэш)].

Актер — койландарышэ*, тэатырыштэ модшо йэӈ [тьэатырышты мадшы, анчыктышы эдэм].

Актив — 1) уло-вундо, пого, молат, 2) ура-йэц [улы окса ышкэ капитал ылмы (анчы пассивым)].

Активный — кожмак, ура (мыжык огыл) [пӓшӓм пыт ыштыш эдэм, (пыт эдэм)].

Акт — лийалтыш* (паша, погынымаш, кагазэш возэн шындымаш, сут да монь) [ыштымӓш; тьэатыршты мадмын ик кыдэж; пӓшӓ лимы гишӓн сирэн шындым пумага].

Акт гражданского состояния — йэшшот-сэрыш* (шочмо-колымо, ватым налмэ, моло нэргэнат возэн налмэ) [шачмым, колмым, ыдыр нӓлмым, марлан кэмым сирымӓш].

Акушерка — азалтышэ*, аза ышташ полшаш тунэмшэ ӱдрамаш [аза ыштӓш палшышы (тымэньшы эдэм)].

Акцент — мутпэртыш, йӱкпэртыш [вэс статьан попымаш].

Акциз — йышт-налог* (йозак), сату акэш йэшарэн штымэ налог [выжалым хӓдыр вылэц тӱлым окса (ышкэ ӓкшы гыц пасна)].

Акционерное общество — оксаужашан ушэр*, иктаж пашалан окса пыштэн шталтмэ ушэр [иктама пӓшӓлӓн икараш окса пиштэн ыштым ушэм].

Акция — оксаужаш, ушэрыш пыштымэ окса. Оксаужаш кагазэш посна йэӈ лӱм возымо огыл гын, тудо окса сэмынак коштын кэртэш [ушэмыш окса пиштымы пумага].

Алимент — ӧкым-полыш* (аза, ватэ, моло вэрчынат) [ӓзӓ анчаш тӱлымӓш].

Алкоголик — эрэ йӱшо, йӱдэ илаш чытыдымэ [ӓрӓкӓ йуӓш цӓрнэн кэрдтым эдэм].

Алкоголь — руштык*; спиртын, аракан, пӱрын, молынат руштыктышо настажэ [спирт (выд йардымы) йукшы ыштышы].

Аллея — пушэӈган-корно, кок вэлым пушэӈгым шындыман корно [кок моӈыран пӱшӓӈы корны].

Аллюр — имньэ коштмаш (ошкэдэн, йортэн, кудалын) [имнин чынь кыдалмаш].

Алмаз — алмаз, эн пэӈгыдэ шэргакан кӱй [пиӈыды, йылгыжшы шэргӓкӓн кӱ. (Охоньицӓ пычкэдымы)].

Алфавит — йӱкпалнэргэ*, ик йылмыштэ улшо чыла йӱкпалэ [ик йылмыштӹ попым йӱквлӓм ик кылдымэш сирымаш].

Алчный — сут, ась [тэмын кэрдтымы].

Алый — кына, ошал йошкаргэ [соталгы йашкаргы].

Альбом — ончалтыш-кнага* (сӱрэт шындылмэ, пыжыктымэ, иктажым возымо) [патрэтвлӓм пижыктышӓшлык, сирышалык кньига].

Альманах — погалтыш кнага*, тӱрлӧ йэӈ возымым иктыш савэн лукмо [шукы эдэмын сирымым ик араш пэцӓтлым кньигӓ].

Альтернатива — кӱлэшлымэ* (кокыт гыч иктыжым), кок вэлкэ шонымаштэ ыктыжым чынэш налмэ [кок статьан шанымашты иктыжым айрымы].

Альтруизм — порылык; йэӈлан сайым пӧртылдарыдэ шташ тӧчымаш [эдэмлӓ йажом, пуры ыштӓш цацымаш].

Альт — кӱжгӱрак йӱк (ӱдрамашын, икшыбын [кыжгырӓк йук].

Аллюминий — луминь; куштылго ош йылгыжчык. Тудын дэнэ йэропланым, совлам, молымат штат [куштылгы ош мэтал (плошкам, савалам молымат ӹштӓт)].

Аляповатый — лоптырэсрак [лыптыри - лоптыри].

Амбар — амбар [ампар, кӹлӓт].

Амбиция — кугэшнымаш [ӹшкӹмӹм йаратымаш, когоэш ужмаш].

Амбулятория — туйончыш - вэр* [йасывлӓм анчым вӓр].

Амнистия — сэрлагыш* (калыклан ыштымэ осалым, калык кучышвийлан дамонь) [вэрэма шотэок кызамат кыц лыкмаш].

Аммуниция — салтак - пого (вургэм дэч посна [салтак выргэм].

Амортизация — шотизэмдыш*; 1) парымым, ужашым тӱлымаш; 2) машинвэ, оралдэ, моло акым, тоштэммылан изэмдымаш [1) пӹтӹшӹ, йамшы пурлык, хӓдӹр варэш угыц лыкташ оксам (капиталым) йӓмдӹлӹмӓш; 2) фабрик - заводвлашты машинӓ тӹгӓнӹм тӓрэш оксам кычэн кодымаш].

Анализ — лончылымаш. Лончылэн-лончылэн ужашлымаш (шонымаштэ, шотлымаштэ, тӱрло шанчэ пашаштэ) [ланцылымаш, когоп тӹшлэн анчымаш].

Аналогия — икгайлык;* иктаж мон вэсэ гайак лиймыжэ [икта ма вэсӹ ганьы, тидӹ тӹдӹ ганьок].

Анархизм — вуйалыдымаш шот* (шонымаш, илымаш, туныктымаш, ойлымаш) [кугижӓншӹм нимагань кычыктэ ӹштӓш шанымаш (пӹтӓрли тэнэ шапэн лыкшыжы Бакунин ылэш)].

Анархия — вуйалыдымаш* (вуйлатымаш дэч посна илымаш).

Анатомия — каплончылымо шанчэ (йэнгын, шудын, вольыкын, молын нэргэнат) [кап - кӹлӹм, шӱм кӧргӹм тымэнь пӓлӹмӓш].

Ангар — йэроплан - лэваш; йэропланым, моло чонэштылмэ, кудалыштмэ машиньым шинчыктымэ, ачалымэ вэр [аэроплан пыртым вӓр].

Ангел — суксо, сукчо, сакчэ, шукчо [андыл].

Анекдот — воштылтыш мут [потьика шайа].

Анестезия — шижмэ пытымаш; корштымым, палымым йомдарымаш, могырын шижмыжэ пытымаш [шым, шымтэ лимӓш, шым укэ].

Анис — пӱртньык - шудо [ӓньис (олма йишь)].

Анкета — йодкагаз;* иктаж мом палаш штымэ йодыш кагаз [йадышмы пумага].

Аннексия — тавал - налмаш*; вэс кугыжаныш мландым шупшын налмаш [вэс кугижӓншӹн мӱлӓндӹм шывшын нӓлмӓш].

Анонс — увэртарымаш [анцыц кэлэсӹмӓш, увэртӓрӹмӓш].

Аннулирование — укэштымаш* (укэш лукмаш) [пӹтӓрӹмӓш, иккӓнӓ йарыктымым пыдыртымаш].

Аномалия — коранґалтмаш,* вийакш шот гыч ӧрдыжыш коранґмаш [тӧрсыр ылмаш, тӧр корны гыц каранґмаш].

Анод — йэшарвий*; тулэнґэрын „йэшар“ вийжэ; тудым рэс - палэ дэнэ ончыктат, тыгэ* [эльэктричэски машинӓштӹшӹ ик тыл йогым мычашыжы].

Анонимный — лӱмдымӧ, лӱм дэч посна ончыктымо [лӹмтӹмӹ, лӹмдӹмӹ - именованный (тидӹ ик кӓнӓ лӹмдӹмӹ - он однажды именован), лӹмтӹмӹ - без имени, лӹм тайӹмӹ].

Антагонизм — вашшогыш*, ваштарэш шонымаш, ыштымаш, толашымаш, молат [ваштарэш лимӓш сэм укэ].

Антипатия — кэлшыдымэ, йырнык [йӓнґэш йардымаш, йанґэш кӱтӹмӹ ылмӓш].

Античный — акрэтсэ, тоштысо, ожнысо [тошты годшы; Римӹштӹш, Грециштыш халык ылымаш].

Антонов огонь — тулайар; капын-шэмэм шӱймыжо.

Антракт — канышжап;* паша лугыч каналташ чарнымэ жап [кӓнӹм жэп].

Антрацит — антрасит; эн сай шӱй (шӱч) [йажо йиш киӓнґшӹ шӱ].

Антропология — йэнґпалымэ шанчэ; айдэм нэргэн тунэммаш [эдэм гишан тымэньмӓш].

Апатия — штымэ - шудымаш; апатичный — штымыжэ шудыман [ньимат ӹштӹм акшо лимӓш (ньимат ӹштӹмжӹ ак шо)].

Апплодисмент — сово - совыш; йывыртэн совым кырымаш [лапа шимӓш (сусу лимӹ годым)].

Аппарат — паша-виктэр*; тӱрло пашам виктарышэ тӧнӧж, тарман, машиньэ, молат [пӓшӓ виктӓрэн шалгышывлӓ, машинӓ статьан ӹштӹм хӓдӹр].

Апелляция — вуйшиймаш (ӱлыл сут гыч кӱшылыш) [суд лимыкы вэс пачаш кого судыш анчаш пумаш].

Аппетит — кочмо шумаш [качмы шомаш, ышма тот].

Аптека — эмвэр *, аптэк, эм йамдылымэ, пуэдымэ вэр [аптьэк, лэкарсы пумы пӧрт].

Арбитраж — кэлыш-сут *; кок ӱчанышын сайлэн шогалтымэ, сӧрастарышэ сутышт [кок монгыр гыц айырым суд].

Арбуз — арбуз, карбуз [арвузы].

Аргумент — инандыш;* инандарэн ончыктышо мут (ой) [ыньандарэн пумы шайа].

Арена — чара-йырвэр; йыргэштыш покшэлнысэ чара вэр [ошма дон покшалан тӧрлэн шындым вӓр (циркыштӹ молы мам гыньат анчыктымы вар)].

А. — действий — лиймэ вэр; паша лиймэ, штымэ вэр.

Аренда — кучаш-налмаш (мландым, олыкым, молымат) [хозяйлыкэш кэралым тарэш налмаш].

Арест — кучымаш, пэтырымаш, чарымаш [кычэн питырымаш].

Аристократ — кугылтыш-йэн * (тӧра, кугулан шотлалтшэ пойан тӱшка) [пайарын йых, когоэш жэплым йых].

Арифметика — шотшанчэ * [жэплаш, шотлаш тымэньмаш].

Армия — армий, сар йэн тӱшка [ик араш погымы йалэшкы, мыктэшкы, пушкаштышы ылшы салтак-влӓ, арми].

Армяк — мызэр, мыжэр [кылинтым мыжар].

Аромат — тамылпуш, тамлэ ӱпш (пуш) [тотлы пыш].

Арсенал — сар-тарманэр *, сар ӱзгарым йамдылымэ, ачалымэ, оптымо вэр [пичал-влӓ, пушка-влӓ, урдым ылыш кудвичы].

Артель — кашак, буртак, кортак [артьэл ушэм].

Артерия — йошкар вӱркорно [йакшар выр шар].

Артезианский колодец — анысыр кэлгэ тавэ; мландым пэш кэлгын шӱтэн ыштымэ тавэ; вӱдшо кӱшкӧ шыжэн йога [выд пырхышы выдшынцӓ].

Артиллерист — топлӱйшӧ; пушко дэн лӱйэдышэ [пушка дон лӱэн мыштыш салтак. Пушка палышы].

Артист — койландарышэ [артист, тэатрышты мадын анчыктэн мыштыш эдэм].

Археология — акрэтлыш-шанчэ *, акрэт годсым тунэммэ шанчэ [тошты годшы хадыр анчэн тымэньмаш (курганым, шыгэрлам молы капайэн палымаш].

Архив — ожнысэр, оссэр *; курмыкым эртарышэ ӱзгар, кагаз, моло оптымо вэр [тошты сирым пумага-влам, эчэ вэс ыжгарымат урдым вар].

Архивариус — оссэр вуйлатышэ [архив анчыш эдэм].

Архивный номер — ожнысо возымым саклымэ номыр [архивыштыш пумага-влан, вэс ыжгарынат номыржы].

Архивные вредители — ожнысо возымым локтылшо [архивыштыш пумага-влам локтылнывлэ (капшаны, шукш)].

Архитектура — оралдэ мастарлык *; нӧртым кӱварым, молымат штэн монтымаш [ылышым (томавлам молы) ыштон мыштымаш].

Аршин — аршын, тошто кутын виса [аршын, кыт виса].

Ар — мландэ ластык, кутышгэ-торэшгэ 10 мэтыр гыч [мӱланды виса-кыткэторэшкэ-10 мэтр].

Ассенизация — эрыктымаш; илымэ вэрыштэ лавырам, шурым, молымат эрыктымаш [шандым итырайымаш].

Ассигнование — оксам пумаш [икта ма кэралэш окса пумаш].

Ассигнация — кагаз окса [пумага окса (тоштын)].

Ассимиляция — икгайылтыш *, иктэ вэсэ гайышкэ савырнымаш [вэсын сарнымаш, молы статьан, йал статьан лимаш].

Ассистент — полышкалышэ, полышйэн [палышышы. Когон тымэньшы эдэмын палышыжы, сагажы ылшы].

Ассоциация — иктэштыш * (ик пашаштэ, шанымаштэ, шанчыштэ, илымаштэ, молыштат [ушэм. Икта малан пашэ ышташ ик вэрэш лимаш. Икты гыц вэсым ашындарымаш].

Астрономия — кавашанчэ *, кэчэ, шӱдыр-влак нэргэн тунэммаш [шыдыр влан кэчын молы кашмашым палымаш].

Асфальт — курык-смола; урэмэш вакшаш кучылтыт [кырыкыштыш смолы, тидын дон олицам опталыт].

Атака — ындылтыш*, пижаш лэкмаш, сарыштэ сэнгымыла шызырэн миймаш [вырсышты вӹкӹ пырымаш (анцыкыла пырымаш)].

Атаман — отаман [казаквлӓн вуйлатышы].

Атеизм — йумылан иньандымаш [йымылан ӹньӓндӹмӓш].

Атлет — кӧлдӧр, кугу капан йэнг [сӹнгэдӓлшӹ; кого кӓпӓн-силан эдэм].

Атмосфера — йырӓуж*; мландэ йыр улшо йуж [мӹлӓнды выльныш йонгы (воздух) йу].

Атом — атом; кэрэк монат тӹнг пырчыжэ, шинчалан койдымо [сӹнцӓэш кайтымы пиш-изи пӹрцӹ].

Аттестат — иньан-кагаз* (тунэммэ пашам моштымо нэргэн да монь) [школ пӹтӓрӹм, ӹньандарым пумага].

Аудитория — колыштмо пӹлэм*; иктаж тӹрло ойлымым, туныктымым колышташ ыштымэ пӹлэм, 2) колыштшо тӹшка [шукы эдэмлӓн колышташ йӓмдӹлӹм пӧрт кӧргӹ (лэкци колышмы кӹдэж)].

Аукцион — ӱчашалт ужалымаш*; сут почэш, альэ сулэн налдымаш гыч кодшо ӱзгарым ужалымаш [торгы дон ӓкӹм лӹктэн выжалымаш].

Аул — йал [тадар сола, йӓл].

Аферист — жульик, мошэньык [алталэн куштылгын окса кӹчӓлшӹ, алталышы].

Афиша — пырдыж-увэр*; пырдыжэш, моло вэрэат увэрташ пыжыктымэ кагаз [тьэатырышты мадмы, анчыктымы гишан увэртӓрымӓш].

Афоризм — рашкӱчыкой [мытыкын, раскыдын кэлэсымӓш].

Аэродром — йужыш кӱзымо вэр; чонгэштышэ машиньэ-влаклан волэн шинчаш, кӱзэн кайаш ойырымо вэр [аэроплан валаш ыштым вӓр].

Аэроплан — йэроплан, чонгэштымэ машиньэ (йуж дэч нэлырак лийэш [аэроплан (чонгэштылшы машина)].

Аэростат — йэростат, чонгэштышэ машиньэ (йуж дэч куштылгырак лийэш) [куштылгы йу дон (воздухдон) тэмэн шӹндымы, хангла йштӹмы чонгэштылмы ӹжгӓр].

Б

Баба — 1) ӱдырамаш; 2) свай мэнтэ кырымэ ӱш [ӹдрӓмӓш, сывай шимы ӱш].

Бабка (бабушка) — кува, кувавай [папа].

Бабки — шыгыльэ, козна-лу, козна [вапкы].

Бабник — кутан-ора (ӱдырамаш йӧратышэ) [ӹдӹрӓмӓш йаратышы].

Бабочка — лывэ, лэпэньэ [лыпӹ].

Багаж — багаж, корныш пэлэн налмэ ӱзгар [корнэш нӓлмы хӓдыр].

Багор — пагыр, пагор.

Багровый — вӹр-йошкаргэ, тул гайэ йошкаргэ [шимӓлгы йакшаргы].

Бадья — пайдан, виньэм-вэдра [вӹд лыкмы вэдыра].

База — нэгыз, тӹн [вӓр].

Базар — пазар.

Байрам — пайрэм [тадар айо].

Бакалея — тыгыдэ сату [тыгыды хӓдыр лапка].

Бакен(барды) — шӹргӧ-пондаш, шӹргэш кушшо пондаш [шыргы пандаш, вӹд вӹлныш майак].

Баклан — тур-пӹкэн [тангыж тырыштыш шим кого кэк].

Баклуша — тур-пӹчкыш; «бить баклуши», — йогыланаш, йолколанаш [пумаклака].

Бактерия — илэр*; шинчалан койдымо, пэш тыгыдэ, илышэ пырчэ [Сынзӓэш кайдымы тыгыды шукш].

Бак — бак; вӹдым, моло вишкыдымат оптымо кугу атэ [вӹд оптым ӓтӹ].

Балаган — модыш-сарай* (жаплан гына онга дэн штат) [камэть витӓ].

Балагур — воштылтышо [ваштылтышы].

Балалайка — балалайкэ, томбра; кум угылан, кылан шоктымо тарман [плавайка].

Баламутить — пудыратылаш (ойлымаштэ) [шамакым пыдыратылаш, тӧрэштӓрымӓш].

Баланс — тӧрвисык*;
1) важык каймым тӧрлымо;
2) пурышо окса дэнэ лэкшэ оксам тангастарымаш.

Балахон — кумда-шовыр [кымда выргэм].

Балбес — скмак [пэл ороды].

Балда — 1) кугу нэлэ чӧгыт; 2) окмак [пушӓҥӹ мыгыль, кого молот, пэл ороды].

Балерина — куштылий*, моторын кушташ тунэмшэ ӱдырамаш [тьэатырышты куштыш ӹдӹрӓмӓш].

Балет — куштылтыш *, тэатырыштэ куштымаш.

Балкон — кэчышэ - пулдыр, пӧрт воктэн кэчышэ пӧртончыл [кӱшнӹ, окньа анцылныш йоҥэштмӹ, кӓнӹм вӓр].

Балласт — уто - нэлык, кӱртньӧ корнышто шпал киймэ рок [уты нэлӹ].

Баллон — пушшадыр - атэ *; тӱрлӧ шадырыкым, пушым кучымо атэ [йӹргэшкӹ питӹрмӓн ӓтӹ].

Баллотировка — йӱклымаш (погынымаштэ, каҥашыштэ йӱк пумаш) [айырым годым йукым пумаш].

Балл — палык; шуко - шагалым шотпал дэнэ ончыктымаш [пӓлӹк].

Баловать — орадым шгаш 2, нэчкыштараш 2, эркаландараш [нэчкэштӓрӓш].

Баловень — нэчкэ, ньурий, эрка.

Бал — куштыш - кас *, кушташ погынымаш.

Банальный — айадымэ, йалт моло гайак [шӹвшэдӹл шӹндӹмӹ].

Банда — разбоньык тӱшка; толышо йэҥ тӱшка [кравыш цуца].

Бандаж — 1) пидыш (волышо моснам, кэчышэ мӱшкырым кучаш ыштат); 2) чойын ораван шинжэ.

Бандероль — кагаз - тасма; пошто дэн колтымым, йышт - налог штыман сатум ӱшталтымэ [1) выжалым хӓдӹрӹштӹ пэцӓтӓн пумага ӹштӓлтӹш, 2) поштыдон колтым хӓдӹр сӹрӹш].

Бандит — толышо (толэн, пуштэдэн коштшо) [тӓрэш пырэн пуштшы].

Банк — банк; оксам арымэш пуэдышэ, пыштышэ тӧнэж.

Банкет — уналымаш, калык пашам ыштымэ йӧрэ унаш погынымаш [йори ӱжын хынам погымаш].

Банкнота — банк - кагаз*, банкын окса олмэш лукмо кагазшэ [банкын окса пумага].

Банкротство — паҥкрут лиймаш; банкын погымо оксам тӱлэн кэртдымыжэ; йэҥын сӧрымыжым шуктэн кэртдымыжэ [тӱлэн кэрддӹмӓш].

Бант — сылнылышэ тасма, моторлыкэш кылдымэ тасма (оҥэш, шокшэш, вуйэш пыжыктат) [льэндӓм кок пӹлӹшлӓ йалштылмы].

Баня — монча [момоца].

Барабан — тӱмур, [тӹмӹр]; **барабанить**, — тӱмур кыраш, пэралгаш; 2) **барабанщик**, — тӱмурзӧ; **барабанная перепонка**, — пылыш - чора.

Баран — тага [тӓгӓ].

Баранина — шорык - шыл [тӓгӓ пай].

Барельеф — мугыльо- сӱрэт; пу оҥаш, кӱйэш, кӱртньэш мугыльтэн сӱрэтым штымэ [вӹлэц тӹрлӹмӓш (капкаэш, мол вӓрэшӓт)].

Б — штэ пэлэ чоло вэлэ луктыт; сӱрэт кап пэлат утла лэктэш гын, тудым „горельеф“ маныт.

Баранка — кӱжгӧ кльэндыр [кокурка].

Барахтаться — почаҥаш 1 (вӱдыштӧ, лавраштэ) [пачаҥылаш].

Барда — спирт - куча, спирт дэч кодшо руаш пундаш [ӓракӓ шолтым гӹц кодшы руаш].

Барин — парин, пайар [пайарны].

Баритон — марда - йӱк (пӧрйэҥын, кӱжгу дэн вычкыжрак кокласэ) [пӱэргӹ йук].

Барка (баржа) — тальака - кугупуш, тужакын киндым, молымат оптэн, прокот шупшыкта [изи баржы (тӓльӓка)].

Барометр — йужвисык*; йӱр толшаш, ойар лийшашым ончыктышо тарман [йурым, шокшым, ӱштӹм анчыктым хӓдӹр].

Баррикада — чактартыш - ора *, корнэш (урэмыштэ, кӱварыштэ) содор оптымо ӱзгар ора; тудым «ваштарэш толшылан кайаш ынжэ лий» манын ыштат [лӱлмы гыц корным ӓрӹмӓш].

Барсук — нэрдэ (йанлык лӱм) [нэргӹ].

Бархат — паркыт.

Барыш — парыш, пайда [парыш].

Барышня — ий шушо, пайар - ӱдыр [пайарнын ӹдӹр].

Барьер — чарак - рэшэтка; корно воктэн, кӱвар тӱрэш да монь шталтэш [пичӹ; мыктэн тӹргэштӹлмӹ пичы].

Бас — кӱжгӧ йӱк [кого йук].

Баснословный — иньаныдыман, иньаныдымэ сэмын лийшэ (моткоч шулдо альэ шэргэ) [йамакыштыш гань].

Басня — туштой, воштылын, мыскылэн туштыла ойлымаш [йамак].

Бассейн — 1) вӱд-кучык, 2) вӱд кундэм; вӱд кучымо кугу атэ; вӱд йогымо кундэм [1) вы́д сы́нзы́м вӓр; 2) ӓнӷы́р лишны́ш вӓр].

Бастион — карман-мугыль; ормугыль; тудо-вич могыран; ныл пырдыжшэ тӱжбакыла, визымышыжэ кӧргышто, виш лийэш [кӓрмӓнышты (крепость) кӱкшы́рӓк вӓр].

Бастовать — паша-лугычлаш [ситы́дым гишӓн кы́рэдӓлӓш].

Бастрык — пошартыш, пошлык-вара [палшык вӓрӓ].

Батальон — батальон, полкын нылымшэ ужашыжэ; йошкар армийын батальонышто кум пчалзэ рот, ик пульэмэт рот.

Батарея — 1) пушка-тӱшка *; 2) тулэнӷэр лукмо атыла тӱшка [батарэй (икварэш лӱлӓш шагалтым пушка влӓ), 2) эльэктричы́ствын ик вӓрэш кыртньи ваштыр дон пижытым].

Батист — патис; йытын мамык дэн штымэ пэш вычкыж выньэр.

Батрак — пӧрйэн тарзэ; **батрачка**, — ӱдырамаш тарзэ [укэӓн эдэм].

Бахрома — йолва, сӧса [йалава].

Бациллярная рожа свиней — сӧснан йошкар чэржэ [саснан цэр].

Башка — вуй.

Башкир — пошкырт.

Башлык — башлык [пашльик (вуйэш чимы́)].

Башня — пырдыж-кӱкшака; пырдыж дэч кӱкшын оптымо оралдэ (шукыжым орышто, карманыштэ лийэш) [кӱшкы́ ӓнысы́р, мардэж вӓкш кань оролым вӓр].

Баядерка — калык ончылно мурышо, куштышо ӱдрамаш [ӧрдыж сӓндӓлы́кы́штыш йӓл вы́лны́ куштыш ы́дрӓмӓш].

Баян — кугу кармонь [тошты годшы кӓрш шактэн мырышы].

Бдительность — эскэртыш, шэкланэн ончымаш, малыдэ эскэрымаш [пыт анчымаш].

Бегать — куржталаш 1; кургыжталаш 1; [кыргышталаш]; **бежать**, — кургужаш, куржаш.

Бег — кургыжмаш; куржмаш [кыргышталмаш].

Беглец — шылын кургыжшо [шы́лшы́]

Бегло — писын, кургыжмыла [кыргыжын, чы́нь].

Беглый — шылшэ, шылын коштшо [шилын кашы].

Бегом — кургыжын [кыргыжын].

Бегун — писын кургыжшан, писыйолан [кыргыж кэрдшы́].

Беда — пэда, энгэк, азап, утсит [эксы́к].

Бедность — укэлык, нэзэрлык, йорлылык, нужналык [нэзэр].

Беднота — йорло тӱшка [нэзэр халык].

Бедный — йорло, нэзэр, укэан.

Бедняга — нэзэрыш, йорлыш вэрэштшэ [нэзэрын ы́лы́шы́].

Бедокурить — орадым ышташ 2; орадыланаш 2 [эксык ыштымӓш].

Бедро — эрдэ, йол-эрдэ [ӓрды́].

Безалаберный — шотдымо [толкыдым ариксурик].

Без — дэч, посна, + дэгэчэ, + дэгызэ. Без моей матери, — авам дэч посна [гы́ц].

Безбожник — йумыдымо, йумылан иньаныдымэ [йымылан ы́наны́ды́мы́].

Безболезненно — йӧсланыдэ [йасыдэок].

Безбородый — пондашдымэ [пандаштымы].

Безбоязненно — лӱддэ(гэчэ) [лӱдтэ].

Безвестный — увэрдымэ [увэрты́мы́].

Безвинный — йоладымэ [вуйнаматымы].

Безвластие — кучышвийдымылык, * калык кучышвийын укэлыкшэ [кычэмды́мы́ халык].

Безводье — вӱддымылык (вэр, жап) [вы́ддым вӓр].

Безвозвратный — пӧрылтыдымо, пӧртылдымо [сӓрналтды́мы́].

Безволосый — ӱпдымӧ.

Безвременный — жап шудымо; жэпды́мы́; **безвременно**, — жап шудэ.

Безвыгодно — парышдэ, пайдадэ [паришды́мы́].

Безвыходный — чурикталтмэ; нымом штэн кэртдымэ [лӓкты́н кэрдытмаш, сӓрнӓл кэрдты́ла].

Безголосый — йӱкдымӧ.

Безграмотный — тунэмдымэ (альэ пырт тунэмшэ), чын сэмын возэн мошты́дымо [лыдын мыштыдымы].

Бездельник — йолко, його [йалахай].

Безденежный — оксадымэ.

Бездетный — игышывыдымэ [тьэтьӓдымы́].

Бездна — пундашдымэ, шучко кэлгыт.

Бездомный — суртдымо [пӧртдымы].
Бездорожье — корныдымо (жап).
Бездушный — пэшкыдэ чонан (шӱман) [йӧнгдымы].
Безжалостный — осал чонан; чаманыдымэ [йӧнгдымы, худа йӧнган].
Безжизненный — чачкэмдымэ; илыма колыма гыч почаншэ [курымдымы].
Беззаботный — кыжганыдымэ, ным-мом шонымо [анцыкыла шандымы].
Беззаветный — чон пытэн пижшэ [йӧн вашт ыштышы].
Беззастенчивый — вожылдымо, намысдымэ [шэкландымы].
Беззащитный — шкэнжым аралэн кэртдымэ [ышкымжым ытарэн кэрддымы]
Беззвучный — йӱкдымо, сонгра йӱкан.
Безземельный — мландыдымэ.
Безлесный — чодрадымэ [шыргыдымы].
Безличный — чурийдымэ, тӱсдымо [ышкымжым анчыктыдымы].
Безлюдный — калыкдымэ [эдэмдымы].
Безмен — пэзмэн.
Безмерный — висэн шуктымо [висыдымы, висэн шоктымымы].
Безмозглый — вуй торыкдымо (орадэ) [ородырак].
Безмятежный — каньысырдымэ [тыр (эдэм)].
Безнадежный — ӱшанымдымэ [эртэн кэшы].
Безнравственный — вожылдымо [важылдымы].
Безоблачный — пылдымэ.
Безобразный — пышткойшо (тӱсан), пыштмоктышо (йӱкан) [анчэн кэрдмаш (худа)].
Безоговорочный — ваш-каласыдыман [попыдэок ыштымаш].
Безопасный — лӱддымо.
Безоружный — тармандымэ [хадыртымы, ышкымжым ытарэн кэрддымы].
Безостановочный — чарныдымэ [царныдымы].
Безотлагательно — шуйкалыдэ [кызыток].
Безотлучно — ойырлыдэ; эрэ лиймыла (пашаштэ, суртышто да монь) [карандэок].
Безстрадный — куанымыман [пружштымы].
Безотчетно — шот дэч посна [шотдэок].
Безошибочно — титакдэ, йонгылышдэ [самынвдэок].
Безработица — пашэ укэлык [пашадэ ылымаш].
Безработный — пашадымэ.
Безразлично — васартылдэ, айалыдэ [соиктон, хоть кыцэ].
Безрассудно — шонымдэгэчэ; **безрассудный**, — сонгэ, шонымымо [шанымдэ].
Безропотно — ӧпкӧлыдэгэчэ, тӱрланыдэ [шамакдэ тырхымы].
Безубыточный — наклатдымэ, сийандымэ, зийандымэ [увыткадымы].
Безудержный — кучэн кэртдымэ, чарэн кэртдымэ [кычэн кэрддымы].
Безукоризненно — шылдалыдыманла*) [пиш йажон].
Безумие — ушкэлык, ушдымылык; **безумный**, — ушдымо, орадэ [ородыш кэмаш].
Безупречно — смотр. безукоризненно [пиш йажон].
Безусловно — см. бесспорно [попымаш огыл].
Безуспешно — пашэ ушнымдэ [такэш].
Безустанно — нойыдэгэчэ [царныдэок].
Безутешно — сэмалэн шуктыдэ, эмраташ лийдэ [царэн кэрддымок].
Безучастно — см. безразлично [анчыдэок].
Безыменный — лӱмдымо.
Безысходный — см. безвыходный.
Бекас — йумын-тага [ӱнгы].
Бекеша — мамык кӧрган, коваштэ соган мыжэр [клиндымы воротныкан выргэм].
Бекрень — пэлвэк [тырыньэмдымаш].
Белена — шукшшудо [ороды шуды].
Белиберда — кӱлдымашой (мут, шомак) [такэш шайа].
Белизна — ошылык [ошы].
Белила — ош-чийа [ош чиа].
Белить — ошэмдаш 2 [ошэмдаш].
Белка — ур.
Беллетристика — сылнэ-возыш; шонэн сылнын возымаш [мамшон попымашла сирымаш].
Белобрысый — ош-ӱпан [ош].
Белогвардеец — ош-салтак (нойан, кугыжа вэлкэ шогышо).
Белок — ошык*; **белок яйца**, — муношо.

Белокурый — шара; ош-ӱпан.

Белуга — ошкол [кого танҙыж кол].

Белый — ошо.

Бельмо — ошчора, шинчаш вочшо ошо [сынзӓ цора].

Бельэтаж — суртын сайрак начашыжэ [покшал йатаж].

Бенефис — жаплымэ кэчэ [тьэатырышты ик камэть лымэш мадмаш].

Бензин — бэнзин.

Берданка — бэрданкэ-пычал [ик патрондон лӱмы пичӓл].

Бердо — ис, ись.

Берег — сир, сэр.

Бережливый — саклышэ, аралышэ [пэрэгышы]; **бережно**, — саклэн, чӱдэн, чаманэн.

Береза — куэ; **березняк**, — куэрла [куеи, куглӓ].

Беременная — мӱшкыран; [мышкыран]; **беременеть**, — мӱшкырангаш, мӱшкыр пижаш 1.

Береста — кумыж [кымыж].

Беречь — саклаш 2, чаманаш 2 [пэрэгӓш].

Берлога — выньэм, мыньэм; **медвежья берлога**, — маска выньэм [мӧскӓ пижӓш].

Беседка — канэр*; сатыштэ канэн мутланэн шинчымэ вэр, ӱдырвлакын кастэнэ шинчаш погынымашышт; **беседую**, — мутланэм, кутырэм.

Беситься — ораш 2, онгырэшнаш 2 [ородыш кэӓш онгырэшнӓш].

Бесконечный — мучашдымэ [мычаштымы, пытыдымы].

Бесконтрольный — тэргыдыман [анчэн шоктыдымы].

Бескормица — пукшаш укэлык [вольык качкыш пытымаш].

Бескорыстный — парышым кычалдымэ [тӓр шаныдэок пурым ыштышы].

Бесноваться — туманлаш, ийаланаш [сэпнӓш].

Беспамятный — шарнымэ; уш кайшан [мондышы].

Беспартийный — партийыштэ шогыдымо [партыш пырыдымы].

Беспаспортный — паспыртдымэ, вуйбильэтдымэ [пашпыртдымы].

Беспечный — ойгырыдымо [анцыкыла шанымы].

Бесплатно — тугок, окса дэч посна, йара; тӱлыдэгэчэ [тӓртэок].

Бесповоротно — чэкныдэгэчэ [сӓрнӓлтэ].

Беспозвоночный — тупрӱдыдымӧ [туп ырдыдымы].

Беспокойно — каныысырын, шытырын [тыргыж].

Бесполезно — арам, пайдадэ [какэш].

Беспорядок — раддымылык, кунча [йахнымаш].

Беспорядочный — раддымылыкан, кунчалэ [йӧндымы].

Беспошлинно — налог ущтарыдэ, вэсь кугыжа гыч кондымо сатун акым ущтарыдэ [казнаш тӓр путэок нӓлмӓш, выжалымаш].

Беспощадно — чаманыдэ [жӓлайдэок]

Бесправно — кэртмыкдэ*) [йук лыктэ].

Беспредельный — мучашдымэ [миэн шотыдымы писмандымы].

Беспрекословно — ваштарэш ойлыдэ [ваштарэш попыдэ].

Беспременно — шуктышашынак; [хыть мадӓ]; **беспременно поеду в город** — олашкэ кйэнак кайэм [халашкы хоть ма дӓ кэйэм].

Беспрепятственно — чактартышдэ [куштылгын].

Беспрерывно, беспрестанно — чарныдэ, шогалдэ, эрэ [цӓрнӹдэок шагалтэок].

Бесприбыльный — парышдымэ.

Беспризорный — ончыдымо, тулык [тылык, анчыдымы].

Беспримерно — танаштарыдэ.

Беспринципный — раш шонышыман.

Беспристрастный — шкэвэкдымэ [тӧр].

Беспричинный — чийдымэ, чийжэ укэан [ньимадэок].

Бесприютный — вэрдымэ, илымэ вэржэ укэан.

Беспробудно — кыньэлдэгэчэ), помыжалтдэгэчэ [шижтэок].

Беспросыпно — см. беспробудно [шижтэок тӱлэтдымы].

Беспутица — см. бездорожье.

Беспутный — шотдымо; кузэ лийын, тугэ илышэ [йондымы].

Бессвязный — кылдышдымэ, ой дэн ой коклаштэ кылжэ укэан.

Бессердечный — пэшкыдэ шӱман [йандымы].

Бессилие — куатдымылык, вийдымылык [куатдымы].

Бессмысленно — см. безрассудно.

Бессовестный — намыслымэ, вожылдымо.

Бессознательно — шиждэ [палыдэок].

Бессоница — омо укэлык [ом укэ].

Бесспорно — ӱчашыдэ [йукдэ].

Бесстрашный — лӱддымӧ.

Бесстыдник — вожылдымо, намыслымэ

Бесталанный — пийалдымэ, пийал укэан [палдымы]

Бестия — вольык! йанлык! манын вурсымо ой [тагышкат пырэн кэшы, вырсым шайа].

Бестолковый — шотдымо, ынлыдымэ [йондымы].

Бестолочь — куктэж [йондым эдэм].

Бесцветный — тӱсдымӧ [цырэдымы].

Бесценный — акдымэ [пиш шэрӓкӓн].

Бесцеремонно — шонымэ - ончыдэ [ньима анчыдэок].

Бесчеловечно — см. бессердечный.

Бесчестный — рашлыкдымэ, йэнгым онталышэ [алталышы].

Бесчисленный — шотдымо, шотлэн ыытарыдымэ.

Бесчувственный — шӱмшиждымэ [пинъды йанӓн].

Бетон — бэтон, татыр (извэстка) лапаш дэн шолдыра ошмам варымэ. Тудо оралдэ йӱмалан нэгызлан онталтэш [тыгыды кӱэрым, кырпыч пыдыргым извэскӓ дон онталмаш].

Бечева — кандыра [пэцо кэрэм].

Бешеный — орышо; **бешено** — орэн [арышы].

Бешенство — орымаш [арымаш].

Бес — ийа [кэлтымаш, худа].

Библиография — книга сэрыш [книгӓ вла гишӓн сирымаш].

Библиотека — книга - пӧрт *, [книгӓ пӧрт].

Библия — библий; еврейын ожнысо вэра коклам возымо книгажэ.

Бивуак — салтак - канышвэр.

Билет — билэт.

Биллиард — бильард, ӱстэмбал модыш [йыргэшкы макла вла дон стӧл вылвал мадыш].

Биллион — прансузын тӱжэм мильон (милиард), нэмычын милйон кана милйон.

Бинокль — чакэмдыш *, пучан йанда тарман [мындыркы анчым адыр].

Бинт — пидыш, сусырым пидмэ лопка тасма [шушыр пидмы выцкыж ирэ савыц].

Биография — илыш возымо [ылымашым сирымаш ылышы вланым].

Биология — илыш - шанча *; илышэ нэргэн тунэммаш [ылымашым тмэнымаш].

Биржа — кычалтыш цӧрт (ужалмэ-налмэ коклаштэ, паша кычалмаштэ дамонь) [1) алаштыт имньиэшкы вланшалгымаш вӓр; 2) пашӓ кычалмым сирыктым вӓр].

Бисер — чинчэ [тыгыды шэр].

Бис — кок - кана [эчэ, вэс канӓ.]

Битва — крэдалмаш; **бить** — кыраш, тодаш, шийаш, почкаш; **бить кулаком**, — мушкындылаш, энгдылаш [шиэдалмаш; шиаш, мишкынды дон шиаш].

Бич — 1) кучык - сола, лупш; 2) мучко шарлышэ чэр; 3) орлыклык [лывш, сала.]

Благодарить — таушташ 2.

Благодать — кугу пэркэ.

Благодетель — пэро - йэн, порым ыштышэ [пуры ыштышы].

Благодушный — сай чонан, пэро чонан [сусун ылышы].

Благонадежный — инан йэн, закон ваштарэш шогыдымо [ынь.ан эдэм].

Благополучие — пэро - илыш; илыш сай лийын шогымаш; эсэнлык [пурын йажон ылымаш].

Благополучный — пэро илышан, эсэнлыкан [пурын ылышы].

Благоразумие — пэро - уш [ыш дон ылымаш].

Благосклонный — порокумылан [пуры шанышы].

Благоухание — см. аромат [йажо пыш].

Блаженство — ракатлык, намырлык [пиш йажон ылымаш].

Блажь — койышланымаш, нэрым кадыртылмаш, нэчкыланымаш.

Бланк, бланка — савык - кагаз *, вэр кодыман савык - кагаз [лоэш - лоэш сираш кодым варан пэцатлым пумага].

Блевать — укшынчаш [укшынзаш].

Бледнолицый — ошалгэ, сындымэ тӱсан, тӱсдымо [цырэдымы].

Бледный — ошалгэ, шапка, сындымэ, [цырэдымы]; **бледнеть**-ошалгаш 1, шапкалгаш 1, какаргаш.

Блеск — чылгыжмаш, йылгыжмаш; **блестеть** — чылгыжаш, йылгыжаш 1; **блестеть умом, красотою** — чылгыж шогаш (уш дэн, моторлык дэн) [йылгыж йылгыжäш, айыртэмын лиäш; айыртэмын ыш дон, цырэ дон лиäш].

Блестящий — чылгыжын, йылгыжын шолгышо [йылгыжшы].

Блеять — магыраш (шорыкым маныт); **блеяние** — шорык магырмаш [лавыжаш],

Ближний — лишыл; **ближний человек** — лишыл йэн.

Близкий — лишылсэ [лишнышы].

Близко — лишкэ, чак [лишны].

Близнец — йыгыр (игэ, аза).

Близорукий — чак, лишычужшан [мындыркы ужшдымы].

Близь — чаклык, лишнылык.

Блиндаж — аралтыш - выньэм (сарыштэ лўйалтмэ дэч аралымыла кўртньö альэ мландэ дэн шталтэш) [тыл гыц пэрэгыш мўгрэп (вырсышты)].

Блиндированный — кўртньылымо альэ вурыслымо [вурсы дон сырымы].

Блин — мэлна [мэлэнä].

Блок — 1) олдырчо, чыгыр; 2) тўшкалушэм (иктаж пашам ыштымыла ушнымаш) [1) кальитка, 2) ушэм].

Блокада — йыр - авыртыш. «Иктаж кугыжаныш вэсын дэнэ нимо сэмын ушнэн ыжнэ кэрт, шужэн йарнымэ дэнэ вэсь кугыжан кидыш вэрэштшэ» манын штат [йыр äрымäш].

Блондин — ошўпан.

Блоха — шуршо.

Блудливый — курваланышэ [кайшланышы].

Блуд — курваланымаш (кайш].

Блуждать — йомын кошташ 1; **блуждающий** — йомын коштшо.

Блуза — ўмбач тувыр [вылвäл тыгыр].

Блюдо — тэркэ, кўмыж; **блюдцо** — талинка [цäшкä].

Блюсти — оролаш 2 [оролэн шалгаш].

Боа — шўййыр - коваштэ, шўйэш пыштымэ кўжгў. пушкыдо пунан коваштэ [1) шў йыр выдылмы шэргäкäн каваштэ кужы шальы гань, 2) шокшы вäрыштышы кого кышкы].

Бляха — тойонга *; онгэш, санташ пыжыктымэ кўртньö, той ластык, онга [кыртньи, той лаштык анга, онгэш ыштэш пижыктымы].

Бобер — вўдумдыр, кундыз.

Бобы — нэмыч - пурса [кого ийш пырса, таракан пырса].

Богатей — пойан; **богатство** — пойанлык; **богатый** — пойан; **богатеть** — пойаш 2 [пиш пайан].

Богатырь — патыр, онар [пыхатыр].

Бог — йумо [йымы].

Богема — ончык шоныдэ илышэ; тыгэ артист, сўрэтлышэ, мурызо кокла гыч лийыт [томадым халык (нэзэр) влä, артист, картин сирышы, газэт, книгä сирышы влä моло].

Богородская трава — чай - шудо [чай шуды].

Бодать — эргаш (öргаш) 2, шуркэдылаш 1) [логаш].

Бодро — чулымын [пысын, лўдтэ]; **бодрый** — чулым.

Боевой — сарзэ [лўддымы].

Божиться — товаласаш 2, товатлаш 2 [цурэйäш].

Божья коровка — трä, трай, максым - тра [айар - выр - выр].

Бой — 1) сарлымаш, сарыштэ крэдалмаш [шиэдäлмäш]; 2) атэ - пудырго; **бойкий** — чолга, чыр, тырэ, шäплэ.

Бойкот — чарнык *; иктажэ дэн ушнымым йöршын чарнымаш; купэчлан чарныкым штат: сатужым йалт огыт нал, тудлан нымом огыт ужалэ, тудын дэн огыт мутланэ; йужгынам пўтынь кугыжанышланат тугай чарныкым ыштат [цäрнык, цäрнымаш; ма гишäнь гыньäт ик эдэм дон, пашкуды дон кугижäншы дон попаш, икты - вэсы док пыраш цилäн пырахымаш].

Бойница — ор - рож *; ор пырдыжэш лўйлэдаш кўшан ыштымэ рож [аралэн рок ыштымы амаш, пичäл оптымы, лўмы вäр].

Бойня — шўшкыл - вэр,* вольык шўшкылмо вэр [вольык шышкылмы вäр].

Бок — öрдыж; **боковой** — öрдыжнысо [öрдыж выца].

Бокс — мушкындо - модыш *; энгдылмаш. Английштэ моло дэч коч тыгай модыш дэн модыт; **боксер** — мушкындылшо [Англи халыкын мышкынды дон кырэдäл мадмаш].

Болван — полван, полман, шали - вули [полван, ородырак эдэм, прэньä маклака].

Более — шукырак, утларак; **более и более** — утыр-утыр.

Болезнь растений — шудо чэр, кушкыл чэр [шуды, пӱшаҥы пэлэдыш цэр].

Болезнь — чэр; **болезненный** — тӱлӱжгӧ, ӱнгыргышӧ [цэр].

Болеть — чэрланаш 2, чэрланэн кийаш 2, сусырланаш, кэртымэ лийаш, мэрчаш 2 [хворайаш, мэрцаш].

Болото — куп, лукӧ; **болотистый** — купан.

Болтушка — 1) ложаш-вӱд; лапаш 2) шапырчык, чарнылэ ойлыштшо, тотолышо [лашаш лыгым выд].

Болт — чунтыр [тарваташ пыдыраташ].

Боль — корштымаш, корштыш [карштыш].

Больница — эмлымэ вэр, эмлэр* [вольницы].

Больной — чэрлэ, сусыр, туйо [мэрцышы, йасын ылышы].

Болтать — шапраш 2, кӱлэш огылым ойлышташ 1, арам мутланаш 2, тотолаш 2 [лыгаш, пыдыраташ, такэшым попаш]; **болтун** — арам тотолышо, полдывай.

Большинство — шукыжо, утларакшэ [шукыжок].

Большевик — комунист, пашазэ дэн крэсаньыклан полшышо партийын члэнжэ, кугэштышэ [комунист].

Большой — куго [кого].

Болячка — лӱмо, котыр.

Бомба — бомбо, томбо, пудэштшан моклака.

Бомбардировать — бомбылташ*; пушко дэн орым, олам, молымат лӱйкалаш 2.

Бондарь — пэчкэштышэ; пу вочкым, пу пэчкэм, шайкым, молымат штышэ [лоткам, пэцкам ыштышы].

Боны — жапкагаз-окса*, ик жаплан лукмо окса кагаз [окса пумага].

Бордюр — йыртасма* (сӱрэт, пырдыж йыр да монь шупшмо) [йыр шыпшмы тырлылмы тыр].

Борец — кучэдалшэ [йори сынгэдалшы силан эдэм].

Бормотать — пучымамташ 2, окынаш 2 [мӧгымакташ].

Боров — узо-сӧсна

Борода — пондаш.

Бородавка — шыгыльэ [шыгыль].

Борозда — каж-корно, йыран [йыран корны].

Борона — тырма, шӱрэ; **боронить** — тырмалаш 2, шӱраш 2 [ширэ].

Бороться — пижаш 1, кучэдалаш 1; **побороть** — пижын сэнгаш [кырэдалаш, сынгэдалаш, сынгэн пишташ].

Борть — вопш, шолык [корган пӱшаны тангата-мукш вла ылымы].

Борт — пуш-тӱр, прокот-тӱр [проход тыр, пыш тыр].

Бор — пӱнчэр.

Борщ — йошкар ушмэн шӱр.

Борьба — пижмаш, кучэдалмаш [кырэдалмаш, сынгэдалмаш].

Босой — чарайолан; **босиком** — чарайолын [цара йалан].

Ботинка — ката [пашмак].

Ботаника — кушкыл-шанчэ*; тӱрло пушэнгэ, шудо, моло кушкын шогышо нэргэнат тунэммаш [пӱшаҥы влам, шуды влам, цила мӱланды влан кушы гышан тымэньмы].

Ботва — саска-шудо [тури, турты, ушман шуды].

Бот — пуш, вӱд ӱмбалнэ коштмо кугурак пуш [когорак пыш выд вылны каштмы].

Боцман — кӱсмэнлышэ*); вӱд дэнэ каймаштэ корным шэкланышэ.

Бочка — пэчкэ [пэцкэ].

Боярышник — агытанора; иман, вондо гайрак пушэнгэ.

Бояться — лӱдаш 1, кыжганаш 2; **боязнь** — лӱдмаш, кыжганымаш; **боязливый** — лӱдшан, кыжганышан [лӱдаш, лӱдмаш лӱдшы].

Бравый — чолга, пачэ [хазуй, лӱдымы]; **браво** — пэш пачын, пэш чолган; **браво!** — ой пэш чаплэ, ой пэш мотор!

Брага — пӱрӧ [пуйыр].

Брак — 1) йӧрдымаш, локтылалтшэ, томам, йӧрдымо; 2) ӱдыр-налмаш, марлан-каймаш, мужыранмаш, йэшланымаш [йарыдымэш лыкмы ыдыр налмаш].

Брандмейстер — тулчарыш-мастар; тул йӧрыктымаштэ пашам виктаркалышэ.

Бранить — вурсаш 2, ираш 2; **браниться** — вурсэдалаш; **брань** — вурсымаш, вурсэдалмаш [вырсаш, вырсэдалмаш, вырсымы]

Браслет — кидшол, кидсоло [кит шал].

Брать — налаш 1 [нӑлаш].

Брат старший — иза; **брат младший** — шольо; **брататься** — родо-кучаш 2, изак-шольакла ушнаш 2 [шумпэл бр. старший ызӑ, бр млад-шольа].

Бревно — пырньа, пӧрньа [прэньа].

Бредень — прэтньэ, прэтньык, сурага, сӧрӧка кэндэ [прэтньык].

Бредни — шойак мут.

Бред — омо дэн ойлымаш, омэштмаш [шайланымы, шамтэ попымы]; **бредить** — омэшташ 1, омо дэн ойлышташ 1.

Брезгать — йырнаш 2 [йырнаш].

Брезент — брэзэнт, вӱд витыдымэ кӱжго выньэр.

Брелок — сагат-сылныктыш*, сагат шынчырэш пыжыктымэ сылнэ ӱзгар.

Бренчать — кыркэдылаш 1 (онгам, кылым монь), пэркалаш 2 [цонгыргаш].

Брехать — кӱлэш-огылым ойлаш 2; шотлан толдымым ойлаш [такэш попаш, пӓлыдэ попаш].

Брешь — пырдыж-виш; пырдыжэш ыштымэ кугу рож [рок пыдыргымы кого виш, (ыраж)].

Бригада — бригад, 1) йоләшкэ альэ имньэшкэ салтак кок полко; пушкан бригадыштэ 6 батарэй; 2) кӱртьно корныштo паровоз дэнэ вагон-почэлтыш бригадым айалат. Паровоз бригадыштэ машинист дэнэ полышкалышыжэ лийэш; вагон-почэлтышаныштыжэ кондуктор-влак лийыт.

Брильянт — йылгыжшэ алмаз; шэргакан кӱй [йылгышы алмаз (шэргакан кӱ)].

Бритва — пакэ, пакӱзӧ [пандаш ныжмы кызы].

Брить — нӱжаш 2 (пондашым, пуным) [ныжаш].

Бровь — шинча-пун; шинча ӱмбал пун, шинча-сол [сынзӓ хал].

Бродить — шуэд кошташ; куш лийэш, туш коштэдаш 2 [мынгэш-анэш каштмаш].

Брод — тальака-вэр (энгэрыштэ, йӓрыштэ монь); кэлын лэкмэ вэр [коаш вӓр].

Бродяга — вэрдымэ йӧн; кийылт коштшо; куш лийын, туш коштшо [килт каштшы].

Брожение — шумаш, рундымаш [шумаш].

Броненосец — кӱртьӧ коман прокот; кӱртьӧ дэн шушман (тӱжвачын лэвэдман) прокот; **бронепоезд** — тыгайак кӱртьӧ корно вагон-влак [вурс дон шимы вырсыштышы караплы].

Бронза — бронз, вӱргэньэ дэн вулным варымэ [выргэньы дон вулным йарыш].

Бронхит — кукшо-кокыртыш; шӱлыш корно чэр [кахырымы цэр].

Броня — кӱртьно-ком [вурс ком].

Бросать — шуаш 2, кудалташ 2, шолаш 2 [шуаш, кышкаш].

Брошка — шӱй-шыркама [косир пулавки].

Брошюра — изи книга.

Брусника — пӧчыж, айдэмэ-пӧчыж [изи пӧчыж].

Брус (брусок) — монар, мунар.

Брутто — чумыр-нэлыт*; сатун оптымо атыгэ висымэ нэлыштэ. Т-рэ: нетто [ӓтыгэ хӓдыр нэлыц].

Брызгать — шыжыкташ 2 (вӱдым), пӱргалаш 1 [пырхаш, шавыкташ (выдым)].

Брыкать — чумэдылаш 1, йол дэн чаракланаш 2 [йал дон чымэдылаш].

Брюзглый (обрюзглый) — куптыргылшо, кӱпныл кэчышан.

Брюква — чунгыла, пукырэвэ [ушман].

Брюнет — шэм-ӱпан [шим ӱпан].

Брюхо — мӱшкыр; **брюшко** — мӱшкыр-кава [мышкыр].

Брянчать — шонгырташ 2.

Бряцать — чалткыкташ 2, кӱртьӧ дэн кӱртным пэркалаш 2 [кыртним вӓш шиаш].

Бубенчик — колдырма [прачука].

Бубны — бумно, кэрмыч сӱрэтан карт [изи прачука-влӓ].

Бугорок — чонга, тӱвака, корсака, тӧрсака [пӱгрырикӓ].

Бугорчатка — кокыртыш-чэр; см. туберкулез [кахырым цэр].

Будень — паша кэчэ, тыгылай кэчэ [такэш кэчы, йӓрӓ кэчы].

Будильник — помыжтыш-сагат*; помыжалтышэ, шижтарышэ, кыньэлтышэ сагат [кыньылтӓрышы, поңгыжалтарышы шижыктӓрышы]; **будить** — кыньэлташ, помыжалтыкташ, шижтараш 2.

Будировать — тараташ 2 [1) тырвым аварташ, кӧргыштӹ шӹдэшкӓш 2) йӓлым йышкыраш].

Будка — орол-пӧрт, бутка.

Будущий — лийшаш (ончыкылык) [лишӓшлык].

Бузина — кугурӱдӧ-вондо, пурӱдӧ.

Бузун — шолдыра-шӧнчал [шалдыра санзал].

Буйный — орадыланышэ, сӧйлышо.

Буй — йакыр-колко; пу, кӱртньо альэ моло дэнэ тӱрло сэмын ыштымэ колко шот; тудым вӱдысо вэр ончыктымыла йакыр йолэш кылдат [выд вӹлны йӓкӹр йаштымы прэньӓ маклака, кашар вуйан пэцкӓ].

Букашка — копшангэ.

Буква — йӱкпалэ [буква, йукпалӹ].

Буквальный — йӱкпалыла раш ончыктымо [шамакыц-шамакын шайыш пушы книгаштышлаок].

Букварь — йӱкпалкнага.

Букет — пэлэдыш-пидыш, пэлэдышчунга [пэлэдыш цуцам ик араш йаштэн шындымы].

Букинист — тошто кнагазэ (ужалкалышэ-налэдышэ) [тоштырак книгӓ влам выжалышы].

Буксир — канат, кужгӱ кэрэм, (баржым канат дэн шупшын кайшэ прокот почэш кылдат) [паржы шывшы изи тыл пыш].

Булавка — шудымо-имэ [вулавкы].

Буланый — сарэ, шиштэ-сарэ, чаватар [соталгы сӧрӓн имньи пын, пачшы аржажы туп ырдыжы шимы].

Булат — тӱрло кэрдэ, кӱзо ышташ йамдылымэ чылдаран стал (вурс) [йажо йиш шыратэн опталмы вурс].

Булка — булко, ошкиндэ.

Булочная — булко ужалымэ вэр [калац, вулкы выжалымы (лапка) вӓр].

Булыжник — кӱй-моклака [мыны ган йыргэшкы кӱ маклака].

Бульвар — пушэнган-урэм.

Бульдог — 1) изи рэвольвэр, 2) изи капан пий [мытык пычӓл (рэвольвэр), Анльиштыш мытык нэрӓн пи].

Бульон — лэм.

Бумага — кагаз [пумага].

Бумажник — окса-калта [окса оптым пумажныык].

Бумазея — бумазэй, пунан выньэр [пумазэй].

Бунтовать — пудыратылаш (калык коклаштэ), бунтым шташ [йингырым тӓрвӓтӓш иктыжы выкы ваштарэш шагалаш (пашазы влӓн хоза ваштарэш шагалмаш)].

Бурав — проу; **буровать** — пролаш 2 [про].

Бурак — тӱйыс, шоваш.

Буран — поран.

Бурда — тамдымэ кочкыш [мам шоп шэнгэ; лупэвишкыды качкышэш лыгымы].

Бурелом — мардэж дэнэ йӧрылшо пушэнгэ; лупэ-лопэ [кого мардэж дон сымӹрӹмы].

Буржуазия — буржуй класс; пашазэ калыкым пызырэн илышэ пойан йэнтӱшка (класс); **буржуазия крупная** — кугу буржуй-влак; эрэ шарлэн шогышо кугу завод-паврикым кучышо пойан тӱшка; **буржуазия мелкая** — изи буржуй-влак; нуно пашазэ дэн кугу буржуй кокласэ йэн-влак улыт, тыгыдэ пойан-влак [нэзэр халыкым пӓшӓ ыштӹктэн пайшы эдэм влӓ].

Буржуазная республика — буржуй виктышан рэспублик; тугай рэспубликыштэ кучышвий буржуй клас кидыштэ; ср. власть [буржуй влӓн рэспувльык].

Бурка — портыш-мыжэр (шокшыжо ок лий).

Бурлак — пурлак, чодрам вӱд дэн йоктарэн волтышо.

Бурлить — лоргаш 2, мурэн шолаш 1.

Бурный — тӱргыктышан [кого мардэжӓн].

Бурчать — мӱгыматаш 2 [шкэ турэш мӱгымӓктӓш].

Бурый — кӱрэн [хыва].

Бурьян — шӱк-шудо [панғыргэн шӹцшы такэш кого шуды].

Буря — тӱргыж, талэ мардэж, таул [кого мардэж].

Буссоль — см. компас.

Бусы — шэр, шырча, кышкэ-вуй.

Бутафория — 1) тэатырысэ модыш ӱзгар; 2) шойак, онталэн штымэ [тьэатырышты мадмы годшы ӓтыдэр, покэн влӓ пичӓл молы влӓӓт].

Бутерброд — йӧран-киндэ (ӱй, шокта, туара йӧрэан) [калац лаштык иктӓ мам гыньӓт шырымы ӱм, тарам пиштымы пайм].

Бутон — пэлэдыш-кудо [пэлэдышлык].

Бутылка — йантау - атэ, путылка, шиша [йамдар аты].

Буфер — 1) вий чактартыш *; кок тӱкнышаш коклаштэ чот пэрнымэ дэч шталтэш; 2) кок кугу кугыжаныш коклясэ изи кугыжаныш].

Буфет — кочкыш погэр; (пӧртыштӧ, стансийштэ, вокзалыштэ, моло вэрэат лийэш) [качкыш йӱшӹм кӹчӹмы вӓр, буфэт улы прохотышты - вокзалыштэ].

Бухгалтерия — шот - виктыш *, окса, сату шотым тӧрлэн возгалымэ; **бухгалтер** — шот - виктызэ.

Бухта — 1) онтылымо кэрэм; 2) вӹд лук (тэнгыз тӱрыштӧ да монь) [йӹргэшкӹн цӹмӹрэн шындым кэрэм].

Бушма — салгак - ушмэн, чунгыла, пукырэвэ.

Бушевать — сойланаш 2; чот лӱшкаш 2; **сердце бушует** — чон (шӱм) шолэш; **море бушует** — тэнгыз шолэш. шонгэштын лӱшка.

Буянить — соторлаш 2, туманлаш 2.

Бык — ӱшкӱж.

Былина — тошгойлыш, тошто годсым ойлымо.

Быль — кэрнак лийшэ [ылын].

Быстрый — содор, писэ, шӓплэ; **быстро** — содорын, писын, шӓплын, вашкэ [чынь (кэшы)].

Бытие — лиймаш, улмаш [ылмаш].

Быт — илыш - койыш, илыш - тӱс, илыш - нэргэ, илыш - сэм.

Быть — лийаш 1 [ылаш]; **бывать** — лийэдаш; **бывалый** — лийэдышэ.

Бы, б — ыльэ да; **поел-бы, да нечего** — кочкам ыльэ да, нымат укэ [ылгэцы].

Бюджет — окса - виктыш *, окса пурымо - кучымо виктыш, погышаш окса дэн шалатышаш оксам шотлымаш [иэш кэрӓл окса].

Бюллетень — 1) кӱчык - увэр, увэр нэргэн кӱчыкын возымо [кугижанышты увэр лимым мытыкын ӓрньӓ вуй гыц, тылзы вуй гыц сирэн мимы].

Бюро — 1) кантор; возгалэн шинчышаш ӱстэл; 2) пашам виктарышэ рудӧ; **бюро справочное** — тӱрлӧ кӱлэшым ынгыктарэн, каласэн пумо вэр [1) сирым стӧл; 2) пашӓ вуйлалтымаш. Б.-справочное: пӓлыдымым йадмаш вӓр].

Бюрократия — 1) чиномныык тӱшка дэн кугыжаныш пашам ыштымаш; 2) чиномныык тӱшка [тӧрӓ, начальник цупа].

Бюрократ — 1) чиномныык; 2) ожнысо чиномыыкла пашам лӱмлан вэлэштышэ [ышкымжым когоэш ужшы-тӧрӓ (начальныик)].

Бюст — 1) кап - кӱшыл вуй гыч кыдалыш шумэшкэ ончыктымо (шун, альэ кӱй дэн шталтэш); 2) ӱдрамаш он [вуй дон кыдӓл йактэ шун дон тышкымы эдэм кап].

В

Вагон, — вагон (кӱртньо корно дэнэ коштмо); **вагонет, вагонетка** — изи вагон [кыртньи корныштыш арава].

Ваганка — чойын лэвыктымэ комака (конга) [чугун шырӓтымы изирӓк камака].

Ваза — йолан - атэ [Йалан сакыр аты].

Вазелин — вазэлин; коштыргымылан шӱрымо эм [ӱ ганьы, каштыргым гыц шырымы льэкарсва (ӓмӓл)].

Ваканция (вакансия) — йара - вэр [йӓрӓ вӓр].

Вакация (каникулы) — каныш - жап; школышто наша кокласэ канымэ жап [школыштыпы тымдым лошты канӹм вэрэмӓ].

Вакса — вакса; кэмэш шӱрымо лапаш (шӱчым, патыкым, пуӱм ик вэрэш варэн штат) [кэм шырыш].

Вакцинация — чэр - пӱшкултыш, чэр пижмэ дэч пӱшкулмаш (шэдрам, калэрым, типым да монь) [цэр пижмы гыц шулмаш].

Вал — 1. машиньэ - шӱдыр, 2. оптымокӱкшака, 3. кугу вӱдонго [машинӓ шыдыр, кого вӹд коэ].

Валандаться — пӧрдалышташ 2 [мотайлаш].

Валежник — йӧрылшо пушэнтэ [йорылтшы пушангы].

Валек — тувыр - ӱш, тувыр кырымэ ӱш [тыгыр мышмы льащакӓ ӱш].

Валенки — портышкэм, мэжкэм, шимаш [мижгэм].

Валить — йӧрыкташ 2 [йӧраш]; **валить в кучу** — ик ораш кышкаш 2 [ик араш йӧраш].

Валовой — пӱтӱнь; **валовой доход** — пӱтӱнь докот [шӓвым гӹц пасна жэплӹмы цилӓ пырышы окса].

Валун — курык-катыш [йыргэшкы йагылгыш кӱ].

Вальдшнеп — курмызак [кырмызак].

Вальс — вальс; куштымашын ик тӱрлӧ сэмжэ [ышкэ йӹр сӓрнэн куштымаш].

Валюта — 1. Окса-чок, парым-кагазэш возымо окса-чок; 2. окса-виса, кугужаныш мучко коштыктымо оксан висажэ; 3. окса-танастартыш, тӱрло акан-кагазын кэрынак шогымыжым окса-виса дэн танастарымаш [тӹн окса шот].

Валютный металл — кугужаныш кӧргыштӧ коштшо оксан тӱн йылгыжчыкшэ (шӧртньо, ший да монь) [тӹн окса ыштымы мэтал (шӧртньы, ши)].

Валять — пӧрдалтараш 2. 1) **В.-сукно** — ыштыраш тошкаш 2, шож лукташ. 2) **В.-дурака** — орадыла койышланаш 2. 3) **В.-ться** — почанаш, цӧрдалаш, [1) ыштырашым шыраш, 2) ородыланаш, 3) пачанаш, пӓрдӓлаш].

Вам — тыланда [тӓлӓндӓ].

Вандализм — сылным локтылмаш, [арик суриклымаш; шаналтыдэок йажо хадырвлӓм пыдыртымаш, локтылмаш].

Ванна — 1) йӱштылмо-вол; 2) парэммыла кучылтмо эман вуд, лаврa, жэчэ-вий да монь [1) нӱштылмы кого тӓгӓнӓ; 2) парэмаш ӓмӓлӓн (лэкарствaн) выдышты, кэчы айарышты кимаш].

Вар — вар; смола-куча [пингыдэмшы смолы].

Варвар — торжа, тунэмдымэ [тымэньдымы, тура шамакан эдэм, арик-сурик].

Варево — шолтыш; кочкаш шолтымо лэм, шолтэм.

Варежка — пӱжэргэ, пижэргэ, пиж [пижгӧргы, цижоргы].

Варение (варенье) — варэньэ; сакыр йӧрэ пакча-йэмыжым шолтымо) [варэньйы (мӧрдон, сакырдон шолтымы)].

Вариант — вэсэмдыш*; вэсэмдэн возымо, ыштымэ [вэс статьан сирымы, вэс статьан ыштымы.

Вариация — вэсэмдымаш [вэсэмдымаш.

Вас — тэндам [тӓмдӓм].

Василек — кандэвуй, торга-вуй, кутлыгуш, корак шынча, [ыржа лоштышы кыловой пэлэдыш].

Вассал — вийан йэнг кид-йымалсэ, йэнг кид йымалнэ улшо [эдэм кидыштышы мӱлӓндӹ кычылтшы эдэм.

Варить — шолташ 2; **варится** — шолэш, шолталтэш.

Вата — мамык [ваткы].

Ватага — йэнг-тӱшка, арвыльэ [ик пашӓ ыштӓш погынышы эдэм цуца; коллоэц вылӓн шалгым, ылымы вӓр]; **ватагою** — тӱшкан, арвылын [арвыль, эдэм цуца].

Ватер-клозет — шондан, шалмаш [шанды вӓр, тӱгы лӓкмы вӓр.

Ватерпас — тӧр-палык*, тӧр вэр дэн тайылым палымэ ӱзгар [тӧр вӓр доно тайылым пӓлымы хадыр].

Ватрушка — пӧрӧмэч; пэрэмэч [туаткал].

Вахлак — пӧкмӧр, лоптырэс [авызы эдэм.

Вахта — орол-жап*, карапыштэ, прокотышто оролымо жап. [Карапльышты, тылвышышты оролымы жэп].

Ваяние — сӱрэт чумуртылмаш (шун, шыштэ, кӱй дэнэ да монь) [пу дон, шун дон, кӱ дон пычкын, пӧртэн, тышкэн йагылтэн эдэм кӓпым, молымат ыштымаш].

Вбежать, — кургыж пураш [кыргыж пыраш].

Вбивать, — кырэн шындылаш [шип пырташ].

Вбирать, — кӧргыш пурташ, ышкэ кӧргыш пурташ [кӧргыш пырташ].

Вбить, — кырэн шындаш [шин пыртэн шындаш].

Вблизи, — лишнэ; лишнак; лышнэ [лишны].

Введение, — пуртымаш; ончыл-мут; тунгалтыш-мут [пыртымаш, тынгалтыш шайа].

Ввернуть, — кӧргышкӧ пӱтырэн пурташ, пӱтырэн шындаш [кӧргышкы пытырэн пырташ].

Ввернуть винт, — винтым пӱтырэн шындаш [винтылэн пытырэн шындаш].

Вверху, — кӱшнӧ.

Вверх, — кӱшкӧ.

Вверх лицом, — комдык.

Вверять, — инанэн кодаш 2; инанэн пуаш; арташ, артэн пуаш [ыньӓнэн пуаш, кодаш].

Ввиду этего, — Сэдылан вэрч [тыдын дон].

Вводить, — пурташ (кӧргышкӧ) [пырташ].

Ввоз, — кондымаш; ӧрдыж гыч кондэн пуртымо, ӧрдыж вэлнэ налмэ [ӧрдыж гыц кандэн пуртымы].

Вволю, — ситымэш, утымэш, моньар-кӱлэш; чон канымэш, шэр тэммэш [ситымэшкы, утымэшкы].

Ввязываться, — коклаш пураш [пижӓш, лошкы пыраш].

В глубину, — кэлгыш(кэ), пундашкэ [кэлгышкы].

Вглубь — кэлгыш(кэ) [пындашкы, кэлгы вӓрышкы].

Вглядываться — кӧргыш ончаш, туран ончаш [тусарэн анчаш].

Вдалеке — мӱндӱрно [мындырны].

Вдаль — умбакэ, мӱндӱркӧ [мындыркы].

Вдвигать — шӱкал пурташ [шыкӓл пырташ, пыртэн шындӓш].

Вдвоем — коктын, мужырын [коктын, иквӓрэш, кок тынӓры].

Вдвойне — кок-кана, вӱлшэла [кок пачаш].

Вдевать — кэраш 2 [чиктӓш].

Вделать — лодэн пурташ, лодэн шындаш 2 [пырташ, ладэн пырташ].

Вдеть — кэрын шындаш2; чиктэн шындаш 2 [чиктэн шындӓш].

Вдобавок — йэшарэн, ситарэн [ак-ситэшыжы ситӓрэн].

Вдова — тулык-ватэ; марий дэч посна кодшо ватэ, марий-колышо ватэ [тылык вӓты, ажак вӓты].

Вдовец — ватэ-колышо, ватэ дэч посна кодшо марий [овышка, ажак мары].

Вдогонку — поштэкын, поктэн шумыла [паштэк поктэн].

Вдолбить — ийлэн пурташ, ий дэн пургэд пурташ [чӱчэн пырташ].

Вдоль — мучко [мычкы, мычны].

Вдоль по улице — урэм мучко [ольицӓ мычкы, мычны].

Вдоль и поперек — торэш-кутынь [кытын-торэш].

Вдосталь — ситымэш [ситымэшкы].

Вдохновение — уш-нӧлтыштыш, ушволгалтыш [кого ыш пырымы, ыш валгалтмы].

Вдохнуть — кӧргыш шӱлалташ 2.

Вдребезги (разбить) — пырчын шалаташ 2, пудырташ, шӱрашын пудырташ, колташ 2 [пырцын пыдыртэн шӓлӓтӓш].

Вдруг — кэнэта, вигок, трук, кэсак, чурэкак [цаклыдэ, тырӱк, вырт].

Вдруг (сразу) — чурикак, икканаштэ.

Вдрызг напиться — орымэш йӱаш; пэш чот йӱаш [шамгыц кэмэш йӱн, шындӓш].

Вдувать — кӧргыш пуаш, кӧргыш шӱлаш 2 [кӧргыш ыфылӓш].

Вдумчивый — шоналтэн штышэ; эплэ, эплэ йэн [шанышы, шаналтэн ыштышы].

Вдунуть — кӧргыш пуал колташ.

Вдыхать — кӧргыш шӱлалташ 2; шӱлышым налаш.

Вдыхание — кӧргыш шӱлалтымаш, тын налмаш [кӧргыш шӱлымы].

Вегатарианец — шыл-кочдымо; вӱран кочкышым кочдымо йэн [вырӓн качкышым карчтымы].

Ведать (знать) — шинчаш 2 [шынцӓш, пӓлӓш].

В'едаться — пызнылаш, пызэн пижэдаш [качкын пыраш, цызлэн качкаш].

Ведение — вӱдымаш; вӱдэн кондыштмаш, вӱдэн нангаймаш [видымӓш, видэн нӓнэмӓш].

Ведение — шинчымэ; палымэ [сынцымӓш, пӓлымаш]; **он ведает об этом** — тудо ты нэргэн пала [тыды ти гишӓн пӓлӓ].

Ведомство — илышлончо ончымаш, илыш лончын иктаж ужашыжым ончэн шогымаш.

Ведомость — пал-кагаз* (паша ончыктымо, окса пуэдымэ нэргэн да монь, шотпал ончыктышо кагаз) [лымым пӓлӓш сирэн анчыктым пумага].

Ведомость расходов — роскот ончыктышо пал-кагаз [окса шӓлӓтым анчыктым пумага].

Ведомость движения поездов — кӱртньо корно дэн коштмо жапым ончыктышо пал-кагаз [кыртньи корны дон кашмы жэп анчыктым пумага].

Ведро — вэдра, вӱд-вэдра [вэдырӓ].

БИБЛИОТЕКА ИНСТИТУТ КРАСН. ПРОФЕССУРЫ №

Ведро — ойар; [айаран; цэвэр].

Ведь — вэт [ач, шкалэ ти гишэн тыды ак пэлы ач].

Ведьма — вэдынь; вувэр-кува; локтызо [увэр вэты, локтызы].

Веер — йуштыж [йугатам ыштымы хэдыр].

Вежливо — ласкан[пыш кыдын, йывыжэн].

В'езд — пурымаш (имньэ дэн) [имньин пырымаш].

Везде — йыр-ваш; чыла вэрэ; тыштат-туштат [цилэ вэрэ, йылтык].

В'езжать — пураш (имньэ дэнэ) [пыраш] (имни-дон).

Везти — шындэн нангайаш 2 (имньэ дэн, орава дэн) [шындэн нэнгэйаш].

Век — шудо ий; курым; умыр, умур [шуды и, курым].

Веки — шинча-комдыш; шинчараш; шинчаком; [сынзэ комдыш].

Вековой — курымаш.

Вексель — парым-кагаз* арымэ окса олмэш пумо кагаз [окса йиждымаштымынэш пуаш сорым пумага].

Велеть — шудаш 2; кушташ 2; кусьташ 2 [шудаш].

Великан — онар-йэн; пэш куго йэн [нар-эдэм].

Великий — куго [кого].

Величайший — эн куго; [пиш кого].

Великодушие — куго-кумыл [пуры шанымаш].

Великодушный — куго-кумылан [кымылэш нэлмаш].

Великолепный — моткоч сай; эртэн сай [чотэ йажо, утла йажо].

Величавый — кугалгэ; **величественный** — кугалгэ бртан [кого олмыдшы. Пиш кого, цэвэр].

Величать — пагалаш 2, кугэшлаш 2, кугэш ужаш [чотэш пишташ].

Величание — пагалымаш; кугэшлымаш; кугэш ужаш, шотлымаш [жэплымаш].

Величина — 1) кугыт; 2) шот-тун [маньарак ылмы, лыдын, висэн кэрдмы, аражы].

Велосипед — йол-орава, йол дэн тошкэн коштмо орава [Ташкым арава].

Вельможа — куго-тора [тошты годшы кого тора].

Вена — шэм-вур корно; кандэ вур шэр [выкы кайшы шималгы выр шар].

Венера — ужара-шудыр (кастэнат, эрдэнат койшо). [вады жэра шыдыр].

Венец — мэнчайымэ упш [вэнчайым калпак].

Венерологичеокий пункт — шакшэ чэраным парэмдымэ ончымо вэр.

Вензель — йупкал-пунэм,* ваш-ваш моторын пыжыктылмэ куго йукпалэ-влак. [шамак тынгалтыш йукпалывлэ (буква влэ)].

Веник — вэньык, выньык [ылыштэшэн куги ваштыр].

Венозная кровь — шэм-вур; [шимэлгы выр; локтылалтшы выр.

Венок — пэлэдыш-вуйшудыш; [пэлэдыш оны (вуй йыр)].

Вентилятор — йужэрыктыш,* томам (локтылалтшэ) йужым (шулышым) порт гыч лукмо рож [порт кыц худа пышым лыкмы ыраж].

Венчать — мэнчайаш 2, [вэнчайаш].

Венчик (цветка) — пэлэдыш онго; [пэлэдыш тыр].

В.-зуба — пуй лэвэдыш [п' кышыл].

Вера — инанымаш.

Верить — инанаш 2; [ыньанымаш].

Веранда — пэлэдышан-пулдыр,*; порт воктэн ыштымэ лэвэдышан кувар, турло путуралтыш шудан, пэлэдышан. [Порт тэрвэн ыштымы рэшоткан, лэвашэн канаш лакмы вар].

Верба — шэртньэ; шартньэ, изивий [изи пипи, шартньи].

Верблюд — туйэ [вэрблуд].

Вербовать — погаш 2, чумыраш 2.

Вербовка (на какую-либо работу) — погымаш, чумырмаш (иктаж пашалан), [тарлаш, погаш (иктама пашэ ышташ)].

Вердикт — пунчал-ой* (сут засэдачыл-влакын) пунчал ой [судвлэн остатка шамакыпиты].

Веревка — кэрэм, [кэрэм, выран].

Вередить (рану) — удыралаш (йорам) [шушырым тарваташ, тупыньла ышташ].

Вереницей — почэлэ-почэла; почэла шуйнылтын, кашталэн [пачэлэ-пачэлэ, комбыла].

Веретено — шудыр [шыдыр].

Верзила — пэш кукшо, вычкыж йэн, чуймэн [пиш кужы льурмэн эдэм].

Верить — ушанаш 2, ишанаш 2 [ыньанаш].

Вермишель — шӱртӧ-лашка [вӹцкыж лӓшкӓ].

Верно — кэрнак; кэрак; чынак; кэржак [кэрэкӓт, лачок, лачокок].

Вернуть — мӧнгэштараш; мӧнгэш савыраш; мӧнгэш налаш [пӧртӹлтӓш, мынгэш сӓрӓш].

Вернуться — пӧртылаш 2, мӧнгэш савырнаш 2 [пӧртӹлӓш].

Веровать — йумылан инанаш, ӱшанаш 2 [ӹньӓнӓш].

Вероятно — дыр; могынат [вэкӓт].

Верста — мэнгэ, ӱштыш [уштыш].

Верстак — пужар-тэнгыл, пужараш ыштымэ тэнгыл шот [мастарын стӧлжӹ].

Верстание — шэлыштмаш (кнагалан погымо йӱкпал корнылам) [ти шакшэш ыштымӹ].

Верстать (распределять) — шэлышташ [ти шакшэш ыштӓш, тӧрлӓтӓш].

Вертельщик — пӱтырыщӧ, пӧрдыктыщӧ [сӓрӹшӹ, пӹтӹрӹшӹ].

Вертеть — пӱтыраш 2, пӧрдыкташ [сӓрӓш, пӹтӹрӓш].

Вертикальный (-ая линия) — тура шогышан; (вик торэш корно) [кӱшӹц ӱлыкыла валышы тӧр корны].

Вертушка — пыльдырий 2, пӧртшӧ модыш [пыльдырэц].

Вертячка овец — пӧртыш-чэр [шарык вуй сӓрнӹмӹ цэр].

Верх — ӱмбал [вылвӓл].

Верхний — ӱмбалсэ, кӱшылсӧ [кӱшнӹшӹ, вылнӹшӹ].

Верховой (всадник) — имньэшкэ, мыктэшкэ [мыктэшкӹ].

Верхом — йара-имньын [мыктэн].

Вершина — чырката, мучаш, вуй [мчаш вуй].

Вершок — вэршок.

Вес — нэлыт, нэлгыт [нэлыц, висӓ].

Веселое место — йамлэ вэр [сусувӓр].

Весельчак — кумылчак, сусу [сусура].

Веселый (человек) — кумылчакан, йомарт (йэн) [сусу (эдэм)].

Весенний, вешний — шошымсо [шошымшы].

Весить — висаш 2.

Весло — пуш-кольмо [вэшлӓ].

Весна — шошо.

Веснушка — арава [цыгак-шадыра].

Весовщик — вискалышэ [висышы].

Вести — вӱдэн нангайаш 2, ошкылтэн нангайаш 2 [видӓш, йалын нӓнгэӓш].

Вестник — увэртарышэ.

Весть — увэр.

Весь, вся, все — чыла, вигэ [пилӓ, пытын].

Весьма (весьма хорошо) — пэш (пэш сай, мотор) [пиш, чотэ (пиш, чотэ йажо].

Весы — виса [висӓ].

Ветвь — угыш, укш.

Ветер — мардэж.

Ветеринар — вольык эмлышэ [вольык тӧрлӹшӹ, лицӹшӹ].

Ветеринария — вольык-чэр шанчэ [вольык тӧрлым пӓшӓ, вольык тӧрлӹмӓш].

Ветеринарная лечебница — вольык-эмлэр [вольык тӧрлӹм вӓр].

Ветеринарно-санитарный надзор — вольык тазалыкым шэкланымаш [вольыкын цэвэр, ирэн ылымым анчымаш].

Ветеринарный врач, фельдшер — вольык эмлышэ доктыр, пэршыл [вольык тӧрлӹшӹ доктыр, вэршыл].

Ветеринарный пункт — вольык ончымвэр, вольык ончэр [вольык анчым вӓр].

Ветеринарный закон — вольык чэр коклам ончымо закон [вольык цэр тӧрлым сирымаш].

Ветка — воштыр [ваштыр].

Ветла — шарангэ [ӱэ].

Ветошь — шӱкшӧ, шӱкшӧ шовыч, мушкыш [шӱкшӹ шӱкшӹ савыц].

Ветрено — мардэжан [мардэжӓн].

Ветхий — шӱкшӧ [тошты, тоштэмшӹ].

Ветхость — шӱкшэммаш [шӱкшэмӓш, тоштэммӓш].

Веха — майак, корно ончыктыцо палэ [майак].

В'ехать — имньэ дэн пураш [имньин пыраш, шӹнцӹн пыраш].

Вечер — кас [вады].

Вечереть — рӹмбалгаш 2 [вадэмаш, рӹмӓлгӓш].

Вечерний — касысэ [вадныш].

Вечером, вечерком — кастэнэ, водын [вадэш, вадны].

Вечность — курымлык [мычаштымы]

Вешалка — кашта, ишкэ, искэ, сакэр [ишкӹ, сӓкым вӓр, сӓкэр].

Вешать — сакалаш 2, сакаш 2 [сӓкӓш, сӓкӓлтӓш].

Вешить — мэцка шогалтылаш, виктойам шогалтылаш 1, тойа шогалтэн виктараш 2 [майакым шагалташ].

Вещевой — үзгәрлә [әдәрһын, хәдәрһын, ыжгәрһын].

Вещественность — насталык, үзгәрлык [хәдәрлы, әдәрлы].

Вещество — әмән [хәдәрлык, хәдәрәш].

Вещун, вещий — шинчан-ужшо [анцыц нәлән кәләсышы].

Вещь — үзгәр, арвәр [әдәр, хәдәр].

Веялка — пуалтымә машина [пуалтым машинә].

Веяльщик — пуалтышә [пуалтышы].

Веять — пуалташ.

Взад — мөнгәш, шәнгәкә, шойылыш [шайыкы мынәш].

Взад и вперед — мөнгәш-ончыш [мынәш-аньәш].

Взаем, взаймы — арымәш, күсүнь [күсын, вычымәш].

Взаимный, взаимно — күсәла, ваш-ваш, иктә-вәсылан].

Взаимопомощь — вашполыш [күсын палшымаш, икыжәк иктылан палшымаш].

Взаимоотношение — ваш-толтыш [икыжак-икты дон (йажон) ылымаш].

Взамен — олмәш, олмәшыжә, шонгышәш [вашталтышәш, тыдын вәрәш].

Взаперти — пәтырмаштә, суралымаштә, түкылалтын [питырымашты, сыралымашты, питырымы, сыралымы].

Взаправду — чынлән, чынак [лачокәш, кәрәкәт].

Взапуски — оньышнән, тангашән [тангаштәрән кәрдмын, кыцә кәрдын].

Взбеситься — исәр лийаш; ораш; тәрлаш 2, ораш [араш].

Взбираться — кырмән күзаш 2, удыркалән күзаш 2 [кырмән кузаш, ыдыркалаш].

Взбить, взбивать — оварташ, оварты-лаш [аварташ, авартылаш].

Взболтать, взбалтывать — пудраташ 2, пудратылаш [лыгаш, пыдыраташ, пыдыратылаш].

Взборонить — тырмалән шындаш [ширән шындәш].

Взбудоражить — пудраташ [йәнгым тәрватәш, өрт гыц кәәш].

Взбунтовать — закон ваштарәш тарваташ 2 [йынгырым, бунтым тәрватәш].

Взвалить — нумалташ [намалтышым артән пуаш].

Взвесить — висаш 1, висән налаш [висаш, висән нәлӛш].

Взвешивать — вискалаш [висылаш].

Взвиваться — кубылташ (мардәж дәнә) [висән кузаш].

Взвизгивать — чаргыж, чажган кычкырылаш [доргаш (саслаш)].

Взвод — звот [ызвод].

Взволноваться — пудранаш (кумыл) [шүм, йаң пыдыранаш].

Взвыть — мүгралаш, мүграш түнгалаш [йукып мәгәрәш].

Взгляд — ончалмаш, ончалтыш [анчалтыш].

Взглядывать, взглянуть — ончалә-даш 2, коклан ончалаш; ончалаш, ончал колташ 2 [анчал колташ, анчал шындаш, анчалалаш, вырт анчалаш].

Взгневить — шыдәштараш 2, сырыкташ 2, сыраташ 2 [шыдәштәрәш, шыдәштәрән колташ].

Вздор (ложь) — шойак-мут [такәш шайа].

Вздорить — кишланаш 2, сүрзаланаш 2 [кычәкәләнәш, кычәкәм лыкташ, кочэмырләнәш].

Вздорный — сүрза [кычәкә, кочэмыр].

Вздорожать — шәргәмаш, шәргәшташ 2 [шәргәшташ].

Вздох — шүлалтымаш, шүлыш [шүлалтымаш шүлалтыш].

Вздохнуть — шүлалташ 2 [шүлалтәш].

Вздрогнуть, вздрагивать — чурик лийаш 1, чытыралташ 2 [цытырәл колташ, цытырәләш].

Вздувать — пуэн ылыжташ 2 [ыфылән ылыжтәш].

Вздумать — ышташ шоналташ [шаналтэн колташ].

Вздымать — нөлтылаш [лүктәш].

Вз'ерошить волосы — үпым шогалташ 2 [үпым тырыж шындәш].

Взимать (налог) — погаш 2, налаш [погаш, нәлӛш].

Взирать — түткын, карэн ончаш [анчаш].

Взлететь — чонэштэн күзаш 2 [чонэштэн кузаш].

Взлом, кража со взломом — сурам пудыртэн пурымаш; сурам пудыртэн шолышт лэкмаш [сыравач пыдыртымаш, сыравач пыдыртэн шолыштмаш].

Взломать — пудыртэн пураш, налаш [пыдыртэн пыраш].

Взмах — солалтымаш, кид нӧлтал колтымаш [кид шалалтымаш, шылдыр сэвӓлмӓш].

Взмахнуть, взмахивать — солалтэн колташ; солалтылаш, солкалаш 2 [шалалташ, сэвӓлӓш].

Взмащивать, взмутить — шарылаш, шараш, шарэн шындаш 2 [вӓкшӓш, вӓкшын шындӓш].

Взмутить — пудраташ 2, пудратэн шындаш, румбыкташ 2 [пыдыраташ, пыдыратэн шындӓш].

Взмылить, взмыливать — шовынандаш, шовынандылаш [шавыньандаш, шавыньандылаш].

Взнос — тӱлымаш, окса тӱлымаш [тӱлымӓш, кандэн пумаш, оксам тӱлымӓш].

Взнуздать, взнуздывать — сарлыклаш 2, сорлыклылаш 2 [суарлыкым чиктэн шындӓш, суарлыклаш].

Взопреть — чот пӱжалташ [пӱжалтӓш, пӱжалт кэӓш].

Взор — ончалтыш [анчалтыш].

Взорвать — пудэштыкташ 2, пудэштараш 2 [пыдэштараш].

Взрастить — кушташ 2, кушкыктэн шукташ [кушташ, куштэн шокташ].

Взрез — ончымыла пӱчмаш [анчаш пычмы].

Взрезывать — пӱчкын ончылаш [пычкын анчаш].

Взрослый — вуйэш шушо, кугу йэҥ [кӓпэш шошы, кушкын шошы эдэм].

Взрыв — пудэштмаш, пудэшталтмаш.

Взрывание — пудэштарымаш [пыдэштмаш, пыдэштӓлтмаш, пыдэштарымаш].

Взрывать — пудэштарылаш 2 [пыдэштараш].

Взрывчатый — пудэшталтшан [пыдэштшы].

Взрыдать — шорт колташ, магралтэн колташ [магырал колташ].

Взрыть — кӱнчэн пытараш 2, пургэд пытараш 2 [пыргэд пытараш].

Взрыхлять, взрыхлить — кӧргынчын пушкыдэмдылаш, оварташ 2, пужгандаш 2 [пышкыдэмдаш пышкыдэмдэн шындаш рокым].

Взывать — сӧрбалаш 2 [сарвалаш].

Взыскание — кычалмаш, тӱлыктымаш [кычалмаш, тӱлыктымаш].

Взыскать — тӱлыкташ 2, кычал налаш 1 [тӱлыкташ, кычал лыкташ].

Взʻедаться, взʻесться — ымдылаш, пурэдылаш [эдэмым качкаш, вырсаш].

Взятие — налмаш [налмаш, налмы].

Взятка — шолып-налмаш (-пумаш) [йывырт (шырымаш) налмаш, пумаш].

Взяток — йэм, мӱкш йэмым пога) [налмаш, мӱ пэркэ].

Взяточник — шолып налшэ [йывырт налшы, шырымым йаратышы].

Взять — налаш [налаш].

Вид — тӱс, сын [каймаш, сын, хын, йиш].

Видать — ужаш 1.

Видение — ужмаш, кончымаш [ужмаш, каймы].

Видимо, видимо так — коймыла, койэш, тугэ койэш [каймыла, кайэш, тэнгэ кайэш]

Видимость — коймаш [каймаш, аражы].

Видимый — шинчаш койшо [кайшы, сынзӓ дон ужмы].

Виднеться — койаш 1. [кайаш].

Видно — койэш [кайэш].

Видный — кӧркэмлэ [кайшы, йажон кайшы].

Видовой — тӱшкалык-палан [ышкэ палыкан, сынзаэш кайшы сандалык].

Видоизменение — сын, тӱс ваштальтымаш [сын, цырэ ваштальтмаш].

Видоизменять — тӱсым, сыным ваштальташ [сыным, пырэм ваштальташ].

Визг — ныргыжмаш [цоргыжмаш, (саслымаш)].

Визжать — ныргыжаш 1, сигыраш 2 [цоргыжаш (саслаш)].

Визировать — мэжа виктараш 2, анга йырангым виктараш 2, мэжам шташ 2, [пысманым ыштӓш].

Визит — унала мийымаш, уналтымаш [хыналаш мимӓш, цэран, йасы эдэм докы доктыр мимӓш].

Вика — пий-пурса [кальа пырса].

Виктория — куго мӧр [шындым кого мӧр].

Вилка — пзи-шаныык.

Вилок капусты — ковышта-вуй.

Вилы — шаныык, тэрыс-шаныык, шудо-шаныык [кыртньи шэныык, шуды шэныык].

Вилять — пӱгыркалаш [пытыркалаш, мынэш-аньэш попыкалаш].

Вина — йола ;шэк, титак [йатик, вуйнамат].

Винительный падеж — кӧмлык вочмык* шижтартыш [йатлӹм вашталтыш].

Винить — йолам шташ 2, шэклаш 2 [вуйнаматым ышташ, йатлаш].

Винно-колониальная торговля—тамлэ арака дэн тӱрльӧ тыгыдэ сатум ужалымаш [арака дэн колоньи гӹц кандым хадырвлам выжалымаш].

Винный запах — тамлэ арака пуш, арака ӱпш [арака пыш].

Вино — тамлэ арака [арака].

Виноватый — йолалалтшэ, йолаш пурышо [йатик, вуйнамат ыштышы].

Виновность — титаклык, йолалык, шэклык [йатик, вуйнамат ыштымаш].

Виновный — титакан, шэк йэн, шэкыш вочшо [йатикан, вуйнаматан].

Виноград — виноград; таракан-йэмыж; арлук [виноград (шокшы варыштышы арака йиш арлыкан кыцкы)].

Винокур — арака шолтышо [арака шолтышы].

Виноторговец—арака ужалышэ [арака выжалышы].

Винт — винтэ [винты, пытырым шӧрян хадыр].

Винторез — винта-пӱчшо, винтэ-калып [винты пычкэдым хадыр].

Винигрет — вартыш [йарэлэ качкыш].

Виселица — пиктэр [сакалтэн пуштмы вар].

Висеть — кэчаш 2 [кэчаш].

Висок — пылыш-тӱн; вуй-вичкыж [пылыш тын].

В исполнение — шуктымыла [ыштэн шоктымыла].

Висящий — кэчышэ [кэчышы].

Витрина — увэр-онга, ончыктыш-онга [хадырвлам анчыктым окньаан шкаф].

Вить — пунаш 2 [пынаш].

Вихор — вуй-пӧртэм.

Вихрь — пӧршӧ, пӧртшӧ мардэж [пӧртшы мардэж].

Вишня — чийэ, вишьнэ [вишньопка].

Вишь (от видишь) — ужат.

Вкапывать — кӱнчэн урылаш 2 [ырэн пырташ].

Вкопать — кӱнчэн, урэн шындаш 2 [ырэн пыртэн шиндаш].

Вкатить — пӧртыктэн пурташ 2 [кыргыжтэн пырташ].

Вклад — пыштымаш [пиштымаш, пыртэн шиндымаш].

Вкладывание — кӧргыш пыштэдымаш [кӧргӹш пиштэдымаш].

Вкладывать — пуртэн пыштылаш [пыртэн пиштылаш].

Вклинить — ишкылэн пурташ 2 [ишкылэн пырташ].

Включить — пуртэн шындаш 2 [пыртэн колташ].

Вколачивать — кырэн пуртылаш 1 [шин пыртылаш].

Вколотить — кырэн пурташ 2 [шин пырташ].

Вкопанный—кӱнчэн шогалдымэ [пыртэн шогалтымы].

Вкоренить — вожэмдаш 2, вожым колташ [важым колтыкташ, важандаш].

Вскоре — вашкэ, йылэ [йылэ, шукэш агыл, шукы эртыдэ].

Вкось — йожэк, важык, важмалдык [вочык, тырынь].

Вкрадчивый — шолып ыштышан, шолыпло [йой, йойын ыштышы, йывырт ыштышы].

Вкрадчивость — шолыплык [йойын, йывырт ыштымаш].

Вкрадываться—шолыплылаш 1 [йывырт пыраш].

Вкралась ошибка — йонгылыш пурэн (уждэ кодмо дэнэ) [цаклыдэ, самынь лин].

Вкрапленный — тӱчыктылман [выртыл—выртыла лишы].

Вкратце — кӱчыкын [мытыкын, кытыкын].

Вкус — там, тут [тот].

Вкусить — тамым налаш; тутым ончаш 2 [тотым налаш, тотэш анчаш].

Вкусный – тамлэ, тутло [тотан, тотлы].

Влага — вӱдыжгӧ [лывыргы].

Влагалище — пышталдыш, шовык [пиштыш, ладак].

Влагать — пуртылаш [пыртылаш].

Вложить — пуртэн пышташ [пыртэн пишташ, шындаш].

Владелец имущества — пого оза. [пурлык хоза].

Владелец — оза [хоза].

Влажный — вӱдыжгӧ [лывыргы].

Вламываться — шэнгын пурэдаш 2.

Вломиться — шэнгын пураш [сымырэн пыраш, пыдыртэн пыраш].

Властвование — кучышвий кучымаш [кычымаш, кычэн урдымаш].

Властвовать — кучышвий кучаш 2 [кычаш, кычэн урдаш].

Властелин — кучышвий кучышо [кычышы].

Властитель, -ница — кучышвий кучышо [кычышы].

Власть — кучышвий [кычык].

Влево — шолашкэ, шола могырыш, шола кидыш; **Влеве** — шолаштэ, шола могырышто [шалахайышкы, шалахайышты].

Влезать, влезть — кӱзаш 2, пураш 2 [кузаш, пыраш]. **Воры влезли ко мне в окно** — вор тӧрза гыч пурэн [шолывлӓ мӹнь докэм окньӓ гӹцӹн пырэнӹт]. **В него не влезешь** — тудын кӧргышкӧ пурэн от кэрт. **На гладкое дерево не влезешь** — йаклака пушэнгыш кӱзэн от кэрт [йаклака пӱшӓнӹшкӹ кузэн ат кэрд].

Влетать, влететь — чонгэштэн пураш 2 [пыраш].

Влечение — шупшмаш, чон-шупшмаш [шӱм, йӓнг шывшмаш].

Влечь, влачить — шупшаш [шывшаш]. **Одно несчастье влечет за собой другое** — ик осал ышкэ почэш вэс осалым шупшэш [ик цӓкӹн паштэкшы вэсӹм шывшэш].

Вливание, влитие — кӧргыш йоктарымаш, йоктарэн пуртымаш [кӧргӹш йоктарымаш, кӧргӹш пыртымаш].

Вливать — кӧргӹш йоктараш 2, йоктарэн пурташ, [кӧргӹш йоктараш, йоктарэн пырташ].

Влияние — овырымаш [кэрдмӓш].

Влиятельный — овырышан [кэрдшӹ, сӹнгӹшӹ].

Влиять — овыраш 2 [кэрдӓш, ыш дон сӹнгӓш].

Вложение — пыштымаш [пиштӹмӓш].

Вложить — пышташ 2 [пиштӓш].

Вломиться — сӱмырэн пураш 2, шэнгын пураш 2 [сӹмӹрэн пыраш].

Влопаться — вэрэшташ [цаклыдэ варэштӓш, попазаш].

Влюбленный — йӧратышэ [йаратэн шӹндӹшӹ].

Влюбляться, влюбиться — йӧраташ 2, йӧраташ тӱнгалаш 1 [йаратэн шӹндӓш].

Вмазывать, вмазать — нэрынчэн шындаш 2, шӱрэн шындаш 2 [шӹрӹкӓлӓш, шӹрэн пырташ].

Вменить — кӱшташ 2 [шӱдӓш, мам гӹньӓт ӹштӹктӓш]; **вменяется в обязанность** — штэн шукташ кӱшталтэш [ӹштӓш шӱдӹмӓш].

Вместе — пырльа, иквэрэш [икварэш икараш]; **станем действовать вместе** — пырльа шташ тӱнгалына [иквӓрэш ӹштӓш тӹнгӓлӹнӓ].

Вместимость — шынгдыш, шынгдартыш, пурымаш [шӹндӓрӹмаш, пыртымаш]; **мера вместимости** — шынгдартыш виса [шӹндӓрӹмӓш виса],

Вместительный — шуко шынгдарышан, пуртышан [шукы шӹндӓрӹшӹ, пыртышы].

Вместить — пурташ 2, шынгдараш 2 [пырташ, шӹндӓрӓш].

Вместо — олмэш [ылмэш, вӓрэш].

Вмешательство — пижмаш, йэнг пашаш пижмаш [лош пырымаш].

Вмещать, вместить — пурташ 2, шынгдараш 2 [пырташ, шӹндаш].

Вмиг — тыманмэш, икканаштэ [вӹрт].

В минувшем году — эртышэ ийыштэ, кодшо ийыштэ [эртӹш ин].

В наем — тарэш, тарлымыла [тӓрэш].

Вначале — тӱнгалтыш годым, ончычшым, эн ончыч [пӹтӓри, тӹнгӓлмӹ годым].

Вне — тӱжвалнэ, ӧрдыжыштӧ [тӱвэлнӹ, тӱнӹ].

Внебалансовый — окса тӧрлымо шотыш пуртыдымо [толмы кэмӹ шотыш пырыдымы окса].

Вне городов — олала дэч ӧрдыжыштӧ [халавлӓ гӹц ордӹж(ӹ)штӹ].

Внедрять, внедрить — кӧргыш пурташ 2, пуртэн шындаш [кӧргӹш пырташ коргӹштӓш].

Внезапно — кэнэта [вӹрт, трӱк].

Внезапный — кэнэта [цаклыдымы].

Внести — нумал пурташ 2 [намал пырташ].

Внешний — тӱжвалсэ [тӱнӹшӹ].

Внешность и внешнее — тӱжвал [тӱлвэл].

Вниз — ӱлык.

Внизу — ӱлнӧ.

Вникать, вникнуть — умлаш 2, умлэн налаш 1 [ынгылаш, ыш дон пӓлэн нӓлӓш].

Внимание — колыштмаш, ынглык, кумыл савырымаш [ынгылмаш, колыштымаш].

Внимательный — колыштшан, кумылан, ыҥ пыштышан [ыҥылышы, колыштышы].

Внимать, внять — колышташ [колышташ].

Вновь — угыч [угыц].

Вносить, внести — көргыш нумал пуртэдаш, нумал пурташ 2 [намал пырташ].

Внук, внучек, внучка — уныка [внукэргы ыныка, внучка-ыдыр ыныка].

Внутреннее землеустройство — йал көргыштө мыландэ төрлымаш, пошкудо коклаштэ мыландэ төрлымаш [ышкэ лоштышы мүландыы пашам төрлымаш].

Внутренний-ее-яя — көргысө, көргө [көргыштышы].

Внутренно — көргыштыжө, чонжо дэн [көргыжы дон].

Внутри и внутрь — көргыштө, көргыш(кө) [көргыштыы, көргышкы, көргыш].

Внушать, внушить — ой пуаш 2 [ышым пуаш, шаныкташ].

Внушительный — чот шиждаршан [когон шаныктышы ышым пушы].

Внятно — умландарэн [ыҥылдарэн, раскыдын].

Внятность — умлыктарымаш [ыҥылдарымаш].

Внятный — умлыктарышан, рашкыдэ [ыҥылаш лимы, раскыды].

Внять — колышташ 1 [ыҥылаш].

Во — көргысым ончыктышо мут [көргыштыы]; **во дворе** — күдовэчыштэ, оралтыштэ [көргыштышы].

Вобрать — көргыш налаш 1 [көргыш шывшын налаш].

Вовек — ӱмырэш, курымэш [курымок, курымэш].

Вовлекать, вовлечь — шупшын пурташ, кырыштараш 2 [шывшын пырташ пашашкы].

Во внимание — ушыш налмыла [ышыш налмыла].

Вовсе — чылт, йылтак [вик, викок, цылт, цылток].

Вогнать — көргыш пурташ [көргышкы пырташ].

Вогнуто-выпуклый — лакылтын мугылгышо [көргэштым-пугырэштымы].

Вогнутость — көргыш пугырлык [көргышкыла айэн пыртымаш, көргэштымаш].

Вогнуть — көргыш пугырташ 2, курмыжташ 2 [көргышкы айэн пырташ].

Вогнутый — көргыш пугыртыман [көргышкыла айымы].

Вода, водица, водичка — вүд [выд].

Водворение — олмыктарымаш [варышкы пыртымаш].

Водворять — олмэштылаш [варышкы пыртэн шындаш]; **водворить** — олмэштараш 2, вэрыш пуртэн шындаш 2 [варын-варышкы пырташ].

Водить — коштыкташ 2, кондышташ 1, вүдэн кошташ 1, вүдэн кондышташ 1 [видэн каидышташ, видаш].

Водка — арака [аракэ].

Водобоязнь — вүд дэч лүдмаш (чэр), орымаш [выд гыц лүдымаш (цэр) арымаш].

Водовоз — вүд-тышо, (шупшыктышо), вүд-кондышо [выд шывштышы].

Водоворот — вүд-пөртмө, вүд-пөртэм, воткэм [выд пөртэм].

Водоем — вүд шинчымэ вэр, вүдлакэ [выд шынцымы вар].

Водоизмещение — вүд шыҥдаралтмаш, вүд пурымо шот [выд шындаралтмаш пырымаш].

Водолаз — вүдлызө*, вүд йымак пурышо [выд пындаш пырышы].

Водолечебный — вүд дэнэ парэмдышан [выд дон парэмдымы].

Водолечение — вүд дэн парэмдымаш [выд нон парэмдымаш].

Водомерный пост — вүдвисэр,* вүд вискалымэ вэр, вүд висымэ вэр [выд висымы вар].

Водомерный — вүд висымэ [выд висымы].

Водонос — вүд нумалшэ [выд-намалшы].

Водоносный слой земли — вүдан лончо, вүдан мландэ [выд кычышы мүланны ланцы].

Водопад — вүдвоч* [кого выд түртүр, түртүр].

Водопой, водопойня — вүдйүктыш,* вүд йүктымо вэр [выд йүктымы вар].

Водопровод — вүдколтыш-пуч, вүдым пуч дэн колтымо [выд колтымы].

Водораздел — вүд-ойыртыш [выд айыртэм].

Водород — вүдэж* [выдйиш].

Водоросль — вүд-кушкыл; вүд-шудо [выд парсын (выд шуды)].

Водосточный — вӱд-йоктарымэ [выд йоктарымы]; **Водосточная канава** — вӱд-йоктарымэ канавэ [выд колтымы канава].

Водохранилище — вӱдкучэр, вӱд кучымо вэр [выд урдым вӓр].

Водочный — аракан [ӓракаан].

Водружать, водрузить — кэрлылаш, кэрын шогалташ 2, [лыктын шындаш, кэрыл шагалташ].

Водянистый — вӱдыжгӧ [выдан, выдыжгы].

Водянка — вӱд-чэр (кап оварымэ чэр) [выд цэр, выд йун кӱпымы пуалмы цэр].

Водяной — вӱдысӧ, вӱдан [выдыштыны]. **Водяная мельница** — вӱд-вагыш, [выд вакш]. **Водяное сообщение** — вӱд дэн коштмаш [выд корны]. **Водяное растение** — вӱд-шудо [выд шудывла].

Воевать — сӧй шташ 2, крэдалаш 1, сар шташ 2. [вырсыштыкырэдалаш, шиэдалаш].

Воедино — иквэрэш, иктэш [ик вӓрэш, иктэш].

Военачальник — сарвуй; сар пашам вуйлатышэ [вырсы вуйлалтышы, виктарышы].

Военное положение — сар шотлык [вырсыштыла ылымаш].

Военнопленный и военнопленник — сарэш кучалтшэ, полоныш логалшэ [вырсэш кычым эдэм].

Военнослужащий — сар паша штышэ, сар пашаштэ шогышо, салтак. [Вырсы пашам ыштышы].

Военный — сарвэ, сар пашазэ. [Вырсы пашаштышы эдэм] **Военное дело** — сар паша [вырсы пашаа].

Военный налог — сар йозак, салтак паша лэч утлымо йозак, салтак йозак [вырсы видаш погымы окса].

Военщина — сарлызэ тӱшка, сар дэн илаш шонышо тӱшка [вырсылык].

Вожак, вожатый — он, корным ончыктышо [вуй, анцылтышы].

Вожделение — чот шумаш [когон шоман].

Вождь — вуй, он, [вуй, корны анчыктыны].

Вожжать — сап пышташ 2, [сапым пишташ].

Воз, возик — воз [возы, изи возы].

Возблагодарить — тау шташ 2 [таум кэлэсаш, ышташ].

Возбраняется — чаралтэш, вурсалтэш [царыман, шӱдыман агыл].

Возбранять — чарэдаш 2 [цараш].

Возбудитель,-ница — таратышэ [тарватышы, шижтарышы].

Возбудительный — таратышан [шӱм тарватышан шижтарышы]. **Возбудительное лекарство** — таратышэ эм. [шӱм тарватышы лэкарства].

Возбудить — тараташ 2, тарваташ 2. [шӱмым шижтараш тарваташ].

Возбуждаемость — таралтышлык. [шӱм тарватымыш, шижтарымаш].

Возбуждение — таранымаш [шӱм тарванымаш, шижтарымаш].

Возбуждение дел — пашам уэш тӱналмаш [суд пашам угыц тыналымаш].

Возвеличивать, возвеличить — мокташ, куго шташ 2 [когоэш пишташ, когон лӱкташ].

Возвещать увэр пуаш 2 [увэрым пуаш].

Возводить — нӧлтылаш [лӱкташ]; **возвести или возвесть** — кӱшко нӧлталаш 2 [кӱшкы лӱктаалаш].

Возврат — пӧрылтымаш; мӧнгэш савырымаш, пумаш [пӧртылмаш, мынгэш сарымаш].

Возвратить здоровье — тазалыкым мӧнгӧ савыраш [мынгэшок шу лиаш].

Возвратный — мӧнгэш толшо [мынгэш толшы].

Возвращать, возвратить — мӧнгэш пуаш 2, пӧрылташ 2 [мынгэш пуаш, пӧртылташ].

Возвращение в архив — оссэрыш колтымаш [архивыш мынгэш колташ].

Возвышать — кӱкшэмдаш 2; **возвысить** — кӱкшэмдэн шындаш [когоэш ышташ].

Возвышенность — чанга вэр, кӱкшака, ӧр [кӱкшы вӓр].

Возглашать — кугун кычкыралаш [сыгыралын кэлэсаш].

Возглашатель — кычкыралтышэ [сыгыралын кэлэсышы, попышы].

Воздвигать — нӧлташ 2, [лӱктаалаш, ышташ].

Воздвижение — нӧлталмаш [лӱктымаш].

Воздействие — колыштарыш 2, витак (ӧкым) ыштыктымаш [колыштарымаш].

Возделывать — ыштылэдаш 2, сайэмдылаш (шурным, саскам) [ышташ].

Воздержание — чот кучымаш (шкэм иктажым ыштымэ дэч) [цаткыдын кычымаш].

Воздерживаться — шкэндым чарэнрак, кучэнрак илаш 2 [ышкымым кычалын ылаш].

Воздушный — йужан [йуан, шулышан].

Возжи — сап, сапкэрэм [сап, сап кэрэм].

Возжигать — тул пышташ [тылым пижыкташ].

Воззвание — ужмаш.

Возмездие — уч-шуктымаш [кусным порыктымаш].

Воззреть — ончалаш.

Возить — толташ 2, имньэ дэн толташ 2, кондаш [шывшташ].

Возлагать — умбак пыштылаш [вык пишташ, вэсылан шудаш, артэн пуаш].

Возле — воктэн(э) [воктэн, сага].

Возливать — умбак йоктараш [йоктараш].

Возложить — умбак пышташ 2 [выкы пишташ].

Возмечтать — лийдымым шоналташ 2 [литымым шаналтэн колташ].

Возмещение — тулымаш, олмэш штымаш [тышакшэш тулымаш].

Возможно — лийшашлык [лишашлык, лиэш].

Возмужалость — кушкын шумаш [кушкын шумаш, копэш шомаш].

Возмутительно — уш пудратылын [йан пыдыртыман лимаш, лакмаш].

Возникновение — туналтыш.

Возня — почанмаш [пачанымаш, ружгымаш].

Возобновить — уэмдаш, угыч тунаалаш 2 [уэмдаш, угыц тынголаш].

Возобновление — угыч штымаш [угыц ыштымаш].

Возовой — возлан йоршо [возэш йарышы, возылык].

Возражать — ваштарэш каласаш 2 [ваштарэш шагалаш ором пуаш].

Возражение — ваштарэш ойлымаш, ваштарэш каласымаш [оро, ваштарэш (шамак дон) шагалаш].

Возраст — ий шот [игэчы].

Возрастать — кушкаш.

Возрождать — шочмым сайэмдаш [угыц шачыкташ].

Возставать — ваштарэш шогалаш 1, кыньэлаш 1.

Возстание — тарванымаш, ваштарэш тарванымаш, кыньэл шогалмаш.

Возчик — толтышо, ушты ган [шывштышы].

Воин — салтак [салтак, вырсы эдэм].

Воинский — салгакын [вырсылык, вырсын].

Во исполнение — штэн шуктымыла [ыштэн шоктымыла].

Вой — мугырымаш, урмыжмаш [урмыжаш, йукын могырэлаш].

Войлок — портыш [партыш].

Война — сар, сой, крэдалмаш [вырсы, сар].

Войско — сарэ тува, салтак тува [салтак цуца].

Вокальный — йукан, йук дэн ончыктыман [йукан, йук дон ончыктымы].

Вокзал — вогзал.

Вокруг — йыр - ваш, йырым - йыр, йырга [йыр, йырваш].

Вол — ушкыж, вускэмдымэ ушкыж [ушкуж].

Волдырь — тул-вутотыза [кол хан, маклака].

Волжанка — куэ-понго [йыл, уала, эчэ куш рижик].

Волк — пирэ [пиры]; **волченок** — пирэ игэ [пиры игы]; **волчица** — ава пирэ, пирэ ава (ава пи].

Волна — толкын, вутонго, вутом [коэ (выдко)].

Волнистый — кашан, омго гайэ, ковыла, ловык гай [выд-ко ганьы, лынгылонги].

Волновать — бургындараш 2, рвалтараш 2, [коэштараш].

Волнообразный — ковыла, толкынла, толкын сэмын, [выд коэла, пугырикан].

Волокита — пашашуйык, пашам шуйкалымаш [пашам пиш кужын шывшаш, шывшмаш].

Волокно — йарым пырчэ [йарым].

Волонтер — шкэгэлышэ, шкэ кэлшэн шогалшэ (иктаж пашалан) [ышкэ ирык дон кэшы].

Волос — уп, пун [уп, пын]; **волосок** — уп пырчэ, пун пырчэ [пын пырцы].

Волосистый — чока пунан [кого упан].

Волостной — волыс кӧргысӧ [волыстын, кӧргӹштӹшӹ].

Волостные финансы — волыс-окса; волыс кӧргысӧ окса паша [волыст кӧргӹштӹшӹ окса].

Волость — волыс [волыст].

Волосец — шаргишкэ [шӹртӹгӹшкӹ].

Волочиться — шӱдырнылаш [шӹдӹркӓлӓш, паштэк кэчӓлтӓш].

Волочить — шӱдырэн кондаш, нангайаш [шӹдӹртӓш].

Волчок — выр-выр.

Волчья яма — пирэ-выньэм* пирэ кучаш штымэ выньэм. Ор дэкэ мийэн кэртдымашын штымэ выньэм [пирӹ мӱнэм, алтанцык, пирӹ кычаш йори ӹштӹмӹ мунэм].

Волшебник — йузо, шинча лумышо [йозы, сӹнцӓ лымышы].

Волшебный фонарь — сӱрэт-понар*, сӱрэтым кугэмдыл ончыктылмо понар [картыиным когоэмдэн анчыктышы понар].

Вольно — эркын [ирыкын].

Вольнонаемный — шкэ тарлалтшэ; шкэ кэлшэн тарлалтшэ [ӹшкэ ирӹк дон тӓрлӓлтшӹ].

Вольнопрактикующий — шкэла-пашачэ, пашам шкэ ойжо дэн штышэ [ӹшкэ ирок дон пӓшӓ ӹштӓш тымэньшӹ].

Вольнослушатель — шкэла-тунэмшэ; шкэ вуйа тунэмаш коштшо, тӱн тунэмшыштэ шотлалтмэ [ӹшкэ ирык дон, колышташ, тымэньӓш каштшы].

Вольный — йара, шкэ, эрыкан [ирыкӓн, ӹшкэ ирӹкӓн].

Воля — эрык [ирӹк].

Вон (там) — тӧвӧ, тӱвӧ [тӹвэ; **вон! (отсюда)** — лэк (тышэч), кай (тышэч) [лӓк (тишэц)-кэ (тишэц)].

Вонзать — кэраш 1, шуралташ 2 [шыралаш, кэрӹшӓш].

Вонючий — ӱпшан, ӱпшалтшэ, шакшэ, [ӱпшӹшӹ].

Вонючка — шурпонго [ӱпшышы (шуды, капшаңы, молат)].

Вонь — ӱпшак, ӱпшалтмаш, шакшэ ӱпш [ӱпшӹш, худа пыш, лэлӹ пыш].

Вонять — ӱпшалташ 1, ӱпшаш [ӱпшӓлтӓш, ӱпшӓш].

Воображать — шонэн налаш, шонэн пышташ, уш дэнэ сӱрэтлылаш [вуй йӹр шаналташ].

Воображение — ушышто сӱрэтлымаш [вуй йӹр шаналтымаш].

Вообще — иктэш (каласаш), иктэштэн [иктэштэн, цила икараш].

Воодушевлять — кумыл нӧлташ 2, [сусуэмдаш].

Вооружать — тарманлаш 2, сар ӱзгарым пуэдаш2 [лӱмӹ ӓдӹрӹм пуэн миӓш, йӓмдӹлэн пуаш].

Во-первых — ик-шотышто, ик могырым [пытӓрижӹ, пытӓрлижӹ].

Вопль — йэнгысымаш [йӓнгысӹмӓш].

Вопреки — ваштарэш, торэш [ваштарэш].

Вопрос — йодмаш [йадмаш пӓшӓ (иктӓ магань пӓшӓ)].

Ворвань — вишкийдэ-койа* колын альэ моло тэнгыз йанлыкын вишкыдэ койажэ [колын вишкӹдӹ шэл (кол шэл)].

Ворваться — вийыт пураш, ӧкым пураш, шэнгын пураш [ньэвольа пырэн кэӓш].

Ворковать — кӧгӧклаш 2, энгэсаш 2. [йывыжгэ попаш].

Воробей — пӧрт-кайык, саси, суас кайык [аравн].

Воровать — шолышташ [мужэдмӓш].

Ворожба — мужэдмаш [мужан вӓтӹ].

Ворожея — мужэдшэ, мужанчэ, мужан.

Ворожить — мужэдаш 1 [мужэдӓш].

Ворон — курныж [курмыж, курныж].

Ворона — корак [карак].

Вороненок — корак игэ [карак игӹ].

Воронить — шэмэмдаш 2 [шимэмдӓш].

Воронка — воронга; чоргат [ворога].

Вороной — шэмэ [шимӹ]; **вороной конь** — шэм имньэ [шим пынан имньи].

Ворота — капка [капка].

Воротить — монгэш савураш, пӧртылдаш 2 [мынгэш сӓрӓлӓш, карндаш].

Воротник — шӱша, сога [шӱӓш].

Ворох — шурно-кышыл [пырцы кышӹл].

Ворочать — савыркалаш 2 [сӓрӓш].

Ворс — кӱпш [кӧвш, ой, хой].

Ворчать — урлаш 2, мугыматаш 2 [тӧтӧтлӓш, пышты мактылаш].

Во-свояси — шкэ-дэкыжэ [ӹшкэ докыжы].

Восемнадцать — латкандашэ, луаткандашэ 1.

Восемь — кандашэ 1.

Восемьдесят — кандашлу, кандаслэ [кäндäкшлу].

Восемьсот — кандаш-шӱдӧ [кäндäкш шӱды].

Воск — шыштэ [шыштэ].

Восклицание — кычкыралмаш [сыгырäлымäш].

Восклицательный знак — кычкыралтыш палэ [сыгырäлмы пäлык].

Воскресение — рушарнъа [рушäрнъä].

Воспаление — кӱйэмдыш, кӱйэмалтмаш (ушкал водар кӱйэмалтэш) [кӱйнмäш, йакшаргэн пуалмаш].

Воспитание — ончэн куштымаш, ашнымаш [анчэн куштымаш].

Воспламенение — ылыжмаш [ылыжмаш].

Восполнять — тэмкалаш (ситыдымым) [тэмäш].

Воспользоваться — йӧнандараш 2, кучылтмыла йӧным ышташ [ышкэ кудыш налäш, иӧндäрäш].

Воспоминание — шарнымаш, шарнэн илымаш [äшындäрымäш, шäрнымäш].

Воспрещается — чаралтэш, ок шӱдалт [цäрыман, цäралтэш].

Воспрещать — чараш 2, чарэн шогаш 2 [цäраш].

Воспринимать — ынлэн налаш 1, ушыш налаш 1 [ынылэн нäлäш].

Восток — эрвэл*, эр кэчэ лэкмэ вэл [кэчы лӱлтмы вäр].

Восторг — чот йывыртымаш [пиш сусу лимäш].

Восточный — эрвэлсэ, эр кэчэ могырысо [кэчы лӱлтмы монырыштышы].

Востребование — йодын колтымаш, йодмаш [йадын колтымаш, йадмаш].

Вострый — пӱсӧ, писэ [пысы].

Восхвалять — моктэн ойлаш 2, мокташ 2 [йажоэш лыкташ, пишташ].

Восхитительный — чот куандарышан, йывыртаршан [пиш шӱмэш пижшы, сусуэмдышы].

Восходить — кӱзаш 2 [кузаш].

Восьмистишие — кандаш корнан почэла-мут [кäндäкш корнан лыдыш].

Восьмиструнный — кандаш-кылан [кäндäкш кылäн].

Восьмиугольник — кандаш-лукан, кандаш-лук [кандäкш лыкан].

Восьмой — кандашымшэ [кындäкшымшы].

Вот-вот — тэвэ-тэвэ [тэвэ, вэлэ]; **вот-вот упадет** — тэвэ-тэвэ йӧрлэш [йӧрылэш вэлэ, тэвэ йӧрылэш].

Воткнуть — кэраш 1 [кэрылäш].

Вошь — тий [ти].

Вощина — караш [кäраш].

Воющий — урмыжшо [урмыжшы].

Воюющий — крэдалшэ, сарэ [выршты кырэдäлшы].

Впадина — мӱшыл, вонжак, лакэ [лаксак].

Впалый — лодан, лакэмалтшэ, выньэман, кӧргыш пурэн пытыпэ [кӧргышкы валышы, кукшындэмшы].

Впервые — эн ожно, энончыч [пытäри, пытäрли].

Вперегонку — тангашэн, эрташ тӧчымыла, сэнгымыла [тäнгäштäрэн, (кäнгäшэн), эртымыла].

Вперед — ончык(о) [анцыкы, аньэш].

Впереди — ончылно [анцылны].

Впечатление — шинчаш вочмаш, ушэш пижмаш [сынзäэш каймаш, ышэш вацмаш].

Вписывать — кӧргэш возаш 2, возэн шындаш 2 [сирэн шындäш, кӧргэш сираш].

Вплетать — коклаш тодаш 1, коклаш тодын кайаш [лошкы пидäш, пыльэташ].

Вплотную — чот лишэмдэн, чылт лишак [цатак, цаткыдын].

Вплоть — энгэртымэшкак [цат, сага].

Вполголоса — пэл-йӱкын, ольан, кычкырыдэ [пэл йукын].

Вполне — йынчак, чылтак [викок, йылтак, лачок]; **вполне возможно** — чылтак лийын кэртэш [лачок лин кэрдэш].

Вполовину — пэлэ мартэ, пэлыш шумэш, пэлэ [пэлэ йактэ, пэлэш шомэш, пэлэ].

Впопад — лачак [жэпэш, варэш].

Впопыхах — вашкэштын, шӱлэштын [талашэн, шӱлэштыл].

Впору — жапыштэ, пагытшэ дэн, пагытыштыжэ [жэпэш, кэрäл сэмынь].

Впоследствии — илэн-толын, почэшвэлэш [варажы, вэс канäк, ылэн-ылэн].

Впотьмах — пичкэмыш(ыш)тэ [пычкэмышты].

Вправду — чынлэн, чынак [лачокок].

Вправо — пурла вэлыш, пурлашкэ, пурлаштэ [вургымла вэкы, вэлны, вургымла монырыш, вургымлашкы].

Впрах — йӧршын шалатэн, шӱрашын (шалатэн) [йыксыр, пытын].

Впредь — ончыкшо, ончыкыжым (анцыкыжым].

В присутствии — йэн ончылно [эдэм анцылны, ылмы годым].

Впроголодь — пэлэ-шужэн, шужэнйарнэн, тэмын-тэмдэ [пэлэ шужэн].

Впрок — ончыкылан [анцыкылаэш].

Впросонках — омойуан, помыжалтдэ [ом пышышты].

Впрочем — шомаклан, шомак гыч [тынэ гыньат, молы варэжы, тилец паснажы вэсыштыжы].

Впрыскивание — кӧргыш колтымаш, шыжыктэн пуртымаш [кӧргыш шыжыктэн пыртымаш].

Впрягать — кычкаш [кыцкаш].

Впрямь — викак, туран [вик].

Впускать — пурташ 2, почын пурташ 2 [пырташ].

Впутывать — варныктылаш [куктылаш].

Впух и прах — йӧршын пытымэш [йыксыр, пытын].

Впяливать — чымаш, шыгдараш, шыныктараш [чымэн чикгаш, туран анчымаш].

Впятеро — визытын [вызытын].

Враг — тушман [тышман].

Вражда — сырэн илымаш [шыдэшкэн ылымаш].

Вразбивку — коклаш кодэн, вэрынвэрын, [шалянэлкэн].

Вразброд — шала, шаланылын [шаланэн кашташ].

Вразсыпную — шаланылын [шалянэн кэмаш].

Вразумлять — уш пуаш 2.

Враки — кӱлэш-огыл, шойак [такэш шайавлэ].

Вранье — шойыштмаш, шойак [такэш шайам шайыштмаш, попымаш].

Врасплох — кэнэта, шиждарыдэ [цаклыдэ, вычыдэ].

Врастяшку — шуйналтшыла [виэн вазын].

Врать — шойышташ 1, олталаш 2 [алталаш, такэш шайышташ].

Врач — эмлызэ, доктыр [йасыланым тӧрлышы, доктыр].

Вращать — пӧртыктылаш, йыр-савырыкташ 2 [сараш].

Вращение — йыр-савырнымаш, пӧртмаш [сарнымаш, сарымаш].

Вред — сийан, зийан, осал [локтылмаш].

Вредитель растений — шудо-локтылшо, шудо кочшо, пушэнгэ кочшо [шуды пӱшангы локтылшы].

Вредить — локтылаш 1, сийан ышташ, сийанлаш 2 [локтылаш].

Вредно — сийанлэ [йардымы, акйары].

Вредоносный — сийанлышэ, осал, чэр кондыштшо [йардымаш].

Временно — жаплан, икжаплан, икпагытлан [жэпэш, вэрэмэш].

Время — врэма, жап, пагыт [жэп, вэрэмэ].

Время открытия операций — паша тӱнгалмэ жап [пашэ тынгалмы жэп, вэрэмэ].

Времяпровождение — жап эртарымаш [жэп эртарымаш].

Времяисчисление — жап шотлымаш [жэп].

Вровень — кӧвӧлэн; тӱрымлэн, тӱр дэн тӧр [тырдон тӧр].

Врожденность — шочын лиймаш [шачын лимаш].

Врозь — посна [пасна].

Врости — кӧргыш кушкын пураш 2 [вэш пижыктэн уштараш].

Вручать — кидыш пуэдаш 2, кидыш пуаш 2.

Врыть — кӱчэн шындаш 2 [ырэн шындаш].

Вряд — почэла, раддэн, йыгырэ-йыгырэ [ик тӧр, пачэлэ, йыгырэ-йыгырэ].

Всадить — пуртэн шындаш 2 [пыртэн шындаш].

Всадник — имньэшкэ, йара имньэ дэн коштшо [мыктэн каштшы].

Все — чылан, вигэнат [цилан].

Все — чылэ, вигэ [цилэ].

Всевобуч — чыла-калыкым сар пашалан туныктымаш [цилэ-калыкым вырс пашам тындымаш].

Всевозможный — тӱрлӧ-тӱрлӧ [цилэ статьан].

Всегда — эрэ, кэрэк-кунамат [кэрэкынамат].

Всекобанк — чылал копэратив-банк, копэратив-влаклан окса пушо (арымэш пушо, кӱсӱнь пушо) банк.

Вселенная — тӱнья, тӱнча, сандалык [сандалык].

Всем — чылалан [цилӓлӓн].

Всемерно — тӳрлын, тӳрлӧ сэмын. [цилӓ статьан].

Всемирный — пӳтынь тӳньасэ [цилӓ сӓндӓлык вылвӓл].

Всенародный — чыла калыкын [цилӓ халыкын].

Всеоб'емлющий — чылам оралышэ, чылажымат ик вэрыш ушышо [цилӓм ик варэш ушышы].

Всеобуч — чылам туныктымаш 1, вуйгэ туныктымаш 1 [цилам тымды].

Всеобщее избирательное право — чыла йэҥ йӳк пумо кэртэж [цила халыклан йук пуэн кэрдмӓш].

Всеобщий — чыла тӳшкасэ, чылан штымэ [цилӓ халыкын].

Всесильный — эн вийан [сэк силан].

Все-таки — тугат, тугэ гынат [тэнгэ гыньат, содык].

Всеуслышание — чыла-колман, чылан-колман [цилӓлӓн колман].

Всецело — йӧршын, ораньэк [цилӓ карангдыдэок, лыктэок].

Всеядный — чыла-кочшо [цилӓ качшы].

Вскакивать — тӧрштылаш 1, коклан тӧрштaлташ 2 [тӧрэштылӓш].

Вскапывать — кӳнчэн налэдаш, ончышташ 1 [капайэн пышкыдэмдӓш].

Вскарабкаться—удыркалэн кӳзаш 1 [ыдыркалэн кузаш].

Вскипятить — шолаш пурташ 2, шолташ 2, шолмэш шокшэмдаш 2 [шолаш пырташ].

Вскользь — 1) йакляштшыла, 2) кокла гыч йакляшт кайэн (ойлымаштэ) [изиш тыкныктэн].

Вскоре — вашкэак, содорынак, йылэак, тунамак [йылэрӓк ты паштэкок шукат ыш ли].

Вскормить — кугэммэш пукшэн-йӳкташ 2, пукшэн лукташ 1 [пукшэн лыкташ].

Вскрыть — почаш 1 [пачаш].

Вслед — почэш, почэшыжэ, кыша дэн, кышаж дэн [киша дон паштэк].

Вследствие (чего) — садлан вэрчын, сандэнэ [сэдындон].

Вслух — йӳкын [йукын].

Вслучае—иктаж годым; иктаж лиймэ годым [иктӓжы ма лимыкы].

Всматриваться — ончылташ 1, сайын ончаш 2 [анчылташ, анчыкалаш].

Всмятку — пэлэ-кӳйыктэн, пэлэ-кӳйшым [пэлэ кӳктэн].

В. С. Н. Х. — калык озанлык рӳдӧ канаш 1 [халык хозанлык ырды (совэт) канаш].

Вспаривать — мужырлаш 2 [парэш кычӓлӓш].

Вспарывать — рончылаш 1 (ургышым) [шутымаш (ыргышым)].

Вспахать — курал пытараш 2, курал кышкаш 2 [кырал пытӓраш].

Вспахивать — куралэдаш 2 [кыралаш].

Вспениваться — шонгэштылаш 2 [шонгэштӓш].

Всплакнуть — шортын колташ 2 [мӓгыралӓш].

Всплошную—кумдыкэш, мучкыш дэн [кымдыкэш].

Всплывать — ийын кӳзаш 2, вӳд ӳмбак кӳзаш 2, [выд выкы кузаш (ин кузаш)].

Вспоить-вскормить — пукшэн-йӳктэн кушташ 2.

Всполаскивать—шӳйалтылаш 1 [шӳялтылаш].

Вспоминать—ушэштарылаш 1, шарнылаш 1 [ӓшындарылӓш].

Вспомогательный—полшышан [палшышы].

Вспомянуть — ушэштараш 2 [ӓшындараш].

Вспотеть — пӳжалташ 1 [пӳжалташ].

Вспухать — пуалэдаш 1 [пуалаш].

Вспылить — шыдэшташ 2, шыдэшт колташ 2 [трӳк шыдэшкэн колташ].

Вспыхивать — ылыжылаш 1 [ылыжылӓш].

Врок — шкэ жапыштэ [жэпэш, вэрэмӓэш].

Вставать — шогалаш 1, кыньэлаш 1 [шагалаш, кынылӓш].

Встревожить—кыжгандараш 2 [шижтӓрӓш].

Встречать — ваш лийаш 1, налаш лэкташ 1 [вӓш лиӓш, ваштарэш лӓктӓш].

Встряхивать — почкалтылаш 1, рӳзалтылаш 1 [пачкалташ, ырзӓлӓш].

Вступать — кӧргыш пураш 2 [пыраш (кӧргыш)].

Вступление в брак—мужырангмаш 1, йэшланымаш 1 [мыжырангмаш (марылан кэмӓш)].

Всунуть — чыкэн шындаш 2 [цикэн шындаш].

Всходить — кӱваш 2, овараш 2.

Всыпать — опталаш 1.

Всюду — чыла вэрэ [цилӓ вӓрэ].

Всякий — тӱрлӧ, чыла [цилӓ, цилӓ эдэм].

Втайне — йышт, шолып, йывышт [йывырт].

Втаптывать — тошкэн шындаш 2, **втоптать** — тошкэн пурташ [ташкаш, ташкэн шындаш].

Втекать — йогэн пураш 2 [йогэн пыраш].

Втирание — шындарэн йыгымаш 1, шындарымаш 1 [шындӓрымаш, шырэн пыртымаш].

Втихомолку — йэнлан шиждарыдэ, шыпак [йывырт йӓлӓн шижтарыдэ].

Втолкнуть — шӱкэн пурташ 2 [шыкэн пырташ].

Вторично — вэскана, кок-каналан [вэскӓнӓ кок-кӓнӓш].

Вторник — кушкыжмо [кышкыжмы].

Второе полугодие — вэс-пэлий.

Второй — кокымышо [варашы (кокшы)].

Второпях — содорланышыла, ваш-кымэ дэн [талашэн, талышым дон].

Второстепенный — тӱҥ воктэнысэ, почэшкӱлэшан [тыҥ, кэрӓль сагашы].

Втридорога — кум кана шэргын [кым пай шэргын].

Втрое (больше) — кум кана (утлярак) [кым кӓнӓ].

Втулка колесная — орава-пуч онго, орава-пуч кӧргэш шындымэ онго [арава пыч кыртни (тулка).

Втупик — мыгылдык, ӧрмылдык [ормаш корны цытымаш]; **встал втупик** — ӧрын кайшым, ӧрын колтышым [ӧрын колтышым].

Втыкать — кэрэдаш 2; **воткнуть** — кэрлаш 2, кэрл шындаш 2.

Втянуть — шушшын пурташ 2, шыпшын пырташ].

В. У. З. — эн кугу школ [самой кого школ].

Вулкан — тул-курык; шокшо лапаш йогышан курык [тыл шӓвӹшы кырык].

Вульгарный — 1) локтылшо; 2) кутанэш-вуйэш ойлыштшан [турна, худа кайышан].

Вход — пурымо вэр, пуртык, пуртыш [пырымы вӓр].

В целях — вэрч, вэрчын [вэрц, вэрцын].

Вцепляться — пижэдылаш 2; **вцепиться** — пижаш 2, кырмаш 2 [пижэдылаш, пижаш].

В. Ц. И. К. — чыла рэспублик пашам вуйлалтэн шогышо рӱдӧ комитэт [цилӓ рэспублик пашам вуйлалтэн шалгышы ырды комитэт].

В. Ц. С. П. С. — чыла пашазэ ушэмын рӱдӧ канашыжэ [пашазы ушэмын ырды канашыжы].

В чем — мошто [машты].

Вчера — тэнгэчэ [тэнгэчы].

Вчерашний — тэнгэчсэ [тэнэчшы].

Вчетвером — нылытын [нылытын].

Вчитаться — туткын лудын налаш 2 [шукы лыдаш, пӓлӓш].

Вы — тэ [тӓ].

Выбегать — лэктын куржэдаш 1, куржын лэктэдаш 1 [кыргыж лӓктӓш].

Выбеленный — ошэмдымэ [ошэмдымы].

Выбелить — ошэмдаш 2, ошэмдэн шындаш 2 [ошэмдаш, ошэмдэн шындаш].

Выбивать — кырэн луктэдаш 2 [шин лыкташ].

Выбирать — сайлаш 2 [айыраш].

Выблевать — укшынчаш 1, укшыч кышкаш 2 [укшынцаш, укшыц лыкташ].

Выбой — куча, нӧшмӧ-куча [лаксак, катык].

Выбор — сайлымаш, ойырымаш 2 [айырымаш].

Выборный — сайлымэ, ойырымо йэн [айырымы эдэм].

Выборщик — сайлышэ, ойырышо; [айырышы].

Выбранить — вурсэн налаш 1, вурсэн кышкаш 2 [вырсэн кышкаш].

Выбрасывать — луктын кышкылдаш 1, луктэдэн кышкаш 2 [лыктын кышкаш].

Выбрать — сайлаш, ойыраш 2 [айыраш].

Выбрить — нӱжаш 2, йалт нӱжаш 2, нӱжын шындаш 2 [нижын шындаш].

Выбродить — сай шопэн шуаш 2 [каштын шындаш].

Выбросить — луктын кудалташ 2 [лыктын шуаш].

Выбывать—лэктын кайэдаш 2 [лäктын кэäш].

Вываливать—йастаркалаш 2, йастарыл кышкаш 2 [йäстарыкäлэн кышкäш].

Вывалить — йастараш 2, йастарэн шындаш 2 [йäстäрэн шуаш].

Вывалять — пӧрдалтараш 2, почандараш 2 [пӧрдäлтäрäш, пачандараш].

Вываривать — щолтэн эрыктылаш 1 [шолтэн ирыкташ].

Выведать — шымлэн налаш, увэрым погэн кондаш 3; **выведывать** — шымлыл кошташ 1, шэкшинчын кошташ 1 1) йадыш лыкташ, 2) йадыштыкалаш.

Вывернуть—савырэн шындаш 2, савыраш 2 [сäрэн, пытырэн лыкташ].

Вывертеть — пӧрытыктэн лукташ 1 [пытырэн лыкташ].

Вывертывать — пӧртыктэн луктэдаш [пытыркäлэн лыкташ].

Выверять—рашландылаш, тӧрлэн налаш 1 [высыкäлаш].

Вывесить — луктын сакаш 2 [лыктын сäкäш].

Вывеска—лӹмонга, лӹмэш, лӹмэр [лӹм ханга] (онаш, калайэш да монь ончыктымо иктаж тӧнэжын, ушэмын лӹмжӧ).

Вывинтить—ронгэн лукташ 1 [пытырэн лыкташ].

Вывих — муклэштмаш, йычкэштмаш [маклэшмäш].

Вывихнуть—муклэштараш, йычкэштараш 2 [маклэштäрäш].

Вывод—мут-тӹн, кужу мутым кӹчыкэмдэн ойлымаш, [попымаш тын, кужы шайам кытыкэмдэн попымаш].

Выводить — вӹдэн луктэдаш 2, луктын шогаш 2 [видэн лыкташ].

Выводить — (цыплят),—пӹктэн лукташ [видэн лыкташ].

Вывоз—толтымаш 1, ӧрдышкӧ шупшыктымаш [шыпштэн лыкташ].

Вывозить — ӧрдышкӧ шупшыктылаш 1 [Шыпштэн лыкташ],

Выволочь—шӹдырэн лукташ 1 [шыдыртэн лыкташ].

Выворотить — ӹмбальэ савыраш 2 [пӧрыктäш].

Вывалить—кышкал колташ 2 [кышкал колташ].

Выгадать — шкэлан кэлыштарэн налаш 1[шаныкалаш, ышлäн йажом шанэн лыкташ].

Выгиб—пӹгыр, кадыр [айык].

Выгладить—йаклэмдаш, йытырамдаш 2, ӹтык дэн шымамдаш 2, йыгэн шындаш 2 [утьужэн шындаш].

Выглодать—нултэн пытараш 2 [ныкышт пытäрäш].

Выглядывать — шолып ончылташ 1 [йывырт анчыкалаш].

Выгнать — поктэн лукташ 1 [поктэн лыкташ].

Выговор — вурсымаш, шылдалтыш [вырсымаш, шырдалтыш].

Выговорить—раш ойлаш 2, кэлшыкташ, кӧндараш 2, онычынак кӧндараш 2 [йылмыдэн попаш, ышкылäн попэн йäлäш].

Выгоды—пайда [париш].

Выгон—тошкэм (вольык пэчэм) [пасо (вольык каштмы вäр].

Выгонять—поктэн луктэдаш 1 [поктэн лыкташ].

Выгореть — йӹлэн пыташ 2, йӹлэн кайаш 2 [йылэн пытäш, йылэн кэäш].

Выгребать—удырэн луктэдаш 2 [ыдырэн лыкташ].

Выгрузить — йастараш 2, йастарэн шындаш [йäстäрäш, йäстäрэн шындäш].

Выдавать — пуэдаш 2 [шäлäтäш, пуаш].

Выдавить—пызырэн лукташ 1, тэмдэн лукташ 2, пӧсылтараш 2 [пызырэн лыкташ, тэмдэн лыкташ].

Выдать – пуаш 2.

Выдача переводов(денег)—колтымо оксам пумаш.

Выдача материалов из архива—оссэр гыч ӹзгар пумаш [тошты ыжгäр выläм пэрэгым вäргыц пумаш].

Выдачу разрешаю — пуаш шӹдэм, кӹштэм, пуаш кӧнэм, кэлшэм.

Выдвигать — ончык луктэдаш [шыкэн лыкташ].

Выдвинуть—ончыко лукташ (йэнгым) [андык лыкташ].

Выдвижной — коштыктыман, коштшан, лукман (йашнык) [чӹчмы-пачмы, каштшы].

Выделять — ойыртылаш [айырэн налаш].

Выдергивать— шупшын луктэдаш 2 [кыцкэт, шыпшын лыкташ].

Выдержать — кучэн шолгаш 2, ик жап кучэн ашнаш 2, жап шумэшкэ кучэн ашнаш 2 [кычэн кэрдаш].

Выдержка — шуктэн кучымаш [цӹтымӓш].

Выдоить — лӯштэн пытараш 2, пытармэш лӯшташ 2 [шыпшыл пӹтӓрӓш].

Выдолбить — кӧргынчаш, пургэдаш (ий дэнэ, ково дэнэ), кӧргыч лукташ [чӯчэн лыкташ].

Выдра—вӹд-кома.

Выдрать — кӹрын налаш 1, кушкэд налаш, кушкэд лукташ,. [кырӹн лыкташ, кышкэд нӓлӓш].

Выдти—лэкташ 1 [лӓктӓш].

Выдувать—пуэн ыштылаш [ыфӹлэн лыкташ].

Выдумать — шонэн лукташ 1, шойаклаш 2 [шанэн лыкташ].

Выдумка — шонэн лукмаш, шойак, йомак [шанэн лыкмаш, такэш шайа].

Выдуть — пуэн лукташ 1 [ыфӹлэн лыкташ].

Выдыхание — шӯлалтымаш, шӯльэн лукмаш [шӯлэн лыкмаш].

Выдыхать — шӯлэн лукташ; **выдыхаться**—пуш кайаш, там кайаш [шӯлэн лыкташ].

Выемка—пургэдмэ лаката, лакэ [пычкӹн лыкмы вӓр].

Выемка документов — кӯлэш кагазым лукмаш [кэрӓл пумагам лыкмаш].

Выехать — имньэ дэн лэктын кайаш 2, имньым кичкэн лэкташ 1, имньэ дэн лэкташ [имньи дон лӓктӓш].

Выждать (время), — кӯлэш жапым вучаш 2 [вычэн шокташ].

Выжечь — йӯлалтэн пытараш 2, йӯлатэн лукташ [йылатэн шындаш, йылатэн лыкташ].

Выжигать—йӯлатэн палэмдылаш [йылатэн пӓлӹм ышташ].

Выжидать — вучэн шогаш, эртараш [вычэн шалгаш].

Выжимать—пызырэн луктэдаш [пызӹрэн лыкташ].

Выжинать—тӯрэд налэдаш 2 [тырэд пытӓрӹлӓш].

Выжить—1 илэн эртараш, 2 цоктэн лукташ [ылэн эртӓрӓш].

Выздороветь — тырлаш 2, порэмаш [парэмӓш шу лиӓш].

Выздоровление—тырлымаш, порэммаш.

Вызов—ӱжмаш.

Вызревать — кушкын шуаш [кӯн, кушкын шоаш].

Вызывать—ӱжын луктэдаш 2 [ӱжын лыкташ].

Выиграть — модын налаш 1, модын пурташ 2 [мадын нӓлӓш, мадын пырташ].

Выигрыш — модын налмаш, модын пуртымаш [мадын нӓлмӓш].

Выйти—лэкташ 1 [лӓктӓш].

Выкарабкаться — удыркалэн лэкташ [ыдыркалэн лӓктӓш].

Выкатать—пӧртыктэн лукташ [кыргыштэн лыкташ].

Выкачать — тулэн лукташ, вӹдым кышкэн пытараш [вӹдӹм каштал лыкташ (кӓчӓйӓш)].

Выкашлять — кокырэн шӯвалаш [кахырэн лыкташ].

Выкидать—луктын кышкаш 2 [кышкэн пытӓрӓш].

Выкидыш — лугыч кудалтымаш, шудэ шочмаш [лоэш-колтымы].

Выкипать — шолын пучаш 2 [шолын пычаш].

Выкисать — шопэн шуаш [шапэн шоаш].

Выкладывать — луктын опташ 2 [лыктын опташ].

Выклевать — чӯнгэн пытараш [чынгэн пытӓрӓш].

Выковать — таптэн лукташ [таптэн шокташ].

Выковывать — таптэн луктэдылаш [таптэн лыкташ].

Выколотить — кырэн лукташ [шин лыкташ].

Выколоть — шуралтэн лукташ [ражандаш].

Выкопать — кӯнчэн шындаш 2 [капайэн лыкташ].

Выкормить — пукшэн лукташ 1, кугэммэш пукшаш [пукшэн лыкташ].

Выкорчевать — куклэн пытараш 2 [важгэ лыкташ].

Выкорчевывать — куклэдаш 2 [важгэ лыктылаш].

Выкосить — солэн пытараш 2, солэн палаш 1 [салэн пытӓрӓш, салэн нӓлӓш].

Выкрасить — чийалтэн шындаш 2, чийалташ 2 [чиалтэн шындаш].

Выкроить — шулын лукташ [шун шындаш].

Выкройка — пӯчмӧ-калып [выргэм ыргаш пумагаэш шумы].

Выкуп — сулэн налмаш, тӱлэн налмаш [сылэн нӓлмӓш].

Выкурить — шупшын пытараш [шыпшын пытӓрӓш].

Выломать — пудыртэн лукташ [пыдыртэн лыкташ].

Вылежать — кийэн эртараш 2 [киэн шокташ].

Вылезать — лэкташ [лӓктӓш].

Вылепить — тушкэн шташ (иктаж пушкыдо дэпэ) [тышкэн шындаш].

Вылет — чонгэштэн лэкмаш [чонгэштэн лӓкмӓш].

Вылетать — чонгэштэн кайаш 2 [чонгэштэн кэӓш].

Вылечивать — парэмдаш, парэмдылаш [парэмдӓш].

Вылечить — парэмдэн шындаш, парэмдаш 2 [парэмдэн шокташ].

Выливать — кышкалаш [кышкӓлӓш].

Вылизать — нулэн шындаш 2 [нылэн нӓлӓш].

Вылинять — сын кайаш, чийа кайаш, пун, мэж йогаш, шапэмаш [цырэ кэӓш].

Выловить — кучэн пытараш 2 [кычэн пытӓрӓш].

Выложить — луктын пышташ 2 [лыктын пышташ].

Вылудить — вулнандаш 2 [луйэн шындаш].

Вымазать — шӱрэн пытараш 2 [шӱрэн пытӓрӓш].

Выманить — ондалэн лукташ (кондаш) 2 [алталэн нӓлӓш].

Вымарать — амыртэн пытараш 2 [льӓвыртэн пытӓрӓш].

Вымачивать — нӧртылаш 1, нӧрташ 2 [нӧртылӓш].

Выменять — вашталтэн налаш [вашталтэн нӓлӓш].

Вымерзание — кылмэн лэкмаш [кылмымӓш].

Вымерзать — кылмэн лэкташ [кылмэн лӓктӓш].

Выметать — ӱштын луктэдаш 2 [ыштыл лыкташ].

Вымирать — колэн пыташ 2 [колэн пытӓш].

Вымогательство — ӧкым налмаш (оксам монь) 1 [алталэн ньэвольа нӓлмӓш (ыштыктымӓш)].

Вымогать — ӧкымлаш, вийытлаш (оксам) 2 [алталэн нӓлӓш, ыштыктӓш].

Вымокать — вошт нӧраш 2 [вашт нӧрӓш].

Вымолвить — пэлэшташ 2 [пэлэштӓш].

Вымолотить — шийын пытараш 2 [шийн пытӓрӓш].

Выморозить — кылмыктэн пытараш 2 [кылмыктэн пытӓрӓш].

Выморочный двор — йараш кодшо сурт [колэн пытышы пуста кудывичы].

Вымуштровать — чулымдараш*, чот толаштарэн тунукташ 2 [пингыдын талашэн тымдаш].

Вымысел — шонэн лукмо [шанэн лыкмы].

Вымыть — мушкын шындаш, мушкаш 1 [мышкын шындаш, мышкаш].

Вымя — водар [вадар].

Вынимать — луктэдаш 2, лукташ 1 [лыкташ].

Выносить — нумал луктэдаш 2 [намал лыкташ].

Выносливость — чытэн кэртмаш, йыгарлык [тырхэн, цытэн кэрдмаш].

Вынуждать — ӧкымлаш, вийытлаш 2 [ньэвольа ыштыктӓш].

Выныривать — шунгалт ийын лэкташ 1 [шынгалт ин лӓктӓш].

Выняньчить — ончэн кушташ 2, ончэн ашнэн лукташ 1 [анчэн кушташ].

Выпадать — лэктын возаш 1 [лӓктын вазаш].

Выпаивать — йӱктэн пытараш 2.

Выпалзывать — нушкын лэктэдаш 2 [авальанэн лӓктӓш].

Выпалить — лӱйэн колташ 2 [лӱэн колташ].

Выпахать — курал пытараш 2 [кырал пытӓрӓш].

Выпачкать — амыртэн пытараш 2 [льавыртэн пытӓрӓш].

Выпевать — мурэн лукташ 1 [мырэн лыкташ].

Выпереть — шӱкэн лукташ 1 [шыкэн лыкташ].

Выпилить — пӱчкын лукташ 1 [пилэн лыкташ].

Выписать — возэн налаш 1 [сирэн нӓлӓш].

Выписать газету — газэтым йодын колташ 2, газэтлан возалташ 1 [газэтым йадын колташ].

Выпись — возэн налмаш [сирэн нӓлӓш].

Выпить — йўын пытараш 2, йўын колташ 2, йўаш 1 [йўн пытäраш, йўн].

Выплавить — лəвыктəн лукташ 1, лəвыктəн налаш 1 [шыäтəн лыкташ, нäлäш].

Выплакать — шортын пытараш 2 [мäгыäрəн пытäраш].

Выплатить — тўлəн пытараш].

Выплескать — вəлəн пытараш [кышкəн, вилəн пытäраш].

Выплыть — ийын лəкташ 1 [ин лäктäш].

Выпоить — йўктəн пытараш [йўктəн пытäраш].

Выползать — нушкын лəктəдаш 1 [авальанəн лäктäш].

Выполнять — шуктəн шогаш 2.

Выполоскать — шўйалташ 2, шўйалтəн пытараш 2 [шўялтəн пытäраш, шўалтəн нäлäш].

Выполоть — эрыктəн шындаш 2, шўк эрыкташ 2, шўк кўраш, сомылаш [самлəн нäлäш, самлəн пытäраш].

Выпорхнуть — чонгэштəн лəкташ [чонгэштəн лäктäш].

Выпотрошить — кöргö лукташ 1.

Выправлять — виктарылаш 1 [виктäраш, тöрлäш].

Выпрашивать — йодышташ 1, йычыгаш 2 [кычäш].

Выпревать — шўйаш (озым), шолын лəкташ (там) 1, шолын пучаш 2, [шылын пычаш].

Выпроводить — поктəн лукташ, кожэн колташ, кожгагаш 1, поктəн колташ 2 [поктəн лыкташ].

Выпрягать — туараш 2.

Выпрямлять — виктараш 2, виктарəн шогаш 2, [виктäраш, виктäрəн шалгаш].

Выпуклый — мугыльо, тўжвак кадыр, лəктын шогышо пўгыр [туж вэк пугыр лäктын шыцшы].

Выпуск — луктын колтымаш, лукмаш, йöршын лукмаш [лыктын колтымаш, лыкмаш].

Выпускать — луктын колтəдаш 2, лукташ 1, луктылаш 1 [лыктын колташ].

Выпутать — куктыш гыч утараш [киктыш гыц ытараш].

Выпучить глаза — шнчам караш 2 [сынвам кäраш].

Выпытать — сынэн налаш 1, шынаш 2, шымлэн налаш 1, ойлыдымашым каласыкташ 2 [пäлэн нäлäш].

Выпятить — ончыко луктын шындаш 2 [лыктын шындаш, цäктäраш].

Вырабатывать — штэн лукташ 1 [йштэн лыкташ].

Выработка — штэн лукмаш [йштэн лыкмаш].

Выравнивание — тöрлымаш [тöрлымäш].

Выравнять — тöрлаташ 2, тöрлэн шындаш [тöрлэн шындäш].

Выразить — каласаш 1, шонымым ойлэн пуаш 2, шонымым каласэн пуаш 1 [шанымым шайышт пуаш].

Выражение — каласымэ ой, оймут [кэлэсымаш].

Выразительно сказано — раш ойлымо, умылтарэн каласымэ [расскыдын кэлссымы].

Вырастать — кушкын шогаш 2 [кушкын шалгаш, шоаш].

Вырвать — шупшын налаш 1, кўрышт лукташ 1 [шыпшын нäлäш, кырын лыкташ].

Вырезывать — пўчкэдэн луктэдаш 2 [пычкэдыл лыктылаш].

Вырисовывать — сўрэтлэн луктэдаш [картинлäш].

Выродок — вэс тўрлö шочшо, мортийышэ авай гыч лэкшэ, мортайалтшэ [вэс статьан шачшы, атьажы-äвäжыгань агыл.

Вырождаться — мöнгэшташ 1, чачкэмдымыланаш 2 [вэс статьан шачаш.]

Вырождение — мöнгэштмаш, чачкэм пытымаш [вэс статьан шачмаш].

Вырубить — руэн пытараш (лукташ) 2 [роэн пытäраш].

Выругать — вурсэн шындаш 2, вурсаш 2 [вырсэн шындäш].

Выручать из беды — утыситэ гыч утараш [пэда гыц ытараш].

Выручить — утараш, налаш (оксам) 1, [нäлäш].

Выручить свои деньги — шкэ оксам налаш, пурташ [шкэ оксам нäлäш, пырташ].

Выручка — окса погынымаш, окса налмаш [окса погынмаш, окса нäлмаш].

Вырывать — шупшын налэдаш 2 [капайэн лыкташ, шыпшын лыкташ].

Вырыть — кўнчаш 2, кўнчэн шындаш 2 [капайэн шындäш].

Вырядиться — акым кәлшаш 2, аклан кәлшыкташ 2 [йәжон чиктәш].

Высадка — луктын шындымаш, шогалтымаш [лыктын шӹндымаш].

Высаживать — луктын шындылаш 1 [лыктын шӹндәш].

Высасывать — шушшэдылаш 1 (тӱрво дэнэ) [рӱдаш, шыпшаш, ӹрдәш тырвы дон].

Высватать — тэмлэн, тулартэн налаш [ӹдӹрӹм марылан нәләш попэн шӹндәш].

Высевать — ӱдаш 1 [ӱдэн колташ, ӱдәш].

Высекать — тул лукташ, тулым кырэн, чонэн лукташ, чакма тулым лукташ [тылым шин лыкташ].

Выселение — куснымаш, ӧрдышкӧ илаш лэкмаш (каймаш), кусныктарымаш [у вӓрышкы, ӧрдӹшкы ылаш лӓкмәш].

Выселок — куснэн лэкшэ йал [пасна лӓкшы сола].

Выселять — йал гыч ӧрдыжыш илаш колташ 2, йал гыч поктэн лукташ [сола гӹц ӧрдӹшкы ылаш колташ].

Высиживать — пӱкташ 2.

Высказывать — шонымым каласаш [шанымым кэласәш, шайышташ].

Выскакивать — тӧрштӹл лэктэдаш [тӹргэштӹлӓш].

Выскользнуть — мучышташ; мунчалтэн лэкташ 1, йаклэшт лэктын войзаш 1 [лактын вазаш].

Выскочить — тӧрштэн лэкташ [тӧргэштэн лӓктәш].

Выскочка — йылкынышэ *), кутырчык [тӹргэштӹлшы].

Выскребать — нӱжэн налэдаш 2 [ныжӹн нәләш].

Выследить — шэкланэн налаш 1, кыша дэн палаш 2 [кишӓ дон пӓлӓш].

Выслуга лет — кужо жап паша штымаш, кужын паша штымаш [шукы и пӓшӓ ыштымәш].

Выслеживание — шэкланылмаш, ванымаш [кишӓм пштэк анчымаш].

Выслушивать — колыштылаш 1 [колышталаш].

Высмаливать — тэгытандылаш 1 [смольаш].

Высматривать — анчылтылаш 1 [анчылтылаш].

Высмеивание — игылтмаш, воштылмаш [мыскылэн ваштылмаш].

Высмеивать — игылтылаш 1 [мыскылаш].

Высмолить — смолалаш 2, смолалэн шындаш [смольэн шӹндәш].

Высовывать — луктылаш 1 [лыктылаш].

Высокий, ая, ое — кӱкшӧ, кӱгыш [кужы, кӱкшы].

Высоко — кӱшнӧ, [кӱкшы].

Высокомерно — кугэшнэн, копшыланэн ышкэнжым кӱш ыштэн [ӹшкӹмӹм, вэсымӓт когоэш ужмаш].

Высокоствольный — йактэ, кужо рӱдан (пушэнгэ) [кужы пушӓнӹ].

Высокоторжественный — куаныман [кого празныкан].

Высота — кӱкшыт, [кушыц].

Высотомер — кӱкш висык; кӱкшытым висымэ, кӱкшытвиса [кӱкшӹц висымӹ].

Высохнуть — кошкэн пыташ 2, кагайаш 2, какшайаш 2 [кошкэн пӹтәш].

Высочайший — путырак кӱкшо, моточ кӱкшо [пишь кӱкшӹ (жок)].

Выспаться — малэн тэмаш 2 [омым пӹтӓрәш].

Выспрашивать — йодыштылаш 1 [йадыштылаш].

Выставить — луктын шындаш 2 [лыктын шагалташ].

Выставка — ончыкташ лукмаш, ончэр *) [анчыкташ лыкмаш].

Выставлять — луктын шындылаш [лыктын шӹндәш].

Выстаивать — шогэн эртараш 2 [шукы шалгыкташ, шалгэн эртӓрәш].

Выстилать — вакшаш 1 [вӓкшӓш].

Выстрагивать — пужараш 1 [пыжарылаш].

Выстраивать — нэргэлэн шогалтылаш 1 [тӧр шагалтэн миәш].

Выстрел — лӱймӧ йӱк, лӱймаш [лӱмы йук].

Выступ — мугыл, мугылтыш, лэктын шогышо [анцык лӓктын шыцмы].

Выступать — лэкташ (калык ончык) [лӓктәш (халык вык)].

Высунуть — чоркок лукташ [лыкташ].

Высушить — кошташ 2, коштэн шындаш 2 [коштэн шӹндәш].

Высший — эн куго [кӱшнӹшы, кого].

Высылать — өрдышкө өкымәш колтәдаш 2 [колташ].

Выслать — луктын колташ [лыктын колташ].

Высылка — өрдышкө өкымәш колтымаш [өрдыш колтымаш].

Высыпать — опталаш 1, йастараш 2 [йӓстарӓш].

Высыхать — кошкаш 2, кошкән пыташ 2.

Высь — кӱшӱл [кӱшыл].

Выталкивать — тӱкалән луктәдаш 2 [шыкән лыкташ].

Вытапливать — лэвыктэн налаш 1, лэвыктэн лукташ 2 [шырӓтэн налаш, ливыктӓш].

Вытаптывать — тошкэн пытараш 2 [ташкэн пытӓрӓш].

Вытаращить глаза — шинчам караш 2 [сынзӓм кӓрӓш].

Вытекать — йогэн лэкташ 1 [йогэн лӓктӓш].

Вытеребить — кӱрын лукташ 1 [кырын лыкташ].

Вытерпеть — чытэн шукташ 2, тӱсаш 2 [тырхэн шокташ].

Вытесать — локшыч налаш 1, локшич шуаш 2, локшич лукташ [локшыч лыкташ].

Вытеснять — шыгырэмдэн лукташ 1 [шызыртэн лыкташ].

Вытирать — ӱштын налаш 1, ӱшташ 2 [ыштылӓш].

Вытискать — шэнгын, пызырэн лукташ [шышкын лыкташ].

Выткать — куэн лукташ, куаш 2. [коэн лыкташ].

Вытопить — лэвыктэн лукташ 1. [шырӓтэн лыкташ].

Выторговать — шулдынрак налаш. [шулдынракын нӓлӓш].

Выточить — шумэн шукташ 2, шумаш 2 [шымэн шындаш].

Вытравить — айартэн лукташ [1) лоэш колташ, 2) ташкыктэн пытӓрӓш (киндым)].

Вытребовать — йычыгэн налаш 1, истырэн налаш [ньэвольа кычэн нӓлӓш].

Вытрясать, вытряхать — почкалтылаш [пачкаш].

Вытурить — шурэн лукташ [шырэн лыкташ].

Выть — урмыжаш.

Вытяжка, вытягивание — шупшын лукмаш [шыпшыл лыкмаш].

Вытянуть — шупшын лукташ 1. [шыпшын лыкташ].

Выудить — энэрэн лукташ (колым) [ӓнгырэн лыкташ-нӓлаш].

Выучить — туныктэн шукташ 2. [тымдэн шокташ].

Выхаживать — кугэшнэн кошташ [топылоть кашташ].

Выхаркать — кокыралдэн шувалаш [кахыралтэн шывӓлӓш].

Выхвалиться — шкэм мактыкташ [йажоэш лыкташ].

Выхватить — руалтэн налаш [роалтэн нӓлаш].

Выхерить — шӧраш 2, возымым удыралаш 1 [сирымым ыдыралаш].

Выхлебать — подыл пытараш 2 [подыл пытӓрӓш].

Выхлестать — лупшэн налаш [лыпшэн шындаш].

Выхлопотать — кычал лукташ [(тӧнэжлаштэ) [кычал лыкташ].

Выход — лэкмэ вэр, омса [лӓкмы вӓр, амаса].

Выходец — лэкшэ, лэктын кайшэ [лӓкшы].

Выходка — койыш [кайыш].

Выцарапать — удыркалэн лукташ. [ыдырэн лыкташ].

Выцветать — сын кайаш, тӱс кайаш [цырэ гыц кэаш].

Выцедить — йоктарэн налаш.

Вычеканить — ойыплэн лукташ [ладэш шин лыкташ].

Вычеркнуть — удыралаш [ыдыралаш].

Вычернить — шэмэмдаш 2, [шимэмдаш].

Вычерпать — коштал лукташ, коштал пытараш 2. [каштал лыкташ, лыктын пытӓрӓш].

Вычесать — шэрын лукташ [шэрын лыкташ].

Вычет — кучэн кодымаш [кычэн кодымаш].

Вычислять — шотлэн луктәдаш 2. [шотлэн лыкташ].

Вычистить — эрыктэн лукташ, эрыкташ 2, [ирыктэн шындаш].

Вычитаемое — изэмдышэ чотык [лыктын нӓлмы].

Вычитание — шагаләмдымаш, шотлән налмаш [лыктын нӓлмӓш].

Вычурно — кагыртылын [тӹрлӹлмӹ].

Выше — кӱкшырак, кӱшкырак [кӱшкӹрӓк].

Вышеозначенный — кӱшан палэмдымэ, сэдэ кагазэш ончыктымо [кӱшӓн анчыктымы].

Вышесказанный — кӱшан каласымэ, кӱшан ончыктэн пумо [кӱшӓн кэлэсымӹ].

Вышеупомянутый — кӱшан ушэштарымэ [кӱшӓн ӓшындӓрӹмӹ].

Вышибать — пэрэн луктэдаш 2 [шин лыкташ].

Вышивать — тӱрлаш 2 [тӹрлӓш].

Вышивка — тӱр, тӱрӧ [тӹр].

Вышина — кӱкшӱт [кӱкшӹц].

Вышка — орол мэнгэ, орол чорката [кӱкшӹ вӓр оролымы].

Вышколить — чот тунукташ 2 [тымдэн шӹндаш].

Вышучивать — мыскарам штылаш 1 [ваштылтэн, шутьа ӹштэн попаш].

Выщелачивать — кон лукташ; шадыргым лукташ [кон выдэш нӧртӓш].

Выщипывать — кӱрэдаш [цӹвэштӹлӓш].

Выщипать — кӱрын налаш (кайык пуным) [цывэштэн нӓлаш, кӹрӹн пӹтӓрӓш].

Выяснить — умлэн налаш, раш шташ 2 [пӓлэн нӓлӓш].

Вьюга — мардэжан поран.

Вьюк — тупэш оптымо нумалтыш (имньэ, тӱйэ ӱмбалнэ) [мам шон имньи тупэш оптымы].

Вьючить — тупэш нумалтышым опташ [имньи тупэш опташ].

Вьюшка — тӱньык салма, мурйа пэтыртыш [трува питыртӹш].

В'явь — шинча-ора, шинча-ончылно.

Вяжущий — кычыка [пидшы].

Вяз — шоло (пушэнгэ) [шол].

Вязальный — пидаш штымэ [пидӓш ӹштымы].

Вязанка — пидыш [пидыш].

Вязать — пидаш.

Вязига — колын тупрӱдӧ вэмжэ (остыр колын) [колын туп ӹрдӹ нӧргӹ].

Вязка — пидыш, пидмаш [пидмӓш, пидыш].

Вязкий — кычыка [пижшы].

Вязнуть — пижаш 1 (лавраш) [пижӓш (льӓвӹрӓш)].

Вялить — лывыжташ 2 [лӹвӹжтӓш].

Вяло — лывыжгын [лывыжгэн].

Вялость, — лывыжгылык [лӹвӹжгӹмӓш].

Вялый — лывыжгэ [лӹвӹжгӹшы].

Вянуть — лывыжгаш 2 [лӹвӹжгӓш].

Г.

Гавань — карап шогымо вэр, вӱд дэн волышо чодыра, моло чарымэ вэр [танӹж тӹрӹштӹ кого проход (тыл пыш) влӓн шалгымы вӓр].

Гагара — тупынь-йол, шуэлудо [шалдыра лыды гань кашар нэран кэк].

Гадалка — мужэдшэ ӱдрамаш, мужэдшэ-кува, мужан-кува [мужан-вӓтӹ].

Гадальщик — мужэдшэ пӧрйын, мужэдшэ [мужэдшы, мужан].

Гадание — мужэдмаш [мужэдмӓш].

Гадать — мужэдаш 1 [мужэдӓш].

Гадить — кайдараш, йырныкташ 2, пашам пужаш 2 [йактараш, льӓвӹртӓш].

Гадливый — йырныктышан [йактарышы].

Гадость — шакшэ, йырнык [йӹрнык].

Гадюка — шэм-кишкэ [шим кӹшкӹ].

Гаечка, гайка — гайкэ [кайка].

Газ — пӧс*, пӧз [пыш].

Газета — газэт.

Газетчик — газэт ужалышэ, газэт коштыктышо [газэт выжалышы].

Газовый — йужан, пӧзан; **газовое платье** — йуж гай вошт койшан тувыр [йужан вашт кайшы тыгыращлык].

Газомер — пӧзвиса, йужвиса [пышвисӓ].

Газомотор — йуж дэн пӧртшӧ машина, йуж йӱлалтэн пӧртшӧ машина [пышдон сӓрнышы машинӓ].

Газообразный — йужгай, пӧзгай [пыш гань].

Газопроводный — йуж колтышан, пӧзколтышан [пышым ваштшы колтышы].

Галантерейный — сылнык сату*, ӱдрамаш сату [тыгыды, лапка хадыр].

Галдеть — лӱшкаш 2, караш, шаргыжаш 1, сӧйгаш, тӱчан шаргыжаш [шукын иквӓрэш саслаш].

Галера — карап лӱм, куго-пуш [шукы вэслӓн кого пыш].

Галка — чанга [цӓнгӓ].

Галлерея — кужу анышыр корно, пӧрт-ончыл, кужу пӧрт-ончыл [кужы пӧртанцыл].

Галлюцинация — укэ гыч шинчаш, пылышэш койшо [укэ гыцок улыла чучмаш].

Галоп — тӧргэн кудалмаш [тӧргыш дон кыдалмаш].

Галоша — калош.

Галстук — шӱша кылдыш, сога-кылдыш [шӱэш сӓкӹмӹ кӹлдэм].

Галун — тасма; **серебряный галун** — ший тасма, **золотой галун** — шӧртньо тасма, анысыр ока, анысыр лэмда [ӓнӹсӹр льэмдӓ, шин, шӧртньӹн льэмдӓ].

Галушка — паньэ, совла лашка [савала лӓшкӓ].

Галченок — чанга игэ [цанӓ игӹ].

Гальванизация — тулэнгэрлымаш*, электричэствэ погышо.

Гам — сӧйгымаш [ружгэ саслымаш].

Гамак — кэчышэ малымэ вэр [кэчэн амалымы вӓр].

Гамаша — шулыш, кэм-шулыш.

Гамма — кандаш почэ-йӱк (мурэн лукмаш) [кӓндӓкшӹ ташкалтышан йук (мырэн лӓкмӓш)].

Гангрена — тулайар (кап шэмэмын шӱймо чэр) [шамдэ кэмэш кӓпӹштӹш карштым вӓр (парнья, кид, йал)].

Гарантия — ӱшӓнлык, ишандарымаш, сӧрымаш [ӹшьӓндӓрэн сӧрӹмӓш].

Гардероб — вургэм-шкап, вургэм сакымэ вэр [выргэм сӓкӹмӹ шкап].

Гарем — ӱдрамаш-пӧрт, турык калыкыштэ ватэ шотлан посна пӧртышто кучымо ӱдрамаш тӱшка [шукы ыдрамашым вӓтӹ чотышты урдымаш вӓр].

Гаркать — чот кычкыраш 2 [трук когон сыгырӓлаш].

Гармоника — кармон, музикан [кармонь].

Гармонировать — кэлшындараш [йажон тӧргэштӓраш].

Гармония — кэлшышэ йӱк, кэлшйӱк [шукым иквӓрэш тӧрэштӓрымаш].

Гарнизон — 1. ик олаштэ илышэ салдак тӱшка; 2. салдак-ола [иквӓрэш салтаквлӓн шалгымы (ылӹмӹ) вӓр].

Гарпун — кит-кол кучымо умдо, куго умдо [кого йыпш (шыланган)].

Гарус — тӱрлымӧ шӱртӧ.

Гарь — йӱлэм, йӱлышӧ вэр [шӹргӹ йылэм].

Гасильник — тул йӧртымӧ ӱзгар [тыл йӧртӹмы хӓдӹр].

Гасить — йӧрташ 2.

Гастролер — койдарчыкыштэ модшо, вэр гыч вэрыш коштшо артист [вӓр гӹц вӓрӹш кашшы артист].

Гастрономия — кочкыш-йӱыш палык, кочкыш йамдылымэ коклам палымаш, шинчымаш [качкыш йӓмдӹлӹмӹ, тымэньмӹ пӓшӓ].

Гаубица — кӱчык пушка.

Гвардия — ойырымо шолдыра салтак (кугу капан) [кого кӓпӓн шалдра салтаквлӓ].

Гвоздика — вараксим-шудо, чэзэк-шудо [цӹгак пэлэдӹш].

Гвоздь — пуда [пыда].

Где — кушто [кышты].

Гегемония — вуй лийын шогымо.

Гейзер — шокшо вӱд шыжышэ памаш [мӱландыгыц пырхӹшы шокшы вӹд].

Гектар — мэтр-дэсчин, дэсчин дэч изирак анга, мэтр шот дэн висымэ анга, мэтранга [мӱланды виса (кытан-торэшӓн) сэтьинӓ гыц изирак].

Гектограмм — шӱдӧ грам [шӱды грам].

Гектограф — шукэм-савык, кид дэн возымым савыктымэ ӱзгар [киддон сирымым пэцӓтлӹмӹ машинӓ].

Генеалогия — тукымшот-сэрыш [родым палымаш].

Геморрой — шоло-чэр (айдэмын) [шол цэр].

Генезис — тӱн-лэктыш* (шочмо коклам ойлымаштэ).

Генератор — вийпогыш-конга* (пуш, туленгэр вийым да монь) [йылыш пыш (газ) постарымы камака].

Генерация — тукым; йыжын шот.

Гений — вий-уш*, кугу вий ушан йэн [кого ышан эдэм].

География — мландэ-сэрыш*, мландэ палык [сӓндӓлӹк вылвӓлӹм тымэньмӹ пӓшӓ].

Геодезия — мландэ вискалымэ шанчэ [мӱландӹ висӓм тымдым пӓшӓ].

Геология — мландэ шанчэ*, мландэ лончылам тунэммэ [мӱлӓндӹн шачмым тымдымаш].

Геометрия — кужыт-виса шанчэ*, мландэ вискалымаш гыч лэктын.

Герб — ойып*, кугужаныш ойыртыш сӱрэт.

Гербарий — шудо-погыш*, тӱрлӧ погымо шудо (тунэммыла погэн коштымо) [шуды, пэлэдӹш цуца коштэн погымы (тымэньмӓштӹ анчалаш)].

Гербовый штраф — маркэ-штрап*, маркэ пыжыктыдымылан штрап.

Гербовый сбор — маркэ-налог*) маркэ ужалэн погымо окса [маркы выжалмы дон кугижӓншӹш погым окса].

Гермафродит — узава-капкыл* ик капкылыштэ узо-ава шотшат лийэш [кок хӓдӹрӓн эдэм: пӱэргӹ шотыштат лин кэрдэш, ӹдӹрӓмӓшӓт лин кэрдэш].

Герой — талэшкэ*, моткоч талэ йэн [патыр ньима гыц лӱддӹмӹ ышкӹмжым ӹжӓлайдӹмӹ].

Гетман — вуй-атаман [казаквлӓн вуйлалтышы].

Гибель — пытымаш, колымаш, йоммаш [пӹтӹмӓш, йаммаш].

Гибельно — пытышашын, йомшашын.

Гибкий — лывыргэ [лывыргы].

Гигант — шотдымо кугу, пэш кугу [утла кого].

Гигиена — тазалык тунуктымаш [шулык пэрэгӹмӹ пӓшӓм анчымаш].

Гигрометр — вӱдыжгыпалык*, йуж вӱдыжгым палымэ тарман.

Гидра — вӱтилдыр*, шэрэ вӱдыштӧ шинчэн илышэ, изи вӱд копшангэ шот, вӱд тасма, [шукы вуйан кӹшкӹ (йамакышты)].

Гидрометр — вӱд-виса, вӱдйогын-висык [вӹд-висӓ].

Гимн — моктэмыр*, моктымо муро [лӹмлэштӓрӹмӹ мыры].

Гимнастика — кап-кыл пэнгыдэмдыш.

Гипербола — уто-кугэмдыш, кугэмдэн ойлымаш [когоэмдэн, ушэн кэлэсӹмӹ шайа].

Гипноз — шинча-лумымаш* [сӹнза ломымаш].

Гипотеза — шанчыончыл-шоныш*, лийшашлыкым шонэн тунуктымаш [анцыкыла лишашлык].

Гипс — сиран-пор, чӱкчугишан-пор.

Гирлянда — пэлэдыш пидыш, саскапунэм [пэлэдыш-шуды пидӹш].

Гиря — кир.

Глава — ойлымаш ужаш, кнага ужаш, кнага кыдэж, кнага ойыртыш [кньигӓштӹшы айыртэм].

Главная книга — тӱнг-кнага [тӹнг кньигӓ]; **главный** — энвуй [сэквуй].

Главполитпросвет — политик паша дэн волгалтарышэ эн вуй комитэт [у ӹлӹшӹм тымдым тӹнг кычэм].

Глагол — койыш-мут* [ӹштӹм лӹм шамак].

Гладить — нийалташ, ӧтыклаш, шымарташ.

Гладкий — шыма, йаклака.

Гладко — шыман [йаклакан].

Глаз — шинча [сӹнзӓ].

Глазное кольцо — шинча-онго [сӹнза онго].

Глазной белок — шинча ошо [сынзӓ ошы].

Глазок — пиж-онго, лышташ-шинча, парэнгэ-шинча [ӹлӹштӓш тӹнг, изы сӹнзӓ].

Гласный — йонгйӱк, йонго-йӱк.

Глина — шун.

Глинисто-песчаный — ошман-шун.

Глинистый — шунан.

Глинозем — шунан-рок.

Глиста — сӧсан [кучы].

Глицерин — койа-ужаш (йандар, тамлэ, нугыдо вишкыдык, вӱдышто шула) [вишкыдэмдым шэл].

Глобус — мландэ тӱсан шар [мӱланды тымэньмы годым апчыкташ].

Глодать — нулташ 2, омыраш 2 [ньымышташ].

Глотание — нэлмаш.

Глотать — нэлаш.

Глотка — логар [логэр].

Глубина — кэлгыт [кэлгӹц].

Глубоко — кэлгын; **глубокий** — кэлгэ [кэлгӹ].

Глубоководный — кэлгэ-вӱдан [кэлгӹ вӹдӓн].

Глубь — кэлгэ, кэлгыт [кэлгӹц].

Глупец — ангыра, ӱнардымэ [ороды].

Глупый — ангыра, окмак, ӱнардымэ [ороды].

Глухарь (самец) — шузо, сузо; **глухарь (самка)** — кувылчо [кӹдӹр]; **глухарь (коровий колокол)** — колдырма.

Глухой — сонгыра, тонгылак [клухой, колтымы].

Глухонемой, -немая — чокрак, сонгыра, чокай-сонгыра, сонгыро-чокай, йылмыдымэ [йӧлмӧдӧмӧ].

Глушь — пичвэр [йыкрака вӧр].

Глыба — кугу катыш, лум касак [кого маклака].

Глядеть — ончаш 2 [анчаш].

Гнать — покташ; **гон** — поктымаш.

Гнев — шыдэ [шӧдӧ]

Гневить — шыдэштараш 2.

Гнедой — тор, ракш [хӧраш]

Гнездо — пыжаш, пыжакш, пужаш [пӧжаш].

Гнейс — лончан курык кӯй.

Гнет — пызырымаш, ындырымаш [пӧзырньӧк, канысыр].

Гнида — шаргэнчэ [шаргэньӧ].

Гниение — шӯймаш [шӧмаш].

Гнилец — (мӯкшын) шӯйшо-чэр, шӯктышо чэр [мӯкш цэр-игы шӯэш].

Гнилой — шӯйшӧ [шӯкшӧ].

Гнилушка — мэкш [макш].

Гниль — шӯйшӧ [шӯшӧ].

Гнить — шӯйаш [шӯаш].

Гноение — шӯктымаш [шӧмаш].

Гноить — шӯкташ 2.

Гной — шӯйшӧ, шӯй [шӧ].

Гнусить — энгэраш 2, нэр йӯк дэн ойлаш 2 [ӈгыраш, нэр йук дон попаш].

Гнусливый — нэр йӯкан.

Гнусный — шакшэ ӯнаран [йарыдымы, йӧрныктышы].

Гнуть — тӯндаш 2, пӯгырташ 2 [айаш].

Говор — кутырымо йӯк [попымы йук].

Говорильня — кутырымо вэр, йылмэ мушмаш [кытырымы вӧр].

Говорить — кутыраш 2, ойлаш 2 [попаш].

Говорливый — кутырзо, йомарт [кытырзы].

Говядина — ушкал шыл [ышкал шӧл (пай)].

Гоголь — косо (кайык) [кавыр, косир, йыргэшкы нэран лыды].

Гоготать — комбыла сойгаш 2 [комбыла саслаш, ваштылаш].

Год — ий, идалык, талук [и].

Годить — йуваташ 2, шуйаш 2 [тырхалаш].

Годичный — талукаш [ик ийаш].

Годность — йӧршашлык [йарышашлык].

Годный — йӧршӧ, йӧршаш, йӧршан [йарал].

Годовалый — талук эртышэ, талукаш [ик и шошы].

Годовой отчет — талукаш паша ойлымаш, талукаш паша ончыктымаш [ик и вӧлвӓл пӓшӓм кэлэсэн (сирэн) анчыктымаш].

Годовщина — идалык пайрам [ик и шомым аймаш].

Голенище — шулыш [конзы].

Голень — йолвурго-лу, йолвурго [йал вургы].

Голец — пыдравэ кол, пондэрвэ, кодама [пынтырвы (кол)].

Голик — чара выньык, лышташдымэ вэньык [цӓрӓ ваштыр].

Голо, голый — чара [цӓрӓ].

Голова — вуй; **головка** — изи вуй; **голова с лысиной** — чаравуй [цӓрӓвуй].

Головастик — ужава-игэ, ӱшвуй, мукыно, мыкыньэ [жавӓ игы, пачан жава].

Головастый — кугу вуйан [кого вуйан].

Головешка, головня — тулвуй [тылвуй].

Головль — кодама, туршо [туршко, мӯкты].

Головная боль — вуй-коршымаш.

Головной мозг — вуй-вэм, вуй-торык [вуй вим].

Головной убор — вуйэш пидмэ, чийымэ (упш, шовыч, молат).

Головня ржи — шэм-уржа, уржава [ыржа понгы].

Головокружение — вуй савырнымаш [вуй сӓрнымаш].

Головокружительный — вуйсавырнышан.

Голод — шужымаш.

Голодать — шужаш 2, вуснаш 2, ронгаш 2.

Голодный — шужышо.

Голодный год — кытлык ий, чудӧ ий, нужна ий [шужымы ий].

Голодовка — шужэн илымаш, шужымаш.

Голодуха — шужэн илымэ жап [шужэн ылымаш].

Гололедица — ийан жап [ийан жэп].

Голос — йӯк.

Голосемянные — чара нӧшман [цӓранӯшмӓн].

Голосистый — йӯкан, чарга йӯкан, йанга йӯкан [раскыды танга йукан].

Голосище — куго йӯк [кого йук].

Голословно — эпэрэн; **голословность** — эпэрэ шомак [пӓлӹдэок такэш попымаш].

Голосованье — йӯк погымаш, йӯклымаш* [йук пумы].

Голосовать — йӯклаш, йӯк погаш [йук пуаш].

Голосовая щель — йӯкрож, йӯкшэлык, [логэрӹштӹ йук шэлӹк].

Голосовые связки — йӯклукмо пидыцла, йӯккылдыш, йӯккылла [йуклыкмы пидӹш].

Голубеть — пэлканданаш 1 [кловойанаш].

Голубика (гонобоб) — шордо-модо, шордо-мудо [шарды муды].

Гоньба — кудалыштмаш, кудалмаш, [поктылмаш].

Голубиные — кэдэ тукым [кӓдын].

Голубовато-серый — кандалгэ сур (ола), чалка-лудо [кловойалгы луды].

Голубоватый — пэлкандэ гайрак [кловойалгы].

Голубоглазый — пэлкандэ шинчан [кловой сынэӓн].

Голубой — пэлкандэ, кара [кловой].

Голубка — ава-кэдэ, ава-кӧгӧрчан [ава-кӓды].

Голубь — кэдэ, кӧгӧрчан, кӧгӧрчэн [кӓды].

Голубятина — кэдэ-пызэ, кӧгӧрчэн шыл [кӓдышай].

Голубятник, голубятня — кэдэ-вита, кӧгӧрчан вӯта [кӓды-вита].

Голытьба — укэ йэнг [цӓра-вла].

Голыш — чара, шар-кӯй 2 [цӓра шаргӯй].

Голышом — чара могырын, чара матырын [цӓра-монгыра].

Гондола — пуш [пыш].

Гонение — поктымаш [пызыртымаш].

Гонец — увэртышэ, кудалшэ, сомыл дэн коштшо [покташ колтымы].

Гонитель — поктышо, пызырышэ [пызыртымы].

Гонка — кудалыштмаш, тангасымаш, поктымаш, тангасэн кудалыштмаш [кӓнгашэн кыдалыштымаш].

Гонобобель — шордо-мудо [шарды муды].

Гонор — кугэштмаш [чыванльланымы].

Гонорар — сэрымак, возымо-ак [сирышылан пумы тӓр].

Гончар — кӧршӧк штышэ.

Гончарня — кӧршӧк штымэ вэр [коршок ыштымы вӓр].

Гончий — йанлык поктылшо (пий), поктышо.

Гонять, гнать — покташ 2. **Гонять ямщину** — улам кучаш [йӓмшыкым шалгаш].

Горка, горочка — изи-курык, йолкурык [изи кырык].

Гора — курык [кырык].

Горазд — моштышан, кэртшан.

Гораздо — туләчкоч [тылэц кач].

Горб — пӯгыр, сугур.

Горбатый — пӯгыр, сугыр, пӯгургӧ [мыгыр].

Горбина — пӯгыр; **горбит** — пугырта, [мыгырта].

Горбинка — изи пӯгыр, изи мыгыр.

Горбоносый — пӯгыр нэран.

Горбун, горбунья — пӯтӯр, сӯгыр, [мыгыр].

Горбушка — киндэ-нэр, сукыр-нэр, туп-онга.

Горбыль — астар, тупонга.

Горделивый, гордец — кугэшнышэ [чывань].

Горделивость — кугэшнымаш [чыванльланымаш].

Гордиться — кугэшнаш 2, кӧтарланаш [чыванльланаш].

Горе — ойго [ойхы].

Гордость, горделивость — кугэшнымаш [чыванльланымаш].

Гордячка — кугэшнышэ ӱдрамаш [чывань ыдырамаш].

Горевать — ойгыраш 2, койланаш 2 [ойхыраш].

Горемыка, горемычный — ойган, ойгырышан, мыскынь, койланышан [ойхырышы].

Горемыкать — ойгыраш, койланаш, йӧсын илаш 2 [ойхырэн ылаш].

Горелый — йӯлышо [йылышы].

Горенка — пӧрт-кӧргӧ, чаплэ пӧрткӧргӧ [ирэ пӧрткӧргы].

Горечь — кочо, коцо [качы].

Гореть — йӯлаш 2 [йылаш].

Горец — курык-йэнг [кырык эдэм].

Горизонт—йыртӱр, мландэ дэн кава ушнымыла койшо йыргэ корнышт [йӹрвӓш ужмы тӹр].

Горизонтальный—тӧрлапкан.

Горилла — кугу маймыл [кого обэзйан].

Гористый—курыкан [кырыкан].

Горит сердце—шӱм вӱргыжэш, йӱла [йыла шӱм].

Горкнуть — кочэмаш 1, кочаш [качэмаш].

Горлан — чот тужшо, чот лодымандышэ [чотэ когон попышы].

Горланить — чот кычкыраш 2, тужаш 1, чот-тазан лодымандаш [чот сыгырэн попаш].

Горленка—тургэдэ [тӹркадӹ].

Горло—логар [логэр].

Горловой—логарын [логэрын].

Горлышко — клэнча логар, изи логар, йандау-рож.

Горная трясогуска—ирвӱрльанэ, чывизи [сир выдлаңы].

Горн, горнушка — возак, вочак [вацак].

Горничная—пӧрт сомылка ӱдыр [пӧрт кӧргӹм тӹвылайышы].

Горнокаменный — курык-кӱан [кырык кӱан].

Горнорабочий — курык-пашазэ [кырык пӓшӓ ышты].

Горностай—йос [шимпач].

Горнушка—возак [вацак].

Горный гребень — курук оржа, курук крач [кырык ырды].

Горный тетерев—курук кӱдыр [кырык кыдыр].

Горный хребет—курык-рӱдӧ, курыктуп [кырык туп].

Город—ола [хала, ала].

Городить—пэчаш [пичӓш].

Городовое, городское—оласэ [алаштышы].

Городок—изи ола [изи ала].

Городская ласточка—ошкутан, ошпоч, крэсын вараксин [алаштышы цӹгак].

Городские банки — оласэ банк (окса вэр)-влак [алаштыш банк влӓ].

Городское промышленное предприятие — оласэ йӧн озанлык ыштыкла [алаштыш кого пӓшӓ вӓрвлӓ].

Городское хозяйство — оласэ озанлык [алаштыш озанлык].

Городской — оласэ [алаштышы].

Городской совет рабочих и красноармейских депутатов — пашазэ дэн йошкар салтак гыч сайлымэ оласэ совэт.

Городьба — пэчымаш [пичӹ].

Горожанин — оласэ йэҥ [алашты ылышы].

Горох — пурса [пырса].

Гороховидный — пурса гайэ [пырса ганьы].

Горошина, горошинка—пурса пырчэ [пырса, изи пырса].

Горская автономная С. С. Р. — горэтс калык канаш рэспублик.

Горсть — кормыж.

Гортанный — логар аҥысэ [логэр аҥын].

Гортань — логараҥ [логэр аҥ].

Горчить — кочэмдаш 2, коцэмдаш [качэмдӓш].

Горшечник — кӧршӧк штышэ [коршок ыштышы].

Горшок — кӧршӧк, кӧршэк [коршок].

Горький, горько — кочо [качы].

Горьковато-кислый — кочак-шопак [качыкан-шапы].

Горючий, горючесть — йӱлышашлык [йылышан].

Горячие угли — тул-шол, шолгым, шокшо шӱй [тыл-шол].

Горячий — шокшо.

Горячий (неспокойный) — тыргыж шыдэ, каныысыр [тыргыж].

Горячий (темперамент)—шыдэ койышан, ура [тыргыж].

Горячка — шокшо-чэр, шокшо мужо [шокшы цэр].

Госбанк — кугужаныш банк.

Госналог — кугужаныш йозак [кугижӓнышыш тӹлым окса].

Госпиталь — салтак эмлэр, чэрлэ салтак эмлымэ вэр.

Госплан — кугужаныш радам тӧнэж, кугужаныш паша радамым тӧрлатышэ тӧнэж [кугижӓныштыш пӓшӓм виктӓрышы комис].

Господский — тӧрӓн [пайарнын].

Госпожа — тӧра-ватэ [пайарны вӓтӹ].

Госрасход — кугужаныш роскот (окса каймаш, кучымаш) [кугижӓныштыш окса кэмӓш].

Госстрах — кугужаныш лӱм дэнэ аралымаш.

Гостинец — пэлак, йокма, уна-кындэ [костэнэц].

Гостинница — унагудо, уна-кудо [хына пӧрт].

Гостить — уналаш 2, уна лийаш 1 [хыналаш].

Госторговля — кугыжаныш торгайымаш [кугижаншын торгэйымаш].

Гость — уна [хына].

Гостья — уна-ватэ, ӱдрамаш уна [хына ыдыр, хына ваты].

Государственное имущество — кугыжаныш пого [кугижаншы пурлык].

Государственное страхование рабочих — кугыжаныш коч пашачым аралымаш [шушыр, хворой пашазлан (рабочийлан) кугижаншы гыц окса тӱлымаш].

Государственные земли — кугыжаныш мыландэ.

Государственные казначейские билеты — кугужаныш окса кагаз, кагаз окса [кугижаншын окса пумага].

Государственные промышленные предприятия — кугужаныш тӱрлӧ тарман ыштышэ паврик-завот-влак [кугижаншын кого хадырвлам выжалаш ыштымаш].

Государственный банк — кугыжаныш банкэ.

Государственный долг — кугыжаныш парым пушаш [кугижаншын кӱсы (долг)].

Государственный инвентарь — кугыжаныш ӱзгар, тарман, арвэр [кугижаншын хадыр].

Государственный капитализм — кугужанысэ капитализм тӱрлым ыштэн лукмаш кугужаныш кидыштэ лиймаш [кугижаншын улы пурлык, улы окса].

Государственный кредит — кугыжанышла кӱсылымаш.

Государственный контроль — кугыжаныш тэргэм*, тэргымаш [кугижаншын пашэ ыштымым анчымаш].

Государство — кугыжаныш [кугижаншы].

Госучреждение — кугыжаныш тӧнэж [кугижаншын пашэ виктарым вар вла].

Готовить — йамдылаш 2 [йамдылаш].

Готовиться — йамдылалташ [йамдылалташ].

Готовность — йамдэ лиймаш [йамдылалтмаш].

Готовый — йамдэ [йамды].

Г.П.У — Совэт кучыш-вий ваштарэш шогышым шэкланышэ тӧнэж [Совэт власт ваштарэш кэшы влам кугижаншын кычылтын тыг кычэм].

Грабеж — толымаш; **грабить** — толаш 2, олаш 2, шолышташ [шыпшын налмаш (розвой)].

Грабитель — толышо [шолы (розвойныык)].

Грабли — шорвондо [крапла].

Гравер — чылдарлызэ [тырлышы].

Гравюра — чылдартыш [тырлэм].

Град — шолэм.

Градация — почэла-палэ [изин-ольэн царныдэ анцыкыла кэмаш].

Градина — шолэм пырчэ [шолэм пырцы].

Градобой — шолэм кырымэ [шолэм шимы].

Гражданин — кугужаныш йэн [ирык дон ылыш эдэм].

Гражданка — кугужаныш ӱдрамаш [ирык ыдырамаш].

Гражданский — кугужанышын [кугижаншын, халыкын].

Гражданская война — пашачэ калык дэнэ пойан крэдалмэ сар [халык лоштыш кырэдалмаш].

Гражданский брак — сӱйан*, мэнчаймэ дэч посна ушнымаш, мужурланымаш [вэнчайдэок марлан кэмаш, ыдырым налмаш].

Гражданское состояние — кугужаныш йэн шотлык.

Грамматика — йылмэ-лончыш.

Грамота — кнагалтыш*, лудын вовэн моштымаш [сирэн лыдын мыштымаш].

Грамотный — кнагавэ.

Грандиозный — пэш кугу чаплэ [чотэ кого].

Граница — чак, анга йыран, тӱр йыран, тӱр, [пысман].

Грань — тӱр, шӧр [моныр].

Графит — карандаш-шӱч [крандаш ырды пышкыды шим кӱ].

Графить — корнылаш [сирымы корным ыштам].

Графа — вовымо корно, сирымэ корно.

Грач — шэмкорак [карак].

Гребенка — вуй-шэргэ [шоэ шэргэ].

Гребенщик — шәргәзә, шәргә ыштышә.
Гребень (прялка) — кава, шәргә [шәргәән кынцала панты].
Гребец — шуышо, удыршо, тавышә [ыдырышы].
Гребешок — шәргә.
Греза — шонкалымаш [шаныкалымаш].
Грезить — шонкалаш, омо дәнә ойлаш [шаныкалаш].
Греметь — кӱдырташ 2 [кыдыртәш].
Грести, гресть — удыраш, орашкә погаш, куаш [коаш].
Греча — шәм-шыдаң [шим шәдаңы].
Гриб — понго.
Грива — орша, оржа [аржа].
Гривенник — луырши, кумлывичур [кымлывызур].
Грим — шӱргӧчийа.
Гроб — колатка, шӱгәр-онга [кроп].
Гробница — коладка-вәр, шӱгар [кроп вәр].
Гробовщик — колотказә; колотка ыштышә [кроп ыштышә].
Гроза — рашкалтыш, кӱдыртыш, волтынчан йӱр [кыдырчан йур].
Гроздь — орлантэ [арлык].
Грозить — лӱдыктән сӧраш 2 [крозаш].
Грозный — шыдан, осал [костан].
Гром — кӱдыртымаш [кыдыртыш].
Громить — сӱмыраш, шалалташ, шалаташ [сымыраш].
Громко — йӱкын [чынь].
Громовая туча — кӱдырчан пыл [кыдыртышан пыл].
Громогласно — кугу йӱк дән, чоткыдын [кого йукдон].
Грубиан — кәләсыр, торжа [пингыды шамакан].
Грубый — кәләсыр, торжа [турна].
Грубый, (твердый, одервенелый) — пангыра, пәшкыдәмшә, пуаңшә, пәнгыдәмнә [пингыды].
Грубый домашний холст — руалтыш выньэр, радына выньэр [роалтыш мыньэр].
Груда — ора, чумыр [ара, цымыр].
Груди (соски) — чызә, чизә [цызы].
Грудка — изи ора, чумур [иви ара, цымыр].
Грудная клетка — онлуора, он лонгаштэ улшо луора [онлу-вла, онлу ара].
Грудная полость — онкӧргӧ.
Грудно — чумурын, оран [аран, цымырын].
Грудной — чызә кочшо [цызы картшы].
Грудные кости — онкучышлу [он кычыш лу, онлу вла].
Грудь — он.
Груз — нәлык.
Груздь — курәз [крузы понго].
Грузило — пошартыш, тәмдышә, тәмдымә [пашартэм].
Грузинская С. С. Р. — Грузин С. С. рәспублик.
Грузить — опташ 2.
Грузно — нәлын.
Грузный — нәлә.
Группа — тӱшка, кашак, тӱча [цуца].
Группа освобождения труда — пашачә утарышә кашак.
Группировать — тӱшкалаш 2, кашаклаш 2, тӱчалаш 2, [цуцан-цуцан айыраш].
Группировка — тӱшкалымаш, кашаклымаш, тӱчалымаш [цуцан-цуцан айрмаш].
Групповое землепользование — тӱчан мыландә кучымаш, тӱча дән мландым кучымаш [цуцан мӱландым кычымаш].
Грустить — ойгыраш 2, шӱлыкланаш, шолаклаш 2 [ойхыраш].
Грустно — шӱлыкын [йангэш йасы].
Грустный — шӱлыкан, ойган, шолакан [ойхан].
Грусть — шолак, шӱлык, ойго [йандон йасыланымаш].
Грыжа — пӧсыр, пӧшыр.
Грызуны — нултышо йанлык, кушшо пӱйан, нулташ йӧратышә [пыршы пуан].
Гряда, межа — йыран [йырән, пысмән].
Грядущий — толшашлык.
Грязнить — лавырташ 2, пильчикташ 2, йангырташ 2, шакшәмдаш 2, шашаклаш 2 [льавырташ 2].
Грязный — лавран, пильчикан, йангыран, шакшә [льавырән].
Грязь в шерсти — шож, шор [миж шор].
Грязь (накипь в самоваре) — йошкын, вӱд-шор [выд-йошкын].
Грязь — лавра [льавыра].
Губа — тӱрвӧ [тырвы].

Губастый — кугу тӳрван [кого тӹрвӑн].

Губить — пытараш 2 [пӹтӑрӑш, вуй пӹтӑрӑш 2].

Губной звук — тӳрвӧ йук [тӹрвӹ йук].

Губсоюз — губэрнысэ копэратив, альэ пропсойуз ушэм [гувэрнӑ ушэм].

Губчатая кость — шужан-лу, сузанлу, суз.

Гудеть — кужын йӳклаш.

Гужи — сӳскыл [амыт кэрэм].

Гул — йыргэ йӳк, йонгата йӳк.

Гулкий — йонгата, йонжалтшэ.

Гуляние, гулянка — модын, вошты коштмо, тӳран почкэн коштмаш [пашадэ каштмаш].

Гулять — кошташ.

Гуманность — йэнг шотлымылык (кумыл ужмаш [пуры, йӑлӹм чотэш пиштымы].

Гуманный — йэнг шотлымыкан, кумыл ужман [пуры].

Гумно — идым, йыдым [ӑнпичӹ, (ампичӹ)].

Гурьба — тӳшка, арвыль [постэрналтмӹ].

Гусем, гуськом — почэ-почэ, мучэ-мучэ, почэда-почэла [пачэла, мӹчан-мӹчан].

Гусенок — комбигэ.

Гусли — кӳслэ [кӑрш].

Гусляр — кӳслэзэ [кӑрш шактӹшӹ].

Густая шерсть — чока мэж, чӳчкыдо мэж [кӹжгӹ миж].

Густеть — нугыдэмаш 1 [нугыдэмӑш].

Густо — нугыдын [нугыдын].

Густоволосый — чӳчкӳдӧ ӳпан [нугыдӹ ӳпӑн].

Густой — чӳчкыдӧ, нугыдо [нугыдӹ].

Густолиственный — чӳчкыдӧ лышташан [нугыдӹ лӹштӑшӑн].

Гус (Государств. учен. совет) — кугужанышсэ тунэмшэ совэт.

Гусь — комбо; **гусыня** — ава-комбо; **гусак** — узо-комбо.

Гуща — куча, турлык, шундык.

Д.

Да — мо, ак, ат, э-э, дэнэ [маньэ] ат, ӑт, э-э, ак, ӑк дэн, тон. Правда-ли это? — чын мо тыдэ [тӹнгэ, лачок, дон]. Да, правда, — э-э, чынак, лачок. Хлеб да вода, — киндэ дэнэ вӳд [кинды дон вӹд].

Да (пусть] — лийжэ. Да будет так, — тугак лийжэ.

Давать (дать), — пуаш. Дать слово, — мут пуаш [шамак пуаш].

Даваться — кучаш пуаш, кучыкташ (шкэндым) [шкӹмӹм кычыкташ].

Давеча — щантэ [лэшӑнгӹ].

Давешний — шанысэ [лэшӑнгӹшӹ].

Давить — пызыраш, тэмдаш, [пызыраш, тэмдаш].

Давление — тэмдымаш, пызырымаш (тэмдӹмаш, пӹзырӹмаш].

Давний, давнишний — шукэртсэ [шукэрдшӹ, тагынамшы].

Давно — шукэртэ [шукэрдӹ, тагынамок].

Давность — шукэртсылык, шукэртэ лиймаш [шукэрдӹ лимаш].

Дагестанская ССР — Дагэстан С.С. рэспублик [Дагэстан С.С.Р.]

Даже — ат. Не может даже сидеть, — шинчэнат ок кэрт [ат, ӑт. Сӹнзэнат ак кэрдт].

Далее — умбакыжэ, ончыкыжо [ымбакыжы (вакыжы)].

Далекий — мӳндӳрсӧ, мӳндӳрпысӧ, торасэ [мӹндӹрнӹш, мӹндӹрнӹшӹ].

Даль — тора, мӳндӳр [мӹндӹр].

Дальний — торасэ, мӳндӳрсӧ [мӹндӹрнышӹ].

Дальновидный — ончык-ужшо, ончыл-кӧч палышэ, ончычынак шинчышэ [мӹндӹркы ужшы, мӹндӹрн ужшы, анцыкыла лишашлыкым палышы].

Дальность — торалык, мӳндӳрлык [мӹндӹрлык].

Дальтонизм — тӳс-палыдымаш, тӳслам раш ойыркалыдымаш.

Дальтон-план — туныктымо щот [Дальтон-шот дэн).

Дама — вӑтэ, марлан кайшэ ӳдырамаш [вӑты, марлан кэшы ыдырамаш].

Дамба — тамбэ, кӳкшӳ корно, пӳйа гай штымэ корно [тамбы, пӳй ганьӹштымы кӳкшы корны.

Данная — тидэ, кызытсэ [кӹзӹтшӹ, пумы].

Дантист — пӱй-эмлышэ [пӱ лицӹшӹ, пӱ тӧрлӹшӹ].

Дар — пӧлӧк, надыр [ыжгӓр подарка, пуры шанымы дон пурлыкым пумаш].

Дарить — йара пуаш, пӧлэклан пуаш, пӧлӧклаш [йӓрӓ, такэш, кузыкэш пуаш].

Дармоед — йара-кочшо, арам-логар [пуста логэр].

Даровитый — ушан йэнг [ышан эдэм].

Даром — йара, окса дэч посна [такэш].

Дата — жап-ончыктымаш (числа, ий) [жэп, вэрэмӓ анчыктымаш].

Дать — пуаш [пуаш].

Дача — дача, посна тӱшкан шогышо пушэнгэ-влак, кэнэжлык илэман чодыра [шӹргӹшты кӓнӹжым ӹлым пӧрт. Посна пӧчкӹн пумы мӱлӓндӹ, шӹргӹ].

Два — кок, коктыт.

Двадцатипятирублевый — колович тэнгэаш, колвич тэнгаш [коклывыц тӓнгӓн].

Двадцатый — колымшо [коклыш шошы, коклымшы].

Двадцать — коло, коклу [коклы].

Дважды — кок-кана [кок-кӓнӓ].

Двенадцатиугольный — луаткок-лукан, латкок-лукан [луаткок оголан].

Двенадцатый — латкокымшо [луаткоктымшы].

Двенадцать — луаткоктыт, латкокыт [луаткоктыт].

Дверной — омсан, омсалык [амасан, амасалык].

Дверца — изи омса [изи амаса].

Дверь — омса [амаса].

Двигать — тарвалтылаш, шӱкаш [тӓрвӓтӹлӓш, шӹкӓш].

Движение — тарванымаш, коштмаш, ончылтымаш [тӓрвӓнӹлмӓш].

Движущий — ончылтышо, шӱкышӧ, шӱкэн нангайшэ [шӹкӹшӹ, тӓрвӓтӹлшӹ, шӹкӹшӹ, тӓрвӓтэн, шӹкэн мишы].

Двинуть — тарваташ.

Двое — коктын.

Двоевластие — кок вэлкан кучышвий, илыш тӧрлымо пашаштэ ик жапыштэ кок тӱрлын кучылтмаш [кок шӓмӓн].

Двоеженец — 1) кок-ватан, 2) изиватэ налшэ, кок каналан ватым налшэ [кок вӓтӹ нӓлшы].

Двоеточие — кӧк тӱчык [кок точкы].

Двойка — коктытан (палэ).

Двойное обложение — кок кана йозаклымаш (налог пыштымаш) [кок кӓнӓ пиштӹмӓш (налог тӱлӹктӹмӓш)].

Двойной — кок-пачашан, кок-ужашан, коктытан [кок пачаш, кок пачашан].

Двойственный — кок шотан, кокытэ шонышо, кокытэ ыштылшэ [кок статьан шонышы, кок шотан].

Двор — кудывэчэ, оралтэ шотан, сурт-пэчэ [кудывичы].

Дворец — куго-пӧрт, кӱгу-кӱполат [кого тома].

Дворник — кудо-пэчым эрыктышэ [кудывичӹм ирыктышы].

Дворняга, дворняжка — капка-йымал пий, сурт-пий [куды оролы пи].

Двоюродный — изак-шольакын, акакшужаракын (игышывышт) [ӹзӓк-шольакын, ӓкӓк-шыжаракын тьэтьӓвлӓштӹ].

Двоякий — кок тӱрлӧ, кок могырыш ончыктышан [кок сэмӹньӓн].

Двояко — кок сэмын, кок тӱрлын [кок сэмӹнь].

Двояковогнутый — кок вэлымат лакылымэ [кок монгыргэ ӓйэн пыртыман, кок вэлгэ (монгыргэ) ӓйымы].

Двояковыпуклый — кок вэлымат мугыльтымо [кок монгыргэ выкылӓ кӱпцышы].

Двубортный — кок могырыш полдышан (вургэм) [кок монгыр салалтышан (выргэм)].

Двуглавый — коквуйан.

Двугодичный — кок ийаш [кок иаш].

Двугодовалый — кок ий тэмшэ [кок и шошы].

Двугорбый — кок пӱгыран (тӱйэ) [кок пӱгыран, кок мыгыран].

Двугранный — кокшорынан, кокшӧран [кок шӧран, кок монгыран].

Двугривенный — шымлур, колдырший [шымлураш тӓнга].

Двуколесный — кокораван, коктэтран [кок араван].

Двуконный — кокимньан [кок имньӓн].

Двукопытный — кок кӱчан [кок кычан]

Двукрылый — кокшулдыран [кок шылдыран].

Двулетие — кокидалык шумаш, кокий тэммаш [кок и (шомаш)].

Двуместный — коквэран, кок йэн шичман [кок вäрäн, кок эдэм шыцмäн].

Двумесячный — коктылызаш [кок тылзäш].

Двуногий — кокйолан [кок йалан].

Двуполый — узал-авал ўзгаран, пöрйэн дэн ўдрамашлык ик вуйа плышын лиймаш (пöлэ-тўлэ шотан), кок пачан выргэм [кок йишäн (пўэргыжы, ыдрäмäшыжы ик вуйышток)].

Двурогий — кокшуран, коктўкан.

Двусмысленно — кок сэмын шонэн [кок сэмынь ынгылыман].

Двуспальный — кокйэн-малыман [кок эдэм амалыман].

Двустволка — кокпучан пычал, коккöвакан [кок пычан пичäл, кок тулан пичäл].

Двустворчатый — вашпочман, кокмогырыш почылтшан [кок монгырыш пачылтман].

Двухстепенные выборы — кок пачашан ойырымаш, сайлымаш [кок пачашан айырымаш].

Двутомный — коккнагац, кок кнагала савыктымэ [кок кньигäн].

Двухлетний — кокийаш [кок иäш].

Двухмесячный — кок тылзаш [кок тылзäш].

Двухнедельный — кокарньаш [кокäрньäш.

Двухпалатная система — калык пашам ойыртэмын кок тўшка дэн кучымаш (нэргэлымаш).

Двусемядольный — кокпэлнöшман, * кокшытышан [кокпэлнўшман, кокшытышäн].

Двухсотый — кокшўдан, кокшўдымсö [кокшўдымшы, кок шўдäн].

Двухсторонний — кокмогыран [кокмонгыран]

Двухчленный — кокйыжынган [кокйэжынäн].

Двухэтажный — кокпачашан.

Двуцветный — коктўсан [кокийшпэлэдышäн].

Двучастный — кокпайан, кокужашан.

Двуязычный — кокйылман [кокйылмäн].

Дебаркадер — прокот-лэваш, прокот шогалмэ лэваш [тылвыш шагалмы вäр].

Дебаты — ўчашымаш, тэргымäш [сорэдылмäш, тэргымäш].

Дебелый — таза, лöза.

Дебет — пурымаш - налмäш (окса) [мäлäннä пушашлык (окса) шотлым кньигäшты шалахай монгырэш сирымäш].

Дебет-кредит — пурымаш - лэкмаш [пырымаш - лäкмäш].

Дебетовать счет — шотыш пурташ [шотыш пырташ].

Дебитор — арымэш налшэ [äрымэш нäлшы].

Дебош — орадэ ыштылмаш [содомайымаш].

Дебют — тўнгалтыш - лэкмаш, артистын калык ончылно тўнгалтыш ончыктымыжо [артистын пытари ончыкташ лäкмыжы].

Дебютант — тўнäлтыш ончыктышо [тьэатырышты мадмыжым пытäрля анчыктышы эдэм].

Дева — ўдыр [ыдыр].

Девальвация — [пумага окса äк волымаш].

Девать, деть — чыкаш пурташ, кучылташ (цикаш). Куда девал деньги? — Оксам куш кучылтыч [оксам кыш цикышыц]?

Деверь — пöрыж, ватэ йэнглан марийын изажэ альэ шольыжо [пöрыж (вäтылäн марын шольыжы].

Девиз — тўнг-шоныш, ойыртыш мут, шонымашын тўнг шотшо [шанымашын тынг шамак влäжы].

Девица — ўдыр [ыдыр].

Девический, девичий — ўдырын [ыдырын].

Девичество — ўдырлык [ыдыр-курым].

Девичник — ўдырмодыш кас [йўмы ыдырын тäнг влäм погымаш].

Девка — ўдыр [ыдыр].

Девочка — изиўдыр, изўдыр [изи ыдыр].

Девственность — нарашталык [нäрäштä ылмаш].

Девственный — нарашта [нäрäштä].

Девушка — ўдыр [ыдыр].

Девченка — изиўдыр [изи ыдыр].

Девяносто — индэшлу, индингышлу [ындэкшлу].

Девяностолетний — индэшлу - ийаш [ындэкшлу-иäш].

Девятнадцатилетний — луатиндәш-ийаш, латиндәш-ийаш [луатындәкш иäш].

Девятнадцатиугольник — латиндәш-лукан [луатындәкш оголан].

Девятиугольник — индәшлукан [ындәкш оголан].

Девятка — индәшык [ындәкшäн].

Девять — индәшэ [ындәкшы].

Девятьсот — индәш-шүдö [ындәкш-шүды].

Дегенерат — тукым йомшан, тукым йомдарышан [изин ольэн йамын пытышы (эдэм)].

Деготь — тэгыт [тигыт].

Деградация — эркын эрэ волымаш [ирыкын валымаш, ирыкын ваштал-маш].

Дед — коча, куача, кочай [тьотьа].

Дедовский — кочайын, чочайын [тьотьан, тьотьамшын].

Дедукция — түн шомак гыч шукым лукмаш, шарымаш [тын шамак гыц шукым лыкмаш, шарымäш].

Дедушка — кочай, чочой [тьотьа].

Деепричастие — кузэлпалэ, кузэлы-кым ончыктышо шомак [кыцэ лишäш-лык анчыктышы шомак.

Дееспособность — артам, паша ыш-тэн кэртмаш.

Дежурить — оролаш, шкэлан вочшо жапыштэ паша ыштылаш, шагатым шо-гаш (кэчым) [цэрот тоно оролэн шал-гаш].

Дежурный — жап-йэн, орол, жапын штышэ [цэрот тоно оролышы, анчышы эдэм].

Дежурство — чэрэт, чэрэт-паша, жап-шогымаш [цэротын шалгымаш].

Дезертир — шылшэ-салтак [шылшы салтак].

Дезертировать — шылын кошташ [шылын кашташ].

Дезинфицировать — илэр-пытарылаш 1, чэр илэрым эрыктылаш [цэр пижмаш гыц ирыктылäш].

Дезинфекция — илэр-пытарымаш [цэр гыц ирыктымäш].

Дезорганизация — ушэм пужымаш, пашам лугычлымаш [пäшäм пыдыртыл-маш].

Деизм — ик йумылан инанымаш [ик йымылан иньäнымäш].

Действие — ыштымаш, [ыштымäш].

Действительно — кэржак, кэрнак, кэрнок [кир, лачок].

Действительность — чынлык, кэры-лык [лачок ылмаш].

Действовать — ыштэн шогаш, ыш-таш [ыштэн миäш].

Действующий — ыштэн шогышо [ыш-тэн мишы].

Дека — ӱлӱл, кӱшӱл-онга (скрэпкан) [вылвäл, пынташ анга (крипицäн)].

Декабристы — 1825 ийыштэ дэкабр тылзыштэ кугыза ваштарэш шогалшэ кашак (влä).

Декабрь — идалыкыштэ пытартыш (йӱштö) тылзэ, шорык-йол тылыза [шар-тьал тылзы].

Декаграмм — луграм-виса.

Декадент — шӱмшижшан сылнэшты-шэ*, шӱм шижмэ шот дэн сылнын воз-калышэ.

Декаметр — лу-мэтран кужут виса [лу мэтырäн кужыц виса].

Декламатор — сылнэ мутым ойлышо [йажон ынгылдарэн лыдын-кэлэсэн мы-штышы эдэм].

Декламация — тӱслэн раш ойлымаш, сылнэ мут ойлымаш [тышлэн раскыдын попымаш].

Декламировать — сылнэ мутым ой-лаш 2 [раскыдын шайаш лыдын-кэлэ-сэн пуаш].

Декларация — тун увэртыш [ыштäш шанымым халыклан колыктарэн кэлэ-сымаш].

Декольте — чара-мэлан вургэм, орай, оракай [цäрä мэлäн, шокштымы выр-гэм].

Декоративный — йытыран койыкты-ман, сылнык койшан [итырäн цэвэрын кайыктыман].

Декорация — йытыран койыктымаш [итырäн кыйыктымаш.]

Декрет — закон-күштымäш, закон-мут [закон шамак].

Декретировать — закон лукташ 1, законлаш 2 [закон лыкташ, законлаш].

Делать — ышташ 2 [ыштäш].

Делегат — сайлымэ йэн, сайлы-йэн [айырэн колтымы эдэм; айырым-эдэм].

Делегатское собрание — ойырымо йэн погынымаш [айырым-эдэм-влäн по-гынымашышты].

Делегация — ойырымо йэнг тӱшка [айырымы эдэм цуца].

Дележ — пайлымаш, ужаштымаш [пайылымаш].

Деление — ужаштымаш, пайлымаш.

Делец — кожмак; пашачэ, штэн кэртшэ [пӓшӓ ыштэн мыштышы].

Делимость — ужашташ лиймаш [пайлаш лимӓш].

Делимый — ужаштымэ [пайылалтшы].

Делитель — ужаштышэ [пайылышы].

Делить — ужашташ, пайлаш 2 [пайылаш].

Делишко — изипаша [изи (пыйырки) пӓшӓ].

Дело — паша [пӓшӓ].

Делопроизводитель — возгалышэ; сэркалышэ [сирыкалышы, ыдыркалышы].

Делянка — чодыра пайлэм (ужаш) [тьэльӓн, шыргы пӹчкӹк].

Демагог — калыкым онталкалэн тараштышэ [халыкым алталыл сӧрӹшӹ эдэм].

Демакрационный — йыран-корно, пысман-йыран [кугижӓншы влӓн пысмӓн ло вӓр].

Демобилизация — салтак шалатымаш, мӧнгыш колтылмаш [салтак влӓм шӓлӓтымӓш, токы колтымаш].

Демобилизовать — мӧнтӧ колташ [токы колташ].

Демократ — калык вэлыкэ шогышо [халык вэрц шалгышы].

Демократическая республика — калык кучэм рэспублик [халыклан йарал кугижӓншы].

Демократия — калык кучэм [халык кӹл кычэм].

Демон — укэ гыч шонэн лукмо, ийа, осал шӱлыш [кэлтымӓш].

Демонстративно — койышланэн, калыклан койыктэн [халыклан кайыктэн].

Демонстрация — ончыктымаш, тӱшкан коштмаш [цуцан погынэн анчыктымаш].

Деморализация — локтылмаш, пужгалымаш [кайыш пыжлалтмаш локтылалтмаш].

Демос — калык [халык].

Денежное обращение — окса савырнылмаш, коштмаш [окса сӓрнымаш-коштмаш].

Денди — койышан, чыган (йэнг) [кайышан, косир-кавыр эдэм].

День — кэчэ.

Департамент — 1, тӧнэж-пӧлка, закон лукшо кугу тӧнэж; 2, мландэ кундэм (губэрньа сэмын; Франсийыштэ, Амэрикыштэ мландэ ойыртэм.

Депеша — тэлэграм дэн увэртымаш [тьэльэграм дон увэртымӓш].

Депо — тарман, машин ачалымэ вэр, рӱдӧ-вэр [ылыш, машина анчымы—тӧрлымы вӓр].

Депозит — аралаш пумо арвэр, банкыш пыштымэ окса [банкышкы мынэш нӓлмыла пэрэгаш пиштымы шэргӓкӓн хӓдыр дон окса].

Депрессия — волтымаш, тэмдымаш, ишымаш [валтымаш, тэмдымӓш].

Депутат — ойырымо йэнг, сайлымэ йэнг [айырым эдэм, йыпутат].

Дергать — шупшкэдаш 2 [шыпшэдӓш].

Дергач — каршэ (кайык) [кӓрш (кэк)].

Деревенеть — пуанаш 2 [пуанаш, шым гыц кэӓш].

Деревенский — йалысэ [солаштышы].

Дерево — пу, пушэнгэ [пӱшӓнгы].

Деревня — йал, агул, сола [сала].

Деревянный — пу дэн штымэ [пун].

Держава — кугужаныш кучэм [кычык].

Держаться — кучаш, кучэн шогаш [кычэн шалгаш].

Держать — кучаш 2 [кычаш].

Дерзкий — туатлышэ, сӱмсыр, чот тоштшо [тура шамакан].

Дерзость — чот тоштмаш [туран кэлэсымӓш].

Дерьмо — йӧрдымӧ, шур [шыр, йардымы].

Дернуть — шупшулаш, шупшыл колташ 2 [шыпшыл колташ].

Десант — волтэн кодымо, салдат тӱшка [валтэн кодымы, салтак полкы].

Десна — пӱйшыл [пӱшыл].

Деспот — 1, калыкым шкэ вуйа кучышо; 2, вэсым ындырышэ; оза йэнг, чыла йэнгымат тарэылан шотлышо [халыкым ышкэ вуйа кычышы, йӓлӹм ышкэ сэмынь сӓрӓш цацышы кого сӹрӓн эдэм].

Дессерт — кочкыш поштэк шындымэ йэмыжла, шэрэ кочкыш, тамлэ [выльвӓл тортлы качкыш].

Десть метрическая — коло-вич лист кагаз [коклывыч листы пумага].

Десятеро — луын [лун].

Десятидневный — лукәчаш [лукәчәш].
Десятилетие — луий тәммаш [лу и шомаш].
Десятина — 2400 важыкан лопкыт мыландэ, дэсачин [сэтьинә].
Десятирублевый — лутэнгэаш [лутәнгән].
Десятичная система — лулэн шотлымаш, тэстэл-нэргэлтыш [лу доно шотлымаш].
Десятичный — луужашан [луан].
Десятник — лувуй [лу эдэмлән вуй (луловуй)].
Десяток — лу, тэстэ.
Десятый — лумысо [лумшы].
Десять — лу.
Деталь — лончык, лончэж, шырпэштыж [ланцылтыш, ланзэж].
Детальный — оскалыман, лончалтмэ, шырпэшталтмэ [ланцылыман, ланзэжтәрымән].
Детерминизм — чылажат түрлө чий почэш лийын манын тупыктымаш.
Деткомиссия — йоча-камис; йочалан полшыпо камис, йоча - полыш камис [йырвэзы влялән палшыш камис, ырвэзком].
Детонация — йонгылыш мурымаш [самынь мырымаш 1, пиш йылэ пыдэштмы ядыр 2].
Детприемник — тулык йоча ашнымэ вэр [тылык ырвэзы-влян урдым вар].
Де-факто — лийшэ, лиймэ почэш [лишы].
Дефект — эксык, йонгылыш, ситыдымаш [самынь, ситыдымаш.]
Дефективность — йонгылышлык [самыньалтмаш ышын, капын].
Дефицит — зийан, сийан [(ышын, капын) окса ситыдымаш].
Деформация — койыш ваштальдымаш, сын вэсэммаш.
Деци — лу ужашыштэ иктэ, лумышо ужаш [лу пайын иктыжы].
Децентрализация — шуко рудан лиймаш [шалятылмаш, шукэмдымаш].
Децентрализованный — шуко рудан лийшэ [шалятымы, шукэмдымы].
Дешеветь — шулдэшташ [шулдэштяш].
Дешевизна — шулдылык.
Дешево — шулдо, шулдын [шулды].
Дешевый — шулдакан, шулдо [шулдыякян, шулды].
Дешифрировать — лудын налаш, посна тистэ дэн возымым палэн лудаш [палык тоно сирымым лыдын мышташ].
Де-юре — законла, закон шотла.
Джентльмен — ныжылгэ-йэн [тунэммшэ, сай койышан йэн [тымэньшы йажо эдэм].
Диагноз — чэр палымаш [цэр палымаш].
Диагональ — йоштэк - корыш, вашыштыш корыш, кок пусак ваштыш [огол гыц оголыш вочык корны].
Диаграмма — диаграм.
Диалект — ой савыртыш, йылмынат түрльө вэрласэ ойыртышыжо. [Варын варынышкэ статьян попымаш].
Диалектик — түрлын ойлэн пушо.
Диалектический метод — кончышын кўрылтдэ вийнымыжым тунэммэ йён. *) Илышыштэ кэч моат ик сэмын ок шого: эрэ кайа, ваштальтэш, тошто уыш савырна, шукылык палылыкыш савырна, кэлыш дэнэ шорыш эрэ ваштарэш лийын кайат; тыгай шот тунэммым рушла «диалектический метод» маныт.
Диалог — ваш кутырымаш.
Диаметр — ваш - рудэж * [йыргэшкы онгыштышы покшал корны].
Диаметральный — ваш - рудэжан.
Диапазон — йук ваштальдэн кэртмэ кокла [корны].
Диафрагма — мушкыр чора, мушкыр торэш [мышкыр торэш цора].
Диван — тупан тэнтыл [тупан тонгыл].
Дивертисмент — түрлө модмым ушымаш, спэктакыльыштэ куштэн мурымаш [кылдылмаш (мыры влям, шактымым)].
Дивидент — парыш-ужаш, торгайэн налмэ парыш ужашыжэ [ик и выльвал пайыштышы париш].
Дивизия — салтак тушка шотлык (9 полкан салтак) [9 полкы салтак].
Дивиться — орал [цудэйаш, орал].
Дивный — орыктышан [цудэйымашан, орман].
Диво — ормаш [цудэйымаш, ормаш].
Дивоваться — орын ончаш 2 [цудэйылаш, орэдылаш].
Дидактика — тунуктымо пашам виктарымаш.
Дикарь, дикарка — ир йын.
Дикий — ир [шыргыштыы ылышы гань (эдэм)].
Дикий народ — ир калык.

Дико — иргэ, иргай.

Диковина, диковинка — өрыктартыш, өрык(тыш) [ужтымы - колтымы].

Диковинка — томсык, уждымо - колдымо.

Диковинный — өрыктарыман, уждымо - колдыман [ужтыман, колтыман].

Дикобраз — ир - түсан, ик түрлө йанлык.

Дикорастущий — ир-кушшо, ирыштэ кушшо [анчылэ, ӹшкэ турэш кушшы].

Дикость — ирлык.

Диктатор — шкэт вуйлатышэ [ӹшкэт вуйлалтышы-шӓмӓнлӓнӹшӹ].

Диктаторство — шкэтын вуйлатымаш [ӹшкэтӹн шӓмӓнлӓнӹмӓш, вуйлатымаш].

Диктатура — пэнгыдын кучымаш [пинӹдӹн кычымаш].

Диктатура пролетариата — пашачэ калыкын пэнгыдэ кучымашыжэ.

Диктование и диктовка — ойлэн пумаш [кэлэсэн пумаш. Шайа паштэк сирӹмӓш].

Диктовать — мут ойлаш 2 [шӱдӓш, кэлэсэн миӓш].

Дикция — мут-шоктыш, мут-ойлымаш [эдэмӹн ӹшкэ статьан попымжы (попым йукшы)].

Дилемма — кокытэлык, кокытэ шонымаш [кок шанымашты иктӹжӹм йарыктымаш].

Диллетант, диллетантка — кэрэк моланат куштылгын пижшэ, сайын палыдымэ (йэн) [кэрэк кышкат куштылгын пижшы, пыт пӓлӹдӹмӹ (эдэм)].

Диллетантизм, диллетантство — куштылгын пижмаш, шинчымаш.

Динамика — куснылтыш; иктаж вий дэн тарванымэ шотым палдарышэ шанчэ.

Динамит — пудэштык; талын пудэшт йӱлышӧ талэ-тар [пыдэштшы ӓдӹр].

Динамический — вий - куатан.

Динамо — тулэнэр (лэктрис) лукшо машиньэ [эльэктричэсвы тылым лыкшы машина].

Династия — кугыжа тукым [кугижавлӓн шачыш].

Динь - динь — йынгыр йӱк шоктымо, ньынгэ-ньынгэ [йынгыл йук].

Диплом — палдарышэ кагаз [пӓлдӓрышӹ пумага].

Дипломат — ӱшанчык - йэн, кугужаныш вэрч вэсь кугужаныш дэн мут кучышо йэн [кугижӓншы вэрц вэс кугижӓншӹ-влӓ доно попэн шалгышы эдэм.

Дипломат — йӧн дэн мут коштыктышо, йӧн мут коклаштышэ [йӧн доно шайам шайыштшы].

Дипломатия — муткоштыктымо - йӧн, тӱрлӧ кугужаныш дэнэ мут коштыктэн мошымаш.

Дипломированный — тунэммым палдарышэ кагазан [тымэньмӹм пӓлдӓрышӹ пумага].

Директива — шӱдымаш, кӱштымаш [пӓшӓ ӹштӓш анчыктымаш].

Директор — дирэктыр [йирэктыр].

Директория — ожно годсо Прансийыштэ кугужаныш пашам вуйлатышэ 5 йэн [тошты годым Франциштӹ кугижӓншы пӓшӓм вуйлатышы 5 эдэм].

Директриса — ӱдырамаш дирэктыр [вуйлатыш ӹдырӓмӓш].

Дирекция — тӧнэж виктылшэ тӱшка.

Дирижер — мур-шоктыш виктарышэ, кид солкалэн ончыктылшо (тӱшкан мурымаштэ, куштымаштэ) [цуцан мырымаштӹ-куштымаштӹ вуйлатышы].

Дирижировать — мур - виктарылаш; мурымаштэ, куштымаштэ виктаркалаш 2.

Дисгармония — онгайсырын мур сэмын шоктыктымаш, мурымаш [тӧрсыр мырымаш].

Диск — тэтра, тыртыш [тыртыш].

Дискант — изи йӱк дэн мурышо, вичкиж йӱк, ӱдрамӓш йӱк.

Дисконт — парым-кагазын протсэнт шотлымаш.

Дисконтер — парым-кагаз гыч протсэнтым шотлышо.

Дисконтировать — парым-кагаз гыч протсэнтым шотлаш, ослам шотлаш.

Дискридитировать — мускулаш, лӱм шӱкташ, намысыш пурташ, вожылтараш 2.

Дискредитация — ӱшанымым кӱрыштмӓш, ӱшандымым шташ.

Дискуссия — ӱчашымӓш.

Дислокация — вэр гыч куснымаш [вӓр гыц вӓрыш кэмӓш (войскан)].

Диспансер — чэрнӧлэм, пижшэ чэранвлакын пӧлэм [пижшы цэрӓн влӓм пӓлӹмӓш, тӧрлымаш вӓр].

Диспозиция — кагаз дэн шӱдымаш (салтак коклаштэ сар годым) [вырсыштыш эдэм влӓлӓн шагалаш вӓр анчыктым пумага].

Диспут — ӱчашымаш (погынымаштэ) [сорэдӹлмӓш погынымашты].

Диссонанс — онгайсырын шоктымаш [тӧрсӹр шактымаш].

Дистанция — кокла [ло].

Дистиллировать—йандартылаш; вӹдым, молымат пушыш савырэн пуч вошт колдэн йандартылаш 1 [вӹдӹм (молымат) пыч вашт колтэн йоктараш].

Дисциплина — пэнтыдэ шот, ар, арлык [пингӹдӹн урдымаш (кычымы)].

Дисциплинарным порядком—ар шот дэн.

Дисциплинарный суд — арлык сут.

Дитя — йоча, ньога, игышывэ [тьэтьӓ, ӹрвээӹ, игшывӹ].

Дифтерит—логар чэр [шим кӧтӧрмӓ].

Диффамация — йэн лӱм шӱктымаш, увэрым возымо коч шаркалымаш [эдэмӹм шамак тон льӓвӹртӹмӓш].

Дифференциация — ойыралдын чумургымаш.

Дичок—ир пушэнтылык [шӹргӹ йиш изи пушӓнгӹ].

Дичь — сонар, ир йанлык дэн кайык [лӱшӓшлык шӹргӹ кэк-влӓ (эдэм ташкалтымы вӓр)].

Длина — кутыш [кыт, кужыц].

Длинноватый — кужака, кужалгэ [кужыцан, кытан].

Длительный — кужу жапан [кужыш шыпшман (колтыман)].

Длиться — шуйнылаш 1, шуйнаш 2 [шыпшылташ].

Для всех — чылалан вэрчын [цилӓлӓн].

Дневальный — кэчыгут шогышо [цэрот тон оролэн шалгышы].

Дневание — кэчыгут шогымаш [цэрот дон шалгымаш].

Дневать — кэчыгут шолгаш 2 [кэчы цэрот эртӓраш].

Дневник — кэчэ-почэла возымаш [кэчынь сирымӓш].

Дневка — кэчыгут шогымаш [кэчым эртӓрымаш].

Дневной — кэчывалсэ [соты кэчӓн].

Днем — кэчывалым [соты кэчын].

Дно — пундаш [пындаш].

До — мартэ, маркэ, йоктэ, йотын [йактэ, дӓнгыц, тӓнгыц].

До сегодня — тачэ маркэ [тагачы йактэ].

Добавка — уштарымаш [ситӓрӹмӓш].

Добавлять — уштарылаш 2 [ситӓрӹлӓш].

Добавочный — уштарымэ [вӹлӓн пӱмы, ситӓрӹмӹ].

Добегаться—куржтал вэрэшташ (иктаж утситыш) [ситӹмэшкӹ кыргыжталаш].

Добежать — куржын мийэн шуаш [кыргыж шоаш].

Добела — ошэммэшкэ [ошэм шомэшкӹ].

Добеливать — ошэмдэн шуктылаш [ошэмдӹл шокташ].

Добелить—ошэмдэн шукташ 2 [ошэмдэн шокташ].

Добивать — кырэн шуктылаш 1 [шин шокташ].

Добирать — погэн ситарылаш 1 [погэн ситӓрӓш].

Добить — кырэн шукташ [шин шӹндӓш].

Добиться — штэн налаш (шукташ) [шанымым ӹштэн шокташ];

— этого мне хотелось добиться,— тидым штэн налнэм ылъэ.

Доблестно — чаплын, чэвэрын [цэвэрӹн олмыдман].

Доблестный — куатан, чаплэ, чэвэр [цэвэр, олмыдшы].

Доблесть — куат, чап [олмэдмӓш].

Добрасывать — кудалтыл (шуэн) шукташ 2 [кӹшкэдӹл шокташ].

Добрать — погэн ситарӓш 2 (шукташ) [погэн шокташ (ситӓрӓш]).

Добрейший — эн пуро [пурыжок, пиш пуры].

Добрести — пыкшэ мийэн шуаш [йасын миэн шоаш].

Добреть — пуро лийаш [пурэм сынзӓш, пуры лиаш].

Добрить—нӱжын шукташ [пурэмдаш, нӹжын пӹтӓрӓш 2].

Добро — поро, ного [пуры, пурлык]; Ему я сделал добро, — тудлан порым ыштэнам. Тыдӹлӓн мынь пурым ӹштышым. Много взял добра,—шуко погым нальым.

Доброволец — шкэ эрыкан, шкэ эрык дэн (ыштылшэ) [ӹшкэ ирык тон кэшы),]

Добровольно — шкэ эркэ дэн [ӹшкэ ирык тон].

Добровольный — шкэ эрыкӓн [ӹшкэ ирыкан].

Добродетель — поро штымаш [пуры].

Добродетельный — поро ыштышан [пуры ӹштӹшӓн)].

Добродушный — поро ушан [пуры йӓнгӓн].

Доброжелательный — поро кумылан, поро шонышо [пуры шанышы].

Доброкачественный—сай, кэлшышэ, кӱлэшлан йӧршӧ [йажо, кэрӓл, йарал, ыньан (эдэм тавар)].

Добролюбивый—поро йӧратышэ [пуры йаратышы].

Добронравный — пуро кумылан [пуры ышан].

Добросердечный — пуро шӱман, пуро чонан [пуры йӓнгӓн].

Доброситъ — шуэн шукташ 2 [шуэн шокташ].

Добросовестный — поро шонышан, намыс лэч лӱдшӧ [пуры хӓрӓн].

Доброта — пурылык, поро лиймаш [пурылык, пуры лимӓш].

Добротность — порылык, пэнтыдылык, сайлык [пингӹдӹ, тырхышашлык, таза].

Добрызгивать — шыжыктэн шуктылаш, пужатылаш, пӱргылӓш [шӹжӹктӹл шӹндӓш, пырхэдӹл шӹндӓш].

Добрызгать — пужатэн шукташ 2, пӱргэн шукташ [шӹжӹктэн шӹндӓш, пырхэн шӹндӓш].

Добрый — поро [пуры].

Д. человек — поро айдэм [пуры эдэм].

Добряк — поро йэн [пуры эдэм].

Добудиться — кыньэлтэн шукташ 2, пожалтарэн шукташ [кӹньӹлтэн шокташ].

Добывать — кычалтыл муаш (лукташ) [кӹчӓл моэдаш].

Добыть — кычал муаш [кӹчӓл моаш (лыкташ)].

Добыча — мумаш [момаш].

Доваривать — шолтэн шуктылаш 2 [шолтэн ситӓрӹлӓш].

Доварить — шолтэн шукташ 2 [шолтэн шокташ].

Доведение—шуктымаш [шоктымаш].

Доверенный — ӱшанымэ йэн, иньанымэ йэн [ӹньӓнэн колтымы эдэм].

Доверенность — иньан кагаз [ӹньӓндӓртӹш, ыньанӹм пумага (ӹньӓнӹмӓш].

Доверие — инанымаш [ӹньӓнӹмӓш].

Доверитель — инанэн пушо, иньанышэ, инанэн ушышо (иктаж пашалан) [ӹньӓнэн пушы, ӹньӓнӹшӹ].

Доверить — иньанаш 2 [ӹньӓнӓш].

Доверчивость — инанымаш [ӹньӓнӹмӓш].

Доверчивый — инанышэ, иньанышэ [ӹньӓнӹшӹ].

Довершить — кошартэн шукташ 2 [ӹштэн шокташ, кашартэн шокташ].

Доверять — иньанкалаш [ӹньӓнӓш].

Довесить — ситарэн висаш 2.

Довесок — висаш уштарымэ [висӓ ситӓрӹмӹ лаштык].

Довести до сведения — палыктэн шукташ 2, палдараш 2, пылышыш пурташ 2, увэртараш 2 [пӓлӹктэн шокташ, увэртӓрӓш].

Довести — намийэн шукташ 2, видэн шукташ 2, видэн намийаш [нӓлын миэн шокташ].

Довешивать — ситарэн вискалаш 2 [ситӓрэн висэн шӹндӓш].

Довеять — пуалтэн шукташ 2, пуалтэн пытараш 2 [пуалтэн шокташ (пӹтӓрӓш)].

Довивать—пунэн пытаркалаш 2 [пынэн, пӹтӹрэн шоктылаш].

Довинтить — пӱтырэн шукташ 2, винтылэн шукташ 2 [пӹтӹрэн шокташ, винтӹлэн шокташ].

Довинчивать—пӱтӱрэн шуктылаш 2, винтылэн шуктылаш [пӹтӹрэн шоктылаш, винтӹлэн шоктылаш].

Довить — пунэн пытараш 2 [пынэн пӹтӓрӓш [шокташ)].

Довод — чындыш, умылдыш [ынгылдартыш].

Довоенный — сар дэч ожнысо [вырсы анзылшы].

Довозить—шупшуктэн шуктылаш 1 [шыпштэн шокташ].

Доволакивать — шӱдыркалэн нангайэн шуктылаш [шӹдӹркӓлэн нӓнгэн шокташ].

Довольно — сита [ситӓ].

Довольствовать — воранаш 2 [пукшаш].

До востребования — йодмэшкыла.

Довраться — шойаклэн йокнаш, ӧрмашыш шуаш [алталэн шокташ].

Довязать — пидын пытараш 2, пидын шукташ [пидӹн шокташ (пӹтӓрӓш)].

Довязывать — пидын пытаркалаш 2 [пидӹн пӹтӓрӹлӓш (шоктылаш)].

Догадать — мужэд шукташ 2 [(мужэд шокташ)].

Догадаться — шижын налаш [цаклаш].

Догадка — шижмаш [цаклымаш].

Догадливый — шижшан [цаклышы].

Догладить — йыгэн пытараш 2 (ӧтык дэн) [йагылтэн пытӓрӓш (шокташ), ньиӓлтэн пытӓрӓш].

Доглаживать — йыгэн пытаркалаш 2 [йагылтыл пытӓрӓш (шокташ), ньиӓлтыл шокташ].

Доглядеть — ончэн шукташ 2 [анчэн шокташ].

Доглядывать — эскэркалаш 2, шэкланылаш [анчалал миӓш].

Догматизм — шонымa гыч чынлаш тӧчымаш.

Догнаивать — шӱктыл пытаркалаш 2 [шӱктэн пытӓрылӓш].

Догноить — шӱктэн пытараш 2 [шӱктэн пытӓрӓш (шокташ)].

Договаривать — ойлэн шуктылаш 1 [попэдыл шокташ].

Договор — кэлыш (ой) [попым-шамак].

Договорить — ойлэн шукташ 2 (пытараш) [попэн шокташ, попэн пытӓрӓш].

Договорный — кэлшымылэ [попэн шындымы (попымы)].

Догонять — поктэн шуэдаш [поктэн шоаш].

Догорать — йӱлэн пыташ, чакэмаш [йылэдыл пытӓш].

Догореть — йӱлэн пыташ 2 [йылэн пытӓш].

Догребать — удырэн пытаркалаш 2 [ыдырэн пытӓрылӓш (шоктылаш)].

Догревать — ырыктэн шуктылаш 1 [ырыктыл шокташ].

Догрести — удырэн пытараш 2 [ыдырэн пытӓрӓш (шокташ)].

Догруживать — оптэн ситаркалаш 2 [оптэн ситӓрылӓш].

Догрузить — оптэн ситараш 2 [оптэн ситӓрӓш].

Догрузка — оптэн ситарымаш [оптэн ситӓрымӓш].

Догрызать — пурын пытаркалаш 2 [пырын пытӓрылӓш].

Догрызть — пурын пытараш 2 [пырын пытӓрӓш].

Догулять — йоргалэн коштын шуаш (иктаж утситыш) [йонгэшт каштын шокташ].

Додавать — ситарэн пуэдылаш 1, уштарэн пуэдылаш 1 [пуэн ситӓрӓш].

Додалбливать — шӱтэн (кӱнчэн) шуктылаш 1 [чӱчэдыл шокташ].

Додать — ситарэн пуаш 2, уштарэн пуаш 2.

Додача — ситарэн пумаш, уштарэн пумаш [ситӓрэн пумаш].

Додвигать — тарватэн шӱкал шуктылаш 1 [тӓрвӓтэн, шыкэн шоктылаш].

Додвинуть — тарватэн шӱкэн шукташ 2 [тӓрватэн, шыкэн шокташ].

Додержать — кучэн шукташ 2 [кычэн шокташ].

Додерживать — кучэн шуктылаш 1 [кычэн шоктылаш].

Доделать — штэн шукташ 2, пытараш 2 [ыштэн шокташ (пытӓрӓш)].

Доделка — ыштэн шуктымаш 2 [ыштэн шоктымаш].

Доделывать — штэн шуктылаш 1 [ыштэн шокташ].

Додирать — кушкэд шуктылаш 1 [кышкэд шокташ].

Додолбить — (кӱнчэн) шӱтэн шукташ 2 [чӱчэн шокташ].

Додрать — кушкэд пытараш 2 [кышкэд шокташ].

Додраться — кырэдал шуаш (утситышкэ) [шиэдӓл шындӓш].

Додуматься — шонэн шукташ 2 [шанэн шокташ].

Доедание — кочкын пытарымаш [качкын шоктымаш (ситарымӓш)].

Доедать — кочкэдэн пытараш 2 [качкын шоктылаш, пытӓрылӓш].

Доезжать — мийэдэн шуаш [миэн шоаш].

Доение — лӱштымаш, шупшулмаш (ушкалым).

Доехать — шуаш (имньэ дэнэ) 1 [миэн шоаш].

Дожарить — эндэн, кӱйыктэн шукташ 2 [паньэж шокташ].

Дожать — тӱрэд пытараш 2 [тырэт пытӓрӓш].

Дождевой — йӱран, йӱрын [йӱран, йӱрын]; **дождевая вода** — йӱр вӹд [йӱр выд].

Дождемер — йӱр палымэ виса; йӱр-виса [йӱр-висӓ].

Дожденосный — йӱр кондышо [йӱр кандышы].

Дождик — изи йӱр.

Дождичек — тыгыдэ йӱр, пунйӱр [тыгыды йур].

Дождливый — йӱран [йуран].

Дождь — йӱр.

Дожевывать — пурын шуктылаш 1 [пырын шоктылаш].

Дожевать — пурын шукташ 1 [пырын шокташ].

Дожечь — йӱлатэн пытараш 2 [йылатэн пытӓраш].

Доживать — илэн шуктылаш 1 [илэн шокташ].

Дожигать — йӱлатэн пытаркалаш 2 [йылатэн пытӓраш].

Дожидание — вучымаш [вычымаш].

Дожидать — вучэн шуктылаш 1 [вычэн шокташ].

Дожидаться — вучэн шуктылаш 1 [вычэн шокташ].

Дожимать — йышэн шуктылаш 1 [пызыртыл шокташ].

Дожать — 1, йышэн шукташ, 2 тӱрэд пытараш [пызырэн шокташ, тырэд пытӓраш].

Доза — чок, ужаш, пай.

Дозваться — ӱжын шукташ 2 [ӱжын шокташ].

Дозволять — эркым пуаш 2 [ирыкым пуаш].

Дозирование — чокым штымаш [пайым ыштымаш].

Дознавать — палэн шуктылаш 1 [пӓлэн шоктылаш].

Дознание — палэн шуктымаш [пӓлэн шоктымаш].

Дознать — палэн шукташ 2 [пӓлэн шокташ].

Дозор — шэкланышэ орол, кӱтышӧ [оролымаш].

Дозорный — орол, шэкланышэ, кӱтышӧ [оролышы].

Дозревать — шуаш 1, кӱйаш 1, тэмын шуаш 1 [поспэйэн, тэмын, кӱн шоаш]. Рожь стала дозревать, — уржа шуаш тӱналын.

Дозывать — ӱжын шуктылаш 1 [ӱжэдыл шокташ, ӱжын шоктылаш].

Доиграть — модын шукташ 2 [мадын шокташ (пытӓраш)].

Доигрывать — модын шуктылаш 1 [мадын пытӓрылаш].

Доискать — кычал шукташ 2 [кычӓл шокташ].

Доискивать — кычал шуктылаш 1 [кычӓл шоктылаш].

Доисторический — йэгэмэт годсо, пэш ожнысо, акрэт годсо [шукэршы, ӱмырэт годшы].

Доить — лӱшташ 2, шупшылаш 1 [шыпшылаш, лыштӓш].

Дойник — ушкал лӱштымӧ атэ [шышэр лангыш].

Дойный — лӱштымо, шупшылмо [шыпшылмы]. **Дойная корова**, — лӱштымӧ, шупшылмо ушкал [шыпшылмы ышкал].

Док — кугу каранлан шогаш тэнгыз тӱрыштӧ лӱмын ыштымэ вэр [карапльылан шалгаш тангыж тырыштӹ йори ыштымы вӓр].

Дока — кунан, тэптэран, шотан [мастор, ышкэ пашажым палыштӹ].

Доказательство — чынлэн ончыктымаш, чынлымаш, инандарымаш [ыньандарымаш, анчыктымаш].

Доказать — чынлэн ончыкташ 2, чынлаш, ӱньандараш 2 [ыньандараш].

Доказчик — чогышо, чогэн ончыктышо [ажэдшы, анчыктылшы].

Доказывать — чынлаш, чынлэн ончыктылаш, иньандаркалаш [ыньандараш].

Докаливать — энгдэн шуктылаш 1 [йылатыл шокташ].

Докалить — энгдэн шукташ 2 [йылатэн шокташ].

Докалывать — шэлын шуктылаш 1 [шэлыштыл шокташ].

Доканать — чонышко витараш 2 [йангыш витӓрэн шокташ].

Доканчивать — пытарэн шуктылаш 1 [пытӓрыл шокташ].

Докапчивать — шикшэш налыктэн шуктылаш 1 [шыкшандӓрыл шокташ].

Докоптить — шикшэш налыктэн шукташ 2, шикшандэн шукташ [шыкшандӓрэн шокташ].

Докапывать — кӱнчэн шуктылаш 1 [капайыл шокташ].

Докармливать — пукшэн шуктылаш 1 [пукшэн ситӓрылаш].

Докатить — пунчалтэн шукташ 2, мунчалтэн шукташ 2, пӧрдыктэн шукташ 2 [кыргыжтэн шокташ].

Докатывать — пунчалтэн шуктылаш, мунчалтэн шуктылаш 1, пӧрдыктэн шуктылаш 1 [кыргыжтыл шокташ].

Докачать — рӱнгалтэн шукташ, лӱнгалтэн шукташ 2 [рыпшэн, лӧнгэн шокташ].

Докачивать — лӱнгалтэн шуктылаш 1, рӱнгалтэн шуктылаш 1, кукалтэн шуктылаш [рыпшэдыл, лӧнгэдыл пытӓраш].

Докашивать — солэн шуктылаш 1 [салэн шокташ].

Доквасить — овартэн шукташ 2, шопыктэн шукташ [шапыктэн шокташ].

Доквашенный — овартэн шуктымо [шапыктэн, шуктэн шоктымы].

Доквашенное тесто — оварэн шушо руаш [аварэн шошы руаш].

Докидать — кышкэн пытараш 2 [кышкэн пытӓраш].

Докидывать — кышкэн пытаркалаш 2 [кышкэн пытырлаш].

Докинуть — шуэн, кудалтэн шукташ 2 [шуэн шокташ].

Докисать — шопэн шуылаш 1, шопэн шуаш [шапэн шоаш].

Докиснуть — шопэн шуаш 1 [шапэн, шун шоаш].

Доклад — доклад (умылтарэн пумӧ).

Докладка — уштарэн пыштымаш 1 [ситӓрэн пиштымаш].

Докладчик — доклад штышэ.

Докладывать — уштарэн пыштылаш; [ситӓрэн опташ кэлэсаш]. **Д. — на весы** — висашкэ уштарэн пыш тылаш 1.

Доклевать — чӱнтэн пытараш 2 [чынгэн пытӓраш].

Доклевывать — чӱнтэн пытарылаш 2 [чынгэдыл пытӓраш].

Доклеивать — пыжыктэн (лӱмылэн) пытарылаш 2 [пижыктэн, тышкэн пытӓрылаш].

Доклеить — пыжыктэн (лӱмылэн) пытараш 2 [пижыктэн пытӓраш].

Доклейка — уштарэн пыжыктымаш [ситӓрэн пижыктымаш].

Докликаться — кычкырэн шукташ 2 [сыгырэн шокташ].

Докликиваться — кычкырэн шуктылаш 1 [сыгырэн шокташ].

Доковать — таптэн шукташ 2 [таптэн шокташ].

Доковывать — таптэн, таганлэн пытаркалаш 2 [таптыл, таганлыл шокташ таганлэн пытӓраш].

Околачивать — кырэн пытаркалаш 2 [шин, кыскын шоктылаш].

Доколе — Мо мартэ [Кышкэвэк йактэ].

Околотить — кырэн пытараш 2 [шин пытӓраш (шокташ)].

Околоть — шэлын шукташ 2 [шэлын пытӓраш (шокташ)].

Докончить — пытарэн шукташ 2, [пытарэн шокташ].

Докопать — кӱнчэн шукташ 2, кӱнчэн пытараш [капайэн шокташ, пытӓраш].

Докоптить — шыкшым налыктэн пытараш 2, [шыкшэндӓрэн шокташ].

Докормить — пукшэн шукташ 2, [пукшэн шокташ].

Докосить — солэн шукташ 2, [салэн шокташ (пытӓраш)].

Докраивать — пӱчкэдыл шуктылаш [шун шокташ].

Докрасить — чийалтэн шукташ 2, [чиялтэн шокташ (пытӓраш)].

Докрашивать — чийалтэн шуктылаш 1 [чиялтыл шокташ].

Докричаться — магырэн (карэн) шукташ 2 [саслэн шокташ].

Докроить — пӱчкэдыл шукташ 2, шулын пытараш 2 [шун шокташ (пытӓраш)].

Докрутить — каркалэн шукташ 2, пӱтырэн шукташ 2 [пытырэн шокташ].

Докручивать — пӱтырэн шуктылаш 1 [пытырэн шоктылаш].

Доктор, врач — эмлызэ [доктыр].

Докторант — докырлан (эмлышылан) экзамэн пушо [доктырэш экзамыным кычышы].

Доктрина — шанчэ, туныктымаш [тымдымаш].

Доктринер — илыш дэн кэлыштарыдэ туныктэн ойлышо [ылымаш тон уштарыдэ попэн тымдышы].

Докуда — кумартэ, мо мартэ [кышкэ вэк йактэ, кышкэвэк].

Документ — ӱшан — кагаз [ыныандӓрышы пумага].

Документальная отчетность — ӱшан кагазым пыштэн чот пумаш [ыныандӓрэн сирэн, шотлэн пумаш].

Докупать — йӱкштылтэн шукташ 2, чывылтэн пытараш 2 [ывылтэн, нӱштылтэн шокташ].

Докупать (товар) — ситарэн налкалаш 2 [ситӓрыл нӓлаш].

Докупить — ситарэн налаш 1 [ситӓрэн нӓлаш].

Докуривать — шӱпшын шуктылаш 1 [шыпшын шокташ].

Докурить—шупшын шукташ 2 [шыпшын шокташ].

Докушать—кочкын пытараш 2 [качкын пӹтäрäш].

Докушивать — кочкын пытаркалаш 2 качкаын пӹтäрӹлäш].

Долавливать — кучэн ситаркалаш 2 [кычэн ситäрӹлäш].

Доламывать—пудуртэн пытаркалаш 2 [пыдыртэн пӹтäрӹлаш].

Долбить — шӱташ 2 (ий дэнэ) [чӱчäш].

Долг — парым, кӱсын налмэ, арымэ, пушаш [кӱсӹ äрӹмäш].

Долги — пармэ-влак, пармэ-шамыч [кӱсӹ-влä, äрӹмä-влä].

Долгий—кужу [кужы].

Долго — кужун, шукышкэн [кужын, шукэршэн].

Долгобородый—кужу-пондашан [кужы пандашан].

Долговатый—кужурак, кужалгэ, кужака [кужырак, кужалгы, кужикä].

Долговечный—кужу-курыман.

Долговой — парымлэ, арымэ шотан [кӱслӹмӹ, äрӹмӹ].

Долговолосый — кужу-ӱпан [кужы ӱпäн].

Долговременный — кужу-жапан [кужы жэпäн].

Долговязый—кужу-капан, шӱнгрий, чуймэн [вӹцкӹж, кужы кäпäн].

Долголетний — шуко-ийан [шукы иäш].

Долгоногий—кужу-йолан [кужы йалан].

Долгоносый—кужу-нэран [кужы нэрäн].

Долгополый — кужу-урвалдан [кужы (выргэм) пачан].

Долгорукий—кужу-кидан [кужы кидäн].

Долгосрочная ссуда—шукэш кӱсын пумаш [шукэш вычымэш, кӱсӹн пумаш].

Долгота—кужыт [кыт, кужыц].

Долготерпеливый—кужын туркышо, шукышкэн чытышэ [кужын цӹтӹшӹ, тырхышы].

Долетать—чонгэштэн шуктэдылаш 1 чонгэштӹл шоаш].

Долететь — чонгэштэн шуаш [чонгэштэн миэн шогаш].

Долежать (ся) — кийэн ситараш 2.

Долезать — кӱзэн шуктылаш, пурэн шуаш [кузэн шоктылаш, пырэн шоктылаш].

Долезть—кӱзэн шуаш 2, пурэн шуаш [кузэн шоаш, пырэн шоктылаш].

Долечивать—эмлэн шултылаш 1 [тӧрлäтӹл шокташ].

Долечить—эмлэн шукташ 1 [тӧрлäтэн шокташ].

Должник — кӱсьылышо, арышэ [кӱслӹшӹ, äрӹшӹ].

Должно—кӱлшан, лийман [лиман, лишашлык].

Должное — кӱлэшлык, лийшаш [лимäш].

Должностное лицо—тӧнӧжыштӧ шогышо йэн, вэран йэн [вäрӹштӹшӹ эдэм].

Должность—вэр [вäр], **д.-искать**—вэрым кычалаш [вäрӹм кӹчäлäш].

Должный—лийшан, кӱлэшан [лишашашлык].

Доливать — йоктарэн ситаркалаш 2 [йоктарыл ситäрäш (тэмäш)].

Долизать — нулэн пытараш 2 [нылэн пӹтäрäш].

Долизывать — нулэн пытаркалаш 2 [нылэдӹл пӹтäрäш].

Долина—лап, лоп (вэр).

Долить—йоктарэн ситараш 2 [йоктарэн ситäрäш (тэмäш)].

Доллар — амэрикан-окса; (ик тэнгэат 33-уршийаш).

Доловить—кучэн ситараш 2 [кычэн ситäрäш], **д.-рыбу**—колым кучэн ситараш 2 [колым кычэн ситäрäш].

Долой—орльо [каран, каранды].

Долото—ий, ийгӱртньӧ [толота].

Дольный — кутышан [кытан], **дольная пила**—кутышан пила [кыт пила].

Дольше — кужырак, шукышкэнрак [кужынрак, шыпшылынрак].

Доля (участь)—рэзык, ужаш [нуйырымаш], **Доля горькая** пришла — кочорэзык тольо [качы ӹлӹмäш тольы].

Доля — пай, ужаш [пай].

Дом—сурт, пӧрт [тома, пӧрт].

Дома — мӧнгыштӧ, кудыштӧ [томашты, тонна].

Домазать — шӱрэн пытараш 2 [шӹрэн шокташ, пӹтäрäш].

Домазывать — шӱрэн пытаркалаш 2 [шӹрэн шоктылаш (пӹтäрӹлаш)].

Домалывать — йонгыштэн пытаркалаш 2 [йангыштыл пӹтäрäш].

Доматывать — мундуртэн пытаркалаш 2, пӱтырэн пытаркалаш 2 [мындыртыл пытӓраш].

Доматывать (вэщи) — погым шалатэн пытаркалаш 2 [пурлыкым шӓлӓтыл пытӓраш].

Домахивать—солкалэн шуктылаш 1 [лышэдыл, шултыл шокташ].

Домахнуть — солалтэн шукташ 2 [шуэн шокташ].

Домачивать — нӧртэн шуктылаш 1 [пӧртыл шокташ].

Домашний—суртын, суртысо [томаштышы, тонышы, пӧртыштышы].

Домащивать—кӱварлэн пытаркалаш 2 [кывэрлыл пытӓраш].

Домежевать — йыранлэн пытараш 2 [пысманлэн пытӓраш].

Домежовывать — йыранлэн пытаркалаш 2 [пысманлыл пытӓраш].

Домеривать — висэн шуктылаш 1 [висэдыл шокташ].

Домесить — лугэн шукташ, варэн шукташ 2, йӧрэн шукташ 2 [нӱштыл шокташ, йарэн шокташ].

Домести—ӱштын пытараш 2 [ыштыл пытӓраш (шокташ)].

Дометать — ӱштын пытаркалаш 2 [ыштэдыл пытӓраш].

Дометить—палэмдэн шукташ 2 [палэмдэн шокташ].

Домечать—палэмдылаш 1 [палэмдылӓш].

Домешивать—варкалэн шуктылаш 1 [йарыкалыл шокташ].

Доминанта—визымдыш.

Доминать—туржын пытаркалаш [тырыжыл пытӓраш].

Домять—туржын пытараш 2 [тырыж пытӓраш].

Доминировать — кугурак шотышто лийын шогаш [когорак шотышты лин миӓш].

Домишко—изи пӧрт [изи пӧрт, пыйырки пӧрт].

Домище, домина—кугу пӧрт.

Домкрат — нэлым нӧлтышӧ машин [нэлым (лэлым) лӱктышы машина].

Домна — чойн пэлдымэ кугу комака [кыртньи шыратымы кого камака].

Домовитый—сурт-йӧралтышэ [тоны ылаш йаратышы].

Домовладелец — сурт-кучышо [тома кычышы].

Домоводство — сурт-кучымаш [тома пашӓ кычымаш].

Домовой—шӱкшондал, суртава, пӧртава, суртло кува-кугыза [пӧрт шӓр, пӧртӧшӓ].

Домогательство — налаш тӧчымаш [налаш цацымаш].

Домой—мӧнтышко, кудышко [токы].

Домокать — нӧртэн шукташ 2 [нӧртэн шокташ].

Домолачивать — шийын пытаркалаш 2 [шин пытӓрылаш].

Домолотить — шийын пытараш 2 [шин пытӓраш].

Домолоть — йонгыштэн пытараш 2 [йангыштэн пытӓраш].

Домоправитель — сурт-ончышо [тома анчышы (видышы)].

Доморощенный — суртэш-куштымо [томашты сэнчэн куштымы, торан кушшы].

Домосед — мӧнтышто шинчышэ [тоны сынцышы].

Домостить — кӱварлэн пытараш 2 [кывэрлэн пытӓраш].

Домотать — мундыртэн пытараш 2 пӱтырэн пытараш 2 [мындыртэн пытӓраш].

Домохозяин—сурт-оза [тома-хоза].

Домочадцы — пкшывэ-влак, суртысо йын.

Домочить — нӧртэн шукташ 2 [нӧртэн шокташ].

Дом с надворными постройками—сурт-оралтэ [пӧрт ылыш-влӓ доно].

Домчать—писын кудал намийэн шукташ 2 [пысын кыдол нангэн шокташ].

Домчаться – писын кудал мийэн шуаш 1 [пысын кыдал миэн шоаш].

Домывать — мушкын пытаркалаш 2 [мышкын пытӓрылаш].

Домыть—мушкын пытараш 2 [мышкын пытӓраш].

Домять—туржын шукташ 2 [тырыж шокташ].

Донашивать — чийэн пытаркалаш 2 кучылт пытаркалаш 2 [чӱчэн шоктылаш.

До него, до того—тудын йоктэ, тудын дэкэ шумэшкэ, тудо мартэ, тудо йоктэ [тыды йактэ, тышкэвэк йактэ, тыдым докы шомэшкы].

Донельзя—лийдымэш, йӧрдымэш [лиштымэш (кы)].

Донесение—намийән шуктымаш (кагаз дән, мутдән); [кәләсымәш, налын миән шоктымаш].

Донести — намийән шукташ 2, чогаш 2 [нәлын миән шокташ-кәләсәш].

Донимать—витарәдаш [витәрәш].

Донос — чогыш, чогымаш [кәләсымәш].

Доноситель — намийән шуктышо, тылмачлышә, чогышо [кәләсән анчыктышы].

Доносить—намийән шуктылаш, чогылаш 2 [кәләсән шокташ, намал шокташ, чүчән шокташ].

Доныне — кызыт мартә, тәнәйсә мартә [кызыт йактә].

Донья — пундаш-влак [пындаш-влә].

До отрыжки — ронгәдмәшкә [пәгырәшмәшкы].

Допаивать—йүктән пытараш 2 [йүктән пытәрәш].

Допалзывать—нушкын шуктәдаш 2 [авальанән шокташ].

Допалывать — сомлән шуктәдаш 2 [самлыл пытәрәш].

Допарывать — рончән шуктәдаш 2

Допахать—курал шукташ 2 [кырал, шагалән пытәрәш].

Допечатать—пәчәтлән пытараш 2, савыктән шукташ 2 [пәцәтлән шокташ].

Допечатывание — пәчәтлән пытарымаш, савыктыл шуктымаш [пәцәтлыл шоктылмаш].

Допечатывать—савыктән шуктылаш 1 [пәцәтлыл шокташ].

Допечь—күктән шукташ 2 [күктән шокташ].

Допивать—йүн пытарәдаш 2 [йүн пытәрылаш].

Допиливать—пүчкын шуктәдылаш 1 [пиләдыл шокташ].

Допилить—пүчкын шукташ 2 [пилән шокташ].

Дописанный—возән шуктымо, сәрән шуктымо [сирән шоктымы (пытәрымы)].

Дописать—возән шукташ 2, сәрән шукташ [сирән шокташ].

Дописывать—возән, сырән шуктәдылаш [сирәдыл шокташ].

Допихивать—шүшкын шуктылаш 1 [шышкәдыл шокташ (шындәш)].

Допихнуть—шүкән шукташ 2 [шышкын шокташ].

Доплата—үмбач түлымаш, йәшарән түлымаш [вылән түлымәш].

Доплатить—түлән шукташ 2, йәшарән түлаш 2 [түлән ситәрәш (шокташ)].

Доплачивать — түлән шуктәдаш 2 [түләдыл шокташ].

Доплетать—тодын шукташ 2 [пыльэтыл шокташ].

Доплетенный—тодын шуктымо [пыльэтыл шоктымы].

Доплескивать—шыжыктыл шукташ 2 [шәвыктыл шокташ].

Доплывать—ийын шуктәдаш 2 [ин шоктылаш].

Доплыть—ийын шукташ 2 [ин шокташ].

Доплясывать—куштән шуктәдаш 2 [куштәдыл шокташ].

Доподлинно—лач, тугак, тудын гайәк 2 [цилә, лачок тынәок].

Допоить—йүктән шукташ 2 [йүктән ситәрәш].

Дополаскивать—шүйалтыл шуктәдаш 2 [шүйалтыл шокташ].

Доползать—нушкын шуктылаш 2 [шуйынылнән шокташ, авальаныл шокташ (азә)].

Дополнение—йәшартыш, ситартыш [ситәртыш].

Дополненный—йәшарымә [тәмымы, ситәрымы, тәмымәш, тәмыш, уштарымаш].

Дополнительные отметки в описях—возән налмаштә йәшарән паләмдымаш [сирән нәлмәштә тәмән паләмдымәш].

Дополнительные сроки — йәшарымә жап.

Дополнительный—йәшартышан.

Дополнить—йәшараш [ситәрәш, тәмәш, уштараш].

Дополоть—сәмлән шукташ 2, пытараш [самлән пытәрәш].

Дополуденный—кычывал дәч опчычсо [кәчывәл анзыл горшы, кәчывәл анзыцны].

Дополучать—наләдән шуктылаш 2 [нәләдыл шокташ].

Дополучить—палын шукташ 2, налын пытараш 2 [нәлын, шокташ, нәлын пытәрәш].

Допороть—рончән шукташ [шүтән, кышкәд шокташ].

До потери чувствования—кон лиймәшкә, шыжмә пытымәшкә, шүм шиждымәшкә [шам пытымәшкы].

Допотопный—пэш-шукэртсэ, акрэт-годсо, йэгымэт-годсо [пиш шукэрдшы (потоп годшы)].

Допраздновать—пайрэмым шуктэн эртараш 2 [празныкым (эртäраш) пытäраш, айом айэн шокташ].

Допрашивание—йодыштмаш, шуктэн йодыштмаш [йадыштмаш, тэмэн йадыштмаш].

Допрашивать—йодышташ 1 [йадыштылаш].

Допреть—улнэн пыташ 1 [кӱн, прэйэн шоаш].

Допрос—йодыш [йадмаш].

Допросить—йодышт шукташ [йадышт нäлäш шокташ].

Допроситься—йодын шукташ 2 [йодын шокташ].

Допрыгивать—тӧрштыл шуктылаш 1 [тäргэштыл шокташ].

Допрыгнуть—тӧрштэн шуаш [тӧргэштэн шокташ].

Допрыскивать—шыжыктыл шуктылаш [пырхэдыл шокташ, шыжыктыл шокташ].

Допрыснуть—шыжыктэн шукташ 2 [пырхэн шокташ].

Допрядывать—шӱдырэн шуктылаш 1 [шыдырэн пытäрылäш].

Допрясть—шӱдырэн шукташ [шыдырэн шокташ].

Допускаемый—пурташ лийшаш, пуртышашлык [пыртышашлык].

Допускание—пуртымаш [пыртымаш].

Допытать—шынэн шукташ [йадышт шокташ].

Допытывание—шымлэн йодыштмаш [йадыштылмаш].

Допьяна—руштмэшкэ [йӱкшы лимэшкы].

Доработать—ыштэн шукташ 2 [пашä ыштэн шокташ].

Дорабатывание—ыштэн шуктылмаш [пашä ыштэн шоктылмаш].

Дорабатывать—ыштэн шуктылаш [ыштэн шоктылыш].

Дорастать—кушкын шуаш [кушкыл шоаш].

Дорезывать—пӱчкэдэн шуктылаш [пычкэдыл шокташ].

Дореформенный—вашталталмэ дэч ожнысо.

Дорисовать—сӱрэтлэн шукташ 2 [рисуйэн шокташ].

Дорисовывать—сӱрэтлыл шуктылаш [рисуйыл шокташ].

Дорога—корно [корны].

Дорого—шэргэ [шэргы].

Дороговизна—шэргэ жап, шэргылык [шэргы жэп].

Дорогой—шэргакан [шэргäкäн].

Дорожать—шэргэшташ 1 [шэргэштäш].

Дороже—шэргырак [шэргырäк].

Дорожить—шэргын шотлаш 2 [шэргэш шотлыл (пиштäш)].

Дорожный—корнысо (арвэр) [корныштышы].

Дорубить—руэн шукташ [роэн шокташ].

Дорывать—кӱрышт кышкаш, кӱрштэдэн кышкаш 2, кӱрышт пытараш 2 [капайыл шокташ].

Дорыть—кӱнчэн шукташ 2 [капайэн шокташ].

Досада—кумыл волымаш, кумыл пӧрылтмаш.

Досадить—ӱчым налаш 1, кумыл волташ 2.

Досаживать—шындыл шуктылаш 2.

Досаливать—шинчалтыл шуктылаш 2 [санцалтыл шокташ].

Досасывать—шупшын пытарэдаш 2, пытармэш шупшэдаш 2 [шыпшын пытäрылäш, пытäрмэш шыпшаш].

Досверлить—шӱтэн шукташ [пыролэн шокташ, чучэн шокташ].

Досвиданья—эсэн лий! чэвэрын! чэвэр кодсä! вэскана ужмэшкэ [дэвэр, дэвэр кодта! вэс käпä ужмэшкы!].

Досевать—ӱдыл шукташ [ӱдэдыл шокташ (пытäраш)].

Досекать—пӱчкэдэн шуктылаш [пычкэдэн шокташ].

Доселе—кызыт мартэ, тидэ мартэ [кызыт йактэ].

Досеять—ӱдэн шукташ [ӱдэн пытäраш].

Досидеть—шинчэн шукташ [шынцэн шокташ].

Досиживание—шинчэдэн шуктымаш [шынзэдыл шоктымаш].

Досиживать—шинчэдэн шуктылаш [шынзэдыл шокташ].

Доска, тес—онга [анга, хана].

Доска стряпальная—уша-онга.

Доскабливать—нӱжэдэн шуктылаш [нижэдыл шокташ, нижыл шоктылаш].

Досказать—каласэн шукташ 2 [кэ-лэсэн шокташ].

Досказывание—каласэдыл шукты-маш [кэлэсыл шоктымаш].

Досказывать—каласэн шуктылаш 1 [кэлэсыл шокташ].

Доскакивать—тӧрштыл шуктылаш [тӧргэштыл шокташ].

Доскоблить—нӱжэн шукташ [ныжын пытарашт].

Доскональный—йӧршӧшан, вошт палдарышан [вашток палымашан].

Доскочить—тӧрштӧн шуаш [тӧргэш-тэн шоаш].

Доскребать—нӱжэдэн шуктылаш 1 [ныжэдыл шокташ].

Дослать—колдэн шукташ 2 [колтэн шокташ].

Доследование—кышалэн шуктымаш, палэн шуктымаш [палэн шоктымаш, ситарэн палымаш].

Доследовать—кышалэн шукташ [па-лэн шокташ].

Дословно—кодыдэ, чыла, йӧршын кэлыштарэн [цилэ шамак тангыц].

Дословный—мутла шуктымо, чыла, йӧршэш кэлыштарымэ [шамак тангы-цан].

Дослуживать—шогэн шуктылаш 1, ыштэн шуктылаш [служыл шокташ].

Дослужить—шогэн шукташ, ыштэн шукташ 2 [служэн шокташ].

Дослушивать—мут пытымэш колыш-таш [шайа пытымэш колышташ].

Дослышать—колын шукташ 2 [ко-лын шокташ].

Досматривать—ончэдэн шуктэдаш 2 [анчэн шоктылаш].

Досмеяться—вошты̆л шуаш (иктаж, утыситыш) [вашты̆л ситарашт].

Досмотр—ончэн шуктымаш [анчэч шоктымаш].

Досмотреть—ончэн шукташ 2 [ан-чэн шокташ].

Досолить—шӧнчалтэн шукташ 2, шинчалтэн шукташ 2 [санцалтэн шок-таш].

Доспать—малэн ситараш 2 [амалэн ситарашт].

Досрочная сдача—жап шудэ пумаш, пӧрылтымаш [жэп шотэ пумаш].

Досрочное освобождение—ончыл-коч эркыш лукмаш [жэп шотэ ирыкыш лыкмаш].

Досрочный—жап шудымо [жэп шо-тымы].

Доставать, добывать—налын лук-таш, кычал луктылаш [кычал моэдаш].

Доставить—кондэн шукташ, пуаш [кандэн шокташ, пуаш].

Доставка—кондэн пумаш, намийэн пумаш [кандэн пумаш, налын мимаш].

Доставлять—кондэдаш 2, нангай-эдаш 2 [налын миэдылмаш, кандэн пуэ-дылаш].

Достаивать—шогэдэн шуктылаш 1 [шалгэн шоктылаш].

Достаток—ситышаш, улылык].

Достаточно—сита, ситышын [ситэ].

Достаточный—ситышан [улан, си-талыкан].

Достать, добыть—лукташ, кычал налаш [лыкташ, кычал моаш].

Достегать (стежку)—ургэн шукташ [ыргэн шокташ].

Достегать (хлестать)—ровэн, шэ-лышт пытараш [лышшэн шокташ].

Достегивать (пуговицы)—полдыш-тэн шуктылаш 2 [пылдыштыл шок-таш].

Достигать—поктэдэн шуаш 1 [пок-тыл шоаш].

Достигнуть—поктэн шуаш 1 [пок-тэн шоаш].

Достижение—поктэн шумаш, ыштэн шуктымаш, шуктык, шуктыш [поктэн, ыштэн шоктымаш].

Достижимый—шушашан [ыштэн кэрдмы].

Достилать—вакшэдаш 2 [вакшын шокташ].

Достирывать—мушкын шуктэдаш 2 [мышкын пытарылаш].

Достичь—шуаш, шукташ 2 [шоаш].

Достоверно—чын, шонак огыл [ла-чокок, тынэок].

Достоверность—чынлык [лачок ли-мы, ыпьанымлык].

Достойно—лӱмэш шушо [лымэш шошы].

Достоинство—чап, моктышлык [лым-лы ылмаш].

Достойный—лӱмжым шогышо чапан [лымлы].

Достопамятность—мондыдымаш чап [мондыдымаш].

Достопочтение—сай пагалымаш, чот пагалымаш [чотэш пиштымаш].

Достопримечательность — шинчэн шогышашлык, палэн шогышашлык [анчышаилык, шынзышäшлык].

Досточтимый—чот пагалымэ [чотэш пиштымы[.

Достояние—пого [пурлык].

Достоять — шогэн шукташ [шалгэн шокташ].

Дострагивать—пужаркалэн шуктылаш 1 [пыжарыл шокташ].

Достраивать—ыштэн шуктылаш 1 [ыштэдыл шокташ].

Дострачивать—ургыш ургэн шуктылаш 1 [ыргышым ыргэн шоктылаш].

Достреливать—лүэдэн шуктылаш 1 [лүэн шоктылаш].

Достригать — түрэдын шуктылаш 1 [тырэд шоктылаш].

Дострогать—пужарэн шукташ 2 [пыжарэн шокташ].

Достройка—ыштэн шуктымаш [ыштэн шоктымаш].

Доструживать — пужарэн пытарылаш 1 (шуктэдаш) [пыжарыл пытäräш].

Доступ—пураш лиймэ [пыраш лимäш].

Доступность—пурэн кэртмаш [пырэн кэрдмäш].

Досуг—йарсымаш, йаралык [йäрсымäш].

Досужий — йара жапан, йарсышэ [йäрсышы].

Досуха—кошкымэшкэ, кукшэммэшкэ [кошкымэшкы, кукшэмдымэшкы].

Досучить—1) пүтырэн пытараш (сортам), 2) йöрэн пытараш (нöнчыкым) [пытырэн пытäräш].

Досушивать — коштэн шуктылаш [коштэдыл пытäräш].

Досчитать—шотлэн шукташ 2 [шотлэн шокташ].

Досылание — колтэн ситарымаш 2, почэш колтымаш.

Досылка — йэшарэн колтымаш [ситäрэн колтымы].

Досыпание (спать)—малэн шуктымаш [амалэн шоктымаш].

Досыпание (сыпать)—йоктарэн ситарымаш [йоктарэн, оптэн ситäрымäш].

Досыпать—оптал ситараш 2 [оптал ситäräш].

Досыпка—оптал ситарымаш [оптал ситäрымäш].

Досыта—тэммэш(кэ) [тэммэшкы].

Досыхать—кошкэн шуаш 1 [кошкэн шоаш].

Досюда—тидэ мартэ, тыш шумэш(кэ) [тыды йактэ, тыш шомэш].

Досягаемый—мийэн шумашан [миэн шоман, кэрдмы].

Досягать — шуэдаш, кут шуаш 1 [шоаш, кэрдаш].

Доталкивать — шүкал шуктэдаш 2 [шыкэдыл шокташ].

Дотапливать — олтэдэн шукташ 2 [олтэдыл шокташ].

Дотаскивать—нумал ситаркалаш 2 [намалыл ситäräш].

Дотация—уштарэн пумаш, ситартыш [ситäртыш].

Дотачивать—шумэн шуктылаш [шымэн шоктылаш].

Дотащить—нумал намийэн шукташ 2 [номал нäлын миэн шокташ].

Дотекать—йогэдэн шуаш 1. [йоктарылаш].

Дотеребить—күрын шукташ 2 (кырын шокташ].

Дотереть—йыгэн (туржын) шукташ 2 [ныгэн, ныжын шокташ].

Дотесывать — локшынчылын шукташ 2 [локсынзыл шокташ].

До тех пор — тувэшкэ, тушкэн, туш шумэш(кэ) [тышкэвэк, тыш шомэш].

Дотирать—йыгэн шуктылаш 1 [ныгэн, ныжын шоктылаш].

Дотискивать — тэмдал шуктылаш 1 [шышкын, тэмдäл, пызыртыл шокташ].

Доткать—куэн шукташ 2 [коэн шокташ].

Дотла — (йүлэн) йылт пытымэшкэ [йолт кодмэшкы, цилä пытымэшкы].

Доталкивать—шүкэн шукташ 2 [шыкэдыл шокташ].

Дотоле—тудо мартэ [тышкэвэк, тыды йактэ].

Дотрагивание — изиш түкалымаш, түкнымаш, логалмаш [изиш тыкалмäш, тыкнымäш].

Дотушевывать — шэмэмдыл шуктылаш 1 [шимэмдыл шокташ].

Дотыкать — шүшкэдэн пытараш 2, шуркалэн шуктылаш [шыркалыл шокташ, шышкэдыл шокташ].

Дотягаться — шушкэдэн шукташ [суд йактэ шоаш].

Дотягивать — шупшын шуктылаш [шыпшэдыл шокташ].

Дотянутый—шупшын шуктымо [шыпшын шоктымы].

Доупаду—шӱм утымэш, кайэн вочмэшкэ, волэн вочмэшкэ, йӧралт каймэшкэ [кэн вацмэшкы, валэн вацмэшкы, йӧрын кэмэшкы].

Доучивать — туныктыл шукташ 2 [тымдэн шоктылаш].

Дофин — ожнысо Прансий кугыжан кугызалан шогалтышашлык эргыжэ [пэрвишы Франциштышы кугижан кугижаэш вацшашлык эргыжы].

Доха—тӱжвал мэжан ужга [вылвал мижан ыжга].

Дохаживать — коштэдэн шуктылаш [каштэдыл шокташ].

Дохлебать—подыл пытараш [подыл пытарашт].

Дохлебывать — подыл пытаркалаш [подыл пытарылаш].

Дохлый—тӱнчыгышо, колышо, кабарышэ [колышы, каварышы].

Дохлятина—вильа [вильа].

Дохнуть—тӱнчыгаш 2, колаш 2, кабараш 2 [колаш, кывараш].

Дохнуть—шӱлалдаш [шӱлалташ].

Доход—докот, пайда [дохот].

Доходец—изи пайда [изи дохот].

Доходить—коштын шукташ 2 [каштын шокташ].

Доходность—пайда пушанлык [дохот пумаш].

Доходный—пайдалэ [дохот пушан].

Доцветать—пэлэдыл шуэдаш 2 [пэлэдыл шоаш].

Доцеживать — шӱрэн пытараш 2, шоктэ вошт йоктарэн пытараш 2 [шырэн пытарашт].

Доцент — пропэсырын полышкалшыжэ [профэсырын палшышыжы].

Дочерний—ӱдырын [ыдырын].

Дочерчивать—коркалэн пытарэдаш, удыркалэн пытараш [ыдыркалыл пытарашт].

Дочиста — йандар лиймэш(кэ) [ирэ лимэш, ирэланымэшкы].

Дочистить—эрыктэн шукташ 2, пытараш [ирыктэн, пытарашт].

Дочитать—лудын шукташ 2 [лыдын пытарашт].

Дочитывание — лудын пытарымаш [лыдын пытарымаш].

Дочищать — эрыкты ı шуктылаш [ирыктыл шокташ].

Дочь—ӱдыр [ыдыр].

Дошагивать — ошкэдэн шуктылаш [ашкэдыл шокташ].

Дошвыривать — кышкэн пытаркалаш 2 [кышкэдыл пытарашт].

Дошивать—ургэдэн шукташ 2 [ыргэн шоктылаш].

Дошлый—шушо, йӧнан [шошы, йӧнан].

Дощаник—онга дэн штымэ вэр онга пуша [кымда коаш пыш].

Дощаной — онган, онга дэн ыштымэ [(х)анган, ханадоно ыштымы].

Дощечка — изи онга [изи (х)анга, (х)анга лаштык].

Дощипывать — чывыштыл шуктэдаш 2 [цывэштыл шокташ, кырэдыл шокташ (пыным).

Дощупываться — нийалкалэн шукташ 2 [ниялтыл шокташ].

Драга—шӧртнӧ муммо тарман, тэнгыз пундаш гыч ӱзгар лукмо тарман [тангыж пындаш гыц мамшон лыкмы машина].

Драгоман—кэчэ лэкмаш, вэлысэ калыкын йылмыштым кусаркалышэ [кэчы лӱлтмы варыштыш халыквлан (пэрсиным, турканым) йылмытым сарышы].

Драгоценность — шэргэ акан шот, шэргаклык [шэргы акан].

Драгоценный — шэргакан [шэргы акан].

Драгун — имньэшкэ салтак [имньэшкы салтак, мыктэшкы салтак].

Драдедам—куштылгыш тошкымо посто [куштылгы выцкыж ыштыраш].

Дражайший — пэш шэргэ, эн шэргэ [пиш шэргы, йаратымы].

Дразнить—онараш, сотараш, йыгыльташ, сырыктылаш, ырыштараш [йыгылташ, шыдэштарашт, аздараш].

Драка—кучэдалмаш, крэдалмаш [крэдалмаш, шиэдалмаш].

Дракон—пэлэ шулдыран шынгальэ [пэл шылдыран шакшалый].

Драло — куржын утлымаш [кыргыж ытлымаш].

Драма — койдаршан шӱмэш логалшэ татырыштэ ончыктымо сылнэ мут [ылымашым тьэатырышты мадын анчыктымаш].

Драматург — драма возышо [драмы сирышы].

Драница, дранка, дрань — трэнча, транча [транца, кышкэдмы].

Драп — кӱжгӱ посто [кыжгы ыштырäш].

Драпировка—выньэрым ӱмбач шупшмаш [мыньэрым лыкыштэн сакымы].

Драпри—авыртыш-шовыч, сӧралылан пыжыктыл ургымо лапчык [окньаэш, амасаэш сäкымы, йори ыргымы савыц].

Дратва—суран тарманым ургаш ыштымэ вар шӱртӧ, кӱжгӱ шӱртӧ, кэм шӱртӧ [кэм ыргым шырты].

Драть—кушкэдаш, кӱрышташ [кышкэдäш, кыргыжаш].

Драхма—грэк кугыжанышын оксашт (25-ыраш).

Драчливость—кучэдалмашлык, крэдалмашлык [крэдäлмäш шиэдäлмäш].

Драчун—кучэдал коштшо [крэдäлшы, крэдäл каштшы, шиэдäлшы].

Дребедень — кӱлдымаш [йардымы (ньнгышакат)].

Дребезжание—йанда (чытыралтмаш) [цытырäлтмäш].

Дребезжать—шэргылташ, чытыралташ 1. [цытырäлтäш].

Древесина—пушэнгын чогажэ [пушäнгы лаштык].

Древесная паренхима — пушэнгэ-куылтыш, йарым-пырчэ, куалтмэ-лыпчыкшэ.

Древесные волокна—пушэнгын йарым пырчылажэ [пӱшäнгы йäрым пырцылажы].

Древесные сосуды—пушэнгэ-пучла [пу äты-влä].

Древесный—пуан.

Древесный сок — ноло пушэнгэ-вӱд [пӱшäнгы выд (вильы)].

Древесный червь — нор-шӱвӧ, нор-шукш, пушэнгэ шукш [пӱшäнгы шукш, шыгы].

Древко—изи-тойа, вондо [панды].

Древний — акрэт-годсо, кадэм-годсо, йэгэмэт-годсо, акэат-годсо, йэгымэт-годсо [шукэрдшы, ӱмрэт годшы].

Древний марий — тошто марий [тошты мары].

Древний — тошто, шукэртсэ [шукэрдшы].

Древность — тошто шот, тоштылык [тошты годшы].

Дерево—пушэнгэ [пушäнгы].

Древовидный — пушэнгэ-тӱсан [пушäнгы статьан].

Древонасаждение—пушэнгэ шындымäш [пушäнгы шындымäш].

Древоточащий — пушэнгэ-кочшан [пушäнгы качшы].

Дредноут — эн куго кӱртньылымо карап [вырсы годым танжыштышы каштшы кого карапльы].

Дрезина—кӱртньӧ корно дэн коштмо изи орава [кыртньи корны дон каштшы изи арава].

Дрейф — корап (карапльым) корандымаш.

Дрейфовать—каймэ годым ваш толшо йэнгым йужшо дэн ӧрдыш корандаш [карапльын мардэж сэмынь кэмы].

Дрель—кӱртньӧ-шӱтык, кӱртньӧ ӱзгарым (салмам, подым) шӱтышо машина; кӱртньӧ пролымо тарман [кыртньи хäдыр пыролымы кид машинä].

Дремать—нэраш 2.

Дремливый—нэрышан [нэрышы].

Дремота—нэрыш, нэрымаш [нэрымäш].

Дремучий лес—шӱргэр, сипчодыра, пиччодыра, кугу чодыра [шим шыргы, чак шыргы].

Дренаж—мыландэ йӱмал ночкым кукшэмдаш оптымо оргаж ора [купым коштымаш].

Дресва—кӱвар мушмо шолдыра ошма [шалдыра ошма].

Дрессировать—ир кайыкым, вольыкым туныкташ [кэкым, вольыкым тымдаш].

Дроби—шэлтыкла [пайылтыш вла].

Дробина — сыра куча, пура куча [сыра каса].

Дробить—тыгыдэмдаш [тыгыдэмдäш].

Дробное — тыгыдэмдымэ [тыгыдэмдылмы].

Дробовик — троп-пычал, троп дэн лӱйымӧ [тровы доно лӱмы пичäл].

Дробь—шэлтыш ужаш, троп, тыгыдык [тровы].

Дрова—пу.

Дрова плашником — пусорым, кужу пу [кужы пу, пилдымы шэлыштымы пу, царкэмлä пу].

Дровни—пу шуншыктымо тэр, путэр, шудо-тэр [цäрä тир].

Дровокол—пушэлшэ [пу шэлыштшы].

Дровосек—пурушо [пу рошы].

Дровяная плаха—пу-сорым, [пу маклака].

Дровяник—пу лэваш, пу оптымо лэваш, пуара [пу сарай].

Дровяной—пулык.

Дрогнуть—чытыралташ [цытыралташ].

Дрожание—чытырымаш [цытырымаш].

Дрожжать—чытыраш 2 [цытыраш].

Дрожащий—чытырышэ [цытырышы].

Дрожь—чытырыктыш [цытыртыш].

Дрожевой—руан, руын.

Дрожжи—ру.

Дрозд—лого (кайык) [лагы].

Друг—тан, шӱмбэл [тан].

Друг-другу—ваш-ваш, вэс-вэсылан, иктэ вэсылан [иктылан икты].

Другие источники—вэс вэрла [вэс вар-вла.

Другой—вэсэ.

Дружба—кэлшымаш, танлиймаш [пурым ылымаш].

Дружелюбие—танйбратыш, танкэлыш [тан йаратымаш],

Дружески—йолдаш шот дэнэ, кэлшэн, йӧратэн, танган [пурын, тангын].

Дружество—кэлшымаш, йолташ-кэлыш [пурын ылымаш].

Дружка—савуш, сагус, саус [сӱанвуй].

Дрыгать—чумэдылаш, йолым рӱзалташ 2 [чымэдалаш].

Дрыхнуть—кӱпаш 2, шуко малаш 2 [амалаш (шукы)].

Дряблость—кавыжалык [кавыжгымаш, понгыр].

Дрябнуть—лывыжгаш 2 [кавыжгаш]

Дрягиль—шэнтэл орава шӱдырын кӱшӱлсэ ужашыжэ [шайыл араван, шыдыр вылвал подуска].

Дрязги—кэлшыдымаш, вэсын-вэсын ӱмбакэ тӱрльӧ кычалтыш [такэш-шайа, альак].

Дрянной—кӱлэш огыл, осал, кӱлдымаш [ньималан йардымы, худа].

Дрянцо—йӧрдымӧ, томам [йарыдымы].

Дрянь—сӧрма, кӱлдымаш, йӧрдымӧ [сӱк, льавыра, тощты, худа, ньималан йардымы].

Дряхлость—сокнэммаш, щонгэммаш, шӱкшэммаш.

Дряхлый—шонго, сокнышо, рӱкышо [шонгы].

Дряхнуть—сокнаш 2, йангаргаш 2 [шонгэмаш, сила гыц кэаш].

Дуализм—кок тӱнгым шотлымаш (порым, осалым) [ылымашна худа дон пуры гыц лактын манын тымдымаш].

Дуалистический—кокытэ шотлыман [дуализмын—кок сэмынь тымдыман].

Дуб—тумо [тум].

Дубасить—тӧпкаш, шӧнкаш 2 [шиаш, шӧнгаш, лочкаш].

Дубильный—коваштэ илыктышан [каваштын ильныктышы].

Дубина—кэстэн, кӧстӧн, шугыньо, шувыньо [шывынь, рицак, кэстэн].

Дубинка—кэстэн, кӧстӧн, изи шугыньо.

Дубинушка—изи кэстэн.

Дубить—илаш коваштым [каваштым ышташ, ильныкташ].

Дубление—илымаш (коваштым) [ыштымаш, ильныктымаш].

Дубленка—пӱрэман ужга [йакшар ыжга].

Дублет—вэс-пэлаш, вэс-пырчэ [пэлашан].

Дубликат—йыгыр, кок икгайэ [кок ик гань сирым пумага].

Дубовый—тумо дэн ыштымэ [тумын].

Дубовый орешек—тумо шыгыльэ, тумо сӱван, тумо пӱкш [тум олма].

Дубочек—пӧргӧ тумо, изи тумо [изи тум].

Дубрава—тумэр, лышташан чодыра [тумэрла].

Дуга—пӱгӧ [пӱгы].

Дугонервный лист—пӱгӧ корнан лышташ.

Дугообразный—пӱгӧ тӱсан, пӱгӧ гай [пугы ганьын].

Дуда—шийалтыш, шыма вуч [тӱтӱт, шишкыш, пычалтыш].

Дудить—шийалташ, пуч пуалташ 2 [шишкаш, пычалташ].

Дудочка—изи шийалтыш [изи шишкыш].

Дудчатый—изи пычалтыш пучан, пучангэ [корган пыч].

Дужка—изи-пӱгӧ. йатас, кэлдэлу.

Дукат—тошто шӧртньӧ окса, 3 тэнгэаш.

Дуло—пычал-рӱдӧ, пычал-пуч, кӧвӧк [пичал пыч].

Дуля—пуэш шочшо саска, олма сэмын чӱйакарак [тотлы кужика олма йиш].

Дума — шонымаш, шонык [шанымаш].

Думать—шонаш 2 [шанаш].

Думушка—изи шоныш [шаналтымаш].

Дуновение — умша пуалтыш, изи пуалтыш [ыфылӓлмӓш].

Дунуть—пуалаш 1 [ыфылӓлӓш].

Дупель—чадырган.

Дуплистый — кӧргашан [кӧргӓшӓн, вопшан].

Дупло—кӧргаш, вопш [кӧргаш, вопш].

Дупловатый—кӧргашанрак.

Дура—орадэ, ушдымо, исэр [ороды (ыдырӓмӓш)].

Дурак—ушдымо, исэр, орадэ [ороды (пӱэргы)].

Дураковатый—орадырак.

Дуралей—орадэ [ороды].

Дурацкий—орадэ койышан [ороды кайышан].

Дурачек — ангэ-сангэ, анги-санги, изи орадэ[ӓнгы-сынгы, ороды].

Дурачество—мыскара модыш, орадэ ыштылмаш, орадыланымаш.

Дурачина—орадэ [ороды].

Дурачить — ондалаш 2 [мыскылэн ородэш ужаш].

Дурачище—кугорадэ [кого ороды].

Дурачьо—орадэ кашак [ороды пуда].

Дурень—орадэ шотанрак [ороды].

Дурит (лошадь)—тула [ородылана].

Дурить—орадыланаш [ородыланаш].

Дурман—шудо лӱм, вуй анырташэ [ороды шуды].

Дурнеть—орадэмаш [худаланаш].

Дурно—йӧсын [йасы (йанэш)].

Дурноватый—сопшыра тӱсан [хударак, ородырак].

Дурной—уда, тыран [худа].

Дурнота—ушкаймаш, вӱрлымаш [ыш кэмӓш].

Дурнота—пышткоймаш, тӱсдымэ лиймаш.

Дурость—орадылык [ородыланымы].

Дурочка—уштымо ӱдырамаш [изи ороды].

Дуть—пуаш 2 [ыфылӓш].

Дух—шӱлыш, водыж; **духи**—шулышвлак.

Духи—тамылэ пуш [тортлы пыш].

Духовая музыка — орага, пучлам пуалтэн шоктымо [ныч доны ыфылэн шактымы].

Духовенство—поптӱча [поп цуда].

Духовное завещание—сӧрыш кагаз [сӧрӹм пумага].

Духота—нэлэ-йуж, йужлышо, пичйуж [пӹцкӓтӓ (шӱлӓш)].

Душ—йӱштылтышэ, вӱдым ӱмбак шыжыктэн йӱкштылмаш, вӱдшыжык [вӹдӹм йурла шӓвӹшы].

Душа—чон [йӓн].

Душевно—кӧргӧ чон дэнэ [йӓн кӧргы дэнэ].

Душевнобольной—туйо чонан.

Душевный—чон пижман, уло чон дэнэ ыштымэ [йӓнӓн].

Душегрейка—шокшдымо изирак иӱрэман ӱдрамаш вургэм [клинӓн, шокштымы ыдырӓмӓш выргэм].

Душенька—чон йӧратымэ [йӧн йӓратымы].

Душеполезный — чонлан кэлшышэ, чонкэлыш [йӓнэш йарал, кэрӓл].

Душистый—ӱпшан, сай ӱпшан [йажо пышан].

Душить—пикташ 2 [пӱктӓш].

Душица — ӱпшан-шудо, пӱртньыкшудо [туситӓ].

Душка—пагалымэ йын [изи тӓн].

Душник—шокшо лэктыш рож, шокш-рож [камакаштышы шокшы лӓкмы ыраж].

Душный—пич [пыц].

Душок—изи пуш (пыш) изи ӱпш.

Душонка—чон, алама чон, изи чон [худа йӓн].

Дуэль—чапшӱктыцымашын кучэдалмаш [икты вэсым лӱмӓш].

Дуэт—кок йӱк мурыш; йӱк дэнэ мурымаш, шоктымаш [кок йук доно мырымаш].

Дыбом—тӱрэм, тӱркак, шогалын.

Дыбом—тура, шэнтэл йол дэн шогымыла (вольыкым ольат) [кок йала шагалмы (вольыкым попат)].

Дылда—окшаклышэ (мэранг) [кужы йалан (эдэм)].

Дым—шикш, шигиш [шыкш].

Дымить—шикшаш, шикшым лукташ [шыкшандӓраш].

Дымный—шыкшан, шыкшанжшэ [шыкшӓн].

Дымок—изи шикш [изи шыкш].

Дымоотводный—шикш-кусарышан [шыкш карандышы].

Дымчатый — шикш - тӱсан [шӹкш гань].

Дымчатый слепень—шикш тӱсан пормо [шӹкш гань пармы].

Дымящийся—шикшын кийшэ [шӹкшäншӹ].

Дыня—пакча йэмыж, изирак капан, чуйака шэрэ таман.

Дыра—рож [ыраж].

Дыхание—шӱлымаш.

Дыхательное горло—кукшо логар, шӱлымо логар [кукшы логэр, шӱлӹм логэр].

Дыхательный—шӱлымӧ.

Дыхательный аппарат — шӱлышӧ илтарман, шӱлыш тарман [шӱлӹш корны].

Дышать—шӱлаш 2.

Дышащий—шӱлышо.

Дышло—иктортан орава, тэр [ик тартан арава].

Дьявол—осал, шайтан, ийа [кэлтӹмäш].

Диаволенок—ийа-эргэ, ийа-игэ [изи кэлтӹмаш].

Дьявольский—ийан [кэлтӹмäшӹн].

Дьявольщина—ийа тӱча [кэлтӹлäш цуца].

Д'ячок—йачок, йэчок [йäчок].

Дятел—шиштэ [риышты].

Е.

Еврей—йэврэй калык, **Еврейка**—йэврэй ӱдрамаш, (**еврейский язык**—йэврэй калык йӹлмэ).

Европа—йэвропа-млапдэ, йэвропа эл.

Европеец—йэвропсэ йэн [йэвропышты ӹлӹшӹ эдэм].

Египет—Йэгипэт мландэ.

Египетский—Йэгипэтсэ, йэгипэт гыч лэкшэ; **египетская работа**,-ындырышэ паша [йэгипэт ӹштӹшӹ-орлыкланылмаш (элӹ пäшä тунэмшэ).

Египтолог—йэгипэтын тошто илышыжым палышэ йэн (эдэм) [йэгипэт пäлӹшӹ тымэньшӹ эдэм].

Его—тудын; **он, она, оно**,-тудо [тӹдӹм, тӹдӹ].

Еда—кочмаш [качмаш, качкыш].

Едва—пыкшэ, пырт гына **едва-едва**—пырт-пырт, чак-чак [насилä, и-изин—äньäт, чуч.

Единение—иктэшрымаш; ик вэрэш ушнымäш [иктӹш лимäш, цымиргалтмаш].

Единица—иктык, иктäн номыр, пырчык [иктӹ].

Единобрачие—ик жапыштэ эрэ ик ватэ дэнэ аль ик марий дэн гына илымэ шот [ик-мары-вäтӹ донок ӹлӹмäш].

Единовластие—шкэт-кучышвий (ӹшкэт шäмäш).

Единовременный—ик-жапысэ, йк жапыштэ гына лийшэ; **единовременное пособие**; икжап полыш, ик-кана гына полыш оксам пумо [иккäнäштӹ-икканашты палшэн пумаш].

Единогласно—(избрали),—икйӱкла: йк ой дэнэ (сайлышт); **единогласно (потвердили)**,—йк йэн йӱк сэмын каласышт [цилäнок айырэвӹ иктӹ котэ цилäн].

Единодержавие — шкэт-кучышвий * (ӹшкэт кычык).

Единодушно—иктыла [икышын].

Единозвучие—икйӱклык, ик тӱрлӧ йӱк лиймаш [ик йуклык].

Единокровный—ик вӱран, ик вӱр гыч шочшо, ик ача альэ ик ава дэч улшо [ик вӹрäн, ик вӹр гӹц ӹльäнӹшӹ].

Единоличный—шкэтынан, шкэ ойжо дэн гына ыштышэ [ӹшкэ вуйа ӹштӹшӹ, ӹшкэт эдэм].

Единомыслие—ик шонымаш;—**они живут в полном единомыслии**,—иктэвэсэ ойым кӧлышт илат [нӹнӹ цыц ик шанымаш тон ӹлäт].

Единоначалие—шкэт - вуйлатымаш;* (ык эдэм вуйлалтымаш, ӹшкэт вуйлалтымаш, ӹшкэт шä мӧнлäнӹмäш).

Единообразный — иккончышан, иктӱрло сӱрэтан, ик тӱрлӧ ойыпан [иккань, ик сӹнäн].

Единоплеменник—икнасылысэ, ик калык шотышто кӧштшо, ик калыкэш шотлалтшэ [икшачышлык].

Единственно—шкэтынла, иктыла.

Единственное число—шкэт-шот [ӹшкэт шот, ик].

Единый—иктэш шотлалтшэ (ӹшкэтӹншӹ).

Единый коллектив—икой-тӱшка, ик ойым кучышо тӱшка [ик цуцан ӹлӹшӹ влӓ, ик'цымырлык].

Единый сельско-хозяйственный налог—йалозаңлык налог; мландэ куралвӱдышӧ тӱлымӧ (ик тӱрлӧ) йозак [ик шотан сола-хозанлык налог].

Едкий—кочшан (каршы).

Едок—кочшо [качшы].

Еду—мньэ дэн кайэм; **еду вскачь**,-кудалам (мньэ дэн), тӧргыктэм [имньидоно кэйэм—(кэм) тыргыктэн кыдылам].

Ее—тудым, тудын [тӹдӹм, тӹдӹн].

Ежь,-ежик,—шоңшо; **ежовые рукавицы**, — пэңгыдын кучы(лт)мо ӱнар (шот); торжан кучылтмо ӱнар [шӱлӹэдэмӹм пиңӹдӹн кычымаш].

Ежегодный отчет—ий йыда пашакаласымаш.

Ежедневно—кэчын, кэчэ йыда [кэчӹн; кэчӹ вӹдэ, **ежегодно**—ийын, ий йэда [и, йыдэ]; **еженедельно**—арньа вуйэш [ӓрньӓ вуй гӹц]; **ежемесячно**—тылзылан пӧрык; [тӹлзӹ цӹдэ] **ежедневная газета**—кэчын лэкшэ газэт; **еже-ли так**—тыгэ (тугэ) гын [тожэ гӹнь].

Ежиться--куптыргӹлаш, шоңшоганьэ туртыналташ [кыптыргылаш].

Ежевика—шимэңыж, шэмэңэш [шилӹңӹж].

Езда—имньэ дэн каймаш [кыдалыштмаш].

Ездить—имньэ дэн кошташ [кыдалышташ].

Езжать—имньэ дэн коштэдаш [кыдалыштылаш].

Елка—изи кож; **ель**,—кож, кӧж пушэңгэ; **ельник**—кожэр, кожла.

Ем—кочкам [кочкам].

Емкий—кӱгу кӧрган [пырышан].

Емкость—кӧргӧ-вэр [пырышлык].

Ему—тудлан [тӹдӹлӓн].

Ералаш—ратдымэ, ратсыр, шотлан толдымо [мам кэлэш йарымаш, хадӹрвлӓш кыжак кэлэш пиштӹмӓш].

Ересь—йӧңылыш муг, йӧңылыш шонымаш [тупынь попымаш].

Ерш—пагай (кал) [кӹрӹш].

Если—гын [гынь]. Толэш гын, ужэш—**если придет то увидит**].

Естественник—пӱртыс илышым палышэ (шинчышэ) [ӹлӹшӹн ӹлӹмӓшӹм тымэнь пӓлӹшӹ].

Естественность—шкэ сэмын, шкэ ойжо дэнэ, шкэ эрыкшэ дэн лиймэ шот [шачмы гань, простан, ӹшкэ сэмынь].

Естествоведение, естествознание--, пӱртӱс илышым пӓллымэ, пӱртӱс илыш нэргэн тунэммаш [ӹлӹмӓшӹм тымэньмӓш].

Естествоиспытатель—пӱртӱс илышым палышэ [ӹлӹшӹн ӹлӹмӓшӹм пыт тымэньшы эдэм.

Есть—(принимать пищу),—кочкаш; **есть (имеется)**,—уло [улы].

Ехидный—осал чонан, карон чонан; игылташ (мускылаш, мыскылӓш) йӧратышэ [ху́да йӓңӓна. йӹгӹлтшӹм, ыскылышы].

Еще—адак [эчэ].

Ж.

Жаба—ужава, куго муни, логар коштымо чэр [мыни ыжава].

Жабрей—косата, косатальэ [тусатальы].

Жабры—колын шӱлымо вэржэ, колсога, колра [нашмы].

Жаворонок—турий, агароктышо кайык [тьыри].

Жадничать—сутланаш 2 [шыкланаш].

Жадный—ась, сут [сыт, шык].

Жажда—логар кошкымаш, йӱмӧ шумаш; **чрезмерная ж.**—пэш чот йӱмӧ шумаш [йӱмӹ шомаш].

Жаждать—анташ 2, аңаш 2 [йумы шомым тырхаш].

Жаждущий—аңышэ [йимы шомым тырхышы].

Жакет—кӱчык ӱмбал вургэм, кӱчыкын ургымо ӱдрамаш ӱмбал вургэм [руш марийан вӹльӓл выргэм].

Жалеть—чаманаш 2 [жӓлӓйӓш].

Жалить—пӱшкылаш 1; **пчела ужалила**—мӱкш пӱшкыльӧ [пышкаш].

Жалкий, убогий—мыскынь [ӹжӓл].

Жалко—ыжал; **мне его очень ж.**—мыньэ тудым пэш чаманэм [ӹжӓл].

Жало—умдо, ундо, мӱкш-умдо, шулаңгэ [шылаңы, ыңӹды].

Жалоба—вуй шиймаш; **жаловаться, бить челом**—вуй шийаш 2.

Жалобно поет—йӧсын мура [ойхын мыра].

Жалование—пашадар, паша ыштымылан пумо окса [пашадар].

Жалованный—пӧлӧклан пумо (пуалтшэ) [лӹмэш пумы].

Жандарм—политсыштэ шогышо салтак (кугужан годсо) [кугижа кычэм оролышы].

Жанр—илыш йӱла ончыктымаш.

Жара, жаркий, жарко—шокшо.

Жаргон—шомакым пужэн ойлымаш [вӓрын-вӓрын вэс сэмынь попымаш].

Жаром обдает—шокшо сава [шокшын сэвӓ(лэш)].

Жатва, страда—ружа-сорла, уржасорла [трэдмаш, кӹрмӓ пашӓ].

Жать — тӱрэдаш 1; **жать (сжимать)**—исьаш, ишаш 2 [трэдаш, пызырташ, пызырӓш].

Жбан—жван [ӓты].

Жвачка—пурмо нӧнчык; **жвачка животного**—вольык йонгыжымаш [пырмы, пырмаш, йангыжымаш].

Ждать—вучаш [вычаш].

Жевательная мышца—пурмо чокашыл, шийан шыл [ышма лу тӓрвӓтышы шыл].

Жевать—йонгыжаш, пураш [йангыжаш, пыраш]; **жует жвачку**—йонгыжа [пырмым пырэш, йангыжа].

Желание—кумул шонымаш; **сильное желание**—намыс (восточное наречие) кумыл шупшмаш [шанымаш].

Желанный, ожидаемый — ожнысэк вучымо; **желанный гость**—вучэн илымэ уна [шанымы, вычымы].

Желатин—лышташлымэ колгойа, чора [чора ганьэ вичкыж листан лийэш].

Желать, ожидать — вучаш 2, шкэ чон дэн вучаш, чонышто «лийжэ» манын шонаш 2 [шанаш, вычаш].

Желаю иметь—шутыланэм, сутыланэм [улэш шоаш шанэм].

Желобчатый—волакан [валан].

Железа—ту, лӱмыту [то, кольа (шывыльвыт кальа, мыныто)].

Железистая почва—кӱртньӧ рокан мландэ [кыртньиан рок].

Железистый—кӱртньӧ йӧршан [кӹртньиаш].

Железная дорога — чойын корно, кӱртньӧ корно [кӹртньи корны].

Железная проволока—чэп, кӱртньӧ воштыр; **железная цепь**—чылвыр, шынчыр [кӹртньи ваштыр].

Железная скобка у лодки—атлама.

Железнодорожник—чойын корныштo пашам ыштышэ (йэн) [кыртньи корны пашазы].

Железный закон заработной платы — «пашадарын кӱртньӧ законжо». Тыгай лӱман законым ынглыктымыла Лассаль тыгэ ойлэн: «пашазылан паша даржым эн кӱлэш нарэ гына пудэ огыт кэрт» манын. Тыдэ ойлымын йонгылыжым Маркс пэш рашкыдын ынглыктарэн пуэн [пашазы лӓн ылаш кэрӓлым вэлэ пашӓдӓрым пумаш — Лассальын тымдымы. Маркс ти тымдымашым йарыктыдэ].

Железняк — кӱртньӧ рок, кӱртньан рок [кӹртньи кӱ].

Железо—кӱртньӧ; **куй железо, пока горячо** — кӱртньым шокшыньэк кырэ [кӹртньи].

Железоплавильный — кӱртньӧ вэлымэ, лэвыктымэ; **ж.-завод** — кӱртньӧ лэвыктымэ завот [кӹртньи шӹрӓтымы, пэлтымы завот].

Желна—кэргэ, шэм-кайык [кэргы].

Желоб, желебок—волак, вӱд-волак, вӱр-корно, онга-корэш, тӱрволак; **желоб в блоке**—олдырчо тэтран корэш, кандра вочмо корэш [вал, тырвал, кальиткӓштыш кэрэм корны].

Желтая лихорадка — айар-мужо, мор-мужо [кэчывӓл лывӓл вэлныш ӱштымыж].

Желтая пресса — пойанвэк-савыш, пойан-влак вэкэ шогышо савымаш [пайан влӓн сӹрымышты].

Желтенький — сарэ, нарынчэ гына [сары, саралгы].

Желтизна—сарэ тӱс, нарынчэ [нарынзы, нарынзы цырэ].

Желтить — сарэмдаш 2, сарэ тӱсан шташ 2, сар чийа дэн чийалташ 2 [нарынзэмдаш, самэмдаш].

Желтобрюхий—сар мӱшкӱр [сары мышкыр(ӓн)].

Желтоватая жидкость — сарэ-лэм [саралгы вишкыды].

Желтоватый — саралгэ, нарынчалгэ [сарыналгы, нарымзалгы].

Желтозобик (птичка) — тӱкӧ-вагар, -изи пэмбэ].

Желток — муно-оптэм, муно-октэм [мыны йакшаргы].

Желтуха—сар-кайыктышэ чэр, сарэ [сарамат цэр].

Желтые—пойан-влак могырыш вэлналтшэ, лупшалтшэ йэнг-влак [сары влä, пойан-влä хоза вэк сäрнäлтшы, лупшалтшы эдэм влä].

Желтый—сарэ, нарынчэ [сары, нарынзы].

Желудок — мӱшкӱр-кушто, мӱшкӱр-пушто (у животных), пагар (у птиц) [мышкыр пушты].

Желудочек — шӱмын йымал могыр кыдэжшэ [шӱмын лывäл кок кыдэжшы].

Желудь — тумыльэгэ, тумэгэльэ [тум эхэлы].

Желчный проток — шэкш-йогын, шэкш-корно [шäкш йогымы шäр].

Желчный пузырь — шэкш-калта, шэкш [шäкш ан].

Желчь—шэкш-кочо, шэкш-вӱд, шэкшлэм; **в этом сочетании много желчи**—ты возымаштэ кочо мут шуко [шäкш, ти сирымäшты качы шайа шукы].

Жеманство — важык шума, кадыртылмаш, кадыртыл ойлымаш [тырвы шытыркäлмäш].

Жемчуг, жемчужина — чинчэ, чинчэ-падраш; **нитка жемчуга**—чинчэ орлантэ [танзыштыш рäк пад кӧргыштыш шэргы äкäн кӱ].

Жена—ватэ, кува [вäты].

Женатый—ватан [вäтäн, ыдыр нäлшы, мары].

Женить—(иктажылан) ӱдыр налаш; **снова женить** — вэсь ватым налаш; **жениться** — ӱдыр налаш, йэш погаш [ыдыр(ым) нäлыктäш, ыдыр нäлäш].

Женитьба — ӱдыр налмаш, йэш погымаш [ыдыр нäлмäш].

Жених—качэ, качымарий, ӱдыргачэ; **жених дожидается невесты** — качэ ӱдырым вуча [армары, ыдыр пäлшäшлык млэйэц, ыдырым мары выча].

Женотдел — ВКП комичэтын ӱдрамаш пашам штышэ пӧлкажэ, ӱдрамаш кокласэ пашам (штышэ) виктарышэ пӧлка [ыдырäмäш пäшä виктäрышы айыртэм, ыдырäмäш-айыртэм].

Женские груди—ӱдрамаш чизэ, чызэ [ыдырäмäш пызы].

Женские лапти, женский лапоть—ӱдрамаш йондал [ыдырäмäш(лä) йыдал].

Женский — ӱдрамашын; **женский портной** — ӱдрамаш вургэм ургышо [ыдырäмäшын].

Женский вопрос — ӱдрамаш илыш тэргымаш [ыдырäмäш пäшä].

Женский труд—ӱдрамаш паша [ыдырäмäш пäшä].

Женское молоко — ӱдрамаш шӧр, чизэ-шӧр [ыдырäмäш шышэр, цызы шышэр].

Женщина—ӱдрамаш; **женщина замужняя**—марийан ватэ [ыдырäмäш, маран (вäты)].

Жердь—ломаш, номаш [равы, намаш вäрä, вäрä].

Жеребенок, жеребеночек—чома, **жеребенок 1-2 лет**—талгыдэ, талгудо [цама, тäлгӱды].

Жеребец—ожо [ожы].

Жеребий—жэраба, шэраба, шэрэва, шывага; **метать жеребий**—жэрэбам шушаш 1, шэравам кудалташ 2 [шывä, шывä лыкташ.]

Жеребиться — чомалаш 2, чомам шташ [цамам ышташ[.

Жерло вулкана—вулкан-ан, вулканрож [вулкан ыраж, ан].

Жернов—вакш-кӱй [вäкш кӱ].

Жертва—йумылан пумаш [жäлäйэн пумаш, пуры шанэн пумаш].

Жертвенная лошадь--оргамак; **жертвенное животное**—пурылык вольык; **жертвенные кусочки**—шӱвӧ, шӱвылык [цӧнлым имньи].

Жертвенник—кумал-шагэ [кымалмы ыстӧл, шэгы].

Жертвенный—чоклаш пумо, йумылан пуаш каласымэ [жэртваш пумы, кымылтымы].

Жертвование — надырлымаш, пӧлэклымаш [кымылтымаш, пуры шанэн пумаш].

Жертвовать—йумылан пуаш, пӧлэкэш пуаш, чаманыдэак пуаш 2, надырлаш [кымылташ пурэн шанэн пуаш].

Жертвоприношение — йумылан пумаш [шэртвам пумаш].

Жест—кид рӱзалтымэ; **рукой сделал жест**—кидым рӱзалтыш [кид салыклыш].

Жестикуляция—(ойлымо годым) кид рӱзкалымаш, кид дэнэ ончыктымаш [пилä кäпкӧ тарвäтыл попымаш, кит салкалыл шайышмаш].

Жесткий—пэшкыдэ [пинҥӹдӹ]; **жестка**--пэшкыдын [пинҥӹдӹн]; **жесткие слова**—кӱчымо шомак [пинҥӹдӹ шомак-вла]; **жесткая вода**—пэшкыдэ вӱд [пинҥӹдӹ вӹд]; **в жесткой воде чай не заваривается**—пэшкыдэ вӱдэш чай ок лэк [пинҥӹдӹ вӹдэш чӓй ок лӓк].

Жестокий — торжа, осал, чондымо, осал-чонан, шэм-чонан, кузгынь, кырку [костан, йӓнгдӹмӹ].

Жестоко—осалын, тӧржан: **жестоко подавили восстание**--вашэш шогалшым торжан чарышт [шӹдӹн, пинҥӹдӹн; тӓрвӓнӹмӓшӹм пинҥӹдӹн кычылт цӓрэвӹ].

Жестко-крылые (жуки) — пэшкыдэ шулдыран копшантэ - влак [пинҥыды шылдыран капшаны-влӓ].

Жесть—калай [кӹртньи листӹ].

Жестянка—калай падраш, калай атэ [кӹртньи ӓты].

Жетон—калай жэраба, калай мэдал, онҥэш пыжыктымэ калай мэдал [онҥэш пижӹктӹмӹ капцака].

Жечь—йӱлалташ 2; **сжигать тела умерших**—колышым йӱла(л)таш 2 [йылаташ, колышым йылыташ].

Жжет—йӱлалта, когарта, энда; **огонь жжет**—тул когарта, тул энда; **крапива жжется**—нуж когарта [йылата].

Живо—замат, йылэн, вашкэ, вашкэрак [йӹлэ].

Живодер (скупой) — каткэн, саран, пэшкыдэ (йэн); **он чистейший живодер**—тудо пэш пэшкыдэ [эдэм кышкэдшӹ, ӹлӹшӹжэк ньӹкшӹ;—тӹдӹ лач ӹлӹшӹньэк ньӹкшок].

Живой—илэ, илышэ, чонан [ӹлӹшӹ йӓнҥӓн]; **похоронить живого**—илэньэк тойаш 2 [ӹлӹшӹм тайаш, ӹлӹшӹжэк тайаш]; **живой характер** — чумыраш чонан; **живой организм**—чонан капкыл.

Живописец — сӱрэтлышэ [сӹндӹзӹ, патрэт рисуйшы].

Живописно — сӱрэтлымыла раш ончыктэн [сӹнӹштӓрэн (сӹнӹш сӓрэн) сирӹмӹ (ӹштӹмӹ)].

Живопись—сӱрэт штымаш [сӹнсирӹш (патрэт рисуймаш)].

Живорастущее дерево—илэпу, кушкын шогышо пушэнтэ [йӹлэ кушшӹ пушӓнӹ].

Живородящий—илышэ игым штышэ, муным мунчыдымо [ӹлӹшӹм шачӹктӹшӹ (игӹм)].

Живот—мӱшкыр [мӹшкӹр]; **у меня болит живот**—мӱшкырэм коршта [мӹньӹн мӹшкӹрэм каршта].

Животное—вольык, илышэ; **домашнее животное**—ашнымэ вольык, сурт вольык [вольык, ашнӹмӹ вольӹк, сурт вольык].

Живут—поживают—илат - касат 2; **жить-поживать**—илаш-касаш 2 [ӹлӓлтэн колтат;—ӹлӓлтэн колташ].

Живучий—илыш вийан, чачкэман; **живучий, как кошка**—колэн моштыдымо [ӹлӹшӓн, йӓнҥӓн;—колэн мыштыдымы].

Живчик—илыш-том; **оплодотворяющая крупинка мха**—рэгэнчын тӱльыктышӧ пырчыжэ; **живчик**—нӧшмӧ, урлык нӧшмӧ [пэлэдыш, пырак нӱшмӹ].

Живьем—илэньэк[ӹлӹшӹньэкок].

Жидкий—вишкыдэ; **жидкое состояние**—вишкыдылык; **жидкие волосы**—шуэ ӱп [вишкӹдӹ;—вишкӹдӹ ӱп].

Жидко—вишкыдэ [вишкӹдӹ].

Жизненный—илаш кӱлэшан; **жизненные потребности** — илышлан кӱлэш-влак [ӹлӹшӓшлӹкан; ӹлӹмӓш кэрӓл-влӓ].

Жизнеописание—илыш-возымо, йэн идымым возымо (сэрымэ) [ӹлӹмӓш(ӹм) сирӹмӓш].

Жизнеспособный—илэн кэртшашан [ӹлэн кэрдшӹ (мыштышы)].

Жизнь—илыш, ылыкш; **жизнь изменилась**—илыш вашталтын [ӹлӹшӹлӹмӓш;—ӹлӹмӓш вашталтын].

Жила (кровеносный сосуд) — шэр, вӱршэр; **кровь течет в жилах** — вӱршэр дэн коштэш [вӹр шӓр;—шӓрӹштӹ выр каштэш].

Жилец—пачэрыштэ илышэ, йэн дэк пачэрыш пурышо [томашты ӹлӹшӹ].

Жилистый—вӱршэржэ койын шогышан [шӱнӓн].

Жилище—илэм, илымэ вэр, пӧрт; **постоянное жительство**—эрэ илымэ вэр [ӹлэм, ӹлӹмӓш вӓр, пӧрт ӹлӹмовӓр].

Жилищное товарищество — сурт-ушэм [ӹлӓшӹштӹш ушэм].

Жилковатый мрамор—тыгыдэ шэран кӱй, вӱршэр ганьэ тыгыдэ корнан кӱй [шӹнзӓн, корнан мрамор].

Жилкооперация — сурт копэратив; пӧрт штышэ ушэм, пӧртым шташ шонышо-влак ушэм [ӹлӹшӹштӹшӹ копэратив].

Жилой—илымэ; **жилые покои**—илымэ пӧлэм, илымэ пӧрт кӧргӧ, илымэ пӧлма-влак [ӹлӹмӹ;—ӹлӹл кӹдэж влӓ, ӹлӹм пӧрт кӧргӹ].

Жилстроительство—сурт ыштымаш [ӹлӹш ыштымаш (строймаш)].

Жилье—илэм, илымэ вэр, пӧрт [ӹлэм ӹлӹмӹ вӓр, пӧрт].

Жимолость—кӱсӧ-вондо; **жимолость черная**—шэм-кӱсӧ, шэм киза; **жимолость белая**—ош кӱсӧ-вондо, ош кыза [ошалгӹ ынгыж йиш пэлэдышын изи пушангӹ].

Жир—койа [шэл, кайа **(прямая кишка)**—кайа шол.

Жир на почках—вэргэ койа [вӓргӹ шэл, вӓргӹ влӓ тэрвэншӹ шэл].

Жиреть — ӧрдаш 2, койаланаш 2, койа налаш 1, койашнаш 2 [шэлӓнӓш, ӧрдаш, шэл шӹндаш].

Жирный—койа [шэлӓн].

Житница—киндан вэр [вӓр].

Жито—шурно [йангшытыдымы пырцӹ].

Жить—илаш 2 [ӹлӓш].

Житье бытье—илыш-касыш; **ему житье**—илышыжэ сай, куанэн ила, поро илышан [ӹлӓш-хытыраш, ылмаш-хытырмаш].

Жмуриться — кумаш 2 (шинчам) [кымаш].

Жмых—нӧшмӧ коса, нӧшмӧ ӱй лукмо коса, нӧшмӧ куча [нӱшмӹ каса].

Жнец—тӱрэдшэ [тӹрэдшӹ].

Жнея—тӱрэдшэ ӱдрамаш; **жнейка**—тӱрэдшэ машина [тӹрэдшӹ ӹдӹрӓмӓш; —тӹрэдмӹ машинӓ].

Жнива—отыл; **жнива выженная**—кавудан [атыл].

Жнитво—тӱрэдмаш [тӹрэдмӓш].

Жолоб—тӱр-волак [выд вал, тырвал].

Жолудь—тумака, тумэка, тумыльэгэ, тумэгэльэ [тум эхэльӹ].

Жребий—жэрава, шэрава, шымага, шывага [шӹва].

Жрец—арбуй, карт, ора йэн.

Жужжать—ж-ж-ж манаш, згалташ 2 [шужгаш].

Жук—копшантэ, лопшантэ [капшанӹ].

Журавль—турньа [тыртньа].

Журнал—журнал, ик жап эртарэн почэ-почэ ик лӱм дэнак лэкшэ книга-влак; **еженедельный журнал**—арньа вуйэш лэкшэ ик лӱман книга [ӓрньӓ вуй гӹц, тӹлзы йыдэ лӓкшӹ кньига].

Журналист — газэт-журнал возышо [казэт, журнал сирӹшӹ].

Журчание—чырчыралтмэ, шоргыктэн йогымаш [тыргэ выд йогымаш].

Журчать—шоргыкташ 2, шоргыктэн йогаш 2 [тыргэ йогаш].

Жутко—шучката; **мне жутко**—шучкатан чучэш [йыкышка, цытката].

Жучок—копшантэ игэ, изи копшантэ.

Жюри — ӱчашымашсэ судйа-влак [ӓлӹшӹ влӓн кӓнӓшымаш].

З.

За (вслед)—почэш, пошгэк [пашгэк, пачэш].

Забава—модыш [мадыш].

Забастовать—пашам лугыч кудалташ 2, паша ыштымым чарнаш [куштылгы ылымашым пашӓ пырахэн тэргаш лакмаш (тэргымаш)].

Забастовка—пашам лугыч кудалтымаш [куштылгы ылымашым пашӓ пырахэн тэргымы].

Забвение—мондымаш, уш гыч мучыштарымаш [йашток мондымаш].

Забегать—вэрым мудымыла куржын кошташ [анцык пырэн кыргыжаш; кыргыж анцылташ].

Забежать—куржын пурэн кайаш 2, ончык куржын лэкташ [кыргыж эрташ].

Забеременеть—мушкур пижаш, мушкурангаш 1, тулэнгалташ [мышкырӓн лиаш, мышкырӓнӓш, мышкыр памалаш шоаш, мышкырэш шоаш].

Забить, забивать—рожыш шушкаш, рожым пэтыраш 2, ындырэн ангырташ 2, [ыражыш шышкаш, питырӓш; шин шындаш].

Заблаговременно — ончычынак, вэчожно [анцыц(ын)ок].

Заблудиться — корным йомдараш (йамдаш) 2, кожлаш йомак, йойнаш 2 [корным йамдаш, тупыньэш лиаш].

Заблуждение — йонлыш умылмаш [самынь лимäш тупынь лимäш]; **ввести в забл.**—йонлыш умыландараш 1 [самынь ынлылымаш, тупыньыц пырташ]

Заболеть—чэрланаш [йасы лин колташ, цэрланäш].

Забор—кульма, еавар [завор].

Заборка—пӧлма онга, пӧрт кӧргысӧ онга пырдыж [цылан анга].

Заборная книга—сату налмэ книга [лапка гыц мам шон нäлмым сирымы кньигä].

Забота (попечение)—ончымаш, ашнымыла кумыл пыштымаш [анчымаш].

Забраковать — йӧрыдымашыш лукташ [йардымэш лыкташ].

Забрать, Забирать—шкэ кидыш налаш [погэн нäлын кэäш].

Забронировать—вэрым кодаш 2, лӱмын кодаш, икташ мом лӱмлэн кодаш 2, войаш 2 [лымын вäрым кодаш, войаш].

Забросить—ӱмбала кышкэн шындаш 2, кычал мудымашкэ кудалташ [эртäрэн шуаш; пырахэн кэäш].

Забывать—мондаш 2, мундаш [мондаш].

Забытие, забвение—мондымаш [мондымаш].

Завалина—пӧрт-урыш, пӧрт воктэн оптымо рок кукцака [ӹлӹш тэрвэн рок].

Заварить—шокшо вӱдыш пышташ 2, шокшо вӱдэш лугаш-2, когарташ 2 [шокшы вӹдӹш пиштäш; йалатэн пижӹктäш (кӹртньим)].

Заварка—шокшо вӱдэш лугымаш [шокшы вӹдӹш пиштымäш, йылатэн пижӹктымäш].

Заведение—паша-вэр, иктаж пашам ыштымэ вэр [пäшä ыштым вäр].

Заведомо—шинчэнак [шӹнзэнок]; **заведомо ложное сообщение**—шинчэнак шойакым ойлымаш [сӹнзэнок самӹнь увэртымäш (шайыштмаш, кэлэсымäш)].

Заведующий—кугылатышэ* [когалалтыш(ы)].

Заведывать—кугылаташ 2 [коголалтылаш[.

Завербовать—вэлэн погаш 2 [сäрэн погаш].

Заверить—ишандараш 2, чынлыкташ 2 [ӹньäндäраш].

Завертка у саней—торта пунчалтыш [тарта пынцалтыш].

Завернуть—вӱдыл шындаш [вӹдӹл шӹндäш; сäрäл шӹндäш; сäрäл колташ; пӹтӹрäл шӹндäш].

Завершение—вӱдылмаш [кашартымаш]; **завершение стога**—кабан вуйлымаш, каван кошартымаш [кäвäн кашартымаш].

Завеса—чарша, авыртыш [вачык (пасэ) лэвäш].

Завесить—шойыштэн шындаш 2 [кäрэн шӹндäш].

Завет—сугынь, сугыньым пумо [согонь сорымäш, согоньлымäн, сӧрӹмäн].

Заветный—ишанэн илымэ, ушышжо ашнымэ.

Завещание—сугынь [сӧрӹмäш, согоньымаш].

Завещать—сугынь пуаш [согоньлэн пуаш]; **завещать свое имущество**—колымо годым сурт пумым каласэн кодаш 2 [сурт ылыжым, äдырым пуаш сӧräш].

Завидно ему—тудо кӧрана [ужын ак кэрд].

Завидовать—кӧранаш 2 [ужын кэрдымäш].

Зависеть—йэн кид йӱмалнэ лийаш [йäл нӱжвäлны(мыртны)ылäш(ылаш)].

Зависимость—йэн кид йӱмалнэ илымаш [йäл нӱжвäлны (мыртны) ылымäш (ылмäш).].

Зависть—кӧранымаш; **мучиться, терзаться завистью**—кӧранэн орланымаш [ужын кэртдымäш].

Завиток, завитушка из волос—мыгыльэ [äргэм].

Завком—завот пашачэ-влак ушэмын комичэтшэ [завот кымитьэт].

Завод—завот.

Заводить—чот кычкыраш 2 [сыгырäл колташ].

Завострить—кошартэн шындаш 2 [пысэмдэн шӹндäш].

Завтра—эрла; **завтра утром**—эрла эрдэнэ [ирлä, иргодым; иргодым ирок].

Завтрак—эрвоч кочмаш [овэт качкӹш].

Завтракать—эр кочкаш [овэт качкаш].

Завязать—кылдаш 2, кылдышым шуаш 2, пышкэмым кылдаш 2 [йалшташ].

Завязать в узел—пидыш кӧргыш кылдэн шындаш 2, пышкэм ышташ 2 [оӓвыц пидышэш йалшташ, савыц пидышышкы йалшташ].

Завязить—пыжыкташ 2 [пижыктӓш, пыртэн шындӓш].

Завязка—кылдыж [йалштыш, кылдыш].

Загадать—тушто тушташ 2 [тышты́м (колташ) тышташ].

Загадить—шакшэмдаш 2, шакшылэн шындаш 2 [льӓвыртыл шындӓш].

Загадка—тушто [тышты́].

Загар—кэчэ-кочмаш, кэчэ-шур [кэчы шар, кэчы картмаш (качмаш)].

Загасить—йӧрташ 2 [йӧртӓш].

Загаснуть—йӧрэн кайаш 2 [йӧрэн кэӓш].

Заглавие—тӱнгалтыш шомак [тынгӓлтыш шамак].

Заглавный—тӱнгалтыш вуйшот; [тынгӓлтышӓн]; **заглавный лист**—тӱнгалтыш кагаз лостык [тынгӓлтыш листы].

Заглушить—пэтырэн, пызырэн шындаш 2 [питырэн шындӓш]; **сорные травы заглушили хлеб**—шурным шӱкшудо пызырыш [шурным аккэл шуды мӱдэн шындэн]. **Зубные капли**—пӱй эм.

Загляденье—ончэн ӧрмаш [анчэн ӧрмӓш]; **эта карточка заглядение**—ты сӱрэтым ончэтат-ӧрат [ти картын анчэн ӧрӓт].

Заглянуть—кӧргыш ончал колташ 2 [кӧргыш анчал колташ, шындӓш].

Загнивать, загнить—шӱйаш пижаш, шӱйаш тӱнгалаш, родийаш, ротайаш [шӱӓш тынгӓлӓш, шӱн кэӓш]; **загнивает дерево**—пушэнгэ мортийа [пушӓнгы шӱӓш тынгӓлын].

Загноиться—шӱйан шынчаш [шӱӓн шынцӓш].

Загнуть—пӱрэмдаш 2, тодылаш 1, кэргалташ 2 [тодылаш, кӓргӓлтӓш].

Заговор—1) шӱвэдымаш, 2) вашэш шогалаш канашымаш [шывакмӓш]; **составлять заговор**—вштарэш лийаш канашаш [вштарэш шагалаш сӧрымӓш].

Заголить—ныгылташ 2, чарандаш 2 [пӓрӓэмӓш, йагылгаш].

Заголовки дел—кагаз пашан вуйлӱмжӧ [пумага пашан вуй лымжы].

Загон—окалча [отвот].

Загонщик—поктылшо [поктышы].

Загонять, загнать—авырэн пурташ 2, пэтыраш 2 [поктэн пырташ, питырӓш].

Загорелый—кэчэ кочмо, кэчэш йӱлышо, кэчышур пижшэ [кэчэш йылэн шыушы].

Загореть—йӱлаш пижаш 1, тул пижаш 1, кэчэш кӱаш, кэчэш шимэмӓш 1; **у него лицо загорело**—чурийжым кэчэ кочкын [цырэжы айарэш шимэмын].

Загородить огород—пакчам пэчаш, пичӓш, капшта пичым пичӓш, арэнт шындӓш 2; **загородить свет**—волгыдым шойышташ 2.

Загородка, загородочка—прэча, пӧлӧм онга [кыдэж].

Загородный—ола вэс могырсо; **загородный дом**—ола мучашсэ пӧрт [ала ордыштышы, ала вэс вэлныш пӧрт].

Заготовители—йамдылышэ-влак [йӓмдылыш влӓ].

Заготовка—йамдылымаш 2, ончыч йамдылымаш 2 [йӓмдылымӓш].

Заграничный—вэс кугжанысэ [вэс кугижанштышы, вэс кидыштышы].

Загреметь—кӱдыртэн колташ 2 [кыдыртэн колташ].

Загрести—чумыраш 2, удырэн погаш [(ыдырэн) цымыраш], удырэн налаш; **загрести (веслами)**—кӱаш тӱнгалаш [вэшлӓдон ыдыраш].

Загробный—кийаматысэ, вэс тӱнчасэ [вэс курым (колымыкы)].

Загрубеть—торжа лийаш 1, пэнтыдэмаш 1 [панырэмаш, пингыдэмӓш].

Загружать, загрузить—утыжым опташ 2, утыжым шӱшкаш 1, моткоч оптэн шындаш [ситӓрэн (тэмэн) оптадылӓш; тэмэн оптэн ситӓрӓш].

Загрунтовывать, загрунтовать—ончыч вишкыдын чийалташ 2, вишлам нэрынчылаш 1, нэрынчэн шындаш 2 [пытӓри вишкыдын чиялтылӓш [ырaж влӓм питырэдылӓш кывыжа рокым пингы дэмдылӓш, кывыжа рокым пингыдэмдӓш].

Загрустить—ойгыраш, пуштыланаш тӱнгалаш 1 [ойхыраш тынгӓлӓш].

Загрызать, загрызть—пӱй дэн пураш 1, пурын кышкаш 2 [пырэдылкышкӓш; пырын кышкӓш].

Загрязнение—лавра пурымаш [льӓвыргымӓш, льӓвыргэн шыцмӓш].

Задабривать—порийаш 2 [пурэмдӓш].

Задавать, задать—пуэдаш 2, пуэн шындаш 2, [пуэдӓш, пуаш]; **задать вопрос** — йодаш 1 [йадаш, йадмашым пуаш].

Задавить—пиктэн, пызырэн пушташ 1 [пӹзӹртэн, пӱктэн пушташ].

Задаром—йын-йара, тӱм-йара, чылт йара, тугок [такэш].

Задаток—ончыко пумаш, ончылгоч пумаш; **дать з.**—оксам ончык пуаш [анцыц пумаш, оксам анзыц пуаш].

Задача—чотлаш пумо [шотлаш пумы, пӓшӓ].

Задвижка, задвижечка—пэтыртыш, шӱкалтыш [питӹртӹш, шӹкӓлтӹш].

Задвинуть—шӱкал шындаш 2, пэтырэн шындаш 2 [шӹкӓл шӹндӓш, питӹрэн шӹндӓш].

Задевать — логалэдаш 2; **задеть**—логалаш, тӱкаш, тӱкнаш 2, пыжыкташ [пижыктылӓш, тыкныктылӓш].

Заделка, заделывание—рож пэтырымаш [йарыктэн ыштымаш, йарыктыл ыштымаш].

Задеревенелый—тӧнгӧк лийшэ, пуаҥшэ [пуаҥшы, тыҥшы].

Задерживать, окружать — аураш, авыраш, авураш [арэдаш, йӹр вэц арӓш, кыгэн, цӓрэдэн миӓш].

Задержка—кучэн ашнымэ, жэпыштыжэ пудымо, кучык [кӹчык, цӓрыктӹш].

Задира — пижындылшэ, коргашышэ, кычымдылшэ, шырпыгутан [пыжэдӹлшы, кычэдӓлшы].

Задний — шойылсо, шэнгэлсэ, шэнгалсэ [шайыл, шайӹлнышы]; **задний двор**—шойыл оралтэ [шайыл, кудвичы].

Задница — кутан, шойыл могыр (моҥыр).

Задняя ось—шойыл шӱдӱр, шэнгэл шӱдӱр [шайыл арава шӹдӹр].

Задок—орава шэнгэл [арава шайыл, тир шайыл (туп)].

Задолго—шукожно; **задолго перед этим**—тыдэ лэч шуко-ожно [шукэрдӹ анцӹцок, шукэрдок; тилэц шукэрдӹ].

Задолжать—пушашым шташ 2, парымыш, порысыш пураш 2 [йиждэн, ӓрэн шӹндӓш].

Задолженность — пушаш [пушашлӹк].

Задор — йӹлкынымаш, таранымаш [сатартыш, шӹдӹлык аздарыш, шӹдым аздарымаш; **приводить в задор**—йылкындараш 2 [шӹдэштӓрэн аздараш]; **приходить в задор**—таранаш 2 [шӹдэшкэн аздаралтмаш].

Задорить — сырата ш 2, шыдэштараш 2, сотараш 2, тарата ш 2, [шӹдэштӓрӓш, сотараш].

Задорный — йылкыҥышан, таранышан [сотарышан].

Задохнуться — пич кайаш 2 [пӹц кэӓш, шӱлӓлтэн колташ].

Задремать—нэрэн колташ 2 [нэрӓлтэн колташ].

Задрожжать—сӱсанаш 2, чытыралтэн колташ 2 [цытӹрӓлт колташ].

Задувать—йӧртэдаш 2.

Задумчивый—шонэн шинчышэ, шонышан [шанэн сынзӹшы, шонышы].

Задуть—пуалаш, йӧрташ 2 [йӧртэн колташ, йӧртӓш].

Задушевный — чон йӧратымэ, чон шупшыан [йӓҥ йаратымы].

Задушить—пиктэн пушташ 1 [пӱктэн пушташ].

Задымить—шикш лукташ тӱҥалаш 1 [шыкштӓрӓш].

Задыхаться, задохнуться—пич кайаш 2, пич лийаш 1, [пӹц лиӓш, пӹц кэӓш, шӱлэштылӓш; шӱлӓлтэн колташ]; **я задохся, входя на эту лестницу**—тошкалтыш кӱзымашэш пич кайшым [ташкалтыш кӱзымла пӹц кэшым, шӱлӹшэм пӹтӹш].

Заедать—кочкын, пурын пытараш, ӱмбач кочкаш 1 [качкын вырсаш].

Заем — кӱсынь, парымэт налмаш, кӱсынлымаш [кӱслымӓш (киндым, прэньӓм), ӓрымӓш (оксам)].

Зажарить—энгдэн налаш 1, салмаш кӱйэшташ 1, пуштыл налаш 1 [тылполэш паньэж шындаш].

Зажать—кормыштал шындаш 2 [пӹзӹрӓл, кормэштэн шӹндӓш].

Зажечь—тул пыжыкташ 2, чӱкташ 2 [чӱктэн шӹндӓш, тыл пижыктэн колташ].

Заживо — илэньэк, чонаньэк [колӹдэок, ӹлӹшӹньэк].

Зажигать — чӱкташ 2 [тылым чӱктӓ, пижыктӓш].

Зажиреть — койа налаш 1, койашнаш 2, ӧрдаш 2 [шэлӹм шӹндӓш, шэлаҥӓш, ӧрдӓш].

Зажитой — 1) илымэ сэмын погымо; 2) илымэ сэмын мондалтмэ [мондалт-

ман(мы), ӹлӹмӹ сэмӹнь мондалтмы (погымы).

Зажиточный — пойан, улан, токан [пайан, улан].

Зажмуриться—шинча кумаш 2 [сӹнцäм кымэн шӹндäш].

Зазвонить—онтырым кыраш [йӹҥырым, цаҥым шиäш, ӹрзäш тыҥалäш].

Зазимовать—тэлылан кодаш 1, тэлылаш 2 [тэлэш кодаш, тэл эртäрäш].

Зазноба, зазнобушка—чон йӧратымэ [йаҥ йаратым тäҥ].

Зазубрина—пычкэ пӱйла лийшэ, лазыртыш [сӹсӹртӹш].

Заиграть — шокташ, модаш тӱҥалаш 1 [шакташ, мадаш тӹҥäлäш].

Заигрывать — модшыла койаш 1 [шактэдӹлäш (музыкыш), мадэдӹлäш].

Заика—тутынышо, того, сыстык, тутык, кокок, чокай, кучӱк йылмэ [сыстык, кӹтӹк йӹлмäн эдэм].

Заикаться—тутынаш 2, могыланаш 2 [сыстыкланаш, сыстыкын понаш].

Заимка — арымаш [утыр, хозадӹм мӱлäндӹм нäлмäш].

Заимодавец—кӱсын, арымэш пушо [кӱсӹн пушы, äрӹмэш пушӹ].

Заимствовать — йэҥ сэмын ончэн ышташ 2 [йäл гӹц нäлäш]; **заимствовать мысли из древних писателей**—тошто возышо, йэҥ ойым налаш [йалӹнӹм анчэн ыштӹмäш. Тоштын сирӹшӹвлäн шанымашыштӹм пырташ].

Заинтересовать—тараташ 2, ушыҥдаш 2 [пäшäм йаратыктэн шаныкташ].

Заискивать—порийаш 2 [йарал лиäш цацаш, кӹчäл миäш].

Заискриться — ойыпаҥаш, сэскэмалташ 1, рапаҥаш 1 [тылипäҥäш].

Зайти—пураш 2 [пӹраш].

Зайчик—кэчэ-модыш [кэчӹ мадӹш].

Закабалить—йӧршын парымлаш тӱлэн кэртдымэ пушашан шташ, йэҥ кид йӱмак вэрэштараш 2 [тӱлэн пуэн кэрдтӹмӹм ӹштäш].

Закавказская Социалист. Федер. Сов. республика—Кавказ вэс вэлнысэ совэт ойыртэмыш рэспублик [кавказ шайылыш совэт, ийыртэмшы рэспувльык].

Закадычный — эн кугу йолташ, эн сай йолташ, чотлышыл [ик ӹшӹн ӹлӹшы—йаратым тäҥ].

Заказ—лӱмын кӱштымаш [йори (лӹмӹн) ӹштäш пумаш].

Заказать, заказывать—лӱмын кӱшташ 2 [йори ӹштäш пуаш].

Заказное письмо — лӱмын - сэрыш, утыжым тӱлэн колтымо сэрыш [лӹмӹн, йори колтым сирмäш].

Заказной—лӱмын штыктымэ, лӱмын шӱдымӧ [лӹмӹн, йори ӹштӹктӹмӹ].

Заказчик—лӱмынь ыштыктышэ [йори, лӹмӹн ӹштӹктӹшӹ].

Закал—мунар пундаш (киндэ), волэн шичмаш [сӹкӹр ньака].

Закалить—пэҥгыдэмдаш 2, шуарэн шындаш 2 [кальаш, пиҥыдэмдäш].

Закаменеть—кӱйаҥаш 1, кӱйэмалташ 1 [кӱäҥäш].

Закат (солнца)—кэчэ шичмаш [кэчӹ шӹцмäш].

Закаяться—йӧршын ӧкынаш 2 [цурэйäш].

Закладывать—пыштэдаш [оптылаш, пиштӹлаш].

Заклеить—нэрынчэн шындаш [тӹшкэн шӹдäш].

Заклеймить — тамкалэн шындаш 2, тамкам пышташ 2 [тамгалэн шӹндäш, тамгам пиштäш].

Заклинивание—ишкым кырмаш, ишкылмаш [ишкӹлӹмäш, ишкӹм кӹрмäш].

Заключается (содержится)—1) кычынэш, улалтэш; 2) чурмаш пэтыралтэш [ылэш ылалтэш, питӹрäлтэш].

Заключение—1) почэшлымаш*, 2) пэтырымаш [пачэшлӹмäш, пачэш кэлэсӹмäш, питӹрӹмäш].

Заключенный договор—пунчал кэлыш мут].

Заключить—пэтырэн шындаш, пунчал шташ 2 [питӹрэн шӹндäш].

Заключительное слово — пытартыш мут, кошартыш ой [кашартыш шамак, пӹтäртӹш (шамак), кашартэн кэлэсэн пумы шамак].

Заковать—шынчырлаш 2 [кӹртньилäш],

Заколоть — шӱшкылаш 1 [шӹшкӹл шуаш].

Закон—тӧртык* [закон].

Законность—тӧртыклык [закон дон ӹштымäш].

Законодательство—тӧртык штымаш, лукмаш [закон лыкмаш].

Законопачивать—шӱшкэдаш 2, тупкам пырдыжыш шӱшкэдаш 2 [шӹшкэдӹлаш (ыражым, шэлыкым)].

Законченное дело—пытарымэ паша [пӹтӹш пашэ, пытырымы пашэ].

Закопать—тойаш 2, мыландыш тойаш 2 [мӱландыш тайаш].

Закоптить—шикшандаш 2, шикшэш кӱйыкташ 2 [шыкшандаш].

Закоренелость—тӱн вожанмаш [важанмаш].

Закоченеть—тӱнын шинчаш 1 [тынын шынэш].

Закрасить—чийалташ 2, чийалтэн шындаш 2 [чиялтэн шындаш].

Закрепить—чоткыдэмдаш 2, пэнгыдэмдэн шындаш 2 [цаткыдэмдэн шындаш].

Закричать—кычкырал колташ 2 [сыгырал колташ].

Закром—шурно-пура [пырцы пура].

Закругление—йыргэштымаш [йыргэштымаш].

Закружить—пӧртыкташ 2, йыр пӧртыктэн колташ 2.

Закрутить—пӱтырэн шындаш 2 [сартэн шындаш, пытырэн шындаш].

Закручиниться—чот ойгыраш тӱналаш 1 [пыт ойхыраш тынялаш].

Закулисный—(иктаж мон) шэнтэлсэ [сынза шайыл (ышы)].

Закупить—налын йамдылаш, налэдэн йамдылаш, налэдэн шындаш [налын йамдылаш, налын шындаш].

Закупорить—пэтырэн шиндаш 2, пич пэтыраш 2 [питырэн шындаш].

Закупщик—налэдэн коштшо, налэдышэ, погышо [налын кашы, налшы, погышы].

Закуривание—шигыш тӱргымаш, тамакам пыжыктымаш [шыкш тытырымаш, шыкш пургымаш, тавак пижыктымаш].

Закуска—кочыш, йӧрвар, куштылго кочыш [пыралтыш].

Закутать—вӹдылаш 1 [выдылаш, лэвэд мӱдэн вӹдӹл шындаш].

Зала—пӧрт-алан [кого кӹдэж].

Залаять—опталдаш 2, опташ тӱналаш 1, опталтэн колташ 2 [опташ тынялаш].

Залежалый—шуко кийшэ, кужын кийшэ [шукэршэн кишы].

Залежь—каныш, кийаш кодымо, канаш кодымо [канаш кодымы ныр].

Залениться—ӧрканэн колташ 2.

Залечить—порэмдаш [парэмдэн шындаш].

Залечь—пурэн возаш 1 [пырэн вазаш].

Залив—икса, тогай [выд лык].

Зализать—нулэн пытараш [нылэн шындаш (налаш)].

Залихватский—йылгыр [патыр].

Залить—кӧволэн, тӱр дэн тор йоктарэн шындаш [оптал шындаш].

Залог—1, саклат, 2, мут-лодэж [ыштэн шоктышашым ыньандараш ышкэгыц пумаш].

Заложить—энгыз пышташ 2, саклатыш пуаш 2 [заклатыш пишташ (пуаш)].

Залом (копыта)—кучалтыш [катлыш, катлык].

Залпом—икканаштэ [шукым иккаштэ].

Залупить—торгалташ (коваштым) [ньыкташ (каваштым), вагылтарош (ньым, кырым)].

Залучить—тураштараш 2 [турэштараш].

Залюбоваться—йӧратэн ончал колташ 2 [йаратэн анчылташ, [йаратэн анчэн шындаш].

Залягать—чумэн пытараш 2 [чымэн пытараш].

Замазка—нэрынчык [шырыш].

Замазывать—нэрынчылаш 1 [шырэн миаш].

Замалчавать—пэлэштыдэ эртараш 2 [пэлэштыдэ эртараш].

Заманивать—ондалэн пурташ 2 [аздарэн кандаш].

Заманчивость—ондалчык, ондалтыш [аздартыш].

Замарать—вашактараш 2, лавранздарэн шындаш 2 [льавыртэн шындаш].

Замаскирование—тӱсым вэсэмдымаш [цырэм вэсэмдымаш].

Замаслить—ӱйандаш, ӱйандэн пытараш 2 [ӱандаш].

Замашка—койыш [кайыш].

Замахивать—солкалаш [ыравэдаш].

Замаяться (измучиться)—ӧрын пыташ 2, орланаш 2 [орлыкланаш].

Замедлять—йуватылаш, эркындараш 2 [йывatылаш, мычандаш].

Замена—ваштальтыш [ваштальтыш].

Замереть—колшо ганьэ лийаш 1 [колӹшӹ гань лиäш].

Замерзнуть — кылмэн шинчаш 1 [кылмэн колаш, кӹлмэн шӹнзäш].

Замертво — йӧршын колшыла [колымла],

Замесить—варэн пуаш, лугэн шындаш, лугэн пуаш 2 [йарэн шӹндäш, нуштыл шӹнгäш (киндӹм)].

Замести—ӱшташ 1, ӱштын колташ 2, ӱштын пытараш 2 [ыштыл шӹндäш].

Заместитель — олмэштарышэ, вашталтышэ [вашталтӹшӹ].

Заместо, вместо — вэрчын, олмэш [тыдӹн вäрэш, вэрцӹн].

Заметить—палаш 2, шыжаш 1 [тӹшлэн шӹндäш, нäлäш].

Заметка—палэ, палдыш [тӹлым, пäлӹк, тӹшлӹк].

Заметно—палэ, койшын палэ; **заметно растет**—койын кушкэш [пäлӹ, кайын кушкэш].

Замечание—палылык, палдыш, палдыртыш [пäлдӹртӹш, пäлӹк, тӹшлӹлтӹш].

Замечательно—пэш мотор [пиш йажо].

Замешательство—пудранымаш, лугынчалтмаш [ыдыраналтмаш].

Замирание—колшо гай лиймаш [колӹшӹ гань лимäш].

Замкнутость—ӱнтэклык [ӹшкэт шанэн ӹлӹмäш].

Замкнуть—1, тӱкылаш 2, суралаш 2 3, ваш-ушаш [сӹралэн шындаш].

Замок—шкэтан карман, шкэт шогышо [ӹшкэт кäрмäнäн ӹлӹш].

Замок—кӧвэк, кӧган, сура [сыралтыш, кӧвӧк].

Замокнуть—нӧрэн пыташ 2 [нӧрэн шӹнзäш].

Замолвить—пэлэшташ, ойлэн пуаш, ойлэн ончаш 2 [пэлэштäш, попалталаш, попалтэн анчаш].

Замолкнуть—шып лийын колташ 2 [шӹп лин колташ, тӹрлэн сӹнзӹш].

Заморозить — кылмыктэн шындаш, йӱштылан пуаш [кӹлмыктэн колташ, ӱштӹлäн пукшаш].

Заморозки—покшым, иргут йӱштӧ [ирӹ-кӹлмӹ, покшым].

Заморосил мелкий лождь—пунйӱр тӱнальэ, тыгыдэ йӱр тӱнальэ [шӹжгä-(тä) йур тӹнäльӹ].

Замостить — кӱварлэн шындаш 2 [кӹвэрлан, шӹндäш].

Замочить—нӧртэн шындаш 2 [нӧртэн шӹндäш].

Замуж выйти — марлан кайаш 2 [марлан кэäш].

Замужняя—марлан кайшэ, марийан ватэ [марлан кэшӹ, маран вäтӹ].

Замутить — румбыктэн шындаш 2 [пӹдӹратэн шӹндäш].

Замухрышка—начар, туйо]шӹнзӹн кушӹ].

Замучить – орландарэн пытараш 2 [орлыкландарэн, йасӹландарэн шӹндäш].

Замысел—шонэн йамдылымэ [шанэн шӹндӹмäш (йамдылӹмäш)].

Замысловатый — шонымаңрак, шоналдыманрак.

Замыть—мушкын, эрыктэн шындаш [мышкын колташ].

Замычать—ломыж колташ 2 [лавыж колташ].

Замять—лӱмын палдыртыдэ кодаш (иктаж осал пашам) [пызырäл шӹндäш].

Занавес, занавеска — авыртыш, вӱргэнчык шовыч, сакымэ шовыч, чаршá [кäрӹм савыц].

Занести — пуртэн кодаш, кынагаш возэн шындаш [пыртэн кодаш, книгäш сирэн шӹндäш].

За неуплату — тӱлыдымылан вэрч [тӱлӹдӹмäшэш].

Занимаемая площадь — налмэ вэр [нäлӹн шӹцмӹ вäр].

Занимательно, занимательный — онгайдэн, онгайдарэн [лычыгэ шайышмы].

Заново—угыч [угӹц].

Заноза—шыршэ [шӹршӹ].

Занос—пургыж.

Заночевать—малаш кодаш 1, лакэмаш 1 [амалаш кодаш].

За №...—шэрава дэн, ... № шот дэн, поштэк [номыр доп, номыр шот дон].

Занят—йарсыдымэ [ак йарсӹ].

Занятие — паша штымаш, пашаштыш [пäша ӹштӹмäш].

Занять—араш 2, кӱсылаш 2; **занять гостя**—уналаш 2, онгайтараш 2 [йижлäш, äрäш, куслäш].

Заодно — ик сэмын, ик канаштэ [икуэш, иккäнäштӹ].

Заочно — шкэ дэчшэ посна, шинча шэнгэч [ӹшкэ ушто, сӹнзä ушто].

Западный—кас-вәлысә кәчә шичмаш вәлсә, водо кәчысә [вады вәлнӹшы, кәчы шӹцмӓш вәлнӹшы].

Западня—онталчык (кайыкым онталчыкәш кучаш); лӧдӧ, лӱдӧ [оптыш, лӱды, шӧргӹш].

Запаздывание—вараш кодмаш [пачәш (вараш) кодмаш].

Запакостить—шакшылән шындаш 2 [локтӹл шӹндӓш].

Запалить—когартән колташ, лӱйаш тӱҥалаш 1 [когәртән колташ, шуән шәлӓш, луән колташ, роал кәләсән колташ].

Запальчивость—кагуралык, шыдылык [шӹдӹлык, шӹдәшкән, роал кәләсән пумаш].

Запальчивый—кагура чонак, шыдәшкымаш]шӹдәшкән роал кәләсән пушы].

Запамятование—мондымаш [мондымаш].

Запарить—шокшәштарән шындаш 2 [шокшәштӓрән шӹндӓш].

Запасный капитал—аныкшо-вундо, шарнә-вундо [йӓмдӹлык окса].

Запасный фонд—аныклӹмә-вундо [йӓмдӹлык, йӓмдӹлӹм вар].

Запасти—аныклаш 2, налын йамдылаш 2 [йӓмдӹлән шӹндӓш].

Запах—ӱпш, пуш [ӱпш, пӹш].

Запачкать—амырташ 2 [льӓвыртән шӹндӓш].

Запевало—мураш тӱҥалшә [мӹрӹ тӹҥӓлшӹ, мыры сәм сӓрӹшӹ].

Запечалиться—ойгәшташ 1, ойгаҥ колташ 2, ойгаҥын колташ 2 [ойхәтӓш, ойхаҥыаш, ойхырән шӹнзӓш].

Запечатать—цәчәтлән шындаш 2 [пәцәтлән шӹндӓш].

Запечатление—мондыдымаш.

Запирать—тӱкӱлаш, пәтыраш 2 [питӹрӓш, сыралаш].

Запить—йӱаш тӱҥалаш 1, почәш подылаш 1 [йӱаш тӹҥӓлӓш].

Записка—возалтымә, изи-возык [сирмӓш лаштык].

Запись—возен налмаш [сирән нӓлмӓш].

Заплата—тумыш.

Заплесневеть—пунышкән пыташ, когаргән пыташ 2, купаш 2 [ӓмән шӹнзӓш, кыпән шӹнзаш, пынышкән шӹнзӓш].

Заплетать—пунаш (пунәмым) [пӹльәтӹлӓш].

Запломбировать—тамкам пышташ 2 [пӱм тумыштән шӹндаш].

Заплутаться—йомаш, корным йомдараш 2 [йамаш, корным йамдаш].

Запой—чарныдә йӱмаш [цӓрнӹдә йӱмӓш].

Заползать—нушкаш тӱҥалаш 1; **заползать**—нушкын пураш 2 [йыжгә сарнылаш].

Заполнить—тәмән шукташ 2, возән тәмаш 2 [тәмән шӹндӓш (шокташ)].

Заполонить—полонлаш [пӹльәнӹш нӓлӓш].

Запоминать—ушәш пышташ 2 [ӓшӹндӓрӓш].

Запор—1) тӱкылтыш; 2) шорын кәртдымаш [тӹкы, шӱм кӱплӓнӹмӓш].

Заправить—тӧрлатән шындаш, шумән шындаш 2 [тӧрлатән шӹндӓш, шӹмән шӹндӓш, тотәмдӓрӓш].

Запрещение—шӱдыдымаш, чарымаш [шӱдыдымӓш, цӓрӹмӓш].

Запродажа—ончыл коч ужалымаш [анцыцок выжалымаш].

Запрос—йодмаш, кӱләшлык [йадмаш].

Запросить—шәргын йодаш 1 [йадын анчаш].

Запросто—васартылдә, айалыдә [пиш пыроста].

Запугать—лӱдыктән пытараш 2, ӧрт лукташ [лӱдыктән шӹндӓш (колташ)].

Запутанность—куктыш [куктынцык].

Запущение—шәкланыдымаш [анчыдымаш].

Заработать—пашам штән налаш 1 [пашӓ ӹштән нӓлӓш].

Заработок—пашадар, паша-окса; [пашӓ-окса, пашӓдӓр].

Зараз—ик-канаштә [иккӓнаштӹ, иканаш].

Зараза—чәр шарыктыш; **заразная болезнь**—пижшә чәр [цәр шӓрӹшы, пижшӹ цәр].

Заранее—ончычак [анзыцок].

Зареветь—шортын колташ, мӱграл колташ 2 [магыраш тыҥалаш].

Зарево—волгалтыш, волгыжтӱр [ыжәрӓ валгалтыш].

Зарезать—шӱшкыл пышташ 2 [шышкыл шуаш].

Зариться—ӱпкынаш 2; **зарится**—шӱмжӧ шәләш, йӱла [пыт анжаш, валгалташ, ыжәраәмаш].

Зарница — мӱндӱр кӱдырчӧ, шурносавыш, чымыжмэ [кукшы валгынцыш].

Зародыш—тӱлэтом, шочышлык [шачышлык тынӓлтыш].

Зарождение — шочмо тӱн, шочмо тӱналтыш, мӱшкыр пижмаш, тӱлэаҥалтмаш [ыльӓнымӓш].

Зарплата—пашадар [пӓшӓдӓр].

Зарубцеваться—музыргаш, пӧрэмалташ 1 [пӧрэмӓлтӓш].

Заря—ӱжара; **вечерняя заря**—водо ӱжара [ыжэрӓ; вадыжэра].

Засаливать — шӧнчалтылаш 1 [санцалтылаш].

Засватать — сӧрасэн кэлшаш (ӱдыр налмаштэ [ыдыр йӱаш].

Засветло—волгыдын [сотыла].

Засвидетельствование — чынламаш [лачоклымаш].

Заседание — погынымаш, погынэн шинчымаш [погынымаш, погынэн шынзымӓш].

Заседатель—сӱтышто шинчышэ [судышты шынзышы].

Заседать—погынэн шинчаш 2 [погынэн шынзӓш].

Заселять — илэмлаш, у вэрэш илаш шинчэдаш 2; **заселить**—илаш шинчаш, илэм ышташ [у вӓрыш ылӓш лыктӓш].

Заслуга—пашачап, паша ыштэн чапыш пурымаш [кого пӓшӓ ыштымӓш].

Заслушивать — колыштын налэдаш [колышт миӓш].

Заснуть — умалэн колташ [амалэн кэӓш].

Засол—шӧнчалдымэ [санцалтыш].

Засорить — шӱклаш, шӱклэн пытараш 2 [сӱклэн шындӓш].

Засохнуть—кошкэн шинчаш 1 [кошкэн шынзӓш].

Застава—орол-вэр [оролы вӓр].

Заставлять, заставить — штыкташ, тӱналыкташ [ыштыктылаш; ыштыктӓш].

Застарелый—шонгэмшэ, шӱгшэмшэ [шонгэмшы, шӱкшэмшы].

Застать—вэрэшташ 1, тураштараш 2 [йӓрӓш, вӓрэштӓш].

Застегивать, застегнуть—полдышлаш, полдышташ 2 [полдыштылаш, полдышташ].

Застой—чарыш, чарнымаш [цӓрнӹш (ын) тырлыш].

Застраховать — шучкаралаш* 2, шучкыш вэрэштмэ дэч ончылтэн аралаш 2 [мычкы шомашэш палшымаш].

Застрелить—лӱйаш 2, лӱйэн пушташ [луэн колташ].

Заступ — кӱртньӧ кольмо [кыртныкольмы].

Засуетиться—кожланаш 2 [йыштылаш].

Засуха—кужу ойар ийгэчэ [кукшигэчы].

Затаить—шылташ 2 [шылтӓш].

Затвор—шӱкӧ-вэр, сукыр, цункыр [питыртыш].

Затевать—1, тӱналаш (пашам) 2, лугаш (руашым) [тынӓлаш, ырвалаш].

Затем—вара [тыдын паштэк].

Затмение солнца—кэчэ йоммаш, пэтралтмаш [кэчы йаммаш].

Затрата — эртарымаш, пытарымаш, кучылтмаш [эртӓрымӓш, мытӓрымӓш, шӓвымӓш].

Затруднение — ӧрмаш, лондэмлымэ, лондэмлэ, эксэклэ [лэлык, каньы сыр, ӧрмаш].

Затхлый—пӱкнышӧ, пыкнышэ, ӱпшан [кыпэн пышанчы].

Затыкать—шӱшкэдаш 2 [шышкэдаш].

Затылок — шойак-корка [шайа-карэм].

Затычка—чымэк, пашкар [питыртыш].

Затягивание—шупшмо, кужтарымэ, шуйымо [шыпшын шындымаш, пӱктэн шындымаш].

Затяжка — кужтарымаш, шуйымаш [кужэмдарымаш, шыпшмаш].

Заунывно—йӧсын шоктэн, мурэн [ойханын].

Заупрямиться—вустыкланаш 2, ӱскыртланэн колташ 2 [турнаҥ сынзаш, турналанашт].

Заусеница—шыл-шырпэ [кыч тынышырпы].

Захватить—вэлэн налаш (вашкэ кайманштэ) [роалтэн налаш, тэрвэн (пэлэн, сага) налаш].

Захворать—чэрланаш 2 [йасы лиҥ колташ, цэрланаш].

Захромать — октаклаш тунгалаш 1 [акшаклаш тынгалаш].

Зацепка—кучымыш [нижык].

Зачастую—чӱчкыдын [пылоток, плотракок].

Зачахнуть—кошкэн пыташ 2, чэрланэн пыташ [кошкэн пытäш].

Зачем—молан [малан].

Зачислить—шотыш пурташ 2, налаш 2 [чотыш нäлäш].

За что—молан, мо вэрчын [малын, ма гишäн].

Защитник—аралышэ [ышыктылшы].

Заявление—йодмаш, ончыктэм, малым [йадмаш, кэлэсымäш].

Заяц—мэранг [морэн].

Звание—лӱмнэр, лӱмэр [лымнэр].

Звать—ӱжаш 1, лӱмдаш 2 [сыгырäш, ӱжäш].

Звезда—шӱдыр [шыдыр].

Звено—нэргэ [кылдык].

Зверь—ир-волык, йанлык [ир-волык].

Звон—онгыр-йӱк, чанг-йӱк [чанг йук, йынгыл йук, ынгыр йук, прäчушка йук].

Звонкий—йандар йӱкан, мурышан [ӌьангыра, йангыра, йангата].

Звонок—йынгыр, онгыр.

Звук—йӱк [йук].

Звучный—йӱкан [йукан].

Здание—сурт, пӧрт, оралдэ [ылыш].

Здесь—тыштэ [тишты].

Здешний—тысэ, тыштысэ [тиштышы].

Здороваться—сайласаш * 2, паллашаш 2 [шулыклаш].

Здоровый—таза [шу].

Здоровье—тазалык [тазалык, шулык].

Здравоохранение—тазалык ончымаш, саклымаш [шулык анчымаш (пэрэгымäш) [тазалык анчымаш (пэрэгымäш].

Зевака—умшам карэн коштшо [мылый].

Зевать—умшам караш 2 [омэштäш].

Зеленый, ая, ое—ужаргэ [ыжаргы]; **зеленый огурец**—ужар кийар [ыжар охырэц].

Зелень—шаршудо, ужарлэ, ужар-кочыш [ыжаргы].

Земельная запись—мландэ коклам сарымаш [мыландыгишäн сирымäш].

Земельная комиссия—мыландэ пашам тэргышэ комис [мӱландыкамис].

Земельное дело—мыландэ кокласэ паша [мыландыпäша].

Земельное общество—мландэ кучышо калык ушэм [мӱландыкычыштыхалык ушэм].

Земельный кодекс—мландэ нэргэн тэргымэ закон, мыландэ закон [мӱландыгишäн сирымы закон, мӱландызакон].

Земельный надел—мландэ пай, лӱммландэ [мӱландыпай, лымэш вацшы мӱланды, лым вуй мӱланды].

Земельный фонд—аныкмландэ [олак мӱланды].

Земледелец—мыландэ пашам штышэ (куралшэ) [ныр-вылвäл (мӱландыпäшäйштэн ылышы, мӱландыпäшäм йштышы].

Земледелие—мландэ паша [ныр пäшä, мӱландыпäша].

Землемер—мландэ вискалышэ [мӱландывисышы].

Землепашество—мландэ куралмаш [мӱландышагалымаш (кыралмаш)].

Землепользователь—мландэ кучышо йэнг [мӱландыкычышы эдэм].

Землероб—мландэ-пашачэ [мӱландыпäшäзы].

Землетрясение—мландэ чытырымаш [мӱландыцытырäлтмäш].

Землеустройство—мландэ тӧрлымаш [мӱландытӧрлымäш].

Земля—мландэ [мӱландыл].

Земляника—сиьэгэ, кысиьэгэ [изи мӧр].

Земотдел—мландэ пӧлка [мӱландыайыртэм].

Зенит—вуйтура [вуй турэшы].

Зеркало—воштончыш, чурий-ончыш [тыгыр].

Зерно—пырчэ, тущ [пырцы].

Зефир—изи мардэж [изи мардэж].

Зима—тэлэ [тэл].

Зипун—мыжэр [мыжар].

Зло—осал(лык) [шыды].

Злоба—сырымаш, шыдэ [шыдэшкымäш].

Злодей—осал штышэ [худашанышы].

Злой—осал, шыдэ [костан, худа ыштышы].

Злонамерение—осалым шонымаш [худа ыштäш шанымаш].

Злопамятный—осал мондыдымо [шыды шамланышы, шыды кычышы (урдышы)].

Злорадствовать—осаллан куанаш 2 [худа шанэн сӱсун ваштылаш].

Злоупотребление—осалын кучылтмаш [худам ыштымäш].

Змей, змея—кишкэ, кышкэ [кышкы].

Знать—шинчаш 2, палаш 2 [пäлäш, сӹнзäш].
Знак—палэ, тамка [пäлӹк].
Знакомый—палмэ [пäлӹмӹ].
Знаменитый—кӱгу лӱман [лӹмлӹ].
Знамя—тистэ, ту.
Знание—шинчымаш, палымаш [пäлӹмäш].
Знаток—шинчышэ, палышэ [пäлӹшы].
Значение—палдыш [пäлдӹлтӹш].
Значительно—палын, койын, шуко [пäлӹн, шукӹ].
Знающий—шинчышэ, палышэ [пäлӹшӹ, сӹнзӹшӹ].
Знобит—сӱсандара, чытырыкта [сӱсäпыктä, сӱсäндäрä, цӹтӹрыктä].
Знойный—пэш шокшо [пиш шокшӹ].
Зоб—пагар [пäгäр].
Зов—ӱжмаш [ӱжмäш].
Зола—ломыж.
Золовка—кугу ӱдыр, ош ӱдыр, изи ӱдыр [нудӹ ватэ марийжын шужарышжым манэш].
Золото—шӧртньӧ [шӧртньӹ].
Золотой рубль — шӧртньӧ тэнгэ [шӧртньӹ тäнгä].
Золотуха—тэлэза [золотух].
Зондировать—кычал кошташ 1 [кӹчäл кашташ].
Зонт—йӱр-авыртыш [зонт, зонтьӹл].
Зоология—илышэ-влакын капкылыштым, шочмо-кушмыштым тӱныктышо шанчэ.
Зрачек—шинча-сорта [сӹнзä сарта].
Зрение—ужык* (шинча дэн ужмо) [ужмаш].
Зритель—ончышо [анчӹшӹ].
Зрительный зал — ончэр* [анчӹм вäр].
Зря—арам [такэш].
Зуб—пӱй [пӱ].
Зубастый—пӱсӧ-пӱйан, талэ-пӱйан
Зубоврачебный кабинет — пӱй эмлымэ вэр [пӱ тӧрлӹм вäр].
Зубоскальство—воштылмаш, оҥыркалымаш [пӱ койыктэн ваштылмäш].
Зубрить—пӱнчаш 2 [пӱзӹктäш].
Зубры—ушкал шотан ир-вольык.
Зуд—лӱгыштыш [лӹгӹштӹш].
Зыбка—шэпка, шыпка [шипкä].
Зычный голос—вийан йӱк.
Зябкий—вашкэ кылмышэ [йӹлэ кӹлмäшӹ].
Зяблик—пэмбэ [пимпӹ].
Зяблый—сӱсанышэ [сӱсäҥшӹ, сӱсäнӹшӹ].
Зять — вэҥэ, виҥэ [виҥӹ, кырыска].

И.

Ива—шарангэ, вӱдуа, ӱвӧ [шäртньӹ ӱэ].
Иволга—ӱжӱвӱр [алык орави].
Игла—имэ [им].
Игнорировать — ӧрдыжтараш, паша дэч лӱмын тортылаш 1, тортэн кошташ 1 [йори цаклыдымаш, ӹштӹдӹмäш].
Иго—кулдыш [пӹзӹртӹмäш].
Игра—модыш [мадыш].
Игрушка — чача, цаца, модыш [мадыш, цäцä].
Идеал—ончыкылык, шукташ шонымо эн сай, ыштэн шуктыдымым шонымаш [анзыкылалык, ньигнамат ӹштэн шоктыдымым шанымаш].
Идеализм — чылажымат пӱрышӧ штэн-манын туныктымаш. Тидэ корно дэнэ кайшэ влак кэч можымат йумо штэн-манын туныктэныт. Йужыжо тыгэ туныктэныт: «мэмнан йыр-ваш нимо-жат укэ, мэмнан ушлан гына койынча».
Идеология—класын, йэҥ тӱшкан погын шонымыжо [тьотьа влäн тымдымым кычымаш, пайарны влä ӹшктьотьаштыным цора влä, пашазышты влä—ӹшкӹмӹштӹнӹм].
Идея — ыҥ, шоныш, шонымаш [ышышты ылшы].
Идиллия—1) тыгылай илыш, 2) илышым тамлэмдымэ [кӹрэдäлтэок, тырын ӹлӹмäш].
Идиот—орадэ, шочын ушдымо [пыт ороды].
Идол—кумалтышлан ыштымэ, кумалаш ыштымэ сӱрэт шот, капора да монь [тошты годши пу гӹц ӹштӹмӹ, шун дон тышкымы ӹымы].
Иждивение—ашнымаш [пукшэн урдымаш].
Из—гыч [гӹц-кӹц]; **из трубы** — тӱньык гыч [трува гӹц].
Изба—пӧрт.
Избавление—утарымаш [ытарымаш].

Избаловать — нэчкыштараш 2 [нэчкэмдӓрӓш, пэчкэштӓрӓш].

Избегать — коранг кошташ, тортэн кошташ 1 [каранг шӹлӓш].

Избивать—кырэдэн пытараш 2 [шин шӹндӓщ].

Избиение — кырэн пытарымаш [шин пытӓрӹмӓш].

Избиратель—сайлышэ [айырышы].

Избирательная кампания—сайлымэ жап [айырымы жэп].

Избирательное право—сайлымэ кэртэж* [айырым кэрдӹш, айырэн кэрдмӓш].

Избирать—сайлаш 2 [айыраш].

Избороздить — корэдэн пытараш 2, коркалэн пытараш 2 [кишӓ ыштӓш].

Избрание — сайлымаш [айырымаш].

Избранник—сайэш лэкшэ, сайлалтшэ [айырымы].

Избыток—уто [утӹ].

Изверг—пэш осал [худа ышан, костан].

Извержение — йогэн лэкмэ, кышкалтын лэкмэ [йогэн лӓкмӓш].

Извести—орландарэн пытараш 2.

Известь—татыр, узвэска [извоска].

Извилина — кадыртыш, кагыртыш [какльартыш].

Извинение — нелэш налдымаш [йӓтлӹш шӧрӹмӓш].

Извините—нэлэш ида нал [ида йӓтлӹ].

Извлекать—луктэдаш 2; **извлечь**—луктын налаш [лыктэдӓш; лыктын налӓш].

Извне — ӧрдыж гыч [гӹц], тӱжвач [тӱцӹн, тӱжвӓц].

Извоз—корныш имньэ дэн коштмаш [имньи доп каштмаш].

Извозчик — корныш коштшо, корно йэнг, ӱштыган [имньин кашы (шывштышы) эдэм].

Изволить — эркым, ирыкым пуаш 2 [прӹкӹм пуаш].

Извольте—налэа, кучыза [нӓлдӓ, кычыда].

Изворачиваться — кун муаш, йӧн муаш [йӧн моаш].

Изворотливый — йӧн мушо [йӧн мошы].

Извращать—локтылаш, пужкалаш 2 [локтылаш, худаш сӓрӓш].

Известие—увэртыш, овэр-ангар [увэр].

Известно—палэ [пӓлӹ].

Известность — палылык, палдыш [лӹмлӹк, пӓлӹктӹш].

Известный—лӱман [пӓлӹ(мӹ)ӓн].

Извещать—увэртараш 2 [увэртӓрӓш].

Извещение — увэртарымаш, увэртымаш [увэртӓрӹмӓш, увэртӹмӓш].

Изгиб—кадыртыш [какльака].

Изгибать—кагырташ 2 [какльартылаш, ӓйӓш].

Изгнание — поктэн лукмаш, пастырэн лукмаш [поктымаш, поктэн лыкмаш].

Изгнать—поктэн лукташ 1 [поктэн лыктӓш].

Изголовие—тонэдыш.

Изгородь—пэчэ, пицэ [пичӹ].

Изготавливать—йамдылэдаш 2 [йӓмдӹлӹкӓлӓш].

Издавать, издать—савыкташ 2, савыктэн лукташ 1 [лыкташ].

Издавна — шукэртсэк, тошто годсэк [шукэрдшэн, тошты горшэн].

Издалека—мӱндырчын [мӹндырцӹн].

Издали—умбачак [ымбац, тымбац].

Издание—савыктыш [книгӓ лыкмаш].

Издеваться—игылташ [мыскылаш].

Изделие—штэндыш* [ыштэм, ыштӹм ӓдыр].

Издержка — кучылт пытармаш [шӓвӹк].

Издохнуть—кавараш 2 [кӓвӓрӓш].

Издревле — ожнысэк, акрэт годсэк [тошты годшэн].

Из'едать, из'есть — кочкын пытараш 2 [качкын пытӓрӓш].

Из'ездить—коштын пытараш 2 [кыдалышт шокташ].

Изживать — илэн эртараш 2, илыш гыч луктэдаш 2 [изин-олэн пытӓрӓш; ылэн эртӓрӹш].

Изжога—мэл шэлмаш [мэл шэлмаш].

Излагать — каласэн пуаш 2 [пачэла кэлэсэн пуаш].

Изламывать — пудыртылаш 1, тодыштылаш [пыдыртылаш, тодыштылаш].

Излеживаться—кужын кийылташ 1 [киэдылӓш].

Излечивание — парэмдымаш [парэмдымӓш, тӧрлӓтымӓш].

Излечимый — парэмдаш лийшэ [парэмдымӓн, тӧрлымӓн].

Излишек—уто [уты].

Излишество—утылык.

Излишне—уто, утэн.

Изложение—каласэн [кэлэсэн] пумаш.

Излом—пудыртыш, тугымо кутла [пыдыртыш, тодылтыш].

Измена—мут пудыртымаш [шайа ваштaлтымаш].

Изменение—ваштaлтмаш.

Измерение—висымаш [висымäш].

Измор—шужыктэн пуштмаш.

Изморозь—кылмыктыш [кылмыктыш].

Изнанка—йымал-могыр, умбальэ, умбальэ могыр [кöргы могыр, тупыжвэл].

Изнасилование—вийэш, öкым пызырымаш (ӱдырамашым) [ыдырамäшым выртымлäнäш].

Изнашивание—тӱгатымаш [тыгатымäш, чӱчымäш].

Изнеживать—нэчкыштараш 2, нэчкэмдэн пытараш 2, эркаландараш 2 [нэчкэмдäрäш].

Изнемочь—йыжындымэ лийаш 1, нойаш 2, ал кайымэш нойаш 2 [куат гыц кэäш].

Износить—чийэн пытараш 2 [чӱчэн (тыгатэн) пытäрäш].

Изнурение—йарнымаш [аврэ гыц колтымаш (кэмäш), худаландарымаш].

Изнутри—кöргö гыч [(гыц)].

Изобилие—токлык [цилä уты дон ситымäш].

Изобличать—палыш лукташ, шӱргэштараш 2 [вык лыкташ].

Изображение—тӱслымаш, тӱс, сӱрэт. [сирэн, рисуйэн анчыктымаш, сынлымäш, сын].

Изобретатель—шонэн лукшо, лукшо, [у гыц шапэн лыкшы].

Изобретение—шонэн лукмо [шанэн лыкмы].

Изолгаться—йöршöш шойакын лэкташ 1 [ситэнок алталэн шындäш, алталыл пытäрäш].

Изолирование—поснандымаш.

Изолировать—поснандаш 2, посна шотыш лукташ 1.

Изолятор—поснандыш;

Изолюция—поснандымаш, посна шотыш лукмаш 1 [карандымаш].

Изорвать—кушкэд шуаш 2, кышкэд шуаш.

Изощрение—писэммаш.

Израсходовать—кучэн пытараш (оксам, погым) [шäвэн пытäрäш, шäлäтэн пытäрäш].

Изредка—шуэн, коклан-коклан [шоэн-шоэн, шоэн].

Изрубить—руэн пытараш 2 [роэн шуаш].

Изругать—вурсэн пытараш 2 [вырсэн шуаш (шындäш).]

Изрыть—кӱнчэн, кöргыч, пургэт пытараш 2 [капайэн шуаш].

Изрядно, как следует—йатырак, кӱлэш сэмын ситалык.

Изстари—ожнысэк [тошты годшэн].

Изувечить—сусыртэн пытараш 2 [йарыдымэш шушырташ, йарышэш шушыртэн шуаш].

Изукрасить—чэвэртэн шындаш 2 [оямäктэн шындäш, цэвэрэмдэн шындäш].

Изумительно—öрмашын, öршаш нарэ.

Изумлять—öрыкталаш; **изумить**—öрыктараш 2.

Изуродование—сусыртымаш, чатандымаш [шушуртымаш].

Изучать—тунэмаш; **изучить**—тунэм налаш 1 [тымэньäш; тымэнь шоктымаш].

Изыскание—кычалмаш [кычäлмäш].

Изыскать—кычал муаш [кычäл лыкташ (моаш)]; **изыскивать**,—кычалэдаш 2 [кычäл лыктын (мон) шокташ].

Изюм—изьум, таракан йэмыш [изум].

Из'явление—мут пумаш, луктын ончыктымаш; **из'являть**,—луктын ончыктылаш 1 [сöрымäш].

Из'явления—йорандымаш; **изя'вить**—ончыктэн пуаш 2.

Из'ян—зийан, сийан [шыртньык].

Из'яснять—умлыктылаш; **из'яснить**,—умлыктэн пуаш [ынгылдарылаш].

Из'ятие—луктын налмаш [лыктын шумаш (налмäш)].

Из'ять—луктын налаш 1 [ойрэн налаш 1, лыктын шуаш, айырэн нäлäш].

Икать—(й)ӱгынчаш [йыгынзäш].

Икона—йумонга [икон].

Икота—(й)ӱгынчыш [йыгынзыш; **икание**—йыгыцмäш].

Икра—нöртмö, мöртьö, кол нöртмö [мöртньык].

Ил—йошкын, нэнчэ [нальы].

Или, иль,—альэ. **Придет или нет**—? толэш альэ укэ? [хыть, льывы, äльы, äль].

Илистый—йошкынан, нэнчан, нэнчэ шичман [нальан].

Иллюзия—йоҥылыш ыҥлымаш, ужмым-колмым йоҥылыш ыҥлымаш [алталалтмаш, сынзäэш каймаш].

Илюстрация—сӱрэтлыш [картьин дон анчыктымаш].

Ильма,—нолго; **ильмовый**,—нолго дэнэ ыштымэ [нолгы, нолгы доно ӹштӹмӹ].

Им—нунылан, тудо-влаклан [нӹнӹлäн].

Именинник—лӱмкэчэ [мäниньӹк].

Именно—лӱмлэн [лӹмлэн].

Именовать—лӱмлаш 2; **именовывать**—лӱмлэдаш 2 [лӹмдäш].

Иметь—улан лийаш, улылаш 2, улан лиаш, улэш шоаш.

Имитация—вэсылан ушатымаш [йäл ӹштӹмӹм ӹштӹмäш].

Иммиграция—ӧрдыж (вэс кугужаныш) гыч толмаш [(гӹц)].

Иммунитет—капкылын чэр пиждымаш йӧнжӧ [йал цэр пиждӹмäш].

Империализм—капитализмын чот вийаҥмыжэ. Импэриализм нэргэн Лэнин гэ возэн: капитализм манмэ жапын тӱҥалтышыжэ годым пойан оза влак шкэ сатуштым сэҥэн, тавалэн ужалэныт. Вара-ужалымэ пашаштэ ик кугу пойан-оза лийаш тӱҥалын (монопольым налын). Сатуштымэ паша, окса ик оза кидыш чумырга, паврик паша дэнэ банк паша ушнат, кугу пойан тӱшка чыла пашаштат озаланэн шогаш тӱҥалыт, вэс кугужанышышкэ сатум огыл, оксам наҥгайат, кугу пойан влак тӱшка тӱньалан оза лиэш, нуно шкэ коклаштышт тӱньам пайлат, кугу пойан кугужаныш влак чыла колонийым шкэ коклаштышт пайлэн пытарэныт, пайлышаш ниможат укэ. Пужэн пайлышаш вэлэ кодын, сандэнэ импэриализм годым сар чӱчкыдын лийэда. Тэвэ тыгай шот „импэриализм“ лийэш.

Импонировать—пагалышыла койаш 1, ваш кэлшымым ончыкташ 2 [ӹшкӹмӹм йаратыкташ, чотэш пиштӹктäш].

Импорт—ӧрдыж гыч сатум кондымаш, вэс кугыжанышгыч сатум кондымаш [вэс кугижäншӹ гӹц кандымаш].

Импровизация—ончыч йамдылыдэ каласымаш [йäмдылыдэк попымаш, мырымаш].

Импульс—тарватыш.

Имущество—пого, мал [пурлыкӹлӹшпӧрт, вольык, выргэм)].

Имущий—улан 1, **неимеющий**,—укэан.

Иначе—вэс тӱкын, вэс сэмын, укэ гын; **придешь? иначе я позову другого**—толат? укэ гын мый вэсым ӱжам.

Инвалид—сусыр [шушыргышы].

Инвентарная книга—пого кнага [пурлык кньигä].

Инвентарный номер—пого (ӱзгар) номыр [äдӹр номыр].

Инвентарь—пашалан кэлшышэ ӱзгар, сурт арвэр [пурлык, äдӹр].

Индекс—ончыктыш.

Индетерминизм—чылажат чий дэч посна лийын манын ойлымаш, тунуктумаш].

Индивидуализм—1) чылажымат шкэт ыштымэ шот гыч шотлымаш, 2) калык илышым посна йэҥ ыштэн кэртмылан шотлымаш [ик эдэм цилä ыштэн кэрдэш-манын тымдымаш].

Индивидуум—шкэдак, шкэт йэҥ [ӹшкэт].

Индиферентный—чон корштыдэ ончышо, тыныс чонан, ласка чонан [айрлыдымы].

Индукция—пижыктымаш, посна шонымым иктыш ушэн каласымаш [иктӹм вэсӹм ужмӹкы молыжымат пäлӹмäш 2) иктӹ эльэктричэствы вэсӹштат эльэктричэствы лäкмäш].

Индустрия—промышленность, паврик завод паша.

Индустриализация—паврик завод пашам вийаҥдымэ, павриклан, йал озанлыклан кӱлэшлык машиным йамдылымэ, йал озанлыкыштэ машин дэнэ пашам штымэ.

Индюк—нэмыч-чывэ, кӱрка, кӱркаузо [пурка, ньэмыч цӹвӹ].

Иней—пӧрш, покшым.

Инертный—тарваныдымэ, ик вэрыштэ шинчышэ.

Инженер—артыклан кугун тунэмшэ [инжэньэр].

Инициатива—тӱҥалдыш [тӹҥäлтӹш].

Инициатор—тӱҥалшэ йэҥ [(эдэм)].

Инкогнито—лӱм палыктыдэ [йывырт].

Инкриминировать—титаклан шотлаш 2, шэкым, йолам кычалаш [вуйнаматэш лыкмаш].

Иногда—йужгынам.

Иноземец—вэс мландысэ, йот йыҥ [вэс сӓндӓлӹк эдэм].

Иной—йужо, вэсэ.

Инородцы—вэс шочыш калык, руш жокласэ моло тыгыдэ калык.

Иносказание—вэс сэмын каласымаш [кэлэсӹмӓш].

Иностранец—вэс кугыжаныш йэҥ [(эдэм) вэскид эдэм].

Инспектор—тэргызэ*, [тэргызӹ, тэргэзӹ].

Инспекция—тэргэр.

Инстанция—тӧнӧж йыжыҥ [ӱлӹц кӱшкӹлӓ пумага кэмӹ, шачмы годшэнок ӹшкӹмӹм пэрэгэн мыштымаш].

Инстинкт—кӧргӧ-шижык*.

Инструктор—паша виктылшэ [пӓшӓ тымдышы].

Инструкция—виктылтыш.

Инструмент—тарман, курал [пӓшӓ (х)ӓдӹр].

Интеллект—уш, шот [ыш].

Интеллигентный—ушаҥшэ йэҥ, уш паша дэнэ илышэ йэҥ [тымэнышӹ эдэм, ыш пӓшӓ дон ӹлӹшӹ эдэм].

Интервал—кокла [ло].

Интервенция—вэс кугыжаныш илышыш толэн пурымаш [вэс кугижӓнӹш нэр цикӹмӓш].

Интервью—вэсым увэртымыла йодышт палымаш [вэсӹ влӓн ӹлӹмӓшӹм кого рак эдэм гӹц газэтэш пэчӓтлаш йадышт пӓлӹмӓш].

Интерес—ышкэ вэклык, таранымаш [пӓлӓш шомы].

Интересно—оҥайын, тарантарэн [пӓлэн шомыш].

Интернат—пырльа илымэ пӧрт (тунэмшэ-влакын) [тымэнышы влӓн икараш ӹлӹм пӧрт].

Интернационал—тӱньасэ пашазэ калык ӱшэм [цилӓ сӓндӓлӹк вӹлнӹш пӓшӓзӹн ушнымаш].

Интернировать—посна вэрэш чумыраш 2 [кугижӓншӹ кӧргӹш колтымаш].

Интимный—шолыкло; **и.-человек**—лишьы таҥ [лишӹл тӓҥ].

Интонация—йӱкшоктыш [йукшактыш, попымашты, мырымашты йук вашталтылмаш].

Интрига—пургэдыш; йӹҥлан тушманым кычалмаш, торэн шогышо [ышкырмаш, кньигӓэш йараташ тӹҥӓлмӹм сирӹмӹ].

Инфекция—см. **зараза** [цэр вашталтмыш].

Инфлюэнца—кылмэн туйэшкымаш [рун вацмаш, вашталтшы цэр].

Информация—увэртарымаш.

Инцидент—ваштолдыш* [лимӓш].

Иод—йод (эм).

Иронизировать—мыскылаш 2, игылташ 1 [мыскылэн попаш].

Ирония—мыскылымаш, игилтмаш [мыскылэн попымаш].

Ирригация—пасу вӱдыштарымаш [1) нырыш выд колтымаш, 2) шушыр мышмаш].

Иск—кычалмаш [кӹчӓлмӓш].

Искажать—пужаш 2, чынгыч ӧрдыжташ [локтылаш].

Искалечить—сусыртэн пытараш [шушырташ].

Искать—кычалаш 1 [кӹчӓлӓш].

Исключать—луктэ-дэн шуаш 2, лӱктэдаш 2 [караҥдыл шуаш].

Исключение—луктын шумаш [караҥдыл шумаш].

Исключительно—ойырэн лукмыла, посна оӥлалмыла [айртэмӹн].

Исковеркать—пужэн кышкаш 2 [пыжгайылаш].

Исколотить—кырэн пытараш 2 [шин шуаш].

Искоренение—вожгэ пытарымаш [вӓжгэ пӹтӓрӹмӓш].

Искоренить—вожгэ пытараш 2 [важгэ пӹтӓрӓш].

Искоса—шӧрын ончэн [тӹрӹнь анчэн].

Искра—ойып, тулӱп, тулойып, сэскэм [ин].

Искренне—согым, вийакш чон дэн [йӓҥ вашт].

Искренний—согым, вийаш чонан [йӓҥ ваштан].

Искривить—кадырташ 2 [пльээмдаш, кӓсӹртӓш].

Искривление—кадыртымаш [пльээмдӹмӓш, кӓсӹртӹлмӓш].

Искромсать—пӱчкэдэн пытараш 2 [роэн пӹчкэдӹл кӹшкӓш].

Искрошить—падышташ 2 [падрэштэн шуаш].

Искусать—пурын пытараш 2 [пырын шуаш].

Искусство—сымыктыш [олмыктыш].
Испакостить—амыртыл пытараш 2 [лäвӹртэн шӹндäш].
Испарение—пушланымаш, пуш лийын пытымаш [пышланымаш].
Испариться—пучэн пыташ 2, пушланэн пыташ 2 [пышланалт пӹтäш].
Испечь — кӱйыктэн лукташ 1 [кӱктэн лыкташ].
Исповедь—йазык касарымаш, йазык йодмаш [сулык кэлэсӹмäш].
Исподволь—изин-изин, эркын-эркын, ольан-ольан [изин-олэн, ирӹкӹн-ирӹкӹн].
Исподлобья — санга вымач [лэпкä лӹвäц].
Исподний—ӱлылсӧ, йымалсэ [лӹвäлнӹшӹ, пындаштышы].
Исподтишка — шыпак, шиждарыдэ [йывырт].
Исполбюро—шуктышо тӱшка [пäшä ӹштӹшӹ полкы (бӹро)].
Исполин—пэш кугу [пиш кого].
Исполком — шуктышо кучэм [пäшä ӹштӹшӹ комитьэт].
Исполнение—штэн шуктымаш [ӹштэн шоктымаш].
Исполнительный комитет—совэт паша шуктышо кучэм, пäшä ӹштӹшӹ комитьэт].
Исполнительный лист — пашу шуктышаш кагаз [суд гӹц кӹчäлäш пумы пумага].
Исполнять—штыл шуктылаш 2; **исполнить**—штэн шукташ 2.
Исполу — лошэш, пэлэ гыч (шташ) [лошэшлä].
Испортить—пужаш 2, пужэн пытараш 2 [локтылаш].
Исправительный—тӧрлатышэ, тӧрлатышан.
Исправить—тӧрлаташ 2, виктараш 2; **исправлять**—[ӧрлатылаш 1.
Исправление—тӧрлатымаш.
Исправно—ласымын* [йаралын].
Исправный — лачлэ, лачлышан [йарал].
Исправтруддом—тӧрлыш-пӧрт.
Испражнение—шормаш.
Испрашивание—йодын налмаш, йадмаш].
Испробовать—палэн ончаш 2, шынэн ончаш 2 [ыштэн анчаш].
Испуг—лӱдмаш [лӱдын калтымаш].
Испугать — лӱдыкташ 2, лӱдыктэн колташ.
Испытание—шымлымаш, шыҥымаш [йадыштмаш].
Испытатель — шыҥышэ, шымлышэ [йадыштшы].
Испытать—шынэн налаш 1 [йадышташ].
Исследование — тӱткын кычалтылмаш [анчымаш].
Исступление – вӱрлыштыш [шам гӹц кэммäш, цäрэн кэрддӹмäш].
Иссякать—кошкаш (вӱд нэргэн); **иссякнуть**—кошкэн пыташ.
Истекшее время—эртэн кайшэ жап [эртӹш жэп].
Истеребить – кӱрын пытараш.
Истерзать — орландарэн пытараш 2 [кышкэд шуаш].
Истерика — орымыла воштыл шортмаш.
Истерический—орымо сэмынак [ородыш кэмӹ гань, шамтэ лимӹ].
Истертый—йагылгышэ; **и. в порошок**—ложаш сэмын тыгыдэмдымэ].
Истец — кычалшэ, тэргышэ [кӹчалшӹ].
Истечение времени—жап эртымаш.
Истечь—йогэн пыташ.
Истина—чын.
Истинно—чынак [лачок].
Истлевание — пич-йӱлымаш, шулымаш [шӱäҥмäш, пӹслäнэн шӱмäш].
Исток—памаш, памаш-шинча, вӱдшинча, эҥэр тӱҥалтыш [äҥыр вуй].
Истолочь—тӱйэн пытараш 2 [шырэн шуаш].
Истопить—олташ 2 [йылатэн шуаш].
Истоптать—тошкэн пытараш 2.
Исторический—тошто лийшэ, тошто годсо [(годшы)].
История—ожнысым ойлымаш, возымаш [тошты ӹлӹмäшӹм сирӹмäш].
Источник — вӱд-тӱҥалтыш, памаш-шинча [вӹд тӹҥäлтӹш, вӹд шолын лäкмäш вäр].
Истощение—каҥтаҥмаш, йарнэн пытымаш [кошкымаш, худаланымаш].
Истребитель—пытарышэ.
Истреблять—пытараш 2, пуштын п.
Истребовать — йодын (кычэн) налаш.
Истрескаться—шэлышталт пыташ 2 [шэлышт шӹнзäш].

Иступлять—нӱшкэмдаш 2 [нӹшкэмдӓш].

Истязать—орландараш 2 [цӓрнӹдэ шиӓш, орландараш].

Исхлестывать — почкаш 2, почкэн пытараш 2 [лывшаш, лывшэн шӹндӓш].

Исход—мучаш, иытартыш.

Исходный—тӱнлӧ, мучашыш лукшо [лӓкмы вӓр, тӹнӓлмӹ вӓр].

Исходящий—лэктын шогышо [лӓкшы].

Исхудалый — йавыгышэ, канганшэ [чӹнвикӓ, худаланэн шӹцшы].

Исцарапать — удырэн пытараш 2, удыркалэн пытараш 2.

Исцеление—парэммаш, эмлалтмаш.

Исцелять—парэмдаш 2, эмлаш 2.

Исчахнуть—кошкэн пыташ 2.

Исчезнуть—йомаш 1.

Исчерпать — коштал пытараш 2, йылт пытараш 2.

Исчислять—чотлылаш 2 [шотлаш].

Исщепать—шэлышт пытараш [тарвашлаш].

Итак—тугэ, тугэлан [тӹн].

Итог—пытартыш, чыламдыш; **итого**—чылажэ [цилӓжӹ].

Итти—кайаш [кэаш].

Их—нуным; **ихний**—нунын [нӹнӹм нӹнӹн].

Ишь—ужат.

Ищущий—кычалшэ.

Июль—ийуль тылзэ.

Июнь—ийунь тылзэ.

К.

Кааба—Магомэт вэран тӱн мэчэтшэ. Тудын пырдыжыштэ ший оратан шэм кӱйым „кааба“ манып.

Кабала—кулышто илымаш [Нэзэрӹн пайан кидӹшты ылӹмӓш].

Кабалистика—йэврэй вэра кнагаштэ ончык лийшашым каласымэ [анцыкыла ылӹмӓшым кэлэсӹмӓш].

Кабанина—ир сӧснӓ шыл [йикий сасна пай].

Кабан—ир узо—сӧснӓ [йикий озы сасна].

Кабак, шинок—аракa кэвыт [ӓракӓ выжалымы вӓр].

Кабачки—тыгыдэ кавын, тыгыдэ каун [тыгыдэ йиш кого охырэц].

Кабель—тьэлэпонлан да тьэлэграплан вӱд йымач колдымо кӱртньӧ воштыр [Вӹд лывэц колтым тьэльэфон, тьэльэграф ваштыр].

Кабинет—1) тунэмшэ-влакын кыдэж, 2) тӱрльӧ паша, альэ кагаз, сӱрэт-кыдэж [тымэньшы влӓн, ӓлы йиш-йиш пӓшӓ влӓн кыдэж].

Каблук—кэм, пашмак-таган [кэм кавал].

Каботажная торговля—вэс калыкын тэнгыз сэр воктэн сату ужалэн погэн коштмаш [вэс кугижаншыштӹ таҥыж сир воктэн нӓлӹн-выжалэн каштмаш].

Каботажное судно—тэнгыз сэрвоктэн коштмо пуш [пыш].

Каботаж—пуш дэн тэнгыз сэр воктэн коштмаш [пыш дон таҥыж сир воктэн каштмаш].

Кабы—огыл гын; **хорошо, кабы не ошибиться**,—йоҥылыш лийшаш огыл гын, йӧра ильэ [ылгэцы].

Кавалерия — имньэшкэ салтак кашак [мыктэшкы салтак полкы].

Кавалер—1, мэдалан йэҥ, 2, ӱдрамаш дэн куштышо, 3 сӧрал йэҥ [ыдырамаш сага каштышы пуэргы; ордынным служэн нӓлшы эдэм].

Кавалькада—имньэшкэ тӱшка[шуко мыктэшкы влӓ].

Кавардак—шотдымо, ратдымэ паша [уратым пашӓ].

Кавычки—йыгыр-чарак; возымаштэ тӱҥ мутым йыгыр чарак дэнэ ойырат, тыгэ: „—“ [сирмашыштӹ тэгэнь йыгыр кагак влӓм шӹндымы „—“].

Кагал—шонго йэврэй-влак канашлан погынымаш [погынымашты когон саслымаш].

Кадастр—1) чыла чонан лэч лӱм (йозак) окса налмаш, 2, мландэ пашалан йӧршым шотлымаш [мӱландылан ак шӹндымӓш (налок нӓлшанланэн)].

Кадетский корпус—описэрлан тунэммэ школ [нэрвиш годшы офицэр влӓн тымэньмы школ].

Кадеты—1) описэрлан тунэммэ рвезэ йэҥ-влак, 2) пойан тӱшка гыч революцийский ваштараш кэлшэн лэкшэ-влак

[1) офицэрэш тымэньшы влä; 2) пойан эдэм влä дон ик корныдон кэшӹ влä].

Кадило—ладын шыкшыктымэ атэ.

Кади—туркын изи сутийажэ.

Кадка—вочко [вачкы, лотка].

Кадочка—лэнэж [лäнъ̈ш].

Кадриль—шукын мужырын ваш куштымаш.

Кадры—тутыш шогышо салтак [халык видӹшӹ эдэм влä; тымдышы влä].

Кадык—логарыштэ тӱжвак лэкшэ лу (шӱшкылмӧ лу) [логэр вӹлнӹш маклака].

Каждогодно, ежегодно — ий йыдэ, ийын [и йӹдэ].

Каждодневно, ежедневно — кэчын [нэчӹнь, кэчӹ йӹдэ].

Каждый (всякий)—кэрэк кӧ [кӱ, кӱ кэлэш, кэрэк кӱ].

Каждый день—кэчын [кэчӹньок]; **не каждый день праздник**—кэчын пайрам ок лий [кэчӹньок айо агыл].

Кажись—дыр, ончо; **кажется это он** — тидэ тудо дыр [ӹндэ, вэкäт].

Кажусь, показываюсь—койам; **кажусь безобразным**—пышт койам [кайам].

Казакин—пӱрэмдымэ, шокшдымо шовыр [мытык выргэм].

Казаки—казак-влак.

Казарка—кугу шуэ лудо [тыгыды йиш кэк-комбы].

Казать—ончыкташ 2; **казаться**,—койаш. **Это вам так кажется**, — тидэ таланда тыгэ койэш. **Он кажется моложе своих лет**,—тудо шкэ ий лэчшэ рвэзын койэш.

Казачек—казакын куштымо; казакла чийшэ тарзэ рвэзэ [казак сэм куштымы; казак выргэм чиэн шаґалшы].

Казбек — Кавказысэ кӱкшӧ курык [Кавказ кого кырык].

Каземат—казамат, тӱрма.

Казенный — казнан. **Он учится на каленный счет**,—тудо казна окса дэн тунэмэш.

Казна—казна-вундо.

Казначей—казна кучышо [казна кычылшы]; **быть у банкира казначеем**—банк озалан казна кучышо лийаш.

Казнить—сут дэн пушташ (лӱэн, сакэн, вуй руалын да монь).

Казнокрадство—казна шолыштмаш.

Казнокрад—казна шолыштшо.

Казнохранитель — казнам, вундым оролышо.

Казуистика — тӱрлӧ йӧным кычалмаш (мут коклаштэ, закон коклаштэ да монь) [кӹлдӹлмäш].

Казусный—йӧсо лийшан; сут коклаштэ, моло вэрэат йӧсо паша [Вуйнамат укэ гӹцок вуйнаматэш попазыман; ньигынам ужтымым ужмаш, шаныдымы лимäш].

Кайма—айва [тӹр кычыш (савыцын моло)].

Каково—могай(э), моганьэ. **Каково это мне слышать**—тидым калышташ малнэм могайэ [махань].

Каков—могайэ; **каково ваше здоровье?**—тыйын тазалыкэт могайэ? [махань?]; **каков он бы ни был**,—тудо кэч могай лийэш гынат [тӹдӹ хыть махань лижы].

Какофония—йыгыжгэ йӱк; пылышлан кэлшыдымэ шомак [пӹлӹшлäн кэлшӹдӹмӹ шактым йук].

Как—кузэ [кыцэ].

Какраз—лачак, лач [жэпэш, лачок].

Каламбур—онгай воштылдыш; тӱрло мутым уштарэн воштылдымаш [1) ваштылтым шамак, 2) кок вэкӹлä ынылымаш.].

Каланча—тул шэкланымэ кӱкшака [кӱкшӹ; тыл пижмым оролым вäр].

Калач—калачэ, ош киндэ [калац].

Калейдоскоп — кэлыштарымэ тӱрло койыктыш.

Калека—сусыр, чакан, чолак [шушыр].

Календарь — тылзал-мут; идалыкаш жапым тылзылэн, кэчылэн шотлымаш [кӹльэндӧр].

Калечить—йӧрдымым ышташ 2, сусырташ 2 [шушырташ, йардымыш колташ].

Калий — шадыргылшан йылгэмчык; тудо ломыжышто шуко лийэш.

Калибер—пуч-вашрӱдэж [пичäл ыраж висä].

Калина — полан-вондо, полан [шаршы].

Калитка—изи капка.

Калориметр—шокшо висымэ атэ.

Калория—шокшо виса; тудо ик килограм вӱдым 1° Цэльсий мартэ [йактэ] ырыкта.

Калоша—галоша, калош.

Каллиграфия—мотор возымаш, сай возымо йӧн [йажон сирымаш].

Калькуляция — ончыч шотлымаш [шотлымаш, шот анчыктымаш].

Калмыцкая автономная область—калмык калыкын посна кундэмжэ [калмык калыкын пасна йылыш вäржы].

Калым (вено)—олно, олын [алны].

Кама—Кам-вӱд, Чолман.

Камбий—выльэ [вильы].

Камелия—1) тӱрльӧ тӱсан Йапон гыч кондымо шудо, 2) ышкэнжым окса дэн вашталдышэ мотор ӱдрамаш.

Каменка — моча-комака, моча-кӱй [момоца камака].

Каменный уголь—мыландэ-шӱ [рок шӱ].

Каменотес—кӱй-рушо, локшичшэ [кӱ локшыцшы].

Каменьщик — кӱй-пашазэ [кӱ пäшäзы].

Камень—кӱй [кӱ].

Каменеть—кӱйанаш 1 [кӱянäш].

Камера—пӱлэм (сут, тӱрло тӧнэж, тӱрмаштэ, тарманэрын моло вэрэат лийэш) [кыдэж].

Камертон — мур-шаныык; мурылан йӱк пумо, äльэ шоктымо ӱэгарым ангарымэ, шаныык гай пурыс, альэ ший дэн ыштымэ [мырышылан йӱк пумо äдыр].

Камешек—изи кӱй [(кӱ)].

Камешки для гаданья — ногыт-кӱй [мужэдмы кӱ вла].

Каморка—изи кудэж.

Кампания—сар жан, кэч могай паша жап [шукын лин ик пäшä ыштäш пижмäш].

Камплот—мэж дэн порсын йӧрӧ кумо вургэмлык [миж доӊ парсын йарэлä комы выргэм].

Камфора—кампара [камфора].

Камышевка—олмыж-кайык [алмыж кэк].

Камыш—омыж [амыж].

Канава—канавэ, кужу кумда выньэм [канава].

Канализация — канаулымаш, канау штылын тӱрлым йоктарэн колтымаш [канава андылмаш шалгыш, выдым дäльäвӹрäм трува мыч колтымаш].

Канал—вӱд-корэм; мыландэ йымалсэ канавэ, кӧргы ыраж.

Канат — кужгӱ кэрэм [кыжгы кэрэм].

Канва—шоктэлтыш; шоктэ гай рожан; тӱр тӱрлымӧ выньэр, шуэ виньэр [шактэ гань шоэ тырлым мыньэр].

Кандалы—йол (кид)-чылвыр, йол сурадымэ шынчыр, чыльыр [кидэш, йалэш чиктымы кыртньи кидäал цынгыр].

Канделябр—кугу сорта-пӱкэн [кого сарта шындым вäр].

Кандидат—вэсын олмэш шогалшаш (йэнг) [вашталтыш эдэм].

Каникулы — каныш-жап [тымэньшы вläн käныпы жэп].

Канитель — 1) вычкыж ший, альэ шӧртньӧ шӱртӧ, 2) толашымаш [шышшылтшы пäшä, ураттэ покымаш].

Канонада—сургыктыш; пушко дэнэ кужун лӱлдмаш [пушка вла дон когон лӱлмыш].

Кантисполком—кантон паша виктыш (кантвик) кантон пäшä видэм (кантвид).

Кантземуправление — кантмландэвик; кантон мландэ пäша виктымэ тӧнӧж [кантон мӱläндӹ пäшä видэм (кантмӱläнд вид).

Кантмеском—кантвэрком, кантонысо вэралыш комитэт [кантоншын вäрэлä комитьэт, кантвäрком].

Кантонное отделение социального обеспечения — кантполышпӧлӧм; кантонысо кэртдымэ-влаклан полшымо пӧлӧм [кантоншын пäшä ыштэн кэртдымы влäläн палшыш айыртэм, кантпалшайыртэм].

Канстатистик — кантшотызо; кантонысым шотыш налшэ [кантоншым шотыш нäлшы, кантшот нäлшы].

Кантонисты--салтак икшывылак. Ожно нуным посна школышто туныктэныт, кугу лиймэкышт салтаклан кайэн улыт. Тидэ шотым 1856 ийыштэ пытарэныт.

Кантон—кантон; рэспубликан кундэмын ужашыжэ [Рэспубликын, областын ушэмжы, 2) китäйыштыш хала лым].

Кануть—йомаш 1, пурэн кайаш 2. **Как в воду канул**,—вӱдыш пурэн каймэ гай йомо.

Канцелярия—кансэльар; возгалмэ кудэж [сирым кыдэж, кынцэльäр].

Канцеляризм, канцелярщина — кӱлэш-окылымат возгалымаш [кынцэльäрäнгмäш, сирымäшäнгмäш].

Канцелярский сбор—канцэльар пашалан окса тӱлымӧ [кынцэльäр пäшä тӱлэм].

Канцлер—министр-вуй; моло министырлан вуй, 2) фин калыкын университэт вуйлатышэ, 3) тошто Российштэ чин пуэдымэ паша тӧрлатышэ [Гэрмань дон Австрийштэ молы министырлан вуй].

Капелла—мураш, шокташ туныктымо эн кугу школ.

Капель—тулэш шӧртньӧ дэн ший ужашым ончымо совыла.

Капельдинер—тьэатырыштэ билэт тэргыпэ, вургэмым шэкланышэ [тэатрышты пильэт торгэйышы, выргэмым оролышы.

Капля—чӱчалдыш [патькалтыш].

Капельмейстер—мурымым, шоктымым виктызэ [мырышы, шактыпы влӓн вуйлалтышы].

Капилярный—вичкыж, ӱп пырчэ гай, вичкыж рожан [выцкыж ӱп пырцы гань пыч].

Капитализм—кӱсэл-вундылык; чыла погым, пого ышташ лиймэ тарманламат посна-посна, йэнг вуйа кучымо шотан илыш [вэс кугижанпы влӓн ылым порадкашты фаврик завот хоза влӓ кидышты]

Капитализация—пого-аклымаш, погын акшым пого гыч налшаш пайдатым ончэн шындымаш [цила хӓдырэш жэплымак].

Капиталист—1) погым, погылык тармапымат шкэ вэрчшэ гына кучыпо йэн; 2) ший-вундан шуко оксан йэнг [кого пойан эдэм].

Капитал—1) кӱсэл-вундо; погым, пого ышташ лиймэ тарманламат, посна-посна ышкэ вэрч гына кучымаш; тыгай шотдэн пашазым шкалан ыштыкташ шонымаш [кого окса, кого пурлык].

Капитальный—тӱнштотан [тынгыцӓн].

Капитулировать—вуй пуаш; сар годым вэс калыклан вуй пуаш, шкэндым сэнгалтмылан шотлаш [вырсы годым сила пытымыкы вэс кидлӓн вуй шиаш].

Каплун—вускэмдымэ агутан [мыныдымы вускэмдымы ӓптӓн].

Капризничать—ньуриланаш 2) ынгырыкалаш].

Капризный—ньурий, ньэчкэ, эрка [нэчкы].

Капуста—ковышта [кавшта].

Капустница—ковышта-лывэ [кавштэ лыпы].

Карабкаться—удыркалаш 2, кырмэдыл кӱзаш].

Каравай—сукыр [сыкыр]; **каравай хлеба**—киндэ сукыр.

Караван—эшак; тӱйэ ӱштыганлык; ир мландыштэ эшак дэн кайшэ ӱштыган тӱшка [ик варэш кэшы возэшкывлӓ, ошман мӱлӓндыштӹ шукы вэрбльӱдэшкывлӓ].

Караковый—шэмалгэ кӱрэн [шимӓлгы кӹрӓн].

Каракуль—шэргакан кудыр пача коваштэ [кыйыр патьа кавашты].

Карамель—когартымэ сакыр; тудын дэн кампэтым штат, аракашкэ пыштат [камвэт].

Карандаш—каранташ, [кырандӓш].

Карантин—чэраралтыш; чэран вэл гыч толшо йэнгым, ӱзгарым ик жап кучэн ашнымаш [цэрӓралтыш цэрӓн варгыц толшо эдэм-влӓм ик вӓрэ урдымаш].

Карась—карака (кол) [карас].

Каратель—орландарышэ [иктӓма гишӓн тыньым орлыкландарышы].

Карат—кӱй-виса; шэргакан кӱйым, шӧртньым да монь висымэ виса [шэргӓкӓн (х)ӓдыр висӓ].

Карать—орландараш 2, йӧсландараш 2 [йасыландараш, орлыкландараш].

Караулить—оролаш 2.

Караулка—орол-пӧрт, орол-кудо (ролы).

Караул—оролышо [оролы].

Карачаево—Черкесская область—Карачэв кундэм, карачэвдэн чэркэс посна илымэ вэршт, 1922-$^{31}/_{1}$-ий годышто посна рэспублик гыч ойырымо.

Карболовая кислота, карболка—карбол-шадырык; мландэ шӱй гыч лэкшэ вӱд. Мландэ шӱй гыч тэгыт лукмо годым вӱд ойырлэн кодэш. Тидэ вӱдым эрыктымэкэ карболка лийэш.

Карго—карапысэ сату.

Карда—кӱртньӧ воштыр шэргэ.

Кардинальный—тӱнг пашалэ, тӱнгло [важ пашӓ (крэной-жок)].

Карельская трудовая коммуна—карэл посна кундэм.

Каретник—повоска иштышэ; жвот шындылмэ клат шот.

Карилы—туркын имньэшкэ [турка мыктэшкы-влӓ].

Каррикатура—мыскара сӱрэт; воштылдышлан мыскылэн ыштымэ сӱрэт [Ваштылташ мыскылэн рисуйымы].

Каррикатурный — мыскаралэ; воштылдышан, мыскылымэ сӱрэт гай [ваштылтыш рисункан].

Кармазин—волгыдо йошкар вичкыж посто [вӹцкӹж йакшар ӹштӹраш].

Карман — кӱсэн. **Карманные деньги**—кӱсэнысэ, тыгыдын кучылтмо окса [кӹшӓн].

Карманник—кӱсэн-вор; кӱсэнчэ [кӱсэнзэ], кӱсэныш чыкэдылшэ [кӹшӓн ирӹктӹлшӹ, кӹшӓн шолы].

Карманьола—прасунзын рэвольутсий мур; тудым куштэн мурат [франпуз рэвольуци мыры-(куштэн мырат)].

Карнавал—Италиаштэ, моло вэрэат ӱарньӓ модыш. [Италийштӹ, моло вӓрэӓт ӱӓрньӓ годшы мадыш].

Карта—мландэ, ола, йал-тӱс (сӱрэт) [мӹлӓндӹм пумагоэш вазэн анчыктымы].

Картежник—карт дэн модшо, картызэ [картла мадшы].

Картежничать — карт дэн модаш [хартла мадаш].

Картельный договор—1) сар годым шкэ коклаштышт сату коштыкташ каҥашымэ кэлыш-мут; 2) кырэдалаш ӱжмӧ кагаз; 3) (пыльэнысым) полонысым мӧнгӧ налаш каҥашымэ кагаз [ик йишь кӓдӹр ӹштӹш фаврик вэсӹвлӓм тэмдӓш ушӭммӓш].

Картечь — шукопульан пудэштыш; пульа дэн тӱрльӧ пудэштшэ ӱзгарым пушкаш шӱшмӧ [шалдыра трапман пыдэштӹш].

Картина—сурэт [картьин].

Картография—карт ыштымаш [карт ӹштӓш тымдымаш].

Картон—кӱжгӱ кагаз [кӹжгӹ пумага].

Картофель—парэнгэ, роколма [тури, роколма].

Карточка—кагаз лыптык, тӱс савэн пыжыктымэ [пумага лаштык].

Карьера—вэр кӱзыш; сайрак вэрым ышташ ыштымаш (пашаштэ) [йажо вӓр гыц эчэ йажаракыш кэмӓш].

Карьерист—вэрыш кӱзышо; эрэ кугу вэрыш пураш тӧчышо, шонышо [кого вӓрышкӹ пыраш шанышы].

Карьер—тӧргымаш, имньэ дэн талын кудалмаш [мыктэн тӧргӹш тон кыдалмаш].

Каскадная песня—таратыш муро.

Каскадный—таратышан.

Касса—1) окса йашнык, шкап; шийвундо; 2) окса пуэдымэ, налэдымэ кудэж; 3) банкыштэ, озан сатучын улшо окса. [Окса урдым вӓр 2) окса пумынӓлмӹ вӓр].

Касса взаимопомощи — ваш-полыш вундо [кӱсэлӓ палшымашын окса пумынӓлмӹ вӓржӹ].

Касса взаимопомощи при профсоюзах—пропсоюзын шкэл-паша ушэм вэлысэ ваш-полыш вундо вэр [профсойузвлӓн тэрвэншӹ иканӓ йктӹлӓн палшымаш окса пумы вӓр].

Касса больничная — туйо-влаклан полшымо вундо [цэрлӓнӹшӹ влӓлӓн полшыш кассы, больньицӹ окса пумы вӓр].

Касса страховая — шучко-авыртыш вундо; тӱрльӧ ойго, йӧсо илыш годым полшымо окса вэр [йасыланымашэш пӓшӓзӹ-влӓн окса ӓшнӹм вӓр].

Кассационный суд — тэргыш-сут; изирак сут пунчалмым тэргышэ сут [ик суд суйымым вэс пачаш кӱшнӹ шалгыш суд суйымы].

Кассационная инстанция—тэргыш-сут-тошкэлтыш; паша почэш вуй шиймэ ончышо пӧлка.

Кассационная жалоба — тэргышан-вуйшиймӓш, паша почэш вуй шиймаш [суд вӹкӹ кого судлан вуй шимӓш].

Кассация—угыч суттэргымаш, пытарышэ, закон почэш ыштыдымэ сутын пунчалмым угыч ончаш пумаш [вэс пачаш суйымаш].

Кассир — окса налэдышэ, пуэдышэ [окса нӓлшӹ-пушы].

Кассировать—йӧрдымашыш лукташ; йӧрдымашлан шотлаш; тӱрлӧ пашам, кагазым йӧрдымашыш лукташ [йардымэш лыкташ].

Каста — йӱла-тӱшка; тунэммашым, йӱлам койышым тукым гыч тукымыш пуэн илышэ йэн кашак [йажон йӱн кочшы йиш эдэм влӓ, ӹшкэ турэш ӹлӹшӹ влӓ, йӓлӹм пыртыдым влӓ (попвлӓ пэрвиш афицэр-влӓ)].

Кастелянша—школышто, больнитсыштэ, моло вэрэат вургэм аралышэ ӱдырамаш; вургэм арал ӱдырамаш [вольницӹштӹ да молы вӓрэӓт выргэм анжышы ӹдырӓмӓш].

Кастрат — вускэмдымэ йӹнг [мыны шулман (вускыдэмдымӹ) эдэм].

Кастрация — вускэмдымаш [мыным шулмаш, вускыдэмдымаш].

Кастрировать — вускэмдаш 2, мускындаш 2 [мыным шулаш, вускыдэмдаш].

Катавасия—лӱшкымаш, толашымаш [талашымаш].

Катаклизма—1)саман воштылтымаш, 2) тӱтан-вӱд авырымаш [вычыдымы кого ваштылтыш].

Катакомбы—1) мландэ йымалсэ илэм, тойымо вэр (тошто годым Крэстос вэрам кучыно-влакын); 2) тошто годсо Йэгипэт калыкын колышо-влак капым кийыктымэ вэрышт [пэрвыш годшы рок пындашты капайэн ыштым ылым кӹдэжвлӓ].

Каталепсия — туйо йӧрылмаш, йонлымаш [йӓнг карштымаш].

Каталог—лӱмнэргэлдыш книга; тӱрльӧ ӱзгарым ик вэрэш возымо [лыдмы пӧркыштӹ (библиотэкыштӹ) уло книгавлӓм иктышкы сирымы].

Катаплазма—шӱктыш эм; сӱваным, моло лӱмым шӱктарышэ эм [сываным, лимым моло шӱктарымы].

Катастрофа—кумыкталтмаш, шалалталтмаш [кого].

Катать — пӧрдыкташ 2, мунчалдыкташ 2; **катать детей**—рвэзэ-влакым мунчалдыкташ [мындырташ, пӧртӓш; ырвэзы влӓм шыпшэдыл пӧртыктӓш].

Кататься—мунчалташ, кудалышташ; **кататься на лошади** — имньэ дэн кудалышташ [имньи дэнэ кыдалышт шыпшэдылаш]; **пот градом катится**—пӱжвӱд шоляэмла йога [пӱжвыд шоляэмла йога].

Категория—кашаклымаш [иктым вэсыдон тӧрэштарымы].

Категорический — пытарэн каласышан [пыт пинчыдын кэлэсымы].

Катер—8-20 кольмо дэн кумо пуш [кого пыш].

Катехизис — йодышт ойлымаш; йодыштмо почэш каласэн туныктымаш; рушла вэралан туныктымо книга [йадыштмы мыч кэлэсэн тымдымаш].

Катод—шӧрыш вий, тулэнэрын шӧрыш шотӓн вийжэ. Т-рэ: Анод.

Каток—мунчалдымэ вэр [конька, йал йэчы дон мадмы вӓр].

Каторга—катырга; титак ыштышым сут пунчал почэш нэлэ пашаштэ кучымо вэр [эдэм пуштшы влӓм суд лимыкы нэлы пашашкын колтым вӓр].

Каури—кишкэ-вуй, ракэ-под, тудым Африкысэ калык окса олмэш, сату олмэш кучылдэш].

Каучук — рэзинта смола; амэрикысэ ик тӱрльӧ пушэнгэ киш [амэриканыштыш пушаны киш].

Кафедра — ойлымо кӱкшака [попым вӓр].

Кафтан—мыжэр [мыжӓр].

Качалка—лӱнгалдышан пӱкэн [лынгалтышан пӧкӧн].

Качель — лӱнгалдыш [утыкӓ, лӧнгыш].

Качество — палдыш [худа-йажо пӓлык].

Каша—пучымыш; **кашица**—вишкыдэ пучымыш, ньэмыр [шыраш, ньэмыр].

Кашевар, повар—кочкыш шолдышо [качкыш шолтышы].

Кашель—кокыртыш [кахыртыш].

Кашемир—вичкыж посто шот [выцкыж ыштыраш].

Кашка — ик тӱрлӧ шудо [ош вуйан мӱан шуды].

Кашлять—кокраш 2 [кахыраш].

Карта—паракотысо пӱлэм [тылвыш кӹдэж].

Каяться — сулык касараш 2 [сулыкым кэлэсаш, ойхыраш].

Квадрат — 1) вашвочшо нил пусак вэр, нил виктуат; 2) иктаж шотым тудо шотла налынак шукэмдымэ шот. Мутгыч: кум кана кумыт-индэшэ [кыткэ-торэшкэ иккань [кыткэдорэш].

Квалификация — кэртмончыш [кэрдмым, пӓлыкым анчыктышам [мыштандыш].

Квартал — урэм альэ моло ужаш [1)ныл-олцӓ-ло; кок просэк ло].

Квартальный — урэм ужаш ончышо [олица анчым вуйлалтышы].

Квартальный отчет — кум тылзаш паша каласымаш [кым тылзаш пашӓ кэлэсӓлтыш].

Квартет — ныл йӹк дэн шоктымо, альэ мурымо муро [ныль йуктон мырымаш].

Квартира—патьэр, пачэр [ватьэр].

Квартирмейстер—патьэр йамдылышэ описэр, салтак [ватьэрзы когӧлалтыш].

Квартирный налог — патъэр йозак [тома окса, ватъэр налог].

Квартировать—патъэрыштэ илаш 2 [ватьэрлäш].

Квартирьеры — салтаклан, красный армийлан пачэр йамдылаш ончык кайшэ йэнг [салтак влäлäн красный армийлäн ватьэр йамдылäш анцык кэшы влä].

Квасить—шопыктараш 2, пожыктараш 2, шукташ.

Квасцы—азаш [шапы каса].

Квас—куас, щопо, шово [шапы].

Квашеный—шо(а)пыктымо(ы), шуктымо(ы).

Квашня—руаш-вочко [куашна].

Кверху—кӱшкӧ [ы].

Квинта—скрипкаштэ эн вичкыж кыл, йӱк нэргэлаштэ визымышэ йӱкшӧ [крипицäштыш выцкыж кыл].

Квинтет—вич йӱк дэн мурымо, альэ шоктымо муро [виц йук дон мырымы].

Квинт-эссенция—кэч монат тӱнлыкшо (йыжынгжэ) [сэк кэрäлжы].

Квитанция—квитансэ; пумо-налмым возымо кагаз [квитäнцы, пумы-нäлмы гишäп пумы пумага].

Квитанционная книга — квитанса кнага [квитäнцы кньигä].

Квит — шот-пытартыш; пушаш-налшашым тӧрлалтымаш; **мы с вами квиты** — мэ тэндан дэн тӧрлатышна [тӧрлымаш цилä пумаш].

Кворум — ситыш-шот (погынымашыштэ) [ситäлык].

Кедр—иман пӱкш пушэнгэ; вичкыж, пушкыдо иман пӱкшан пушэнгэ [пушäнгы].

Кем—кӧн дэн [кӱн дон, кӱ дон].

Кеньги—пунан коваштэ кэм.

Керамика—шун дэн ыштылмаш.

Керамография — шун - сӱрэтлымаш; шунэш ыштымэ сӱрэт [шун дон ыштымы (х)äдыр].

Кереметь—чий марийын, тукым дэн кумалмэ водыж шот, тукым аралышэ [кэрэмэт йымы вадыж].

Керосин — кэросин, красин, кäрäсэм [кырäсин].

Кибитка—квитка, пӱрдышан орава.

Кивать—вуйсавыш 2 [лонäш].

Кидать — кышкаш 2; **кинуть камень**—кӱйым кудалташ [кышкäш; кӱм кышкäш].

Кизяк—тэрыс-кэрмыч [олтышашлык намозы кырпыч].

Кик—см. кантисполком.

Кикимора—1) шинчаш койдымо: вита оза да монь; 2) нэш пышт койдоўдырамаш [сынэäэш кайтымы; пӱшткайшы].

Килограмм—1000 грам: кок крэнгат пэлэш толэш [кок кырвэнäк пэлäкäн кир].

Километр—тӱжэм мэтр, 469 важык чоло [вочык].

Киль—прокот, баржа, моло кугу пуш пундаш вошт кайшэ ныл шӧрынан пӧрньа нэнгыз [баржы пындаш шуран кыд пырэньä].

Кила—пӧшыр, кугу пуалтыш [кäпэш пасна шӹл кушмы, мӹшкыр ыраж].

Кильватер — пуш-кыша; кугу пушлэч вӱд ӱмбалан кодшо кыша, корно [пыш, тылвыш корны].

Кинематика — коштмым тунэммаш; коштмын могайыжым, вийжым ончыдэак тунэммэ шанчэ [мошинäн каштмым тымэньмäш].

Кинематограф—илыш-сӱрэт [ылыш эдэм влä ганьым картьинэш анчыктымаш].

Кинжал — кок шӧрынан кӱзӧ, кэрдэ [кок тӹрäн кӹзӹ].

Киноварь — йошкар чийа (шадырык илэ-вӱд).

Кипучий — шолшо, шолын шогышо [шолшы, шолын шалгышы].

Кипеть—шолаш; **работа у него кипит**—тудын пашажэ шолэш [тӹдын пäшäжы шолэш].

Кипятильник — шолдымо атэ [шолтымы äтӹ].

Кипятить—шолдаш 2, шолыкташ 2 [1) шолташ, 2) кӱкташ].

Кипяток—шолшо-вӱд [шолшы вӹд].

Кирка — кошар вуйан торэш товаршот [торэш таваргань].

Кирпич—кэрмыч, кэрвыч [кырпыч].

Кисель—кышал, кысал [кышäл].

Кисет — тамака мэшак [тавак мэшäк].

Кисея — шуэ, вичкыж выньэр [äндӱлы, вашт кайшы выцкыж мыньэр].

Кисловатый — шадыргырак, шопырак, шопалгэ [шапырак, шапалгы].

Кислород—шопэштыш (йужысо ужаш) шапэштыш].

Кисло-сладкий — шадыргэ-шопо тамылэ, шэрак-шовак [шапырак-тотлы].

Кислушка, щавель—шинчалан-шудо [шапшуды].

Кислый—шадыргэ, шопо [шапы].

Кистень—кэстэн, алдыволак.

Кисть—орлангэ, кид копа, сӱрэтлышын изи помылажэ, йолва, люрко [изи чиалтым мэтэлкэ].

Кисти—йолва, сӧсӧ [йалава].

Кис-кис—кыс-кыс (пырыс кычкырымэ) [котьи сыгырым йук].

Китайка—ош вичкыж, пэнгыдэ выньэр [1) китай олмэ; 2) китай вэты].

Китайский—китай калыкын [китай халыкын].

Китолов—кит кучышо.

Китообразный—кит гай, кит тӱсан [кит-кол гань].

Кит—кит, тэнгызыштэ илышэ йанлык [тангыжышты ылыш кол].

Китоловство—кит кучымаш, кит кучэн илымаш [кит кол кычымаш].

Кичка—тошто руш ӱдырамашын сорока шотшо.

Кичливый—ковыра, копшо.

Кишечник—шолора [шол кӧргы].

Кишеть—тӱшкан тарванылаш; **кишмя кишит**—чарныдэ тарванылэш, шолмыла коштэш [когон погынымашты мынэш—аньэш тарын каштмаш].

Кишка—шоло; **кишечная болезнь**—шоло чэр [шол (шарык шол), шол цэр (карштыш)].

Кишмиш—изьум, йӱзӱм [шолдыра изум].

Кладбище—шӱгарла [колыш пичы, шыгэрлэ].

Клад—мландэш тойымо окса, шэргэ окса ӱзгар [мӱлэндыэш тайымы окса, шэргыкэнь (х)адыр].

Кладенец—кэрдэ, лукла ыштымэ кӱзӧ [лык кызы].

Кладеный—вуско, вускэмдымэ, мускундымо [шулыктымы, вускэмдымы].

Кладка—оптымаш.

Кладовая—иктажым оптымо кыдэж вэр [иктамам оптымо кыдэж, вэр].

Кладь—шурно-каван [кынды кэван].

Клажа—оптыш.

Кланяться—кумалаш, вуйым саваш [кымалаш]; **почтительно поклониться**—жаплэн, пагалэн вуйым саваш [шотэш пиштэн кымалаш]; **кланяюсь тебе этим конем**—тыланэт тидэ имньэ дэн кумалам (имньым пӧлаклэм].

Клапан—пуч-йылмэ [пычыраж пачылтмы чӱчылтмы лэвэш, пыч йылмы].

Кларнет—шийалдыш, пу дэнэ ыштымэ [шишкыш].

Классифицировать—нэргылтылаш (туныктымаштэ, шанчэ шотышто) [палык тон айыраш].

Классик—грэк, рим йылмэ тунэмшэ [грэк, рим йылмым тымэныны эдэм].

Классификация—нэргэлымаш (туныктымаш) [айыралтыш].

Классический писатель—сылнэ мут шотышто пэш сай возышо [пиш йажон сирышы].

Класс——ойыртэмыш (чыла чонан, нылйолан, шулдыран, кол, молат тӱрлын ойырталтыт); [йых ик ышан, ик пашан эдэм вла (фабрикыштыш равочый-вла), 2) школышты ырвэзы влан тымэныны кыдэж].

Класть—опташ 2, пышташ 2 [пишташ, опташ].

Клевать—чӱнгаш 2 [чынгаш].

Клевер—мӱйшудо, кэргэвуй-шудо [мӱшуды, кльэвыр шуды]; **красный клевер**—йошкар мӱйшудо [йакшар кльэвэр]; **белый клевер**—ош мӱйшудо.

Клеверное поле—мӱйшудо нур (пасу) [кльэвэр ӱдымы ныр (ангэ)].

Клевета—алак чогымаш [алак].

Клеветать—чогаш 2 [альаклаш].

Клев—кол кочмаш (колэнгэр гыч) [кол качмаш].

Клеенка—лӱмылымо выньэр; вӱд витыдымэ, колтыдымо выньэр [кыльэ выльвалан мыньэр].

Клей—лӱмӧ [кыльэ].

Клейковина—руаш-ошвӱд [кинды пырцыштыш ош кӧргы нӱнчыкышты руашыштыш шывшылалшы].

Клейменый—тамгалымэ, тистылымэ, войымо.

Клеймить—тамка пышташ, тистэ пышташ [тамгам пишташ].

Клеймо—тамга, палэ, тиста; **фабричное клеймо**—паврик тамга].

Клен—ваштар.

Клепать—таптэн пижыктылаш 1, тапташ 2.

Клепка—тыгыдэ тумо онга, вочкылык пэчкэлык онга.

Клептомания — шолыштмо шумаш; шолышташ шупшмаш, эрэ шолышт илымэ шумаш.

Клетка—чэтлык [пӹрцӹ (мӹньарӹн) шäжäн].

Клещи—азыр [äзӹр]; **кузнечные клещи**—апшат азыр [äпшäт äзӹр].

Клещ—пудий [пыйи].

Клецки—паньэ-лашка, совла гыч чумыркала ыштыл пыштымэ лашка [ӱэш нуштӹлмӹ цыҥа, савала лäшкä].

Клиент—1) каҥашаш толшо, 2) толшо-мийшэ - шотын (вакат дэкэ, доктыр дэкэ) толшы-мишӹ-влä].

Кликать—кычкыраш 2 [сӹгӹрäш].

Кликуша—йӧралдын пийла оптышо, ушдымо шотан йэҥ [пилä оптышо].

Климат—ийгэчэ; йужын йӱштӧ-шокшӹжо [игэчӹ].

Климатология—ийгэчэ тунэммэ шанчэ.

Клин—ишкэ.

Клиника — эмлаш тунӹктымо эмлэр [цэр тӧрлäш тымдым(ы) вäр].

Клиновидная полоса—ишкэ гай аҥа, вэлыш аҥа [ишкäн äҥä].

Клистир, клизма—кутарожыш вӱдым, эмым колтымаш [кутан ырож мышкыш].

Кличка—вольык лӱм, лӱмдылмо лӱм [лӹмдӹлмäш].

Клише—сӱрэт калып [сынлэдӹш аҥа, пысы вуйжыр дон, кызымычаш дон ӹштӹм картьин-(х)аҥа].

Клоака—тӱрлӧ шӱклакэ, шур-шондо лакэ, йӧрдымаш кышкымэ выньэм [мӱлäндӹ лӹвӱлнӹ трува-мыч лäврä йогэн лäкмӹ вäр].

Клок, клочек — ластык, парча, парчак [пӹрцӹ, лаштык]. **выдрал клок волос**—ӱп парчам кӱрын лукто.

Клонить—тайаш 2 [äйäш, пӱгӹртäш, сӹгӹрташ]; **ветер клонит деревья**—мардэж пушэнтым тайа [мардэж пӱшäҥӹм äйä].

Клоп—умдыла [клоп].

Клоун—ыштыл мыскарачэ; (воштылтышо, мускарам ойлыштшо, ончыктышо, штылшэ) [масакланӹшӹ, циркӹштӹ потьикä ӹштӹшӹ (ваштылтышы) эдэм].

Клочья, охлопки—кулап [тавы (мижтыпка].

Клубника—мӧрӧ [кого мӧр].

Клубок—мундыра [мындыра]; **свернуться клубком** — мундырала чумыргаш 2 [мындырала пӹтӹрнäлтäш)].

Клуб — капкыл вийаҥдыш; модыш, лудыш, каныш пӧрт [канӹмлä тымэмьмӹ пӧрт].

Клумба—пэлэдыш йыраҥ [пэлэдӹш пичӹ].

Клык—азу пӱ, ора пӱ [ар пӱ].

Клюв—кайык-нэр [кэк-нэр].

Клюква—сагыльан - вондо [кычэмäн äҥäлтӹш панды].

Клюка—турньа-пӧчыж [кого (тырньа) пӧчӹж].

Ключевая вода—памаш вӱд [вӹдсӹнзä вӹд, шолмаш вӹд].

Ключик—изи сыравоч, изи памаш, [изи сыравач, äҥӹр].

Ключица—вачэ - лу (йэҥын), вӱдлу (вольыкын) [ӹҥӹжä лу].

Ключ—1, сыравоч, 2, памаш [сыравач, шолмаш].

Ключник—сыравоч кучышо [сыравач хоза].

Клякса—амыртымэ; амыртыш [льäвӹртӹш, тамга].

Кляп — умша ишкэ; ожно пушташ нынтаймэ йэҥ умшаш ишкым кэрыт улмаш [ышмаш цикӹмӹ ишкӹ, мытык панды].

Клясться—товатлаш 2, товам ышташ 2 [цурэйаш].

Клятва — товатлымэ, товатлымаш [божымаш].

Клятвенно—товатлэн [цурэйэн].

Клятвопреступник—товатлымым пудыртышо [цурэйӹмлäн алталышы].

Кляузник—шыгырчык, шырпэ-кутан [такэш вуйым шин каштшы, йалазӹ].

Кляузничать — шыгырчыкланаш 2, шырпыланаш 2 [эдэмвӹк такэш вуйым шин кашташ].

Кляча — каҥга имньэ [худа имньи, каҥа имньи].

К началу—тӱҥалтышлан [тӹҥäлмäшэш]; **приходи к началу**—тӱҥалтышлан тол [тӹҥалмäшэш тол].

Книга—кнага [кньигä]; **расходная книжка**—роскот кнага; **приходо-расходная** — окса толмо — лэкмэ кнага [кньигä].

Книгопечатание — кнага савымаш [кньига пэцäтлӹмäш].

Книжка—изи кнага [кньигä].

Книзу—ӱлык(о) [ӱлӹкӹлä]; **дым дует книзу**—шикш ӱлык вола (кайа) [шӹкш ӱлӹкӹлä вала].

Кнутовище—сола-вурдо, сола-вурго [сала нургы(вурды)].

Кнут—сола [лыш, сала].

Княгиня—кньаз ватэ [кӹньӓз вӓтӹ].

Князь—кыньязь, кназь [кӹньӓз].

К, Ко—дэкэ, дэк [докы]; **иди ко мне**—тол мый дэкэм; **собрать к 10-ти часам**—лу шагатлан погаш 2; **лодка пошла ко дну**—пуш вӹд пундашкэ кайыш.

Коадьюторы—полшышо, кугураклан полшышо.

Коалиция—кугышаныш-влакын кэлшымышт; тӹрлӧ кугужаныш-влакын ик ушашалан кэлшымышт [кугижаншывлӓн ушэмлӓнӹмӓш].

Кобель—увэ пий [озы пи].

Кобза—кокол-томпра [томыра].

Кобзарь—томпрачэ [томырзы].

Кобура—лэворвэр-лодак, льэвыр-лодак (ладак).

Кобчик—изи варакш [изи вӓрӓш].

Кобыла—вӹлӧ [выл̈ы].

Кобылка—1) тыгыдэ шудо-шырчык [ӹжар цӹрцӹк]; 2) скрипка кыл йӹмалан [крипицӓ кыл лывӓлнӹш капцака] шындымэ пу ластык [шагалтым изи ханга].

Кобылица—вӹлӧ [выл̈ы].

Коварный—шырпэдылшэ, чойан ондалышэ [тӧрсыр ышан йӓнгӓн].

Ковать—тапташ 2 [таганлаш].

Коверкать—пужаш 2 [ӓмыртылӓш, равэдаш, локтылаш].

Ковер—шарыш; палас [ковӧр].

Ковка—таптымаш.

Коврига—курика [цэла сыкыр, киндӹ].

Коврижка—мӹй киндэ [изи сыкыр, киндӹ].

Ковш—корка [карка].

Ковыль—кылгын (ир-шудо), [цаштра алык шуды].

Ковылять—окшаклак 2, сонгылталаш 2 [акшаклаш].

Ковырять—пургэдаш [ыргэдӓш].

Когда—кунам [кынам]; **когда прибыл**—кунам тольыч [кынам толыц].

Кого—кӧм; **кого видите вдали?**—мӹндӹрнӧ кӧм ужат? [кӹм].

Коготь—кайык-вусо кӹч, кайык кӹч [кэк кӹч].

Когтистый — кӹчан; **зверь когтистый**—йанлык кӹчан [кычӓн].

Ко дню — кэчылан; **к сказанному дню**—каласымэ кэчылан [кэлэсӹм кэчӹлӓн].

Кодекс — закон нэргэлтыш [закон кньига].

Кодекс законов труда — паша закон нэргэлтыш [пашӓ закон кньигӓ].

Кодификатор — закон нэргэлэн возышо.

Кое-где — тыштэ-тушто, йужо-вэрэ [кӹштӹ диштӹ].

Кое-как — тыгэ да тугэ, чакэ-чуко [пэлэк-турэк].

Кое-кто—тидэ-тудо [кыды-тидӹ].

Кое-куда — тышкэ-тушко [кышкышон кышкы-тишкӹ].

Кой—иктаж; **кой что**—иктаж мо [иктӓж мам]; **кой кто пойдет** — иктэвэсэ кайа [кыды-йужыжы].

Кожа—коваштэ [кавашты]; **коровья кожа**—ушкал коваштэ [ышкал кавашты]; **дубленая кожа**—илымэ коваштэ [ӹштӹм кавашты].

Кожа выделанная—илымэ коваштэ.

Кожан—коваштэ шовыр [кожан].

Кожевенный—коваштэ илымэ [кавашты ӹштӹшӹ].

Кожевник—коваштызэ [кавашты мастар].

Кожевная — коваштэ илымэ сурт, пӧрт [кавашты ӹштӹм пӧрт].

Кожица—выцкыж коваштэ, андальэ [выцкыж кавашты].

Кожтрест — коваштэ сату ушэм [кавашты торгэйм ушэм].

Кожура—шӹм.

Кожух—конга-санга [ыжга тылып; камака трува].

Коза—каза [кэсы].

Козакин—шокшдымо шовыр [мытык выргэм].

Козел—каза-тага [кэсы-тӓгӓ].

Козленок—каза-пача [кэсы патьа].

Козий мех—каза коваштэ [кэсы кавашты].

Козлы — шагэ; тэр вуй, орава вуй [шэгы, козла (трандасын)].

Козлятина—каза-шыл, пызэ [кэсы пай].

Козодой—кугу йӹд-варасим [кэсы шывшылшы, пылгом шӹдыр].

Козуля—кугo ир-каза [кэсы].

Козья ножка—пӹй-лукмо азыр [пӹ лыкмы азыр].

Козырек—картуз нэр.

Козявка—тыгыдэ копшантэ [тыгыды кавшаны].

Койка—малымэ тэнгыл, кроват [амалым вăр].

Кокетка—ковыра, копшо [кавыр].

Кокетничать—ковыраланаш 2, кавырталаш 2 [кавырланаш].

Коклюш—утэн кокырымаш (йоча чэр) [ырвэзы кахыртыш].

Кокон—порсын-кудо [парсын шукш ныжаш], порсын шукшын ӳмбалăнжэ пӳтырымӧ порсын.

Колба—кужу шӳйан йандау атэ; кужу вычкыж шӳйан, чумыраш йандау атэ; **пробирная к.**—кок-кум рожан чумыраш йандау атэ [кужы выцкыж шӳйан йамдар ăты, кок-кым ыражан йамдар ăты].

Колбаса—шыл-сокта; **кровяная к.**—вӳран сокта; **языковая к.**—йылмэ сокта [пай-сокта].

Колбасная—сокта ыштымэ вэр [сокта ыштым вăр].

Колбасная лавка—сокта кэвыт [сокта выжалмы лапка].

Колбасник—сокта ыштымэ [сокта ыштышы].

Колбасный яд—сокташ лийжэ айар [сокта йад]; тудо вакыкта, чытырыкта, йужгынам тудын дэнэ йэнг кола.

Колдобоина—орава лакэ [лаксак].

Колдование—локтымаш.

Колдовать—локташ 2.

Колдоговор—тӳшкан кэлыш-мут [иктăма гишăн погынэн ыштăш попымаш].

Колдун—локтызо, йузо пӧрйэн [локтыза йозы].

Колдунья—йузо ӳдрамаш [йозы ыдырăмаш].

Колебать—тайылаш 1; **ветер колеблет деревья**—мардэж пушэнтым тайылэш [тăйăлтăш, мардэж пушăнтым тăйăлтă].

Колебаться—тайышташ 1, тайылаш 1 [тайынăш, тăйылăш]; **море колеблется**—тэнгыз тайылэш [пэлэ-турэ шанаш 2, тангыж тăйынылэш].

Коленная чашечка—пулвуй-шинча [пылвуй сынца].

Колено—пулвуй, йыжын [пылвуй, йэжын].

Колень—пулвуй [пылвуй].

Коленный сустав—йол-йыжын [йал йэжын].

Колесо—орава [арава].

Колечко—онго, колча [оны колца].

Колибри—эн изи кайык (Амэрикыштэ ила) [кэк].

Колика—1) шолышто, альэ могырышто жапын коштымаш; 2) колья (чэр) [ачыла].

Количественный—чумырлык.

Колобок—шишара [шэргинды].

Колоритный—кэлыштарэн чийалдымэ [йажо чиăн].

Коллега—паша йолдаш [пăшă тăн].

Коллегия—тӳшкан кутылатымаш [цупан коголалтылмаш].

Коллектив—кашак тӳшка [икварэш паша ыштăш пижшы вла, цупанлыла].

Коллективный—кашаклэ [цупанман].

Кольчуга—онтыла, колчалан вургэм [кольца вла-дон ыштым выргэм].

Коловорот—кугу проу, пурау [пыра].

Колода—вол [тăгăнă].

Колодец—тавэ [выцынзă, коловэц].

Колодка—калын, рэстанлан чиктымэ ората].

Коллоквиум—шынык-кутырмаш [пăлымăшым пăлăш попымаш].

Колокол—чанг [цанг].

Колокольня—чанг сакымэ вэр [цанг сăкымы вăр].

Колокольчик—йынгыр, онгыр [йынгыл, ынгыр].

Колония—угыч куснымо вэр [йажо, пайан, ăрдыж сăндăлык вла, буржуй влăн кугижăншы кидыш попазышы вла; ылăш кэмы у вăр].

Колонизация—у вэрыш кусныматш [у вăрыш ылăш кэмăш].

Колонист—куснышо [у вăрышты ылышы].

Колорит—ӳзгар тӳс.

Колосок—шурно-вуй [ыржа-вуй].

Колосистый—вуйан; **колосистая рожь**—вуйан уржа.

Колосс—пэш кугу (йэнг, патыр) [пиш кого].

Колотить—кыраш 2, пэркалаш 2 [шиаш].

Колотушка—ӳш.

Колоть—шэлаш, шӱшкылаш; **колоть дрова**—пу шэлаш; **колоть барана**—тага шӱшкылаш [тага шӹшкӹлаш].

Колотье—чыгыш, шужгэ [ачыла]; **колотье в боку**—ӧрдыштӧ чыгыш [ӧрдӹжӹштӹ ачыла].

Колтун—вуйысо тыгыдэ чӱнчала [ӱп имньи аржала партышаҥмаш].

Колупать—пургэдаш [тарваш, кышкэдӓш].

Колчан для стрел—пикш-лодак (ладак).

Кол—кашар мэҥгэ [пичӹ мӓҥӹ, кашар мӓҥӹ].

Колыбель—шӧпка, шыпка [шипкӓ].

Колыхать — тарватылаш [коэштӓш (вӹдӹм)].

Колышек—изи мэҥгэ, пашкар [изи мӓҥӹ].

Кольцеобразный—оҥго гай, шэргаш гай [шӓргӓш гань].

Кольцо—оҥго, шэргаш [шӓргӓш].

Колхозы—пырльа мыландэ озанлык паша [цымыргалтман хозанлык].

Команда—тӱшка йэҥ [эдэм полкы, шӱдӹмӓш].

Командир—салтак шӱдылзо (салтак тӱшка ужашлан); **ротный командир**—ротысо салтак-шӱдылзо.

Командировка—сомылыш колдымаш, сайлымаш [колтымаш].

Командировать—сомыл дэн колташ 2, сомылташ 2 [кэрӓл пӓшӓ дон колташ].

Комар шыҥа, ӱвӹра [кужынэр].

Комбинировать—ратлаш 2, нэргэлаш 2, ушкалаш 2 (тӱрлым) [цымыртылаш, уштарылаш (мошоным)].

Комедия—воштылтышан койдарчык [ӹлӹмӓшӹн потьикӓжӹм сирэн ончыктымы].

Комель—тӱҥ [тӹҥ].

Комендант — ор, карман ончышо [кӓрмӓнӹштӹ (ала кӧргӹштӹ) коголалтышы].

Комендант дома — сурт - ончышо [пӧртлӓн коголалтышӹ].

Комерсант—сатузо [торгэйӹлшӹ].

Комета—почан шӱдыр [пачан шӹдӹр].

Коми автономная область—зыран калык посна кундэм [зырӓн айыртэм сӓндӓлӹк].

Комик—воштылтышо йэҥ [ваштылтышы эдэм].

Коминтерн молодежи—тӱньасэ ырвэзэ-влак ушэм [цилӓ сандалӹкӹштӹш ӹрвэзы-влӓн ушэм].

Комиссар—закон эскэрызэ.

Комиссариат—комисар тӧнӧж [вӓр, кыдэж].

Комиссия—комис.

Комиссия по охране труда—пашачым аралдыш комис [пӓшӓзӹм пэрэгэн шалгышы комис].

Комитет—комитэт; паша виктараш ойырымо тӱшка [пӓшӓ виктӓрӓш айырымы эдэм-цуца].

Комкать—товылаш 2, чумыртылаш 1 [тыражаш, ньэпцӹртӓш].

Комковатый—моклаканрак.

Комментарий—уҥлыктарымаш [ыҥылдартыш]; **комментатор**—йэҥ возымым уҥлыктарышэ [йӓл шамакым ыҥылтарэн пушы].

Коммуна—пырльа, тӱшкан илымаш [комун, иквӓрэш, цуцан ӹлӹмӓш].

Коммунист—комунис, пырльазэ [комунист].

Комната, комнатка — кыдэж, пӧлӧм [кӹдэж]; **детская комнатка**—йоча кыдэж [ӹрвэзӹ кӹдэж].

Комод—вургэм [выргэм] шкап.

Комолый—тӱкыдымӧ, шурдымо.

Компактный—шыгырын, чакыштымэ [цымыралтман].

Компания — арвыльтыш [шукын иквӓрэш погынымаш].

Компаньон—кортак йолдаш, арвыль йолташ [артьэл эдэм].

Компас—компас, мландэ вэлла палдык [сӓндӓлӹк вэл пӓлдӹртӹш].

Компенсация—шоҥышлымаш, шоҥышлык (канымэ шоҥыш оксам пумаш) [тӧвлӹш тӓр].

Компетентный — эн шинчишэ [пыт пӓлӹшӹ].

Компетенция — эн-шинчымаш [пыт пӓлӹмӓш].

Компилятор — молэмдылшэ; йэҥ возыма гыч молэмдыл возышо; тӱрлӧ книга гыч вэрын-вэрын налын вэс книгам возышо [вэс кньигӓ влӓ гӹц постарэн сирӹмӹ].

Комплекс—ушымык, ушытык.

Комплект — тичмашлык (кашак); **у нас полный комплект преподавателей** — мэмнан чыла туныктышо-влак улыт [кэрӓлжӹм ситӓрӹмӓш].

Комплекция—капкыл-кугыт; **у него комплекция хороша**—тудын капкыл сай, кугу [тыдын қăп-кыл йажо].

Комплимент—мактэн каласымаш, мактык [хвальэн кэлэсэн пумаш].

Композитор—йӱклызӧ; мурым йӱклакыш пыштышэ, йӱклылшо [кок-кымшукы йӱкыш мырым сарышы].

Компост—куштратэрыс; тӱрло куштрам пырлъа шӱктымо тэрыс [пырт, шимрок].

Компот—тамлэ саска кочкыш; йэмыжым сакыр дэн шолдымо [мӱан лэм].

Компрометировать—шӱкташ (шонышдэ), вожылмашыш пурташ [вэсын шанымым кӱн гишăн гынъат локтылмаш].

Компромисс—чакнэн кэлшымаш.

Комсомол (коммунистический союз молодежи)—кугижаныш кӧргысо комунист ырвэзэ-ушэм [ырвэзкомушэм; ырвэзы комунист ушэм].

Кому?—кӧлан, кэлан, кӱлан? [кӱлăн].

Конверт—сэрыш-калта [канвэрт].

Конвой—йолалэ, шэклэ йэным коштыктышо салтак [вуйнаматан эдэмым оролыш салтак].

Конвульсия—тӱндыш [кид-йал шыргым, парньам шывшэдымы].

Конгломерат—тӱрлӧ уланык; тӱрлӧ кӱй, молат шун дэн, татыр дэн да монь пырлъа ушымо [мом влăм гынъат йарымаш].

Конгломерат народностей—тӱрло калык ушнык [шукы выръăн йарым халык].

Конгресс—тӱрлӧ калыкгысэ канаш; кугужаныш-влак гыч ойырымо канаш [кугижаншы влă гыц айырым влăн погынымаш].

Кондиция—паша пушо дэн пашазэ кокла кэлшымаш [шамак пумаш].

Кондуктор—вагон, парокот коштыктышо.

Коневод—имньэ кутым вуйлатышэ имньэ; таратэн, виктарэн коштшо [имньи виктăрышы].

Конец—пытартыш, мучаш; **привести дело к концу**—пашам мучашыш шукташ [пытăртыш, кашартыш, мычаш].

Конечно—тугэ шол [тэнгэ йă].

Конечности—кап ужаш, кид-йол [мычаш влă, кид-йал].

Конина—имньэ шыл, пызэ [имньи пай].

Конка—имньэ вагон.

Конкретный—раш койшан [ылшан].

Конкубинат—марлан лэкдэак [кэтэок] ватылă илымăш.

Конкуренция—ӱчашымаш, тавалымаш [икăна иктым эртăш цацымы].

Конкурс—тавалдыш, ӱчашлык (паша) [вэсывлăн гыц йажоракын ышташ цацымаш].

Конница—имньэшкэ салтак тӱшка [полкы].

Коновал—вускэмдышэ, мускундышо [ожы шулшо].

Коновязь—имньэ йолыштымо мэнтэ [имньи йалштым вăр].

Конокрад—имньэ шолыштшо [имньи шолы].

Конно-железная дорога—имньэ дэн коштмо чойын корно [имньи дон каштмы кыртньи корны].

Коннозаводчик—имньэ завот оза (хоза).

Конный—имньэшкэ [имньиэшкы].

Конопатка—пырдыжыш шӱшмаш [стэнăм муш тон шыпмăш].

Конопатчик—пырдыжыш шӱшшӧ [стэнă шышшы].

Конопля, конопель—кыньэ, киньэ [кыньэ].

Конопляное масло—кыньэ-ӱй [кыньэ ӱ].

Коноплянник—кыньэ-вэчэ, поснавэчэ [кыньэ вăр].

Коноплянка—коршангэ-кайык [каржаны вуй].

Консерватизм—тоштыш шупшмаш; тошто закон вэк шогымаш [тошто годшы закон дон шанэн ылышăш].

Консерватор—тоштыш шупшшо [тошты годшым кычышы].

Консервы—1) пычкэмышрак, альэ ужар йантауан шынчалык, 2) кочшаш ӱзгарым пужлымо лэч тӱрлын йамдылымаш.

Консилиум—доктыр-влак канаш; доктыр-влакын чэр нэргэн ойлăт, канашымышт [доктыр-влăн иктăжын цэргишăн ик вăрэш погынымаш].

Конский волос—имньэ шар [ылык, имньи пын].

Конский хвост—чома-шудо, чомапоч [цамавач].

Конский щавель—чома-пылыш [цама пӹлӹш].

Консолировать—полшаш 2.

Конспект — кӱчыкэмдэн - ончыктымо; ыштышашым ончыч раш кӱчыкын возымо, кугун возымым кӱчыкэмдэн ончыктымо [кэлэсӹшӓшлыкӹм мытыкын сирӹмӓш].

Конспирация — шолып кэлшымаш [йывырт погӹнымаш].

Констатировать — лиймым ончыктымаш.

Конституционное собрание—кугжанышлан тӱн̈ закон ышташ погынымаш [кугижӓнӹштыш пӹтӓри закон шӹндӓш халык гӹц айырымы-влӓн погынымаш].

Консультация—каҥаш пумаш [ажэд ынъылдарэн пумаш].

Контакт — кэлшэн [ик ышын] ыштымаш.

Контрабанда—вэс мыландэ гыч шып [йӹвӹрт] кондымаш(сату).

Контракт — кэлшымэ кагаз, кэлшкагаз [шамак ӹштӹмӓш, шамаклымаш].

Контраст — пэш кугу ойыртыш (таҥаштармаштэ); пэш изи дэнэ пэш кугун ойыртыш [шӹнцӓэш тӹкнӹмӹ (шимӹ лошты ошы тӹкнӓ)].

Контрибуция — контрибус; сэҥалтмэ дэч налмэ окса пого [контривуци; сӹҥым-тӓр-окса].

Контроль—тэргымаш (пашам, возымым да монь) [пӓшӓ ӹштӹмӹм тышлымы, тусарымы].

Контролировать — тэргаш 2 [пӓшӓ ӹштӹмӹм тӹшлэн, тусарэн шалгаш].

Контры — ваш кэлшыдымаш [икӓнӓ иктӹштӹм йарыктыдымы-влӓ].

Контузить—сусырташ 2, **он в ногу контужен** - тудо йол гыч сусырталдын [шушырташ].

Конура — пий-вита, пий-пыжаш [пи витӓ].

Конференция — паша кэлыштараш погынымаш [конфэрэнцӹ].

Конфета—кампэтка.

Конфиденциально — шолыпын [йӹвӹрт].

Конфирмация — сут пунчалым йӧплымаш; кугу сут изи сут ыштымылан кэлшымаш.

Конфискация — сут почэш йэҥ погым налмаш [закон лӹмдон шыпшын нӓлмӓш].

Конфликт — ваш кэлшыдымаш, ваш толмаш [ӹлӹмӓш лошты сорэдӓл шумы].

Конфузить—вожылдараш [важылыктараш].

Конфуз—вожылмаш.

Концентрация—чумырымаш, ик вэрыш погымаш [цымырымаш, цымыраҥдымаш].

Концентрировать — йыр чумырташ, погаш, рӱдэштылаш [цымыраш, цымыраҥдылаш].

Концентричный — икйыргэштыман, икрӱдэштыман [цымыргы, цымыраҥдылмы].

Концессия — паша пуаш кэлшымэ кагаз [кугижӓншын шӹргӹм, млӓндӹм вэс кугижӓншӹлӓн тӓрэш пумаш]

Кончаться—пыташ; **дело кончается**—паша пыта.

Кончик—мучаш [мычаш].

Кончить—пытараш [пӹтӓрӓш].

Конь, лошадь—имньэ [имньи].

Коньки—йол-йэчэ, кыргыр, кыргыж [изи йал-йэчӹ].

Конюх—имньэ ончышо.

Конюшня—имньэ-вита, вича [имньи витӓ].

Кооперация—копэратсий; сату налмэ-ужалымэ ушэм [копэрацӹ]; **кооперирование**—копэрацаҥымаш.

Копать — кӱнчаш 2 [(копайаш) кӧрӹнзӓш].

Копеечный—икыршийаш (ший шот дэнэ), кумыраш (ур коваштэ шот дэнэ) [кымураш].

Копер—анис-шудо.

Копейка—икырший (шийла), кумыр (ур коваштыла) [кым-ур (ик окса)].

Копировать — возэн налаш; ожно возымо, савыктымэ гайак ыштэн возаш [вазаш].

Копирование—[вазымаш].

Копить—погаш 2.

Копия—возэн налмэ; чылт иктажын сэмынак ышталтмэ вэс ӱзгар [вазыш, сирымӹм сирэн нӓлмаш].

Копна—копна, ора [капна, ара].

Копоть—шӱй-пурак [сыцаҥдыш].

Коптить—шӱйаҥдаш 2, шикшаҥдаш, шикшым кучаш [сыцаҥдаш].

Копулировать — олма - пу шуйаш 2, ушныктылаш [ушаш (олмавум)].

Копылья—тэрпӱй-влак.

Копыто—волык кӱч [волык кыч].

Копье—умдо, ундо [йӹвш].

Копьеобразный—умдо гай [йӹвш гань].

Кора, корка—1) шӱм, ком; 2) **земная кора**—мландэ ком; 3) **корка хлеба**—киндэ ком; 4) **кора дуба**—тумо шӱм [1) каргыж ком; 4) тум каргыж].

Кораблестроитель—карап ыштышэ [карапльы ӹштӹшӹ].

Корабль—карап [карапльы].

Коренастый—тӱнгата [кымдыкан].

Коренная национальность—тӱн калык [тын ылшы халык].

Коренизация аппарата—паша виктэрым вожандымаш (тӱн калык гыч) [тынэдыман видэм].

Коренник—тӱп-имньэ, торта коклаш кычкымэ [тарта имньи].

Коренной—тӱнысо [тынан, тын].

Корень—вож [важ].

Корешок—йарлык кагаз вож, тӱн [тын лаштык изи важ].

Корзина—тодмо атэ [карзин, уа дон ыштым аты].

Кормежка—пукшымаш.

Кормилец—пукшышо [пукшышы].

Кормить—пукшаш 2.

Корневая мочка—вож тӱшка [шӹртӹ важ, выцкыж важ].

Корневище—вожора [важар].

Корнеплод—вож-саска, рок саска [рок-кыцкы].

Корнерезка—вож пӱчмо [важ пычкэдӹш].

Корноухий—пэлпылышан.

Коробить—куптырташ 2; курмыжташ 2 [кыптырташ, плӭндӭш].

Короб—ӧрза [коропльа].

Корова—ушкал [ышкал].

Коровай—сукыр [сыкыр].

Королек желтоголовый—чунья (кайык) [цунья].

Коромысло—вӱт-вара [выд-вара].

Короста—лӱмӧ [лим].

Коростель (дергач)—карш [карш].

Коротить—кӱчыкэмдаш 2 [кытыкэмдаш].

Короткий—кӱчык [мытык, кытык].

Коротко—кӱчыкын [мытыкын]; **говори коротко и ясно**—кӱчыкын раш ойло [мытыкын, (кытыкын) да раскыдын попы].

Коротковатый—кӱчыкрак [кытыкырак, мытыкырак].

Корпия—йораш пыштымэ ош мамык виньэр [карштыш выдылмы тошты пышкыды мыньэр].

Корпус—1) посна сурт; 2) салтак тӱшка [кого пӧрт, кап].

Корректив—тӧрлатымаш, тӧрлыш, тӧрлык.

Корректно—тӧрлык шот дэнэ.

Корреспондент—1) возыш коштыктышо, 2) увэрым возэн, сирэн пуэн илышэ.

Корчевать—куклаш 2 [куклаш, куплаш].

Корчемство—аракам шолын ужалымаш [йывырт аракам выжалымаш].

Корчить—койышланаш 2, кагыргылаш 1, куптыртылаш 1.

Коршун—курныж [курмыж].

Корыстолюбие—тэмдымэ, ситыдымэ.

Корысть—ситмыжланымаш, сутлык [шыкланымаш].

Корь—ырлыган (йоча чэр), идыркан, кзамык, [ырлыхан].

Корявый—шэдран [шадыран].

Коса—сава, са [са]; **коса нашла на камень**—сава кӱйыш мийэн цэрнэн [са дон кӱ ваш линыт].

Коса—ӱп-пунэм [ӱпыньэ (ӱпынэм), кальапач].

Косарь—косор, куго кӱзӧ [косар].

Косач, тетерев—кӱдыр [кыдыр].

Косить—солаш 2 [салаш].

Косичник, косоплетка—ӱпкандра [ӱпыньэ].

Косматый—шалавуй [аварвуй].

Космос—санталык.

Косноязычий—тутынышо [мытык йӹлман].

Коснуться—тӱкнаш 2 [тыкнаш].

Кособокий—шӧрын ӧрдыжан [тырынь ӧрдыжан, тырынь ӧрдыж].

Косовато—шӧрынрак [тырыньырак].

Косоглазый—шӧрын-шинчан [шайык-сынзан].

Косогор—тайыл, ӧр [кӱкшы тайыл].

Косолапый—шӧрын-йол, торчак-йол [торэш йал].

Косоугольник—кошар-лукло [кошар лык, тырыньлык].

Костер (луговой)—кайык-шӱльӧ [тыл]; **костер безостый**—йывалак.

Костистый—луан, лулэган.

Костоеда—лу шӱймаш.

Кострика—кыньэ-сӱво, йытын-сӱво [кыньэ сӱк].

Костный мозг—лувэм [лу вим].

Кость, косточка—лу, изи лу; **у него только кожа да кости**—тудын луж дэнэ коваштыжэ вэлэ [лу дон каваштыжы вэлэ тыдын].

Костюм—вургэм [выргэм].

Костюмер—тьэатырыштэ модшовлаклан вургэм ургышо [тьэатрыштыт мадшашлык выргэм ыргызы].

Костяная мука—лу ложаш, йӱлалдымэ лу дэнэ ыштымэ ложаш [йылатым лу лашаш].

Костяника—мызэ-мӧрӧ, шымаш [мызымӧр].

Косуля—косила [вэс статьан шага].

Косьба—солымаш.

Косяк—1) омаса, окна йанак; 2) выньэр пӱчкыш [амаса арлу, окньа арлу].

Котелок—изи под [изи пад].

Котенок—пырысигэ [котьиигы].

Котик—тэныз-пырыс, вӱд-пырыс [танғыж вӱд котьи (котьык)].

Котлета—шыл-эгэрчэ, шылэндык, эндыкшыл [пай тара].

Котловина—мӱшыл, под гай йырлап [пад гань лаксак].

Кот—узо-пырыс [озы котьи].

Который—кудо. **Который из них**—кудыжо [кыды, кыдыжы].

Кофе—копэ, чай гайрак йӱыш [кофэ].

Кочан—ковышта-вуй, вуй-ковыстан [кавштавуй].

Кочевать—коштын илаш 2, кусныл илаш. **Цыгане все время кочуют**,—чыган-влак эрэ кусныл коштыт [вӓргыц вӓрыш тӓрвӓныл ылаш].

Кочегар—машинасэ комакаш олдышо [машина камака олтышы, кычагар].

Кочедык—сӱзьӧ [шужыль].

Коченеть—тӱнгаш [тынгаш].

Кочерга—тулвондо [тылванды].

Кочет—омаса-йол [амаса йал].

Кочка—мучывуй, мӧдвуй [мычывуй, шӱнӓ].

Кошевка—рогозан тэр, энгэртышан тэр [рогажан тир].

Кошель—окса мэшак, чонтай.

Кошма—портыш [партыш].

Кошмар—пошырнымаш [лӱдыш омын].

Коэффициент—шукэмдылмэ палэ [шукыэмдыш].

Краб—тэнғыз ракэ [рак].

Краденое—шолыштмо [шолыштмы].

Кража—шолыштмаш.

Край—тӱр, шӧр, вэл [тыр, вуй моңыр]. **Он на краю могилы**,—тудо шӱгар тӱрыштӧ. **В нашем краю сеют пшеницу**,—нэмнан вэлыштэ шыланым ӱдат [мӓ моңырыштына шӓдӓңым ӱдат]. **Край стола**—ӱстэл шӧр [стӧл тыр].

Крайний—тӱрысӧ [кӓтӓ].

Крамола—кугыжаныш ваштарэш тӱрлӧ осалым ойлымаш, ыштылмаш [кугижӓнышы ваштарэш попымаш].

Краниология—вуй корка тунэммэ шанчэ.

Кран, крант—кранг, кранка. **Самоварный кран**,—самавар крант.

Крап—йошкар чийа, шудывож [чиӓ].

Крапива—нуж, почкалдыш [нуж].

Крапивная лихорадка—нуж-мужо; могырэш йошкар вӱдотыза гай вэрынвэрын лийаш, пэш лӱгыпта [нужмыж].

Красавец, красавица, красивый, красивая—йытыра, чэвэр, мотор [дэвэр].

Красильня—чийалдымэ вэр [чиӓлтым-вӓр].

Красильщик—чийалдышэ, чийазэ [чиӓлтышы].

Красить—чиалдаш 2 [чиӓлтӓш].

Краска—чийа [чиӓ].

Красная цена—кугу ак, ситышэ ак [ситӓлык ӓк].

Красная глина—йошкар шун [йакшар шун].

Красная армия—йошкар салтак [йакшар салтак влӓ].

Красная конница—йошкар имньэшкэ [йакшар мыктэшкы (имньиэшкы) салтак влӓ].

Краснеть—йошкаргаш 2 [йакшаргаш]. **Краснеть от стыда**,—вожылмодэнэ йошкаргаш.

Красно—йошкаргын [йакшаргы].

Красноватый—йошкаргырак [йакшаралгы].

Краснокожий—йошкар коваштан [йакшар каваштан].

Краснощекий—йошкар шӱргӓн [йакшар шыргӓн].

Красно-кровяной шарик—йошкар вӱр тыртыш [йакшар выр пырцык (цы-

рәтыж, шыргыштыжӧ выр пырцыкшат укэ)].

Красное дерево—товылго пу [шокшы сандалыкыштыш хадырлык шэргакан пушаңы].

Краснококшайск — Чарла, Йошкар-ола. [Йакшар-ала].

Красный—йошкаргэ, йокшаргэ [йакшаргы].

Красный угол—тӧр (пӧртыштӧ) [йакшар огол].

Красный товар—аршын сату, аршын дэн ужалымэ сату, паврик сату [тыгыды выжалым хадыр: тыгыраш, йалашаш].

Красный яр—йошкар энэр [йакшар йар]. **Красоваться**, — моторын койаш [цэвэрын кайаш ышкымым анчыкташ]. **Он везде красуется**,—тудо чыла вэрэ моторын койэш.

Красота—моторлык [цэвэр].

Красть—шолышташ.

Краткий—кӱчык [кытык, мытык].

Кратный размер—капа-виса. Кутышвисам ончымаштэ, лопкыт виса лийэш.

Крахмал—шӱштыра [роколма (тури) лашаш].

Крах—ного пытымаш [трӱк пытымаш].

Крашенина, пестрядь—олача выньэр [ала мыньэр].

Краюха—курика (нэр, тыр). **Краюха хлеба**—киндэ курика [сыкыр нэр].

Кредитные билеты—кагаз-окса [путама окса].

Кредитное товарищество—окса арымэ кашак, пургак, кортак [окса арым вар].

Кредитовать счет—кагаз пуэн араш [окса дон хадырым вычымэш пуаш].

Кредитор—вучымэш пушо [вычымэш пушы].

Кредит — вучымэш пумаш-налмаш [вычымэш пумаш-налмаш].

Крематорий—колышо капым йӱлалдымэ вэр (комака) [колышым йылатым вар].

Кремация — колышым йӱлалдымаш.

Кремень—тул-кӱй, чакма-кӱй [тылгӱ].

Кремневый — тул-кӱй дэнэ ыштымэ (тылгӱан); **кремневый топор**,—тул-кӱй товар [тылгӱ тавар].

Крепить—пэнгыдэмдаш 2 [пиңгыдэмдаш, цаткыдэмдаш].

Крепкий — чот, пэнгыдэ [пиңгыды, цаткыды].

Крепко—пэнгыдын [пиңгыдын].

Крепнуть—пэнгыдэмаш [пиңгыдэмаш].

Крепость—ор, карман [кармаш].

Крестообразный, крестовидный—крэс гай [крэсты гань].

Крестьянин—крэсаньык, шэмэр [хрэсань].

Крестьянский — крэсаньыкын (хрэсаньын). **Это крестьянская работа**,—тидэ кэсаньык паша.

Кретин—шагал ушан, орадэ [чыдыышан, ороды].

Кривизна—лык-лук [какльака, тӧрсыр].

Кривляться—кагыргылаш [какльаргылаш].

Кривляющийся—кагыргылшэ [какльаргылшы].

Криво—шӧрын, важык, йоштэк [тырынь, вочык]; **писать криво**,—шӧрын возаш [вочык сираш].

Кривобокий—шӧрын [вочык ӧрдыжан].

Кривоглазый — пэлшинчан, шайыкшинчан [пэлсынзан, шайык-сынзан].

Криводушный—шойак-чонан [какльака йаңан].

Кривой, одноглазый — пэлшинчан [пэлсынзан].

Криволапый—шӧрын-капан [кльэчайалан].

Кризис—1) чэр тайналтыш; 2) озанлык пужлымаш (торгаймаштэ, паша ыштымаштэ да монь) [пиш лэлы эртышашлык жэш].

Крикун, крикунья—чарга, кычкыршан [саслышы].

Крик — кычкырмаш, кычкыралдыш [саслымаш].

Криминальное дело—осал паша [закон ваштарэш ыштым паша].

Кристал—кап-ладэштыш.

Критериум — чын-виса, чын-налыш [кирок палык].

Критиковать—танлаш, (танастарылаш) 2; чын шотым кычалаш 2 [икана иктын йара ак йарым тӧрлымаш].

Критик—тӧрсыр тӧрлатышэ.

Кричать—кычкыраш 2 [саслаш].

Кровавый—вӱран [выран].

Кровавый понос, дизентерия—вӱран пушкэдыш [выр пышкэдыш].

Кровельщик—оралтэ лэвэдщэ.

Кровеносный сосуд—вӹр-корно [вӹр шӑр]

Крови, месячное, регулы—ышкэ-вӹр, ышкэ-чэрэт, шкэ-шумо, йола [вӹр, тылзӹвӹй-вӹр, ышкӹмжӹн толшы].

Кровообращение—вӹр коштмаш [вӹр каштмаш].

Кровоостанавливающие средства—вӹр чарымэ амал [вӹр цӑрым йӧн].

Кровопиец—вӹр йӹшо, вэс йэнгым пызырышэ.

Кровопускание—вӹр лукмаш, колдымаш.

Кровосмешение—вӹр лугымаш, родо дэн коштмаш [родньа ӹдӹрӑмӑш дон ӹлӹмӑш].

Кровотечение—вӹр-йогымаш.

Кровохаркание—вӹр-кокыртыш.

Кровь—вӹр [вӹр].

Кров—лэвэдыш, илымэ вэр [лэвӑш].

Кроить—вургэм цӹчкэдаш 2, шулаш [шуаш].

Кролик—ир-мэран [урдым морэн].

Кроме, без—посна, лэч посна [посна, гӹц пасна]; **кроме него никто не приходил**—тудо лэч посна иктат толын огыл [тӹдӹ гӹц пасна иктӑт толтэ].

Кромка—тӹр [тӹр].

Крона дерева—пушэнгэ кышкар, укшора [пушӑнгын формы].

Кропить, брызгать—шаваш 2, шыжыкташ 2 [шӑвыктӑш].

Кроткий—ӱншӧ [пуры, пышкыды эдэм].

Крот—шурган, сокыр кольа [ыдыр].

Кроха—пудырго [ыдыргы].

Крошить—пудыртылаш, падышташ [падырэштӑш]; **хлеб крошится**—киндэ пудыргылэш].

Крошка—пудырго [ыдыргы].

Кругленький, круглый—чумыраш, тыртыллэ, йыргэшкэ.

Кругленько—чумырашын [йыргэшкын].

Кругозор—шоныш кумдык [пӑлымӑш]; **у него кругозор широкий**—тудын шонымаш кумда [тӹдӹ шукым пӑла].

Круг—йыргэштыш, тыртыш.

Кругом—йыр-ваш; **у меня столько дел, что голова идет кругом**—мыйын паша вуй йырваш каймэшкэ уло.

Кружащийся—пӧртшӧ [пӧртшы].

Кружить—пӧрдыкташ 2 [сӑртӑш, пӧртыктӑш].

Кружок, кружочек—тыртыш, тыртыка, йӹргэштыш.

Крупа—шӱраш [шӹрӑш].

Крупнеть—шолдыранаш [шалдыранаш].

Крупно—шолдыран [шалдыран].

Крупный—шолдыра [шалдыра].

Крутить—пӱтыраш 2 [пытырӑш].

Круто—туран, карын, пэшкыдын; **поставить лестницу круто**—тошкалтышым туран шогалташ; **веревка свита круто**—кэрэм кар пунымо.

Крутой—тура; **крутая гора**—тура курык [тура кырык].

Крушина—пиӥломбо.

Крыжовник—изоныык, ужар шоптыр [имӑн шаптыр].

Крылатый—шулдыран [шылдыран].

Крыло—шулдыр [шылдыр].

Крыльцо—пӧртончыл, пулдыр [пӧртанцыл, пылдыр].

Крымская автономная С.С.Р.—Крымысэ С.С.Р.

Крыса—кугу-кольа, комак-кольа [кӹрис].

Крытый—лэвэдмэ.

Крыть—лэвэдаш (пӧртым, оралтым).

Крыша—лэвэдыш [лэвӑш].

Крюк, крючек—сагыльэ [кагак, кӹрӱк].

Крючить—пӱтыраш 2, сагыльташ 2 [пытырӑш].

Кряж—кашка, кӱжго пушэнгэ.

Кряква—ир (ор) лудо; суртысо лудо тудын урлык гыч [кого кэк лӹдӹ].

Кряхтеть—пэнгыжаш 1; пэнгэштылаш 1 [цӹркынӑш].

К семейству—йэшышкэ [ийшышкы].

Кстати—мут савыртышлан, йӧнлан, кӱлэшлан [йаралэш толаш, шамакэш толаш]; **это сказано кстати**—тидэ мут савыртышлан кондэн каласымэ [кэлэсымжы шамакэш тольы].

Кто—кӧ, кэ, кӱ; **кто идет**—кӧ кайа (толэш); **кто-то**—ала кӧ [кӱ аньӑт]; **кто-то говорит**—ала кӧ ольа [кӱ аньӑт пона]; **кто-нибудь, кто-либо**—иктажэ [кӱ гыньӑт]; **кто-нибудь пусть сходит**—иктажшэ мийэн толжо; **если кто нибудь спросит меня, скажите, что меня дома нет**—иктажэ мыйым йодэш

гын, тудо „пӧртыштӧ укэ“ манэа. **Кто-нибудь другой** — иктажэ вэсэ. **Что-нибудь, что-либо**—иктажмо.

Кубанка, белотурка—шыдаҥ урлык [шыдаҥы вырлык].

Кубическая сажень — йыр-важык [кыдшат, кымдыкшат, кӱкшыцшат вочык кыт].

Кубический—йыр-висан.

Кубовая краска—шэмалгэ кандэ чийа [тум чиа].

Кубышка—окса погымо атэ.

Кувшин—кушшин, кринка.

Кувыркать — унчыл-вуйа пӧрдалтараш 2 [вуйын пачын пачаҥдараш].

Кувыркаться—шунгалтылаш 1 [пачаҥаш].

Куда—кушко, куш [кышкы]. **Куда он делся**—куш кайэн. **Куда-бы**—кэч кушко, кэрэк кушко, кушко гына [хыть кышкы]. **Куда-бы он не ушел, найдут**—кэч кушко кайа гынат, муыт [хыть кышкы кэмы мот]. **Куда-бы выйти**—кушко гына кайшаш [кышкы вал лакмыла?]

Кудахтать—кыдэтлаш.

Кудель—кыльаш, муш.

Кудесник, волшебник—йузо [йозы].

Кудри—кудыр, кудыр ӱп [кыйыр].

Кудрявый — кудыран, кудыр-ӱпан [кыйыр]. **Кудрявая голова**—кудыр вуй [кыйыр вуй].

Кузнец—апшат, апсат.

Кузнечик — шудо-шырчык [цырцык (шырцык)].

Кузница—апшат-кудо [апшат куды].

Кузов—курш, пурнья [кырыш].

Кукла—курчак, курчак-кува [поганья].

Куковать—кукулаш 2.

Куколь—покро-шудо [похыра].

Кукушка—куку, кӱкӧ.

Кулак—1, мушкындо, [мышкынды;] 2, йал пойан (коштан). **Ударить кулаком**—мушкындо дэн пэраш 2, мушкындаш 2 [мышкынды, мышкындаш].

Кулик—вӱтэлэ. [Вытэлы].

Куль—мэкэ. **Сыпать в куль**—мэкыш опташ 2.

Культивировать—вийлатараш 2, сайэмдаш 2, тӱвыраҥдаш 2 [йажоэмдаш].

Культура—тунэммаш, илыш йӧндармаш 2, тӱвыра, тӱвӱрчык [тымэньмы, ылыш куштылтарымы].

Культурно - просветительная работа—тӱвыра паша, туныктымо паша [тымдым пашэ].

Культкомиссия — туныктымо комис, тӱвыра комис.

Культ—кумалмэ йӱла, жаплымэ (пагалымэ) шот.

Кумач—йошкар ситса, тарай, порлат [йакшар тыгыраш, хымач].

Кумыс—шопыктымо вӱльӧ ӧран, шӧр; кымыс; кумыс дэн йэҥ тырла.

Куница—луй [лый].

Купальня—йӱштылмо вэр, йӱштылэр [нӱштылмы вэр].

Купаться—йӱштылаш 1, вӱдэш пураш 2 [нӱштылаш]. **И утром, и вечером купаюсь**—эрат-касат йӱштылам [ирэт-вадат нӱштылам].

Купать—йӱштылдаш 2, чывылташ 2 [нӱштылташ, цывылташ].

Купец — купэч, сатузо [купэц].

Купить — налаш. **Я куплю лошадь** — мый имньым налам. **Здесь идет купля и продажа**—тыштэ ужалат, налыт.

Куплет — почэла-мут ужаш; почэла мутын, альэ мурын ныл корныжо. [Стыихын, мырын ныл корны].

Купон — бэлэтын ужашыжэ [бильэт мычаш].

Купорос—ужартар, шинчадар. **Купорос годится на краску**—ужартар чийалан йора.

Купоросный — жартаран, шинчатаран [купоросын].

Купчая земля—пӧтын налмэ мыландэ [налмы мӱландыы].

Куражиться—шотдэ кадыргылаш 2, чыгынлаш 2 [кычакалаш].

Курган — шӱгар кӱкшака [шыгэр кӱкшакэ].

Курдюк — кой-шорык, койа кутанан шорык [кого пачан шарык].

Кур'ер—торйол, увэр кагаз коштыктышо [увэртылшы].

Куриная слепота—чывэ-шинча [цывы сынза].

Куриозный — онгай шотан [потыка].

Курить—шупшаш 1 (тамакам) [шыпшаш].

Курительница—тамак шупшыо [тавак шыпшы].

Курительный табак—шупшмо тамака [шыпшмы тавак].

Курная изба—шэм-пӧрт [шим пӧрт].
Курносый—лапка нэран.
Курок—пычал-йану; **спустить к.**—пычал йанум волдаш 1 (колдаш) [пичӓл йано].
Куропатка—ир-музо, мызэ.
Курорт—туйэмлэр; туй-влак эмлымэ вэр [йажо сӓндӓлыкышты лицым вӓр].
Курсант—курсышто тунэмшэ [курсышты тымэныштъ].
Курсовая разница—тӱрло окса газын ак коклашт, окса ак ойыртыш [окса ӓк кузымвалымы].
Куртизанка—пӧрйэн дэнэ шӱдырнылшӧ ӱдрамаш [кого, пашан эдэм сага пижши кайышланыш ыдырӓмаш].
Куртка—кӱчӱк мыжэр [мытык выргэм].
Курчавый—тово ӱпан, пунан, тованшэ [кыйыр].
Курятина—чывэ-шыл (пызэ) [цывы пай].
Курятник—чывэ-вита, чывича [цывы витӓ].
Кусать—пурлаш [пырылаш].
Кусающийся—пурылшан [пырылшы].
Кусок—пурыдыш, катыш [лаштык].
Куст—вондо [тышкӓ]; **малиновый куст**—энгыж-водно; **кустарник**—вондэр, отэр.
Кустарная промышленность—кид мучаш йӧнозанлык (паша) [Кид пашӓ].
Кустарь—йӧнӓтылтыш, кид-пашазэ.
Куститься—вондэрланаш, одыранаш, вож гыч лэкташ 1 [анаш, тышкӓлӓнаш].
Кутузка—жаплан пэтырымэ вэр [вэрэмӓэш вуйнаматаным питырым вӓр].
Кутаться—лэвэдалташ 1, пӱтырналташ 1.
Кутать—пӱрдаш, лэвэдаш; пӱтыраш 2 [лэвэдӓш, пырдӓш].
Кухня—кочкаш йамдылымэ пӧрт [кыдэж].
Куцый—почдымо, кӱчык-почан, мытык почан.
Куча—ора, кашак; **куча дров**—пуора [ара].
Кучер—йамшык.
Кушак—пота [кушак].
Кушание—кочыш, кочкыш.
Кушать—ньамаш, кочкаш.

Л.

Лабазник—кугу шурно клат орол [кого клӓт оролы].
Лабаз—кугу кылат [кого кылӓт].
Лабиринт—1) шуко пӱлэман сурт, 2) куктэр [шукы кыдэж].
Лаборант—шанчэ пашазылан йамдылалтшэ [когон тымэныпын (тымдымыжы годым) палшышы].
Лаборатория—лончылэн тунэммэ вэр, тӱрло шанчым лончылэн тунэммэ вэр. [тӓнӓшэн, тӧрлэн тымэньмы пӧрт].
Лава—мыландэ-нольык [тыл аныр]
Лавка (скамейка)—олымбал [олманга]
Лавка—кэвыт [лапка].
Лавировать—чын гыч тайнэштылаш 1.
Лавина—тӱшка мыландэ нольык.
Лавченка—изи кэвыт [изи лапка].
Лагерь—салтак лагыр, салтакын кэнэж илэмжэ.
Лад—кэлшыш, умыш; он со всеми в ладу,—тудо чыла дэн кэлша; дело идет на лад,—паша кэлшымашыш кайа [сэм].
Ладан—ладын.
Ладонь—кид-копа [кид-лапа].
Ладно—йӧра [йара].
Ладья—пуш [пыш].
Лазарет—салтак-эмлэр.
Лазить—нушпын кӱзаш 2, тӱкнэн кӱзаш 2 [шӹрнэн кузаш].
Лазурь—ошал кандэ [соталгы-кыловой].
Лай—пий оптымо (йӱк). Слышен лай собак,—пий-влак оптымо шокта.
Лазутчик—щэкланышэ (сарыштэ) [йывырт анчышы].
Лайка—сапийан [пышкыдэмдым пи кавашты].
Лаконизм—кӱчык шомак (ой), кӱчык раш ойлымо, возымо [кытык рашкыды шамак].
Лакомый—тамылэ; **он берет себе лакомый кусок**—тудо шканжэ тамылэ катышым налэш [тотлы].
Лампа—лампэ.
Ламентация—шортын ойлэн ньуслымаш.
Ландшафт—пӱртус сӱрэт, [каймаш, сӓндӓлык каймашым вазэн нӓлмы].

Ланцет — доктырын кӧк тӱран кӱзыжӧ [доктырын карштыш пычмы кызы].

Лапа — копа; медвежья лапа, — маска копа [лапа].

Лапидарный — раш кӱчӱкын унлыктарымэ, возымо (кӱйэш, моло пэнгыдэ вэрэшат).

Лапоть — йыдал, йындал, йондал [йыдал].

Лапша — лашка [лашкӓ].

Ларь — лар; кугу йашлык.

Ласка (зверь), — кольа-йос [кальа йаш; сэмӓлымаш].

Ласкать — шыматаш 2, вӱчкаш 2 [сэмӓлаш].

Ласкательное имя — нэчкэ лӱм (лым).

Ласковое слово — шыма мут [сэмӓлым шамак].

Ласточка — вараксим, варасэм. Л. поет, — вараксим мура [цыгак].

Латунь — той, вӱргэньэ дэн вӱдвулно варымэ.

Лачуга — кудо.

Лаять — опташ 2. **Собака лает** — пий опта.

Лгать — шойышташ1, ондалаш 2 [алталаш].

Лгун — шойыштшо, ондалышэ [алталышы].

Лебеда — кэншудо [муйан].

Лебедь — йӱксӧ, йӱкыш, йӱкчо.

Лев — арыслан [Льэф].

Левша — шалагай [шалахай кид дон кычылтшы].

Левый — шола. **Левая рука** — шола кид [шалахай].

Легализация — законлан йӧрышыш лукмаш [закон дон йарыктымаш].

Легальный, лояльный — законлан йӧрышо [законлан йарышы].

Легенда — тоштым кутырмаш, ойлымаш [тошты (йамакла) шайа].

Легендарный — тошто, йомак гайак [йамакларак ышдон йажоэмдэн шындэм шайыштмаш].

Легион — шотдымо шуко.

Легитимация — 1) законыш пуртымо [(пыртымы)], 2) икшывылан налмэ.

Легкий — куштылго. **Это легкая работа** — тидэ куштылго паша.

Легонько — куштылгын.

Легконогий — куштылго йолан.

Легковатый — куштылгырак.

Легкие — шодо. **У него легкие не здоровы** — тудын шодыжо таза огыл.

Легче — куштылгынрак. **Больному сегодня легче** — туйылан тачэ куштылгырак.

Легковым извозом — куштылгын кычкэн коштшо.

Ледник — нӧрӧп, ийан-выньэм [мӱгырэп].

Ледокол — ийпудыртылшо.

Ледорез — ий пӱчшӧ [и пычшы].

Ледоход — ий каймаш [и кэмаш].

Лед — ий [и]. **По реке идет лед** — энгэрыштэ ий кайа.

Лежать — кийаш 2 [киаш].

Лежачий — кийшэ.

Лежка — кайык-вусо киймэ вэр [кимы-вӓр].

Лежма — кийэн.

Лейка — йоктарымэ, вӱд шавымэ атэ [шӓвэн выд кышкым лангыш].

Лекарство — эм; **Глазное л.** — шынча эм.

Лексикон — мутэр, мут нэргэлымэ книга [шамак шот].

Лектор — лудшо (шанчым, шанчэ ойлымым) [шайыштын тымдышы].

Лекция — тунуктымыла лудмаш [шайыштын тымдымаш].

Лента — тасма, мландэ вискалымэ тасма [льэнда].

Лень — йолколык, йогылык [ӧрык].

Лен — йытын [итын].

Лениться — ӧрканаш 2, йолколанаш 2 [ӧркӓнаш].

Ленинизм — Лэнин туныктымо [Лэнинын тымдымашыжы].

Лепесток — пэлэдыш пылыш.

Лепешка — эгэрчэ, шэркиндэ.

Леса — энгэр-вот [ӓнгыр-ват].

Лес — чодыра, кожла [шыргы].

Лесзаг — чодра йамдылышэ пӧлка [пырэньам, пум йамдылышы кого ушэм].

Лесник — чодра орол [шыргы оролы].

Лесничество — ончымыла, кучылтмыла ойырымо чодра пӧлэм (ужаш) [шыргы видэм].

Лесничий — чодра паша виктызэ [шыргы видэм вуй]. **Лесной доход** — чодра пайда [шыргы дохот].

Лесозаготовка — чодра йамдылымаш (ужалымыла да монь) [шыргы хадыр йамдылымаш].

Лесоистребление — чодра пытарымаш.

Лесонасаждение—чодра шындылмаш [пушӓнгы шындылмаш].

Лесопильня, лесопильный завод — онга-шэлмэр, онга-шэлмэ вэр, завот [ханга пилым завот].

Лесопромышленник—чодра йӧнозанлык кучышо [шӹргы пӓша ӹштӹш хоза, шӹргы йӧнлӧзы].

Лесотдел — чодра паша пӧлка [шӹргы пӓшӓм виктарышы айыртэм].

Лесоустроитель—чодра паша тӧрлатышэ [шӹргы тӧрлышы, тӧрлызы].

Лестница—тошкалтыш, паскыч.

Лета—ий, кэчылак [Игэчэ влӓ].

Летария—йонглэн малымаш, тӹлыкэш миймаш [шижтэ ӓрньӓ, тылзы, молы амалымаш (пэр)].

Летать—чонэшташ 2.

Лететь чонэшташ.

Летний день—кэнэж кэчэ.

Лето — кэнэж [кӓнгыж].

Леток—мӱкш коштмо рож, кийэ-рож.

Летопись—ожно возымо [игэчэ сирымаш].

Летосчисление — ийшот [игэчэ влӓ шот].

Летучая мышь — кас-вачырэнтэ, водо-вычырангэ [Цӓрӓ шылдыран кальа].

Летяга — лэтэшка.

Лечебница — эмлымэ вэр.

Лечить — эмлаш 2 [лицаш, тӧрлаш].

Леший — таргылдыш, тарвылдыш, арыштыш, йакшывай [йэкшӱк].

Лжеприсяга — шойак-това [присак дон алталымаш].

Либерал—эрыкышланышэ [шамакшы дон халыклан пурым шанышы].

Либо — альэ. **Либо победить, либо умереть**—альэ сэнгаш, альэ колаш [лывы сынгаш, лывы колаш].

Ливан—тамылэ ӱпшан киш [йажо пышан киш].

Ливень—талэ йӱр [кышкэн йурмаш].

Лига — ушнэм йынлак [ушэм].

Лига наций — пойан кугужан-влак калык ушэм [халык ушэм].

Лидер — кашак вуйлатышэ [партиштыш вуйлалтышы].

Лизать — нулаш 2 [нылаш].

Лизун — нулышо [нылышы].

Ликвидадия — пытарымаш, **Л. союза** — ушэм п. **Ликвидировать**—пытараш 2, кошарташ 2.

Ликовать—йывырташ 2 [сусу лиӓш].

Лилия — сарана [пэлэдыш].

Лимнограф — вӱд кӱзымым возышо машина.

Лимон — лэмон.

Лингвист — йылмызэ, йылмэ лончылам шинчышэ [шукы йылмым палышы].

Линия — корыш [киша, корны].

Линия отреза — пӱчмо корэш [шӹчмы корны].

Линь — тото (кол) [таты].

Линючий — чийа кайшан, сын кайшан [чиӓ кэшан].

Линять — кулаш йогаш 2 [пын вашталташ].

Липа — пистэ, пиштэ.

Липнуть — пижаш 1. Сэра липнэт к рукам, — киш кидэш пижэш.

Лира — 1) шоктыш, 2) италианын 25-ыршийаш окса [1) кӓрӓш гань шактыш; 2) итальян влан ши окса (37½ ур).]

Лирика — шӱм шижмэ возыш, шӱмвозыш [тошнан сирымаш].

Лирический — шкэ тӱсымым возыман, шӱмтӱсымым возыман. [Ышкэ тырхымашым сирымы].

Лиса — рывыж. **Лисенок** — рывыжигэ.

Лист, листок — лостык (кнагаштэ), лышташ (пушэнгыштэ) [ылышташ].

Листообразный — лышташ гай.

Листопад — лышташ вэлмаш (йогымаш) [ылышташ вилмаш].

Литера — йӱкпалэ [буква].

Литератор — сылнын возышо [шанымашыжым йажон сирэн мыштышы, книга лыкшы].

Литературный труд — сылнэ вовымо паша [шанымашым йажон мыштэн сирымаш].

Литр — кок кырэнгат пэлэ вӱд пурымо атэ [кок кырвэнгак пэлӓк выд пырым аты].

Лить — йоктараш 2, вэлаш 2. [опташ, кышкалаш, вилаш].

Лихорадка — кылмыктыш, йӱштымужо [ӱштымуж].

Лицевой счет—лӱмал-шот (окса пашатэ).

Лицемер—койышланышэ, иктым шонэн вэсым ойлышо [алталышы].

Лицо — шӱрго - пылыш тӱс [шыргы пылш]; **на нем лица нет**—тудын тӱсыжо укэ.

Личная явка — шкэ толмаш, кончымаш.

Личный листок — шкэ лӱм - кагаз [ышкэ лымэш сирым пумага].

Лишай — умдыла - чэр, чывыгутан [лим, цывы кутан, лиман цэр].

Лишать — налаш 1, укэлташ 2; **он лишен свободы**—тудын эрыкым налыныт [иктамадэ кодаш].

Лишение свободы — эрык дэч посна кодымаш [ирык нялмы].

Лишний — уто.

Лишь — вэлэ. **Он любит лишь одни деньги**, — тудо оксам вэлэ йӧрата.

Лобный — санган [лэпкан].

Лоб — санга [лэпка].

Ловелас — ӱдырамаш почэш курзталшэ [ыдырамаш паштэк кыргыштальшы].

Ловец — кучышо.

Ловить — кучаш 2.

Ловкий — йӧнан [пысын кычылтшы].

Ловля — кучымаш.

Ловушка—лӧдӧ, лӱдӧ [лӱды, шӧргыш].

Логика — раш шонымо закон нэргэлтыш (шанчэ) [толкы дон шанымаш].

Логический — раш шоныман [толкы дон шаныман].

Лодка — пуш [пыш].

Лодочник — пуш оза, кучышо [пыш хоза].

Ложбина — изи корэм [лапата].

Ложиться — возаш 1. **Он ложится в 10 часов**,—тудо лу шагатыштэ возэш [вазаш].

Ложка — совыла, паньэ [савала].

Ложно — шойакын [алталэн].

Ложь — шойак [алталымы].

Лоза — вӱд - уа.

Лозняк—тыгыдэ вӱд - уала.

Лозунг — кӱлэшлэ*) кӱчык мут [шанымым мытыкын кэлэсымаш].

Локализировать — пысманлаш, вэржым налаш [цымыраш].

Локомобиль — машина [вагон шывшы машина].

Локомотив — вагон коштыктышо машина.

Локон — ӱп - парча, ӱп - йарым [ӱп - йарэм].

Локоть — кыньэр, кыньэр - вуй.

Ломать — пудырташ 2.

Ломоть — шулдыш [ламыт].

Лом — лом, пӧстӧр.

Лопата — кольмо. **Железная л.**—кӱртньӧ кольмо.

Лопаться — пудэштылаш [пыдэштальташ].

Лопух — лопшудо, коршангэ [лапа шуды].

Лорнет — кид кучэман шынчалык.

Лосина — шордо, шордо пучо шыл [шарды - пай].

Лоскуток—ластык, лапчык [изи лаштык].

Лось — шордо, шордо пучо [шарды].

Лоток — тагына [лоток].

Лоханка — лакан [логан].

Лошадь — имньэ [имньи].

Лошак — эшак дэч шочшо имньэ [**осел** манмы гыц шачшы имньи].

Лубок — кӱр [кыр].

Луг — олык [сӓрӓн, алык].

Лужа — вӱдлакэ (шора) [выд лаксак].

Лужайка — шаршудо [сӓрӓн йонгы].

Лужок — изолык [цӓрӓ вӓр, изи сӓрӓн].

Лукавить — онталаш 2.

Лук — 1) шоган, соган [охыра] 2) пикш - йонгэж].

Луковка — шоган - вуй [охыра - вуй].

Лукоморье — тэнгыз - икса [тангыж иксӓ].

Лукошко — комдо.

Лунатик — сонлызо; йӱдым киньэлын шиждэ коштшо [йыдым кыньылын шижтэ каштшы].

Луна — тылзэ, тылчэ. **Новолуние** — у тылзэ. **Полная луна** — тичмаш тылзэ [тэмшы тыльзы].

Лунный — тылзан. **Лунный свет** — тылзэ волгыдо. **Лунная ночь** — тылзан йӱд [тыльзы соты].

Лупа — кугэмдышэ йанда [когоэмдыш йыргэшкы стьокла].

Лупить — тӧргалдаш 2, нузыллаш 2. **Лупиться**—нузылгылаш 1, ныгылгаш. **Кожа лупится** — коваштэ ныгылгылэш [итырайаш, ныгӓш, шыгыльӓш, кошкэн шэлышт вилаш].

Лутошка—нымыштэ [нэмэсты].

Лучение рыбы — колым корсака дэн кучымаш.

Лучина — чыра [лӧцэнӓ (пэлтыш)].

Луч солнечный — кэчэ - йол [йал].

Лучок — мэж лӱйлымо йонгэж [миж лӱлмӹ йангыж].

Лучше — сайрак, йытырарак [йажорак].

Лущить — шӱвынчаш, шӱгынчаш [итырайаш].

Лыжи — йэчэ.

Лыжник — йэчызэ [йэчы дон кашшы].

Лыко — ний [ньи].

Лысый — чара-вуй [цара лэпкан, цара вуйан].

Льгота — куштыләмдымаш.

Льготный — куштыләмдыман.

Льдина — ий-комылья, ий-касак [илаштык].

Льносырье — шӱдырыдымӧ йытын [шыдыршашлык итын].

Льняное масло — йытын ӱй [итын ӱ (ӱтыну)].

Льняное семя — йытын нӧшмӧ (нӱшмӱ).

Льстить — пыльдыртаташ 2, мыльтыжаш, пыльгыжаш 1, [пытырналтылаш].

Любвеобильный — чот йӧратышэ [пиш йаратышы когон пуры].

Любезно — йӧратэн, товлэн. **Он так был любезен со мной, что весь вечер не отходил от меня** — тудо кас мучко мый дэнэм йӧратэн шынчыш.

Любимец, любимица — йӧратымэ.

Любитель,-ца — йӧратышэ. **Он любитель собак** — тудо пийым йӧратышэ.

Любить — йӧраташ 2, йӧралташ [йараташ].

Любовно — йӧратэн. **Он это делает всегда любовно** — тидым тудо эрэ йӧратэн ышта.

Любовь — йӧратымаш.

Любопытный — кӱлэш огыл ончылтшо колыштшо [мам кэлэш анчылт кашшы].

Люди — йын-влак [эдэмвлә].

Людоед — йын кочшо [эдэм качшы].

Люлька — шӧпка, шэпка, шыпка [шипкә].

Люстра — шуко лампэ, альэ сорта тул [шукы тылан лампы].

Лягать — чумэдалаш 1, чумэдаш 2, [чымаш]; **лягнуть** — чумал колташ.

Лягушка — жава, ужава, муний.

Ляпсус — ойлымаштэ, возымаштэ йонгылыш [йондымаш, самынь ыштымаш; анчэн шоктымаш].

М.

Мавзолей — шӱгар ӱмбалысэ кугу кӱй. Кӱй колатка, тойымо оралтэ [хрэсты варэш эдэм тайым вылан изи пӧртгань шындымаш].

Магазин — кугу кэвэт, кылат. Хлебный магазин, — киндэ-кылат, магазин.

Магарыч — налмэ-ужалымэ сий.

Магик (колдун, чародей) — шинча-лумышо [сынза ломышы].

Магический — шинча-лумышан [сынза ломышы].

Магия — шынча-лумыш [сынза ломымы].

Мадера — йошкар арака.

Мазать — шӱраш 2. **Мазать колеса**, — оравам шӱраш 2 [шырaш].

Мазурик — олталышэ [алталышы].

Мазурка — польак-куштымо [куштым сэм].

Мазь — шӱрыш; шӱрыш-эм [шырыш].

Май — май тылзэ, ага тылзэ.

Майский жук — май коншангэ.

Мак — макэ.

Макароны — олым гай нӧнчык, лашка гайырак [ыражан лашкә].

Макать — чыкаш, чыкэн нӧрташ [тэмдалаш, цикалаш].

Маклер — сатучо-коклазэ [выжалшналаш палшышы].

Маковка — вуй-пундаш, вуй-пӧрдӧм [вуй портэм, вуй пындаш].

Максимум — эн куго, эн шуко [сэк шукыжы].

Макулатура — йӧрдымо савыш [сырымы, йардым пумага].

Малая медведица — шоктэ шӱдыр [изи карка шыдыр].

Маленький — изи; **маленько** — изын, изин.

Малец — изи рвэзэ.

Малина — энэж, энгыж [ынгыж]. **Малинник** — энэж-вондэр [ынгыж вар].

Малиновый цвет — энэж тӱсан [ынгыж пэлэдыш].

Малиновка — чэкчэмыш (кайык) [каржаны йал].

Мало — шагал [чыды],

Маловажный—шагал кӱлэшан [изи пӓшӓн].

Маловато—шагалрак [чӹдырӓк].

Маловерие—шагал иньанымаш.

Маловерный—шагал-иньанышан.

Маловесный—шагал-висан.

Маловодный—шагал вӱдан [вӹдан].

Малоголовый—изи вуйан.

Малодушный—лӱдшырак.

Малоизвестный — шагал-шинчымэ, шагал-палымэ.

Малокровный — шагал вӱран [изи вӹрӓн].

Малолетний—изи рвэзэ, шагал-ийан [изи ырвэзы].

Мало-мальский—изи шотан.

Малоопытный—шагал шынышэ [чӹдым пӓлышы].

Малоприбыльный — шагал пайдан [изи паришӓн].

Малорослый—изи капан.

Малосведущий — шагал шинчышэ [чӹдым сӹнцышы].

Малосольный—шагал шӧнчалан [изин сынзалтымы].

Малоупотребительный—шагал кучылтман [ниш кычылтмы агыл].

Малоценный — шагал акан [изи ӓкӓн].

Мальчик — рвэзэ, эргэ [пӱэргы ырвэзы].

Малютка—изи рвэзэ [изи ырвэзы].

Малярия—йӱкшӧ-мужо [ӱштӹ мыж цэр].

Мама, мать—ава [ӓвӓ].

Мандат—лӱм-кагаз [лӹмдӹм пумага. лӹмӓндӹм пумага].

Манера—койыш.

Манкировать—пашам ӧрканэн ыштылаш [йӓрнэдӹлӹштӓш].

Мануфактура—вургэмлык сату [вургэмлык (мыньэр, ыштырӓш)].

Марать—амырташ 2 [лъавырташ].

Марий—марий [мары].

Марийская автономная область—Марий кундэм [марын ышкэ сандалыкшы].

Муж—тудын марийжэ.

Марка—маркэ; **м. почтовая**—поштомаркэ.

Маркий—амыргышан [лъавыргышы].

Марле—шуэ выньэр (эмлымаштэ кучылтмо) [шоэ мыньэр].

Маробзу—Марий кундэмысэ мландэ паша ончышо пӧлка [марын ышкэ сӓндӓлыкӹштыш мӱлӓндӹ пӓшӓ видыш].

Маробисполком — Марий кундэмын паша шуктымо кучэмжэ.

Маробсобез—Марий кундэмысэ сусыр йэнлан полшышо пӧлка.

Маробтруд—Марий кундэмысэ паша коклам ончышо пӧлка.

Маробфо — Марий кундэмысэ окса кучылтмо пӧлка [Мары сӓндӓлыкӹштыш окса кычылтшы айыртэм].

Мародер — вожылдымо толышо, саргодым шолыштшо [вырсы годым колышы влӓнӹм шолыштшы].

Марс—Чолпан (шӱдыр) [Марс (шӹдыр)].

Март — март [тылзы]. В марте открыта Марийская автономная область,—март тылзыштэ Марий кундэм почылтын [март тӹлзын (Маробласть) марын ышкэ сӓндӓлыкшы пачылтын].

Марш — тан тошкал каймаш, тан каймаш.

Маршрут — кайшаш корно [кэмӓшлык коряы].

Масленый—ӱйан [ӱӓн].

Масленица—ӱйарньа [ӱарньӓ].

Маслить—ӱйандаш 2 [уандӓраш].

Масло—ӱй. Ӱ. Растительное масло,—нӧшмӱй [нӱшмӱ гыц ыштым ӱ].

Маслобойка—ӱйлукмо, ӱйзавод.

Масса—тӱшка, тӱча [кого, шукы].

Массивный—тӧпката.

Массовая работа—тӱшка паша [халык ло пӓшӓ].

Массовый протест — тӱшкан вуйшиймаш, шукын ваштарэш лиймым ончыктымаш [шукын йарыктыдымаш].

Мастерица — мастар, уста ӱдрамаш [кид мастар ыдырамӓш].

Мастерство—мастарлык [кид-паша].

Мастер—мастар.

Маститый—илалшэ [ылӓлшы].

Масть—тӱс [ыын (ква ыынан)].

Масштаб—изэмдыш-виса.

Материал — авал тӱнг *) ӱзгарлык, ӱзгар [ыжгар].

Материальная помощь—пого-полыш, ӱзгар (арвэр) дэн полшымаш [окса дон, ӓдыр дон палшымаш].

Материк — ава-мландэ, ава-рок [ӓвӓ. мландыы].

Материнский — аван [äвäн]. **Материнская ласка** — ава вӱчкымаш [äвä сэмӓлымӓш].

Материя—авал-тӱнглык.

Матерой — илалшэ, шонго [ылӓлшы цаткыды].

Матерь, мать—ава [äвä]. Девушка по матери — ӱдыр аваж гай (аважым поктэн) [äвäжы гäнь ыдыр].

Матица—ава-каштa [пӧрт äвä].

Матка — ава; **м. пчелиная** — мӱкш-ава.

Матня, мотня—шӧрака-поч [пындаш (йалаш п., пырэтныык п.)].

Мат—ашык [äшык].

Матовый цвет—вудака тӱс.

Маточник—ава-кудо, ава-чэтлык.

Матрас, матрац — козга, кожга [мацала тӱшäк].

Махалка — кужу сола [лышэдылмы хäлыр].

Махать — рӱзаш 2; **махнуть платком** — шовыч дэн рӱзалдаш [салаш, лышэдылäш, савыц дон лышал колташ].

Мах—шӱлӧ [шыл].

Мах—солалдыш; **маховая сажень**—шӱлӧ дэн висымэ важык [салатыш; шыл дон висым вочык].

Мачиха—изи-ава, изи ватэ-ава, мандава [вараш äвä].

Мачта—прокот-мэнгэ, пуш-мэнгэ.

Машина—машинька, машин; **швейная машина**—ургымо машина [ыргым-машинä].

Машинально—машина гай [машинала, машинä гань, пäлыдэок].

Маяк—майак.

Маяться—йӧсланаш 2 [йасыланаш].

Мгновение—тыманмэш, шынча пийалмэш; **в одно мгновение**—тыманмэш [сынца кымалтым жэп].

Медведица—ава-маска [мӧскä äвä].

Медведица (созвездие) — шоктэ-шӱдӱр.

Медведь—маска [мӧскä].

Медвежий—маскан [мӧскäн].

Медвеженок—маска-игэ [мӧскä игы].

Медицинский врач—калык эмлышэ доктыр [халык тӧрлышы доктыр].

Медвяная роса — мӱй-лупс [мӱан лывш].

Медик — эмлышэ (доктыр, пэршыл) [йасы тӧрлышы].

Медикаменты—эмлак [цэр тӧрлышлык, цäрэмдышлык].

Медицина—йэн эмлымэ шанчэ [эдэм парэмдылтыш, торлатылтыш].

Медицинский пункт — йэн эмлымэ вэр [эдэм тӧрлэм].

Медленно — йуватылын [ирыкын, ольэн].

Медленный—йуватылшан [ольэн].

Медлить — йуваташ 2; **он всегда медлит ответом** — тудо вашэш каласаш эрэ йувата [шывшаш, тырхалаш, тыды ныгынамат шамакшым шывшэш].

Мед—мӱй [мӱ]; **липовый мед**—пистэ-мӱй.

Медная монета—вӱргэньэ окса [вӹргэныы окса].

Медовая лепешка—мӱй-эгэрчэ, шорва-киндэ].

Медовый—мӱйан.

Медоносный — мӱйан, мӱй-лукшан (шудо, пэлэдыш).

Медь—вӱргэньэ.

Межа—чэк, пысман [пысмäн].

Между и меж — коклаштэ; **между нами будь сказано**—мэмнан коклаштэ каласымэ лийжэ [лошты, ышкэ-лоэшна палымна лижы].

Межевать — пысманлаш 2 [пысмäнлаш].

Межовщик—пысманлышэ, мэжэвой.

Межсоюзное об'единение — ушэмвлак чумыргымаш, ушнымаш [ушэмлäм иктыш сӓрымаш].

Мел — пор, ошпор.

Мелкий — тыгыдэ, куакш. **Мелкий песок**—тыгыдэ ошма.

Мелкая река — куакш энэр, [тыгыды, коаш, коаш ыныр].

Мелко — куакшын, тыгыдын [коаш].

Мелкозернистый — тыгыдэ пырчан (пырцäн).

Мелкосемянный — тыгыдэ урлыкан (вырлыкан).

Мелкота — тыгыдэ.

Мелочная (бакалейная) лавка—тыгыдэ сату кэвыт [тыгды адыр лапка].

Мель — куаш вэр, тальака [коаш вäр].

Мельник — вакш-ончышо [мэльнык].

Мельница — вакш [вäкш]. **Ветряная м., ветрянка** — мардэж-вакш.

Мельчить — тыгыдэмдаш, тальакандаш.

Мельче — тыгыдырак, тыгыдынрак.

Меморандум — ушэш возыктышо кагаз [ышэш нälшашлыкым сирäлтым книга].

Мена — вашталдымаш.

Меня — мыйым.

Менять—вашталдаш 2.

Мера — виса.

Мерзлый — кылмышэ.

Мерин—алаша

Мерить—висаш.

Мерно—висэн.

Мероприятие—йöнэштыш, паша колдыш.

Мертвый — колышо.

Месиво — йöрымо, нöштылмö, варымэ. **Месить лошади**—имньылан йöраш 2. **Месить тесто** — руаш нöштылаш [йарымы (йараш) киндым нуштылäш].

Месить — вараш2, нöштылаш, [нуштылäш, йараш].

Мести — ӱшташ, [ыштылäш].

Место — вэр [вäр]. **Он остался без места**—тудо вэрдэ (вэр дэч посна) кодын [тыды вäртэ кодын].

Местность — вэл, могыр [вäр].

Местожительство — илымвэр [ылым вäр].

Местоположение — вэрын киймыжэ [ылшы вäр].

Месторождение — шочмо вэр.

Месть — ӱчо [тäрэш шотэш эдэмлäн худам ыштымаш].

Месяц — тылызэ, тылчэ [тылзы].

Месячно—тылызын, тылзылэн, тылзэ йэда.

Металл — мэтал (вӱргэньэ, кӱртньö, моло).

Метелка — ӱштэр-воштыр [ыштылмы ваштыр].

Метка — палэ [палык].

Метла — ӱштэр-воштыр. **Метловище**—ӱштэр-воштыр вурго [салко, салко вурды].

Метрика — мэтрик, шочмо-колымым да монь возымо книга [шочмы колымы сирым книга].

Метр — 1,4 аршын кужыт виса.

Мех — илымэ коваштэ. **Лисий мех**—рывыж коваштэ [мижäн кавашты, ырвыж к.].

Механическое выбытие—шиждэ лэкмаш [жэп (срок) эртым дон лäкмäш].

Мехи — пош, кöрык [шӱлыш].

Мечта — шукташ лийдымэ шонымаш.

Мечтать — шуктыдымым шонаш 2 [шанаш].

Меч — кэрдэ.

Мешать — лугаш, йöраш 2. **Мешать масло́ с салом**—ӱйым шэлдэн лугаш, йöраш 2 [лыгаш, йараш, ӱ дон шэлым йараш].

Мешенина — лугымо, варымэ [йарымы].

Мешкать — йуваташ 2, йуватылаш 1. **Не мешкай** — ит йуватыл.

Мешковатый — мэшак гай, лöптырэс [мэшäк гань ашындарыдым].

Мешкотно — йуватэн [вэрэмам эртарэн].

Мешок — мэшак.

Мешочек — изи мэшак.

Мигание — шинча пийалмаш, ш. сыматылмаш [выртылмаш].

Мигать — шинча пийалаш 1. [выртыштäш].

Мизгирь — куго энгырэмыш [äнгырэмшы].

Мизерный — изийан, шинчаш пэрныдымэ [утла изи].

Мизинец — изи-парьна, каза-парньа [käзä парньа].

Микроскоп — изончыктыш, [сынцä дон уштымым кайыктыш охоньица влä].

Милова́ть—сэрлагаш 2 [лоэш вазаш; йараташ].

Милостивый — сай, поро кумылан [пӱры шанышы ыштышы].

Мимоходом — эртэн кайшыла [эртэн кэшылä].

Миниатюра — изилык.

Миниатюрный — пэш изи [пиш изи].

Минимум — эн изи, эн шагал [сэк изи].

Миновать — эрташ 2 [эртäш].

Минувший — эртышэ. **Минувший дэнь**—эртышэ кэчэ.

Минус — шагалэмдымэ палэ [пäл нäлмы пäлык атымы]

Минута — минут.

Минуть — эрташ 2.

Мир — тӱньä, тӱньча, сандалык.

Мирить — сöрастараш 2, кэлыштараш 2 [пурэмдäш].

Мириться — сöрасаш 2, кэлшаш 2.

Мирно — тыныс, тынысын.
Мирный — тыныс.
Мироед—йэнг вий дэн илышэ, коштан.
Миротворить — тыныстараш 2.
Миссия—пумо паша, паша виктарышэ тӱшка [ышкэ вэк сӓрӓш колтымаш].
Митинг — мутланаш погынымаш.
Младенец — аза [ӓзӓ].
Младшая сестра — шужар [шыжар].
Младший брат — шольо [шольа].
Млечный путь — кайык-комбо корно [кэк комбы корны]
Мне — мыланэм, малнэм, малам [мылӓм].
Мнемоника — шарнык-шанчэ, шарнык-виктыш [пӓлык дон ӓшындӓрӓш тымдымы].
Многие — шукыжо, шукышт.
Много — шуко.
Многоженство — шуко ватанлык.
Многократно — шуко кана [шукы гӓнӓ].
Многолетний — шуко ийаш.
Многопольный — шуко-нуран (пасуан).
Многоречивый — шуко мутан, шомакан.
Многосторонний — шуко-шӧран, могыран [шукы моңыран].
Многословие — шуко-мут [шукы шамак].
Многоугольный — шуко пусакан, луканн [шук оголан].
Многочисленный — шуко шотан.
Множимый — шукэмдыман [шукэмдымы].
Множитель — шукэмдышэ.
Множить — шукэмдаш 2.
Мной и мною — мый дэнэм [мынь, мынь донэм].
Могила — шӱгар [шыгэр].
Могильник — шӱгар-вэр.
Могучий — кэртшэ.
Можжевельник—лӱмэгож [лымэ кож].
Можно — лийэш.
Мозг —вуйвэм, вуйлэм, вуйторык [вим].
Мозжать—коржаш 1 [каршташ].
Мозоль — вӱтотыза [алтаца].
Мозольный — вӱтотызан [алтацан].
Мой, моя, мое — мыйын, миньын [мыньын].
Мокнуть—нӧраш 2 [цырцынӓш].
Мокрица — пэшкыдэ таракан, ночко таракан.
Мокро — ночко [начкы].
Мокроватый—ночкырак, ночкалгэ.
Мокрота (харчек)—рун [рун кахыртыш].
Мокрый—ночко [начкы].
Молва—шомак.
Молвить—пэлэшташ 2.
Моление — кумалдыш [йымы ыдылмаш].
Молельня — кумалмэ вэр [ыдылмы вӓр].
Молеточина — когарыш кочмо [когэршы качмы].
Молиться—кумалаш 1 [ыдылаш].
Молить—йодаш 1, сӧрбалаш 2 [сарвалаш].
Молниевидный—волгынчо гай [валгынцыш гань].
Молния — волгынчо, волгэнчэ [валгынзыш].
Молодежь—рвэзылак, самырык [ырвэзы влӓ].
Молодить—ырвэзэмдаш 2.
Молодой—рвэзэ, самырык [ырвэзы].
Молодость—ырвэзылык.
Молодушка—у ватэ, орйэн, орйынватэ [ар-вӓты].
Молоки — ош-мӧртньӧ [озы-кол мӧртньы].
Молоко—шӧр, шӱжэр [шыпэр].
Молокосос — шӧр-шупшо, вуйэш шудымо [цызы качшы, ырвэзы].
Молотилка—кырымэ машина [кылтэшимы машина].
Молоток—чӧгыт [изи молот].
Молоть—йоңышташ 2 [йаңышташ].
Молотьба—шиймаш, кырымаш [килтэ шимаш].
Молочная — щӧран; **м. корова**—шӧран ушкал [шыпэран, шыпэрӓн ышкал].
Молочница — шӧр ужалышэ [шыпэр выжалшы ылырамаш].
Молча—пэлэштыдэ.
Молчаливый—пэлэштыдыман.
Моль—когарыш, когаршэ [когэршы].
Мольбище — кумалмэ ото [ыдылмы вӓр].
Моментально—тыманмэш(кэ) [выртын].
Момент — тат, жап [пиш мытык жап].

Монастырь—манастыр.
Монета—окса (вӱргэньэ, ший, шӧртньӧ дэнэ ыштымэ).
Монетчик—окса ыштышэ.
Монисто—шийаршаш.
Моногамия—икватанлык шот [ик вӓтӹ дон ӹлӹмӓш].
Монотеизм—ик йумылан иньанымаш.
Монотонный—ик йӱкла шоктэн шогышан.
Монумент—кугу палдыш (шӱгар кӱй) [шӹгэрлӓ кого пӓлӹк (кӱ, хрэстӹ пӧрт)].
Мораль—сайыл*, койыш сайылтыш [пурыя-йажон ӹлӓш тымдымаш].
Моральный—сайлыкан [пуры, йажо].
Моргать—шинча пийалаш 1 [сӹнцӓм кымлымаш].
Морда—мурда; **морда**—вольык-вуй.
Море—тэнгыз, тэнгыз [тангыж].
Мореный—шужыктэн ашнымэ [(шӹндӹмӹ)].
Морить—шужыктэн ашнаш 2 (морайаш).
Морковь—кэшыр [морко].
Мор—мор.
Морозить—кылмыкташ 2.
Мороз—йӱштӧ [ӱштӹ].
Моросить—шыжаш 2; **моросит**—шыжа (пунйур) [тыгдын-йураш].
Морфология—лад-лэктыш (йылмыштэ, кушкылышто да монь) [тӹн шамак лӓкмӹ тымдымаш (сарымаш пижӹктӹмӓш)].
Морщина—куптыртыш.
Морщиться—куптыргаш 2 [кӹптыргаш].
Москательная и скобяная торговля—чийа дэнэ кӱртньо ӱзгар ужалымаш.
Москва—Моско (ола).
Мосол—лу.
Мостик—изи-кӱвар [(кывэр)].
Мостить—кӱварлаш 2 [кывэрлаш].
Мостки—пашма, пасма.
Мотать нитки—эргаш 2 [йалдаш; мындырташ].
Мотив—сэм, мурсэм.
Мотовило—йолвондо [йалванды].
Мотовка—пӱтрэч [улым пӹтӓрӹшӹ].
Моток—пӱтрэм [пашма].
Мотыга—катман, торэш-товар [торэш тавар].
Мотылек—изи-лывэ [лӹпӹ].
Мохнатый—пунан, лузга [кужы мижан].
Мох—рэгэнчэ, моко [рэгэнь].
Моча—шондо, кужмо [кыжвэк].
Мочала—мочыла [мацала].
Мочевой пузырь—шӱвырон [хаң].
Мочение—нӧртымаш.
Мочить—нӧрташ 2.
Мочиться—шалаш 1, кужаш 1, нӧраш [нӧрӓш, кыжаш].
Мочка (корневая)—тыгыдэ вожла [важ].
Мошенничество—олталымаш [алталымаш].
Мошка—ӱвыра, шыңа [ӹвӹрӓ].
Мошна—чондай [окса мэшӓк].
Мощность—вийанлык [кэрдмаш].
Мощный—вийан [силан; кэртшӹ].
Мрак—пычкэмыш [пӹцкэмӹш].
Мрамор—лончылан-кӱй; тыгыдэ пырчан кап-ладэштышан татыр (извэска) кӱй (шэмэ, ошо, йошкаргэ, нарынчэ лийэш) [пыңгыды, йагылтым кӱ].
Мрачный—шӱлыкан.
Мстительный—ӱчӧ шуктышо, ӱчылышан, [шӹдӹм кычэн эдэмлӓн худам ыштышӹ].
Мстить—ӱчӧ шукташ 2, ӱчылаш 2.
Мудрость—куго акыл, куго уш [пиш шанэн мыштымаш].
Мудрый, мудреный—кугу ушан, шонышан [кого ышан].
Мужать—кугэмаш 1, вийаңгаш 1.
Муж—марий, ульмо [мары].
Мужчина—пӧрйэн [пӱэргӹ].
Музей—тоштэр [тошты годшы ӓдӹр влӓм анчыкташ пэрэгэн урдым вӓр].
Музыка—шоктыш [шактыш].
Музыкант—шоктышо [шактышы].
Мука—ложаш [лашаш].
Мука—орлык.
Мукомол—йоңыштышо [йаңыштышы].
Мумия—1) йошкар чийа; 2) тӱрлӧ эм дэн шӱрымӧ колышо кап [йакшар чиӓ; коргӹ лӹкман шӱтӹмӹ эдэм кап].
Мундштук—чувык.
Мурава—шаршудо [жар шуды].
Муравей—кутко [кыткы].
Муравейник—кутко-шуэ [кыткы шӱнтӓ].
Мускул—чокашыл, шийан-шыл [шыртан пай; шӹл].
Мускулистый—чока-шылан [шӹлӓн].

Муслить—шӱвылдаш 2, тазылташ 2 [шӹвӹльвӹд дон нӧртӓш].

Мусолить—тазылтылаш 1 [шӹвыльвӹд дон нӧртӓш].

Мусорить, сорить—куштырандаш 2 [сӱклӓш].

Мусор—шӱк, куштыра [кыныж (сӱк)].

Мусорный—шӱкан, куштран [сӱк].

Мутить—румбыкташ 2.

Мутноватый—румбыканрак [льӓвӹрӓврӓк].

Муха—кармэ [арашӹнӓ].

Мухомор—кармэ-понго [арашӹнга понгы].

Мучение—ындыралтмаш [йасыландармаш].

Мученик,-ца—ындыралтшэ [кого йасым йӓл гыц ужшы].

Мучитель—ындырышэ [йасыландарышы].

Мучить—ындыраш 2, индыраш 2 [йасыландараш].

Мучиться—орланаш 2, ындаралташ 2 [йасыланаш; мутьалташ].

Мучной—ложашан [лашаш].

Мщение—ӱчӧ [худа дон кусӹм тӱлӹмӓш].

Мы—мэ [мӓ].

Мылить—шовынаӊдаш 2 [шавыньаӊдаш].

Мылкий—шовынаӊшан.

Мыло—шовын, совын [шавынь].

Мыловарение—шовын шолдымаш.

Мыловар—шовын-шолдышо (шолтышы).

Мысленно—шонэн гына, каласыдэ [шанэн].

Мыслящий—шонышо [шанышы].

Мыть—мушкаш 1 [мышкаш].

Мыт—шора-чэр, шора [пышкэдӹш].

Мычать—эӊгыраш 2, энэраш 2 [лавыжаш].

Мышь—кольа [кальӓ].

Мышьяк—наргӱмыж [мушньак].

Мягкий—пушкыдо [пышкыды].

Мягкосердечный—пушкыдо шӱман [пуры йӓнгӓн].

Мякина—арва [ӓрвӓ].

Мякнуть—пушкыдэмаш 1 [пышкыдэмӓш].

Мялка—тулэ, толэ.

Мясо—шыл, пызэ, пай.

Мята (трава)—пӱтньык (шудо) [мӓт шуды].

Мятель—поран (тӱргыктымӓш).

Мять—тулаш 2, туржаш 1; **мять лен**—йытын [итӹн] тулаш.

Мяукать—мийоклаш 2 (пырысым маныт).

Мяч—мэчэ, топ.

Н.

На—ӱмбалнэ, ӱмбалан, ӱмбак(э): **на полу**—кувар ӱмбалнэ (на вопрос кушто); **на пол**—кӱвар ӱмбалан; **на пол**—(на вопрос кушко)—кӱвар ӱмбак(э) [вӹлны, вӹлӓн].

Набаловать—ньэчкыштараш 2, эркаландараш 2 [нэчкӹш колташ].

Набалтывать, наболтать—кӱлэш кӱлдымашым ойлышташ 1 [лыгалташ]; **наболтать**—лугэн шындаш 2 [лыгэн шӹндӓш].

Набарышничать—парышым налын ситараш 2 [паришӹм нӓлӹн шӹндаш].

Набат—иктаж могай тарман дэнэ калыкым кычкырмаш [пыдыратэн цанышимӓш].

Набег—толаш, шупшын налаш коштмаш [шыпшын нӓлӓш каштмаш].

Набегать, набежать—куржын мийэн пэрнаш 2 [миэн тӹкнӓш, кыргыж миӓш].

Набело—ошыла, ошэш.

Набережный—сэр тӱрысо [вӹд тырӹштӹшӹ].

Набить, набивать—шӱшкаш, шӱшкын шындаш [шышкӓш].

Набивка—шӱшмаш [шышмӓш].

Набирать—погаш 2; **набрать**—погэн шындаш.

Наблюдать—эскэраш, ончэн шагаш [тӹшлӓш].

Набойка—кэм-кӧтэрма; паврикыштэ ситса ыштымаш, сӱрэтлымаш; капэш савымэ выньэр [кэм кавал вӹлвал кавашты; ситцым шалтымаш].

Набойщик—кырышэ, ситса штышэ [шишы, ситцым чиӓлтӹшӹ].

Набожный — йумым чот пагалышэ, йумылдышан, [йымым шанышы, йымыдылшы].

Наболеть—коржын, корштэн пыташ 2 [карштэн шыңдаш].

Набороздить — йыран корным ышташ 2 [шага кишам ыштэн шыңдаш].

Набор—погымаш, погымо.

Наборщик — йӱк-пал погышо [йук палым-буква-влам погышы].

Набрасывать — ӱмбала кышкаш 2; **набросать** — ӱмбала кышкэн шындаш [вылан-вылан кышкаш].

Набрести — тура толаш, вэрэшташ [Палыдэок миэн шагалаш, вэрэшташ].

Набродиться—коштын ситарэш.

Набросок — шэмэш ыштымэ (возымаштэ, сӱрэтлымаштат), [йарэнок ыштэн шоктыдымы (сирымашты, картын ыштымашты)].

Набрюшник — мӱшкыр-йымал [мышкыр вылвал (айыл)].

Набухать — лӧчаш 2; **набухнуть**—лӧчэн шинчаш [лӧчаш, лӧчэн сынцаш].

Наваживать—шупшыктылаш 1; **навозить, навезти** — шупшыктэн шындаш, шупшыктэн опташ [шукы шывшташ, шывштэн шындаш].

Наваливать—ӱмбала опташ 2; **навалить** — оптэн шындаш [вылан опташ].

Навалка—[оптымаш].

Навалять — почандараш 2 [пачандарэн шындаш].

Навар—1, урыс пыштымаш, 2 шӱрол лэм лэктыш.

Наваривать — кӱртньым йӱлатыл ушаш 2; **наварить** — йӱлатэн ушэн шындаш 2 [кыртньым йылатыл ушаш, йылатэн ушэн шындаш].

Наварка — кӱртньым ваш пыжыктымаш.

Навастривать—пӱсэмдаш 1 [пысэмдылаш]. **Навострить** — пӱсэмдэн шындаш [пысэмдэн шындаш].

Наващивать — шиштылаш 2; **навощить** — шиштылэн шындаш. [Шыштылаш, шыштылэн шындаш].

Наведение—виктарымаш.

Наведываться — коклан ужаш пураш 2; **наведаться**—ужаш пурэн лэкташ 1 [палаш микалаш, ужаш пыраш].

Навеки, навек—курым мучко, курымлан [курымэш, курым мычкэш].

Навербовать—иктаж пашалан йэным погаш 2 [иктажы пашалан эдэмым погаш].

Наверно—ала, ала-мо, вэкат; **наверно так**—тыгэ ала мо, [вэкат].

Наверстывать, наверстать — йара эртарымым тэмаш, шукташ [йара эртарымы варэш ыштэн шокташ].

Навертывать — пӱтыралаш [пытырашл, пӱтырэдаш 2; **навернуть**—пӱтралаш, пӱтрал шындаш [пытырал шындаш].

Наверху—кӱшнӧ.

Навертеть—пӧртыктэн шындаш [сартэн шындаш].

Навес—лэвалаш [лэвалаш, ыльэ].

Навеселе—йыбыртышыла [хырамын, йӱлдалын].

Навечно — курымэш, курымашлан [курымэш].

Навешивать — сакалаш 2; **навесить**—сакалэн шындаш [сакаш, сакэн шындаш].

Навещать, навестить—коклан ужаш пураш [ужаш пыраш].

Навеять—пуалтэн шындаш.

Навзничь—кумык [кымык].

Навзрыд — йӱкын шорташ 1, утэн кайэн [йукын магырашл.

Навивание — мундыртэн шындымаш [мындыртымаш].

Навивать—мундыртылаш 1; **навить**—мундыртэн шындаш 2 [мындыртэн шындаш].

Навигация—вӱд дэнэ кошташ лиймэ жап, энгэрыштэ вӱд ӱмбач паракот дэн коштмо жап [выд мыч тылвыш каштмы жэш).

Навинчивать — винтылаш; **навинтить** — винтылэн шындаш 2 [винтылаш, винтылэн шындаш].

Нависать — кэчалташ, кэржалташ 1 [кэчалташ].

Навлекать, навлечь — иктажым осалым, йолалам шонкташ, [ыкшымым йаллан худан шанкташ попкташ].

Наводить, навести страх—шучкым ышташ, ончыкташ [лудышым ыштэ, лудыктэ].

Новодка—виктартыш, тамымаш.

Наводнение—вӱд налмаш, вӱд шарлымаш [выд нальмаш].

Наводнять—вӱд налаш; **наводнить**—вӱд налын шындаш, [вӹд, нӓлӹкташ, вӹдым нӓлӹктэн шӹндӓш].

Наводчик—виктарышэ, тамышэ [пушко дэнэ].

Навоз—тэрыс [намозы].

Навозить—шупшыктэн ситараш 2 [намозым лыкташ].

Навой—пӱтырмо виктыш мучаш [навуй (мыньэр комыгодым) шӹртӹ вӹдӹлмы].

Навонять—пушым лукташ [худа пыш лыкташ, пышарэн шӹндӓш].

Навораживать—мужэдылаш; **наворожить**—мужэд шындаш, [мужэдӓш мужэд шӹндӓш].

Наворачивать, наворотить—савыртыл шындаш, [сӓрӹкалӓш].

Наворовать—шуко шолышташ, [шолыштын ситӓрӓш].

Наворчать—урлышташ, [мӱгӹмӓктӹл шӹндӓш, мынгаш].

Наврать—шойышташ, шойышт пытараш 2 [алталэн шӹндӓш].

Навредить—зийаным шуко шташ, [локтыл шӹндӓш].

Навряд—ала, вэлэ, [аньӓт].

Навсегда—чыла годымэш (курымэш) [цилӓ вэрэмаэшок].

Навыворот—умбалыла, [пӧрӹктэн].

Навык—тунэммэ шот, [ӹштэн тымэньмӓш].

Навылет выстрелить—вошт лукмыла лӱйаш, [вашт лӓкмӓш].

Навьючивать—шуко оптылаш; **навьючить**—шуко оптэн шындаш, [пидӹн аралаш].

Навязывать—ӧкым пуаш тӧчылаш; **навязать**—пидын шындаш, ӧкым пуаш, [вӹлэц йалшташ, пидын шӹндӓш 2, ӹшкэ шанымым йӓллан пижыктӓш].

Нагадить—амырташ, амыртэн пытараш, [лавыртэн шӹндӓш].

Нагайка—лупш, [шӹштӹ сала, лыпш].

Нагар—когар, энгшэ, [когэр].

Нагибать—пӱгыртылаш; **нагнуть**—пӱгыртэн шындаш, [айэн шӹндӓш, пӱгӹртӓш].

Нагишом—чаран, чараматрын, [цӓрӓн].

Нагло—сӱмсырын, [важылтэ].

Наглухо—тичак, шып ыштэн; [пӹц].

Наглядеться—ончэн тэмаш, ситараш, шэртэммэш ончаш; [анчэн ситӓрӓш].

Наглядно—раш койыктэн; [анчыктэнок].

Нагнаивать—шӱйыктылӓш; **нагноить**—шӱктэн шындаш; [шӱктэн шӹндӓш].

Нагнать—поктэн шуаш; [шоаш, поктэн шоаш].

Нагнетать—пошартылаш, [пашартэн шӹндӓш].

Нагнуть—пӱгыртэн шындаш.

Наговор—йу (шӱвэдымэ) [йо, йозыланымаш 2, ӓльӓклӹмаш].

Наговаривать—окылым ӱмбак ойлаш, шӱвэдаш; **наговорить**—шӱвэдэн шындаш [1, йом кэлэсӓш, шӹвӓлӓш 2, пӧпэн шӹндӓш ӓльӓклӓш].

Наголо—чаран [цӓрӓн]

Наголодаться—чот шужаш; [шужэн сӹнзӓш].

Нагоняй—чот вурсымаш [вырсымаш].

Нагонять—почэш поктылаш; **нагнать**—поктэн шуаш [покташ, поктэн шоаш].

Нагорать—энгаш 1; **нагореть**—энгын шинчаш, когаргэн шинчаш [ӹнгӓш, ӹнгӹн сӹнзӓш].

Нагорный—чанга сэр вэл, курык ӱмбалсэ [кырык вӹлнӹшӹ].

Нагоститься—ситэн уна лийаш [хыналэн шӹндӓш].

Нагота—чара [цӓрӓ].

Наготавливать и наготовлять—йамдылкалаш 2 [йамдӹлӹкӓлӓш]; **наготовить**—йамдылэн шындаш 2 [йӓмдылэн шӹндӓш].

Наготове быть—йамдэ лийаш [йӓмдӹ лиаш].

Награбить—шуко агаш, толаш 2 [шолышт ситӓрӓш].

Награда—пӧлӧк, пӧлэк [шӱмӹн лин пумаш].

Награждать, наградить—пӧлӧклаш 2 [наградым пуаш, тау ыштэн пумаш, тау ыштэн пуаш].

Нарафить—коркалэн шындаш 2 [графэн шӹндӓш].

Нагребать—куаш (лумым); **нагрести**—куаш, куэн шындаш [коаш (лымым, пырцым) коэн, ыдырэн шӹндӓш].

Нагревать—ырыктылаш 1; **нагреть**—ырыктэн шындаш 2 [ӹрыктӓш, ырыктылаш, ырӹктэн шӹндӓш].

Нагромождать—ӱмбала опташ; **нагромождение**—ӱмбала шуко оптымаш [когон аралаш].

Нагрубить — торжан шуко ойлаш [туран кэлэсэн пуаш].

Нагрудник — онлык, онӱмбэл [он вылнӹш].

Нагружать — оптылаш 1; **нагрузить** — тэмэн шындаш, оптэн шындаш [оптӓш].

Нагрузка — ӱмбач пумо паша, уто паша, тэмымэ [уты пӓшӓ, тэмӹцӓн пӓшӓ, утылык-пӓшӓ].

Нагрузчик—сату йастарышэ, оптышо [крузышы, намалшы].

Нагрунтовать—тӧрлэн шындаш [чийалтымаштэ, корно пашаштэ) [чиӓлтӹм анцыц тӧрлэн шӹндӓш].

Нагрызть — нулташ, нултэн опташ (луым), пурын опташ (пӱкш-шӱкым) [ньымышт шӹндӓш, пырын шӹндӓш].

Нагрязнить — лавыртэн шындаш [льӓвыртэн шӹндӓш].

Нагрянуть — толын пэрнаш [тӹрук толын шагалаш].

Нагуляться—коштын ситараш [коштын ситӓрӓш, 2 ӧрдаш, тылӹм шӹндӓш].

Над и надо—ӱмбалнэ, ӱмбалан, тура, тураштэ (кӱшно); **над домом**—пӧрт(лан) тура [турэ, туэшты (кӱшны) пӧрт турэ].

Надавать—пуэдэн ситараш 2 [пуэн шӹндӓш].

Надавливать — тэмдылаш 1; **надавить**—тэмдал шындаш 2 [тэмдӹштӓш тэмдӓл шӹндӓш].

Надаивать — лӱштэдаш 2; **надоить**—лӱштэн шындаш 2 [ышкалым шыпшылаш, лӹштӓш].

Надбавлять — йэшаркалаш 2; **надбавить** — йэшарэн шындаш [тэмӓлтэн опташ, тэмӓлтэн шӹндӓш].

Надвигать—шӱкэдаш 2; **надвинуть** — шӱкал шындаш [вӹкӹ шӹкӓш, вӹкӹжӹ шӹкӓл шӹндӓш].

Надводный--вӱд ӱмбалслэ [вӹд вылнӹшӹ].

Надвое—кокытэ, коктытэ. [коктэ].

Надвязывать--шуйкалаш 2 (чулкам); **надвязать**—шуйэн пидаш [ушэн пидӓш].

Наддавать—ӱмбач пуэдаш; **наддать (пару)**—угыч пуаш, кудалташ 2 [вылӓн пуаш, вӹлэц кӹшкӓлӓш].

Наддача—йэшарэн пумаш [ситӓрэн пумаш].

Надевание—чиймаш [чиктӹмӓш].

Надевать, надеть—чийаш 2, чийэн шогалаш [чиӓш, чиктӓш].

Надежда — ӱшанымаш [цанымаш, ӹньӓнӹмӓш].

Надежный—ӱшанлэ, ӱшанаш лиймэ [ӹньӓн].

Надел—кучымо мландэ [тушаштыш зэмльӓ].

Наделать—ыштэн ситараш 2 [ыштэн шӹндӓш].

Наделение — шэлын пумаш [пайылэн пумаш].

Наделять — пайлэдаш 2; **наделить**—пайлэн пуаш (мландым) [пайылэн пуаш, пайылэн шӹндӓш]

Надергивать — кӱрын луктэдаш; **надергать** — кӱрын опташ [кӹрӓш, кӹрӹн лыкташ, кӹрӹн опташ].

Надеть — чийаш 1, чийэн шындаш [чиӓш].

Надеяться — инанаш 2, инанэн шогаш [цанаш].

Надзирание — ончэн шогымаш, эскэрымаш [анчымаш].

Надзиратель — ончэн шогышо, шэкланышэ [пӓшӓ ончышы].

Надзор — шэкламынаш, ончымаш [оролымаш].

Надивиться — ӧрын пыташ 2. [анчэн ӧрӓш].

Надирать — кӱрын налэдаш 2; **надрать** — кӱрын ситараш 2 [вакташ, вазаш, кӹрӓш].

Надлáмывать—пэлэ тугышташ; **надломить** — пэлэ тугаш [пэлэ кӹрӓш, кӹрӹлдӓлӓш].

Надлежащий — шотлан толшо [шотэн толшы йӧнӓн].

Надлом — пэлэ тугымо [изиш кӹрӹлдалмӹ].

Надменный — кугэшнышэ [чывань].

Надо, надобно — кӱлэш [кэлэш].

Надобность — кӱлэшлык [кэлмӹ].

Надоедание — йыкландарымаш, шэрым тэмымаш [аврэм нӓлмӓш, ӧрыктӓрмӓш].

Надоедать, надоесть — йыкландараш, йыгыштараш [аврэм нӓлӓш, ӧрыктӓрӓш].

Надоедливый — йаншак, йыкландарышан [авырэм нӓлшы ӧрыктӓршы].

Надолго — шукылан [шукэш].

Надоумить — ушыш пурташ 2 (вэсылан) [ышым пуаш].

Надпилить — пӱчкылдаш 2, изишак лодэн шындаш (пила дэн) [ладэмдаш, пильалташ, ладэмдэн шындаш].

Надписывать — ӱмбач возэдаш 2; **надписать** — ӱмбач возэн шындаш [вылэц сирэн шындаш].

Надрез — пэлэ пӱчмо, ӱмбач пӱчмо [пычкылдалмы вар].

Надрезывать — пӱчмо палым ыштылаш 1. [пычкылдалаш].

Надрубать—руал палэмдылаш; **надрубить**—руал палэмдаш 2, [вылэц изиш роалаш].

Надругательство — мыскылэн вурсымаш [мыскылэн вырсымаш].

Надорвать (силы)— тазалыкым кӱрлаш [ышкымым нэлэш локтылаш].

Надсада — вий кӱрылтыш [куат пытарымаш].

Надсадить силы — вийым кӱрлаш, ыштараш [нэлэш локтылалташ].

Надставлять — ӱмбач шындылаш 2 [ушаш, пижыкташ, вылэц шындаш].

Надстраивать — оралтэ ӱмбалан йэшарэн ыштылаш 1. [ылыш вылан вэс ылышым шындаш, стройаш].

Надстройка — иктажмо ӱмбалан йэшарэн ыштымаш [вылан шындымаш, строймаш].

Надстрочный — возымо савыктымэ, корно ӱмбалсэ [корно вылны сирымы].

Надувание — ужалымэ - налмаштэ олталымаш [ыфылымаш, алталымаш].

Надувать, надуть — 1, пуаш, пуэн шындаш 2, иктаж йэнгым пумаш-налмаштэ олталаш [ыфылэн шындаш, алталаш].

Надумать — кэлшымыла шоналташ [шанэн шындаш].

Надурачиться — шуко орадыланаш [ородыланэн шындаш].

Надушить — пушандаш, пушандэн шындаш [пышандэн шындаш].

Надымить — шикшым тэмаш, шикшандаш 2 [шышкандараш, шикшым лыктын шындаш].

Надышать — шӱлэн пужаш (йужым) [шӱлэн шындаш].

Наедать, наесть — шуко кочкаш [качкаш, качкын шындаш].

Наедине — шкэт кодын, шкэтыштэ [ышкэтын].

Наездник—кудалыштшэ, кудал кошшо [мыктэшкы].

Наезжать, наехать — кудал мийаш, кудалын тура мийаш [выкы кыдал пыраш].

Наем — тарлымаш [тарлымаш].

Наемник — тарлалтшэ, тарлымэ йэнг [тарэш пырышы].

Наемный — тарлымэ [тарлымы].

Нажаловаться — вуйым шийаш 1.

Нажарить — шуко энгдаш, поньыжаш [жарэн шындаш].

Нажать — пызыралаш 1, тӱрэд шындаш [пызыралаш, тырэд шындаш]

Нажевать хлеба — киндым пурын опташ 2 [пырын шындаш].

Нажива - парыш налмаш [пайымаш, париш налмаш]

Наживать — пайда налын илаш; **нажить** — шуко пайдам налаш, погым погаш [пайаш].

Наживной — илэн погымо [ылым сэмынь постарымы].

Нажим—пызыралтыш [пызыралтыш].

Нажимание — пызыралмаш [пызыралмаш].

Нажимать — пызыркалаш; **нажать** — пызыралаш, пызырал шындаш [пызыралаш, пызырал шындаш].

Нажраться — утымэш кочкаш, алкынымэш кочкаш [утымэш качкаш].

Нажитое — илымэ сэмын погымо [ылымы сэмынь погымы].

Нажить — илымэ сэмын погаш [ылымы сэмынь погаш].

Назад — шэнгэк(э), шэнгак(э), шойык(о) [шайыкы].

Назади — шэнгэлнэ, шэнгэлан [шайылны].

Название — лӱм, лӱмдыш [лым].

Назем — тэрыс [намозы].

Наземь — на землю—млandэ ӱмбак [мӱланды вык].

Назидание — сугынь пумаш, сугынь лиймаш [пурылан тымдымаш].

Назло или на зло — осалла, осал ыштымыла [худа ыштымаш, йорэ тупынь ыштымаш].

Назначать, назначить — шогалташ (иктаж вэрыш, тонэжыш) [варэш шагалташ].

Назначение — шогалтымаш.

Назойливо — йыгыштарэнак [йӹгӹлтӹышӹнак].

Назойливость — йыгыштыш [йӹгӹлтӓрӹмӓш].

Назревать, назреть — кӱн шуаш (шурно, саска нэргэн) [кӱӓш, кӱн шӹнцӓш, поспэйаш].

Назубрить — пӱнчаш (сорлам) [пӱзаш (сарлам)].

Называть — лӱмым пуэдаш; **назвать** —лӱмлаш, лӱмлэн шындаш [лӹмдӓш, лӹмдэн шӹндӓш].

Наиболее — утларакшым, моло лэч утла [утларакшы, молы гӹц утларак].

Наивный — палыдэ ӱшанышэ [изилӓ шанышы, попышы].

Наигрывать — изиш шокталдаш 2 [ольэн сэмым видӹмскӓ шактымаш].

Наизнанку — тупынь-мэлла, тупэламэла [тупынь вэлӓ].

Наизусть — кнагаш ончыдэ (ойлаш) [кньагам ончыдэок (попаш)].

Наилучше — эн сайын [пиш йажон].

Наилучший — эн сай [пиж йажожы].

Наименее — эн изин [изирӓкӹн]. **Наименование** — лӱм; **н. учреждения** — тӧнэж лӱм.

Наименьший — эн изи [йӓл гӹц изи, изирӓкшы].

Наискосок и наискось — йожэкын, йоштэк [вочык, вочыкла].

Найти — муаш [моаш]. **Найденыш** — мумо.

Наказ — кӱштымаш, шӱдымаш [шӱдӹмӓш].

Наказание—шылдалык, шылдалтыш, осал ыштымылан орлык ужыктымаш [самынь ыштӹм гишӓн орлык пумы, цӓкын].

Накаливание—чот ырыктымаш [кыртньим когон йылалтымаш].

Накаливать — шокшындылаш; **накалить**—шокшындаш, чот ырыкташ [пиш йылалташ].

Наканупе — водын [тӹ кэчӹ анцык].

Накапливание—погымаш.

Накапывать—шуко кӱнчэдаш 1; **накопать** — шуко кӱнчаш, кӱнчэн ситараш [лаксак влӓм капайаш, ыштэн шӹндӓш].

Накатать—пӧрдыктэн опташ [вӹлӓн пӹрэньӓм опташ, шукы ышташ].

Накачаться—ситымэш лӱнгалташ 2, чот руштмэш йӱаш [1) ситымэш отьик дон модын шындаш; 2) йӱкшӹ лимэш йӱаш].

Накачивать — пожыктылаш; **накачать**—пожэн шындаш (вӱдым) [мыльгыктылаш, (мыльгыктэн шӹндӓш) вӹдӹм качайаш].

Накашивать— солэдаш; **накосить**— солэн ситараш [салэн ситӓрӓш].

Наквашивать—шопыктылаш; **наквасить** — шопыктэн шындаш [шапыктылаш, шапыктэн шӹндӓш].

Накидка — ӱмбач пыштымаш [вӹлӓн пиштӹмӓш, вӹлӓн чимӓш]

Накидывать—ӱмбач пыштылаш, ӱмбач кышкэн шындаш [вӹлӓн кӹшкӓш, кӹшкэн шӹндӓш].

Накинуть — ӱмбач пышташ, вачэ ӱмбак пышташ, шоңалаш [вӹкӹ шуаш].

Накипь — йошкын, пижшэ йошкын [вӹд шор (ӓтӹштыш)].

Накипать — йошкынланаш 2. [шолын вӹд шор шӹнцӓш].

Накисать — тувыргалаш, тувыргэн шынчаш [шапэн шӹндӓш, шапыланаш].

Наклад — артэм, оптымо [артэм, вӹлӓн чиштымӓш].

Накладной — артымэ, оптымо [вӹлӓн пиштӹмӹ].

Накладывать — ӱмбач пыштылаш; **накласть** — опташ, оптэн шындаш.

Наклеветать—чогэн шындаш [ӓльӓклэн шӹндӓш, пижыктэн шӹндӓш].

Наклеивание — пыжыктылмаш, лӱмылымаш [пижӹктымӓш].

Наклеивать, наклеить — пыжыктылаш 1, лӱмылаш 2. [пижӹктӓш, пижӹктэн шӹндӓш].

Наклепывать — таптылаш; **наклепать** 1) таптэн шындаш 2) укэм ойлаш (иктажын ӱмбач).

Накликать беду—уто-ситым кычкырэн лукташ [кӹчӓлӓш (йасым, орлыкым)].

Наклон — тайналтыш [тӓйӹл лывшалтмы].

Наклонение — койыш савыш, тайымаш [лывшалтмаш].

Наклонность — лупшалтмэ, иктажым ыштымыла кумыл шупшылтмаш [лывшалтмы, шӱмын ыштымыжы]

Наклонный — тайымэ [тырын ик вэкӹ].

Наклонять—тайныкташ; **наклонить**—тайаш, тайэн шындаш [пӱгырташ, тайыныкташ, тырыньэмдаш].

Наковальня — апшат-шондал, сандал [шандал].

Наковать — тапташ, таптэн шындаш [шиаш (аравам), тапташ].

Наковырять — кэрышташ 1, кэрышт пышташ [кэрылышташ, кэрышташ].

Накожный — коваштэ ӱмбалсэ [каваштэ выльныш].

Наколачивать — кыркалаш; **наколотить**—кырэн шындаш [шикалаш, шин шындаш].

Наколдовать — локтэн шындаш.

Наколенник — пулвуй ӱмбал [пулвуй выльныш].

Наколоть — 1) шуралтэн колташ, 2) шэлышт опташ (пуым) [пышкыл шындаш, шэлышт шындаш (пум)].

Наколупать—кӧргынчаш, каткалаш, каткалэн шындаш [вылвалым ыдырэн, катэн шындаш].

Наконец — паштэнгылан, пытартышэш [паштэкшы, пытартышэш].

Наконечник — шуймо мучаш [мычашэш чыктымаш].

Накопление — погымаш.

Накоплять, накопить—погаш, потэн шындаш.

Накоптеть — шикш тэмын шинчаш [шыкшандаш, шыкшандэн шындаш]. **Накоптить** — шыкшыкташ, шикшыктэн шындаш [шыкшандэн, шимэмдэн шындаш].

Накормить — пукшэн тэмаш 2 [пукшаш].

Накрапывать, накрапать — шувэдылаш (йӱрым манып) [шывэдаш].

Накрасть — шуко шолышташ [шолышт шындаш].

Накрахмаливать, накрахмалить — парэнтэ ложашым йыгылаш, йыгэн шындаш [роколма, турилашаш-дон ошэмдэн йагылтэн шындаш].

Накрашивать—чийалтылаш; **накрасить**—чийалтэн шындаш.

Накренивать — ӧрдыжтылаш, ӧрдыжтэн шындаш [тырыньэмдаш].

Накрепко — пэш чоткыдын [пиш цаткыдын, пингыдын].

Накричать — кычкырэн тэмаш, шуко кычкыраш [саслэн шындаш].

Накроить — шуко пӱчкэдаш, шулаш (вургэмлан) [шун шындаш].

Накрошить—падыштэн шындаш, тыгыдэмдэн шындаш [падрэштэн шындаш].

Накручивать — карыштылаш; **накрутить**—карыштэн шындаш [пытырашь, пытырэн шындаш.

Накрывать—лэвэд шындаш; **накрыть**—лэвэд шындаш, вэрэшт кучаш [лэвэдаш, лэвэд шындаш].

Накупать—налэдаш; **накупить**—налэдэн ситараш [налыкалаш, налын шындаш]

Накупаться — йӱштыл ситараш [ситымэш нӱштылаш].

Накуривать — шикшандылаш; **накурить**—шушын, шикшыктэн ситараш [шывшыкалаш, шыкшандараш, шывшын шындаш].

Налагать (см. накладывать) — пышташ [пишташ].

Налаживать — тӧрлатылаш 1; **наладить** — тӧрлатэн, виктарэн шындаш [торлаш, тӧрлэн виктарэн шындаш].

Наламывать — тугыштылаш, пудыртылаш; **наломать** — тодышт, тугышт кышкаш 2 [тодыштылаш, тодын шындаш].

Налгать — шойышташ, шойышт пытараш 1 [алталэн шындаш].

Налево—шола вэлкэ, шолашкэ [шалахай вэкы, шалахайышкы].

Налегать — пызыркалаш; **налечь** — тэмдал шындаш [ик монгырым тэмдаш, пызырашь].

Налегке—куштылгын.

Наледенеть—кылмаш, ийыш савырнаш [иангаш].

Належать—кийэн муаш [киэн шындаш].

Налезать—пижэдаш (вурсэдалмыла, крэдалмыла) [кузэн пырэн шынцаш].

Налеплять — пыжыктылаш; **налепить** — пижыктэн шындаш [пижыктылаш, пижыктэн, тышкэн шындаш].

Налет — чагрэмалтмаш [ырдангмаш, выльмаш].

Налетание—мийэн пэрнымаш [миэн трӱк толын шагалмаш].

Налетать — пэрнылаш; **налететь** — мийэн пэрнаш [трӱк миэн шагалаш, миэн тыкнаш].

Налету — чонгаштымаштэ [чонэштымашток, кэтылаок].

Налив—тэммаш (шурнын) [тэмӹмäш, пӹрцӹ шӹцмäш].

Наливать — йоктарылаш; **налить** — йоктарэн шындаш [йоктарэн шӹндäш].

Нализаться — чот руштмэш йӱаш [утымэш йӱäш].

Налим—мокшынчо [мэнкол].

Налиновать — корнышташ, корным колташ.

Налипать — пижылаш; **налипнуть и нальнуть** — пижын шинчаш [пижӹн шӹнцäш].

Налить (см. наливать)—тэмэн шындаш, йоктарэн шындаш [йоктарэн шӹндäш].

Налицо—ончылнак, шинча-ончылнак [сӹнцä анцылнок].

Наличный—шинча-ончылнысо [сӹнцä анцылнышы].

Наловить — кучэн ситараш [кычэн ситараш].

Налог—йожак, карыз, лӱмокса.

Налоги — калык коклаштэ казнаш погымо окса.

Налоговая часть финотдела—окса пӧлкан налог ужашыжэ.

Налог на зарплату—кугу пашадарлан пыштымэ налог [кого пäшäдäр вӹк пиштӹмӹ налок, лӹм-окса].

Наложить — оптэн шындаш [шӹндäш].

Наложничество—ӱдрамашын йажарланэн ватэ олмэш илымыжэ [закондэ пӱэргӹ дон ӹдырäмäшӹн ӹлӹмäш].

Налопаться—утымэш йӱаш, кочкаш [утымэш йӱäш, качкаш].

Налупить—кырэн колташ [шин шӹндäш, мынывлам итырäйэн опташ].

Налущить (см. лущить)—шӱгыч ситараш [итрäйэн шӹндäш (пырсам)].

Налюбоваться—шэр тэммэш ончаш 2 [ситӹмэш йаратэн анчаш].

Нам — мыланна, мэланна, мылана [мäланнä].

Намагничивать, намагнитить—магнитлаш 2 [магнитанӹм ӹштäш].

Намазывать — шӱркалаш; **намазать** — шӱрэн шындаш [шӹрӹкäлäш, шӹрэн шӹндäш].

Намакивать — чыкэдылаш, чыкыл лукташ 1 [ӱшкӹ вӹдӹшкӹ цикалӹн лыктäш, нӧртäш].

Намалывать (см. молоть) — йонгыштылаш [йангышташ].

Намарать—амырташ, амыртыл шындаш [льäвӹртэн шӹндäш].

Намаслить—ӱйангдаш, ӱйангдэн шындаш [ӱм шӹрäш].

Наматывать—мундыртылаш; **намотать** — мундыртэн шындаш [мындыртылаш, мындыртэн шӹндäш].

Намачивать — нӧртэдаш 2; **намочить**—нӧртэн шындаш [нӧртӹлäш, нӧртэн шӹндäш].

Намек—шиждарымаш [шижтарӹмäш, цаклыктымаш].

Намекать — шиждарэдаш; **намекнуть** — шиждараш, шиждарэн пуаш 2 [цаклыктараш, шижтäрäш].

Наменять—вашталтыл ситараш [ситäрäш].

Намереваться — ышташ шонаш 2 [ӹштäш шанаш].

Намерение—ышташ шонымаш [ышташ шанымаш].

Намерзать—ӱмбач кылмаш; **намерзнуть**—ӱмбач кылмэн шинчаш [вӹлэц кӹлмäш].

Намеривать — вискалаш 2; **намерить**—висэн пуаш [висӹкäлäш].

Намесить—1) лугаш, вараш, варэн пуаш; 2) нӧштыл ситараш [ырвал, йарэн шӹндäш].

Наместо (см. вместо)—олмэш [(тыдын) вäрэш].

Намет—атма, кошталдыш [пуалтэм].

Наметать—ӱштылаш 1; **намести**—ӱштыл шындаш 2 [кӹшкэн шӹндäш, ӹштӹл шӹндäш].

Наметывать — кудалтылаш, онгым ыштылаш 1; **наметать**—кышкэн шындаш, онгым ыштыл пытараш 2 [кӹшкäш, онгывлäм ӹштäш].

Намечать—палым ыштылаш 1; **наметить**—палдараш, палым ыштэн шындаш [пäлӹм ӹштылäш, пäлӹм ӹштäш].

Намешивать — варылаш 1; **намешать** — варэн шындаш [йаркалылаш, йаркалэн шӹндäш].

Нами — нэмнан дэнэ [мämнäн (кидвуй) дон].

Наминать—туржылаш 1; **намять**—туржаш, туржын шындаш [тыржыкалаш, тыржын шӹндäш].

Намозоливать—вӱдотызандылаш 1; **намозолить**—вӱдотызандаш [алтацаэмдäрäш, алтацаэмдäш].

Намокать—вошт нӧрэдаш 2; **намокнуть** — вошт нӧрэн шинчаш [нӧрэн шӹндӓш].

Намолачивать — шийэдаш 2; **намолотить**—шийын, кырэн опташ 2 [шилдӓлӓш (кӹлтэм), шин шӹндӓш].

Намолоть—йоҥыштэн ситараш [йаҥыштэн шӹндӓш].

Намораживать—кылмыктылаш; **заморозить** — кылмыктэн шындаш [кӹлмӹктӹлӓш, кылмыктэн шӹндӓш].

Намордник—нэрлык.

Наморщивать—куптыртылаш 1; **наморщить** — куптыртэн шындаш [куптыртылаш, куптыртэн шӹндӓш].

Намостить—кӱварлэн шындаш [кывэрлэн шӹндӓш].

Намошенничать — шонэнак осалым ышташ [шанэнок тупыньым ӹштӓш].

Намутить—румбыкташ 2, румбыктэн шындаш [пыдыралтылаш, пыдыранцыкым ӹштӓш].

Намучиться — орланэн пыташ.

Намывать — мушкэдаш 2; **намыть**, — мушкын шындаш [шукы гӓнӓк мышкаш, мышкын шӹндӓш].

Намыкаться — ойгым шуко чыташ [шукы ойхым ужаш].

Намыливать—шовынаҥдылаш 1; **намылить** — шовынаҥдаш 2; шовынаҥдэн шындаш 2 [шавыньаҥдаш, шавынь дон шӹрэн шӹндӓш].

Намякнуть — пушкыдэм шынчаш 1, [пышкыдэм шӹнцӓш].

Нанизывать — кэрэдылаш 1; **нанизать** — кэрэдэн шындаш [кэрӓш, кэрӹн шӹндӓш].

Нанимать, нанять — тарлаш, тарлэн шындаш [тӓрлӓш, тӓрлэн шӹндаш].

Наново — угычын, уэш [угыцӹн].

Нанос (снега) — пургыж [пуалтэм].

Наносить — нумал ситараш 2 [намал ситӓрӓш].

Наносный — кондэн шындылмэ [кандэн шӹндӹмӹ].

Наоборот — мӧҥгэшла [тупынь, мыҥэш].

Наобум — шонидэ [шанидэ].

Наострить — пӱсэмдэн шындаш [пысэмдэн шӹндӓш].

Наотмашь — ӧрдыжыш рӱзалтэн [кид дон шалалтэн (роалаш)].

Наотрез—пӱчкын кудалтымыла, йӧршын [пӹчкӹн шумыла].

Нападать — палдардыдэ пижэдаш 2; **напасть** — кэнэта пижаш; ымдылэн пижаш [тэмдаш, тэмдэн пӹзӹртэн шындӓш].

Нападение — кэнэта кэрылтмаш, ымдылэн пижмаш [ӓрӹмӓш, тэрвэн кэчӓлтмӓш].

Напаять — шулыктарэн пыжыкташ [вӓш пижӹктӓш].

Напаивать,— йӱктэдаш 2; **напоить** — йӱктэн шындаш [йуктылаш, йуктэн шӹндӓш].

Напакостить — шакшылэн шындаш 2 [йӹрнӹктэн шӹндӓш].

Напаривать — улыктылаш 1; **напарить** — улыкташ (шокшэш) [шокшэш пышкыдэмдӓш (параш)].

Напахтать—ӱйым шӱшкын шындаш [ӱм шӹшкӹн шӹндӓш].

Напачкать — амыртыл шындаш [лывӹртэн шӹндӓш].

Напев— сэм, мурысэм [мырын викшы, сэмжы].

Напевать, напеть — мураш, мурэн шындаш [мыралтэн мидӓш, мырэн шӹндӓш].

Напекать — кӱйыктылаш (киндым); **напечь** — ситарэн пышташ, кышкаш (киндым) [кӱэштӹлӓш, кӱэшт шӹндӓш].

Наперебой — тавалэн [йал шамак лош пырэн].

Наперед — ончыкылан [анцыкыла].

Напереди — ончылно [анцылны].

Наперекор — ваштарэш, ӱчым ыштымыла [торэш, ваштарэш].

Наперерыв — тавалэн [иктым-вэсӹм цӓрэн].

Наперехват—авалтымыла [кид-кидӓ].

Наперсток —парньаш.

Напечатать — савыкташ [пэцатлэн шӹндӓш (вазэн)].

Напечатлеть — палэмдэн кодаш [пӓлӹм ыштэн кодаш].

Напиваться, напиться — руштмэш, тэммэш йӱаш [шукы гӓнӧк йӱаш, йӱн шӹндаш].

Напилить — йыгэн шындаш [пилэн шӹндӓш].

Напилок — ӧгӧ, ӧгэ [пильӹм шӹрӓш].

Напирать — шӱкӓш 2; **напереть** — шӱкэн шындаш [шӹкӓш, шӹкэн шӹндӓш].

Написание — возэн, сирэн шындымаш [сирэн шӹндӹмӹ].

Написать — возэн шындаш 2 [сирэн шӹндӓш].

Напиток — йӱаш лийшэ, йӱыш [йӱшӓшлык, йӱӹш].

Напитывать—нӧртэдаш 2; **напитать** — вошт нӧртэн шындаш [шывшыктарэн шӹндӓш, нӧртӓш].

Напичкать—шӱшкын шындаш 2 [шӹшкӹн шӹндӓш].

Напластать — кашлэн опташ [шукы пачаш опташ].

Напластование — кашлымаш [шукы пачаш оптымы].

Наплевывать — шӱвэдылаш 1; **наплевать** —шӱвэдэн шындаш [шӹвэн шӹндӓш].

Наплескать — шыжыктыл пытараш 2 [шавыктыл шӹндӓш].

Наплести—тодын шындаш, ситараш [пльэтэн шӹндӓш, тодын шӹндӓш].

Наплодить— тӱлыктэн шындаш [шӹндӓш].

Наплыв — толын тэммаш[тэммӓш].

Наплясаться — куштэн тэмаш [куштэн тэмӓш].

Наповал убить — ик канаштэ пуштын шуаш.

Напоганить — амырташ, шурандэн шындаш [льӓвӹртэн шӹндӓш].

Наподобие — сэмынрак [тӹдӹ гань, сэмӹн].

Напоказ—ончыктымыла [анчыкташ].

Наполнять—тэмкалаш 2; **наполнить** тэмэн шындаш.

Наполовину — пэлынарэ [пэлжӹм].

Наполоть — сомылэн шындаш, кӱрын шындаш [самлэн шӹндӓш].

Напоминать — ушэштараш 2; **напомнить и напомянуть**—ушэштарэн шындаш [ӓшӹндӓрӹктӓш].

Напор — шӱкымаш [шӹкӹмӓш].

Напорошить — пургыштэн шындаш 2 [пыргыжтэн шӹндӓш].

Напоследок — пытартышлан, эн варажлан [сэк варажок, вараэшыжӹ].

Направление — виктыш [Виктӓрӹмӓш].

Направлять —виктылаш, вэкылаш 2; **направить** — виктараш, виктарэн колташ [ашэдӓш, виктӓрӓш].

Направо — пурла вэлыш, пурлашкэ [Вургымла вэкы].

Напрасно — эпэрэ, укэлан, очынэш [такэшок].

Напрашиваться, напроситься — шкэ йодын пижылаш; пижаш (иктаж пашалан) [йадын пижӓш].

Например — шынаматлан [шамактальшы].

Напроказить и напроказничать — модмыла орадым ышташ [мадмыла ӹштӓш, масакым анчыкташ].

Напрокат — жаплан кучылташ [вэрэмӓэш нӓлмаш].

Напролет — вошт [вашток].

Напролом —пудыртэн пурымыла [пыдыртэн пырымыла (кэӓш)].

Напропалую—нимом чаманыдэ [йамӓмэшкы, вуй-сӓрӓ].

Напротив — вштарэш.

Напрыгаться – тӧрштыл ситараш[ситӹмэш тӹргэштыл шӹндӓш].

Напрягать—варкынылаш 1; **напрячь** — варкынаш 2 [пыт кычаш].

Напряженность—варкынымаш [пыт кычымаш].

Напрямик — вик, шоловик [тӧрӓкок, вик].

Напрясть — шӱдырэн ситараш.

Напрятывать — шылтылаш 1, **напрятать** — шылтэн ситараш [шукым тайэн шӹндӓш].

Напугать — чот лӱдыкташ [лӱдыктэн колташ].

Напускать — колтылаш 1; **напустить** — колташ (иктаж мо ӱмбакэ) [колтэн шӹндӓш].

Напутывать — куктылаш 1; **напутать** — куктэн пытараш [куктыл шӹндӓш].

Напухать — пуалэдаш [пуал шӹнцӓш].

Напылить — пуранторэн шындаш [пыракандэн шӹндӓш].

Напыщенность — ышкэм ала мошт шотлымаш [кавырталтылмаш].

Напяливать — шупшыл чийаш; **напялить**—шупшын чийэн шындаш [шывшын чиктэн шӹндӓш].

Наработать — ыштэн ситараш.

Наравне— тӧрак [иктӧрэш].

Нарадоваться—шэр тэммэш йывырташ 2 [сусуэм шӹнцӓш, ӹвӹртӓш].

Нараспашку — орайын, ӱштылэ [йолык-мэлык колтэн].

Нараспев — шуйалтэн, мурымыла [мырымла попымаш].

Нарастание — ӱмбалан кушмаш [вӹлӓн-вӹлан кушмаш].

Нарастать, нарасти—ӱмбалӓн кушкын шинчаш [вӹлӓн-вӹлӓн кушкаш шӹлым кӹшкӓш].

Нарасхват—тавалымыла [кид-кидӓ].

Наращение — ӱмбалан кушмаш [шӹл кӹшкымӓш].

Наращивать — ӱмбач кушкыктылаш 1; **нарастить** — кушкыктэн шындаш [кушташ, шӹлым кӹшкыктӓш].

Наредкость — пэш шуэла [пиш шоэ, шоэн вэлэ].

Нарезывать — пучкэдылаш 1; **нарезать** — пучкэдэн шындаш [пычкэдаш, пычкэдэн шындаш].

Нарекание — шылдалтыш [шамакыш шырымаш, пыртымаш].

Наречение—лӱмлымаш, лӱмым пумаш [лӹмдӹмӓш, лӹмӹм пумаш].

Наречие — ик йылмыштак, вэрын-вэрла шотын ойлымаш, йылмылтыш [ик хӓлыкын йӹлмышток вӓрын-вӓрын ышкэ сэмынь, айыртэмын попымаш].

Нарисовать—сӱрэтлэн шындаш [рисуйэн шындаш].

Нарицательный — шукын-лӱм [шукы ик йишын лым].

Нарком — вуйлатэн шогаш сайлымэ калык комисар [халык пашам вуйлалтышы комисар].

Наркомат — совэт ушэм, пашам виктарэн шогышо калык комисариат [халык комисариат].

Наркомвнуторг — рэспублик ушэм кӧргысо ужалкалымэ-налэдымэ пашам виктарыцэ калык комисариат [рэспублык ушэм кӧргыштыш торгэйым пашам виктарышы халык комисариат].

Народ — калык [халык].

Народиться — шочаш [шачыкташ, шачаш].

Народная воля — 1) калык эрык; 2) 1860 ий коклаштэ калык вэрч шогышо йэнг тӱшка (партий) [тошты власть ваштарэш кэшы, калык вэрч шалгышы. „Халыкин ирӹк“ манмы лӹман партыы ушэм].

Народничество—латкандашат пэлысэ курымышто крэсаньык коклаштэ туныктэн коштмаш [луаткандӓгыш курымын пэлыжы кытлашты ӹлӹшӹ влӓн, халыкым шанэн, йаратэн, халык лошты тымдэн каштмашты].

Народные комиссариаты (наркоматы) — совэт ушэм рэспубликын ик рӱдӧ вож пашам ыштэн шогышо комисариатышт [совэт ушэм рэспубликын вуйлалтымы комисӓриӓт-влӓжы].

Народный—калыкын, калыкысэ [халыкын].

Народный комиссариат внешней торговли (наркомвнешторг)—вэс кугыжаныш дэнэ ужалымэ-налмэ пашам тӧрлэн шогышо калык комисариат [вэс кугижӓншы вла-дон выжалымы нӓлмы пӓшӓм видэн шалгышы халӹк комисариат].

Народный комиссариат внутренних дел (наркомвнудел) — Рэспублик кӧргыштӧ паша каймым ончэн, тӧрлатэн шогышо калык комисариат [Совэт ушэм кӧргӹштыш пӓшӓм анчэн тӧрлӓтэн шалгышы халык комисӓриӓт].

Народный комиссариат здравоохранения (Н.К. Здрав) — калык тажалыкым шынэн шогышо комисариат (халык шулыкым анчэн, виктӓрэн шалгышы комисӓриӓт].

Народный комиссариат земледелия (Наркомзем)—чыла тӱрло озанлык, мландэ пашам шарэн, пэнгыдэмдэн шогышо калык комисариат [мӱлӓндӹ пӓшам виктӓрӹшӹ халык комисӓриӓт].

Народный комиссариат по военным и морским делам (наркомвоенмор)—мландэ, тэнгыз ӱмбалсэ сар пашам тӧрлэн шогышо калык комисариат [Сир тангыж воктэн вырсы пӓшӓ виктӓрӹшӹ халык комисӓриӓт].

Народный комиссариат по иностранным делам (Н. К. и. Д.)—вэс кугыжанлаштэ совэт пашам тӧрлышӧ калык комисариат [вэс кугижаншы влӓдон пӓшӓ видышы халык комисӓриӓт].

Народный комиссариат по национальным делам (наркомнац)—тыгыдэ калык пашам тӧрлэн шогышо комисариат [тыгыдэ халык влӓн пӓшӓм виктӓрэн шалгышы халык комисӓриӓт].

Народный комиссариат почт и телеграфов (Н.К.П.Т.)—пошто дэнэ тэлэграф пашам тӧрлэн шогышо комисариат [пошты дон тэлэграф пӓшӓм видышы халык комисариат].

Народный комиссариат продовольствия (Наркомпрод)—кочшаш нăстам, ӳзгарым погэн тӧр шэлэдэн шогышо комисариат [качкыш-йӳш пăшăм виктăрышы халык комисариат].

Народный комиссариат Просвещения (Наркомпрос)—калык тунэммаш пашам виктарышэ комисариат [тымэньмăш пăшă виктăрышы халык комисăриăт].

Народный комиссариат путей сообщения (Н.К.П.С.)—тӳрлӧ корным тӧрлатэн шогышо калык комисариат [корны пăшă виктăрышы халык комисăриăт].

Народный комиссариат рабоче-крестьянской инспекции (Н.К.РКИ)—пашам ончэн, тэргэн шогышо калык комисариат [пăшăзы дон хрэсань-влăн кугижаншы пашам тэргышы халык комисăриăт].

Народный комиссариат социального обеспечения (Н.К.С.О.)—сусыргышо, йошкар армийыш кайшын йэшыжлан, шонго-влаклан полышым пуэн шогышо калык комисариат.

Народый комиссариат труда (наркомтруд)—паша-пашам ончышо калык комисариат. Паша ышташ кэртмым, моштымым чотыш налшэ, адак паша вийым кучышо калык комисариат [пăшă ыштэн кэрдмым, мыштымым чотыш нăлшы, пăшă ыштымым анчышы халык комисариат].

Народный комиссариат финансов (наркомфин)—окса пашам виктарэн шогышо комисариат [окса пăшăм виктăрышы халык комисăриăт].

Народный комиссариат юстиции (Наркомюст)—сут пашам виктарэн шогышо комисариат [сут пăшăм виктăрышы комисăриăт]

Народный суд—калык сут.

Народность—ик калык вэс калык дэч койыш-шоктышыж дэнэ, йӳлаж дэнэ ойыралт шогымым маныт [пасна халык, халык дон халык лоштыш айыртэмым анчыктэн ылышы халык]

Народоведение—калык нэргэн туныктымо шанчэ [халык гишăн тымдымы пăшă (наука)].

Народовластие—калык вуйлатымаш, кугыжаныш кучышвийым калыкын шкэ кидыштыжэ кучымаш [халык вуйлалтымаш, кугижăншы кычэмым халык кидышты кычымы].

Народонаселение—калык-вэрангмаш [халыкын вăрэш шыцмыжы].

Народосчисление—калык-чотлымо [халык шотлымы].

Нарождать, народить—шочыкташ 2, шочыктэн шындаш 2 [шачыкташ, шачыктэн шындăш].

Нарождение—шочын уштаралмаш [шачмам, шачмы].

Нароком—лӱмын [лымын ыштымы].

Нарост—разым, мыгыльэ, мыгыль [мыгыль].

Нарочно—лӱмын, нота [лымын, йорэ].

Нарочный—лӱмын йын [лымын колтымы эдэм].

Нарсвязь—пошто, тэлэпон, радио дэнэ паша ыштышэ ушнокышт [пошты, тэлэфон, радио дон пăшă ыштышы влăн пидышышты].

Нарта—самойэд калыкын кичкымэтэржэ [самоэд халыкын кыцкымы тирыштэ].

Нарубить—руаш, руэн опташ [роэн опташ, роэн шындăш].

Наружно—тӱжвалын [вылвăлны, вылны].

Наружность—тӱжвал (кап, тӱс, чурий) [вылвăл (кăп шыргы пылыш, цырэ)].

Наружу—тӱго, тӱжвалкэ [тугы выкы].

Нарумянить—чэвэртэн шындаш [цэвэрташ, цэвэртэн шындăш].

Нарущать—пудыртылаш 1; **нарушить**—пудыртэн пытараш [пыдыртăш пытăрăш, пыдыртэн, пытăрэн шындăш].

Нарушение—пудыртымаш [пыдыртымăш].

Нары—торэш-олымбал [торэш-кымда олманга].

Нарыв—пуалмэ [пуалмы].

Наряд—сылнэ чийэм [вылвăл (чимаш) нăрăт].

Нарядить (см. наряжать)—ороллан, улалан чыкаш (колташ), моторын чикташ [олмыкташ, хыла дон колташ].

Нарядно—моторын [косирын].

Нарядный—мотор [косир].

Наряду (см. наравне)—тӧрак, ик шотыштак [ик тӧрыштэ].

Наряжать, нарядить—нынзаш, шырыкак чиктэн шындаш [цэвэрын чиктăш, йажон чиктэн шындăш].

Нас — нэмнам, мэмнам [мäнмäм].

Насаждение —шындымаш [шӹндӹлмӹ, шӹндӹмäш].

Насаживать и насаждать — шындылаш 1; **насажать и насадить** — шындэн ситараш, пытараш [вургэш шӹндäш, шӹндӹлаш, шӹндэн пӹтäрäш].

Насасывать, насосать — шупшэдаш, шупшын ситараш (аза) [шыпшаш, шыпшын ситäрäш (äзä)].

Насахарить — сакырандаш, шэрэштараш, шэрэштэн шындаш [сакыр дон шäваш йараш-тотлэмдäш].

Насвистывать — шӱшкалтылаш [шишкалташ].

Насдавать, насдать — 1, мӧнгэш пуаш; 2, шуко пуаш (шокшым) [шäлäтэн шӹндäш].

Насевать — шуко ӱдаш. **Насеять**— ӱдэн ситараш [ӱдäш, ӱдэн ситäрäш].

Наседать — пызырэн мийаш 2; **насесть** — пызырэн кучаш.

Наседка — пӱкташ шичшэ (чывэ), пӱктышо кайык [пӱктäш шӹцшӹ цӹвӹ].

Насекать — руэшташ, цӱнчаш (кӱйым), палым ыштылаш 1; **насечь**—пӱнчэн шындаш [1) роэшташ (кӱм) палым роалаш, 2) роэштäш].

Насекомое —шулдырчык (копшангэ], лывэ, моло кыдэжанат [шукш, капшаны цила йиш лӹпӹ влä].

Население — илаш шичшэ калык [ӹлäш шӹцшӹ халӹк].

Населять — вэранғылаш 1; **населить** калыкым вэрандаш, йалым угыч ышташ [1) халӹкым у вäрыш шындäш, 2) халӹкӹм шӹндэн ситäрäш].

Насиживать — пӱктылаш 1) **Насидеть**—пӱктэн ситараш, иктаж чэрыш шинчэн шуаш [1) пӱкташ, 2) пӱктэн лыктäш, шӹнцӹмäш дон цэрым моаш].

Насилие, - лование — викымлымаш, ӧкымлымäш, вийытлымаш [нэвольа тэмдымäш].

Насиловать — викым пызыраш, ӧкымлäш 2, вийытлаш 2 [нэвольа тэмдäш].

Насилу—пыкшэ, пикшэ [цуц (цуцпуц)].

Насильничать—викымлаш, ӧкымлäш [нэвольа ӹштäш].

Насильственный—викымлымэ, ӧкымлымо, вийытлымэ [нэвольа ӹштымӹ].

Насинивать—кандылтылаш 1; **насинить**—кандалтэн шындаш [кловойэмдäш, кловойэмдэн шӹндäш].

Наскабливать—нӱжэдаш 2; **наскоблить**—нӱжэн шындаш [пыжараш, ныжäш, нӹжӹн ситäрäш].

Насказывать — ойлышташ 1; **наказать**—ойлышт пытараш [попэн шӹндäш].

Наскакивать—тӧрштыл пижэдаш 2; **наскакнуть и наскочить**—тӧштэн пижаш 1. [1) тӧргэштыл миäш, 2) тыргэштылäш, 3) тыргэштэн вазаш].

Насквозь—вошт [вашт].

Насколько—кунарылан, мыньарылан, мунарылан [кынарэш, маньарэш].

Наскоро—вашкэлан [йӹлэран].

Наскребать — нӱжэдаш 2; **наскрести**—нӱжэн шындаш [нӹжäш, нӹжӹн шӹндäш].

Наскучивать--йокрокандылаш 1; **наскучить**—йокрокандаш, ӧрканыкташ [сылыкэмдӹмäш].

Наслаждаться — кэланылаш; **наслади́ться**—кэланаш, кэнанаш 2, мындырланаш 2 [1, сусун, шäр тэмӹн, 2) мындырын ӹлäш].

Наслаждение — кэнанымаш, мындырланымаш, намырланымаш [мындырын ӹлӹмäш].

Наслаивать—лончэдылаш 1 [ланцын опташ].

Насластить (см. наслащивать) — тамлэштыкташ 2, тамлэштараш 2 [тотлэмдäш].

Наследник,-ница — йуго, ачаж-аваж кышам тошкышо [äтьäжӹ - äвäжы такырым ташкышы йых].

Наследование — йугылымаш [такырым ташкымаш].

Наследственность—йугылтыш [äтьäжы-äвäжы вäрыш кэмӹ вӹр шывшмы].

Наследство—йугынго [атьä-äвäгӹц кодшы ылыш, пурлык].

Наслоняться—укэлан коштын эртараш 2 [кэлэш-аккэлэш каштын эртäрäш].

Наслушаться--колышт пытараш (тӱрло ойлымашым) [колышт шӹндäш].

Насмерть упал—колымыла йӧрлын кайыш [колымыла кэн вазын].

Насмех—игылтышлан [ваштылташ].

Насмешник — вошты́лшо, игылтшэ [мыскылышы, койырымы].

Насмолить--смолалэн шындаш [смольаш, смольэн шӹндӓш].

Насморк—нэр-пынчылтыш [рун вацмы].

Насмотреться — шэртэммэш ончаш [ситымэш анчаш].

Насовывать — шӱшкэдаш, 2 чыкэдаш 2; **насовать**,—шӱшкэдэн, чыкэдэн шындаш 2 [шӹшкӓш, шӹшкӹн шындӓш].

Насолить — шӧнчалтэн шындаш 2 [санцалтараш, санцалтэн шӹндӓш].

Насорить—шӱклэн пытараш 2 [сӱклӓш, сӱклэн шӹндӓш].

Насос—чужик, тулэ [сост].

Наспех (см. наскоро), — вашкэла, вашкышыла [талашэн, вӓшкэн].

Настать—шуаш (жаш) [шоаш].

Наставка—шуймыш, шуйыш [шӹндӹмы].

Наставлять — шуйэдаш 2; **наставить**—шуйэн шындаш [шӹндӓш, пӹртэн шӹндӓш].

Настаивать—чот шогаш (иктаж пашалан), шонымым шукташ [шалгаш, пӹт шалгаш].

Настегивать—лупшэдаш 2; **настегать**—лупшэн пытараш [лышаш (шоэн ыргэн миӓш), лышэн миӓш].

Настежь—виш.

Настигать, настигнуть и настичь—поктэн шуаш [покташ, поктэн шоаш].

Настилать — шараш 2; **настлать** — шарэн шындаш [шӓрӓш шӓрэн шӹндӓш].

Настойка—шуктыш [тырлышы шуктымаш].

Настойчиво—чот шогэн [пӹт шалгэн].

Настолько—тунарылан [тынарык].

Настольный — ӱстэмбалсэ [стӧл вӹлнӹшӹ].

Настораживаться — чот колышташ [пылышым шагалтэн колшташ].

Настороже—чот колыштмыла [пиш колыштмыла].

Настоять—чот шогаш [пыт шалгаш, тырлыкташ].

Настоящий—кызытсэ [кӹзӹтшӹ, ирсӓ].

Настращать — лӱдыктыл пытараш [лӱдыктэн шӹндӓш].

Настрелять — шуко лӱйэн налаш [лӱэн опташ].

Настричь — тӱрэд шындаш [тӹрэд шӹндӓш].

Настрогать—пужарэн шындаш [пӹтарэн йэмбыллэн шӹндӓш].

Настрого—чоткыдын [цаткыдын, костанын].

Настроение—кумылтыш [сусын ойхын йӓн тӓрвӓтӹмӓш].

Настроить — 1) онгарэн шындаш, тараташ, 2) шуко ышташ (оралтым) [стройэн шӹндӓш, ынгарэн шындаш].

Настройка — онгарымаш [ынгарымаш].

Настрочить—1) вашкэ возэн шындаш, 2) ургыш корным ышташ [ыргэн кэӓш, сирэн кэӓш].

Настряпать — кочкаш йамдылаш [качкаш йӓмдылэн шӹндӓш].

Настудить — йӱкшыктараш [ӱкшыктэн шӹндӓш].

Наступать—ӱмбак ваш кайаш [вӹкӹ ныраш].

Наступление — тушман ӱмбак каймаш [вӹкӹ пырымаш вӹрсӹштӹ].

Насулить—шуко сбраш [сбрӓш].

Насупротив—ваштарэш.

Насухо—кукшын [кошкымэшкӹ, кукшынок].

Насучивать — кэргалтылаш 1, кэргалтэн шындаш [кӓргӓлтӓш, кӓргӓлтэн шӹндӓш].

Насушить—коштэн шындаш [коштэн шӹндӓш].

Насущный—эрэ кӱлэшан [кэрӓл].

Насчитывать—чотлэдаш 2; **насчитать**—чотлэн шындаш [шотлаш, шотлэн шӹндӓш].

Насылать — колтэдаш 2; **наслать**—шуко колташ [колтэн миаш, колтэн шӹндӓш].

Насыпать — оптал шындаш [оптал шӹндӓш].

Насыпь — тупраш [Ор. Вылӓн рок опташ].

Насыщать — тэмылаш, тэмэдаш [тэмэн шӹндӓш].

Наталкивать — шӱкэдаш 2; **натолкать** — шӱкэн шындаш [шӹкэдылаш, шӹкэн шӹндӓш].

Натаптывать—тошкэдаш 2; **натоптать** — тошкэн шындаш [ташкэн шӹндӓш].

Натаскать и натащить—нумал шындаш [намал шӹндӓш].

Натачивать — пӱсэмдылаш 1; **наточить**—шумэн, пӱсэмдэн шындаш; [1) пӹсэмдӹлаш; 2) шымэн шӹндаш].

Натекать, натечь — йогэн тэмаш 1 [йогэн шӹндаш].

Натеребить—кӱрышт опташ 2 [кӹрӹн шӹндаш].

Натерпеться — шуко чыташ 2 [шукы орлыкым ужаш].

Натесать—локшыч шындаш 2 [локшыц шӹндаш].

Натирание—йыгымаш [пӹшмаш].

Натирать — йыгыкалаш 2, йыгэн шындаш [пӹшкӹн шӹндаш].

Натиск—ишык [пызӹртӹш].

Наткать—куэн ситараш [коэн шындаш].

Натолочь — шурэн шындаш [шырэн шӹндаш].

Натопить — чот олташ [олтэн шӹндаш].

Наторговать—ужалэн налаш (оксам) [торгойэн шӹндаш].

Натощак — шужэн мӱшкырэш [шужыш мӹшкӹрэш].

Натравливать — таратылаш, кутыртылаш 1; **натравить**—чот тулдаш, кутырташ, тараташ [аздараш].

Натрепать — рӱчкалэн пытараш, тулэн опташ (йытыным) [тулэн шӹндаш].

Натрескаться—утымэш кочкаш [утылоэш качкаш, шэлӹшт шӹнцаш].

Натрусить — овартыл шындаш (шудым) [пачкэн шӹндаш, аварташ (арвам)].

Натрясти — лӱшкыктыл йоктараш (иктаж саскам) [ырзэн шӹндаш, ырзэн ситараш].

Натуга—чыркыланымаш [цыркынымаш].

Натура—пӱртыс [кайыш].

Натуралист—пӱртыс илышым шинчышэ, йӧратышэ йэнг [ӹлӹшӹвлан ылымым тымэнь анчэн ылышы].

Натуральное хозяйство—ышкэ вий дэнэ шуктылмо озанлык паша [выжалыдэ-налтэ ышкэ пашадонжок ылышы].

Натуральный — пӱртӱсло [тынг айыртэман айрыдымы, ирса].

Натур-налог — тӱрлӧ ӱзагрлэ йозак [качмы-йӱмы хадыр дон пумы налог].

Натыкать—кэрэдыл шындаш [кэрӹн шӹндаш].

Натягивать — чымэдаш 2 [шывшын шӹндаш].

Натянуть — чымэн шындаш [чымаш, чымэн шӹндаш].

Натяжение — шушылтмаш [чымымаш, шывшылтмаш].

Наугад — шоналдыдэгызэ [ма, кыцэ, кыды попаза].

Наугольник — туатлык [охол висым хадыр].

Наудалую — шонырдэгызэ вик ышташ [вуй-сара ӹштӹмаш].

Наудачу (см. наудалую).

Наудить — анэрэн ситараш [анӹрэн ситараш].

Наука — шанчэ [тымэньмаш].

Науськивать — усыкташ, усыклаш (пийым) [аздараш].

Наутек — шылын каймыла [кыргыж шӹлаш].

Научать — туныктылаш 1 [тымдаш].

Научить — туныкташ, тунуктэн шукташ [тымдэн шӹндаш].

Научная организция труда — пашам шанчылын ыштымаш [тымдым сэм дон паша виктарымыш]

Научный — шанчылэ [тымэньмы].

Наушник — пылыш-пидыш [пӹлӹш танга, пӹлӹш вӹлан сакымы].

Нафталин — когаршыэм.

Нахальный — сумсыр [намысдымы].

Нахальство — сумсырланымаш [намысланыдымаш].

Нахапать — руалткалэн налаш [роалтыл налаш, роалтэн налаш].

Нахаркать — кокырэн кышкаш [кахырэн, шӹвэн шӹндаш].

Нахваливать — мактылаш1, [мактэн шӹндаш].

Нахвалить — чот мокташ, [мактэн шӹндаш].

Нахвастать — шойакым кутырэн пытараш [алтэлэн шӹндаш].

Нахватать —шуко руалткалаш [роалтыл шӹндаш].

Нахлебаться — шуко кочкаш (совла дэнэ) [йӱн, подыл тэмаш].

Нахлебник,-ница — тӱлымыла кочшо [йамды кинды дон ылышы].

Нахлестать—лушэн пытараш [лышэн шӹндаш].

Нахлобучивать, - бучить, — пызырэн упшалаш (упшым) [калпакым, сынцашкок валтэн, чиэн шӹндаш].

Нахлопотаться — ыштыл ситараш [ситымэш лопочайэн кашташ].

Нахлынуть — толын вувалаш, кугун толаш [толын вазаш, когон толаш].

Нахмуриться—пӧкморланэн шинчаш [турнаракын анчалаш, сылыкын анчалаш].

Нахныкаться—нӱслэн чарнаш [йышлэн пӓрнӓш].

Находимый—мумо, муаш лиймэ [моаш лимы].

Находить—муаш [моаш].

Находиться—иктаж куштo лийаш [лиӓш].

Находка—мумо ӱзгар [момы].

Находчивый—йӧн-мушо [мон кэртшы].

Нахохлиться—пыстыл шаланэн шинчаш (чывэ) [пын авартэн шындӓш].

Нахохотаться—вошты чарнаш. [Ситымэш вашты шындаш].

Нахрапом—вийэш ыштымыла [тырӱк, силом].

Нацарапать — удыркалэн шындаш, ыдырэн шындаш, ыдыркалаш [ыдырэн шындӓш].

Нацедить—йоктарэн шындаш [шыраш (выдым, шышэрым)].

Нацелиться—тамэн шындаш [пӓлым нӓлӓш].

Нацеплять—пыжыктылаш 1; [пижыктӓш (кылдӓш)].

Нацепить—пыжыктэн шындаш.

Национализация—пойан кашак дэч мландым, ший-вундым, тулэч молымат калык кидыш налмаш [пойан кид гыц мӱландым, фаб. зав. кугижаныш кидыш, казнаш нӓлмӓш].

Национальность—калыкын ышкэ йӱла, йылмэ, моло ойыртышынат улылыкшо [ышкэ йылмы дон йӧлыш халык].

Национальный—калык ойыртыш [халык айыртыш].

Нация—калык [ик йылман халык].

Начадить—пушым (шуко) лукташ [шырэмым лыкташ].

Начало—тӱнгалтыш [тынгӓлтыш].

Начальник,-ница—тӧра, вуйлык; ӱдрамаш тӧра [вуйлалтышы, вуйлалтышы ыдырамӓш].

Начальный—тӱнгалтыш [тынгӓлтыш, пытарышы].

Начальство — тӧралак, вуйлыклак [вуйлалтышвлӓ].

Начаток—тӱнгалтыш, тӱнгалмаш [тынгӓлтыш].

Начеканить — таптымыла ышташ [пэлтэн шындӓш].

Начеку быть — эрэ шинчэн йамдылалт шогаш [йамды лимӓш].

Начернить—шэмэмдэн шындаш [шимэмдэн шындӓш].

Начерно—шэмыла, шэмэш [йамдылмыла].

Начерпать—коштал шындаш [коштал шындӓш].

Начертать—возэн шындаш [ыдыраш, сирӓш].

Начерчивать—ойыплылаш; 1.

Начертить—корным ыштылаш, ойыплэн шындаш [пумагаэш тӧр корным ыштӓш].

Начес — шондашмэ дэч кодшо муш, шондаш-пундаш [шандаш пындашэш кодшы муш].

Начесать—шондашын шындаш [шандаш шындӓш].

Начетверо—нылытэ [нылпайэш, нылытэш].

Начинание—тӱнгалмаш [тынгӓлмӓш].

Начинать — тӱнгалэдаш [тынгӓлӓш]; **начать**—тӱнгалаш, тӱнгал шындаш.

Начинивать и начинять — кӧргым оптэдаш 2.

Начинить — кӧргым оптэн шындаш [кашарташ, кӧргым опташ (кагылым)].

Начистить — йытырайэн, эрыктэн шындаш [итырайэн шындӓш].

Начисто—чылт, чышт, йӧршын [шытымэш, итыран, йаршын].

Начитанный — шуко лудын налшэ [шукы лыдшы].

Начитывать, начесть—шуко шотлэн шындаш [шукы шотлэн шындӓш].

Начихаться, — тӱрвыч шукташ [ситымэш тырвынзӓш].

На что?—молан? [малан].

Наш—нэмнан, мэмнан [мӓнмӓн].

Нашалить—чорамбайланаш [рӱжгэн шынцӓш].

Нашататься—йара коштын эртараш [каштын шындӓш].

Нашептывать—шӱвэдылаш (йу шот дэнэ) [пыжгэн попаш].

Нашептать—шӱвэдэн шындаш.

Нашествие—ӱмбач толмаш (толын шагалмаш].

Нашивать—ӱмбач ургэдаш 2 [вылӓн ыргаш].

Нашить—ургэн шукташ, ситараш.

Нашивка—ургыш лапчак [вылӓн ыргымы].

Нашлепать — лоптыртыл шындаш [льопкэн шӹндӓш].

Нашпилить—кугу пудам кырэн шындаш [пышкыл шӹндаш].

Наштопать—тумуштэн шындаш (чулкам) [тумыштэн шӹндаш].

Наштукатурить—нэрынчыл шындаш (пырдыжым) [пӧртӹм шун дон тышкэн шӹндӓш].

Нашуметь—лӱшкэн тэмаш [рӱжгэн шындаш].

Нащепать—шэлышт опташ (чырам) [шэлышт шӹндӓш].

Нащипывать—чывыштылаш, кӱрыштылаш [цӹвэштӹлӓш].

Нащипать—чывыштыл пытараш.

Наябедничать—вуй шийын пытараш [ӓльӓклэн шӹндӓш].

Наяву — шинчаора, шинча-ончылно [кӹрӓт].

Небезопасный—лӱдыктышан, лӱдшашан [лудышрӓк].

Небеленый — ошэмдыдымэ [ошэмдыдӹмы].

Небеса—пылпомыш, кава [пылгам].

Небесный — пылпомышсо, кавасэ [пылгамыштышы].

Неблаговременно — жаплан йӧрыдэ [жэпын агыл].

Неблагодарность — тау-ыштыдымаш [тау ыштыдымӓш].

Неблагонадежный—иньаныдымэ [ӹньӓнок агыл].

Неблагоприятный — умырдымо [пурок агыл].

Неблагоразумный—сайушдымо [ышанок агыл].

Небный—тошмысо, ношмысо [ышма тамгаштышы].

Небо—пылпомыш, кава [пылгом].

Не более — утларак огыл [(тӹшэц) шукынок, когоок агыл].

Небольшой—кугу огыл [кого агыл].

Небосклон — каватайыл [пылгомтӓйӹл].

Небрежно—сырвэ-сорво, кырвэ-корво [пэлэ-дурэ, пылахайын].

Небрежность—эскэрдымаш, шэкланыдымаш [пылахайын, пэлэ-дурэ ыштӹмӓш].

Небывалый — лийдымэ [литӹмӓш, толтымы].

Небывальщина и небылица — лийдымаш [лин кэрдтӹмы].

Неважный—пэш сайак огыл [йажоок агыл].

Невдалеке — мӱндурнак огыл [мындӹрны агыл].

Невежа — шинчыдымэ, тунэмдымэ [лӓпцык].

Невеселый — кумылдымо [сусу агыл (ойхан)].

Невещественный — ӱзгардымэ [ньимадымы].

Невзгода — уда илыш [йасы ылымӓш].

Не взирая—ончыдэгызэ [анчыдэок].

Невзрачный—сындымэ, тӱсдымо [пыцкӓтӓ (пӧрт), цэвэр агыл].

Невзыскательный — кычалтылдымэ, васартылдымэ [тэргыдымы].

Невидаль—томшык, уждымо [ужтымаш].

Невидимый — ужаш лийдымэ [ужаш литымы].

Невидный—шинчаш пэрныдымэ [кайтымы].

Невинность — нараштыш [нӓрӓштӓ лимӓш].

Невиновный — титакдымэ, йоладымэ [вуйнаматдымы].

Невкусный — тамлэ огыл [тотдымы].

Невластный — кучэн кэртдымэ [кычэн кэртдымы].

Невменяемый — титаклаш лийдымэ [вуйнаматыш пырыдымы].

Невместительный — пуртэн кэртдымэ [пырыдымы].

Невмочь—кэртдэ [кэртдымы, тырхэн кэртдымӓш].

Невнимательный — ынг пыштыдымэ, ынгдымэ [пыт колыштшы агыл].

Невнятно — рашкэмдыдэ [рашкыды агыл].

Не во время — жапыштыжэ огыл [жэп дон агыл].

Невод—кэлдэ.

Невозбуждаемый—таратымэ [тӓрватэн кэртӹдымы].

Невоздержанный — шкэнжым кучыдымо [ышкымжым кычэн кэртӹмы].

Невозможно—ок лий [ак ли].
Невозможный—лийдымэ [лидымы].
Невозмутимый — пӧкморла [латка (әдәм)].
Неволить — ӧкымлаш, вийытлаш 2 [ирыктэ ыштыктымаш].
Невольник,-ница—әрыкдымэ, кул [йал ирык дон ылышы, цора].
Невольничество—әрыкдымылык, кулык [цора лимаш].
Невольно—әрыкдэ [шанидәок, сӧрыдәок].
Невольный—әрыкдымэ [ышкэ ирыктэ ылышы].
Неволя—әрык укәлык, әрыкдымылык [ышкэ ирыктэ ылымаш].
Невооруженный — йара кидан, тармандымэ [цара кида].
Невоспитанный—сай ончэн куштыдымо [худан анчэн куштымы, худан тымдымы ырыжлы кайышан агыл].
Невпопад—тураштарыдэ, тура кондыдэ [чучтэ тураштарыдэ].
Невразумительный — ыклаш лийдымэ [ынылдарэн кэртымы].
Неврастения—вэмйарым-чэр [тыргыж цэр].
Невредимый—сайын логалдымэ [локтылалтдымы, шушыртыдымы].
Невтерпеж стало—чытыдымэ лийын [тырхэн кэртдымаш].
Невыгодный — пайдадымэ [эксыкан, паришдымы].
Невыкупаемый — сулэн налдымэ [сылыдымы, сылэн кэртдымы].
Невыносимо—чыташ лийдымэ [тырхыдымаш].
Невыразимый — каласэн моштыдымо [кэлэсэн мыштыдымы].
Нега—ласкалык, нэчкылык, эркалык.
Воспитывать детей в неге — игышывым нэчкылыкыштэ ашнаш. [1) нэчкы, 2) ырвэзы влям нэчкэш кушташ].
Негде—ныгушто, ныгушан [ньигышты]; **негде сесть** — ныгушто шинчаш (вэр укэ) [ньигыштат шынцаш вэр укэ].
Неграмотный—лудын, возэн моштыдымо [лыдын-сирэн мыштыдымы].
Недействительный — чыногыл [лачок агыл].
Недоимка — кусын, тулыдэ кодмо, налдэ кодмо [кодшы (лым окса)].
Недоимочная карточка — тулыдымо окса кагаз [тулыдым окса цумага].
Недоимщик—кодшо парым [лым оксам пуэн шоктыдым эдэм].
Недра—кӧргӧ; в **недрах земли**—мландэ кӧргыштӧ [кӧргы, мланды кӧргыштӧ].
Нежить—йымыжландараш, куандараш [нэчкэн, сэмалэн урдаш]; **музыка нежит слух**—музык пылышым йымыжландара.
Нежничать—шумылтылаш, ньэчкышланаш [йаратын-сэмалаш].
Нежно—ныжылгын, йымыжгын; **смотреть нежно**—ныжылгын ончаш; **говорить нежно**—йымыжгын ольаш [пышкыдын, ныжылгын, пышкыдын анчаш, пышкыдын попаш].
Нежность—ныжылгылык [пышкыды сэмал; **материнская нежность**—аван ныжылгылыкшэ [авам сэмалэн йаратымаш].
Нежный—ныжылгэ; **нежный вкус**—ныжылгэ там [сэмал, пышкыды].
Независимость—иктэ дэкат шукныдымаш, иктэ дэчат йоддэ ыштымаш, шкэ-вуйлык. [ышкэ вуйдон ылымаш].
Незаметный—палдырнымэ; шинчалан пэрнымэ [Палдырнымы].
Незамеченный—шинчалан пэрнымэ; **незамеченная дорога**—шинчалан пэрнымэ корно [1) цаклымы, у цаклымым корны].
Незанятой—налдымэ, пашадымэ [йарсымы].
Незанятое место—налдымэ (йара) вэр; **незанятый человек**—йара йын [йара вар, йарсымы эдэм].
Незапятнанный—палдыртымэ лум, шуйдымо [тамгадымы, лявыртымы].
Незапятнанная репутация—лумшудымо чап [йажо лымнэр, шуктымы лым].
Незаразительный—пиждымашан [пиждым цэр].
Незасеянный—удалтдымэ [удымы].
Незаслуженная репутация—йолдэак лум шуктымо шомак [такэш лымнэрым ыштымаш].
Незаслуженное наказание—йола укэ гычак орлыктарымаш [такэш орлыкым пумаш].
Не заслуживает чести—пагалаш ок шого [жэплышашлык агыл].

Незащитимый — аралаш лийдымэ, пыдалаш л. [ӓрыдымы, ытарэн кэрддымы].

Незваный — ӱждымо [ӱждымы].

Нездоровиться—туйын чучаш 1; **мне нездоровится** — мый туйэшкэн шогэм, тӱлыжгэн шогэм [1) йасыланаш 2) мынь йасыланэм].

Неземной—мландэ ӱмбалнымэ [мыландын огыл].

Незлобный — шыдымэ, осал(ым) кычалымэ [шыдыдымы].

Незлопамятный — осалым шарнымэ, осалым кучымо, осалым мондышо [шыды урдымы].

Незнаемый —шинчымэ, палымэ; **незнаемый человек**—шинчымэ йын [1)палыдымы, сынцыдымы, 2) сынцыдымы эдэм].

Незнакомый — палымэ; **незнакомый человек** — шинчымэ йэн; **быть незнакомым с искусством и наукой** — мастарлык дэнэ шанчым шинчыдэ лийаш. [1) палыдым 2) палыдым эдэм 3) мыштымаш дон палымашым сынцыдэ лиаш]

Незнание — шинчымаш; **незнание обычаев** — йӱла(м) шинчымаш [сынцыдымаш 2) авуцам сынцыдымаш].

Незначащий — йӧрдымо; **незнающий ничего человек** — нимом шинчымэ айдэмэ. [ньмалан йардымы, эдэм тыш, эдэм ора].

Незначительный — шотыш пыштымэ [чотыш пишташ йардымы].

Незрелый — кӱйдымӧ, кӱйын шудымо; **незрелая ягода** — кӱйдымо саска [поспэйдымы, кутымы кӱтым мӧр].

Незримый — уждымо, койдымо [ужаш литымы].

Незыблемый — лӱнгымо [лӱнгалтдымы].

Неидущий — кэлшымэ, туралан толдымо; **неидущие к делу ссылки** — пашалан кэлшымэ энэртымаш [1) йӧнэш толтымы, сарасымы, 2) пашалан йӧнэш толтымы шайа-вла анчыктымы вла].

Неизбежный—утлымо [ытлымы]

Неизбежное горе — утлымо ойго [ытлымы ойхы].

Неизбираемый — сайлымэ [айырышашлык агыл].

Неизведанный—палэн налымэ, шынэн ончымо [палэн анчымы].

Неизвестно— палэ огыл [палмы агыл]

Неизвестно, приехал ли он—толмыжо палэ агыл [толмыжым палмы агыл].

Неизвестный —палымэ, шинчымэ [палыдымы, сынцыдымы]; **час смерти неизвестен**—колышаш шагат палэ огыл [колым жэпым палым агыл].

Неизвинительный — титак гыч лукташ лийдымэ, титакшым кудалтымашлык (шӧрымашлык) [вуйнаматыш, пырымыжым ӓрэн налаш литымы].

Неизгладимый — йагылтымэ, йыгэн пытарымэ, шӧрэн кэртымэ [ыштын, мондэн кэртымы, мондымы].

Неизданный —савыктэн лукымо, савыктымэ [лыктымы].

Неизлечимый — парэмдэн кэртымэ (+маш,+мылык), эмлэн кэртымашлык. [парэмдэн кэрддымы].

Неизменный — вашталтымэ, ик тӱрлын илышэ (шогышо) [вашталтымы].

Неизменяемый--вашталтыман, вашталтэн кэртыман, ик тӱрлын шогыман (илымаш) [вашталтымаш].

Неизмеримый — висэн кэртымэ, висымэ [висэн кэртымы].

Неизносимый — чийэн пытарымэ (+маш); **век неизносимый**—ӱмыр мучко чийэн пытардымаш. [1 чиэн питарымы, 2) курым чиэн пытарымы].

Неизобразимый — шӱрэтлымашлык, ольэн моштымашлык, каласэн кэртымашлык [кэлэсэн, ыштэн мыштымы].

Неизреченный—ольэн моштымаш, каласэн кэртымаш [кэлэсэн мыштымаш].

Неиз'яснимый—ынлыктарэн кэртымаш, рашландараш лийдымаш [ынлыдарэн кэртдымы].

Неизящный — чэслэ огыл, спай огыл, асыл огыл, пэлак мотор огыл [пылахай, чаката агыл, итыра агыл].

Неимоверный—инандымашлык, ушандымашлык инанэн кэртымашлык. [ыньанэн кэрддымы, ыньанымы].

Неимущий — укэан (укан), йорло, нымодымо, нэзэр. [укэан, ньмадымы нэзэр].

Неискоренимый—вожгэ пытарымашлык; **неискоренимое зло** — вожгэ пытардымашлык осал [1) важгэ пытарымы, 2) важгэ пытарым шыды, худа].

Неискупаемый — тӱлэн кэртдымашлык, тӱлэн кэртшашлык огыл [тӱлэн лыктын кэрддымы].

Неискусный — моштыдымо, шынэн шуктыдымо [мыштыдым].

Неисполненный — шуктыдымо [ӹштэн шоктыдымы, ӹштыдӹмӹ].

Неисполнимый — шуктыдымашлык [ыштэн кэрддымы].

Неиспорченный — пужлыдымо [локтылалтдымы].

Неисправимый — тӧрлалтыдымашлык [тӧрлэн кэрддӹмӹ].

Неисправный — тӱзык огӹл [тӧрлӹм агыл].

Неиспытанный — шыналтдымэ (шыныдымэ), кучэн ончыдымо [шӹнӹдӹмӹ ыштэн анчыдымы].

Неисследованный — тэргэн налдымэ, шонэн ончыдымо [кӹчӓл анчыдымы, шӹнэн анчыдымы].

Неиссякаемый — пытарыдымэ, мӧнгэштдымэ [йогэн пӹтӹдӹмӹ, пӹтӓрӹдӹмӹ]

Неистовый — шотдымо, моткоч толашышэ [цӓрэн кэрддӹмӹ].

Неистовый человек — щотдэ толашышэ (ородыланышэ) айдэмэ [цӓрэн кэрддым эдэм. Тӹргач ӹштӹшӹ, арышы].

Неистощимый — мӧнгӧштдымо, пытарэн кэртдымэ; **это неистощимая причина всяких разногласий** — тидэ тӱрло кэлшыдымаштэ эн пытарэн кэртдымэ чий [1) пӹтӹдӹмӹ, пӹтӓрэн кэрдӹмӹ, 2) шукы сэмӹнь выцашӹмӓшӹн тиды ньигынӓмӓт пӹтӹдӹм тӹнгалтӹшӹжӹ].

Неистребимый — йомдарэн пытарыдымашлык, йӧныктарэн шуктыдымашлык [пӹтӓрэн кэрддӹмӹ].

Неисходный — луктын кэртдымашлык, утаралташ лийдымашлык [лӹктын кэрддӹмӹ, мычаштымы].

Неисходное горе — утаралташ лийдымаш (мучашдымэ) ойго [пӹтӹдӹмӹ ойхы].

Неисцелимый — парэмдыдымашлык парэмдаш лийдымэ [тӧрлӓтэн кэрддӹмӹ].

Неисчерпаемое добро — налын пытарыдымаш пого [пӹтӓрӹдӹмӹ пурлык, пуры].

Неисчерпаемый — коштал (налын) пытарыдымашлык [каштал пӹтӓрӹдӹмӹ].

Неисчерпанный — коштал (налын) пытарыдымэ; [каштал (нӓлӹн) пӹтӓрӹдӹмӹ].

Неисчерпываемый запас денег — налын пытарыдымэ аныҡ окса [нӓлӹн пӹтӓрӹдӹмӹ окса].

Неисчислимый — шотлаш лийдымэ, шотлэн пытарыдымэ [шотлэн кэрддӹмӹ].

Неймется — ок пушно; **неймется ему** — тудо пушнэн ок кэрт [ак царны, цӓрнэн ак кэрд].

Нейти — не идти, — тура толшаш огыл, кэлшышаш огыл; **эта шляпа вам нейдет** — тидэ тэркувыш тланда ок кэлшэ [1) кэӓш агыл, олмыдыш агыл 2) ти шльӓпа тӓлӓндӓ ак олмыд]; **это не идет к делу** — пашалан тидэ тура ок тол [тидӹ пӓшӓлӓн йӧнэш ак тол].

Нейтрализация — иктыланат пудымо, иктыланат логалдымэ [ӧрдыштымаш, карангдымаш, иктӹлӓнӓт путымы].

Нейтрализация земли — иктыланат пудымо мландэ [иктӹлӓнӓт путымы мӹлӓндӹ].

Нейтральное дело — коклаш пурыдымо паша [лош пырыдым пӓшӓ].

Нейтралитет — коклаш пурыдымаш, коклаш варныдымашлык [йӓл гӹц ӧрдӹжӹштӹ шалгымаш, лошкы пырыдымаш].

Нейтральный — коклаш пурыдымо, молышко варныдэ илышэ [(йӓл гӹц) ӧрдӹжӹштӹшӹ, лошкы пырыдымы].

Нейтральный марий — коклаш варныдымэ (шкэ сэмынжэ илышэ) марий [(йӓл гӹц) ӧрдӹжӹштӹ шалгышы мары].

Некий — ик йынг, ала кӧ ик йынг [ик эдэм].

Нековкий — лывыргэ (пушкыдо) огыл, тапташ лийдымэ [тапташ литӹмӹ, нӧрӹ агыл].

Нековкое железо — тапташ лийдымэ кӱртньӧ [тапташ литӹмӹ кӹртньи].

Некогда — 1) жап укэ, 2) ала кунам, йарсымаш укэ [тагӹнам, йӓрсӹмӓш укэ]; **жили некогда два брата** — ала кӱнам кок изак-шольӓк илэн улыт [тагынам, тады-кытлан кок шӱмпэл ӹлэнӹт].

Некогда писать — возаш жап укэ [сирӓш йӓрсӓш ак ли].

Некомпетентный — шинчышэ огыл, ӱшанлэ огыл; шинчыдымэ, ӱшанаш лий-

дымэ [цилӓок пӓлӹшы агыл, пыт сынцышок агыл, ыньӓмы агыл].

Некорректный человек—раш штыдымэ (ольыдымо) йын [сэмэлӓ эдэм агыл].

Некорыстный — сарандымэ, погылан кумыл пыжыктыдымэ [ышлӓнжы шаныдымы шык агыл].

Некоторый — ала-кудо, ала мыньарэ, икманьар(э); **в продолжении некоторого времени** — ик мыньар жап эртымэ годым [1) тагыдыжы, таманьары, тамазары, 2) тамазар лимыкы].

Некрасивый — мотор огыл, сонтыра [цэвэр агыл].

Некристаллизующийся — ладылалтдымэ [ладын литымы, кристаллыш сӓрнӓлтымы].

Некристаллический — ладыдыман.

Некролог — колышо нэргэн возымаш [колышы гишӓн сирӹмӓш].

Некрученый — пӳтырыдымо, почкынчыдымо [пӹтырыдымы].

Некстати — тура кондыдэ, тураштарыдэ [турэш толтэ].

Нектар—пэлэдыш кӧргысо мӳй пырчэ, мӳй вӳд, йэм [пэлэдыш кӧргӹштыш мӳӓн вӹд].

Некто — ала-кэ, иктэ [тӓгӳ].

Некуда — ныгушко, нигышкат [ньигышкат]. **Мне некуда девать это** — мланэм тидым нигушко пурташ. [мыньылӓн ньигышкат тыдым цикаш].

Некуда — ныгушко вэр укэ [ньигышкат вӓр укэ]; **сегодня мне некуда ехать** — тачэ мланэм ныгушко кайаш вэр укэ [тагачы ньигышкат кэаш вӓр укэ].

Некультурность — тунэмдымаш, почылтдымашлык [тымэньдымаш].

Неладно — ок йӧро, ок кэлшэ; **тут что-то неладно** — тушто ала-мо ок йӧрӧ, ок кэлшэ [1) ак йары, 2) тиштытама ак йары].

Нелегально — закон сэмын огыл, закон дэч посна, закон дэч коранын [йывырт, закон гыц пасна].

Нелегальный — закондымо, шӳдымо, [закондымы, шӳдымы].

Нелегкая — нэлылык, сийанлык, кутькар; **куда его нелегкая занесла?** — кушко сийанлыкыш пурэн кайыш [1) куштылгы, 2) кышкы тидым ширэн пыртэн?].

Нелепость — йӧрдымаш [йардымаш, такэш].

Нелицеприятный—тӳслан ончэн ыштымэ [эдэм анчэн ыштым агыл].

Неловкий — лийдымаш (окмак), йӧндымо [мылы].

Неловко — кэлшыдымаш, каньылэ огыл; **он ведет себя неловко** — тудо шкэнжым кэлшыдымын куча; **ему здесь неловко** — тыштэ тудлан каньылэ огыл [1)мылын, 2) тыды ышкымжым мылын видӓ, 3) тыдылан тиштакэн тама кӓньыл агыл].

Неложный — олталыдымэ, шойакдымэ [алталыдымы].

Неломкий — пудыргыдымо [пыдыргыдымы].

Нельзя — ок лий; **этого сделать нельзя** — тидым ышташ ок лий [ак ли].

Нелюбимый — йӧратыдымэ [йаратыдымы].

Нелюбознательный — палаш тунэмаш йӧратыдымэ [пӓлӓш шанышы агыл].

Нелюдимый — йыҥым йӧратыдымэ, пӧкмӧр [йӓл лошкы йарлыдымы].

Нелюдимый нрав — йыҥым йӧратыдымэ койыш [эдэм йаратыдымы].

Немало — шагал огыл.

Немаловажный — пэш оккул манмэ огыл [пиш ак кэл маныы агыл].

Немедленно — пашам шуйыдэ, йоватыдэ, тошкэштдэ [кызыток].

Немедленно уезжайте — йоватыдэ кайза [кызыток кыдалда].

Немедленный — паша шуйыдымо [тырхылымаш, вычэн кардымаш].

Немец — нэмыч [ньэмыц].

Немецкий — нэмычын [ньэмыцын].

Н. язык — нэмыч йылмэ [ньэмыц йылмы, пышкыды йӓҥӓн агыл].

Немилосердие — чамандымаш [жӓлӓйдымаш].

Немилосердный — чамандымэ [пуры йӓҥӓн агыл].

Неминуемый — эрташ лийдымэ, корандыдымэ [эртӓш литымы, ужашлык].

Немногие — шукужо огыл; пыртак [шукын агыл].

Немного подождите—изишак (пыртак) чытыза [изиш вычалда].

Неможется (см. нездоровиться)—[кид-йал вала].

Немой — ольыдымо, йылмыдымэ, кокок [апай].

Немолодой — рвэзэ огыл [ӹрвэзок агыл].

Немолчно — йӱк чарныдэ, йӱк шыпланыдэ [цäрнӹдэок].

Немота — ольэн кэртдымаш, йылмыдымылык [апай ылмаш].

Немочь и **немощь** — кэртдымаш, кэртдымылык; **черная немочь** — какаргышэ кэртдымаш [йасыланымаш, цэр кäгäргым цэр].

Немощный — кэртдымэ.

Немудрый — кугу ушан огыл, кэлгэ ушан огыл [кого ышан агыл].

Немыслимый—шонаш лийдымэ, шоныдымо [шанаш литӹмӹ, шаныдымы].

Немытый — мушдымо [мышмы агыл].

Ненавидеть — ужын кэртдымэ лийаш.

Ненавидящий — ужын кэртдымэ, ончэн чытыдымэ, чытыдэ ончышо.

Ненавистный—ончэн чытыдымашан, ончэн чытыдымэ, ужын кэртдымаш.

Ненависть — ончэн чытыдымаш, ужын кэртдымаш. **Он сделал это по ненависти** — тидым тудо ончэн чытыдымэ дэн ыштэн [ужын кэрддӹмӹжӹ дон тӹдӹм ӹштэн.

Ненаглядный — ончэн тэмдымэ [анчэн цӹтӹдӹмӹ].

Ненадежный — ӱшанаш лийдымэ, ӱшандымэ, [ӹньан агыл].

Ненадежное здоровье — ӱшанаш лийдымэ тазалык [шулыкшы ӹньанок агыл].

Ненадобность — кӱлдымаш, кӱлэш лийдымаш [кэрäл литӹмäш].

Ненадолго — кужулан огыл, кужэш огыл [шукэш агыл].

Неназванный — лӱмжо дэнэ каласыдымэ, лӱмдалтдымэ [лӹмдӹдӹмӹ, лӹмжӹ дон кэлэсӹдӹмӹ].

Ненаказанный — закон почэш (шот почэш) вийтаралтдымэ, логалталтдымэ [цäкӹнӹм намалтымы].

Ненаказуемый — закон почэш витараш лийдымэ [цäкӹным пушашлык агыл].

Ненамеренно—ончыч шоныдэ, кӧргышто шоныдэ [йори агыл].

Ненапечатанный — савыктэн лукдымо, савыктыдымэ [пэцäтлӹмӹ агыл].

Ненароком — шонымо дэн огыл [шанэн агыл].

Ненарочно — шойаклан огыл, ноталан огыл [йори йорэ агыл].

Ненарочный—лӱмын ыштымэ огыл, ноталан ыштымэ огыл [йори ӹштӹм агыл].

Ненарушимый—пужыдымашан, вашталтыдымашан [тӹкäлäш литӹмӹ, пыжыдымы, пыдыртыдымы].

Ненастоящий—тӱнжӧ огыл, чынжэ огыл [пырамой агыл, лач тӹдок агыл].

Ненастье—ночко игэчэ, лавырчык, лавыртыш [начкы игэчӹ].

Ненасытный — пукшэн тэмаш лийдымэ, тэмдымаш [тэмдӹмӹ, шык].

Ненасыщенный—пукшэн-тэмэн шуктыдымо, вӱдым шупшыктэн тэмыдымэ [тэмэн шоктыдымы, вӹд шывшын шоктыдымы].

Ненатуральный—тӱн пӱртысан огыл [тӹн айӹртэмäн агыл, ӹшкэ сӹнäн агыл].

Ненаходимый—муын кэртдымэ, муаш лийдымэ, мудымо [мон кэрддӹмӹ].

Ненаходчивость—мутым, канашым, йӧным мудымаш [йӧнӹм мотымаш, кэрал годым кэлэсэн мыштыдымаш].

Ненужный—кӱлдымӧ [кэрäл агыл].

Необделанный—йыржэ ыштэн пытарыдымэ [йӹржы ӹштэн шоктыдымы].

Необдуманный — вуй йыр шоныдэ ыштымэ, вуй йыр шоныдымо [шаныдэ ӹштӹмӹ].

Необеспеченный—кӱлэш гыч (шонымаш гыч) утаралтдымэ [ӹлäш кэрäл укэäн].

Необитаемый—йын илыдымэ [ӹлӹдӹмӹ вäр].

Необожженный — йыр йӱлалтыдымэ [йылалтыдымы].

Необозримый — ончэн пытарыдымэ, (шуктыдымо) [анчэн пӹтäрӹдӹмӹ, шоктыдымы].

Необработанный - ыштэн шуктыдымо [ыштэн шоктыдымы, пышкыдэмдэн шоктыдымы].

Необразованный— тунэмдымэ йын, почылтдымо йын [тымэньдӹмӹ]

Необращенный — савырыдымэ, пуртыдымо. [сäрӹдӹмӹ].

Необузданный — сорлык чиктыдымэ, сорлыкдымо [суарлыктыдымы].

Необходимость—кӱлэшлык [кэрӓлык].

Необходимый—кӱлэшан [кэрӓл].

Необходительный—сай кутырдымо [анчэн, попэн мыштыдымы].

Необщественный—калык пашам йӧратыдымэ, калык пашам ыштыдымэ, калык дэн ыштыдымэ [йӓл лош йӓрлыдымы (эдэм), халык пӓшӓм ыштыдымы, йӓл дон иквӓрэш ылышы агыл].

Необщительный—шонымыжым (пашажым) вэсылан ольыдымо, пырльа канашыдымэ [шанымашыжым вэсылан попышы агыл, икты-вэсы док кашгшы агыл].

Необыкновенный—моло гайэ огыл; тыгылай огыл.

Необязанный—ышташ вэрэштдыман.

Необычайный—ожнысо сэмын огыл, вучыдымо [шанымэ, вычыдымы].

Необязательный—шукташ шӱдыдымо [пишок кэрӓл агыл].

Необ'ясненный—ынгландарэн каласыдымэ, ынгландарыдымэ, рашландарыдымэ [ынгылдарымы агыл].

Необ'яснимый—рашландараш лийдымэ [ынгылдараш лидымы].

Необ'ятный—ончэн шукташ лийдымэ [ӓрэштэн нӓлӓш литымы, сынца дон анчэн нӓлӓш литымы].

Неограниченный—изэмдыдымэ, могайжым каласыдымэ [чэкыш, цикыш пырыдымы, жэплыдымы].

Неодинакий—ик тӱрлӧ огыл, тӧр огыл, [иккань агыл].

Неоднократный—иккана (ыштымэ) вэлэ огыл [иккӓнӓ вэлэ агыл]

Неодобрительный—мокташаш огыл, мокдымаш [йарыктыдымы, мокдымы].

Неодолжительный—кӱсынэш (арымэш) пудымо, полшаш йӧратыдымэ [кӱсын, ӓрымэш путымы].

Неодолимо—сэнгыдымэ, сэнгыдэ [сынгыдымы].

Неодолимый—сэнгэн кэртдымэ, сэнгыдымэ [сынгэн кэртдымы].

Неодушевленный—чондымо [шӱлышдымы, йӓндымы].

Неожиданный—вучыдымо [вычыдымы, вычыдэок мишы].

Неокончательный—йӧршэш пытарыдымэ [йарэнок пытышы (пытӓрымы) агыл].

Неограниченный—пытарыдымэ, шуктыдымо [пытӓрэн шоктыдымы].

Неологизм—йылмышкэ тӱрлӧ у мутым кӱлэш лийдэ чыкымаш [йылмыш у шамакым пыртымы].

Неопасный—лӱдаш кӱлдымо, лӱддымаш [лӱдышӓн агыл].

Неописанный—возэн налдымэ [сирэн нӓлтымы].

Неописуемый—возэн шуктыдымаш, сэраш лийдымэ [сирэн, кэлэсэн мыштыдымы].

Неоплатный—тӱлэн пытардымашан [тӱлэн кэртымӓш, пытӓрдымӓш].

Неоправдываемый—титак гыч эрныкташ лийдымэ [вуйнамат гыц карандыдымаш].

Неоправданный—титакшым пытарыдымэ, титакшым шӧрыдымо, титак гыч утлыдымо [вуйнамат гыц карандыдымы].

Неоправленный—(йыржэ) ачалыдымэ [йыржы сартыдымы, чиктыдымы].

Неопределенность—раш огыллык [рашкыды лиймӓш агыл].

Неопределенный—рашландарыдымэ, рашэмдыдымэ [рашкыды агыл, рашкыдын кэлэсымы, ыштымы агыл].

Неопределимый—ойырэн кэртдымэ, раш- ончыктэн кэртдымэ [рашкыдын кэлэсэн пуаш, анчыктэн пуаш литымы].

Неопровергнутый—вашталтыдымэ, шойакшым тӱжвак лукдымо, чактарыдымэ [сымырыдымы, вашталтыдымы, цактӓрыдымы].

Неопровержимый—чактараш лийдымэ, шойакшым тӱжвак лукташ лийдымэ [цактӓрэн кэртымы вашталтэн кэртымы].

Неопрятность—йандар кучыдымаш [итыран кычыдымаш].

Неопрятный—йандар кучыдымо [итырӓн кычыдымы, пылахай].

Неопытность—шынымаш, тунэмдэ илымаш [мыштыдымаш, пӓлыдымӓш].

Неопытный—мошдымо, шонымо [мыштыдымы, пӓлӓдымы].

Неорганический—кап сэмын ышталтдымэ [шӱлышӓн, ылышын агыл].

Неосведланный—ӧрньӧртымо [ӧртньэрӓн агыл].

Неоседлый—илаш шичдымэ, ик вэрыштэ илымэ, коштын илышэ [вӓрӓн

вäрыштӹ ӹлӹшӹ агыл, кышты кэлэш каштшы].

Неоскверненный — шакшэш варныдымэ, шакшылалтдымэ [йӹрнӹктäрӹдӹмӹ, ирэ].

Неослабный—йарныдымэ, нойыдымо, чарныдымэ [йäрнӹдӹмӹ лыскыдэмдӹмӹ агыл].

Неослабное попечение—чарныдымэ кызганымаш, койланымаш [цäрнӹдэок анчымаш].

Неосмотрительный — ончыкшо ончыдымо, шэкланыдымэ, эскэрыдымэ [анцык-шальӹк анчалдэок ӹштӹшӹ].

Неосновательный—нэҥыздымэ, ӱшаныдымэ [тӹҥдӹмӹ, пыт агыл, ӹньäнӹм (эдэм) агыл].

Неосновательное предположение—ӱшаныдымэ шонымаш [пыт пäлэн шанымаш агыл].

Неоспоримый—тавалыдымэ, ӱчашыдымэ [йардымаш лыктын кэрддӹмӹ]

Неосторожность — шэкланыдымаш [пэрэгӹдӹмäш, шэкланӹдӹмäш].

Неосторожный—шэкланыдымэ; **н.-в словах,** — ольымаштэ шэкланыдымэ [Уратымы, шэклäнӹдӹмӹ, шэкланӹдэок попышы]

Неосуществимый—шукташ лийдымэ [ӹштэн шокташ литӹмӹ].

Неосязаемый—кид-шӱмлан тучдымо [кид йӹмӹк киддон шижтӹмӹ]

Неотвергаемый—кудалтыдымэ, чактарыдымэ [Цäктäрӹдӹмӹ, вашталташ литӹмӹ]

Неотверженный—см. неотвергаемый [Цäктäрӹдӹмӹ, вашталтыдӹмӹ]

Неответственный—мут пудымо, ӱмбак налдымэ [Вӹлäн нäлшӹ агыл (вуйнаматым)].

Неотвратимый--корандыдымэ, корандаш лийдымэ [карандыдымы, карандаш литӹмӹ].

Неотвязчиво-чивый--ойырлыдэ, пижшэ, ойырлыдымо [айырлыдэ, айырлыдымы].

Неот'емлемый — шупшын налдымэ, шупшын налын кэртдымэ; **неот'емлемое право,**—шупшын налдымэ кэрдэж [шыпшын нäлтӹмӹ, шыпшын нäлäш литӹмӹ праважы, кэрдмӹжы].

Неотесанный—локшычдымо; **это неотесанный болван**—тидэ лийдымаш орадэ [локсыцтымы, тидӹ локсыцтымы моклака (ороды)].

Неотклонимый—корандэн кэртдымэ [карандэн кэрдтӹмӹ].

Неоткуда — ныгужэч; **неоткуда взять** — ныгужэч налаш [ньигышэцäт, ньигышэцäт нäлäш ак ли].

Неотложный — варалан кодаш лийдымэ; **неотложное дело**—варалан кодыдымо паша [вараэш кодаш литӹмӹ, вараэш кодаш литӹмӹ пäшä].

Неотлучный—ойырлыдымо [айырлыдымы].

Неотмененный, неотменяемый — вашталтыдымэ.

Неотразимый—сэҥыдымэ, чактарыдымэ [сӹҥӹдӹмӹ, цäктäрӹдӹмӹ].

Неотрешаемый — ойыртылаш лийдымэ, кудалташ лийдымэ, кудалтыдыман [айырыдымы, кодаш литымы].

Неотрешимый — ойыраш лийдымэ, кудалташ лийдымэ [айырэн кэрдтӹмӹ].

Неотрицаемый — кудалтыдымэ [ак йарэш лыкташ литӹмӹ].

Неотступный — ойырлыдымо, ойырлыдэ пижшэ [цäкнӹдӹмӹ коддымы].

Неотчуждаемый—шупшын налэдаш (казнаш налэдаш) лийдымэ, витэш налэдаш лийдымэ, вэсылан налэдаш лийдымэ [вэсӹлäн пуаш литӹмӹ, шывшын нäлäш литӹмӹ (казнаш)].

Неотчужденный — казнаш налдымэ, шупшын (витэш) налдымэ, вэсылан пудымо [вэсӹлäн путымы, шывшын нäлтӹмӹ].

Неофициальный — закон шотдэ ыштымэ, казолной паша сэмын ыштыдымэ [закон пäшä сэмыньок ӹштӹдӹмӹ. Ак гӹц кач шэргӹ].

Неоцененный — акым пышталтдымэ, пагалалтдымэ; **это неоцененный человек**—тидэ ак пышталтдымэ шэргэ йэҥ (пагалалтдымэ) [акӹш шӹндӹмӹ агыл, тидӹ шэргӹ äкäн эдэм].

Неочищенный — эрыктыдымэ [ирӹктӹдӹмӹ, итӹрäйӹдӹмӹ].

Неощутительный — шиждымэ, тучдымо [шиждӹмӹ, ньималаат чучтымы].

Непараллельный — тӧр йыгырдымэ, тӧр йыгырдэ кийдымэ (корно) [вэс йӹгӹрэ корны доны тӧр агыл].

Непарный — мужырдымо, мужырлан кэлшыдымэ, мужырлан толдымо [мыжырдымы].

Непахучий—ӱпшдымӧ [ньима пышан агыл].

Непереводимый—кусараш лийдымэ [сӓрэн (ваштэн) кэрдтымы].

Неперевозимый — вэс вэрэ нангайдымэ, кусараш лийдымэ [вэс моҥгыш ваштэн кэрдтымы].

Непередаваемый — кид гыч кидыш пудымо, каласаш йӧрдымӧ, ольэн (возэн) моштыдымо [кид гыц кидышкы пуэн кэрдтымы, кэлэсэн мыштыдымы].

Непереносимый — нумал (коштын) кэртдымэ, нумал пытарыдымэ, чытэн картдымэ [ваштэн кэрдтымы, намал пытӓрыдымы, цытэн кэрдтымы].

Непереходящий — вэсыш ваштальтдымэ; **непереходящее явление**—ваштальтдымэ кончыш [ваштальтыдымы, ванчыдымы, эртымы агыл].

Непечатный — савыкташ йӧрыдымӧ, савы(кты)дымэ, пызыры(кты)дымэ, пэчатлыдымэ [пэцӓтлыдымы].

Неплатеж—тӱлыдымаш [тӱлыдымаш].

Неплодный—саскадымэ, шочшыдымо, игышывыдымэ, игышывэ ыштыдымэ [исыр].

Неплодородный — саска шочыктыдымо, киндэ (шурно) шочыктыдымо [шачыктыдымы].

Неплотный—чоткыдо огыл, лушкыдо [лыскыды, вишкыды].

Непобедимый — сэнгаш лийдымэ, сэнгыдымэ [сынгыдымы, сынгэн кэрдтымы].

Неповинно — титак дэч посна, тиктакдэ [вуйнаматдэ].

Неповинующийся—колыштлымо: **неповинующийся правосудию**—законым колыштдымо [колыштдымы, законым колыштдымы].

Неповоротливый—тарванэн (савырнэн) кэртдымэ, пӧкмор [тӓрваныдымы, нэлы (эдэм) тӓрванэн кэрдтымы].

Неповрежденный — локтылалтдымэ [шушыртыдымы, локтылалтыдымы].

Непогрешимый—йазыкланыдымэ, сулыкланыдымэ, йазыкыш варнымэ [сулыкландымы, сулыкыш пырыдымы].

Неподалеку — мӱндыр огыл, лишнэ [мындырны агыл, лишны].

Неподатливость — кӧнымаш, кумылжо савырнымаш [кычыктымаш, кидыш митымаш].

Неподатливый — кӧнымо, кумылжым савырымэ [кычыктымы, кидыш митымы].

Неподведомственный—кид йылмалдымэ, кид йымак вэрэштымэ, илыш лончын ужаш шотышкыжо пурымо [кид лывалнымы агыл].

Неподдельный—(вэсым) олталэн ыштымэ огыл [(вэсым) алталэн ыштымы агыл].

Неподкупный — шолып оксам налдымэ, шолып пуэн кӧндарымэ; **быть неподкупным**—шолып окса дэнэ кӧндарымэ (ужалымэ) лийаш [окса дон сӓраш литымы, йанжым выжалшы агыл. Окса дон сӓраш литымы лиаш].

Неподлежащий—налаш ыштымэ; **не подлежаший взятию**—налаш ыштымэ (лийдымэ) [налшашлык агыл].

Неподобный — тугай огыл, кэлшымэ, сэмдымэ [тыхэнь агыл, йарымы, сындымы].

Неподражаемый — почэш ышташ лийдымэ, тудын сэмын ышташ лийдымэ [вэсылэн ышташ литымы].

Неподступный--лишкыжэ мийаш лийдымэ, кугэшнышэ [лишкыжы миэн кэрдтымы].

Неподсудный—тӧрлаш, тэргаш тура толдымо [суйаш литымы, суйэн кэрдтымы].

Неподходящий—тура толдымо, кэлшымэ; **мне это дело неподходящее** — тидэ мланэм кэлшымэ паша [1) тӧрэш толтымы, йарымы, 2) ти пашам мыланэм тӧрэш ак тол].

Неподчиненность—кид йымалнэ шогымаш [эдэм кидышты ылымаш].

Непозволенный — шӱдымо [шӱдымы].

Непозволительный — шӱдаш йӧрымӧ [ышташ йарымы].

Непокойный—тынысымэ, ласкадымэ [тыргэж, ладна агыл].

Непоколебимый—тарватэн кэртдымэ [пингыды, тӧрыштышы].

Непокоренный—сэнгэн налдымэ, сэнгымэ, кид йымак пуртымо [сынгыдымы, кидыш налтымы].

Непокорный—вуй-пудымо, кид-йымак пураш кӧнымо, мут-колыштымо [шамак колштымы турна].

Непокрытый — лэвэддымэ, пэтырыдымэ, чара, виш; **непокрытая голова**— чара-вуй [1) лэвэддммы, 2) цара вуй].

Неполновесный — тичмаш висадымэ (нэлыжэ пӱтын огыл) [висаш шотымы, нэлыцшы ак ситы].

Неполнозубый—тичмаш пӱйан огыл, пӱй ситыдымэ [цилä пӱянок агыл].

Неполноправный — тичмаш кэрдэждымэ [цилä праванок агыл].

Неполный — тичмыш огыл (катык), пэлэ [тэмшы агыл, цип агыл].

Непомнящий—шарнымэ, ушэштарымэ [ашындарышы агыл].

Непонятливый — ынлымэ, умлымо [ынылэн кэрдшы агыл].

Непонятный—ынлаш лийдымэ [ынылаш литымы].

Непоправимый — тӧрлаташ, ачалаш лийдымэ [тӧрлэн кэртымы].

Непопулярный — сай лӱмжӧ шарлымэ, йыш шинчымэ [йажо лымäн агыл, йäл сынцымы].

Непорочный — пужлымо, сулыкымо [ирэ].

Непосвященный—ынлыктаралтымэ, пашалан ынлыктарымэ [пäлыктымы].

Непосед — ик вэрыштэ шинчымэ, шинчэн кэртымэ [ик вäрыштэ сынцэн кэртымы].

Непосещаемый—мийымэ, пурымо, лэкымэ [митымы, пырымы-лактымы].

Непосильный—вий-шутымо, сэнаш лийдымэ [сила гыц кач ыштымы, нэлы].

Непоследовательный — ышкэ мутшым шуктымо, почэ ыштымэ [тӧрыштышы агыл, ышкэ шамакшым вашталтышы].

Непослушный—колыштымо [шамак колыштшы агыл].

Непосредственное распоряжение—вик (коч) колтымо шӱдымаш, мучко колтымо шӱдымаш [тӧрӧк колтым шӱдымаш].

Непосредственный — коч (мучко) ыштымэ, энэртыдэ (вик) ыштымэ [ышкэок (йäл гыц пасна) ыштымаш].

Непостижимый — палэн (шинчэн) шукташ лийдымэ [пäлэн шокташ литымы].

Непостоянный—ик тӱрлын шогымо [ик тӧр агыл].

Непостыдный — вожылдымашан, вожылмо дэч лӱддымо [важылтымы].

Непотерпевший—сийаным чытымэ (нумалдымэ) [йасы ужтымы].

Непотребный — кӱлдымо, йӧрдымо, осал паша [йардымы].

Непохвальный—мактымо, мокташ йӧрымо (лийдымэ) [хвальым агыл].

Непочтение — пагалымаш [Чотэш пиштымäш].

Непочтительный—пагалымэ, жаплымэ [Чотэш пиштышы агыл, жэплышы агыл].

Непочто — нымолан (укэ); **непочто ходить туда**—тушко мийшашкэ нымолан укэ [1) ньималанат, 2) ньималанат тышкы кашташ пäшä укэ].

Неправда чын огыл [лачок агыл].

Неправдивый—чын ольымо, чындымэ [тӧр агыл, тӧрсыр].

Неправдоподобный — чын сэмын ыштымэ, чынлан толымо (кэлшымэ) [тӧрэш ак тол, лачокла ак чуч].

Неправильный—кэлшымэ; **неправильный оборот речи** — кэлшымэ мут савыртыш [1) самынь, 2) Самынь попымы сäрäлтыш].

Неправосудие—кэрэждымэ суд [тӧр суд агыл].

Непрактичный—кӱшымдымо, ыштэн моштымо; **непракт. человек** — кӱшымдымо айдэмэ [кычылтшы агыл, кычылтшы эдэм агыл].

Непревращаемый — вэсышкэ савыраш (молышко савыраш) лийдымэ [Вэсышкы сäраш литымы].

Непредвиденный — ончыл-коч шинчымэ (палымэ), ончыл коч уждымо [анцыкыла ужтымы, сынцымы].

Непредупреждённый—ончыл-коч каласымэ (каласалтымэ, шижтарымэ) [анцыц кэлэсымы, шижтарымы].

Непредусмотренный—ончыч шонымо, ончыч шонэн налымэ, ончыч каласымэ [анцыц ужмы агыл].

Непредусмотрительный—ончыл-коч шэкланымэ (эскэрымэ), ончыл-коч ончымо [анцыцок ужмы, паклымы агыл].

Непреклонный—вуй-пудымо, ныгузэ кӧндараш лийдымэ [вуй пушы агыл, ӓтӓлӓш литӹмӹ].

Непреложный—вашталтыдымэ, коч тошкалдымэ [Вашталтыдымы].

Непременно—ак, шуктэнак, кузэ гынат; **непременно приду**—толамак, толашак шонэм [кэрэк кыцэӧт].

Непреодолимый—сэнгаш лийдымэ; **непреодолимое препятствие**—сэнгаш лийдымэ чарак [1) сӹнгӓш литӹмӹ, 2) сӹнгӓш литӹмӹ цӓрӹк, ӓптӹртыш].

Непрерывный—кӱрыл эксыдымэ, мучашдымэ; **непрерывный шум**—чарныдымэ йӱк-йуан [1) Цӓрнӹдымы, 2)цӓрныдӹм йук].

Непрестанный—чарныдымэ [Цӓрнӹдӹмӹ].

Неприветливый—сай кумылдымо, салам ыштыдымэ [ласко агыл, йӹвӹж агыл].

Непривычный—кӱлэшын тунэмдымэ, [тымэньдӹмӹ, привитньыдӹмӹ].

Неприглядный—ончаш мотор огыл, йамдымэ [Цэвэр агыл, чыньикӓ].

Непригодный—йӧрдымӧ, кэлшыдымэ [Йардымы].

Неприемлемый—налаш лийдымэ, йӧрдымӧ [Йардымы, нӓлӓш йардымы].

Непризнаваемый—шотлалтдымэ, пагалалтдымэ, жаплалтдымэ [Чотэш пиштыдымы, жэплыдӹмӹ].

Неприкосновенный—логалаш лийдымэ; **неприк. капитал**—логалаш (нӓлаш) лийдымэ пундо [1) тӹкӓлтӹмӹ, 2) тыкӓл кэрдтӹмӹ окса].

Неприлегающий—воктэн кийдымэ [сагашы агыл].

Неприлипчивый—пиждымэ, вашталтдымэ [пиждӹмӹ].

Неприличный—кэлшыдымэ, йамдымэ [Олмыддымы].

Неприложимый—пашаш пышташ йӧрдымӧ (кэлшыдымэ, лийдымэ [Пиштӹдӹмӹ].

Неприменимый—пашаш ушаш лийдымэ [Пижыктӓш литӹмӹ, кычыдымы].

Неприметный—шинчаш пэрныдымэ, палын койдымо [Пӓлыкӓн агыл].

Непримиримый—кэлшыкташ (кӧндараш) лийдымэ; **непримиримый враг**—кэлшыкташ лийдымэ тушман [Пурэмдӓш литӹмӹ].

Непринужденный—вийтэш ышты(к)тыдымэ; **непринужд. меры**—вийтэш шуктыктымо йӧн [Ирӹк пуман].

Неприручаемый—кидэш туныктылаш лийдымэ [кидӹшкӹ тымдаш литӹмӹ].

Неприрученный—кидлан туныктыдымо [кидӹшкӹ тымдыдымы].

Непристойный—кэлшыдымэ,йӧрдымӧ; **держать не-ные речи**—кэлшыдымэ мутым ольаш [1) Йардымы, ӹрыжлӹ агыл 2) Йардымы шанаш шайшташ].

Неприступный—лишкыжэ мийаш лийдымэ. **Не-ный человек**—лишкыжэ мийаш лийдымэ, (кугэшнышэ) айдэмэ [1) Лишкӹ миӓш литӹмӹ 2) Лишкӹ миӓш шэкӓнӹмӹ эдэм].

Неприсутственный—лэкдымэ (пашашкэ, погынымашышкэ); **неприсутственный день**—закон (совэт) пашам ыштыдымэ кэчэ [1) пӓшӓ ыштыдӹмӹ, 2) пӓшӓ ыштыдӹмӹ кэчӹ].

Неприсягнувший—товатым ыштыдымэ, товатлыдымэ [присӓкыш пырыдымы].

Непритворный—тӱсым вашталтыдымэ, олталыдымэ [алталдымы, алтанцык агыл].

Непритупленность—нӱшкэмдыдымаш [нышкэмдыдымаш].

Неприхотливый—васаркалыдымэ, ойыркалыдымэ; **неприхотливое желание**—васаркалыдымэ шонымаш [Тэргыдӹмӹ, кайа логэрӓн агыл, кэнцӓ агыл, когон айыркалаш шанымы агыл].

Непричастный—пырльа варныдымэ, ик вэрэш ушныдымо, ужашыш пурыдымо [иквӓрэш литӹмӹ, пайыш пырыдымы].

Неприязненный—йӧратыдымэ, чытыдымэ, сайын шонымо [йаратыдымы, йажом шанымы].

Неприятель—тан огыл, тушман, танлан шонымо [тышман].

Неприятный—йамдымэ, кумыллан кэлшыдымэ [йӓнгэш кӱтӹмӹ].

Непробудный—пожалтдымэ; **непробудный сон**—пожалтдымэ омо [Шижын кэрдӹмӹ, шижын кэрдӹмӹ ом].

Непродажный—ужалыдымэ [Выжалышашлык агыл].

Непродолжительный—кужун шуйыдымо; **в не-ном времени**—кужун

шуйыдымо жапыштэ [мытык, кужы агыл, кужын шывшылтдымы жэпыштыт].

Непроездный — имньэ дэн кайаш лийдымэ [имньин кэаш литымы].

Непрозрачность — вошт койдымаш [вашт кайтымаш].

Непроизводимый—ышташ лийдымэ, ыштыдымэ [ыштыдымы].

Непроизводительный—пайда пудымо, пайдадымэ; **непроиз. издержки**—пайдадымэ окса кучыш [1) такэш йамшы, 2) такэш шавымы окса].

Непроизвольный — эркыдэ ыштымэ, эрык шудэ ыштымэ [цаклыдэ].

Непромокаемый — вудым вошт колтыдымо, вошт норыдымо [витыдымы].

Непроницаемый — вошт лукдымо, витыдымэ [вашт колтыдымы].

Непропорциональный—танаштаралтдымэ шотлыкан, чыла ужашланат тор ыштыдымэ, торлылтдымо [торэштарыдымы].

Непросвещенный — вошт почылтдымо, туныктыдымо [тымэньдымы, сотыш лактыдымы].

Непростительный — титакым кудалташ лийдымэ [простыдымы].

Непроточный — йогэн шогыдымо, йогыдымо; **непроточ. вода**—йогэн шогыдымо вуд, шинчышэ вуд [йогыдымы, йогодымы выд].

Непроходимый — эртэн кэртдымэ, кочшо кайэн кэртдымэ, вошт кайэн кэртдымэ [эртыдымы, кээн, ванчэн кэрдтымы].

Непрочный—пэнгыдын ышталтдымэ [цаткыды агыл, тырхыдымы, льазыра].

Непрямой — вийаш огыл, кагыр-мугыр [тор агыл, какльака].

Нептун — кэчэ йыр пордшо мундыр планэт, чолга шудыр лум [кэчы йыр сарнышы шыдырын лымжы].

Нерабочий — паша ыштыдымэ, пашадымэ; **нерабочий или праздничный день** — пашадымэ, пайрам кэчэ [пашазы агыл, паша ыштыдымы кэчы].

Неравенство — тор огыллык, тордымылык; **нерав. между вещами**—узгар коклаштэ тор огыллык (тордымылык) [торсыр адыр вла лоштышы торсыр, ик торэш толтымаш].

Неравносторонний—тор могырдымо, тор вэлдымэ [тор моныран агыл, торсыр моныран].

Неравный—тор огыл, ик турло огыл; **неравен час**—шагат тор огыл [торсыр, торсыш цаш].

Нерадивое — окым ыштымэ, кумылдэ ыштымэ [пэлэ-дурэш ыштымы, пыт шанымы, ыштымы агыл].

Нерадивый—точыдымо, тыршыдымэ [пыт цадышы агыл].

Неразбираемый — тэргаш ыштыдымэ, тэргыдымэ, ойыркалыдымэ [айыркалыдымы].

Неразборчивый — палаш лийдымэ, ойыркалыдымэ; **он не-чив на еду, на удовольствия**—кочмаштэ, куанымаштэ тудо ок ойыркалэ [рашкыды агыл, палаш литымы, качкыш—йушым тэргыдымы, ышкымым сусуэмдымашты айыркалмы агыл].

Неразвитый — тунэм почылтдымо, ынлыктарэн (почылтарэн) пудымо, лывыргыдымэ [ышым налшы агыл, монгыржым, кид-йалжым лывыртышы агыл].

Неразвязный — ольэн кэртдымэ (рудалтдымэ гайэ) [шэкланымы].

Неразгаданный — шинчэн (палэн) шуктыдымо [палэн шоктыдымы, палэн палаш литымы].

Неразговорчивый — ольыдымо, мутланыдымэ, кутырыдымо [попаш мастар агыл].

Неразделимый— ужашлаш (пайлаш) лийдымэ, пайлыдымэ, ойырлыдымо [айырдымы, пайылаш литымы].

Нераздельный—пайлалтдымэ, ужашлалтдымэ [айырлыдымы, пайлалтдымы].

Неразлагаемый — монгэш шалаталтдымэ, рончалтдымэ, шуын пытыдымэ (шудымо [шутымы].

Неразличаемый — ойырдымашан, ойыраш лийдымэ [айыртэмдымы].

Неразлучно—ойырлыдэ [айырлыдэок]

Неразлучный — ойырлыдымо [айырлыдымы].

Неразменный--тыгыдэмдыдымэ [ваштталтдымы].

Неразрушимый — шалаташ лийдымэ шалатыдымэ [сымырдымы, шалатэн кэрдтымы].

Нередко (часто) — чучкыдын; **нередко** — шуэ огыл [шоэн агыл, шоэ агыл].

Нерешенный — пунчал ыштыдымэ [шанэн лыктыдымы].

Нерешимый — пунчалдымэ [шанэн лыкташ литымы].

Нерешительно—ышташ тоштдэ [пыток агыл].

Нерешительный — тоштдымо [пыт агыл].

Неровный — тӧр ыштыдымэ; **неровная почва**—тӧрсыр рок [тӧрсыр, тӧрсыр вӓр].

Неровня — тӧрдымо, икшотышто шогыдымо; **жениться на неровне**—кэлшыдымэ ватым налаш [1) тыньлыкэт, мыньлыкэм агыл 2) ышкэлыкшы ыдырым нӓлшы агыл].

Нерушимо — пужыдэ, пудыртыдэ [вашталтыдэ].

Нерушимый — пужыдымо, шалатыдымэ [вашталтыдыман, пыдыртыдыман].

Неряха — йандарлыкым шуктыдымо йын [пылахай].

Неряшливость — льувыклык [пылахай ылымаш].

Неряшливый — льувык [пылыхай, авыэи].

Несбыточность — лийын шудымаш [лин кэрдтымаш].

Несбыточный — лийдымаш; **несбыточная пустая мечта**—лийдымаш, йара шонымаш [лин кэрдтымы].

Несведущий—шинчыдымэ [палышы агыл].

Несвертывающийся— пӱтырнымо [тывыртымы (шышэр), пытыралтымы].

Несвоевременно— шкэ жапдэ, шкэ жапыштыжэ огыл [шэптэок, вэрэмаштыагыл].

Несвоевременный — шкэ (кӱлэш) жапыштэ ыштыдымэ, шкэ жапдымэ [вэрэмаштыш агыл].

Несвойственно — ок кэлшэ, тура ок тол [йӧндымы, сарасымы агыл].

Несвойственный — кэлшыдымэ, тура толдымо [йӧнэш толтымы].

Несвойственное выражение — кэлшыдымэ мутым каласымэ шомак.

Несвязно—пыжыктыдэ; **несвязно говорит**—пыжыктыдэ ольа (ынгландарыдэ) [кылдыдэ, кылдалтдэ, кылдалтдэ попа].

Несвязный — пыжыктыдэ ыштымэ, пыжыктыдымэ [кылдалтдымы, пижыктыуымы].

Несгибаемый — кадырташ (пӱгырташ) лийдымэ, тӱнгдаш лийдымэ [айынлыдымы].

Несговорчивый — ольэн кӧндараш лийдымэ [попэн сынгдымы].

Несгораемый—йӱлэн пытыдымэ [йылэн пытыдымы, йылыдымы].

Несʻедобный—кочкаш йӧрдымо [качкаш йарыдымы].

Несжимаемый — тэмдаш лийдымэ, тэмдалтдымэ, туртыктыдымо [пызыртэн кэрддымы].

Несказанный—ольэн моштыдымо (путырак сай) [кэлэсэн моштыдымы].

Нескважистый—рожладымэ [шужан агыл].

Нескладно—кэлыштарыдэ [йӧндэок].

Несклоняемый—вашталташ лийдымэ [вашталташ литымы].

Несколько—икмонарэ, монарат. **Я его несколько знаю**—мый тудым икмонарэ шинчэм [ик маньэр, иклаштык, изиш].

Нескончаемый — пытараш лийдымэ [пытарыдымы].

Нескоро—вашкэ огыл; **скоро**—вашкэ, содор [йылэ агыл; йылэ].

Нескромный — тыматдымэ [плотнан агыл, пальдыран].

Несладкий — тамлэ огыл, тамдымэ [тотлы (тортлы) агыл].

Несложый—ушыдэ ыштымэ, лончыдымо, кыдэждымэ [кылдылмы агыл, вик].

Неслыханно — пылыш-колдымо [пылыш колтымы].

Неслышный — пылыш дэнэ колаш лийдымэ [пылыш дон колаш литымы].

Несметно—(лудын) шотлэн шуктыдэ [пытыдымаш].

Несмотря на это — тидым ончыдэ. **Несмотря ни на что** — нымом ончыдэ [тынэ гыньат, ньимат анчыдэок].

Несносно—чытыдэ [тырхыдымы].

Несносный—чытэн кэртдыман.

Несоблюдение кӱлэшым шуктыдымаш, эскэрыдымаш [кычыдымаш].

Несовершенно—йӧршэш, чылт шуктыдэ [пиш йаралок агыл].

Несовершеннолетний — ийжэ шудымо [капэш шотымы].

Несовершенный — шудымо, ыштэн пытарыдымэ [пиш йарал агыл].

Несовершенство—шуктыдымаш, ыштэн пытарыдымаш, лийдымаш [йарэнок лин шоктыдымаш].

Несовместимый—пырлъа ушаш лийдымэ [тӧрэштӓрӹдымы].

Несовместный пырлъа ушалтдымэ, ушныдымо [икараш агыл].

Несогласие — кӧнӹдымаш, тыныс илӹдымаш. **Это об'яснение прекратило всякое несогласие** — тидэ ынлыктарымаш чыла кӧнӹдымымат пытарыш [икышын лимы агыл, выцашымӓш; тидӹ ынӹлдарэн пумыжы цила выцӓшымӓшым шӧрӹш, цӓрӹш].

Несогласно — кэлшыдэ, тыныслыкдэ [икышын агыл].

Несогласный — кэлшышэ огыл, кэлшыдымэ. **Эти слова несогласны с истиной**—нинэ мут-влак чын дэн огыт кэлшэ (чынлан тура огыт тол) [икышын лишӹ агыл, шамакшы лачок дон тӧрэш ак тол].

Несозвучный—йӧк дэн кэлшыдымэ, оҥаралтдымэ [йукэш толтымы].

Несозданный—ышталтдымэ, пуйрыдымо [ыштӹдымы].

Несоизмеримый — висэн шукташ (мошташ) лийдымэ [висэн кэрдтымы].

Несокращаемый—кӱчыкэмдаш (туртыкташ) лийдымэ, кӱчыкэмдыдымэ [мытыкэмдӓш литымы].

Несолоно—шӧнчалдэ, **несолоно хлебавши**—шӧнчалтыдымым подылын [санцалан агыл].

Несомненно—иньанысыр лийдэ [лачокок, ыньӓнок].

Несомненный — иньанысыр лийшэ [ыньӓн].

Несообразный — кэлшыдымэ, тура толдымо [йӧндымы].

Несообщительный — шонымыжым ольыдыман, пӧкмор [ышкэ турэш ышӹшы, ылӹшы].

Несоответственный—лачлан толдымо, кӱлэшлан кэлшыдымэ [тӧрэш толтымы].

Несоразмерный—висалан кэлшыдымэ, тӧрлышдымо [висӓш митымы, тӧрэш толтымы].

Несостоятельный — ӱшанаш лийдымэ, ӱшанӹдымэ, тӱлэн кэртдымэ [ыньӓнӓш литымы, тӱлэн кэрдтымы].

Неспелый, незрелый—шудымо, кӱйдымӧ [поспэйдымы, кӱтымы].

Несподручный—кидлан кэлшыдымэ, кидэш пиждымашан [кидэш толшы агыл].

Неспокойный—тыныслымэ, ласкадымэ, каньысыр [тыргыж, латна агыл].

Неспориться — ушныдэ лийаш, ушныдылаш [ак пиж, ак ашны].

Неспособный — лийдымаш, кэртдымаш, йӧндымо, артамлымэ. **Он ни к чему не способен** — тудо нымом ыштэн кэртдымэ [йардымы, тӹдӹ ньималанат ак йары].

Несправедливо — чыным шуктыдэ, тӧр ыштыдэ. **Обвинять несправедливо**—чыным шуктыдэ (сай тӧрлыдэ) титаклаш [тӧр агыл, такэшок вуйнаматэш лыкташ].

Несравненный—таҥаштараш лийдымэ, таҥаштарыдымэ [тӓҥӓштӓрӓш литымы].

Нестерпимый — чытыдымэ, чыташ лийдымэ [тырхаш литымы, цытыдымы].

Нести—нумалаш, нумал кайаш [намалаш].

Нестроевой—1) нэргэлан йӧрыдымо (пырлъа), 2) пычал кучыдымо (салтак) [пичал кычылтшы агыл].

Нестройно — кэлыштарыдэ, оҥарыдэ [сэмтэ, ыҥартыштэ].

Нестройно поют—кэлыштарыдэ, оҥарыдэ мурат [ыҥартыштэ мырат].

Нестройный—кэлыштарыдымэ, оҥарыдымэ [сэмдымы, ыҥартыштымы].

Несудоходный — кугу пуш коштдымо (вӱд) [пырохот каштмы агыл].

Несуразный — путырак кэлшыдымэ, путырак тура толдымо [ӱратымы, армыж].

Несходно — тура толдэ, шонымо сэмын, шонымо сэмын огыл [тӧрэш ак тол].

Несходство—тӱслан толдымаш [тӧрэш толтымы].

Несчастие—пийал укэлык, пийалдымылык. **Он в несчастии не унывает**—пийал укэштэ (лийдымаштэ) тудо ок ойгыро [самынь, эксык. Самыньыштат тыдӹ ак ойхыры].

Несчетный—шотдымо (шуко) [шотан агыл, шукы].

Нет (не имеется)—укэ. **Нет денег**—окса укэ. **Нет, не придет**—укэ, ок тол.

Нетвердо—чот огыл. **Он не твердо знает свое дело**—тудо шкэ пашажым чот ок шинчэ [ыҥӹдын агыл, ыт агыл, ышкэ пашажым пытык ак палы].

Нетвердый—пәнгыдә огыл. **Нетвердая походка** – ошкылмыжо пәнгыдә огыл [пиңгыды агыл, пиңгыды ашкылтыш агыл].

Нетель—пырәзым ыштыдымә, пырәзыдымә, туна [литым ышкал, тўна].

Нетерпеливо—чытән кәртдә, чытыдә [цытыдә, тырхыдә].

Нетерпимый — чыташ лийдымә, чытыдымә [цыташ, тырхаш литымы].

Нетленный—шўйдымӧ [шўтымы (рокыштат ак шў)].

Нетолько — вәлә (гына) огыл. **Не только Иван, но и Петр,**—Иван вәлә огыл, Пётырат [тәнгә вәл агыл].

Неточно—тӧр огыл, лач огыл [лач тӧрәшок ак тол].

Неточность — лач лийдымаш, лач огыллык [лач агыл, тӧр агыл].

Нетрезво—айык огыл, айык лийдә [арын агыл].

Нетягучий—шуйныдымо [шытнылшы агыл, шывшылт кәрдтымы].

Неуважение—пагалыдымаш [чотэш пиштыш агыл].

Неуважительный—жаплыдыман [чотэш пиштыш агыл].

Неувядаемый—лывыжгыдымаш, сопты гыдымаш [лывыжыдымы].

Неугасимо—(йўлэн) йӧрыдэ [йӧрыдэок (йыла), йӧрыдымы йыла].

Неугомонно—лыпланыдэ [тытыштымы, царыдэок].

Неудавшийся—кәлшыдымә, тура толдымо. **Неудавшееся дело**—кәлшыдымә паша [литымы, литымы пашә].

Неудалый—писэ огыл, пэщ кәртшэ огыл, талэ огыл [пысы агыл].

Неудача — тура толдымаш [эксык, литымаш].

Неудачник — туралан кондыдымо, пийалдымә [пиалтымы].

Неудержимый—кучэн кәртдымә, чараш лийдымә [кычэн кәрдымы].

Неудобно—каньысыр, каньылә огыл. **Сидеть неудобно** — шинчаш каньылә огыл [каньыл агыл, сынцаш каньыл агыл].

Неудобоваримый—шолтэн кўйыкташ лийдымә [кўкташ литымы].

Неудобопонятно—ыналаш куштылго огыл (каньылә огыл).

Неудобопостижимый — куштылгын вошт палаш лийдымә [йасын ынгылымаш].

Неудобство—каньылә огыллык, каныысырлык [каньылок агыл].

Неудовлетворенный—шәржә тәмдымә [шәржы тәмдымы].

Неудовлетворительно — кумыллан кәлшыдымә (йӧрдымӧ) [паралок агылрак].

Неудовольствие—куаныдымаш [сусуэммы агыл].

Неужели—вәлә мо, ак. **Неужели это правда**—тидә чын вәлә мо, чынак мо? [тәнгә гыцэ, лачок тәнгә гыцэ].

Неуживчивый—пырльа илэн кәртдымә [икараш ылэн кәрдтымы].

Неужто — ак мо? **Неужто это ты писал?**—тидым тыйак возышыч мо? [ок ма, тыдым тыньок сирәнат ма?].

Неузнаваемый—палаш лийдымә [палыдымы].

Неуклонно—важык кайдә, корандэ [карандэок].

Неуклюжий—йытыра огыл, йытыралан шотлыдымо, лоптырэс [лоптыри, лоптыри-лоптыри].

Неуклонительно—корандэ, ӧрдыжыш пурыдэ [хать ма да, хыть кыцэ].

Неукротимо—лымлатыдэ, тыпланыктыдэ [царэн кәрдтымаш].

Неуловимый – кучэн кәртдымә [кычэн кәрдтымы, поктэн шотымы].

Неумело — моштыдэ **Он не умело берется за дело**—тудо пашалан моштыдэ пижэш [мыштыдэ, мыштыдэ пашам налэш].

Неумение—моштыдымаш [мыштыдымаш].

Неумеренность — шотдэч посналык [тыр кач лимы, ыштымы].

Неуместно—вәрлан кәлшыдымә, вәрлан йӧрдымӧ [вәрэш ак тол, вәрэш ак йары].

Неумолимо — сӧрбалэн кондарыдэ [сарвалэн сынгыдымы].

Неумолчно — йўк тыпланыдэ, йўк чарныдэ [йук царыдэ, царныдэок].

Неумышленный—ончыл-коч шонымо; **неумышленное убийство**—ончыл коч шонымдэ пуштмаш. [йори агыл, йори пуштмы агыл].

Неуплата—тўлыдымаш [тўлыдымаш].

Неуплаченное — тӱлыдымо [тӱлыдымы-влӓ].

Неупотребительность—пашалан кучылымаш [пашалан кычылтдымы].

Неуравнительный—моло дэн тӧрлыдымашан [моло дон тӧрлыдымашан].

Неурожай — киндэ шочдымаш. **Во время неурожая**—киндэ шочдымо годым [киндэ шачтымаш, кинды шачтым годым].

Неурядица—кэлшыдымаш, [шымаш, вырсэдылмаш].

Неуслужливо--пашалан полшыдэ [пашалан палшыдэ, самылым ыштыдэ].

Неуспех—паша кэлшыдымаш, паша ушнымаш, паша лиидымаш [паша ашнымаш, ушнымаш].

Неуспешно—паша кэлшыдэ, паша ушнымдэ, паша лийдэ [аш литэ, ашнымдэ, ушнымдэ].

Неустойка—сӧрымым шуктымаш [сӧрымым шоктымаш].

Неустойчивый—тӧр шогэн кэртдымэ. **Неустойчивое равновесие**—тӧр шогэн кэртдымэ, тӧрлымо висӓ [тӧр шалгэн кэртдымы, ик тӧр висажы шалгэн кэртымы].

Неустрашимый—лӱдыкташ лийдымэ, [лӱтдымы, лӱдыкташ литымы, сыр].

Неустроенный—ыштэн шуктымо, ыштэн пытарымэ [ыштэн шоктымы, олмыктэн шоктымы].

Неуступчиво — кӧнымдэ, кудалтымдэ [цакнымдэ].

Неуступчивый — кудалтымэ, кудалтэн пудымо, кӧнымо [цакнышы агыл, вӓрым пушы агыл].

Неусыпно—умалымдэ, нэрымдэ [тыштымы, амалымдэок].

Неутешно—чон парэмдэ, шыматалтдэ [шӧрлэн кэртэ (ойхы)].

Неутолимый—шэр тэмаш лийдымэ. **Неутолимая жажда**—йӱмӧ шумым тэмаш (пытараш) лийдымэ [йӱмы шомыжым тэмаш литымы].

Неутомимо—нойымдэ, йарнымдэ [йарнылэ, йанылымдэок].

Неутомимый--нойымымо, йарнымымэ [йарнымымы].

Неуч — йылт тунэмымэ, пычкэмыш йын [пыйыртат тымэньтэ].

Неученый—тунэмымэ, шанчым шинчымымэ [тымэньтымы, тымэньшы агыл].

Неучтиво — лывыргын (шыман) ольымдэ, пагалымдэ [чотэш пиштымдэ, лывыргы шамакан огыл, жэплымылӓ агыл].

Неучтивость — лывыргын ольымымаш [лывыргын попымымаш].

Неуязвимый—шуралташ (йорандаш) лийдымэ, сырыкташ лийдымэ [шушырташ литымы, шыдэштарӓш литымы].

Нефть — красин лавра, нэптэ [Крӓсин льавыра, нэфты].

Нехороший — сай огыл, йӧрдымо [йажо агыл, йардымы].

Нехорошо — сай огыл; **он поступил не хорошо** — тудо сай ыштэн огыл [йажо агыл, йардымы, йажо агыл, тыды йажон ыштэн агыл].

Нехотение —чон шувышдымаш, (ыштымэ) шудымаш. **Есть не хочу** — кочмэм ок шу [йанг ак шывш, качмэм ак шо].

Нехотя — чон шувышдэ, ӧкым; **нехотя ест** — кочмыж шудэ кочкэш [шомыдэок, ӧркӓнэн].

Нецелесообразность — шонымылан кэлшымымаш, тура толдымаш [шанымылӓн ак йары, турэш толтымаш].

Нецеломудренный — йандарлыкшым йомдарышэ [йрэ кӓпӓн агыл, шӓхӓрлӓнышы].

Нецеремонно — сылным шуктымдэ, чаплын ыштымдэ [сылнымдэок ыштымы].

Нечаянно — шиждэ-коддэ, йонгылыш [шиждэок, тӱрӱк].

Нечего, делать нечего— ыштымаш укэ; **давать нечего** — пушаш укэ [укэ, ныимат пуаш укэ].

Нечеловеческий — айдэмэ дэч лийдымэ, айдэмэ сэнгэн кэртдымэ [эдэм гыц литымы].

Нечестно — кӱлэш сэмын ыштымдэ, кӱлэш ваштарэш [тӧр ыштымы агыл (алталэн ыштэн)].

Нечестность — кӱлэш ваштарэш ыштымаш [алталэн ыштымаш].

Нечестный—кӱлэш ваштарэш ыштышэ, кӱлэшым шуктымо [тӧр ыштышы агыл].

Нечеткий — ойыртэмдэ ыштымэ, раш ыштымымэ [рашкыды агыл].

Нечетко—ойыртымдэ, рашлыкдэ [рашкымдын агыл].

Нечетный — тӱвалдымэ, мужырлымымо [утыл, тыхӓл агыл].

Нечисто — йандар огыл [ирэ агыл]. **Нечистоплотность** — капым йандар кучыдымаш, могырым мушдымаш, йандар илыдымаш [капшым ирэн кычыдымаш, монгырым мыштымаш].

Нечистоплотный — капшым йандар кучыдымо, могыржым мушдымо [монгыржым, вылвалжым ирэн урдышы агыл].

Нечистота — льувыклык [ирэ агыл, лавыра].

Нечистый — йандар огыл; **нечистый воздух** — йуж йандар огыл [ирэ агыл воздух, шулыш ирэ агыл].

Нечто — икмо, ик наста [иктама].

Нечувствительно — шижыктыдэ, тучыктыдэ [шижыктыдэ].

Нечувствительность — шиждымаш, тучдымаш [шиждымаш, шымдымы лимаш].

Нечувствительный — шижын кэртдымэ, шиждымэ. **Нечувствительное сердце** — шиждымэ шум [шижын кэртдымы, шымдымы, шижын кэртдымы йан].

Нешто — ак мо; **нешто не придет** — огэшак тол мо [ак ма, ак тол ма].

Нещадно — чаманыдэ, пыдалдэ [жалайыдэ].

(с)нею — тудын дэнэ [тыдын доно].

Неявка — кончыдымаш, мийдымаш [митымаш]; **неявка в суд** — судыш(ко) мийдымаш [судышкы митымаш].

Неясно — раш огыл, ойыртэмдымэ [рашкыды агыл].

Неясность — ойыртэмдымаш, рашогыллык [рашкыды агыл].

Неясный — раш огыл, ойар огыл [рашкыды агыл, айаран агыл]; **неясное, смутное понятие** — раш шонымо [ынгылымаш, палымаш рашкыды агыл]

Ни — ны, ат, огыл [ат]; **ни этот, ни другой** — тидыжат огыл, тудыжат огыл ны тыдыжэ, ны тудыжо [тыдат, вэсат].

Нибудь — гынат; **как-нибудь** — кузэ-гынат; **где нибудь** — кушто-гынат; **кто-нибудь** — кэ-гынат, иктажэ [гыньат, кыцэ гыньат, кыштыгыньат, кугыньат, иктажы].

Нива — шушо уржа пасу [шурны].

Нивеллир — тёрлык-палдыш, вэрын кукшытшым ончыктышо тарман, мастар [вэрын кукшыцшым тёржым анчыктымы хадыр].

Нивелировать — тёрлылаш, мландын турло кукшытан улмыжым палаш (тэнгыз вуд умбал дэнэ таналтарымыла) [мыланды вылвалым тёрлаш, кукшыцшым висаш].

Нивесть куда — палаш лийдымашкэ, шинчэн шуктыдымашкэ [палаш литымашкы, тагыш].

Нигде — ныгуштат [ньигыштат]; **его нигде не видно** — тудо ныгуштат ок кой [тыды ньигыштат ак кай].

Нигилизм — нымом шотлыдымаш (пагалымым, йумылан иньанымым, калык кучышвий шотым да монь [ньимат укэ-манын тымдымаш (йымым моло)].

Нижайшее — пэш улык ыштымэ; **нижайше кланяюсь** — пэш улык пугырнэн вуйым савэм [пиш улык пугыргымы, когон кымалаш].

Ниже — улнырак, волтэнрак [улнырак].

Нижеизложенный — уланрак возэн шындымэ [уланрак сирымы].

Нижележащий — улнё кийшэ, улнырак кийшэ [улнырак кишы].

Нижеозначенный — улан палэмдымэ [уланрак палыктымы].

Нижеподписавшийся — улан кидшым пыштышэ [кидшым улан пиштышы].

Нижепоименованный — лумжым улан каласымэ, улан лумдымё [лымжым улан кэлэсымы, улан лымдымы].

Нижеприведенный — улан анчыктэн каласымэ (пумо) [улан анчыктэн кэлэсымы].

Нижеследующее — улнё (улан) анчыктымо, каласымэ; **он пишет мне нижеследующее** — тудо мланэм улно каласымым сора [улыкыла анчыктымы, кэлэсымы. Тыды мылам улкыла анчыктымым сира].

Нижеупомянутый — улнё ушэштарымэ, улно шарнымэ, каласымэ [улны ышэштарымы-кэлэсымы].

Нижний — улыл, улнысо [улнышы, ул лап].

Н. этаж — улыл пачаш; **нижняя челюсть** — улыл онгылаш лу [улнышы пачаш, ул онгылаш лу].

Низвергать — волтэн колтэдаш, сумырэдаш, сумырэн волтэдаш [валтэн колдаш, сымырэн волташ].

Низвергнуть—сӱмырэн волташ [урын валташ, шуаш].

Низвержение — сӱмырэн волымаш [урын валтымаш].

Низводить, низвести — ӱлык волтэдаш, ӱлык волташ [ӱлык валташ].

Низина — лапка вэр, лоп, ӱлыл вэр [лапата вӓр, лап].

Низложение — йӧрыктэн пыштымаш [ӱлын валтымаш].

Низменность — ӱлыл вэр, лапка вэр, лоп [лап вӓр].

Низменный — лапка, лоп [лап, лапата].

Низменная, ровная страна — лапка, тӧр мландэ [лапата, тӧр вӓр].

Низовый — ӱлысо, ӱлылсо; **наши низовые города**—нэмнан ӱлылсо олана-влак (вӱд воктэн) [ӱлнышы, мӓнмӓн улнышы алана-влӓ].

Низовые—вӱд ӱлылсо мландэ, олала [ӱлныш влӓ].

Низом — ӱлыч(ын); **низом прошел** ӱлыч кайыш [лап дон, ӱлык, ӱлыц кээш].

Низость — лӱм сайлык волэн пытымаш [худа шанымаш, худа пӓшӓ, ышкэ лӹмым льавыртэн ыштымаш].

Никак — нигузэ; **Я этого никак не желаю** — мый тидым ныгузэ налмэм ок шу [ньигыцэ, мынь тыдым ньигыцэат ам шаны].

Никакой — нымо гайэ. **Я не имею об этом никакого понятия** — тидын нэргэн мый нымо гайэ шотымат ом шинчэ [ньимахань, мыньы тыды гишӓн ньимат ам пӓлы].

Никем — ныгӧ дэнат. **Он никем не доволен** — тудо нигэ дэнат ок кэлшэ [иктын донат тыды иктымӓт йаралэш ак лык].

Никогда — ныгӱнамат; **никогда не забуду** — ныгунамат ом мондо [ньигынамат, ньигынамат ам мондо].

Никого — ныгэмат; **никто** — иктат огыл, ныгэ [иктымӓт, иктымӓт агыл].

Никоим образом — ныгузэат, нымо сэмынат, нымо тӱрлынат [ньигыцэат, нимахань сэмынӓт].

Никому—иктыланат, ныгэланат [иктыланӓт].

Никоторый — ныгудыжат, иктыжат [иктыжӓт].

Никто—иктат, никэат, иктымат [иктӓт, иктыжӓт].

Никто из них не сказал этого — нуныӊ иктыжат тидым ыш каласэ [иктыжӓт нӹнӹ гыц тыдым ыш попэп].

Никуда — ныгушкат; **это никуда не годится** — тидэ ныгушкат (колташ) ок йӧрӧ [ныгышкат, тыды ныгышкат (колташ) ак йары].

(с)Ним — тудын дэнэ, тундэнэ [тыдын дон].

(с)Ними — нунын дэнэ, нундэнэ нуно-влак дэнэ [ныны дон, нӹнӹ-влӓ дон].

Ниоткуда, ниотколе — ныгужэч, ик вэлгычат; **ниоткуда не получаю писем** — ныгужэч писмам налмашэм укэ [ньигышэцат, ик вэл гыцӓт, наигышэцӓт сирмашым ам получайы].

Нипочем — нимат огыл; **это ему нипочем**—тидэ тудлан нымат огыл [ньимадонат, ньимат, тыдылӓн ньимат агыл

Ниский—лапка [лап]; **ниский потолок** лапка тупыраш, потолык [лап потолык].

Ниско — ӱлык волтэн (лӱмым) лап [лап]; **думать, поступать ниско**—шкэ лӱмым ӱлык волтэн шонаш, ышташ [лапын шанаш, ышкэ лӹмы т шӱктэн, валтэн, кайышланаш].

Нисколько — ик пырчат, нымо гайат; **это меня нисколько не удивляет** тидэ мыйым ик пырчат (нымайат) ок ӧрыктарэ [ньимат-ик пырцӓт, тыды мынным ньимат ак чудэйыкты].

Нисколько, нимало—ик пырчат (укэ) [ньимат (укэ), ик пырцӓт (укэ)].

Нископробный—изи шыныкан, шулдын коштшо [изи прован].

Нискоствольный—ӱлыш-рӱдан, лапка [лап пӱшӓнгы].

Ниспровержение — сӱмырэн волтымаш [сӹмӹрэн валтымаш].

Нисходит — ӱлык волэдаш; **низойти** волаш, йорлыжлан ончэн угараш [ӱлык валымаш, валаш].

Нисший — эн ӱлылсо, эн шулдо; **товары нисшего достоинства**—эн шулдо сату [ӱлнышы, шулдо акан ӓдыр-влӓ].

Нитевидный, нитеобразный — шӱртӧ гайэ койшо, шӱртӧ тӱсан [шыртыгань кайшы, шыртыгань].

Нитка — шӱртӧ; **моток, клубок ниток** — пошма шӱртӧ, шӱртӧ мундыра [шыртыгы, шыртыгы йалвангы, шыртыгы мындыра].

Нитчатый—шӱртан, шӱртӧ сэмынан [шӹртӓн].

Нить — эн вычкыж шӱртӧ [шӹртӹ пӹрцӹ].

Ниц — кумык [кымӹк].

Ничего — нимат огыл; **это вино ничего** — тидэ арака нымат огыл (йӧра) [ньимат, ти ӓрӓкӓ йара (худа агыл)].

Ничей — ныгэн, иктынат огыл [иктынат агыл].

Ничему — нымолан [ньималан].

Ничком—кумык возын; **упасть ничком** — кумык возаш (шунгалташ) [кымык возын, кымык шынгалташ].

Ничто — нымо; **обратить в ничто** чылт пытараш, укэш лукташ [ньимат укэш лыкташ, цӹлт пытӓрӓш].

Ничто, ничего — нымо, нымат, нымоат [ньимат]; **этому ничто не мешает** — тыдым нымат ок кучо (ок чарэ [тӹдӹлӓн ньимат ак ӓптыртӹ].

Ничтожество — нымолан йӧрдымаш [ньималан йардымаш]; **вывести кого-либо из ничтожества в люди** — нымолан йӧрдымӧ гыч йынгыш савыраш (лукташ) [ньималан йардымы гӹц эдэмӹш лыкташ (сӓртӓш)].

Ничтожный — нымолан йӧрдымо; [ньималан йардӹмӹ]; **ничтожный человек** — нымолан йӧрдымо йынг [ньималан йардӹмӹ эдэм].

Ничуть — пырчат; **ничуть не страшно** — пӹрчат шучко огыл [цуцат агыл].

Ничья — иктынат огыл, нигэн [иктынат агыл].

Нищая, нищенка — ӱдрамаш кӱчызо [кӹцӹзӹ—ӹдӹрӓмӓш].

Нищенский — кӱчызын, кӱчызылан йӧршӧ [кӹцӹзӹн гань].

Нищенствовать—кӱчызо пашам ышташ, нужнам чыташ [кӹчэн кашташ].

Нищета—кӱчэн коштмаш шот, нужналык, пэш укэлык; **спасти кого от нищеты** — иктажым кӱчэн илыма гыч утараш [пиш укэӓн, нэзэр, иктӓжӹм нэзэр гӹц ытараш].

Нищий — кӱчызӧ [кӹцӹзӹ].

Но, — да гынат; **он богат, но скуп** — тудо пойан да, саран; пойан гынат, саран [гынь; гыньат, тӹдӹ пойан гӹнӓт пингӹдӹ].

Новатор — у йӱлам кычалшэ, уэмдаш тӧчышо, уэмдышэ [уэмдӹшӹ, у гӹц кӹчӓлшӹ, лыкшы].

Новейший — чыла дэч у, эн у [сэк у, лач ужок].

Новейшие известия—эн у увэр [сэк у увэр].

Новехонек, новешенек—йалт у, чылт у, йӧршын у, у дэч у, у гына [угӹцӓт у, урокок]

Новизна — улык, у ӱзгар, у гыч лэкшэ арвэр [у гӹц лӓкшӹ].

Новина—у вынэр (мыньэр) [у мыньэр (мыньэр маклака)].

Новичек — вэрышкэ угыч пурышо [вӓрӹшкӹ угӹц пырышы].

Новобранец — угыч налмэ салтак [у салтак].

Новобрачный,-ная — ор-йынг марий, ор-йынг ватэ, тока ватым налшэ, тока марлан кайшэ [армары, арвӓтӹ].

Нововведение—угыч пуртымо [угӹц лыкмы—пыртымы].

Новогодний — у - ийсэ [иӓш].

Новое — у.

Новоизбранный — угыч сайлэн ойырымо, угыч сайлэн налмэ, угыч сайлымэ [угӹц айрымы].

Новоизданный — угыч савэн лукмо, угыч савыктымэ [угӹц сирэн лыкмы].

Новоизобретенный — угыч лукмо, угыч муын лукмо [угӹч ӹштэн лыкмы].

Новолуние — у тылчэ [у тӹлзӹ].

Новообращенный — угыч савырымэ, угыч пуртымо [угӹц сӓрӹмӹ].

Новооткрытый — угыч почын лукмо; угыч муын лукмо [угӹц лыкмы].

Новопожалованный — чынжым угыч нӧлтымо, у гыч пӧлӧклымо [угӹц толшы].

Новоприезжий—угыч толшо, у толшо [угыч толшы].

Новорожденный — угыч шочшо, у шочшо [угӹц шачшы].

Новоселье — у куснымаш; **праздновать новоселье** — у куснымо (у пӧрт) пайрамым ышташ [пӧртси, пӧртсим ӹштӓш].

Новострочие — угыч возымо корно [тӹнгӓлмы угӹц корны (сирӹмӓштӹ)].

Новость — увэр; **я узнал приятную новость** — мый пэш йамлэ увэрым кольым [увэр, мӹнь йажо увэрым кольым].

Новь — угыч лэкшэ, угыч ыштымэ [угӹш].

Новый — у; **с новым годом, с новым счастьем** — у ий дэнэ, у пийал дэнэ [у и дон, у пиӓл дон].

Нога — йал; **я весь день на ногах** мый кэчыгут йол ӱмбалнэ коштам [йал, мӹнь кэчӹ-мыч йал вӹлнӹ ылам].

Ноготки — изи-кӱч [изи-кӹч].

Ноготь — кӱч; **обрезать ногти** — кӱчым пӱчкаш; **царапать ногтями** — кӱч дэн удыраш [кыч, кӹчӹм пӹчкаш, кӹч дон ыдыраш].

Нож — кӱзӧ; **столовый, кухонный, охотничий нож** — киндэ шулмо, кочкыш шолтымо, кайык почэш коштмо— кӱзӧ [кӹзы, киндэ кӹзы, цылан кӹзы, охота кӹзы].

Ноженьки—чапа-влак, изи-йол-влак [тьапа-влӓ, изы йал влӓ].

Ноженька, ножечка — изи йол, изи чапа [тьапа, изи йал].

Ножик — кӱзӧ [кӹзы, изи кӹзы].

Ножка — изи-йол; **по одежке протягивай ножки** — вургэмым ончэн йолэтым шуйо (чумалтэ) [изи йал, выртэмэт анчэн йалэтым колты].

Ножницы — вашкӱзӧ, патрак [кайыц].

Ножной — йолын, йолысо [йалын].

Ножовка — ик кучэман изи лапка пила [кӹзӹ пила].

Ноздря — нэррож [нэр ыраж].

Ноль — йаралык, укэпал, укэпалык [укэ-пал̈ык].

Номенклатура — вэраным вэрышкыжэ шындымаш (пыштымаш, возымаш) [вэрӓн вӭрӹш шӹндымӓш].

Номер — номыр; **дайте мне бумаги № десятый** — лу номыран (№) кагазын мланэм пуза [номыр, лу номыран пумагам пуда].

Номера — номыр-влак 1) кугу пӧртышто (полатыштэ) изи пӱлэм-влак (№№), 2) возымаштэ ӱзгарым ратлымэ шот (№№) [номыр-влӓ, кыдэж-влӓ].

Номинальная цена—нота гына ыштымэ ак, ончыктымо ак [шӹндымӹ ӓк].

Номинальный — шот лӱмлымо, шотлан ыштымэ, лӱмлан гына ыштымэ [шӹндым ӓк].

Нора — йанлык (кайык илымэ рож) [ыраж (рок пыжаш)].

Норка — тыгыдэ кайык илымэ рож [изи ыраж (кальа ыраж)].

Норма — мыньарлык, шыр, чылалан ыштымэ ик тӱрлӧ шыр [нормӹ, висэн пумы пайжы].

Норма прибавочной ценности — акшым нӧлтымо шыр, ак нӧлтымын мньарылыкшэ [пашӓзӹ дон завод хозан пашӓ ыштым гӹц окса нӓлмӹштым анчыктымаш].

Норма прибыли—парыш шыр, паршын мыньрылыкшэ [ирсӓ привуль анчыктымаш].

Нормальная единица веса, длины нэлыкышташ, кужулыкышташ ик виса шот [нэлы, кыт тӧр висӓ].

Нормальный — кӱлэш сэмын ыштымэ, моло сэмын, ик сэмын ыштымэ [кэрӓл сэмӹнь ыштымӹ, прамой].

Нормировать—шырлаш, чыланат ик висам ышташ [ик тӧр ӹштӓш].

Нормировка — шырлымаш, чылаланат ик висам ыштымаш [цилӓлӓн ик висӓм ӹштылмӹ].

Норов — чыгын; **лошадь с норовом** чыгынан имньэ [ӓртӓмлӓнымӓш, ӓртӓмӓн имньи].

Норовить — тӧчаш, ванаш, руалташ тӧчаш; **он так и норовит** — тудо эрэ тӧча, руалташ тӧча, руалтынэжэ [цацаш, тыды со тэнэ цаца].

Нос — нэр; **задирать нос** — нэрым кӱш нӧлташ, моктанаш; **говорить в нос** — нэр дэн ольаш, манган ольаш, [нэр, нэр шывшэдӓш, нэрыш попаш].

Носастый, носатый — кугу нэран, нэран [кого нэран].

Носилки — нумалмэ тарман [намалтыш вӓрӓ].

Носильщик — нумалшэ йын [намалшы].

Носимый — нумал каймэ; **корабль носимый бурею** — мардэж лушпэн коштыктымо карап [намалмы, мардэж дон намалмы караплъа].

Носить — нумал кошташ [чиӓш, намалышташ]. **Носить ребенка на руках** — азам кидыштэ нумал кошташ [ӓзӓм кидышты намалышташ].

Носка, ношение — чимаш, чийэн коштмаш [чимӓш, намалмаш].

Носки — чулкавуй [мытык цылка].

Носки ботинок — пашмак нэр [пашмак нэр].

Ноский — чиймаштэ шуко чытышэ [тырхӹшӹ].

Ноский сапог — шуко чытышэ кэмэ.
Носкость — кужун чытымаш (вургэмын) [тырхымаш, мынцымаш]
Носовой — нэрын [нэрын].
Носовой звук — нэр дэн лукмо йӱк, манга йӱк [нэр йук].
Носовой платок — нэр-шовычо [нэр савыц].
Носок — изи-нэр [кэм нэр, мытык цылка].
Носорог — тӱко нэран кугу йанлык, нэрыштыжэ кок шуралтышэ тӱкӧ (шур) уло [носорок, шур нэран вольык].
Нота — 1, муро йӱк палэ, 2) ик кугужанышын вэсылан возэн пумо кагазшэ [ноты, мыры йӱк палык, кугижаншы дон кугижаншым иктама гишан, сирымаш].
Нотариальный — натариус ыштымэ (лийалтыш); **условие заключенное нотариальным порядком**—нотариус ыштымэ почэш кэлшымэ кагаз [нотариус дон ыштымы, кэрал пумагам нотариус дон цаткыдэмдымы].
Нотариус — тӱрлӧ паша кагазым закон шотаныш савырышэ йын, арымэш пумо-налмэ, ваш кэлшымэ кагазым возкалышэ [нотариус].
Нотация—илаш туныктымаш, туныктэн ольымаш, шылдалымаш [тымдэн кэлэсымаш, чанымаш].
Ночевать — йӱд эртараш [йыд амалаш].
Ночлег — йуд эртарымаш, йӱд малымэ вэр [йыд амалым вар].
Ночная темнота — йӱд-пычкэмыш [йыд пыцкэмыш].
Ночник — йӱдым йӧрыктыдымо изи лампэ, йӱд лампэ [йыд вашт йылышы изи лампы].
Ночной — йуд-годсо [йыдын].
Ночь — йӱд [йыд].
Ноша — нумалтыш; **каждому своя ноша тяжела** — кэрэк кэнат шкэ нумалтышкэ нэлэ [намалтыш, цилалан ышкэ намалтыш нэлы].
Нощно — йӱд-годым [йыдым]. **Денно-нощно** — йӱдкэ-кэчыгэ [йыдшы-кэчыжы].
Ноябрь—нойабр. **Первого или второго ноября** — нойабрын иктымыштыжэ, альэ когымыштыжо [нойавр, нойавр пытаришы, алы вэс кэчыжын].
Ноябрьский — нойабр тылчысэ [нойавр тылызын].
Нрав — койыш; **тихий нрав**—ӱнгышо койыш [кайышыжы, сыржы].
Нравиться — кумыллан кэлшаш, толаш; **это мне очень нравится** — тидэ мыйын кумылэмлан пэш кэлша [йарал лиаш, тиды мыньылам пиш йара].
Нравоучение — сайлан (акыллан) туныктымаш [пурэш тымдымаш].
Нравственно — йандарлыклан кэлшэн, порылык дэнэ [пурылык дон, пурын].
Нравственность — порылык дэнэ илымаш [пурым шанэн ылымаш].
Нравственный — порым шуктымо [пурым шанэн ылышы].
Ну-ну — эй, вара мо [вара ма]; **ну и что же случилось?** — мо лийэ вара? [Вара ма лин?] **Поймали его и ну стегать** — тудым кучыштат эй лушпат [кычэнытат ну лывшаш].
Нужда — нужна, кӱлэш(лык) [укэ ылмы].
Нуждаться — кӱлэшым (нужнам) чыташ [укэ дон ылаш].
Нуждающийся — кӱлэшым чытышэ [укэ дон ылышы].
Ну-же — ну--манамыс [йа, манамыш].
Нужнейший — эн кӱлэш [пиш кэрал].
Нужник — кӱлэш вэр, шондан, шалмаш [шанды, шармаш, тӱгы лакмы вар].
Нужны — кӱлэш улыт [кэрал ылыт].
Нужный — кӱлэшан [кэрал ылэш].
Ну-ка — йа, ну [йа, ну].
Нукание — ну манмаш [йоклымаш].
Нукать — ну манаш [йоклаш].
Нуль — ноль, йара [нуль, укэ].
Нумер — номыр [номыр].
Нумерация — номырлымаш [номырлымаш].
Нумерование — номыр шотым ыштымаш [номыр чотым ыштымаш].
Нумеровать — номырышкэ пурташ, у номырым шындаш [номырлаш].
Ну-те — айдыза [йа].
Ну-тко — айда, альэ [йа].
Нутро — кӧргӧ (шӱм, чон).
Ныне — кызыт; **нынче** — тэний, тэнэйэ. [кызыт, тэнэ].
Нынешний — кызытсэ тэнэйсэ; **нынешняя молодежь** — кызытсэ рвэзэ калык [тэнэшы, кызытшы. Кызытшы у гыц кушшы вла].
Нырок — изи шуралтыш, лакэ [кэклыды].

Ныряние — вӱд йымак йоммаш, шунгалтмаш [вӹд пындэц кэмӓш].

Нырять — вӱд йымак йомаш (йӱштылмо годым) [вӹд пындэц кэӓш].

Ныть — коржаш; **зубы ноют** — пӱй коржэш [шылгыжаш, пӱ шылгыжэш].

Нэп, новая экономическая политика — угыч ыштымэ озанлык виктыш [угыц ӹштӹмӹ хозанлык виктарӹмӓш йӧн].

Нэпман — совэт годым торгайэн пойышо [совэт годым торгэйэн пайшы влӓ].

Нюх — ӱпш шижмаш, пуш шижмаш [нэр-ӱпш].

Нюхание — ӱпшӱчмаш [ӱпшӹцмӓш].

Нюхательный — нэрыш шупшмо [нэрӹш шывшмы].

Нюхать — ӱпшынчаш [ӱпсӹнцаш].

Нянька — аза ончышо, игшӹбэ пукшышо [ӓзӓ анчышы].

Няньчить—аза ончаш [ӓзам анчаш].

Н я н я — аза ончышо ӱдрамаш [ӓзӓ анчышы].

О.

Оазис — ирысэ илэм, кушкылан вэр (ир мландыштэ). [шудан, пушӓнӓн вӓр].

Обабиться—ӱдӹр налаш, ватӹм налаш [ыдӹрӓмӓшӓн лиӓш].

Обалдеть — аҥыргаш [ӧрӓш, ыш гӹц кэӓш].

Обанкротить —панкрутыш лукташ 1, пытарэш, кошарташ 2, [тӱлэн кэрдтӹмӹм ӹштӓш].

Обанкротиться, разориться—йараш кодаш 1, йомаш, тӱлэн кэртдымэ лийаш [тӱлэн кэрдтӹмӹ лиӓш, йӹлт пытӓш, кашаргаш].

Обаяние — овырымаш, чонлан пижмаш [шӱмэш мэлӹн, сэмӹн лимӓш, йаратыктымаш].

Обаятельный — чонэш пижшэ, шӱмэш пижшэ [шӱмэш мэлын, сэмӹн лишы, йаратыктымы].

Обвал — волэн вочмо, сирлэн, сӱмырлэн вочмо [сымӹрэн валышы сирэм. Урын кэмӓш].

Обваливание — сирлымаш, сӱмырлымаш, урмаш].

Обвалить — волтэн сӱмырэн сирэн колташ 2, [урыктэн, сымӹрэн шуаш].

Обваривание —йӱлалдымаш (шокшо вӱд дэнэ), когартэн йа йӱлалтэн шындымаш [вӹдэш йылатымаш].

Обварить кипятком — шокшо вӱд дэнэ йӱлалташ 2 [шолшы вӹдэш йылаташ].

Обвевать — пуалтылаш; **обвеять** — пуалдэн налаш 1 [пуалтылаш, пуалтэн нӓлӓш].

Обведение — йырым-йыр корэн каймаш, пэчкымаш [йӹр сӓрэн нӓлмӓш].

Обвертка — пӱтыртыш [пытыртыш, вӹдӹлтӹш].

Обвертывать — пӱтырылаш; **обвертеть и обвернуть** — пӱтыраш, пӱтырал, вӱдыл шындаш [пытырӓш, вӹдӹл шындаш, сӓрӓл шындаш].

Обвес — ситарыдэ висаш [ситарӹдэ висӹмӓш].

Обвести — йырым-йыр савыраш 2, [йӹр сӓрӓл нӓлӓш].

Обветотдел — вольык чэр пашам ончышо пӧлка [вольык цэр анчымы айыртэм].

Обветшалость — тоштэммаш шӱкшэммаш [шӱкшэммӓш, тоштэммӓш].

Обветшалый — тоштэмшэ шӱкшэмшэ [шӱкшэмшы, тоштэмшы].

Обветшание — тоштэммаш, кыпсыргымаш [тоштэммӓш].

Обветшать — тоштэм, шӱкшэм пыташ [шӱкшэмӓш, тоштэмаш].

Обвешивать — ситарыдэ вискалаш; **обвешать** — онталэн висаш [ситардэ висӓш, алталэн висӓш].

Обвивание — пӱтырэн, вӱдыл шындымаш [йӹр вӹдӹлмӓш, вӹдӹл шындымӓш].

Обвивать—пӱтырнылаш, вӱдыл шындымаш [йӹр вӹдӹлӓш, вӹдӹлӓш].

Обвивка — йыр шупшмаш, вӱдылмаш [йӹр вӹдӹлмӓш].

Обвинение — титаклымаш, йолалымаш [йӓтлӹмӓш].

Обвинитель,-ница--титаклышэ, йолалышэ [йӓтлышы].

Обвинительное заключение—титаклымэ мут [йӓтлымы шамак].

Обвинительный приговор — титаклымэ пунчал, йолалымэ пунчал [йӓтлэн кэлэсэн пумаш].

Обвиняемость — титаклалтмаш, йолалтмаш [йӓтлӓлтмӓш].

Обвиняющий — йолалышэ, титаклышэ [йӓтлӹшы].

Обвислость — кэчэн йогымаш [кэчӓлт шыцмӓш, кэчӹмы].

Обвиснуть — кэржалташ [кэчӓлтӓш].

Обводить — йырым-йыр нынгайаш 2 [йӹр сӓрэн нангэӓш].

Обводка — йырым-йыр савырымаш [йыр нангэмӓш].

Обводный — йыр пэчкым, кордылмо [йӹр нангэмы].

Обволакивание — йыр пӱтырылмаш [йӹрвӓш лэвэдмӓш].

Обволакивать — йыр пӱтырылаш [йӹрвӓш лэвэдӓш].

Обвораживать — овырылаш. **Обворожить** — овырэн шындаш, йу дэн сымыстараш [мужедӹн сӓрэн шӹндӓш].

Обворовывание — шолыштылмаш [шолышт пытӓрӹмӓш, шолыштмаш].

Обворовывать — шолыштылаш. **Обворовать** — шолышт пытараш 2 [шолыштэдэн пытӓрӓш, шолышт пытӓрӓш].

Обвязка — пидыш, кылдыш [пидӹш, йалштыш].

Обгладывать — йыр кочкаш [йӹр ньымышташ, ньымышт сӓрнӓш].

Обглодать — нулэн пытараш [ньымышт нӓлӓш, пытӓрӓш].

Обглодыш — нулдымо дэч кодшо [ньымыштмы гӹц кодшы].

Обглядывать — йыр ончылаш 1. **Обглядеть** — йыр ончэн налаш [1) йыр анчалаш, 2) йӹр анчал сӓрнӓш].

Обгонять — ончылтылаш 1. **Обогнать** — эртэн кайаш 2, ончык пураш 2. [анцылташ, эртэн кэӓш].

Обгорать — йыр когаргылаш 1. **Обгореть** — йыр йӱлэн пыташ, когаргэн пыташ [йӹр йылаш, йӹр йылэн сӓрнӓш].

Обгорелый — йыр йӱлышо.

Обгрызать — йыр пураш [йӹр пыраш].

Обдавание жаром — шиждэ шокшым пумаш [шокшым пумаш].

Обдавать паром — шиждэ шокшым пуэдаш 2. **Обдать** — кэнэта пуаш (шокшым) [шокшым пуаш].

Обделка — тӱжвач йытырамдымаш (пӧртым да монь) [ыштэн сӓрнӹмӓш, йажоэмдӹмӓш].

Обделывание — 1, тӱжвач йытырамдымаш; 2, шойыштын онталымаш [йажоэмдӹмӓш, мам гӹньӓт ыштэн сӓрнӹмаш].

Обделывать — тӧрлатылаш 1, [йажоэмдӹлаш]. **Обделать** — тӧрлатэн шындаш [тӧрлӓтэн, йажоэмдэн шӹндӓш, йнжоэмдӓш, алталаш; чиктӓш, йажоэмдэн пӹтӓрӓш, ыштэн пӹтӓрӓш, шокташ].

Обделять — шуктыдэ ужашлылаш 1. **Обделить** — шагал пуаш 2 [ситӹдэ пуаш, кӹрӹл кодэн пуаш].

Обдергивание — шупшкэдымаш [шывшэдӹмӓш].

Обдергивать — шупшкэдылаш 1; **обдёргать** — шупшкэдыл шындаш [шывшэдылаш, шывшэдӹл шӹндӓш].

Обдирало — чот налшэ (акым, пашадарым) [кышкэдшы].

Обдирание — возымаш (кӱрым), кожыктымаш (шурным) [кышкэдмӓш, возымаш (кӹрӹм)].

Обдирать — йыр кушкэдылаш, кожыктылаш1. **Ободрать** — кушкэд налаш, кожыкташ1 [кышкэд сӓрнӓш, кышкэдӓш, кышкэд нӓлӓш].

Обдирка (мельница) — кожымо-вакш [шӹрӓш вӓкш].

Обдирочная мякина — кожымо шу [пӹрцы ком].

Обдувало — ондалышэ (йын) [пуалтым хӓдӹр].

Обдувание — (йыным) олталымаш [пуалтымаш].

Обдувать — йыр пуалтылаш, онталкалаш 2.

Обдуть — 1) йыр пуал шындаш, 2) олталаш [пуалтылаш].

Обдумывать — шоналтылаш1). **Обдумать** — шоналдэн налаш, шоналташ [шанэн шӹндӓш].

Обегать — йыр куржын савырнаш [йыр кыргыж сӓрнӓш].

Обедать — кэчывал кочкышым кочкаш [кэчывӓл качкышым качкаш].

Обеденное время — кочмо жап [кэчывӓл качмы жэп].

Обеднеть — нужнанаш, йорлэшташ [нэзэрэмӓш].

Обезглавить—вуй дэч посна кодаш 2), руалаш (вуйым) [руалаш (вуйым), вуйтэ кодаш].

Обеззараженный — чэр шарыктыш дэч эрныктымэ [цэр пижмы гыц ытлышы, каранґшы].

Обеззараживание — чэр пиждыман ыштымаш [цэр пижмы гыц карандымаш].

Обеззараживать — чэр пиждыман ышташ [цэр пиждымым ыштäш].

Обезземеление—мыландыдэ кодымаш [мўлäндыдэ кодымаш].

Обезлесить—чодыра дэч посна кодаш, чараш савыраш [шыргыдэ кодаш, цäрäэш кодаш].

Обезличение — лўмым йомдарымаш; койышым, лўмым пытарымаш [лымым йамдымаш].

Обезличивать—лўмым, койышым йомдараш [лымым йамдаш, айырым годым йук пуэн кэрдтымым ыштäш].

Обезлюдить—калык дэч посна кодаш 1, ирэш кодаш [халыктэ, эдэмтэ кодаш].

Обезножить—йол дэч посна кодаш, йолдымо лийаш, йолдэ кодаш [йалтэ лийäш, кодаш].

Обезобразить—тўсым, сыным локтылаш, пужаш [худаэмдäш, худаэмдэн шындäш, сындымым ыштäш].

Обезопасить—утараш, осал тушман дэч утараш [лўдыш гыц карандаш, йаммаш гыц ытараш].

Обезоруживать—крэдалмэ тарманым шупшын налаш 1, [шывшын нäлäш, пичäлтэ моло кодаш].

Обезуметь—ушдымо лийаш, уш дэч посна кодаш, [ыштэ кодаш, орадыш кэäш].

Обезценение—акдымэ лиймаш, ак волымаш [äкым йамдымаш, ньималан йарыдымым ыштымäш].

Обезценивать—шулдэштараш 2, акым волтэдаш [шулдэштäрäш, äкым йамдаш, ньималан йарыдымым ыштäш].

Обезьяна—маймыл, аймыл, амызйан, кок кидан, кок йолан йанлык [овыда, овэзйäн, лäпцык].

Об'ективное— обсуждение—чылайöршаш, кэлшышаш каҥаш [кыцэылэш, тыҥэ вэлэ попымаш, кäҥäшымäш, ылмыла кäҥäшымäш, попымаш].

Об'ект—шкэ дэч öрдыжлык.

Об'ективный—шкэнлыкдымэ, шкэлшотыш пуртыдыман, шкэгычлыдыман (шонымашкэ, пашашкэ шкэчылэ шотым пуртыдыман).

Оберегание—аралымаш [пэрэгымаш (оролымаш).]

Обертка—пўтыртыш, вўдылка [вўдылтыш].

Обертывать—вўдылаш, пўтыркалаш [выдылäш].

Обеспечение—кўлэшым ситарэн пумаш [кэлэшым ситäрэн пумаш].

Обеспечить—тэмаш, ситараш [ситäрэн пуаш].

Обесплодить — шочдымым ышташ, шочшашым чараш, [шачыктыдымым ыштäш, исырэмдäш].

Обессиление—вий, куат дэч посна кодымаш [лаксыргымаш, витэ лимäш].

Обессилеть—вий дэч посна кодаш, вийдымэ лийаш 1, [лаксыргаш]

Обессиливать, обессилить — лушкэмдаш, вий дэч посна кодаш 2, вийдымым ышташ [лаксырташ].

Обессмертить—лўмым кодаш, мондыдымашым ышташ 2, [колыдымым ыштäш, курымэш лымлым ыштäш]

Обесцветить—сындымым, тўсдымым ышташ [цырэдымым ыштäш].

Обещание—сöрымаш [сöрымäш].

Обещанное—сöрымо [сöрымы].

Обещать—сöрäш 2, пуаш лийаш

Обжаловать—угыч вуйым шийаш 1, [угыц вуйым шиäш]

Обжигание — йўлалдымаш, шуарымаш [йылалтылмаш].

Обжигать — йўлалдылаш, шуарэдаш

Обжечь—йўлалдэн, шуарэн налаш.

Обжигаться—когаргаш 2, [ышкымым йылалтэн колташ].

Обжирать — сутланэн кочкаш, йэҥыным кочкаш [шыкланэн качкаш, качкын пытäрäш].

Обжог и ожог—когаргымаш (тулэш, шокшо вўдэш) [йылалтымаш, йылалмы вäр].

Обжора—овыр, сут, тэмдымэ, ситмыж [тэмын кэрдтымы].

Обжорливо—тэмдымылä.

Обзаведение—пого погымаш, поган лиймаш, погыланымаш [улым ыштымäш, кычылташ кэрäлым йамдылымäш].

Обзаводиться—налэдаш (тӱрлӧ погым), пого погаш [улым ӹштӓш, кычылташ кэрӓлӹм йӓмдӹлӓш].

Обземкомиссия—Кундэмысэ мыландэ пашам тэргышэ сут [Кындэм мӱлӓндкамис, Кындэмӹштыш мӱлӓндӹ паша анчыш камис].

Обзор—йыр ончэн налмаш, ончалтыш, [йӹр анчымаш, анчэн нӓлмӓш].

Обзывание—лӱмдылмаш, мыскылымаш [лӹмдӹлмӓш].

Обзывать—лӱмдылаш 1, мыскылаш [лӹмдӹлӓш].

Обивание—кырэн, лупшэн волдымаш [шин, лыпшэн валтымаш, шин сӓрнӹлтмӓш].

Обивать, обить—кырэн волташ, шупшын шындаш [шиаш, шин пӹтӓрӓш, шин миӓш].

Обида — нэлым, йӧсым ыштымаш [йасым, лэлӹм эдэмлӓн ӹштӹмӓш].

Обидно—чонлан нэлӹн, йӧсын тӱчэш, йӧсын чучмо [йасын чучэш, йӓнэш йасын чучмы, кымыл].

Обидный—чонлан нэлэ, йӧсӧ [йӓнэш йасы].

Обидчивость—нэлэш налмаш [кымылэш нӓлмӹ].

Обидчик—куэдшэ, пызырышэ, шыгыртылшэ, [эдэм ваштылшы, пӹзӹртӹшӹ].

Обижать, обидеть—пызыраш, нэлым ышташ [пӹзӹрӓш, мыскылаш, худам ӹштӓш].

Обижаться, оскорбляться—шкэмым мыскылалтмылан шотлаш [когэшнэм, мыскылалтам, когэшнаш].

Обилие—шукылык. **Обильный**—шуко, шукан [шукы-лӓкмӓш, шукы пэркэан, шукы лӓктышӓн, пэркэ, йажо лӓктӹш].

Обилие злаков—шурно пэркэ.

Обирало—чот налшэ (акым, пашадарым) [шурны нӓлшы, йӧнтэ нӓлшӹ].

Обирание—погэн налмаш [йӧнтэ погэн нӓлмӓш].

Обирать — погыкалаш, онталкалэн налаш. **Обобрать**—погэн налаш [погэн нӓлӓш, йӧнтэ нӓлӓш].

Обитаемый — илымэ, илыман вэр [ӹлӹмӹ, ӹлӓш йарышы].

Обитать—илаш, лийаш [ӹлӓш, лиӓш].

Обиходный — сайын, йытыран кучылтшо [йажон итӹрӓн кычылтшы, кычылтмы].

Обкалывать—шэлэдаш, пудыртылаш, шуркалаш. **Обколоть**—шэлын, пудыртэн шындаш 2, [шэлӹштӓш, шэлӹн нӓлӓш, шуаш].

Обкапывать—1) йыр кӱнчаш 2) йыр чӱчыктылаш. **Обкопать**—йыр кӱнчэн шындаш 2, [йӹргэтӓрӓш, йыр ырэн шӹндӓш].

Обкатывание—тыртэштылмаш, пӧрдыктылмаш, тӧрэмдылмаш [тӧрлэн сӓрнӹмӓш].

Обкладывать—оптэдаш 2, йыр оптышташ [оптэн мийӓш, оптэн сӓрнӓш].

Обклейка, оклейка—пыжыктыш [пижӹктӹмӓш].

Обколачивать—йыр пэркалаш. **Обколотить**—йыр кырэн шындаш [шин сӓрнӓш].

Обкомиссия—Кундэмысэ Комис, Кундэм кӧргылан Комис [Кындэм-комис; кындэмӹмшӹ камис].

Обкорнать—йыр пӱчкылаш, пӱчкэдэн налаш [пӹчкэдэн сӓрнӓш, пӹчкэдӓш],

Обкрадывать—шолыштылаш [шолыштылаш].

Обокрасть—шолышт кайаш, шолышташ [шолышт лыкташ].

Обкурить—тӱтырэн налаш [шӹкштэн шӹндӓш, тӹтӹрэн шӹндӓш].

Обкусывать—йыр пурлэдаш. **Обкусать**—йыр пурлын налаш [пырын сӓрнӓш].

Облава—авырымаш, тӱшкан погынэн кычалмаш [ӓрӹмӓш, ӓрэн нӓлӹн кычымӓш].

Облагаемый доход — тӱлышашлык парӹш, пайда; йал-озанлык пайдалан йозак, вуй оксам тӱлӹкташ ыштымэ [налогы тӱлӹмӓн париш].

Облагать — пыштылаш (налогым) [тӱлӓш пиштӹмӓш, жэплӹмӓш].

Облагораживать, облагородить—сай ушандаш, койышандаш, сай ушанкойышаныш савыраш [йажо вырлыкыш сӓртӓш].

Облагорожение—сай ушан-койышаныш савырымаш [йажо вырлыкыш сӓртӹмӓш].

Обладание—кучэн илымаш [кычэн урдымаш].

Обладатель,-ница — кучэн шогышо, оза [кычэн урдышы, хоза].

Обладать—кучэн шогаш 2, к.-илаш [кычэн урдаш, хоза лиаш].

Облазить—к зэн коштын пытараш, йыр шэнгын савырнаш 2, [кырмэн сарнылгаш].

Облако—пыл [пыл].

Обламывать—пудыртылаш 1; **обломать, обломить**—пудырташ, пудыртэн шындаш [пыдыртылаш, кырышташ, кырам, кырын шуаш].

Обласкать—шыматаш, эмраташ, вучкалташ [сэмалалаш, сэмалаш].

Областной — кундэмысэ [кындэмышы]; **обл. наречие**—кундэмысэ йылмэ [ты вэл йылмы].

Обл. комитет касс социальн. страхования—кугужаныш лум дэнэ шучкаралымэ кундэмысэ кассэ-влак комитэт.

Обл. отдел здравоохранения (Обздрав)—газалык пашам ончымо кундэмысэ полка.

Обл. отдел местного хозяйства (Обместхоз)—кундэмысэ озанлык пашам ончышо полка.

Обл. с'езд—кундэмысэ погынымаш, кундэм мучкылык погынымаш [(мары) сандалыкыштыш погынымаш].

Область—кундэм, эл [сандылык, вэл, кымдык].

Облачно—пылан, [пылан].

Облегать, облежать — иыр кийаш [йыр вазаш].

Облегчать—куштыламдылаш 1; **облегчить**, — куштыламдэн налаш, куштылташ [куштылтэн шындаш].

Облегчение—куштыламдымаш, куштылтымаш [куштыламдымаш].

Обледенелый—ийаншэ [ийан шыцшы, иянгы].

Обледенеть—ийанаш, ийан шинчаш [иянаш, иян шындаш].

Облезать—чаранаш, пун йогэн пыташ [цараэмаш].

Облезлый—чараншэ [цараэмшы].

Облекать—чиктылаш; **облечь**—чикташ [чикташ, лэвэдаш].

Облеплять—йыр пыжыктылаш, тушкылаш 1; **облепить** – пыжыктэн шындаш 2, [тышкаш, тышкэн шындаш].

Облесить – чодрам шындаш, чодрандаш [шыргэмдаш, пушангы-влам шындаш].

Облетать—йыр чонгэштылаш; **облететь**—йыр чонгэштэн толаш [чонгэштылаш, чонгэштыл сарнаш].

Обливание, обкачивание—йуштылтымаш, чывылтымаш, умбак вудым опталмаш [вудым опталмаш, цывылтымаш].

Обливать — йуштылтылаш, чывылтылаш 1; **облить**—йуштылташ, чывылташ, опталаш, [опталаш, оптал шындаш].

Облигация — окса арымыла лукмо кагаз, окса парышан кагаз [окса арым пумага, тулышашлык пумага].

Облизывать—нулкалаш; **облизать**—нулэн шындаш, [нылэн шындаш].

Облик—сын, тус; шурго-пылышын, чурийын коймыжо [цырэ сын, шыргы-пылш цырэ].

Облипание—йыр пижмаш [йыр пижмаш].

Облипать—йыр пижэдаш 2; **облипнуть и обольнуть**—йыр пижын шинчаш 1; [йыр пижаш, йыр пижын шынцаш].

Облицевать—сыным пурташ 2, чурийым ышташ 2, [цырэм пырташ, цэвэрэмдаш].

Облицовка—сыным пуртымаш, тужвал вэлым сайэмдымаш [цырэм пыртымаш, цэвэрэмдымаш].

Обличать — шылдалэдаш, йолам ончыкташ 2; **обличить** — тургылташ, шылдалаш [шэкландырэш].

Обличение — шылдалымаш, тургылтымаш [шэкландарымаш].

Обличитель,-ница--шылдалышэ, йолам чарашкэ лукшо [шэкландарышы].

Обложение—ыштымаш (налогым), йыр авырымаш [налогым шындымаш, йыр оптэн сарнымаш].

Обложить, обкласть — йыр опташ [кымдыкэш шындаш, налогым шындаш].

Обложка — ком, книга-ком [сырым пумага, сырыш].

Обложки дел — паша кагаз комла [паша пумага сырыш-влак].

Облокачиваться — киньэртылаш, энгэртылаш; [кыньэртылаш, кыньэрташ]; **облокотиться** — энгэрташ, киньэрташ, киньэртэн шогалаш [кыньэртэн шындаш].

Обломок—катыш, каталтыш [катык, кырык, пыдыргы].

Облопошить, об'егорить — ондалэн шындаш 2 [алталэн шӹндаш, алталаш].

Облупать—тӧргалтылаш, тарвалтылаш; **облупить**—тӧргалташ, ньыкташ, [1) сӹмлаш, 2) сӹмлэн шӹндаш].

Облучок—орава-ончыл, о. вуй, тэрвуй, йамшык шичмэ вэр [шӹцмӹ ханга, тир сидьэлка].

Облысеть — чара вуйан лийаш 1, чарангаш 1, ӱпдэ кодаш [какшаэмаш].

Облюбовать—йӧратэн налаш 1, сайлаш [йаратэн шӹндаш].

Обмазывать — йыр шӱркалаш 2; **обмазать**—йыр шӱрэн шындаш [шӹрэн шӹндаш, шӹраш, шӹрэн сарнаш].

Обмакать—тушкалтылаш, чыкалтылаш [нӧртэн шӹндаш, нӧртаалаш].

Обмакивать — чыкалдылаш 1, тушкалтылаш [нӧртӹлаш, нӧртэн шӹндаш, нӧртаалташ].

Обмакнуть—чыкалдэн луктэш [нӧртӹлаш].

Обман—шойак, ондалчык [алтанцык, алталымаш].

Обманщик — ондалышэ, олталышэ, шойачэ, кажай [алталышы].

Обманчиво — ондалымыла, ондалэн, олталмыла [алталмыла, алталэн].

Обманчивый—ондалышан, ондалчыкан, олталаш мастар [алталыман, алтанцыкан].

Обманывать в глаза — тӱм курукташ 2, шинча ора ондалаш [сӹнцаа кырат алталаш].

Обманывать, соблазнять—олталаш, осаллан тараташ [алталаш, азарташ].

Обмарать—йыр амырташ, амыртэн шындаш [лавӹртэн шӹндаш].

Обматывать—йыр пӱтыркалаш 2 [пытыркалаш].

Обмотать—йыр пӱтырэн налаш 1, [мындыртылаш].

Обмахивать—йыр рӱзалтылаш; **обмахнуть**—йыр рӱзалташ [ырзал сарнаш, ырзал колташ].

Обмачивать — нӧртылаш 1; **обмочить**—нӧртэн налаш [нӧртӹлаш, нӧртэн шӹндаш].

Обмежовывать — вискалэдаш, пысманлылаш 1 [пысманлэн сарнаш].

Обмежевать—вискалэн налаш, пысманлэн шындаш [пысманым ыштэн шӹндаш].

Обмеление — куакшэмаш, тальакангмаш [коашангмаш].

Обмелеть—куакшэмаш, тальакангаш [коашэм шӹнцаш].

Обмен—вашталдымаш, вашталдыш.

Обменивать—вашталтылаш 1; **обменять, обменить**—вашталташ, вашталтэн налаш, вашталтэн колташ.

Обмер—висымаш [висымаш].

Обмереть—уш кайэн йӧрлаш, йонлэн кайаш, вӱрлэн кайаш, вӱрлаш [колаш тынгалаш].

Обметать—ӱштылаш, ӱштэдаш; **обмести** — ӱштын шындаш, йыр-ваш ӱштын налаш [ыштылаш, ыштыл сарнаш, ыштыл шӹндаш].

Обминать — йыр туржылаш 1; **обмять**—йыр туржын шындаш [кыптыртылаш, ньыктыртылаш, кыптыртэн шындаш, ньыктыртэн шӹндаш].

Обмирание—колэ лиймаш, колымыла лиймаш [колымла лимаш].

Обмирать — уш кайэн йӧралдаш, йонлылаш [колаш тынгалаш, колымла лиаш].

Обмокать—нӧрылаш, нӧрэдаш; **обмокнуть**—чот нӧраш 2.

Обмолачивать—кырэн, шийын налэдаш [шин налаш, шин пытараш (кылтэм)].

Обмолотить—кырэн, шийын пытараш [шин налаш].

Обмолвка — йонгылыш каласымаш [самынь кэлэсымаш].

Обмораживание — йӱшто налмаш [кылмыктымаш, ӱштылан пукшымаш].

Обмораживать—йӱшто налыктылаш [кылмыкташ].

Обморозить—йӱштӧ палыкташ [ӱштылан пукшаш, кылмыкташ].

Обморок—вӱрлымаш, йонглымаш, уш кайэн вочмаш [шамтэ лимаш].

Обморочивать—шинчам лумылаш 1; **обморочить**—шинчам лумаш, шинчалан вэс сэмын койыкташ [сынцам лымаш, сынцам лымэн шӹндаш].

Обмундировать — вургэмым чикташ 2 [выргэмым чикташ, выргэмлаш].

Обмундировка—чийэм, вургэм, салтак чийэм [чиктышашлык выргэм].

Обмывание — мушкэдымаш [мышмаш] **Обмывать** — мушкэдаш; **обмыть** — мушкын налаш, мушкын шындаш [мышкаш].

Обмякнуть — пушкыдэм шинчаш, вошт пушкыдэмаш [пышкыдэм шынцäш].

Обнажать — чарандылаш 1; **обнажить** — чарандаш 2 [цäрäэмдылäш, цараэмдэн шындäш].

Обнародование — калык коклаш шарымаш, чылалан увэртарымаш [халык лош шäрымäш, увэртäрымаш].

Обнародовать — калыклан увэртараш 2 [халык лош шäрäш, увэртäрäш].

Обнаружить — палэн тӱжвак лукташ, тойымым палэн лукташ [вылкы лыкташ, пäлыдымым лыкташ].

Обнимать — элталаш 1; энталаш, öнталаш 1 [элтäлäш].

Обниматься — ваш элталаш [вäш элтäлыштäш].

Обнищать — йорлэшташ 1, кӱчӱзыш савырнаш [нэзэр лиäш, кыцызышкы сäрнäш].

Обнова — у вургэм [у выргэм].

Обновлять — уэмдылаш 1; **обновить** — уэмдаш.

Обносить — йыр пуэдэн кайаш (коркам) [намалышт сäрнäш, чиэн пытäрäш].

Обнести — йыр пуэдэн толаш [намал сäрнäш].

Обноситься — чийэм шӱкшэмаш [чимым пытäрäш].

Обносок — кучултмо дэч кодшо ӱзгар, шӱкшо вургэм [кодшы выргэм].

Обнюхивать — ӱпшынчылаш [ӱпшынцыштäш]; **обнюхать** — ӱпшыч налаш [ӱпшынцыштäш, ӱпшыц сäрнäш].

Обо и Об — нэргэн [гишäн]; **обо мне** — мый нэргэнэм [мынь гишäнэм].

Обобщать — иктыш кондаш, ушэдаш, иктыштылаш [иктыш кандаш, иктышыштэдылäш].

Обогащение — пойымаш, пойдарымаш [пайдарымы, пайымы].

Обогнать — эртэн кайаш, ончыко лэкташ (корнышто) [эртэн кэäш, анцык эртэн кэäш].

Обогнуть — тӱнгдэн, кагыртэн шындаш 2, йыр кайаш [йыр äйäлтэн шындäш].

Обоготворение — йумылыкэш шотлымаш [йымэш жэплымäш].

Обогревать — ырыктылаш; **обогреть** — ырыктэн шындаш [ырыктэн шындäш, ливыктылäш, ырыктылäш, ливыктäш, ырыктäш].

Обод — орва тогын, тогым [арава кышыл].

Ободранная липа — кӱр возымо пистэ [каргыж вакмы писты, цäрä писты].

Ободрать — кушкэд налаш 2, возаш, кӱраш [вагэн нäлäш (кырым), ньыктын нäлäш (каваштым), кышкэд нäлäш (ньэмэстым)].

Ободрить — кумыл савыраш, нöлташ [йäнгым куштылташ, пысэмдäш].

Обоего пола — узыжгэ-аважгэ, пöрйынгэ-ӱдрамашгэ [пӱэргыжäт-ыдырäмäшыжäт, озыжат-äвäжäт, озыгэ-äвäгэ].

Обождать — вучалдаш 2 [вычалаш, вычалалаш].

Обожраться, обжираться — утымэш кочкаш [утымэш качкын шындäш].

Обоз — ӱштыган, ӱстыган тӱшка, нэлэ возла, шуко ула тӱшка, тӱча [пачэлä кэшы возы-влä].

Обозначать — палым ыштылаш 1; **обозначить** — палым ышташ [лымдäш, пäлым ыштäш, пäлым ыштэн миäш].

Обозный — корнылык.

Обозревать — ончылташ; **обозреть** — ончэн налаш 1 [анчылташ, анчэн нäлäш].

Обои — пырдыж кагаз, шпалэр [стэньä мыч тышкэн кэмы пумага].

Обоих — когыньэк, когыньыштымат [когыньштыгэ].

Обойма — 1) шурно-шӱм эрыктымэ, 2) иктажым кучыктымо кӱртньо онто [патрон пыжäш].

Обойти — коран кайаш, йыр кайаш [каран кэäш].

Оболгать — шойаклаш, олталаш [алталылаш].

Оболочка — ком, шӱм [вылвäл цара, сӱм].

Оболочка клетки — илпарчак чар [кäплык кыдэж цäра].

Обольститель,-ница — таратышэ, ондалышэ [алталышы].

Обоняние — нэрӱпш, ӱпш шижмаш [нэрӱпш].

Обонятельный нерв — ӱпшшижшэ вэмйарым [ӱпшыцмы вимйäрым].

Обонять — ӱпшынчаш [ӱпшынцäш, пышым шижäш].

Оборачиваться—савырнылаш; **оборотить** — савырэн шындаш, савыраш [сăртăлăш, сăрăл шăндăш].

Оборванец — сӧрма, шӱкшо вургэм дэн коштшо [шӱкшы выргэмăн (эдэм)].

Оборвать—кӱрлын налаш, мутланышым кэнэта чараш 2 [кăрăн нăлăш, лоэш цăрăш].

Оборка—урвалдэ пӱрэм [пăрăнцăк, пăрэм].

Оборона — аралымаш [ăшăклăмăш, ăшкэ вэрц шагалмаш].

Оборонять—аралэн шогаш 2 [ăшăклăш, ăшкэ вэрц шалгаш].

Оборот—пӧрдыш, могыр, савыртыш [сăрăлтыш].

Оборотливкй — савыртылшан (окса пого кычалмаштэ, пашаштэ) [йӧнăм мошы, йӧнлы].

Оборотный капитал—пӧртшо вундоужаш, пашаштэ коштшо, пашадар тӱлымо, ӱзгар налмэ окса да монь [йӧнлык капитал (окса).

Оборудование — кӱлэш ӱзгарăм погымаш [ыжгарлăмăш].

Оборыш—погымо дэч кодшо [погымы гăц кодшы].

Обосновать—тӱнгалын шындаш [тăнглэн шындăш].

Обособленность — посналтыш ойыртыш [пасна ылмăш].

Обострять—кошартылаш, кошарташ [когон тăрынь анчаш].

Обоюдно – кок могыргэ пырльа лийын [ик ышын, иктыжăк иктă дон].

Образность — тӱсландыш, сӱрэтла койыктымаш [сăнлымăш].

Обрабатывание — сайын ыштымаш [йӧндăрэн ăштăмăш].

Обрабатывающая промышленность — йӧршэштарышэ йӧнозанлык, тӱрлӧ таварым тӱрло йӧн дэнэ ыштэн лукмаш [йӧндăрэн ăштăм пăшă].

Обработка—тӧрлатылмаш [пăшă ыштăмы].

Обравнивать—тӧрлылаш 1; **обравнять**—тӧрлэн шындаш, тӧрлăш 2 [тӧрлылăш].

Образец—тэвык, ойыпык, тӱс [сын, анчалаш ыштымы, анчалаш йарал].

Образование — лийын шичмаш [тымэньмăш, лин шыцмăш].

Образованный—тӱсланышэ, тунэмшэ йэн [пăлăшы, тымэньшы].

Образовательный — туныктышан [тымдышашан].

Образовать—ышташ, почаш [сăныш шокташ, тымдаш, ышташ, йштэн шокташ].

Обратно—мӧнгэш [мăнгэш].

Обращать (взор)—анчаш; **обратить внимание**—кумыл пышташ, шэкланаш [чотэш пиштăлăш, тăшлăлтэн анчалаш].

Обращение—савырымаш [сăрăмăш, сăрнăлтмăш].

Обревизовать—тэргэн налаш [анчэн тэргэн лыкташ].

Обрез — пӱчмо тӱр [пăчмы, тăр, пăчкăк].

Обрезание — пӱчкын шындымаш 2, пӱчмаш [пăчмăш].

Обрезанный—пӱчмӧ [пăчмы].

Обрезок — пӱчкыш, лаштык [пăчкăк, пăчмы лаштык].

Обрезывать—пӱчкэдаш; **обрезать**—пӱчкын налаш [1) пăчкэдаш, 2) пăчкăн пăлăш].

Обрекать — шкэ вуйа киймыла кодаш [кӱмь гыпьат иктă вăрэн викок кодымла].

Обременять—нэлэмдылаш, нэлэмдэн шындаш [нэлэмдăлăш, нэлэмдэн шăндăш].

Обретать—вэрэшташ, муаш [моаш, мон лыкташ].

Обрисовывание—сӱрэтлылмаш [раскыдын кэлэсэн пумаш, рисуйэн нăлмăш, вазэн шăндымăш].

Обрисовывать — сӱрэтла ончыктылаш; **обрисовать**—ончыктэн шындаш, ончыктылаш, ончыктэн пуаш [картынлă анчыктылаш, вазэн шăндăш].

Обрить — нӱжын шындаш 2, налаш [ньыжын шăндăш, ньыжын нăлăш].

Обробеть — лӱдын колташ [лӱдын колташ].

Оброк — йозак тӱлымаш [лымокса, тӱлышашлык окса].

Обронить—луктын возаш, йомдарэн кодаш [йамдэн кодаш, кэнвазыкташ].

Оброчный — жаплан кучыман [жап кычэн нăлмы тӱлымы окса, тӱлымăн].

Обрубать — руэн йӧралаш; **обрубить**—руал налаш [роал нăлăш, шăндăш, роэн сăрнăш, пӧргынцăш].

Обрубок—тур моклака, пӱчкыш [пăчкăк, пу маклака].

Обругать — вурсэн шындаш 2, вурсэн налаш [вырсэн шӹндӓш].

Обрусить — рушыш савырэн шындаш [рушыш сӓрӓш].

Обруч — шӱдыш [кышыл].

Обручальный — мэнчайымэ [вэчайӹмӹ, ӹдӹр йӱктымы].

Обручать — марийлан, марлан пуаш [марлан пуаш, ӹдӹр йӱаш (йӱктӓш)].

Обручок на черенке ножа — шыга [шӹгӓ].

Обрушиваться, срываться — йарланэн волаш, сирлаш [сӹмӹрлӓлтэн (сир) кӹрӹн, йӹжнэн, йарланэн валаш].

Обрыв — тура сэр, урмаш [тура йӓр, сир].

Обрывать — йыр кӱнчэдэн налаш, кӱрлэдаш 2 [йӹр кӹрӹн сӓрнӓш, лаксыл сӓрнӓш].

Обрыть — кӱнчэн налаш [лаксыл шӹндӓш].

Обрывок — лаштык, лостык [лаштык кӹрӹк].

Обрызгивать — шыжыктылаш [шавыктылӓш, пырхылӓш].

Обрюзглый — куптыргылшо чурийан [вишкыды шылан, кэчӓлтшы шылан].

Обряд — йӱла [йола, пӧк].

Обрядность — вэра, йӱла [пӧклымӓш, чотым ыштымӓш].

Обряжать — чиктылаш [чиктӓш]; **обрядить** — чиктэн шындаш.

Обсаживать — шындэдылаш [йӹр шӹндылӓш].

Обсасывать — шупшылэдаш (тӱрвӧ дэлэ) [шывшыл сӓрнӓш].

Обсахаривать — сакырандылаш.

Обсевать — йыргэ ӱдӓш [ӱдэн сӓрнӓш].

Обсекать — пӱчкэдылаш [пӹчкэдӓш].

Обсеменение — ӱдэн шындымаш [ӱдэн шӹндымӓш, шоктымаш].

Обсерватория — кава ончымо вэр [пылгом анчым вӓр].

Обскакать — йыр кудал эрташ [кӹдал сӓрнӓш].

Обсохнуть — йыр кошкаш [йӹрвӓш кошкаш].

Обставливать — йыр шындылаш [йӹрвӓш шӹндылӓш].

Обстановка — йырмэр, пӧрт кӧргым йӧндарымэ [хӓдӹр-влӓ].

Обстоятельно — кӱлэш сэмын, раш коклаш [тышлэн, йӧн дон, ньимат кодыдэ].

Обстоятельственный падеж — сэмдыш ваштальтыш, [ылмы сэм ваштальтыш].

Обстоятельство — шот, саман йырымдыш, йыргэлтыш [йӹр ылмы сэмжы].

Обстоять — лийын шогаш 2 [йӹр шалгаш, лиӓш].

Обстрагивать — йыр пужарылаш; **обстрогать** — йыр пужарэн налаш [пыжараш, пыжарылаш].

Обстраивать — оралдылаш 2; **обстроить** — оралдым йыр савыраш [йӹрвӓш шӹндылӓш, ыштӓш].

Обстреливать — йыр лӱйкалаш 2, лӱйылташ 1 [лӱлӓш].

Обстрелять — йыр лӱйэн пытараш [лӱэдӓл шӹндӓш].

Обстригать — йыр тӱрэдылаш (ӱпым, мэжым) [йӹрвӓш, тырэдӓш].

Обстричь — йыр тӱрэд налаш [тӹрэд нӓлӓш].

Обструкция — паша лугыш [пӓшӓ ыштӓш ӓптыртыш, мыгэдмы].

Обступать — йыр авырылаш 1; **обступить** — йыр авырэн налаш, авураш [йӹрвӓш пырымаш, самынь ташкалаш].

Обсуждение — канашымаш; **обсуждать** — канашаш.

Обсудить — канашэн налаш.

Оосушивать — кошкыктылаш; **обсушить** — коштэн шындаш].

Обсчитывать — онталэн шотлылаш 1; **обсчитать и обчесть** — ондалэн (алталэн) шотлэн шындаш.

Обсыпать — йыр урэн шындаш [йӹрвӓш шавӓш]; **обсыпать** — вэлэн колташ [йӹрвӓш шавэн шындӓш].

Обсыхать — кожланылаш 1; **обсохнуть** — кошкэн шинчаш [кажланэн кэӓш].

Обтаивание — йырваш шулымаш [йӹрвӓш шылымаш].

Обтачивать — йыр пӱсэмдылаш 1; **обточить** — пӱсэмдэн шындаш [йӹрвӓш шымаш].

Обтаять — шулэн пыташ [шылэн кэӓш].

Обтекать—йыр йогэн шогаш 2 [йӹр йогэн сӓрнӓш]; **обтечь** — йыр йогэн пыташ [йӹр йогэн миӓш].

Обтерпеться—чыташ тунэм шуаш 1 [тырхэн шоаш].

Обтирать — ӱштэдаш 2 [ӹштӹлаш]; **обтереть** — ӱштылаш, ӱштыл шындаш [ыштыл шӹндӓш]

Обтыкать—йыр шогалтылаш (мэнгылам).

Обтыкать — йыр шуркалэн налаш.

Обтяжка — шупшылтыш, шупшын шындымаш (шыгыр вургэмым).

Обувать, обуть—йолым пидаш, йолэш чийаш.

Обувь — йолэш пидмэ, чиймэ ӱзгар, ыштыр, кэмэ, молат.

Обугливание—шӱйаҥмаш.

Обуглившийся — шӱчаҥшэ [шӱӓҥшӹ].

Обуздание — сорлыклымаш, чот кучымаш [пыт кычымаш].

Обуславливать — мутлылаш, мутым ыштылаш [попаш, шамакым ӹштӓш].

Обусловить—мутым пидын шындаш].

Обух—тош, тос.

Обучать — туныктылаш; **обучить**—туныктэн шукташ [тымдаш].

Обучение—туныктымаш [тымдымаш].

Обуять страхом—ӧртыкташ, лӱдыктэн ӧртым налаш.

Обфо — кундэм мучкысо, кундэмысэ окса пашам виктарышэ пӧлка [халык кӧргыштышы Областьышты окса пӓшӓ видышӹ, айыртэм].

Обхаживать—йыр коштэдаш 2; **обходить**—йыр коштын савырнаш.

Обхаркать — рун дэнэ шӱвэдэн пытараш [кахырэн шӹвэн шӹндӓш].

Обхват—кӱжгыт йыр, элтылык [шӹл, шӹл кӹжгӹц].

Обхватить — эндал шындаш [шӹллӓш].

Обходительность — лыжган кэлыштарэн кучылташ [цилӓ дон йажон пурын попымаш].

Обходить, обойти—йыр кайаш [(кэӓш)].

Обходный—йыр кайман [(кэмӓш)].

Обхождение — йыр коштмаш, кучылтмо койыш [эдэм анчымаш].

Обходиться—йарлаш, эртараш.

Обчищать — эрыктылаш 1; **обчистить**—эрыктэн шындаш 2.

Обшаривать — шуэдылаш [йӹрвӓш ньиӓлтӹлӓш]; **обшарить**—кычал пытараш.

Обшивать — 1, ургышташ, тӱрлым ургаш; 2, оҥам кучаш (пӧрт йыр) [ыргэн ситарӓш, хаҥа-дон сӹрӓш].

Обшивка—1, ургэн шындымэ ӱзгар, 2, пырдыж вэлэнсэ оҥа [вӹлӓн ыргымаш, хаҥа дон кычымаш].

Обширно — кумдан, лопкан [кого, шукы].

Обширный—кумда, лопка [кого, кымда].

Обшитый—оҥалымэ [сӹрӹмӹ, хаҥа дон шумӹ].

Обшлаг — шокш мучаш, шокш тӱр [тӹр].

Общая площадь — иктэл-шарэмдык, чылалык [улы кымдык].

Общее—пырльалык, ик сэмын [ик кань].

Общедоступность—чылалан йӧршӧ [цилӓлӓн йарал].

Общежитие—пырльа илымвэр [ик вӓрэш ӹлӹм пӧрт].

Общеизвестный—чылан палымэ, чыла йыҥ шынчымэ [цилӓн пӓлӹмӹ].

Общенародный—уло калыкын, чыла [цилӓ] калыкын.

Общение—ваш-коштмаш [икты-вэсӹ док мимӓш].

Общеполезность — чылал-пайдалык [цилӓлӓн кэрӓл].

Общепонятный — чылалан ыҥылышаш [цилӓн ыҥылэн кэрдтмӓн].

Общепризнанный—чыла йэҥ шотлымо [цилӓн чотэш пиштӹмӹ].

Общеприятный — чылал-йамлылык [цилӓлӓн шӱмэш йӓрал].

Общераспространенный—чыла вэрэ шарлышэ.

Общества закупочные — сатум налэдышэ ушэмла [нӓлшӹ, постарышы ушэм].

Общественно-необходимый труд—калыклан кӱлэшан паша.

Общественность—калыклык, тӱшкалык [халыклык йӓллык].

Общественные работы—калык-паша, йал-паша.

Общественный — кашакын, тӱчаҥ [халыкын, цилӓ йӓлын].

Общество—ушэмалтшэ тӱшка, озанлык дэнэ ушэмалтшэ йэнг тӱшка [йӓл, халык].

Обществоведение — калыкын илыш нэргэн тунэммэ паша, тӱшка илыш нэргэн шинчэн шогымаш [цилӓ йӓл ыльӹмӓшӹм пӓлӹмӓш, халык ыльӹмӓшӹм пӓлӹмӓш].

Общеуважаемый—чылан пагалымэ, жаплымэ [цилӓн чотэш пиштӹмӹ].

Общеупотребительность—чыла вэрэ кучылтмо [цилӓн кычылтмаш].

Общий—пырльасэ, иктылымэ, иквэртымэ [цилӓлӓнлык].

Общий обзор—иктыштэн ончымаш.

Общий отдел кантисполкома—кантон канган кучэмын чылал-паша пӧлкажэ [кантвидкомын цымыр айыртэмжӹ].

Община поземельная—йалысэ мландым кучышо кашак [мӱлӓндӹ пӓшӓ дон иктӹш пижмӓш].

Общинный—пырльасэ, уло йалын, солан.

Общипывать—кӱраш; **общипать**—кӱрын налаш (чывэ пуным) [кӹрӓш].

Общительность—пырльа кэлшымаш [иктӹ-вэсӹ док каштмаш].

Общность--пырльалык [цилӓлӓнлык].

Об'едать--кочкаш (йынгыным); **об'есть**—кочкын пытараш 2.

Об'едало—опкын, ситмыж, йэнгыным кочшо [эдэмыным качшы].

Об'единение—иктэш ушнымаш.

Об'едки—пурлышла, кочмо дэч кодшо вашак [качмы-гӹц кодшы].

Об'езд—матросын ончымо чодыражэ [йӹрлык, йӹргӹцлык].

Об'ездчик—матрос, ышкэ ужашыштэ чодрам ончышо [йӹрлэзӹ].

Об'езжать—эртэн кайаш 2, (кэӓш) ончыко лэкташ 1 (имньэ дэнэ) [шӹргӹ анчышы орол].

Об'ективный—шкэнлыкдымэ, шкэлштым пуртыдыман, шкэчлыдыман (шонымаштэ, пашаштэ шкэгычлэ шотым пуртыдыман).

Об'ем—йырйонгыт, иктаж ӱзгарын вэрым налын шогымо шотшо [шӹнгӹш].

Об'емистый—оралэ, шынгдарышан, вэрым шуко налнан [шӹнгӹшӓн, шукы пырыман].

Об'игрывать—модын пуртылаш [мадын нӓлӓш].

Обыватель,-ница—шкэ сэмын, шкэ урман дэнэ [ик вӓрӹштӹ ыльӹшӹ, йӓл ыльӹмӓшӹм пӓлӹдэ ылышы].

Обыденный—тыгылай кэчын лийын шогымо [кэчӹн ужмаш, колмаш].

Обыкновенный—тыглай, эрэок улшо [йӓл молы ганьок].

Обыск—кычалмаш, тындымаш.

Обыскать—кычал налаш, йырваш кычалаш.

Обыски и выемки—кычалмэ дэн умаш.

Обычай—йӱла [овуца].

Обычно—чыла годым ыштымэ сэмын [ньигынамат; со тэнгэ].

Об этом—тидын нэргэн [ти гишӓн].

Об'явитель,-ница—каласышэ, ончыктышо, увэртаршэ.

Об'явление—увэртармаш [увэртӓрӹмӓш].

Об'ядение—утыж дэнэ кочмаш [утымэш качмаш].

Об'яснение—умылтарымаш [ынгылдарымаш].

Об'яснять—умлыктараш [ынгылдараш].

Об'ятие—элталтыш.

Обязанность—ӱмбалэ-паша, вуй ӱмбал-паша, ыштышаш паша [ышкэ выкӹ нӓлмӓш, ышкэ ыштышашлык].

Обязанный—ышташ вэрэштшан.

Обязательно—шуктышынак [ыт ыштышашлык, ыштыдэ кэрдтымы].

Обязательное страхование рабочих—пашазым шуктышынак шучкаралымаш [пашазы-влӓ шушыргэн, цэрлӓнэн колтым годэш казнаш окса тӱлымаш].

Обязательство--шуктышаш мут [ышташлык шамак, ыштышашлык шамак].

Обязать, обязывать—вуйэш тӱкэн пуаш, шуктылташ [шамакым нӓлӓш].

Овальный—пэлонган.

Овация—моткоч куанэн совым кырымаш (погынымаштэ).

Овдовелый—ватэ-колышо марий [ажакэш кодшы].

Овес—шӱльӧ [шӹльы].

Овечка—шорык [изи шарык].

Овин—аун, авун, агун [ӓн].

Овладевать—кидыш налаш, сэнгаш, кучылт мошташ [ладайаш].

Овод лошадиный—тынга [тынгӓ].

Овод—пормо.

Овощ—пакча-саска [кавштавичы хäдыр, сэскä].

Овраг—корэм [карэм].

Овражистый—корэман [карэмäн].

Овсянка—шурно кочшо кайык, шурно-воч [изи кэк].

Овца—шорык [шарык].

Овцевод — шорык-кучышо [шарык урдышы].

Овчарка—шорык оролышо [шарык орол пи].

Овчарня—шорык-вита [шарык витä].

Овчина—шорык-коваштэ [шарык кавашты].

Овшиветь—тийанаш 1 [тиянäш].

Огарок — сорта-пундаш, пэл сорта [сарта тын].

О гербовом сборе—тамга окса нэргэн [марқы тäр, окса нäлмы гишäн].

Огибать—тӱндаш, пӱгырташ [äйäш, йӹрвäш кэäш].

Оглавление—вуйалымаш, кнагаштэ ойлымым вуйалэн ончыктымаш [вуйандыш, вуйандымаш].

Оглашать—каласкалаш 2; **огласить**—каласэн пуаш [кэлэсэн пуаш, кэлэсäш].

Оглашение—тӱжвак лукмаш, каласэн пумаш [йукандыш, йукандылмаш].

Оглобля—торта [тарта].

Оглохнуть—сонғыра лийаш [сонғырэмаш, тӱтӱк лиäш].

Оглупеть—анғыра лийаш [ородэмäш].

Оглушать—кычкырал йымыктылаш 1; **оглушить**—йымыкташ (пылышым).

Оглядка—шэнгак ончалмаш [шайык анчалмаш].

Оглядываться—шэнгак ончылташ 1; **оглянуться**—шэнгак ончалаш [шайык анчалаш, анчыкалаш].

Огненная лава—тул-лапаш [тыл кырык нальы].

Огненный—тулан [тылан].

Огненосный — тул-коштыктышо [тылын].

Огнестрельный — тулйӧрэ лӱйшан [тыл дон лӱмы].

Огнеупорный—тулэш йӱлыдымо [тыл тырхышы].

Огниво—йандау, чакма, йано [йано].

Оговаривать—ончыл-коч ольэн шындаш [анцыц попымаш, ӓлäклымäш].

Оголеть — чарамаш, чараш кодаш [цäрäэмäш].

Оголять—чараш кодаш, чарандаш [цäрäэмдäш].

Огонек—изи-тул [изи тыл].

Огонь—тул [тыл].

Огораживать—пэчылаш 2; **огородить**—пэчэн шындаш [пичым пичäш].

Огораживаться — пэчанаш, пэчалт шинчаш [пичäш].

Огород—пакча, йыран-пэчэ [каштавичы].

Огородник - пакча шындышэ [каштавичы анчышы].

Огородничество—пакча-паша [каштавичы хäдыр шындымäш].

Огороженное место—пэчэм, пэчэн ойырымо вэр [пичым вäр].

Огорчать—ойгыртылаш 1; **огорчить**—ойгырташ [ойхыраш, ойхырыкташ].

Ограбить—толэн налаш [сынзä анцылны шывшын нäлäш, талаш].

Ограда—савар, пэстэ [пичы].

Ограждать—аралылаш 1; **оградить**—аралэн налаш [пичым пичäш].

Ограничение—изэмдымаш, пысманғдымаш [пысмäндäрымäш].

Ограниченный—йырым-йыр пысман ыштымэ [кӱчык ушан, пысмäндäрымы].

Ограничивать—пысмандылмаш [пысмäндыктäрäш].

Огребать — куэн налаш, шындаш [ыдырэн нäлäш].

Огрешек—куралдэ кодшо, шога-кокла [чыр, чий].

Огромный — кугу, ора, пэш кугу [пиш кого].

Огрубеть—чоштыранг пыташ [пингыдэмäш, пагыргаш].

Огрызать—йыр нултылаш [пырын шуаш, пыраш].

Огулом—шонымдэ, ораньэк, ойыркалыдэ [тышкäн, цуцан].

Огурец—кийар [охырэц].

Ода—моктэн возымо [мактэн сирымы].

Одаль, поодаль—мӱндӱрнырак лишнак огыл, тораштэ [ымбалнырак].

Одворица — сурт-олмо, кудо-пэчэ [пӧрт шындым вäр].

Одевать—чикташ 2 [чиктäш].

Одежда—вургэм, чиймэ ӱзгар [выргэм].

Оденки—подпундаш [пындаш].

Одергивать—лугычлаш, лугыч ышташ, шупшыл чараш [шывшын лыкташ, төрлӓтӹлӓш].

Одеревенелый—пуанҥшэ.

Одервенеть—пуанҥаш 1.

Одернелый—сӧрӧмалтшэ [сирэмӓлтшы].

Одернуть—шупшын шындаш [шывшыл шындӓш].

Одеяло—лэвэдыш.

Одеяло стеганое—йорган, лэвэдыш (мамык кӧрган) [ваткы кӧргӓн ыргымы лэвэдыш].

Одеяние — чиймэ вургэм [чимӓш, выргэм].

Один, одиночка—иктэ, ышкэт илышэ [иктӹ, ышкэтшок].

Один против другого — дура-дура, иктэ вэсын ваштарэш [ваштарэш, иктӹ-вэсӹ ваштарэш].

Один к другому — иктэ-вэсэ дэкэ [икты-вэсы-док].

Один, одинокий—ышкэт [иктӹ, ӹшкэтшӹ].

Одинаковый—ик тайак; **одинокий**—ышкэтан [икканҹ].

Одиннадцать, -тый — луатиктэ, латиктэ, луатиктан.

Одинаково — ик сэмын, ик гайак [икканҹы].

Одинаковый — ик вуйан-почан, ик-шотан [икканҹ].

Одиноко—ышкэтын.

Одичалый—ирыш савырнышэ, кайыкланышэ [хирнӹшӹ].

Одичать—ирланаш 2, [хирнаш].

Однажды — пӧрык, ик-кана [ик рӓдӹ, ик канак].

Однако, однакоже — тугэ гынат [тӹнгэ гӹньӓт].

Одна соломинка — олым ырчэ, ик олым йарым.

Одним словом — ик шомак дэн, ик мут гыч [ик сэмыш кандымла гӹнь, ик шамак дон].

Один за другим — почэ-почэ, иктэ вэсын почэш [иктӹ вэсӹ паштэк, пачэла].

Однобортный—пэл-могыр полтышан [ик вэкӹлӓ салалтышан].

Одновременно—ик-канантэ, ик-жапыштэ [ик мӓгӓлӹшты, ик жэпышты].

Одноглазый—пэл-шинчан [ик сӹнзӓн].

Одногодки—ик-таҥаш, ик-ийаш [ик ийаш-влӓ; ик вӹдӹш пырышы-вла].

Одногодок — ик-ийаш [төр йаш, таҥашӓн].

Одногорбый—ик-пӱгырӓн.

Однодневный—ик-кэчаш, кэчаш [кэчӓш].

Однодольный — ик-пэлашан [ик кытан].

Однозвучие — ик-сэмын йӱк, ик-гай йӱк, ик-йӱкан.

Однозначащий — ик-сэмын шотлан толшо, ик-сэмын ончыктышо, иктылан толшо [иктэш толшы].

Однозначное число — ик-палан чот, ик-шотан [ик пӓлӹктӓн чот].

Одноименный — ик-лӱман [ик лӹмӓн].

Однокашник — пырлъа кочкын илышэ (тӱнэммаштэ) [ик кӹдэжӓн].

Одноклеточный—ик-пырчан, парчакан, ик-илпарчакан.

Одноколка—ик-шӱдыран орава, тынгас [кок тӹртӹшӓн арава].

Одноконечный — ик-мучашан [ик мычашан].

Одноконный — ик-имньан [ик имньиӓн].

Однокопытный — ик-кӱчан [ик кӹчӓн].

Однолетнее растение — икийаш, ик ийышэ шушо [ик иӓш сэскӓ].

Однолетний стебель—ик ийаш вургo [ик иӓш шуды вургы].

Одноместный—ик-вэран [ик вӓрӓн].

Одноногий—пэлйолан, ик-йолан [ик йалан].

Однообразие—ик-сэмын, ик-гай [ик сэмынь].

Однорогий—пэл-тӱкан, шуран [пэл шуран].

Однородный—ик-сэмын ыштымэ, ик-гай лийшэ [ик йиш, ик вырлык].

Однорукий—ик-кидан, пэл-кидан [ик кидӓн].

Односемянодольный — ик-нӧшмӧ пырчыкан [ик монгыр пӹрцӓн].

Односложное слово — икужаш мут [ик йэжӹнгӓн шамак].

Односложный — ик-шэлэман [ик йэжӹнгӓн].

Одноствольный — ик-рӱдан, ик-пучан (пычал) [ик пычан (пичӓл)].

Одностворчатый—ик-могырыш почман, ик-вәкыла почылтман [ик вәкы пачылтман].

Односторонний — ик-могыран, пәлмогыран [ик вәлән].

Однотес — ик-оңалык (пуда) [ик хаңалык].

Одноухий—пәл-пылшан, ик пылшан [ик пӹлӹшән].

Однофамилец — ик-лӱмәдышан, иклӱман [иккань фамәльән].

Одноцветность — ик-түсан, ик-чийан [ик цӹрәән, ик йишән].

Одночленный—иктан, икужашан, икушәман [ик ушәман, ик ушыкан].

Одноэтажный—ик-пачашан [ик йатажан].

Одобрение — йӧршашыш лукмо [йараландылмаш, йарандылмаш, йарыктылмаш].

Одобрять—мокташ, йӧрмашәш шотлаш [йарандылаш].

Одолевать—сәңаш [сыңаш].

Одолжать — кӱсын пуэдаш, арымәш пуаш [кӱсын пуаш, вычымәш пуаш].

Одолжить — кӱсын пуаш, вучымәш пуаш.

Одряхлеть — шӱкшәмаш, шоңгәмаш [шоңэмәш].

Одуванчик — шӧршудо, шӧргашвуй шудо, кокша шудо [понар пәләдыш].

Одуматься — шӧрлаш, чакнаш (ушдән) [ышым налаш].

Одуреть—орадэ лийаш [ородыш кэаш].

Одуряющий — аңыртарышан [ородыш колтышо].

Одушевление — илыштарымаш, ылыжтарымаш [ӹлӹжтӹмӹ].

Одушевленный предмет — чонан, илышэ [ӹлӹш йаңан].

Ожеребиться — чомалаш, чомам ышташ [цамам ӹшташ].

Ожерелье из серебряных монет—шийаршаш, шӱйыр [шӱяш].

Оживать — ылыжаш, илланаш [ӹлӹжаш].

Оживить — илландараш, илыжтараш 2 [ӹлӹжташ].

Ожидать — вучаш [вычаш].

Ожиреть—койашнаш, шэланаш [тазаэм шӹнцаш].

Ожог — когартымаш [йылымы вәр].

Озабоченный — койланышан, йӱдылапышан [пашә ӹшташ пацышы].

Озаглавить —лӱмлаш, вуйлаш [тӹңәлтӹшлаш, вуйлаш].

Озадачить — орыктәраш.

Звереть—тәрлаш [звәр гань лиаш].

Оздоровить — тазаңдаш [шулыкым нуаш].

Озеро — йэр, [йар].

Озеро обросшее травой — купан, лӱкан йэр [шудан йәр].

Озимь — озым, ойзым [азым].

Озираться — йыр ончылташ [анчалаш].

Озлобление — шыдэшкымаш, сырымаш.

Ознакомить — паластараш [пәлаш].

Ознаменовать — кугын чаплаш [пәлӹм ӹшташ].

Означать — палылаш, палдыкташ 2 [пәлӹм ышташ].

Озноб — кылмыктыш, сӱсандыш [цӹтӹрӹктӹмаш].

Озолотить — пойаңдаш [шӧртньэмдәраш].

Озон — нугыдо шопэж, шопэштыж [йуж].

Озорник — арсыр, чорамбай [палмәтшы].

Озябнуть — кылмаш [кижаш, сӱсаваш].

Ойратская Автономная область — ойрат калыкын посна кундэмжэ [ойратвлан областӹшты].

Оказание помощи —полшымаш, палшэн пумаш].

Оказия — тура толмаш [йамды кэшаштык].

Оказывается — улмаш [ӹлмаш].

Окаймлять — тӱрэмдаш [кайтаным кычаш].

Окаменелая почва — кӱэмалтшэ рок [кӱаңшы вәр].

Окаменелость — кӱйаңалтмаш.

Оканчивать — пытарэдаш; **окончить** пытараш [пӹтәраш].

Окапывать — йыр кӱнчаш [ыраш].

Окатывать — пӧрдыктылаш, чумыртылаш [кыргышташ].

Окачиваться —чывылташ 2, йӱштылташ [цывылгаш].

Океан — тэңыж [таңыж].

Окидывать — йыр ончылташ, йырваш кышкылташ [кӹшкӹлкәлаш]

Оклад — пашадар (тылзаш, идалыкаш) [пиштымäш (оптымаш)].

Оклад жалованья — пашадар [пäшадäр].

Окладистый — кумда, лопка (пондаш) [пӹрэмäн].

Оклеветать — чогаш 2 [äлäклӹмäш].

Оклеивать — пыжыктылаш; **оклеить** — пыжыктэн шындаш [пижыктэн шӹндäш, тышкаш (кэаш) клэйэн шӹндäш].

Оклейка — пыжыктыш [пижыктыш].

Окликать, окликнуть — кычкыралаш кычкырал налаш [сӹгӹрäлäш].

Окно — окна, тӧрза, изи окна [окньа окньа-влä].

Око, глаз — шинча [сӹнзä].

Оковы — шынчыр, кӱртньӧ пидыш, кэпшыл [кэпшыл].

Оковать — кӱртньылаш [кӹртньилӹмäш, кэпшӹлäш].

Околачивать — йыр кыркалаш [шиäш]; **околачиваться** — паша дэч посна эртарэн кошташ.

Околдовать — локташ, овыраш.

Околевать — кавараш, колаш.

Околица — йал-мучаш [ныр пичы, капка].

Около, близ — воктэн, лишнэ [лишнӹ].

Околодок — йал-лонга [изи сир, изи сола].

Околосердечная сумка — шӱм-тувыр, [шӱм пылыш].

Околоушная железа — пылыш воктэнсэ ту [тӱн].

Околоцветник — пэлэдыш йыргэштыш.

Околыш — вуй-шӱдыш, шӱдыш [шӱдӹш].

Окольная дорога — йыр-корно [сола йыр корны].

О ком — кӧ(н) нэргэн [кӱ гишäн].

Оконечность — мучаш [мычаш].

Оконечность ветки, побег верхушки дерева — парча, парча мучаш [укш мычаш, пӱшäнӷы мӹчаш].

Оконный — окнан [окньан].

Оконопатить — чӧвыклаш, тупкалаш [муш дон ражым шӹшкäш].

Окончание — цытартыш [пӹтӹмäш].

Окончательно — йӧршэш пытарэн [пӹтäрэн].

Оконченный — пытарымэ [пӹтäрӹмы].

Окопанный — йыр-кӱнчымо [капаймы].

Окоптить — шикшандаш [шыкшэш шимэмдäш].

Окорачивать — кӱчӱкэмдылаш [мытыктэмдäш].

Окорок — эрдэ, шыкшэш кучымо шыл [пай].

Окоченеть — тӱнаш [тӹнäш].

Окраина — тӱр-вэл, илэм-тӱр [сола вуй].

Окраска — чийалтымэ, чийалтымаш [чиäлтӹмäш].

Окрашивать — чийалдылаш [чиäлтäш].

Окрепнуть — пэнтыдэмаш [пинӷӹдэмäш].

Окрестность — йырла вэр [лишӹл йӹр[.

Окриветь — шайык шинчан лийаш [ик сӹнзäн лиäш].

Окрикивать — шӱрдылаш[сӹгӹрäлäш].

Окровавленный — вӱранґдымэ [вӹрäнґдӹмäш].

Окрошка — падыш-кочыш [падрэштӹм качкыш].

Округ — марда-кундэм [округ].

Округлять — тыртыштылаш [йӹргэштäш].

Окружность — онго [йӹр].

Окрылить — шулдырандаш [шылдырандаш].

Октябрь — покро-тылызэ [похротылзы (шыжы тылзы)].

Октябрская революция — октьабрь(ысэ) рэвольуции.

Окукляться — шукш куданґаш.

Окулировать — шуйкалаш, олма-пуум шуйаш [пäртньä дон ушаш].

Окулист — шинча доктыр [сӹнзä тӧрлӹш доктыр].

Окунь — оланґэ.

Окуривать — тӱтыраш 2 [тӹтӹрäш].

Окурок — попирос пундаш [тавак гӹц котшы сигäркä].

Окутывать — пӱтыркалаш, вӱдылаш [вӹдӹлäш].

Окучивать — ураш [ыраш].

Окучник — урыктыш [ырым-шага вуй].

Оладьи — пылын, овартыш мэлна [изи аварцы].

Оледенеть — ийанґаш.

Олень — пичэ, цӱчӧ [пучы].

Олицетворение — йынґ олмэш шотлымаш [иктäмä ґань йори лимäш].

Олово — вулно.

Ольха — нӧлпо, нӧрпӧ, лӧлпӧ, [лӱлшы].

Омеление — куакшэмаш, тальакаммаш [коэммӓш].

Омерзение — йырынчык [йӹрвӹнцӹк].

Омерзительно — йырныктылын, йыгыжгын [йӹрвӹнцӓт].

Омертветь — колэ лийаш. пэнгыдэмаш, пуанаш [амалэн шӹнцӓш, колаш].

Омоним — ик сэмын шоктышан тӱрло шотан мут [утла палӹшӓн].

О нем—тудын нэргэн [тыды гишӓн].

Омрачать, -чить — вуй-уш колдаш 2, вуй-уш лугаш (шалаташ), пудраташ [ыш пыдыраташ].

Омрачение—вуй-уш колдымаш, пычкэмыштарымаш [пӹцкэмӹштӓрмӹ].

Омрачительный — вуй-уш колдышан [ыш гӹц колтышы].

Омут — кугу кэлгэ (мучашдымэ) выньэм, вӱд подкэм, агур [вӹдӹштӹш кэлгӹ йӓм].

Омшаник — тэлылан мӱкш шындымэ кудо.

Омывать—мушкэдаш; **мыть** — мушкаш [мышкаш].

Он—тудо [тӹдӹ].

Она, он—тудо [тӹдӹ].

Онемение—(шӱм) шижмэ пытымаш [йӹлмӹдэ лимӓш].

Онеметь — йылмэ йомаш, (шӱм) шижмым йомдараш.

Они—нӱнӧ, нинэ [нӹнӹ].

Оно—тудо [тӹдӹ].

Онучи—ыштыр.

Опадать, опасть — йогаш, вэлаш, вазаш [вилӓш].

Опаздывать, опоздать — вараш кодаш [пачэш кодаш].

Опалывать—йыр сомлаш [самлаш].

Опальный—тушман шонымаштэ улшо гай, кугураклан йӧрдымӧ лийшэ [когораклан йардымы лишӹ].

Опалить — когарташ 2, энгдаш 2. [паньэж колташ].

Опамятоваться—ушым налаш, шарнаш [ышыш пыраш].

Опара—ру-овартыш [ырвалмы].

Опаршиветь — кокшанаш, йоранаш [лимӓнӓш].

Опасаться—лӱдаш, шэкланаш.

Опасение—лӱдмӧ, шэкланымэ.

Опасно — шучко, шуйытко, лӱдыш [лӱдӹш].

Опасность—шучко, лӱдык [лӱдмӓш, лӱдӹш].

Опахало—йужылдыш (пыстыл), почкымо [пачкымы пышкыды шылдыр].

Опахать—йыр куралаш, ӱштылаш, пуракым почкаш [пачкаш].

Опека—тулыкын, ушдымын, йылмыдымын погыжым аралымаш [тылыкэш котшын ӹлӹшӹм анчымаш (пэрэгӹмӓш)].

Опекаемый—погыжо аралтышан [анчымы тылык, анчалт кушшы тылык].

Опекун, -нша—(тулыкын) сурт-ончышо [тылыкэш котшын цилӓ ылышым анчымы. Тылыкым анчышы].

Опенок — опанья-понго, омарта тӱнысӧ понго [опонга (шӱкшы таната йӹр кушкэш)].

Опера—муран койдар(тыш) [мырэншактэн ӹлӹмӓшӹм анчыктымаш].

Операция—1. пӱчкэдыл капым ачалымаш; 2, паша ыштыл шогымаш [пӹчкэдымаш (йасы эдэмӹм)].

Опередить—ончык пураш, ончылтэн кайаш [анцык пыраш].

Оперение—пунангмаш (кайык игын).

Оперетка—муро койдармаш [тъэатырышты ӹлӹмӓшӹм мырэн-попэн анчыктымаш].

Опереться—энэрташ 2.

Опериться—пунангаш, пыстылангаш [пынангаш].

Опечалить—ойгырыкташ.

Опечатать — пэчэтлэн шындаш (кэвытым, оралтым) [пэцӓтлӓш].

Опечатка — титак савыктымаш [самынь пэцӓтлӹмӓш].

Опечек, основание печки — конга-казна, комака пундаш.

Опешить—ӧраш, ӧрткаш, турык лийаш.

Опивать—йынгыным йӱаш [йӓлӹнӹм йуӓш].

Опиливать—пӱчкэдыл налаш [пӹчкэдэн нӓлӓш].

Опилить—пӱчкын налаш [пӹчкӹн нӓлӓш].

Опилки—пилья-шӱк [пильӹм шӹрӓш].

Описание — возымо, сирэн налмаш [сирэн нӓлмаш].

Описательный — возгалман [сирымӓн].

Описать—шотыш возаш [сирӓш].

Описи—пого возымаш [шотыш нӓлын сирӹмӓш-влӓ].

Описка—йонгылыш возымо, титак возымо [самынь сирӹмӹ].

Описывать—шотлэн возгалаш, сэраш [шотлэн сирӓш].

Опись—рад дэн лӱмдымаш (возэн налмэ), лӱмдымӧ рад, лӱмрад [шотэш нӓлӹн сирӹмӓш].

Опиум—мак-айар [макы-вӹд].

Оплакивать—ойгырэн шорташ [мӓгӹрэн шӹндӓш].

Оплата труда—паша-дар, паша-ак [пӓшалык тӱлэм, пӓшӓлӹк тӱлӹш].

Оплачивание—тӱлэдылмаш.

Оплатить—тӱлаш 2. [тӱлӓш].

Оплачивать—тӱльаш |тӱлэдӓш].

Оплевывать — шӱктылаш, шӱкташ [шӹвэн шӹндӓш].

Оплеуха—сово [савы-пӹлӹш-тӹнгэш пумаш].

Оплешиветь—чарангаш, чара вуйангаш [ӱптэ кодаш].

Оплодотворение—мӱшкыр пижмаш, тӱлэангалтмаш.

Оплодотворять—тӱлангдараш 2.

Оплот—аралтыш [кычык].

Оплошать—йонгылыш лийаш [самынь ыштӓш].

Оплошность—йонгылыш, титак [самынь йӧнтэ].

Оплыть—йыр ийаш1, ийын савырнаш 2 [ин сӓрнӓш].

Опоганить—лавырташ, шакшылаш [йӹрнӹктӓш, льӓвыртӓш].

Опоек—пырэзэ коваштэ.

Опоздание—вараш кодмаш, почэш кодмаш.

Опознать—палаш 2 [пӓлӓш].

Опозорить—лӱмшӱкташ 2, вожылмашыш пурташ.

Опоить—шокшыньэк йӱкташ 2 [йӱктэн шӹндӓш].

Опока—пушкыдэ ош кӱй [ош пышкыды кӱ].

Ополаскивать—шӱйалткалаш 2, шӱйалтылаш 2.

Ополэень—нушкын волымо.

Ополэти—йыр нушкын кайаш, нушкын эрташ.

Ополоски — шӱалдыш, мушкылдыш [мышкылтыш].

Ополчить—тӱшкам тарваташ 2 [вашгарэш шагалташ].

Ополчение—тарванымаш (калыкын).

Опомниться—ушыш налаш [ӓшӹндӓрӓш, ышым нӓлӓш].

Опора—чарак, энэртыш [кычык, уанымаш].

Опоражнивать—йастаркалаш, эрыктылаш (кӱсэным) [йӓстӓрӹкӓлӓш].

Опорный—чаракан, энэртышан [тӹкӹлӹмӹ].

Опорожнить—йастараш 2.

Опороситься—игылаш 2 (сӧснам маныт) [сасна игӹм игӹлӓш].

Опорочить—лӱм шӱкташ 2 [льӓвӹртӓш, худаэш лыкташ].

Опостылеть—йӱкшаш [ӱкшӓш].

Опохмеляться—мокмыр тӧрлаташ.

Опошлить—сындымыш лукташ.

Опоясать — ӱштадаш 2 [ыштӓл шӹндӓш].

Опояска—ӱштӧ [ыштӹ].

Опоясывать — ӱштадылаш [ыштӓлӓш].

Оправа—кышкар, кэлштарымэ [кӹшӹл, йыр кычык].

Оправдание—чыныш лукмаш [йӓтлӹм гӹц лыкмаш].

Оправдательный — чыныш лукшан [йӓтлӹм гӹц лыкмы].

Оправдать—чыныш (кэрыш) лукташ [вуйнамат гӹц карандаш].

Оправляться—тӧрлалташ.

Оправлять—тӧрлалтылаш, тӧрлаташ

Опрастывать—йастаркалаш.

Опрашивание—тэргымаш, йодыштылмаш [йадыштмаш].

Определение—раш палэмдыш [ныт пӓлдӓрӹмӓш].

Определение сроков хранения — эскэрышаш жапым палэмдымаш [жэпым ыштӹмӓш (пиштӹмӓш)].

Определенно—раш, лачак [ныт тӧр, раскыдын].

Определенность—рашлык [раскыды].

Определенный — рашлымэ, раш ончыктымо, пысманлымэ, палыктымэ [раскыды].

Определить—тӱрымлаш, пысманлаш, айалташ.

Опровергать — шӧрэн каласылаш [(попаш)].

Опровергнуть — шӧрэн, каласаш [йардымэш лыкташ].

Опровержение — шӧрыш, торэш-мут [шамак].

Опрокидывать—йӧрыктылаш, кумыктылаш [йӧрӓл пиштӓш].

Опрокинуть—йӧрыкташ, кумыкташ [йӧрэн пышташ].

Опрометчиво — шэкланыдэ [шаналтыдэ].

Опрометчивый—эскэрыдымэ, шэкланыдымэ [шаныдымы].

Опросить—йодаш, йодышт налаш.

Опросный—йодыштман.

Опростать—йастараш 2.

Опротиветь — йӱкшаш, шэрым тэмыкташ 2, йыгыштараш.

Опрыскивание — пӱргалмаш [пӹрхӹмӓш].

Опрыскивать — шыжыктылаш, пӱргалэдаш [пӹрхӓш].

Опрятно — йытыран, йандарын, чаткан [итрӓн].

Опрятный—йытыра, йандар, чатка [итӹран ӹштӹшӹ].

Оптовая продажа — сатум кугун ужалымаш.

Оптовик—тӱшкан (кугун) ужалышэ [цуцан выжалышы].

Оптом—тӱшкан, кугын [цуцан].

Оптовый — тӱшкалэ, шукыло [цуцаншы].

Оптовый склад—(сатум) кугын кучымо вэр [цуцан кычымы вэр].

Опускание—волтымаш.

Опускать—волташ.

Опустеть—йарсаш [охырэмӓш].

Опустошать, опустошить—тошкэн, шурэн лэкташ [охырэмдӓш, шолыш пӹтӓрӓш].

Опутать—куктайаш, куктылаш.

Опухание—пуалмаш, оварымаш.

Опухать—пуалэдаш, оварылаш.

Опухоль—пуалтыш, овартыш.

Опухший — пуалшэ, оварышэ.

Опушка—тӱр, кожла тӱр [тӹр (шӹргӹтӹр)].

Опыление — пураклымаш, шыркаӈмаш [шӹркӓӈмӓш].

Опылять—шыркаӈдылаш, пураканӈдылаш 1.

Опыт—шынык [липӓлӓш йори ӹштӹмӓш].

Опытный—шынышан [палышы].

Опьянение — руштмаш [йӱкшӹ лимӓш].

Опьянеть—рушташ 1 [йӱкшӹ лиӓш].

Опять—адак [эчэ].

Орава—тӱшка [когы ара].

Оранжевый—нарынчалгэ (чийа) [нарынзы].

Оратор—мастарын ойлышо [пойаш мастар].

Орать—шаргыжаш.

Орган—капкыл-ужаш.

Орган управления—кучышвий-ужаш, кучышвий-ужашын виктышыжэ (калык кучымаштэ) [виктӓртӹш кӹл].

Организатор—каплылшэ, паша радамлышэ [виктӓртӹлшӹ, виктарзы].

Организация — каплылымаш, радамлымаш [пӓшӓ ӹштӓш йаралэш шоктымаш, паша ышташ погынымаш].

Организм—капкыл.

Организовать — каплылаш, капла ушныктылаш 1 [виктӓрӓш, виктарэн шӹндӓш].

Органический—шӱм-кылан.

Орготдел—виктарышэ пӧлка [виктӓрӹшӹ (айыртэм)].

Орда—калык тӱшка [(полкы)].

Ордер—аркагаз.

Орел—куткыж, пӱркыт [кучкыж].

Орион—вӱдварашӱдыр [вӹтвӓрӓ шӹдӹр].

Орех — п̈кш.

Ореховидный — пӱкш гай, пӱкшла койшо.

Ореховка (птичка) — роӈгыж.

Орешник —пӱкшэрмэ [пӹркэм].

Оригинал — тӱӈ-возык [тӹӈ сирӹк].

Оригинальный — тӱӈ-сэман, шкэ сэман [ӹшкэ сэмӓн].

Ориентироваться—ыӈлэн налаш, палэн налаш [пӓлэн нӓлӓш].

Оркестр — тӱшкан шоктымаш [шукын иквӓрэш шактышы-влӓ].

Орленок — куткыж-игэ [кучкыж игӹ].

Орлица— куткыж (ава) [кучкыж ӓвӓ].

Орлянка — окса чымэн модмаш, тошто оксан ойып койыктымыла.

Орнамент — тӱр сэм [тӹрлӹ (пӧртӹн, капкан)].

Оробеть — чурык лйаш, аптыранаш 2 [лӱдӹн колташ].

Оросительный — вӱд шавыктышан, колтыман [вӹд колтыман].

Орошать — шавэдаш (вӱдым) [вӹдӹм колташ].

Орошение — вӱдыштымаш, вӱд колтымаш, шавымаш [вӹд колтымаш].

Орудие — тарман [хӓдӹр].

Оружейник — пычал мастар [пичӑл выжалышы].

Оружие — кэрдэ, пычал [пуштмы хӑдӹр].

Оса — пачэмыш, вачэмшэ [лапшаны].

Осада — авырэн шындымаш [цилӑ вэц ӑрэн шӹндымӑш].

Осадить — чактараш [цӑктӑрӑш].

Осадки — йужвӹд, [вӹлэц вилшӹ тырлэн кодшы].

Осадок — волэн шичшэ, румбак [тырлэн шӹцшӹ].

Осаждать — авырэн налаш 1, турлыкташ, шундыктараш [ӑрэн нӑлӑш].

Осанка — кап-кыл тӱс.

Осведомляться — увэрым налаш.

Освежать — шӱлалдараш, йужым налыкташ [свэзӑэмдӑш, шӱлэштӑрӹктӑш].

Освежиться — шӱльалташ, йужым налыкташ [йулгаш].

Осветительный — волгалдарышан, [сотэмдӑрӹшӹ].

Осветить — волгалдараш, волгыдэмдаш [сотэмдӑш].

Освещение помещения — пӧрт волгалтарымаш [сотэмдӹмӑш].

Освещение — волгыдо, волгалдарымэ [сотэмдӹмӑш].

Освидетельствование — ончэн, палэн налмаш, шынэн налмаш [анчымаш].

Освидетельствовать — палэн налаш.

Свирепеть — чот шыдэшкаш, айарланаш [когон шӹдэшкӑш].

Свистать — мыскылэн шӱшкаш 2 [шишкаш].

Освободитель,-ница — утарышэ, эрыкыш лукшо [ирӹкӹш лыкшы].

Освободительный — утарышан, эрыкыш лукшан [ытарымы].

Освободить — утараш, сулэн лукташ (налаш) [ытараш].

Освобождение — утарымаш, сулымаш (сулэн лукмаш) [ытарымаш].

Оседание — турлымаш, волэн шичмаш, [валэн шӹцмӑш].

Оседлый — вэранҥшэ [ик вӑрӹшток ылышы].

Оседло — вэрын илышэ [ик вӑрӹн].

Оседлость — вэрыш шичмаш, вэранҥмаш [ик вӑрӹшток ылӹмӑш].

Осел — эшак, ишак [лӹшага].

Осенний — шыжымсэ [шыжӹшы].

Осень — шыжэ [шӹжӹ].

Осердие — кӧргӧ ӱзгар, кӧргӧ арвэр [вольык кӧргы ыжгӑр (осэрйӑ)].

Осетрина — остор кол [остыр-кол].

Осечка ружья — пычал лӱйалтдымаш [пыдэштӑлтдӹмӑш].

Осилить — штэн сэнгаш 2.

Осина — шопкэ [шапки].

Осинник — шопкэр [шапкэр].

Осипать, осипнуть — йӱк пыташ, оралгаш.

Осиротелый — тулыкэш кодшо [тылыкэш кодшы].

Осиротеть — тулыкэш кодаш [тылыкэш кодаш].

Осиротить — тулыкэмдаш, тулыкэш кодаш [тылыкэш кодаш].

Оскабливать — нӱжэдаш [нӹжӹн нӑлӑш].

Оскалить — пӱй шыраш [пӱм шыраш].

Осквернение — шакшылымаш [льӑвӹртӑш].

Осквернитель — шакшылышэ [йӹрӹктӑршы].

Осквернить — шакшылаш 2 [йӹрӹктӑрӑш].

Оскоблить — нӱжаш, нӱжэн шындаш [нӹжӹн шӹндӑш].

Осколок — катыш [кӑтлӹш, пыдыргы].

Оскорбитель,-ница — мыскылышэ, игылтшэ.

Оскорбить — мыскылаш.

Оскорбление — мыскылымаш.

Оскребки — нӱжымо куштыра.

Оскрести — нӱжаш, йыр нӱжэн налаш [нӹжӹн шӹндӑш].

Оскудение — йорлэштмаш.

Ослабевать — лушкыдэмылаш 1; **ослабеть и ослабнуть** — вий пыташ, лушкыдэмаш 1 [лыскыдэмӑш].

Ослабить — лушкыдэмдаш 2.

Ослаблять — лушкыдэмдылаш.

Ослепительный — (шинча) йымыктышан [йӹмӹктышӑн].

Ослепить — сокырэмдаш 2 [ужштымым ышташ].

Ослеплять — сокырэмдылаш [сынзӑм ужштымым ышташ].

Ослепнуть — сокыр лийаш [ужштымы лиаш].

Ослушание — колыштдымаш.

Ослушаться — каршаш 2.

Осматривать(ся) — ончылташ 1 [анчэн сӑрнаш].

Осмеивать—игылдылаш [йӹмдӹлӓш].
Осмелиться — тошташ [лӱдӓш прахаш].
Осмеять—мыскылэн воштылаш.
Осмолить — тэгытлаш, смолалаш, смолалэн шындаш [смольэн шӹндӓш].
Осмотр—ончымаш.
Осмотреть—ончэн налаш.
Осмотрительно—шэкланэн, эскэрэн [анчэн, ольэн].
Осмотрительный — шэкланышан, эскэрышан [анчэн ыштӹшӹ].
Осмысленно—уш дэнэ [ыш дон].
Осмысленный—шоныман.
Основа, основание—нэҥыз [тӹҥ].
Основатель,-ница—тӱҥалдыш ыштышэ [тӹҥӓлтӹшӹм ыштӹшӹ].
Основательно—тӱвытлэн [пӹт йажон].
Основать—тӱҥалдыш ышташ [тӹҥӓлӓш].
Основной—тӱҥысо [лач кэрӓлжок].
Особа—(посна) йыҥ, эдэм [эдэм].
Особенно— ойыртэмын, [айыртэмын].
Особо—посна шот дэн.
Осока—кийак [хыйак].
Осот—писан, пэсан [писӓн].
Оспа—шэдыра [шадыра].
Оспаривание — тавалымаш [спорымаш].
Оспаривать—тавалаш 2, удитлаш 2 [спораш].
Оспина—(изи) шэдыра чӱнча [шадра чӱнӓ].
Оспопрививание — шэдыра пӱчмаш, лукмаш [шадра гӹц шачмы шӹл шулмаш].
Оспопрививатель,-ница—шэдра пӱчшӧ, лукшо, [шадра гӹц шачмы шыл шулшы].
Осрамить—лӱм нэр шӱкташ [орландараш].
Оставаться—кодын шогаш, кодыкалаш [кодыкалэш].
Оставить—кодаш 2.
Оставлять—кодаш, кудалтэн кодаш [шуэн кодаш].
Остальной—кодшо, пытартыш [котшы].
Останавливать—чарэдаш [цӓрӓш].
Останки—колышо дэч кодшо, лулэгыжэ [колышын кӓпшӹ].
Остановка — чарнымаш [шагалмы вӓр].
Остановить—чараш 2 [цӓрӓш].
Остаток—кодшо.
Остаться—кодаш 1.
Остепенять—савырлаш 2, шымыкташ 2 [цӓрӓш].
Остервенелый—пэш сырышэ [арышы гань].
Остерегаться—шэкланаш 2 [иктӓжӹ гӹц ышкӹмым пэрэгӓш].
Остов—ората [арата].
Остолбенелый—тӱҥшӧ [тӹҥшӹ].
Остолбенеть—тӱҥаш 1, тӱҥын шогалаш.
Остолоп—окмак [ороды].
Осторожно—шэкланэн [ольэн].
Осторожный — шэкланышан [пэрэгышы].
Острый—писэ [пӹсӹ].
Остренький—писэ-гына [пӹсӹ].
Острие—писэ тӱр [пӹсӹ тӹр].
Острить—писэмдаш 2.
Острить—тӱрэд-налаш.
Остро—писын.
Остров—ото, отро [остырок].
Острога—корсака, (кол-шуралдымэ), оршака [кол кычым шыланҥан кӹртньи панды].
Остроглазый — писэ-шынчан [пӹсӹ сӹнзӓн].
Острожный—казаматысэ.
Остроконечный—кошар-мучашан.
Остроносый—кошар-нэран.
Острота—писылык [шамакым мон кэлэсӹмӓш, пӹсӹ].
Остроугольный — кошар-лукан, пусакан [кашар-лыкан].
Остроумие—писэ-уш [пӹсӹ-ыш].
Острый—писэ.
Остудить — йӱкшыкташ, йӱкшыктараш 2 [ӱкшыктӓш].
Оступаться — йонылыш-тошкэдаш 2 [самынь ташкалаш].
Оступиться — йонгылыш-тошкалаш 1 [самынь ташкал колташ].
Остывать—йӱкшаш 2.
Остынуть и остыть — йӱкшэнкайаш 2 [ӱкшэн кэӓш].
Осуждать—коклам лугэдаш 2, шуэдылаш 1, лош пудыралтылаш [эдэмым попаш].
Осудить—вурсэн-ойлаш 1, йыҥым ойлаш 1 [суйэн шуаш].
Осунуться—йавыгаш 2, тӱлыжгаш [пычын, худаланэн шӹнзӓш].
Осушить—кошташ 2, кукшэмдаш2.

Осушка—коштымаш, кукшэмдымаш.
Осуществить — ыштэн шукташ 2 [шокташ].
Осуществление—ыштэн шуктымаш 1 [шоктымаш].
Осчастливить—пӱйалэмдаш 2, пӱаландаш 2, рыскалаңдаш.
Осыпать — шавэдаш 2 [мӱдӓш, йӧрӓш].
Ось—орава-шӱдыр [арава шыдыр].
Осьмерик—асмушка.
Осьмигранный — кандаш шӧрынан, туатан [кӓндӓнгш моңыран].
Осьмидольный — кандаш - ужашан [кӓндӓнгш кыт-пайылман].
Осьмиконечный — кандаш-мучашан, кандаш [кӓндӓнгш мычашан].
Осьминог — кандаш-йол [кӓндӓнгш йалан].
Осьмнадцать — луаткандашэ, латкандашэ [луаткӓндӓнгшы].
Осьмой и восьмой — кандашымышэ [кӓндӓнгшышы].
Осьмушка—асмука.
Осязаемый—шижман.
Осязание—шижмаш, чучмаш.
Осязание—кид-шӱм.
Осязать — шижаш 1, кид-шӱм дэн палаш.
От и ото—дэч, лэч [доц, доцын, гыц].
От(о) всех—чыла дэч [цилӓ доц].
Отава—кай-шудо, корно [атыл].
Отапливать—олтэдаш (комакаш) [олташ].
Отаптывать—йыр тошкэдаш 2 [ташкаш].
Отбавить—изэмдаш 2 [кӧтыртӓш].
Отбавлять—изэмдылаш 1.
Отбегать — ӧрдыжыш куржалаш 1; **отбежать**—куржын колташ 2 [ӧрдыжыш кыргыж кэӓш].
Отбивать—шупшын налаш 1 [тапташ, шиӓш].
Отбирать—1, ӧкым налаш 1; 2, ойыркалаш 2 [постарэн, шыпшын нӓлӓш].
Отблагодарить — таум ышташ 2, таушташ 2.
Отблеск—йылгыжык.
Отбой — чактыш, чактартыш [шиэдалшым, кэчӓлтшым цактӓрӓш].
Отбор—ойырымаш [айырмаш].
Отборный—ойырымо, ойырэн налмэ.
Отбрасывать—ӧрдыжыш шуаш 2.
Отброс—йӧрдымыш лэкшэ [йардымы, ӧрдыжыш кышкымы].
Отбросить—шуэн колташ 2.
Отбывать—эртаркалаш 2 [эртӓрӓш].
Отбыть—эртараш 2.
Отвага—лӱддэ тӧчымаш [лӱддымаш].
Отваживаться, отважиться — лӱддэ пижаш [лӱддымы лиӓш].
Отважно—лӱддэ.
Отвалить от берега—сэр дэч кайаш [сир гыц кэӓш].
Отвар—шолдымо лэм [кӱшы выд].
Отварный—шолшо [кӱшы].
Отведать—тамлэн ончаш 2, налаш 1 [тотэшт анчаш].
Отведывать—тамлылаш [тотэштӓш].
Отвергать—корандылаш 1 (шот гыч).
Отвергнуть—корандаш (шот гыч).
Отвердеть—пэнгыдэмаш 1.
Отвернуть—пӱтрал колташ 2.
Отверстие—аң, рож [раж].
Отвертеть—пӱтырэн лукташ 1, рончэн [налаш].
Отвертеться—рончылдаш 1 (пӱтыралтма гыч), утлаш 2 (шыгыр гыч) [ытлаш].
Отвертывать—пӱтырэн луктэдаш 2 [пӧтырэн лыкташ].
Отвес—виккэчыш [тӧркэчык].
Отвесить—висэн пуаш.
Отвесно—виккэчымыла, тура.
Отвести—тораш 2, ӧрдыжыш нангайаш 2 [карандаш].
Ответ—вашмут, вашэш-мут [вашторэш шамак].
Ответственный—вашмутан [кэлэсымӓн].
Ответственность — мут-налмаш, паша ыштымаштэ мутым шкэ ӱмбакэ налмаш [мынь-тынь выльнышы кэлэсышашлык].
Ответчик, - ица — ваш-мут кучышо [вашторэш кэлэсылшы].
Отвечать—пэлэшташ 2, ваш калассаш [йадмэш кэлэсӓш].
Отвешивать—вискалаш [висэн пуаш].
Отвесить—висэн пуаш [висэн пуаш].
Отвиливать — йылдыртатылаш, поч пӱтыркалмыла ышташ [каранаш цацымаш].
Отвильнуть — утлаш (чойа дэн) [каранг кэӓш].
Отвинтить—пӱтырэн лукташ.

Отвисать—кэржалдылаш [кэчӓлтӓш].
Отвиснуть—кэржалдаш [кэчӓлт колташ].
Отвить—ронҷэн налаш.
Отвлекать—йуватыкташ 2, корандылаш (паша дэч), лугычлаш [тупыньла анчыкташ, видӓш, мадыкташ, мондыкташ].
Отвлеченное число — лӱмдымо шот [лӹмдӹм шот].
Отвлечение—шупшылтыш [шыпшылтыш].
Отвод—сут паша гыч йэҥым ойырымаш, сутыш пуртыдымаш [карандымаш].
Отводить—ӧрдыжыш лукташ, ныҥгайаш [карандаш].
Отводок—одар, пушэнгэ вож гыч кушкын лэкшэ воштыр [важ гыц анэн лӓкшы].
Отвоевать — сэҥэн налаш, сарлэн налаш [сы̆ҥэн нӓлӓш].
Отвозить—ныҥгайаш (имньэ дэнэ) [шыпштэн кэӓш].
Отволакивать — шӱдырэн ныҥгайаш [шыпшыл кэӓш].
Отвораживать—сымыстарымым шӧркалаш [локтылмым шӧрӓш].
Отворачивать—савыркалаш [карандаш].
Отворить—почаш, вишкодаш [пачаш].
Отворот—савыртыш [сӓрнӓлмӓш].
Отворотить—савыраш 2 [сӓрӓл колташ].
Отворять—почаш, вишкодаш 2.
Отворить—почын кодаш 2.
Отвратительный—йырныктышан, йыгыжгэ.
Отвращение—йырнымаш, йыгыжгымаш.
Отвыкать—тунэммым мондаш, мондыкалаш.
Отвязать—рудаш, рудэн колдаш 2, налаш 1 [шӱташ].
Отвязывать—рудкалаш [шӱташ].
Отгадать—палэн налаш.
Отгадка—палымаш.
Отгадывать—палэдаш [пӓлӓш].
Отганивать—поктылаш.
Отгибать—кугыртылаш (ӧрдыжыш) [ӓйӓш, йӹр сӓрӓш].
Отговаривать—шӧркалаш.
Отговорить—шӧраш.
Отговорка—мутлан каласымаш, каласэн эртарымаш.
Отголосок—шэргылтмаш, йонгалтмаш, изи йӱк [паштэк, вара лимӓш].
Отгонять—поктылаш.
Отогнать—поктэн колташ.
Отгораживать—пэчэн (пичэн) шындылаш.
Отгородить—пэчэн (пичэн) налаш.
Отгребать—куалкалаш (лумым) [коаш, итырӓйаш].
Отгресть—удрэн шындаш.
Отгрызать—пурын ойыркалаш [пырыл нӓлӓш].
Отгрызть—пурын ойыраш [пырыл нӓлӓш].
Отгулять—коштын чарнаш [гульайэн цӓрнӓш].
Отдавать—мӧнтӧ пуэдаш, пӧрылтэдаш [пуаш].
Отдавить—пызырэн шындаш.
Отдаление—торандымаш [карандымаш].
Отдаленный—мӱндырсӧ [мӹндӹрнӹшӹ].
Отдалить—торамдаш [карандаш].
Отдалять—торамдылаш 1 [карандаш].
Отдаривать—вашэш пӧлэклылаш [подаркам пуэн колташ].
Отдарить — пӧлэкым вашэш пуаш [подаркам пуэн колташ].
Отдать—тӱлаш, пуаш.
Отдежурить—ороlэн пытараш.
Отдел—пӧлка, кыдэж, ойыртыш.
О. финансов—окса паша пӧлка.
Отделать—ачалэн, сайэмдэн пытараш [ыштэн олмыктэн шындаш].
Отделенный—ойырымо.
Отделить—ойыраш.
Отделка — ачалтыш, олмыктымаш, [ыштэн пытӓрмӓш].
Отделывать—ачалкалаш [олмыкташ, ыштэн пытӓрӓш].
Отдельно—посна [пасна].
Отделять—ойыркалаш, ойыраш.
Отдергивать—шупшылэдаш [шыпшэдылӓш].
Отдирать—тӧргалтылаш, ныктылаш, кушкэдылаш, [вактылаш].
Отдохнуть—каналдаш.
Отдушина—шокшо-рож, шокшо лэкмэ
Отдых—канымаш.
Отдыхать—канаш.

Отдышаться—шӱлалдаш.
От'едать— кочкын катыкэмдылаш [качкын пӹтӓрӓш].
От'езд—лэктын каймаш [кэмӓш].
От'езжать—лэктын кайаш [кэӓш].
Отек—кӱпымаш [пуалмаш].
Отекать—пуалаш 1, кӱпнылаш.
Отел—прэзэ лиймаш, ыштымаш.
Отелиться—прэзанаш [прэзым ӹштӓш].
Отель—унагудо [алашкы мишы-влӓлӓн вэрэмаэш ылаш пырым йажо пӧрт].
От'есть—кочкын налаш [иктаж ужашым).
От'ехать—изиш кайаш (лэкмэ вэр дэч) [кэӓш].
Отец—ача [ӓтьӓ].
Отечески—ачала, ача гай, ача сэмын [ӓтьӓ гань].
Отечественный—шкэ мландысэ [ӹшкэ сӓндӓлыкӹштышы].
Отживать—илэн эртарэдаш, ӱмыр эртарэдаш [пач вэкылӓ ылӓш].
Отжимать—пунчал луктылаш [пынзалаш].
Отжить—илэн эртараш 2.
Отзвонить—(йынгырым) рӱзэн чарнаш [пангым пин, йынгылым ырзэн пытӓраш].
Отзвук—йӱк йонгалтмаш [йукым ваштарэш пумаш, колыштмы сэмынь ыштымӓш].
Отзвучать—йонгалт чарнаш [саслаш, йӱкланаш цӓрнӓш].
Отзыв о ком-либо—иктажын могайэ улмыжым каласымаш.
Отзывчивый—кумыл пыштышан, сай кумылан [пуры йӓнӓн].
От'искать—кычал муаш [моаш].
От'искивать—кычал муаш 1, кычал пытараш 2.
Отказ—шӧрлымаш, чактартыш [пырахымаш, шӧрлымӓш].
Отказать—шӧрлаш 2 [пырахаш].
Отказывать—пудымо лийаш, шӧрлылаш.
Откалывание— каткалымаш [кӓтымӓш, шэлмӓш].
Откалывать— каткалаш 2 [кӓтӓш, шэлӓш].
Откапывать—кӱнчэн луктэдаш 2 [капайэн лыкташ].
Откармливать—пукшаш, ӧрдыкташ 2 [пукшаш шагалташ].
Откатать—мунчалтарэн колташ, йаклэштарэдэн колташ [кыдалтыкташ].
Откатывать—пӧртыктылаш, йаклэштарэн колташ.
Откашливать—кокырэн ойыртылаш (руным) [кахырэн лыкташ].
Откашлять, откашлянуть—кокырэн ойыраш (руным) [кахырэн лыкташ].
Откидать—кудалтылаш 1 [ӧрдыжӹш кӹшкэн шуаш].
Откинуть— ӧрдыжыш кудалташ 2 [шуэн колташ].
Откидывать—ӧрдыжыш кудалтылаш 1 [шултылаш]
Откладывать—ойырэн оптэдаш 2.
Отклеивать— тӧргалтылаш 1 (пыжыктылмым) [тарваш].
Отклеить—тӧргалдаш 2 [тарвэн шуаш].
Отклик— вашэш-мут, пэлэштымаш, ваштарэш йӱк [ваштарэш йукым пумаш].
Откликаться— пэлэшташ [йукым пуаш].
Отклонение— ӧрдыштымаш [карандымаш].
Отклонять—ӧрдышташ 2 [карандаш].
Отковать—таптымым ронча, таганым лукташ 1 [шӱтӓш, лыкташ (таганым)].
Отковыривать— пургэдыл лукташ 1 [капайэн, онырал лыкташ].
Отковырять и отковырнуть—пургэд лукташ 1, кӱнчэн лукташ 1, [онырал, капайэн лыктын шуаш].
Отколачивать—пэрэн ойыртылаш 1, [шин лыкташ (кӹшӹлӹм, пыракым)].
Отколок— катыш, шэлын вочшо [кӓтык].
Отколотить— пэркалэн лукташ 1 [шин шуаш].
Отколоть—катэн налаш 1, каташ.
Отколь, отколе (откуда)—кужэчын, кувэч [кыжэц].
Откопать— кӱнчэн налаш, кӱнчэн лукташ 1 [капайэн лыкташ].
Откормить— ӧрдыкташ 2 [пукшэн шокташ].
Откос—йожэк сэр, тайыл.
Откочевывать—вэр гыч вэрыш куснылаш [(кашташ)].
Откровенно— раш, вик, шоловик [тӧр, тайыдэок].
Откровенность—рашлык [тӧр].

Откровенный—вик каласышэ, шойаклыдэ ойлышо [тӧр].

Открутить—рончэн налаш 1 [пытырэн лыкташ].

Откручивать—рончэдаш 2 [пытырэн лыкташ].

Открывать—почэдаш 2 [пачаш].

Открываться—почылдылаш [пачалташ].

Открытие—мумаш (иктаж законым) [момаш, пачмаш].

Открытый—почман, виш.

Открыть—почаш 1.

Откуда—кужэч(ын), кувэч(ын) [кыжэц].

Откуп—окса тӱлэн жаплан кучаш налмаш [сылымаш].

Откупоривание—пропкам лукмаш [пачмаш, лыкмаш (пропкам)].

Откупорить—пропкам лукташ 1, бутылкам почаш [пачаш, лыкташ].

Откусить—пурлын налаш 1 [пырыл нӓлӓш].

Откусывать—пурлын налэдаш 2 [пырылаш].

Откушать—кочкын шиндаш, чарлаш 2 [пырылалаш, качкылдалаш].

Отлагать—жаплан кодаш, ӧрдыжыш пыштылаш [кодэн миӓш].

Отламывать—каткалаш 2, пудыртыл ойыртылаш [тодылаш, кӓтӓш].

Отламываться—катлылаш, комэштылаш [пыдыргалташ, кырӓлтӓш, тодылалташ].

Отлежать ногу—йолым малташ [йалым амалташ].

Отлепить—тӧргалдаш 2, (тушкэн пыжыктымым) [тарвэн нӓлӓш].

Отлет—(чонгэштэн) каймаш [кэмӓш].

Отлетать, отлететь—чонгэштэн кайӓш 2, катлалт возаш 1 [чонгэштэн кэӓш, шӓпнӓш (пыдыргы)].

Отлетный—чонгэштэн кайшан [кэшы].

Отлив—тэнгыз вӱд чакнымаш [мынгэш кэмӓш].

Отливать—йоктараш 2, йоктарэн налаш, йоктарылаш.

Отлизывать—нулкалаш 2, нулэдэн [нылэн] налаш.

Отлить—йоктараш 2, йоктарэн налаш.

Отличать—ойыртылаш, палаш 2.

Отличие—ойыртыш, ойыртымаш [пӓлык].

Отличительно—ойыртэмын.

Отличить—ойыраш, палаш 2, палэн налаш 1 [пӓлӓш].

Отлично—пэш сай [пиш йажо].

Отлогий—тайыл.

Отложение—турлалтмаш, шундымаш [шӹцмаш (шэл, ил)].

Отложить—посна пышташ 2, ойырэн опташ [пасна пиштӓш].

Отломить—катэн [тодыл] налаш.

Отломок—катыш.

Отлучать—ойырэдаш 2 [айыраш, карандаш].

Отлучить—ойыраш 2.

Отмалчиваться—йӱк пудэ шогаш, пэлэштыдэ шогаш [тырын, йӱк лыктэок шӹнзӓш].

Отманивать—оталкалэн ӧрдыжыш нынгайаш [алталэн карандаш].

Отманить—оталэн нынгайаш [алталэн нангэаш].

Отматывать—рончэдэн налаш 1 [шӱташ].

Отмахать—коштымэш лупшаш (кидым) [лӱдыктӓш, равэд шуаш, пытӓрэн шуаш].

Отмахиваться—лупшкэдылаш, солкалаш, корангдылаш (паша дэч) [равэдӓш, поктылаш].

Отмачивать—нӧртылаш 2; **отмочить**—нӧртэн шындаш.

Отмежевать—пӱчкэдэн пуаш (мыландым), пысманлэн налаш, пысманлаш 2.

Отмежевывать—пӱчкэдылаш 1, писманлылаш.

Отмель—тальака вэр, куаш вэр [коаш вӓр].

Отмена—шӧрымаш [вашталтымаш].

Отменить—шӧраш 2, вашталташ 2.

Отменять—шӧркалаш, вашталдылаш 1.

Отмерзать—йӱшто налын ойырлаш, кылмэн возаш.

Отмерзнуть—кылмэн ойырлаш.

Отмеривать—вискалаш.

Отмерить—висэн налаш.

Отметать—ӱштылаш 2, ӱштын шындаш 2 [ӧрдыжыш кышкӓш, колыштымаш].

Отметить—палым ышташ 2.

Отметка—палэ [пӓлык].

Отмечать — палым ыштылаш 2.
Отмирать — ойырлэн возаш (лышташ) [кошкэн колэн миäш].
Отмокнуть — лöчаш 2.
Отмолчаться — пэлэштыдэ эрташ.
Отмораживать — кылмыктылаш 1, йӱштылан налыкташ 2.
Отморозить — кылмыкташ 2 [(ӱштӹлäн пукшаш)].
Отмотать — рончаш (мундырам) [шӱтäш].
Отмщать — ӱчым савыраш 2 [худа тäрэш—худам ыштäш].
Отмщение — ӱч савырымаш [худа тäрэш—худам ыштымäш].
Отмывать — мушкэдаш 2, мушкэдэн колташ [мышкын колташ].
Отмыкать — почаш (сурам) [пачаш].
Отмыть — мушкын колташ 1.
Отнимать — шупшын налаш 2.
Отношение — вэсылан коймаш, вашпижык, вашталтыш [йäл дон ылымäш].
Отныне — тылэч вара [тижэц вакӹлäжӹ].
Отнюдь — изишат, ырчат [цуцат].
Отнюд нельзя — ырчат ок лий [цуцат ак ли].
Отнять, отобрать — шупшын (шыпшын) налаш.
Отобедать — кочкын налаш 1.
Отовсюду — чыла вэр гыч [цилä вэц].
Отогнать — поктэн колдаш 2.
Отогнуть — кугырташ, кугыртэн шындаш, кадыртэн шындаш 2 [айэн шындäш].
Отогревать — ырыктылаш 1.
Отодвигать — тарватылаш 1.
Отодвинуть — вэр гыч тарваташ, шӱкалаш [шӹкäлäш].
Отозвать — мöнгэш [мӹнгэш] ӱжаш 1.
Отопление — олтымаш, олтышашлык.
Отоптать — йыр тошкаш 2.
Оторачивать — урвалдэ йыр кучаш [тӹрэш кычаш (котыкым, льэмдäм)].
Оторопеть — öрткымыла лӱдаш [лӱдӹн колташ].
Оторочка — вайа [порэм (выргэмӹштӹ)].
Отослать — мöнтэш колдаш 2 [мӹнгэш колташ].
Отощать — йавыгаш 2 [худаланаш].
Отпасть — катлэн возаш, каталташ.
Отпаивать — 1, лэвыктэн ойыраш 2, чот руштым, айар кочшым тӱрлым йӱктэн тӧрлаташ [йӱктэн тӧрлäш; шырäтэн шуаш].
Отпарывать — рончылаш (ургышым) [шӱтäш (ыргымым)].
Отпаять — лэвыктэн налаш, [шӹрäтэн шуаш].
Отпевание — улдымаш (колышо вэрч) [пон дон тайымаш].
Отпевать — улдылаш (колышо вэрч) [тайаш (колышым)].
Отпеть — улдэн налаш, мурэн налаш [тайэн шуаш, мырэн шуаш].
Отпереть — почаш 1, почын шындаш.
Отпечатать — савыкташ 2, савыктэн шындаш [пэцäтлäш].
Отпечаток — савыктыш палэ [киша, возымаш].
Отпечатывать — савыктылаш 1, савыктыл шындаш 2 [вазаш].
Отпиливать — пӱчкэдэн налаш 1 [пилэн нäлäш].
Отпилить — пӱчкын налаш 1 [пилэн нäлäш].
Отпирать — почэдаш 2, почаш 1.
Отписать — вашэш возаш 2, возэн эртараш [сирэн нäлäш, ваштарэш сирäш].
Отписка — вашэш возымаш [ваштарэш сирӹмäш, увэртäрӹмäш].
Отплатить — тӱлäш 2.
Отплевывать — шӱвэдаш 2 [шӹвäш].
Отплывать — ийын кайэдаш 2, [иэн, ыш дон каранаш].
Отплыть — ийын кайаш 2 [ин, ышын сир доц кэäш].
Отплюнуть — шӱвалаш 1, шӱвал колташ].
Отплясывать — куштэдэн налаш, кушташ.
Отползать и отползти — нушкаш 1, нушкын ойырлаш 2 [авальанаш].
Отполировать — шымамдыл шындаш, йылгыжтэн шындаш.
Отпор — чактартыш [цäктäрӹмäш]; **отпороть** — рончаш 2, рончэн налаш 1 [лывшэн, шин шӹндäш].
Отпотеть — пӱжалт шöрлаш.
Отправитель,-ница — колтышо.
Отправить — колташ 2.
Отправление — колтымаш.
Отправлять — колтэдаш 2, колтылаш 1.
Отпраздновать — пайрэм эртараш 2 [айом (празныкым) эртäрäш].

Отпрашиваться — кайаш йодэдаш [кэаш йадаш].

Отпроситься — йодын кайаш [йадын кэаш].

Отпрыск, одар — вож гыч кушшо шудо [важ гыц анышы].

Отпрягать — туарэн налаш 1.

Отпугивать — лӱдыктылаш 1.

Отпугнуть — лӱдыктэн колташ.

Отпуск — колтымаш.

Отпускать — колтэдаш 2 [колташ].

Отпускной, -ая—колтымо (кагаз) [колтымы].

Отпустить — колташ 2.

Отрабатывать—пашам ыштэдэн пытараш 2 [пумы, шӱдӹм пашам пытӓрмэш ышташ].

Отработка—паша пытарымаш.

Отрава—локтылмо (наста), осал эм (наста), айар-локтылтыш [пукшым дон локтылмаш].

Отравить—пукшэн локтылаш, айарташ 2.

Отравление — пукшэн локтылмаш, айартымаш.

Отрада—куанымаш [сусу].

Отрадный—куаныктышан.

Отражать—чактараш (сэнгэн чактараш) [1) цӓктӓраш, 2) ыльмӓшӹм сирмӓшэш кайыкташ; 3) кэчы йалым ты гыр дон арэн колташ].

Отражение—волгыдо савыш [цӓктӓрӹмӓш, кэчы йалым, сотым арэн вазымаш].

Отражение — вошткоймаш, вошточымаш].

Отрасль—шанчэ сэм, паша сэм; **отращивать** — ончэн кушкыкташ (шурным, пакча саскам).

Отрез—пӱчкыш.

Отрезать—пӱчкын налаш.

Отрезвить—шӧраш, айныктараш [арлыкташ].

Отрезвлять—шӧрыктылаш, айныктылаш [арлыкташ].

Отрезной—пӱчман.

Отрезок—пӱчкыш (ластык).

Отрезывать—пӱчкэдаш 2.

Отрекаться—шкэ ой дэч чакнылаш [ӹшкэ шамак гыц цӓкнымӓш].

Отрекомендовать—ӱшандарэн пуаш 2 [пӓлдӹртӓраш].

Отрепья—тово, шӱкшак, лапчык тӱшка [шӱкшы].

Отречение—ой дэч, вэр дэч чакнымаш [шамак гыц цӓкнымӓш].

Отрицание—шӧрыш [палымым палдымэш лыкмаш].

Отрицательный—шӧрышан.

Отрог (горы)—курык-йол, торалма: [кырык йал].

Отрок—ырвэзэ.

Отростать—шытыкташ [анаш].

Отрости—шыташ, нэрэшташ 1 [анэн шӹндӓш].

Отросток—мугылтык, мугыл, одыр: [мыгыль, у аныш].

Отращивать—кушкыкташ 2, кушташ.

Отруб—лук, мландэ пӱчкыш.

Отруби—шушыл, шоктыш [шышыл].

Отрубок—пӱчкыш, тур.

Отрывать—кушкэд налэдаш, кушкэд налаш.

Отрывисто — кӱрыштмыла [пӱлӓлтэн-шӱлӓлтэн попымаш, мытыкын].

Отрывистый—чарнылшан, кӱрыштшан [мытыкын].

Отрыгать, отрыгивать — ронгэдаш 1 [йыгынзаш].

Отрыгнуть — ронгэд колташ 2 [йыгынзэн колташ].

Отрыжка — ронгэдыш [йыгынзыш].

Отряд — салтак тӱшка, кашак [цуца].

Отряжать — тӱшкам ойыраш 2 [цуцам погаш, корным йӓмдылӓш].

Отрясать — почкэдаш 2.

Отрясти — почкаш 2, почкэн налаш 1.

Отряхивать—почкэдаш 2.

Отряхнуть—почкалдаш 2, почкалтэн колташ.

Отсекать—руал ойыркалаш 2 [пӹчкӹн нӓлӓш].

Отсечение—руалмаш [пӹчмӓш].

Отсечь—руалаш 1, руал ойыраш [пӹчкӹн шуаш].

Отсеяться—ӱдэн пытараш 2.

Отселе и отсель—тыжэч(ын), тывэч(ын) тышэч(ӹн) [тижэц].

Отсидеть — шинчэн шукташ [(шокташ)].

Отскребать—нӱжэдаш 2 [нӹжӓш].

Отскребки—нӱжык [нӹжӹн нӓлмӹ].

Отскрести, отскресть — нӱжэн налаш 1.

От смерти—колымо лэч [колым гыц].

Отсосать—шупшаш 1, шупшын пытараш 2 (тӱрвӧ дэнэ) [шыпшын нӓлӓш].

Отсрочивать — жапым шуйәдаш 2 [тырхалаш].

Отсрочить — жапым шуйаш 2 [тырхаш, срокым пуаш].

Отставать — вараш кодаш 1 [кодын мийш].

Отставка — йараш лэкмаш, вэр гыч лукмаш [вӓр гӹц лыкмаш].

Отстать — тӧргалдаш 1, почэш кодаш 1.

Отстаивать — 1, пыдалаш 1, уташ пураш, 2, турлыкташ, шундыкташ 2 [1 тырлыкташ (льӓвӹрӓн вӹдӹм); 2, ышкэ шанымым йӓл анцылны йаралэш кайыкташ].

Отсталый — мӧнгырак, почэш кодшо.

Отстоять — 1, тораштэ шогаш 2, 2, утараш.

Отстраивать — ыштэдэн пытараш 2 [ӹлӹшым ыштэн мийш].

Отстранять — колташ 2, лукташ 1, ойыраш 2 [карандаш].

Отстреливаться — ваш лӱйкалаш 2.

Отстреляться—лӱйэн утлаш 2 (хытлаш).

Отстроить — ыштэн пытараш 2.

Отстряпать — кӱйэшт пытараш.

Отступать — чакнылаш 2.

Отступить — чакнаш 2, чакнэн кайаш 2.

Отступление — чакнымаш [цӓкнымӓш].

Отступник,-ница—чакнышэ (ой гыч, шонымa гыч).

Отсутствие — лийдымаш, укэ лиймаш.

Отсутствовать — укэ лийаш.

Отсутствующий — лийдымэ (погынымаштэ).

Отсчитать — шотлэн пуаш 2, шотлэн налаш 1.

Отсчитывать — шотлэдэн налаш 1, шотлэдэн пуаш 2, [шотлэн айыраш].

Отсылать — колтылаш 1 (кагазым).

Отсыпать — йастараш.

Отсыреть — вӱдыжгаш 2.

Отсыхать — кошкаш 2.

Отсюда—тыжэчын, тывэчын, тышэчын [тижэцын].

Оттаивание — лэвымаш, шулымаш [ливӹктӹмӓш].

Оттаивать, оттаять—шулаш 2. [ливыкташ].

Отталкивать — торамдылаш; шӱкэдаш 2 [шӹкэн колташ, карандаш].

Оттапливать — олтэдаш 2, ырыктылаш 1 [олташ тынгалаш, ӹрӹктӓш].

Оттаптывать — тошкэдылаш.

Оттаскать — нумал пытараш 2.

Оттаскивать — нумалышт пытараш 2 [шыпшын карандаш].

Оттачивать — шумэдэн [шымэн] шындаш 2.

Оттащить — нумал кайаш 2.

Оттенивать — палэмдылаш 1 [ӹмӹлэмдӓш].

Оттенок — ойыртыш, палдыш [ӹшкэ сэм].

Оттепель—лэвэ, умыр [ливэмдӹмӓш].

Оттереть — йыгэн (туржын) налаш [шӹрэн шуаш].

Оттесать — локшыч налаш.

Оттеснить — шыгырэмдэн корандаш 2 [шӹкэн пӹзӹртэн лыкташ].

Оттеснять — шыгырэмдэн корандылаш [пӹзӹртэн лыкташ].

Оттирать — йыгыкалаш 2, туржылаш (йӱштӧ налмым) [шӹрэн лыкташ].

Оттиск — посна савыш.

Оттиснуть — шӱкал шындаш 2 [пӹзыртэн лыкташ].

Оттого — тудлан, тудын вэрч, сандэнэ, садлан, садлан вэрч [тӹдӹн дон, сэдӹн дон].

Оттолкнуть — шӱкалаш 1, шӱкал колташ 2.

Оттоль и оттоле — тужэч(ын), тушэч(ын), тувэч(ын) [тыжэц].

Оттопить—олдаш 2, олтэн шындаш 1.

Оттоптать — тошкаш 2, тошкэн шындаш 2.

Оттопыривать — торалтылаш.

Оттопырить — торэн шындаш.

Отточить — шумэн налаш.

Оттуда — тужэч(ын), тушэч(ын), тувэч(ын) [тыжэч].

Оттягивать — шупшылэдаш, шуйкалаш.

Оттянуть — шупшыл шындаш 2.

Отужинать — кас кочкын налаш [вадэш качкаш].

Отуманивать — анӹртылаш [тытӹрӓэмдӓш].

Отупеть — анӹра лийаш, анӹранаш 1. [нӹчкэмӓш].

Отучать, отучить—шӧраш (тунэммым).

Отхаркивать—руным кокырәдаш.
Отхлебываться — подыл колаш 2. [подылмым логәрәш шындәш].
Отхлестать—лупшән налаш 1.
Отхлопать—почкән налаш 1.
Отхлопывать—почкәдаш 2.
Отход—каймаш (түр дәч) [кәмәш].
Отходить — кайаш 2 (ӧрдыжыш), торлаш 2. [кәәш].
Отхожий—ӧрдыжысӧ (паша) [ӧрдыж].
Отцвести—пәләд чарнаш 2, пәләд пыташ.
Отцветать—пәләдыл чарнаш [цәрнәш].
Отцеживать—шүраш 2 (шоктэ вошт).
Отцепить—мучыштараш 2 [сысыртән колташ].
Отцеплять—мучыштарылаш 2 [сысыртәш, кәдәраш, колташ].
Отцовский—ачан [әтьән].
Отчаиваться — ӱшанлык йомдараш [цилә пытымлә чучмаш].
Отчалить, отчаливать—шүкал кайаш 2 [шыкәл тәрвәнәш].
Отчасти—ик ужашын, ужашлымыла [изишыжы].
Отчаяние — ӱшанлык йомдарымаш [вуй лүктәлтэ ойхырымаш, йамыла чучмаш].
Отчаянно — ӱшанлыкдэ [ыштэ, пиш когон].
Отчего — молан, мо вэрч [малын, ма гишән].
Отчеканивать—1) окса ыштылаш 1, 2) чот каласкалаш [1) раскыдын кәләсәш; 2) оксам пэцәтләш].
Отчеканить—раш каласаш [1) раскыдын кәләсэн колташ; 2) пэцәтлэн шуаш].
Отчертить—корэн ойыраш [ыдырал айыраш].
Отчерчивать—корэштылаш.
Отчесать—удырэн налаш 1 [ыдырэн, шандаш нәләш].
Отчество—ача лӹмлык [әтьә лӹм].
Отчесывать—шэрэдылаш [шэраш].
Отчет—паша-каласымаш.
Отчетливо—раш, рашт [раскыдын].
Отчетливость—рашлык [раскыды].
Отчетливый—раш, рашан [раскыды].
Отчетность хранения — саклымэ, оролымо нэргэн шотым пумаш [пэрэгымым пәлымәш].
Отчетность—окса шотым пумаш.
Отчисление—шотлэн налмаш [айырмаш].
Отчислить—шотлэн налаш 1 [айырэн нәләш].
Отчислять—шотлэдэн налаш.
Отчитывать—шылгалтылаш [вырсэн шындәш, лыдын миәш].
Отчищать — эрыктылаш [ирыктэн миәш].
Отчуждать—йотыштылаш [карандэн миәш].
Отшатывать — ӧрдыжтылаш [мыльгыкташ].
Отшатываться — чакнаш (ышкэ ой дэч) [ӧрдыжыш каранаш]
Отшибать—пэрэн ойырылаш, каткалаш [лывшал валташ, кәтәш].
Отшибить — пэрэн ойыраш, шуаш [катэн шуаш].
Отштукатуривать—нэнчылаш (пырдыжым) [шуи дон тышкаш стэнәм].
Отщелкать—түчэдэн налаш [чивэн (лочкэн) шындәш].
Отщеплять—шэлкалаш.
Отщипнуть—чывыштал налаш [цывэштэн нәләш].
Отщипывать — чывыштал налэдаш, чывыштылаш.
Отыграться—модын колдымым савураш 2 [мынэш мадын нәләш].
Отыскать—кычал муаш 1.
Отыскивать—кычалтылаш 1.
Отяжелеть—нэлэмаш.
Официальный — кӹлэшлә ыштыман (кучышвий шот дэнэ, тӧнэж лӹм дэнэ ыштымаштэ).
Охапка—эндалтыш [элталтыш].
Охать—йӧсланаш [охланаш].
Охватить — авырэн налаш [әрәлтэн нәләш].
Охлаждать—йӹкшыктылаш 1 [ӹкшыктәш].
Охлопок, охлопье—муш-тово, тупка [тыпка].
Охмелеть — мокмырланаш, мокмыранаш 1 [йӹкшы лин колташ].
Охорашивать—сайэмдылаш [йажоэмдәш].
Охота—1) сонарлан коштмаш, чодыраш коштмаш шумаш, 2) шумо шот [охата, ызвэр-влям кычэн каштмаш].
Охотиться — пычал дэнэ сонарлан кошташ [ызвэр-влям кычэн кашташ].

Охотно—кумыл пыштэн [сусун, охатан].

Охра—соралгэ йошкар [йакшар] чийа.

Охрана—орол, оролымаш.

Охранительный—аралымаш, оролышан [пэрэгышан].

Охранять—оролэдаш, саклэдаш, оролаш 2.

Охриплость—йўк йоммаш [оралгымаш].

Оцарапать — удыралаш 1 [ыдырал колташ].

Оценивать—аклылаш, акым шындылаш 1.

Оценить—акшындаш, аклаш 2.

Оценка—акшындымаш.

Оценочный—акшындыман.

Оцепенение — йымымаш, тўнгмаш [тынгмаш].

Оцепенеть—тўнгаш 1 [тынгаш].

Оцепление—авурэн [ӓрэн] налмаш (йыр-ваш).

Оцепить—авырэн [ӓрэн] налаш.

Очаг—возак [вацык].

Очарование—йӧратыктымаш.

Очевидец—ышкэ шинчаж дэн ужшо.

Очевидно—раш койыш [тӧрӧк кайшаш].

Очень—пэш, моткоч [чотэ, пиш].

Очень теплый—моткоч лэвэ [пиш, чотэ шокшы].

Очередь—чэрэт [цэрот].

Очерк—кугурак возымаш [ужмым сирымаш].

Очернить—шэмэмдаш 2.

Очерстветь—котьланаш [касланаш].

Очертание — корэн ончыктылмаш [йыр ыдырмаш].

Очерчивать—пысмандылаш, коркалаш [йыр ыдыраш].

Очески—шэрмэ пундаш, шондаш п. [шандаш пындаш].

Очи—шинча [сынзӓ].

Очинивать—кошартылаш.

Очинить—кошарташ 2.

Очистить—эрыкташ 2 [ирыкташ].

Очищать—эрыктылаш 1 [ирыктылаш].

Очищение—эрыктымаш [ирыктымаш].

Очки—йандашинча, кугушинча, шынчалык [сынзӓлык].

Очнуться—шижаш 1.

Ошейник—шўйыр [шўаш].

Ошибаться—йонгылыш ыштылаш 1, титакыш пураш 2 [самынь ышташ].

Ошибиться—йонгылыш лийаш, титак ышташ [самынь ыштэн шуаш].

Ошибка—титак, йонгылыш [самынь].

Ошибочный—йонгылышан [самынь].

Ошпаривание—шокшо вўдэш когартымаш [шокшы выд дон паньэжмаш].

Ошпаривать — когартылаш (шолшо вўдэш) [шокшы выд дон паньэжаш].

Ошпарить—когарташ (шолшо вўдэш) 2 [шокшы выд дон паньэж шуаш].

Оштрафовать—штрапым тўлыкташ 2 [штрапуйаш].

Ощетиниться—ўпым (пуным) шогалдаш [шум (ўпым) шагалташ].

Ощипать—кўрын налаш 1 [кырын нӓлаш].

Ощипывать—кўрэдаш 2 [кырӓш].

Ощупью—нийалкалэн [кид йылмык дон].

Ощутительно—витарэн [шижтарэн].

Ощущать—шижаш, палаш 2.

Ощущение—шижмаш.

Ощутительный—витарышан [шижмӓн].

Оягниться—пачам (патьам) ышташ 2

П.

Паголенок—чулка шулыш.

Пагубный — йомдарышан, вуй пытарышан.

Падалище — вольык шўгар [вольык колыш пичы].

Падаль—вилья [вильӓ].

Падать — канвозаш 2, волэн возаш, йӧрл кайаш 2 [кэнвазаш, вилаш].

Падающий—вочшо [кэнвацшы, вилшы].

Падеж—1)вольык-колымаш, 2, мут-вочмык, м.-вашталтыш [вольык когон колымаш].

Падение—вочмаш, йӧрлмаш [вацмаш, вилмаш].

Падучий—тўнгшо чэран, вўрлымыла лийын йӧрлшан [йӧрылтшы, цэрдон сэпнышы].

Падчерица — кугу ватын ўдыржо [пэрвиш вӓтын ыдыр].

Паевой — ужашлык, пайлык [ӹшкэ лӹмэш вацшы].

Паек — ужаш [лӹмлӹ эдэмын сага каштшы эдэм (ырвэзы)].

Паз—ӧрэ, ӧрӧ, ра [шэлӹк, пазы].

Пазуха—помыш [поҥыш].

Пай — ужаш [пай].

Пайщик — ужаш кучышо, ужашан [пайыш пырышы].

Пакгауз—сату, сар ӱзгар оптымо вэр [торгэйӹм ӓдӹр оптым вӓр].

Пакет — кагаз-мэшак, кагаз-калта [пумага мэшак].

Пакля — чӧвык, товык, тупка [тигӹтӓн муш].

Пакостить — шакшылаш 2 [йардымым ӹштӓш].

Пакостник—шакшылышэ [йардымым ӹштышӹ].

Палата депутатов—калык сайлымэвлакын погынымаш [халык айырым влан погынымаш].

Палата труда — паша виктарышэвлакын погынымаш [пӓшӓ виктӓрӹшӹ влан погынымаш].

Паленый — когартымэ [ӹпдӹмӹ, когэртӹмӹ].

Палеолитический – кӱ тарманлэ паша жап.

Палец—парньа; **большой п.**—кугупарньа; **указательный п.** — кошар-п. [кашар]; **средний**—покшэл-п.; **безимянный**- лӱмдымо-п.; **мизинец**--каза-парньа [кӓза парньа].

Палисадник — окна-ончыл пэчэ [окньа анцыл пӧрт кутан пичӹ].

Палка—тойа, пондо [панды].

Паллиатив — жаплэ амал, жаплык амал (чэр эмлымаштэ, иктаж пашаштат) [укэ гӹц тӹшкӹрӓк ӹштӹмӓш].

Палочка — изи-тойа, изитойа [изи панды].

Пальба—тӱшкан лӱйымаш [лӱмӓш].

Пальто—мамык мыжэр.

Пальцеобразный — парньа тӱсан, парньа гайэ, парньа сынан [парньа гань].

Пальчик—изи парньа.

Палящий — чот ырыктышэ, эндышэ, шыратышэ [пиш ӹрӹктӹшӹ, ӹҥӹктӹшӹ, йӹлатышы].

Памфлет—калык пашам ыштышым, альэ иктаж моло пашам орлэн, воштылын возымаш [халык пӓшӓ ӹштӹмӓшӹм йарыктыдэ ышкэ сэмынь сирӹмӓш].

Памятливость — шарнык, шарныл-тыш [ӓшӹндӓрӹмӓш].

Памятник — лӱмпалдыш, лӱмпалык [лӹм ӓшӹндӓрӓш ӹштӹм кӱ ара].

Память—аш, шарнартам, [ӓш, ӓшӹндӓрӹмӓш].

Панацея—осал дэч, титак дэч кораҥдымэ амал.

Панель—1, пӧрткӧрго пырдыж йыр ӱлучын чийалтымэ; 2, пӧрт воктэнсэ йол-корно [окньа ӱл моҥыр пӧрт ӧрдӹжӹм чиӓлтӹм аҥа дон сӹрӹмӹ].

Панегирик — утыж дэн моктымаш; моткоч моктымаш [утыждон йажоэш лыктын попаш (колышы годым)].

Паника — чот лӱдмаш [шамтэ пиш когон лӱдмӓш].

Панорама—кугэмдышэ йандау вошт ончымо сӱрэт [когоэмдыш охоньица вашт анчым картин].

Паноптикум—тоштэр сэмын, калыклан тошто годсо илышын ӱзгаржым, адак молымат шиштэ дэнэ ыштымым ончыктымо вэр [тошты годшы ӓдӹр-влӓм анчыкташ ик вӓрэш погымаш (тымэньӓш манын) музэй гань].

Панславизм—чыла славӓн калыкым ик кугужанышкэ ушаш толашымаш [цилӓ славӓн калыкым ик кугижӓншӹш ӹштӓш манын шанымаш].

Панталоны—ӱдрамаш йолаш [ӹдӹрӓмӓш йалаш].

Пантеист — йумо — «тӱньӓн чонжо» манын ойлышо [йымы сандалык йӓн манын попышы].

Пантеон— 1,шуко йумылан ыштымэ чэркэ шот (тошто Рим кугужанышыштэ); 2, тӱрло талэшкэ йэҥым тойаш ыштымэ пӧрт [ышан палыш эдэм-влӓм тайым вӓр; тошты годсы цэркы].

Пантомима — тэатырыштэ мут дэч посна койдарымаш [тэатрышты шамак гӹц пасна мадмым кӓп тӓрвaтӹм дон анчыктымаш].

Папа—ача, ачай, атьа [ӓтьӓ, католик-влӓн поп вуйлатышы].

Папка—кнага ком [кньигӓ ком].

Папортник—кӱртньӧ-нӧлдыш, кӱртньӧлдыш (шудо) [кӹртньи лӱлш].

Пар—пуш, шолын чоҥэштышэ вӱдужаш [вӹд шолш].

Пара—мужыр [мыжыр, кок ик гань].

Парабола—шонымашым туштэн каласымаш, [шанымашым вэс сэмынь кэлэсымäш, тышты].

Параграф—ойыртэм—палэ [сирымäштӹ айрым пäлӹ].

Парад—салтак тӱшкам куанэн ончыктымаш [салтак полкым ик вäрэ анчаш погымаш].

Парадокс—ваштартэн виктарымаш, умылтарымаш [тӹргач попымла чучмаш].

Паразит—йара кочкын илышэ, йынг вий дэнэ илышэ, „йара-койа" [такэш качкын ӹлӹшӹ, вӹрйӱшӹ].

Парализовать—пытараш 2, кэртдымым ышташ 2, шӧраш 2 [куатгыц колташ, ӹштӹмäш гӹц цäрäш].

Паралич—кап ужашын кэнэта йӧршын тӱнгмыжо [кäп, шӹм нäлшӹ цэр].

Параллельный—йыгыр, йыгырлэ [йыгӹрэ кэшӹ корны, ик кымдык покшал ло кодэн иктӧр кэшӹ корнӹ-влä].

Парашют—волтыш тарман, йужышто лэвашла кучэн эркын возаш ыштымэ [кӱшӹц чӹнь валымым ольээмдышы парсын зончык, цäршӹ].

Парень—качэ-марий [ырвэзы мылойэц].

Парижская зелень — шукш-айар, шукш пытараш ыштымэ ик тӱрлӧ айар [шукш пӹтäрäш шäвӹм йад лашаш].

Парижская коммуна—Париж олаштэ 1870 ийын 18 мартыштэ пашазэ калыкын кучышвий ыштымэ кэчыжэ. Тудо кучышвий 72 кэчэ вэлэ шогэн.

Пари—окса пыштэн ӱчашымаш, таваласымаш [окса пиштэн сӹкэдäлмäш, вӹцäшӹмäш].

Парик—йынг ӱп дэнэ ыштымэ упньэ [эдэм ӱп дон ӹштӹм ӱп].

Парировать — ваштарэш шташ 2, ваштарташ 2, чактараш 2 [ваштарэш лиäш, цäктäрäш].

Паритетный—ужашлэ, ужашан [икгань лимäш].

Парить—энгдаш 2; кэчэ пэш энгда гын, кӱдӱрчан йӱр лийэш [ӹрӹктäш, паньэжäш].

Парить—кӱшнӧ чонгэштылаш.

Парламент — [кугижäнӹшӹн закон лыкташ погынымаш] закон ыштымэ погынымаш, калык кокла гыч закон ыштымыла сайлэн колтымо-влак погынымаш; тудо тошто законымат молэмда, уымат ӹштэи кэртэш.

Парламентаризм—кугужаныш пашам тӧрлэн шогымаш, закон лукмым ончымаш [кугижäншӹ пäшäм тӧрлэн ӹштэн шоктымжым анчымаш].

Парламентер—сар годым тушман дэкэ колдымо йэнг, увэрым пуэн шогышо [Вырсы годым ик монгыр гӹц тӹр кычаш шанэн манын колтымы].

Пародия—сылнын возымым онгартэн иктаж мыскарам возымо, мыскартыш [йажон сирэн попымашым худа монгырыш сäрэн сирэн анчыктымаш].

Пароксизм—чэр талышнымэ жап [цэр пушэ нэлэммаш].

Пароль—шолып мут, кэлшэн туштымо мут [ышкэ лошты пäлäш йывырт кэлэсэн пумы шамак].

Паром — шоло, шоло-пуш [имньэ, эдэм ваштым пыш].

Партизанская война—сар жап годым пычалан изи тӱшка, тушманым пытараш полшышо; киндым, погым агышэ; сар годым тушманлан изи тӱшка дэн пижэдылмаш [Вырсы годым, вырсы ваштарэш кугижäншӹ кӧргӹштӹ вырсэдäл шагалмаш. Вырсыш кэшӹ äдӹрвлäм ӹшкэ кидӹшкӹштӹ нäлмäш].

Партия—партий, иктэштымэ, тӱшка [ик шанымаш дон ик ышын ӹлӹшӹ ушэм].

Партийность — партийлан шогымаш [ик шанымаш дон пасна айыртэм].

Партикулярный—радамыш пурыдымо, тыглай шотышто улшо [кугижäншӹлäн агыл пäшä ӹштӹмäш].

Партнер — модмаштэ ваш шогышо, ваш-модшо [мадмашты икäнä иктӹ дон мадмы тäнг].

Парус—пушвиньэр, пуштӱткӹч [пышэш кäрӹм мӹнэр].

Пас—огым, модмаштэ „чакнэм" манмэ [агым, мадмашты „цäкнэм" манмы].

Пасека — мӱкш-пакча, мӱкш-отар [мӱкш урдым вäр].

Пасквиль — орлэн возымаш, орловозыш [орландарэн сирэн мыскылымаш].

Пасмурно — тӱтыран, пылан [тӹтӹрäн, пӹлäн].

Паспорт — вуй-бэлэт [лачок ылмым анчыктыш пумага].

Пассаж — 1) кок урэм коклаштэ лэвашан кочкорно; 2) иктаж тӱрлӧ ойыр-

тәмышан лийтыш, паша [вычыдэ лимäш, лэвäшäн ольицä].

Пассивное избирательное право—шкэ йӱклыдэ сайлалтмашкэ пурэн кэртмаш [ышкэ йук путэ айырымашкы пырэн кэрдмäш].

Пассивный—паша дэч ӧрдыштӧ шогышо [пäшä гӹц ӧрдӹштӹ каштшы].

Пастбище—волык кӱтымо (оролымо) вэр, волык-шэрэм [волык кӹтӹм вäр].

Пасти—волык оролаш 2, кӱташ 2 [кӹтäш].

Пастух—кӱтӱчӧ [кӹтӧзӹ].

Пастьба—кӱтымаш [кӹтӹмäш].

Пасха—кугу кэчэ, кугэчэ [когэчы].

Пасынок—кугу-ватын эргэ [пэрвиш вäтӹн эргӹ].

Патент—сату ышташ 2, ужалаш пумо кагаз [выжалымаш äдыр кычылташ пумы пумага].

Патетический—чон нӧлтышан, кумыл нӧлтышан [пиш сусуэмдӹшäн, йаҥ ваштт попымаш].

Патологический—чэрлэ шотан [йасан, käньысӹрäн].

Патриархальная община—кугу йэш дэнэ тошто сэмын илышэ тӱшка [кого сэмньä дон тошты годшыла ылӹмäш].

Пауза—каныш, мурымаштэ, ойлымаштэ чарналдымаш 2 [мырымашты, попымашты шагалмаш, цäрнäлмäш].

Паук—энэрэмыш, какрэмыш [äҥӹрэмшы].

Паукообразный—энэрэмыш гайэ, энэрэмыш (какрэмыш) сынан [äҥӹрэмшӹ ганьы].

Пауперизм—йорлылык [халык когон нээрӹн ылӹмäш].

Паутина—энэрэмыш-вот [äҥӹрэмшӹ ват].

Паутинный—энэрэмышын [äҥӹрэмшӹн].

Паучок—изи энэрэмыш [изи äҥӹрэмшӹ].

Пафос—чон нӧлдыш, кумыл нӧлдыш [когон кäп тäрвäтӹмäш].

Пахарь—куралшэ, шогалышэ [кыралшы, шагалышы].

Пахать—куралаш, шогалаш 2 [кыралаш, шагалаш].

Пахнуть—ӱпшаш 2, аҥгаш 2 [ӱпшäш, пышланаш].

Пахучий—ӱпшышо [ӱпшӹшӹ, пышан].

Пациент—полыш-кычалшэ; вакат дэкэ, доктыр дэкэ мийшэ йэҥ [тӧрлӹшӹн (доктырын) йасы тӧрлӹм эдэм].

Пацифизм—тыныс ышташ шонымаш кӱсэл-вундо шотым пытардэок тӱньа мучко тыныс илышым ышташ шонымаш [алталэн ыньäндӹрäмäш].

Пачка—пидыш, тӱшка [пидӹш ара, йалыштым ара].

Пачкать—шорандаш, амырташ 2 [шорандаш, льäвӹртäш].

Пашня—куралмаш, шогалымаш куралмэ мландэ [käш, кыралмы ныр, шагалымаш].

Паяльник—лэвыктэн пижыктылаш ыштылмэ тарман [ливӹктэн пижӹктӹлäш ӹштӹм äтӹ].

Певец—мурызо [мырызы].

Певун—мураш йӧратышэ [мыраш йаратышы].

Певчий—мурышо [мырышы].

Педагогика—ончэн куштымо нэргэн туныктымаш [анчэн куштым гишäн тымдымаш].

Педантизм—шырпылчык, изи паша йоткэ чыла закон каласымэ почэш ышташ тӧчымаш [цилä пäшäм ӹштӹмӹлä кайаш].

Пейзаж—сӧрал вэр (пӱртысыштӧ) [сäндäлык вылнышым рисуйэн анчыктымаш].

Пекарь—киндэ кӱэштшэ, киндэ пыштышэ.

Пекарня—киндэ кӱэштмэ (пыштымэ) вэр [киндӹ кӱэштмӹ вäр].

Пекарский—киндэ кӱэштшын.

Пеленать—вӱдылаш 1, пӱтыраш 2 (азам) [вӹдӹлäш].

Пеленка—йолвал, аза-вакшыш [äзä кыжвэк савыц (шапик)].

Пельмень—пот-когыльо, пэлмэн [пат-кагыль].

Пена—шоҥ.

Пение—мурымаш [мырымаш].

Пенить—шоҥандаш 2 [шоҥэштäрäш].

Пенсия—ик чок ий калык вэрч ыштымылан окса пумаш [и йӹдэ оксадон кугижаныштӹ иктама лимӹ гишäн пумаш].

Пень—омарта, пундыш [тэнгата].

Пенять—ӧпкалаш, ӧпкэлаш 2 [ӧпкäлäш].

Пенящийся — шонгэшт шинчышэ [шонгэштäлшы].

Пепел—ломыж.

Пепелище—тулолмо [цигäркä ломыжäты.

Пепельница—ломыж-атэ.

Первенство—кугулык [пытäришäн].

Первобытный—ошнысо, ожнысо [пэрвишы, тошты годшы].

Первобытный коммунизм—тӱн годсо пырльазэ илыш. Тӱнам йэнг-влак тукымын-тукымын илэныт, ик тукым вэсэ дэнэ ушнылын огыл, пырльа ыштэн мумым тукым коклаштэ тӧр пайлылыныт [тошты годшы комунла ыльымäш (ик вäрэш)].

Первоначально — эн ончыч [сэк пытäри, пытäри тынгäлын].

Первоначальное накопление—тӱнгалтыш пого погымаш. Тыгай шот калык коклаштэ тыгэ лэктын шогэн: крэсаньык-влак йорлэштын нашачыш савырнэныт, пойанжэ йорлэштшэ йэнгын погыжым шкэ кидышкышт чын дэнат, шойак дэнат, вик пызырэнат налыныт. Тыгэ пойымо дэнэ тӱнгалтыш ший-вундо лэктын. Тыдэ шийвундо дэнэ озанлык паша тӱнгалашат йӧршо лийын [Пытäри тынгäлмы погымаш.

Первоначальный—тӱнгалдыш [пытäри тынгäлмы (тынг)].

Первообраз — тӱнгалдыш тӱс [пытариш тынгалтыш цырэ].

Первообразный — тӱнгалдыш тӱсан [тынгалтыш цырэän].

Перворожденный—эн ончыч шочшо [сэк пытäри шачыш].

Первоцвет—эн ончыч пэлэдшэ [сэк анцыц пэлэдмы].

Первый—иктышэ, тӱнгалдыш [пытäрлишы].

Перга, хлебина у пчел—киндылык (мӱкшлык).

Пергамент—тошто годсо кагаз олмэш кучымо вичкыж коваштэ [тошты годын пумага вäрэш кычылтмы выцкыж кавашты].

Перебаллотировка—угыч йӱклымаш, угыч сайлымаш [вэс пачаш пытäри йук ситыдэат угыц айырымаш].

Перебалтывать--тӱргоч лугэдылаш 1, угыч пудыратылаш 1 [лыгэдылäш].

Перебаранивать—угыч тырмалкалаш 2, сӱраш 2 [вэс пачаш ширäш].

Перебежчик—кургушталшэ, ик вэлч вэс вэлкэ коштшо [ик монгыр гыц вэс монгырыш кыргыжшы].

Перебивать--насымлаш 2 (ольышым) [шайам кыраш, лоэштäрäш].

Перебирать—кучылтылаш 1 (иктымвэсым) [иктым вэсым айыраш].

Перебор — утым погымаш, налмаш [утым погымаш].

Переборка—пӱлэм-онга (пырдыж) [кидэж анга (ӧрдыж)].

Перебранить — вурсэн пытараш 2 [вырсэн лымдыл шындäш].

Перебрасывание — кышкэдылмаш коч кышкылтмаш [иктä ма кач кышкэдылмäш (кышкэдылмäш)].

Перебудить—помжалтарэн (омылтарэн) пытараш 2 [понгыжалтарэн кыныльтэн пытäрäш].

Перебывать — коштын пытараш 2 [цилä вäрэ ылын анчаш].

Переваливать—угыч йӧрыктылаш 1 [йӧрэн кышкäш].

Перевертеть—пӧрдыктэн пытараш 2 (утым пӧрдыкташ) [когон пытырäш, сäрäш].

Перевертывание — савуркалымаш [сäркäлымäш].

Перевертывать--савуркалаш 2 [сäркäлäш].

Перевес – уто-виса, уто-нэлгыт [уты висä, уты лэлыц].

Перевешать—сакэн пытараш 2, вэс вэрышкэ сакалаш2 [сäкэн пытäрäш].

Перевешивать — угыч вискалаш, вэс пачаш вискалаш 2 [вэс вäрэ сäкäш, вэс пачаш висäш].

Переveять — угыч пуалташ 2 [вэс пачаш пуалташ].

Перевод — кусарымаш, кусартыш [ваштымаш, сäрымäш]; **п.-денег** — окса колтымаш.

Переводимый—кусарымэ [ваштымы, сäрымы].

Переводный—кусарымэ, кусаршаш 2 [ваштыман, сäрымäн].

Переводчик — кусарышэ [ваштышы, сäрышы].

Перевоз—вончыштарымэ, (пуш) вончак [шывштэн ваштымаш (пыш дон)].

Перевозить—вончыктылаш 1 [шывштэн вашташ].

Перевозка — шупшыктымаш [шывштэн ваштымаш].

Перевозчик — вончыштарышэ [шывштэн ващтышы].

Переворот — саман ващталтымаш, илыш-кыл моләммаш [цилә ващталтмаш, ылымаш вәсы лиаш].

Переворочать—савуркалән пытараш 2 [саркәдаш, тарвәтылаш].

Переврать — шойышт пытараш 2 [алталылаш].

Перевоспитывать — угыч туныктэн кушкыктылаш 1 [вэс сэмынь тымдэн куштымаш].

Перевязка — шидыш [пидыш, йаштыш].

Перевязывать—угыч кылдышташ 1, вэс пачаш кылдышташ [вэс пачаш пидаш, йашташ].

Перегасить—тулым йорыктыл пытараш 2 [йортэн пытараш].

Перегиб—кагыртымаш [айык].

Перегибание — кагыртылмаш [айыныктымаш].

Перегибать — угыч кагыртылаш 1 [айэн пытараш].

Переглохнуть—чыланат сонгра лийаш 1 [пылыш колтымы лин пыташ].

Переглядывать — угыч ончэдаш 2 [анчылдаш].

Переглянуться—иктэ вэсым ончалаш [иктым вэсым анчалаш].

Перегноить — шуктэн пытараш 2 [шуктэн пытараш].

Перегной — тургыж, тургыж мландэ [пышкыды ырок].

Переговор—ваш-кэлшымыла кутырымаш [йадышт попымаш].

Переговорить — угыч ойлаш 2 [вэс пачаш попаш].

Перегон, перегонка — вэс пачаш йоктарымаш].

Перегонять — вэр гыч вэрыш поктылаш 1 [вар гыц-варыш поктылаш].

Перегорать — тургоч йулаш, йулэн пыташ 2 [йылэн пыташ].

Перегорелый—когаргышэ, йулэн пытышэ [йылэн пытышы].

Перегородить—угыч пэчаш, пулэмлаш 2 [вэс пачаш пичаш, кыдэшташ].

Перегородка — пулэм-пырдыж [кырж].

Перегревание — угыч ырыктымаш [вэс пачаш ырыктымаш].

Перегревать — угыч ырыктылаш 1 [вэс пачаш ырыкташ].

Перегрести — угыч куаш 2, угыч удыраш 2, удырэн пытараш 2 [ыдырэн налаш].

Перегрузка—уто нумалтыш [уты намалтыш].

Перегрызать—пурын ойыраш 2 [пырын, ныымышт пытараш].

Перегрязнить—лавыртэн пытараш 2 [лъавыртэн пытараш].

Перед—ончыл [анцыл].

Передаваемый—иктэ вэсылан пуэдымэ [кыд гыц кидыш пумы].

Передавать—утым пуэдаш, иктэ вэсылан пуэдаш 2 [кид гыц кидыш вэсылан пуаш].

Передаточный—вэсылан пушаш [вэсылан пушан, пуман].

Передача—пумаш, вэсылан пумаш [пумаш].

Передача канцелярских дел—кансэльар пашам вэс кидыш пумаш [кансэльары пашам вэсылан пумаш].

Передающий—уто пушо, иктэ вэсылан пуэдышэ [уты пушы, кид мыч пушы].

Передвигать — кусаркалаш 2 [вэс варэ тарвэташ].

Передвижение, передвижка—кусаркалымаш [тарвэтымаш].

Передвоить—кокытэмдаш 2, порылташ 2 (анам вэс пачаш куралаш) [кок пачаш ышташ].

Передел — шэлмаш, пайлымаш [вэс пачаш пайылымаш].

Переделивать — угыч пайлэдаш 2 [вэс пачаш ышташ].

Переделка—угыч ыштылмаш [вэс пачаш ыштымаш].

Переделывать—угыч ыштылаш [вэс пачаш ыштылаш].

Передергивание — шупшкэдымаш [шывшэдылмаш].

Передергивать—шупшкэдылаш [шывшэдэн пытараш].

Передержать—шуко кучаш 2 [кычалалаш (кэшашлыкым)].

Передняя—ончылнысо, портыш пурымо пулэм [анцылныш].

Передовой—ончылнысо; **передовой человек**—ончыл йэн [анцылнышы, анцылны кэшы эдэм].

Передок (телеги)—ончыл-орава [анцыл арава].

Передразнивать—онартылаш 1 [шӹдәштӓрӹлӓш].

Передробить—тыгыдәмдән пытараш 2, угыч тыгыдәмдаш 2 [тыгыдәмдән шӹндӓш].

Передрогнуть—чот сӱсанаш 2 [когон кылмаш, тӹнгӹргӓш].

Передряга—пуламыр [пыдыранцык].

Передумывать—шонкалаш 2, шонән ваштальтылаш 1 [тумайыкалаш, шаныкалаш].

Передушить — пиктән пуштәдаш 2 [пӱктән шуаш].

Переезд — куснымаш (йолын огыл) [вәс вӓрӹш кәмӓш].

Переездить — коштын пытараш (имньэ дэнэ) 2 [кыдалышт сӓрнӓш].

Переезжать — куснылаш [вӓр гӹц вӓрӹш кыдалышташ].

Переесть—кочкын пытарәш 2, утым кочкаш [утым качкаш].

Пережарить — утым пуштылаш, моткоч эгдаш 2 [утым жӓрән (паньэж) шӹндӓш].

Пережать—тӱрәд пытараш 2 [тӹрәд пӹтӓрӓш].

Переждать—вучэн эртараш 2 [вычэн эртӓрӓш].

Пережевать — пурын пытараш 2 [йангыжэн шӹндӓш].

Переженить—ӱдырым угыч налыкташ 2, чылалан ӱдырым налыкташ 2 [у гӹц ӹдӹрӹм нӓлӹктӓш, цылӓлӓн ӹдӹрӹм нӓлӹн пуаш].

Переживающий — илэн эртарышэ [пуры худам ужын ӹлӹшӹ].

Пережигать—угыч йӱлалтылаш [йылатылаш].

Пережить—илэн эртараш 2 [ӹлэн шокташ].

Перезимовать — тэлым эртараш 2 [тэл эртӓрӓш].

Перезимовка—тэлым илэн эртарымаш [тэлым эртӓрымӓш].

Перезнакомить—чыла дэнэ палдараш 2 [цилӓлӓн пӓлӹктӓш].

Перезрелость—моткоч шумаш (куймаш), эртынчымаш.

Перезрелый—моткоч шушо [уты дон поспэйэн шошы].

Перезывать—угыч ӱжаш [вэс пачаш ӱжӓш].

Перезяблый – вошт кылмышэ [когон кылмышы].

Переигрывать—чылам модын сэнгаш 2, угыч модаш [цилӓм мадын сӹнгӓш, вэс пачаш мадаш].

Переименование отделов—пӧлкалам угыч лӱмдылмаш [кӹдэж вӹлӓлӓн вэс лӹмӹм пумаш].

Переимчивый—вэсэ дэч тунэмшан [вэсӹгӹц ынгылэн мондыдымы].

Переиначивание—угыч моләмдымаш, вэсэмдымаш [вэс сэмӹнь сӓрӹмӓш].

Переиначивать—угыч моләмдаш 2 [вэс сэмӹнь сӓрӓш].

Переискать—кычал пытараш 2 [вэс пачаш кӹчӓлӓш].

Перекалить—моткоч шуараш 2 [утыдон кальаш].

Перекалывать—угыч шэлыштэдаш 2 [шэлӹштӹлӓш].

Перекалечить—сусыртэн пытараш 2 [шушыртэн шуаш].

Перекапывание—угыч кӱнчэдылмаш [вэс пачаш капайымаш].

Перекат—тальака - йогын [пэрэкат, коаш вӓр].

Перекатать — угыч пӧртыкташ 2 [кыргыштэн пытӓрӓш].

Перекатить—вэс вэрыш пӧрдыктэн колташ 2 [вэс пачаш кузаш (пӧртым), кыргыштэн колташ].

Перекачать—моткоч лӱнтыкташ 2, моткоч рӱпшаш 2 [утыдон рывшӓш].

Перекидать — кышкэн пытараш 2 [кӹшкылт пытӓрӓш].

Перекидывать—иктэ вэсылан кышкылдылаш [икты вэсӹлӓн шултмаш].

Перекинутый—вэс могырыш шуэн колдымо [шуэн колтымы (вэс вэкы)].

Перекипеть—моткоч шолаш [шолын пычын пытӓш].

Перекислый—моткоч шопшо [шапэн сӹцшӹ].

Перекиснуть—моткоч шопаш 2 [шапэн сӹнцӓш].

Перекладенный—угыч оптымо [вэс пачаш оптымы].

Перекладина—кашта [кӓштӓ].

Перекладка—угыч оптымаш [вэс пачаш оптымы].

Перекласть—угыч опташ 2 [вэс пачаш опташ].

Переклеивать — угыч пижыктылаш [вэс пачаш пижыктылӓш].

Переклеить—пижыктыл пытараш 2, угыч пижыкташ 2 [пижыктыл шӹндӓш].

Переклеймить — утыч тистылаш 2, тистым шындэдылаш [вэс пачаш кльэмäйäш].

Переклепать — таптэн пытараш 2, угыч тапташ 2 [шин, тышкэн, төрлэн шӹндäш].

Перекликать—уэш пачаш кычкыркалаш 2 [пачаш-пачаш сӹгӹрäш].

Перекликнуть — уэш кычкыралаш [вэс пачаш сӹгӹрäлмäш].

Перекличка — улым-укэм палымаш [улы-укэм пäлӹм сӹгӹрӹмäш].

Перековать—угыч таганлаш 2, таганлэн пытараш 2 [вэс пачаш таганлэн шӹндäш].

Перековеркать — пужэн пытараш 2 [локтылаш].

Перековка—угыч таганлымаш [вэс пачаш таганлымаш].

Переколотить—утыч кырэн шындаш 2, чыла кырэн пытараш 2 [вэс пачаш шин шӹндäш].

Переколоть — шэлышт пытараш 2, шӱшкыл пытараш 2 [шэлӹшт шӹндäш].

Переконопатить--угыч шӱшкын шындаш 2 (тупкам) [вэс пачаш тигӹтäн муш дон ыраж шӹшкäш].

Перекопать—угыч кӱнчаш 2, кӱнчэн пытараш 2 [вэс пачаш капайаш].

Перекоптеть—шӱчаг пыташ 2 [шӹкшэш шимэм шӹцмäш].

Перекор — ваш-ваш койдарымаш [икäнä иктӹм сотарымаш].

Перекосить—солэн пытараш 2, шӧрын колдаш 2 [салэн шуаш].

Перекочовывание—вэр ваштaлдылмаш, куснылмаш [вäр гӹц вäрӹш ваштaлтылмаш].

Перекочовывать—вэр ваштaлдылаш 1, куснылаш 1 [вäр гӹц вäрӹш караҥаш].

Перекраивать — угыч пӱчкэдаш 2 [вэс пачаш шуаш].

Перекрасить—угыч чийалташ 2, чийалтэн пытараш 2 [вэс пачаш чиялтäш].

Перекрашенный — угыч чийалтымэ [вэс пачаш чиялтӹмӹ].

Перекресток--корно-вож [корны важ].

Перекрещивать—угыч тынэш пуртэдаш 2, чокындараш 2 [кок йӹш ылӹш гӹц вэс у ылӹшӹм йштäш, у гӹц хрэстäш].

Перекривить — моткоч шӧрын колдаш 2 [пыльэштäрэн шӹндäш].

Перекричать — кычкырэн сэҥаш 2 [вэс йукым саслэн йамдаш].

Перекрошить—падыштэн пытараш 2 [тыгыдэмтэн, падырэштэн шӹндäш].

Перекрутить — моткоч карывчаш 2, угыч пӱтыраш 2 [когон сäртэн шӹндäш, карын пӹтӹрäш].

Перекрученный — моткоч карэмдымэ [карын пӹтӹрэн шӹндӹмӹ].

Перекрыть—угыч лэвэдаш 1 [вэс пачаш лэвэдäш].

Перекрытый—угыч лэвэдмэ [вэс пачаш лэвэдмӹ].

Перекувыркать—чыла ӱнчӱлык-вуйык савураш 2 [вуйын-пачын сäрнäлт вазаш].

Перекупать—налэдэн пытараш 2 (оксала), чыла йӱштылтэн пытараш 2 [нäлшӹ гӹц нäлäш, цила нӱштӹлтэн пӹтäрäш].

Перекупить—налын пытараш 2 (оксала) [нäлӹн пӹтäрäш].

Перекупка—вэсэ дэч налэдымаш 2 [нäлшӹ гӹц нäлмäш].

Перекупной—вэсын коч налмэ [аньэш нäлмӹ].

Перекупщик — налын ужалкалышэ [нктӹ-вэсӹ гӹц нäлшӹ].

Перекусанный — пурын пытарымэ [пырын шӹндӹмӹ].

Перекусать—пурын пытараш 2 [пырын шӹндäш].

Перекусить—пурлын ойыраш 2, изиш кочкаш 1 [пырыл шуаш, нäлäш].

Перелазить — кузэн коч лэкташ 1 [кач вончаш].

Переламывать — пудыртыл пытараш 2 [пыдыртэн тодын пӹтäрäш].

Переласкать — вӱчкэн пӹтараш 2 [сэмäлэн шокташ].

Перележать—утыкым киäш 2 [уты дон киэн шӹндäш].

Перелесок—изи чодра [изи шӹргӹ].

Перелет—кайык куснымаш [чонэштэн кэмӹ].

Перелетать, перелететь—чонэштэн вончаш 2 [вäр гӹц-вäрӹш чонэштылäш].

Перелетная птица—куснылшан кайык [шошым толшы, шыжӹм кэшӹ кэк].

Перелечь—вэс вэрыш войзаш 1 [вэс вäрӹш вазаш].

Переливание—йоктарымаш.

Переливка—угыч йоктарымаш [вэс пачаш йоктарымаш].

Переливчатый — ылчыкан [тьолгыжшы, йылгыжшы].

Перелиневать — угыч коркалаш 2, корнэмдылаш 1 [вэс пачаш корным йшташ].

Перелинялый — сын кайэн пытышэ [шапкаланышы, сынгыц кэшы].

Перелистывать—ластыклылаш 1 [листын шарaш].

Перелить — вэс атыш йоктараш 2 [вэс атыш йоктараш].

Переловить—кучэн пытараш 2 [кычэн пытарaш].

Переложение—вэс вэрышкэ пыштымаш, вэс сэмын возымаш [вэс варышкы пиштымаш, вэс сэмынь сирымаш].

Переложенный—у вэрыш пыштымэ [вэс варышкы пиштымы].

Перелом — курылтыш, пудыртымаш [кырык, кырмы].

Переломать—пудыртэн пытараш 2 [кырын, тодын шуаш].

Переломленный — курлшо, тугымо [кырын, тодын шумы].

Перелопываться — пудэшт пыташ 2 [пыдэшт шынцаш].

Перемазка—угыч шурымаш [вэс пачаш шырымаш].

Перемалывать--угыч йонгыштылаш 1, чыла йонгыштылаш 1 [вэс пачаш йангышташ].

Переманить—ышкэ могырыш савыраш 2 [ышкэ монгырышкы сараш].

Перемарать — амыртэн пытараш 2 [льавыртэн шындаш].

Перемаслить —ўйангдэн пытараш 2 [когон ўангдаш].

Перемежевание — угыч йыранлымаш 2, пысманлымаш 2 [вэс пачаш пысманлымаш].

Перемежевать—угыч пысманлаш 2 [вэс пачаш пысманлаш].

Перемерзлый—вошт кылмышэ, кылмэн пытышэ [кылмэн шыцшы].

Перемерзнуть--кылмэн пыташ 2 [кылмэн шындаш].

Перемелется — чыла йонгышталдэш [йангыштальт шоэш].

Перемена — ваштальдымаш, ваштальдыш [ваштальтмаш].

Переменить — угыч ваштальдаш 2 [ваштальташ].

Переменный—ваштальтман [ваштальтшы].

Переменный капитал — пашадарлан пытарымэ окса; тышэчын йэшартыш паша ак лэктэш [капиталистын пашазылан пумы окса].

Переменять—ваштальтылаш 1.

Перемеривание—вискалымаш [висыкальмаш].

Перемерять—угыч вискалаш 2, вискалэн пытараш 2 [вэс пачаш висаш].

Перемесить—угыч вараш 2, нощтыл пытараш 2 [вэс пачаш йараш, нўштыл шындаш].

Перемести—угыч ўшташ 1, ўштын пытараш 2 [йштын шындаш].

Перемешивание—варкалымаш [йаркалымаш].

Перемешивать — угыч варкалаш 2 [йаркалаш].

Перемещать—вэр гыч вэрыш кусаркалаш 2 [варым ваштальташ].

Перемещение--вэр ваштальдымаш [варым ваштальтымаш].

Перемигивание—вэсын-вэсын шинчам пўаkалымаш, сымальтымаш, [икана иктылан сынца кымальтымаш].

Перемигиваться—вэсэ дэнэ шинчам пўйалкалаш 2, сыматылаш 1 [сынцам кымальтылаш].

Перемирие—жаплан сорасымаш, кэлшымаш [тырэммы].

Перемирить—чылам сорастараш 2, сорастарэн пытараш 2 [тырэмдарaш].

Перемноженный — угыч шукэмдымэ [вэс пачаш шукэмдымы, когоэмдымы].

Перемножить — угыч шукэмдаш 2 [вэс пачаш шукэмдаш, когоэмдаш].

Перемокнуть—норэн пыташ 2 [норэн шындаш].

Перемолвить—ваш пэлэшташ 2 [йук лыкташ, пэлэшташ].

Перемолотить—шийын пытараш 2, угыч шийаш 1 (кылтам) [кылтэм шин пытарaш].

Переморить—тўлыжтарэн пытараш 2 [шужыктэн пушташ].

Перемороженный--вошт кылмыктымэ [кылмыктэн шындымы].

Переморозить — кылмыктэн пытараш 2 [кылмыктэн шындаш].

Перемостить—угыч кӱварлаш 2, кӱварлэн пытараш 2 [вэс пачаш кӹвэрӹм вӓкшӓш].

Перемотать — угыч мундырташ 2, мундыртэн пытараш 2 [угыч мындырташ].

Перемочить—нӧртэн пытараш 2 [нӧртэн шӹндӓш].

Перемутить — румбуктэн пытараш [пыдыртэн шӹндӓш]

Перемывание — угыч мушмаш [вэс пачаш мышмаш].

Перемыть—мушкын пытараш 2, угыч мушкаш 1 [вэс пачаш мышкаш].

Перемяклый—вошт пушкыдэмшэ [когон пышкыдэм сӹцшӹ].

Перемять — туржын (тулэн) пытараш 2, кыньэм тулэн пытараш [тырыж шӹндӓш].

Перенашивать — чийэн пытараш 2 [чиэн пӹтӓрӓш].

Перенести—вэс вэрыш нумал кайаш 2 [вэс вӓрӹшкӹ намал нӓнгэӓш].

Перенизать—угыч кэрэдаш 2, кэрэдэн пытараш (шэрым) [кэрыштӓш, чиктӓш].

Переносить — вэс вэрыш нумалаш [вэс монгырышкы нӓлӹн пиштӓш].

Перенять—вэсэ дэч тунэмаш [ынгылэн нӓлӓш].

Переоценивать—1) акым угыч ышташ, 2) уто акым пышташ [вэс ӓкӹм ӹштӓш, уто ӓкӹм пиштӓш].

Перепадать--камвозэдаш 2, кайэн возэдаш 2 [пачаш пачаш вилӓш, кэнвазаш].

Перепаивать — моткоч йӱктэдаш 2, чылам йӱктэдэн пытараш 2 [тӹргӓч йӱктӓш].

Перепайка—угыч пижыктымаш (вулно дэнэ) [вэс пачаш пижӹктӹмӓш].

Перепалывать—угыч сомлаш 2, чыла сомлаш 2 [вэс пачаш самлаш].

Перепархивать—чонгэштылаш 1 [чонгэштӹлӓш].

Перепарывать--ургышым рончэдаш 2 [вэс пачаш ыргышым шӱтӓш].

Перепахать—угыч куралаш 1, курал, шогалэн пытараш 2 [вэс пачаш шагалаш, кыралаш].

Перепахивание—угыч куралмаш, курал пытарымаш [вэс пачаш шагалымаш, кыралмаш].

Перепачкать—амыртэн пытараш 2 [льӓвӹртэн шӹндӓш].

Перепеть—мурэн пытараш 2 [мырэн пӹтӓрӓш].

Перепечатывать — угыч савыктылаш 1 [вэс пачаш пэцӓтлӓш].

Перепивать—моткоч йӱаш 1 [тӹргач йӱӓш].

Переписать—угыч возаш 2 [у гӹц (вэс пачаш) сирэн нӓлӓш].

Переписка — возкалымаш, сэркалымаш [сирэдӹлтӹш].

Переписчик—возкалышэ, сэркалышэ [сирэдӹлшӹ, ыдыркалышы].

Перепись — шот налмаш, чот налмаш [вэс пачаш шот нӓлӓш сирӹмӹ].

Переплавить — угыч лэвыкташ 2, лэвыктэн пытараш 2 [вэс пачаш шӹрӓтӓш].

Переплачивать—утым тӱлаш 2 [кэрӓл гӹц утым тӱлӓш].

Переплет — книга-ком [кньигӓ ком, лэвӓш].

Переплетная—комлэр [кньигӓ лэвӓш, ком ӹштӹм вӓр].

Переплыть — ийын вончаш 2 [ийын ванчаш].

Переполаскивать — шӱалтылаш 1 [вэс пачаш шӱалтӓш].

Переползти—нушкын вончаш 2 [шӹдӹрнэн ванчаш].

Переполнить—тӱргоч тэмаш 2 [тӹргач тэмаш].

Переполох — пудыранчык [иктӓмӓ лимӹк пыдыраналтмаш].

Перепончатый — ч а р - чымалтшан, атмалэ [цӓрӓӓн].

Перепортить—локтыл пытараш [локтыл пӹтӓрӓш].

Перепоясывать — угыч ӱштӓлдылаш [ӹштыл шӹндаш].

Переправить—угыч ачалаш 2, вончыктараш 2 [ваштэн колташ].

Перепревать—улнэн пыташ 2 [утла пӹрэйӓш].

Перепродажа — налын ужалымаш [нӓлӹн выжалымаш].

Перепроизводство—утыж дэнэ ыштымаш, уто сатум ыштымаш [кэрӓл гӹц утым ӹштӹмӓш].

Перепрыгнуть — тӧрштэн лэкташ 1, тӧрштэн вончаш 2 [вэс монгырыш тӹргэштӓш].

Перепрягать — угыч кычкаш 2 [вэс пачаш кӹцкӓш].

Перепугивать — лӱдыктылаш 1 [лӱдӹктылӓш].

Перепускать — угыч колдаш 2, колдэн пытараш 2 [утла колташ, колтэн пӹтӓрӓш].

Перепутать—кӱктэн пытараш 2 [ӓргэн (куктэн) шӹндӓш].

Переработать — угыч ышташ 2 [вэс пачаш ӹштӓш].

Переработка — угыч ыштымаш [вэс пачаш ӹштӹмӓш, утла ӹштӹмӓш].

Переранить — чылам сусырташ 2 шушыртэн пӹтӓрӓш].

Перерасти — эртэн кушкаш 1 [утла кушкаш].

Перервать—кушкэд пытараш 2, кӱрышт пытараш 2 [кышкэт пӹтӓрӓш].

Перерез — пӱчмӧ вэр [пӹчмӹ вӓр].

Перерезать — пӱчкын шуаш 2, шӱшкыл пытараш 2 [пӹчкӹн шуаш].

Перержаветь — рӱдаҥ пыташ 2 [ӹрдаҥ пӹтӓш, шӹндӓш].

Перерослый — моткоч кушшо [когон кушшы].

Перерубать — руэн ойыраш 2 [роал нӓлӓш].

Переругать—вурсэн пытараш 2 [вырсэн шӹндӓш].

Перерыв—жаплан чарнымаш, канымэ жап [пӓпӓ годым кӓнӹм жэп].

Перерыть—пургэд пытараш 2 [пургэд шӹндӓш].

Перерядить — акым угыч кӱрлаш 1 [вэс пачаш тӓрлӓш, вэс выргэмӹм чиктӓш].

Пересадить—вэс вэрыш шындаш 2, кусараш 2 [вэс вӓрэ шӹндӓш].

Пересадка—кусарэн шындымаш [вэс вӓрэ шӹндӹмӹ].

Пересдавать — угыч пуэдаш 2 [вэсӹлӓн пуаш].

Переселдлать — угыч ӧрньэрлаш 2 [вэс пачаш ӧртньэллӓш].

Переселенец — куснэн кайшэ [у вӓрышкы кэшы].

Пересесть—вэс вэрэ шинчаш 1 [вэс вӓрэ шӹнцӓш].

Пересечь — руал шуаш 2 [роал шуаш, лыцшэн шуаш].

Пересеять — угыч ӱдаш 2 [вэс пачаш ӱдӓш].

Пересидеть—вэсэ дэч утларак шинчаш 2, утыж дэнэ шинчаш 2 [утым шӹнцӓш].

Пересилить — сэҥаш 2 (вэсым, пашамат) [вэсӹм сӹҥаш].

Перескабливать—угыч нӱжаш 1 [вэс пачаш нӹжӓш].

Пересказать — ойлэн пытараш 2, угыч ольаш 2 [шайышт пуаш].

Перескоблить — нӱжын пытараш 2, угыч нӱжаш 1 [нӹжын шӹндӓш].

Перескочить — тӧрыштэн вончаш 2 [тӹргэштэн ванчаш].

Переслать — пуэн колдаш 2 [пуэн колташ].

Переслушивать—колыштыл налаш 1, угыч колышташ 1 [колышт нӓлӓш].

Пересмеивать—ыгылтылаш 1 [шайыц йырӓш].

Пересмешить—вошты̆лдэн пытараш 2 [тӹргач ваштылташ].

Пересмолить — смолалэн пытараш 2 [смольэн шӹндӓш].

Пересмотр — угыч ончымаш [вэс пачаш анчымаш].

Пересмотретч — ончэн пытараш 2, угыч ончаш 2 [вэс пачаш ончаш].

Переснимать — кудакш пытараш 2 [кыдаш нӓлӓш].

Пересол — уто шинчалтымэ, шинчалкошар [утым санцалтымы].

Пересолить—чот шинчалташ 2 [утыдон санцалташ].

Пересохлый — чот кошкышо, моткоч кошкышо [кошкэн сӹцшы].

Переспать — утымэш малаш 2 [утыдон амалаш].

Переспорить—ӱчашэн сэҥаш 2 [вырсэдӓл сӹҥӓш].

Переспросить — угыч йодаш 1, чыла дэч йодаш 1 [вэс пачаш йадаш].

Переставлять — кусарэн шогалтылаш 1 [вэс вӓрӹшкӹ тӓрвӓтэн шӹндӓш].

Перестанавливать — вэр ваштылтылаш 1 [вэс вӓрӹшкӹ шагалтэн шӹндӓлӓш].

Перестановка — вэр ваштылтымаш [угӹц тӓрвӓтэн шӹндӹмӓш].

Перестать — чарнаш 2 [цӓрнӓш].

Пересчитать — угыч шотлаш 2 [вэс пачаш шотлаш].

Пересыльный — вэс вэрыш колтыман [вэс вӓрӹшкӹ колтымы].

Пересыпать — ик вэр гыч вэсыш йастараш 2 [вэс вӓрӹшкӹ йӓстӓрӓш].

Пересыхать — кошкэн пыташ 2 [кошкэн шӹнцаш, пӹтӓш].

Перетаскать — нумал пытараш 2 [намал пӹтӓрӓш].

Перетерпеть—чытэн эртараш 2 [тырхэн шокташ].

Перетесать — локшыч пытараш 2, угыч локшынчаш 1 [локшыц шӹндӓш].

Перетирание—угыч йыгымаш [пӹшмӓш].

Перетолковать — вэс сэмын ыҥлыктараш 2 [вэсь сэмынь ыҥылдарэн пуаш].

Перетоптать — тошкэн пытараш 2 [ташкэн шуаш, пӹтӓрӓш].

Перетопить — угыч лэвыкташ 2 [вэс пачаш шырӓтӓш].

Переточить—тӱргоч шумаш 2 [тӹргач шымаш].

Перетряска — угыч почкымаш [пачкэн шумаш].

Перетряхнуть —угыч почкалтэн колташ 2 [пачкал шуаш].

Перетягивать—шушкэдэн сэҥаш 2, [шывшэдӓш].

Переутомление — моткоч нойымаш [тӹргач йаҥылымаш].

Переучивать — угыч тунэмаш [угӹц тымдаш, угӹц тӹмэньӓш].

Переучить — угыч туныкташ 2, моткоч тунукташ 2 [тӹргач тымдаш].

Перефразировать — вэс мут дэнэ каласаш 2 [Вэс шайа дон кэлэсӓш].

Перехвалить — моткоч мокташ 2, утымэш мокташ 2 [тӹргач хвальаш].

Перечень дел — паша нэргэлтыш [пӓшӓ лыдмаш].

Перечень — нэргэлтыш [лыдмаш].

Перечеркивать—коркалаш 2 [ыдыркалаш].

Перечертить — коркалэн пытараш 2 [ыдыркалэн шӹндӓш].

Перечесать — угыч шэраш 1, шэрын пытараш 2 [ыдырэн шӹндӓш].

Перечет — шотлэн налмаш [шотлэн нӓлмӓш].

Перечислить — ик чот гыч вэсыш кусараш 2 [ик чот гӹц вэсӹш вашташ].

Перечистить — эрыктэн пытараш 2 [ирӹктэн шӹндӓш].

Перечитать—лудын пытараш 2 [вэс пачаш лыдаш].

Перечитывание — угыч лудмаш [вэс пачаш лыдмаш].

Перешагнуть — ошкыл вончаш 2 [ашкылтэн вончаш].

Перешарить — кычал пытараш 2 [кӹчӓл шӹндӓш].

Перешвырять—кышкылт пытараш 2 [ыдыратыл шӹндӓш, кӹшкӹлт пӹтӓрӓш].

Перешедший—вончышо [ванчышы].

Перешеек — пиктыш, пиктэш [вӹд кӹдэштӹш сир].

Перешелушить—шӱгынчын пытараш 2 [ком гӹц айраш].

Перешибать—пэркалэн шуаш 2 [пӓрэн шуаш].

Перештопать—тумуштэн пытараш [тумыштэн шӹндӓш].

Переэкзаменовка—угыч шынымаш, йодыштмаш [вэс пачаш тымэньмӹм йадыштмаш].

Перила—кыд-кучэм [ныдыр].

Период—ик жап [ик жэп, мӓгӓл].

Периодическая печать — жаплан лэктын шогышо кынага, жапын савыш [жэпэш лӓктӹн мишӹ пэцӓтлалтмӹ пумага].

Периферия — тӱжвал-мучашла (капыштэ, кугужанышыштэ да монь) [йыр ушланалт тӹр кычэм].

Перлюстрация – йэҥ сэрмашым йыштт ончымаш, сайынрак ончымаш [эдэм сирмӓшӹм йӹвырт анчымаш].

Перманентный—чарныдыман [цӓрныдӹмӓн, ванталтыдыман].

Пернатый—пыстылан [пыван].

Перо—возымо пэра, пыстыл [сирӹм пэро, пын].

Перпендикулярно—туран, виктуатын [тӧрӹн, тӧр огол йӹштӹшӹ].

Перрон—чойын корно воктэн вагоныш пурымо вэр [кӱ дон кӱкшӹрӓк вӓрым пӧртыш, вагоныш пыраш йӹштӹм вӓр].

Персона—шкэ йэҥ лӱмэж [эдэм, йӹшкэок].

Персонал—лӱмэж тӱшка [ик вӓрэ пӓшӓ йӹштӹш-влӓ].

Перспектива—ончык ужын шогымаш, ончык шонымаш [анцыкыла каймаш].

Пертурбация—вашталтыш, пудыранчык [вашталтмаш, тӓрванӹлмӓш, пыдыраналтмаш].

Перхоть—лыгэ [лыгы].

Перчатка—парньашан пижэргэ, парньашан пиж [парньан пижоргы].

Першить——шӱраш 2 [кырткэ чучаш].

Першит в горле—логарым шӱра [логэрым шыра].

Перышко—изи пыстыл [изи пын].

Песенник—муро книга [мыры книгӓ].

Песенка—изи муро [изи мыры].

Песня—муро [мыры].

Песок—ошма.

Пестреть — олачамаш, олачанаш [алаланаш, алан кайаш].

Пестрый—олача, ола, чувар [ала].

Пессимизм—йӧрдымыла шотлымаш, чылаштат эрэ йӧрдымым кычалмаш [пилӓ вӓрэ худам вэлэ ужмаш].

Пест—шуар-вондо [шуэр панды].

Пестик—пэлэдышын нӧшмӧ кудылыкшо, саска кылдыш [пэлэдышын нӱшмы кудыл].

Песчаный—ошман.

Песчинка—ошма пырчэ [ошма пырцы].

Петелька—полдыш онго, онго, шӧргa [палдыш оны].

Петит—тигыдэ тистэ [тыгыдын пэцӓтлым сирмӓш].

Петиция—калык ушэм лӱм дэнэ йодмаш [йадмаш, вуй шимӓш, ылымӓш йажоэмдымӓшым].

Петлица—полдыш онго [полдыш оны].

Петля топса, топша, капка кӱртньӧ [оны, шӧргыш, капка кыртньи].

Петух—агутан, агытан, авытан [ӓптӓн].

Петушиться — агутанла койаш 1, агутанла тӧрштылаш [ӓптӓнлӓ тыргэштылӓш].

Петушок—изи агытан [изи ӓптӓн].

Петь—мураш 2 [мыраш].

Пехота—йолэшкэ кашак [йалэшкы салтак-влӓ].

Пехотинец—йолэшкэ салтак [йалэшкы салтак].

Печалить—ойгандаш 2 [ойхырыкташ].

Печаль—ойго [ойхы].

Печально—ойгын, шӱлыкын [ойхын, сылыкын].

Печатать—саваш 2, савыкташ 2, пэчэтлаш 2, [пэцӓтлӓш].

Печать—тистэ, пэчэт [пэцӓт].

Печеный — кӱйыктымо [кӱктымы].

Печень—мокш.

Печка—комака, конга [камака].

Печник—комака оптышо [камака оптышы].

Печь—кумака, комака, конга [камака].

Пешеход—йолын коштшо.

Пешеходный—йолын коштшан [йалын каштман].

Пеший—йолын кайшэ [йалэшкы].

Пешка—панга [пӓлыдымы]

Пешком—йолын [йалын].

Пещера — мландэ кӧргысо выньэм [рок ыраж]

Пианино—пийанин [пиянин].

Пивная—сыра йӱмо вэр, сыра ужалымэ вэр [сыра йӱмы вӓр].

Пиво—сыра, пура.

Пивоварня—сыра шолтымо завот, сыра шолтэр [сыра шолтым вӓр].

Пигмей—изи капан йэҥ, тагна йымал [изи кӓпӓн эдэм].

Пиджак—пинчак [пинчӓк].

Пикироваться—кумыл волтэн каласаш 2 [икӓнӓ иктылӓн шыдэштӓрэн кэлэсымӓш].

Пикник—канышт коштмаш, тӱран почкымыла, чай йӱмыла олыкышко, чодрашкэ коштмаш [йӱаш модаш шыргы, алыкыш каштмаш].

Пила—пильа, пискэ [пильӓ].

Пилообразный—пильа сынан, пильа гайэ [пильӓ гань].

Пильщик—онга шэлшэ [пильышы].

Пилюля—эм вӱдылпарчак [льэкарствам пиштэн нэлмы ком, цара].

Пинать—чумаш [чымаш].

Пионер—ончыч тӱҥалшэ, пионэр.

Пир—йӱмаш, йӱыш.

Пирамида—1, тошто Йэгипэт кугужа-влакын кугу кӱй шӱгарышт, 2, нилмогыран чурикан чуйката. [Кого кӱ шытӓр выӓн шындымы].

Пират—тэнгызыштэ толэн коштшо [таҥыжыштыш розвоньик].

Пировать—йӱмашым ышташ 2, йӱн кошташ [йӱмӓшым ыштӓш, йӱн кашташ].

Пирог—когыльо [кагыль].

Пирожник—когыльо ыштышэ, когыльызо [кагыль ыштышы, кагыль кўктым вӓр].

Пирушка—йўмаш.

Писатель—возкалэн илышэ, возкалчык [сирэн ылышы].

Писать—возаш, сэраш 2 [сирӓш].

Писклявый—вычкыж йўкан [вычкыж йукан].

Писчебумажный — кагазлэ [сирым пумаган].

Письмена — возкалтыш, сэркалтыш [сирымы-влӓ].

Письмо—возымаш, сэрымаш [сирымӓш, сирмӓш].

Питатель—пукшышо [пукшышы].

Питательный—пэркан, ашлэ, йэман [кэрӓлжы улан качкыш].

Питать—пукшэн ашнаш 2 [пукшэн урдаш].

Пить—йўаш [йўӓш].

Пихта—нулго [пихты кож, нолгы кож].

Пища—кочыш, кочкыш [качкыш].

Пищать—чийкалаш 2 [саслаш (изи йўк дон)].

Пищеварение—кочыш шолтыш [качкыш кўмӓш].

Пиявка---чывытан, сўлык [выд-пыйын].

Плавать—ийаш [ийӓш, илӓш].

Плавающий—ийын коштшо [илшы, ишы].

Плавить—лэвыкташ 2 [шырӓтӓш].

Плавник—кол шулдыр, ийымэ шулдыр [кол шылдыр].

Плавно—ныжылгын, лайк [ныжылгын].

Плавь—ийын [илын, ин, иэн].

Плагиат—йэн возымым шолыштшо [йӓл сирымым шолыштмы].

Плазма—льувыра [выр выд].

Плакат—шолдыран возэн ончыктымо [шолдыран сирэн анчыктымаш].

Плакать—шорыкташ, шорташ, магыраш [мӓгырӓш].

Плакса—нэчкэ, эркa [нэчкы].

Пламенно—тулгужын [тыл салымын, тылла йылэн].

Пламя—тул - йолвыж, тулойып [тыл салым].

План—ойып, ората, кышкар [план]

План работы—паша ойып [пӓшӓ пылан].

Планета—шкэ волгыдымо шўдыр, мландэ сэмынак кэчэ дэнэ волгалт шогышо шўдыр [кэчы-йыд шыдыр сӓрнышы].

Планировать—кышкартылаш [пландон пӓшӓ ыштӓш].

Плантация—иктўрлӧ саска пачка, пасу саска, шудо, пушэнгэ ончэн куштымо вэр [ик йиш шуды ўдым пичы].

Пласт—лондык, лончо [лапцы].

Пластание—пылачлымаш 2 [лапцылымаш].

Пластинка—лаптык, ластык [грамофон сэлмӓ, кыртны, вурсы листы лаштык].

Пластические искусства — сылнэштыл ыштымаш, ончыктымаш [цэвэр йдыр-влӓм тышкэн ладыш оптэн ыштэн мыштымаш].

Пластичность—нӧрӧ, лывыргэ.

Пластичный — лончылан, йытыра койышан [цэвэр кӓпӓн, цэвэрын кайшы].

Плата—тўлымаш, пашадар [тўлымӓш, пӓшӓдӓр].

Платеж—тўлымаш [тўлымӓш].

Плательщик—тўлышо [тўлышы].

Платить—тўлаш 2.

Платок—шовыч [савыц].

Платформа — кэлшэн ыштымаш, радам, кўваран вэр, кўвартыш [кывэр].

Платье—ўмбал тувыр [выlвӓл выргэм].

Плаха—пусорым, сорым [маклака].

Плач — магырымаш, шорыкмаш [мӓгырымӓш].

Плачевно—шорыктын, магырэн [мӓгырэн].

Плашмя—сорыкэмла [льӓпцӓкӓн].

Плащ — йўр мыжэр [йур-гыц чимы выргэм].

Плебей — тыглай калык, шэмэр калык [шимэр калык].

Плебисцит—калык йўклымаш, калык шонымаш [халык шанымым йадын пӓлэн нӓлмӓш].

Плевательница—шўвалмэ атэ, шўвылатэ [шывӓлмы ӓты].

Плевать—шўвалаш [шывӓш].

Племенной — сайэмдымэ урлыкаш (вольык, кайык) [вырлыкаш].

Племя—1) урлык; 2) калык коклаштэ ик тӱрлӧ ойыртыш (капкылым, ӱлымым айалэн ойлалтэш) [вырлык].

Племянник — шольын эргыжэ [шӱмбэлӹн эргӹжӹ].

Плен—полон, тушман кидыш вэрэштмаш [вэс кидӹш попазымаш].

Пленник—тушман кидыш вэрэштшэ, полонысо [вэс кидӹш попазышы].

Пленум — сайлымэ-влакын чылан кангэшымышт [ик пашаштӹш айырымы эдэм-влан кангашӹмаш].

Плеоназм—ик шотан мутла [вылан-вылан вэс шамак дон кэлэсымаш].

Плесень — кашкэ, пунышкыш [кынышы, парышы].

Плескать — лӧвымандаш 2 (вӱдым) [вӹд шавыкташ].

Плеснеть — кашкаш 2, порсаш 2, пынышкаш 2 [кынаш, параш].

Плести—тодаш 1 [тодаш, пльэташ].

Плетенка — чатыр [савы пичы, мостина].

Плетеный—тодмо [тодмы, пльэтымы].

Плетень—тодмо пэчэ [савы пичы].

Плетельщик — тодшо [тодшы, пльэтышы].

Плечевой—вачысэ [пулышын].

Плечистый — лопка вачан [кымда пулшан].

Плечо—вачэ, пулыш [пулыш].

Плешь—чара, кокша [цара лэпка].

Плешиветь—чара сантамаш 1, кокша лийаш 1 [цара лэпкан лиаш].

Плешивый — чэра-вуйан, кокша-вуй [цара лэпкан].

Плеяда — шӱдырла кашак [шӹдӹр цуца, тышка].

Плита—чойын онга [плита, шолтым, кӱктым вар, чугун-ханга].

Пловец — ийшэ [йлшы, ишы, иэн мыштышы].

Пловучий — ийын коштшо [илын йогышы, вӹд вылнӹ йогышы, каштшы].

Плод—саска, йэмыш [кыцкы].

Плодить — тӱлыкташ 2, тӱлэандараш 2 [тӱлэт ышташ].

Плодородный — саска шочыктышан [шачышан вар].

Плодотворный — пэркан, пэркэлэ [кыцкы ыштышан, пэркэан].

Плоский—лапка [тӧр вар, лапката].

Плоскость—тӧрыктыш].

Плот—шоло [шал].

Плотина—пӱйа [пӱа, пӱэ].

Плотина глухая—вошт пӱйа [вашт пӱа].

Плотина с водосливом — арыкан пӱйа [арыкан пӱа].

Плотник — платник, кукарин, оралдызэ [плотныык, пӧрт ыштышы].

Плотничать — оралтым ышташ 2 [плотныыклаш].

Плотно—чот, лып [цаткыдын].

Плохо—удан, томамын, жапын [худа].

Плоховато — ударак, томамрак [хударакын].

Плохой—томам, уда [худа],

Плошка—пулашка, кӱмыж [плошка].

Площадь — шарэмдык [варын кымдыкшы].

Плуг—плуго, ага [плуг, кыртныи шага].

Плут—шойачэ [плудышы, шолыштшы, циган].

Плутать—йомын кошташ 1, тӱныргэн кошташ 1 [йамын кашташ].

Плутишка—шойачэ [циган игы].

Плутократия—пойан кашак [пайанвлан, циганланышы-влан кычык].

Плюс — уштык-палэ [когоэмдым палык].

Плюха—сово [савы].

Плясать—кушташ 2.

Пляска—куштымаш.

Плясовой—куштымо.

Плясун—кушташ йоратышэ, куштызо [куштэн мыштышы].

Пнуть—чумалаш 1 [чымалаш].

Побагроветь — какаргаш 2 [какаргаш].

Побарабанить — тӱмырым пэралтэн налаш 1 [тымырым паралташ].

Побег—1) куржмаш, 2) ийаш вошты [кыргыжмаш, ияш ваштыр].

Побегать—кургуштал налаш 1 [кыргышталаш].

Победа—сэнгымаш [сынгымаш].

Победитель—сэнгышэ [сынгышы].

Победить—сэнгаш 2 [сынгаш].

Победоносец—патыр.

Побежать—кургыж колташ 2 [кыргыж кэаш].

Побелить—изиш ошэмдаш 2 [ошэмдалаш].

Поберечь—аралаш 2 [пэрэгалаш].

Побеседовать — кутырэн налаш 1 [кытыралаш, попалталаш].

Побить — изиш кыралаш 2 [шин шӹндӓш].

Поблагодарить — таушталаш 1 [таум кэлэсӓш].

Побледнеть — ошэм кайаш 2 [ошэм цӹрэ-гӹц вазаш].

Поближе—чакырак, лишкырак.

Поблизости—лишнэ, чакыштэ.

Побои — кырымаш, тӧпкӧдыш [шин шӹндӹмӓш].

Побоище — сар ыштымэ вэр [вырсы ӹштӹм вӓр].

Поболеть — изиш туйэшкаш 2 [йасыланаш].

Побольше — шукырак, утларак [шукыракым].

Побормотать — мугумандаш 2, окыналаш 1 [мӱгӹмӓктӹлӓш].

Побороть—сэнгаш 2 [сӹнгӓш].

Побочно—ӧрдыжын [ӧрдӹжӹн].

Побочный — ӧрдыжысо, пэлысэ [ӧрдӹжӹштӹшӹ].

Побояться — изиш лӱдаш 1 [лӱдӹлдӓлӓш].

Побранить — вурсалаш 2 [вырсалташ]

Побрасывать—кышкэдылаш 1, кышкылдылаш 1 [кӹшкэдӹлӓш].

По-братски — изак-шольакла [ӹзӓк-шольакла, шӱмбэлла].

Побрать—погэн налаш 1 [нӓлӹлдӓлӓш].

Побродить — изиш кошташ 1 [сӓрнӹлкӓлӓш].

Побросать — кышкэн ыштараш 2 [кӹшкэн шуаш].

Побрызгать — шыжыкталаш 1 [шӓвӹктӓлӓш].

Побрякивать—чогымандалаш 2 [ӹрзӹкӓлӓш].

Побуянить — изиш рӱжгэн налаш 1 [рӱжгӹкӓлӓш].

Побывать — мийан толаш 1 [микӓлӓш, миэн-толаш].

Побывка—мийэн толмаш, ужаш мийаш].

Побыть — мийэн толаш 1 [ӹлӹлдӓлӓш.

Повадить — кошташ туныкташ 2 [кашташ тымдаш].

Повалить—йӧрыктэн шуаш 2 [йӧрэн шуаш].

Повалять—изиш пӧрдалтараш 2 [пӓрдӓлтӓӓрш].

Повар — кочкаш шолтышо [качкыш шолтышы].

Поварить—изиш шолталаш 1 [шолталташ].

Повариха — кочкаш шолтышо ӱдрамаш [качкаш шолтыш ӹдӹрӓмӓш].

Поведать—шынчыкташ 2, увэр ышташ [увэрӹм ӹштӓш].

Поведение — ышкэм кучымаш [ӹшкӹмым кычымаш кайыш].

Повеление—шӱдымаш.

Повелитель—шӱдышо.

Поверенный — ӱшанымэ йэнг [ӹньӓнӹм эдэм].

Поверить — ӱшанаш 2, иньанаш 2 [ӹньӓнӓш].

Поверка—тэргымаш [йадышт пӓлӹмӓш].

Повернуть — пӱтыралаш 1, савуралаш 1 [сӓрӓл шуаш].

Поверочная комиссия—тӱрыслыкым тэргышэ комис [тӹрӹслык тэргыш комис].

Поверочный — тэргышан [йадыштшан].

Повертеть — изиш пӱтыркалаш 2 [сӓркӓлӓш].

Поверх—ӱмбач [вӹлэц].

Поверхность—ӱмбал [вӹлвӓл].

Поверье—ӱшанэн ойлымо [ӹньӓнэн шайыштмаш, ӹньӓнмӓш].

Повеселеть — изиш кумылаҥаш 1 [сусун кайылдалаш].

Повесить—сакаш 2 [сӓкӓш].

Повестка—увэртымаш [увэртӹмӓш].

Поветрие—нэргэлэ чэр [мардэж цэр].

Повешенный—сакалдымэ, сакымэ [сӓкӹмӹ].

Повздорить — кэлыштылаш 1 [шӹдэштӓрӓлӓш, шӹдэшкӓш].

Повздыхать — шӱлалтылаш 1 [шӱлӓлтӹлӓш, когон шӱлӓлтӓш].

Повидаться — ужаш 1, колаш 1 [ужылдалаш].

Повидимому—дыр. Тудо тышкэ огэш тол дыр [тама. Тишкӹ ак тол тама].

Повизжать—изиш йыҥысаш [йӹҥӹсӓлӓш].

Повинность—шкэ штышаш [вуйнаматым ӹштӹмашэш йасы пумаш, казна пумы пӓшӓ].

Повиноваться—колышташ 1 [колышташ].

Повиснуть--кэржалташ 1 [кэчӓлтӓш].

Повить—пуналаш 1 [пыналташ].

Повластвовать—кучышвий шотышто изиш шогаш [вуйлалталаш].

Повод—амал, утык, ылдык, шылдык [лавшэм, шот].

Поводить—коштыкталаш 1 [видэн кашташ].

Повозить—шупшуктэн ончаш 2 [шывшталташ].

Повозка—повоска.

Поворовать—шолышталаш 1.

Поворожить—мужэд ончаш 2 [мужэдӓлӓш].

Поворот—савурнымаш [сӓрнӓлтыш].

Поворотить—савураш 2 [сӓрӓлӓш].

Поворочать—савурал ончаш 2 [сӓрал анчаш].

Повредить—пужалаш, сийаным ыштылаш [ак йарым ыштӓш, шушырташ].

Повреждение—локтылмаш, пужымаш [шушыр].

Повременить—жапым шуйалташ 2 [жэп кужэмдӓш, тырхалаш].

Повременная оплата труда—пашадарым жап дэн тӱлымаш [жэп дон пашӓдӓрым тӱлымы].

Повременно—жап дэнэ [жэп доны].

Повседневный—кэчэ-йыдасэ [кэчы йырэӓш].

Повсеместно—чыла вэрлаштэ [цилӓ вӓрэлаштым].

Повстанец--ваштарэш шогалшэ [ваштарэш шагалшы].

Повстречаться—валийаш 1 [вӓш лилдӓлӓш].

Повсюду—чыла вэрэ, чыла вэрлаштэ [цилӓ вӓрэ].

Повторение—пачаштарымаш [пачаш-пачаш ыштымӓш, тоштым сӓртымӓш].

Повторить—пачаштараш 2 [тоштым сӓраш].

Повторный—пачаштарымэ [тоштыш сӓрымы].

Повыдергать—шупшын луктын пытараш 2 [важгэ лыкташ].

Повышать--кӱзыкташ 2 (акым, йӱкым) [лӱлтӓш, кузыкташ].

Повыше—кӱшкырак.

Повышение—кӱзыктымаш.

Повязать—пидын шындаш 2 [пидӓш, йалшташ].

Повязка—пидыш.

Погадать—мужэд ончаш 2 [мужэдӓлӓш].

Погаснуть—йӧраш 2.

Погашение—тӱлымаш (парымым) [тӱлымӓшым йамдымаш, ыдырмаш].

Погибель—йоммаш [йаммаш].

Погибнуть—йомаш [йамаш].

Поглодать—нулталаш (луым) [ныымышталаш].

Поглотить—нэлаш 1 [нэлын колташ].

Поглощаемый—нэлман, нэлын шогымо [нэлӓш лимы].

Поглупеть—окмак лийаш, анра лийаш [ороды лиӓш, ородыш кэӓш].

Поглядывать—ончэдылаш 1 [анчылташ].

Погнуть—авуаш 2, тӱнгдаш 2 [ӓйэн шындӓш, ӓйӓлтӓш].

Поговорить—ойлэн налаш 1 [попалталаш].

Поговорка—калык-мут [тошты мары шайа].

Погода—йугата, кэчэ ваштальтыш [игэчы].

Поголовно—иктэ коддэ, вуй йыда [цилӓн].

Погонять—поктылаш 1 [покталташ].

Погоня—почэш поктымаш [шайыц поктымаш, ӓрымӓш].

Погореть—йӱлэн кайаш 2 [йылэн кэӓш].

Погорелец—йӱлышо [йылэн кэшы].

Погорелый—йӱлэн кайшэ [йылэн кэшы].

Погорячиться—ураланаш 2 [шыдэшкэн колташ].

Погостить—уна лийалаш 1 [хыналанаш, хыналаш].

Пограбить—изиш толаш (шупшын налаш) [кыраваш, шолышташ].

Погреб—нӧрӧп, нӧрэп [мӱгрэп].

Погребать—тойаш ? [колышым тайаш].

Погребение—тойымаш (колышым) [колышым тайымаш].

Погреметь—кӱдырталаш 1 [кыдыртӓлӓш].

Погреть—ырыкталаш 1 [ырыктӓлӓш].

Погрозить—сӧраш 2, лӱдыкташ 2 [крозаш, лӱдыктӓш].

Погром—пудыртыл толымаш [зорайымаш].

Погрубить — коштанланаш 2 [шӹдэштӓрӓш, тураш попэн пуаш].

Погрузить — вӹдыш чыкаш 2 [аралалаш, пашарэн шӹндӓш, вӹдӹш цикӓш].

Погулять—тӹрлукмыла коштын налаш 1 [каштылдалаш].

Погрустить—ойгыралаш 2 [ойхыралаш].

Погрызть—пурын ончаш 2 [пырын анчаш].

Погрязнуть—лавраш пижаш 1 [льӓвӹргӓлӓш].

Под—лӹвачын, йымач(ын) [лӹвӓцӹн, лӹвӓлнӹ].

Подавать—пуэдаш 2 [пуэн лийӓш].

Подавить—пызыралаш 1 [пӹзӹрӓлӓш].

Подавление — пызыралмаш [пӹзӹралмӓш].

Подавно—ойлымат ок кӹл [попашат ак кэл].

Подарить — пӧлӧкым (пэлэкӹм) пуаш 2, пӧлэклаш 2 [подаркам пуаш (костэнэцӹм)].

Подарок—пӧлӧк, пэлэк [подарка, костэнэц)].

Подать— пуаш 2.

Подать—йозак [лӹм-окса].

Подача—пумаш.

Подающий—пушо, пуэн шогышо.

Подбавить — йэшаралаш 1 [шукэмдӓш].

Подбегать—куржын мийаш 2 [кыргыж мийаш].

Подбелить—ӱмбач ошэмдаш 2 [ошэмдӓлӓш].

Подбитый—кыралтмэ [шин шӹндӹмӹ].

Подбить—кырэн шындаш 2 (пудам) [шин шӹндӓш].

Подбор — 1) кӧтэрма, 2) танаштыл налмаш [айырымы].

Подбрить—нӱжын шындаш 2 [нӹжӹн нӓлӓш].

Подбросить—намийэн шуаш 2 [шуэн мийаш, кӹшкӓш].

Подбрюшник — мӱшкыр-лӱвал (йымал) [мӹшкыр-лӹвӓл].

Подвал — пӧрт-йымал, йымал-вэр пӧрт-лӹвӓл].

Подведомственный—кыд-лӱвалнысэ, кыд-йымалнысэ [ышкэ кид лӹвӓлнӹшӹ, ышкэ анчымаш].

Подвергнуть—вэрэштараш 2 [попаздараш].

Подвернуть — пӱтыралаш 1 [сӓрӓлӓш, пӹтырӓлӓш].

Подвесить — сакалдаш 2 [сӓкӓлдӓлӓш].

Подвиг—чап-пашалдыш, чап-пашашуктыш [йажо пӓшӓшкӹ шомаш, лӹмлӹ пӓшӓ].

Подвигать—лишэмдылаш 1, чакэмдылаш 1 [тӓрвӓтӓлӓш, лишӹлэмдӓш].

Подвижной — тарванылшан [тӓрвӓтӓш лимӹ, тарвӓнӹлшӹ].

Подвинтить — винтылаш 2, виндылэн шындаш 2 [винтӹлэн шӹндӓш].

Подвинуть—изиш шӱкалаш 1 [шӹкӓлӓлӓш].

Подвить—йэшарэн пунаш 2 [уштарэн пынаш].

Подвластный — кид-йымалсэ [кид лӹвӓлнышӹ].

Подвода—ула [хыла].

Подводить — 1) вӱдэн намийаш 2, 2) олталэн вэрэштараш 2 [видэн мийаш].

Подвоз — шупшыктэн шолгымаш [шывштэн мимӹ].

Подворный список—кудо йэда ончыктымо нэргэлтыш [куды-вуй-лӹм сирӹш].

Подворотить—савурэн шогалдаш 2 [сӓрнӓлӹктӓш]

Подгадить — йӧрдымым ыштэн шуаш 2 [йӓрдымым ӹштӓш, локтылаш].

Подгибать—пӱгырташ 2, тодылаш 1 [пӱгырӓш, ӓйӓш].

Поддакивать — почэш кэлшэн ольаш 2 [паштэк кэлэсэн пуаш].

Поддевать—лӱвач удырал налаш 1 [лӹвӓц чиктӓш, ӓнӹрӓлтӓш].

Поддевка—шовыр [шавыр].

Подделывать — шойакла ышташ 2 [алталэн ӹштӓш].

Поддельный—шойакла ыштымэ, шойаклэ, шойакан [алталэн ӹштӹмӹ].

Поддергивать — шупшкэлылаш 1 [шывшэдылӓш, важ гыц лыкташ].

Поддержать—полшаш 2, кучаш 2, кучэн шолгаш 2 [кычалалаш].

Поддержка—полыш [палшымаш].

Подействовать — кумулландараш 2 [кэлэсэн анчыкташ].

Поделать — ыштылаш 1 [ыштылäлäш].

Поделиться — йолшымыла пуаш 2 [пайылалаш].

Поделом—ыштымыж вэрыч [ыштымыжы вэрц].

Поделочный—пашалан йöршö [пашäлäн йаршы].

Поденно—кэчэ-дэнэ, кэчылэн [кэчы дон]

Поденщик—кэчылэн ыштышэ [кэчы дон пашä ыштышы].

Подергивать--шупшкэдылаш 1 [шывшэдылаш].

Подержать—кучэн ончаш 2 [кычалал анчаш].

Подешеветь--шулдэшташ 1 [шулдэштäш].

Поджарить — изиш пуштылаш 2 [ыжаралаш].

Поджелудочный—мӱшкур пушто-йымалсэ [мышкыр-пушты лывäл].

Поджигание—тул пыштымаш [йылатымаш].

Поджидать—вучэн шолгаш 2 (шогаш) [вычалаш].

Поджимать—пызыралаш 1 [пызырäлäш].

Поджог—тул чыкымаш, пыштымаш [тыл пижыктымäш].

Подзадоривать--сырыктылаш 1 [шыдэштäраш, сотараш].

Подзывать—ӱжын кондаш 2, ӱжыкташ 2 [ӱжыкäлäш].

Подкараулить—ванэн кучаш 2 [йывырт оролэн сынцäш].

Подквасить—шопыкташ 2 [шапыкташ, шукташ].

Подкидывать — йэшарэн шуаш 2, кумакашкэ пум йэшарэн шуаш [кышкыкäлäш, шуалалаш].

Подкидыш—намийэн шумо аза [шуэн кодымы äзä].

Подкинуть — намийэн шуаш 2 [шуэн кодаш, шуэн колташ].

Подкладывать — йымак пышташ 2 [лывäк пиштäш].

Подклеить — йумач пыжыкташ, йымач пыжыкташ [пижыктэн шындäш].

Подкова — таган.

Подковать — таганлаш 2.

Подковообразный — таган гайэ [таган ганьы].

Подколотить — кырэн шындаш 2 [лывэц шин шындäш.]

Подкомиссия — изи комис [палшышы изи комис].

Подкопать — кӱнчэн пураш 2 [лывэц капайэн пыраш].

Подкрасить — ӱмбач чийалташ 2 [чиялтäлäш].

Подкрепить — пэнгыдэмдаш 2 [цаткыдэмдäлäш].

Подкрутить — пӱтырэн шындаш 2 [пытырэн шындäш].

Подкупать -- ӱмбак налэдаш 2 [окса дон ышкэ вэк сäраш].

Подкупной — ӱмбак налмэ [окса дон ышкэ вэк сäрымы].

Подле — воктэн [сага].

Подлежать — вэрэшташ 1, шолгаш 2, [вäрэштäш].

Подлепить — пижыктэн шындаш 2, йымач пижыкташ 2 [лывэц тышкэн шындäш, пижыктэн шындäш].

Подлететь — мийэн пэрнаш 2 [миэн тыктäш, сэпнäш].

Подлец — тӱсдымо, шӱргыдымо, пий шӱрго [хäртымы, намыстымы].

Подливать—йоктарэн шолгаш 2, ӱмбак йоктараш 2, йэшарэн йоктараш 2 [йоктарэн, тэмэн шалгаш].

Подлизать — нулэн эрыкташ 2 [нылэн нäлäш].

Подлинник — тӱнг возымо [тынгäлтмын сирыш].

Подлинно — чынак, кэрак [лачокок, кирок].

Подлинный —чынлэ, кэрлэ [лачокшы, кирокшы].

Пндлипать — йымач пижаш 1 [лывэц пижын сынцäш].

Подлог — онталэн ыштымаш [алталымаш].

Подложить — лӱвак (йымак) пышташ 2 [лывäк пиштäш].

Подломать—пудыртэн пураш 2. [пыдыртэн пыраш].

Подмазка — шӱрыш [шырäлмы].

Подмазывать — шӱркалаш 2 [шырыкäлäш].

Подманить — онталэн кондаш 2 [алталэн кандаш].

Подмасливать — ӱангдаш 2 [ӱäнгдäраш].

Подмахивать — лупшкэдылаш 1 [шалалтылаш].

Подмена — ваштaлдыш [ваштaлдыш (алтaлэн)].

Подмерзать — кылмэн шынчылаш 1 [кӹлмэн сӹнзӓш].

Подмерзнуть — кылмэн шынчаш 1 [кӹлмэн сӹнзӓш].

Подметать — ӱшташ 1 [ӹштӹлӓш].

Подметить — палэн налаш 1, палым ышташ 2 [пӓлӹм ӹштӓш, цаклаш].

Подметка — потош, потос [подмӧткӓ, подош].

Подмигнуть — пӱалаш 1, сымалташ 2 [сӹнцӓм кымалташ].

Подминать — йымакэ туржаш 1 [тырыж пышкыдэмдэн шӹндӓш].

Подмога — полыш [палшымаш, палшык, самыл].

Подмолодить — самырыкэмдаш 2 [ӹрвэзэмдӓш].

Подмокать — йымач нӧраш 2 [нӧртӓш].

Подмочить — йымач нӧрташ 2 [нӧртӓлӓлӓш].

Подмывать — йымач мушкаш 1. [мышкын колташ].

Поднадзорный — шэкшотан [оролымы, анчымы].

Поднебесный — пылӱмалнысэ [пӹлгом лӹвӓлнӹшӹ].

Поднимать — нӧлдаш 2 [лӱктӓш].

Подновить — уэмдаш 2.

Подножка — чарак, (йол-лӱвал) [йал лӹвӓл, ташкалмаш].

Подножье — йол-лӱвал [йал лӹвӓл].

Подносить — кондэн пуаш 2 [нӓлӹн миӓш].

Поднять — нӧлталаш 1, кӱзыкташ 2 [лӱктӓлаш].

Подобие — икгайылык [тӹдӹн цӹрэмӹ, тыды гань, иккань].

Подоблачный — пылӱмалнысэ [пӹл лӹвӓлнӹшӹ].

Подобно — гайэ, сэмын; **подобно ему** тудын сэмын [тӹгэнь, тыдӹ гань].

Подобранный — погэн налмэ, сэмынлымэ [айырэн погымы].

Подогревать — ырыктылаш 1 [ырӹктӓш, ливӹктӓш].

Пододвигать — лишкырак намийаш 2 [тӓрвӓтӹлӓш, лишэмдылӓш].

Пододвинуть — лишэмдаш 2 [тӓрвӓтӓш, лишэмдӓш].

Подождать — вучалаш 2 [вычалалаш].

Подозревать — шэкланаш 2, йолалаш 2 [машанаш, шанаш].

Подозрение — йала, шэк; шэм пийын кочшыжо, ош пийлан йолажэ [машанымаш, шанымаш].

Подозрительно — шэкланэн [машанэн анчымаш].

Подойти — лишэмаш 1 [миэн анчаш].

Подоконник — окна-ончыл [окньа лӹвӓл].

Подол — урвалдэ [тыгыр, анцыл пач].

Подолбить — локтынчалаш 1 [чӱчэн шӹндӓш].

Подольститься — порыйаш, мылгыжын йӧраш 2 [пурын кайын йарал лиӓш, чуаш].

Подопревать — кӱйаш 1 (могыр коклаштэ) [кӱӓш, прэйӓш].

Подорожать — шэргэшташ 1 [шэргэштӓш].

Подорожник — шаршудо [шӹл куштым шуды].

Подослать — йышт колдаш 2 [йывырт колташ].

Подоходный налог — налмэ окса кугытшым ончэн пыштымэ налог [пӓшӓ ӹштӹмӹм анчэн нӓлмӹ лӹм окса].

Подпарить — йымач кӱйыкташ 2 [кӱктӓлӓлӓш, паралтараш].

Подпевать — почэш мураш, мураш полшаш 2 [тыгӓлмӹ паштэк мыраш, мыраш палшаш].

Подпилить — йымач пӱчкылдаш 2 [пӹчкӹлдӓлӓш].

Подпилок — ӧгӧ, ӧгэ [подпилкӓ].

Подпирать — чараклаш 2 [тӹкӹлӓш, цӓрӓш].

Подписавший — кыд (кид) пыштышэ [кид пиштӹшӹ].

Подписать — кыд пышташ 2 [кид пиштӓш].

Подписка на газету — газэтлан возалтмаш [кид пиштӹш, сирӓлтымӓш].

Подписчик — газэт, журнал налшэ [казэтлан сирӓлтшӹ].

Подпись — кыд пыштымаш [кид пиштымӓш].

Подпоить — йӱктэн шкэ могырыш савураш 2 [йӱктэн ышкэ вэк сӓрӓш].

Подполье — пӧрт-лӱвал (йымал) [ӧлвӓл, пӧрт-лӹвӓл].

Подпольный — пӧрт-йымалсэ [ӧлвӓлнӹшы, пӧрт-лӹвӓлнӹшӹ].

Подпочвенный — рок-йымалсэ [рок лӹвӓлнӹшӹ].

Подпоясать — ӱшталташ 2 [ӹштал шӹндӓш].

Подправить — ачалаш 2 [тӧрлэн шӹндӓш].

Подпруга—мӱшкыр-йымал [мӹшкӹр лӹвӓл].

Подпускать — лишкэ намийаш 2 лишкӹ колташ].

Подражать — койдараш 2, вэсынлаышташ 2 [вэсӹлӓ ӹштӓш].

Подразделение — ойыртылмаш [айырыкалымаш].

Подразнить — онгаралаш 1, онгарталаш 1 [шӹдэштӓрӓлӓш, сотаралаш].

Подразумеваемый — ушышто кучымо [машанымы].

Подразумевать — ушышто кучаш 2 [машанаш].

Подразнивать — онгартылаш 1 [шӹдэштӓрӹкӓлӓш].

Подрастать — кушкын шогаш 2 [кушкын миӓш].

Подраться — кучэдал валаш 1 [миэдӓлӓш].

Подрез — пӱчмӧ вэр [пӹчмӹ вӓр].

Подрезать — йымач пӱчкаш 1 [пӹчкӹн налӓш, лӹвэц пӹчкӓш].

Подремать — нэралташ 2 [нэрӓлтӓлӓш].

Подробно—тыкымлэн, чӱпчынэн [ынгылдарэн, шайам шӓрэн].

Подробность — тыкымлык [ынгылдарымаш].

Подробный — тыкымлэ [ынгылдарыман].

Подровнять — тӧрэмдаш 2 [тӧрэмдӓш].

Подросток — кушкын шогышо [кушшы, ана].

Подрубать — йымач руаш 2 [роаш; роал шуаш].

Подруга – ӱдыр таҥ [ӹдыр тӓҥ].

Подружиться — йолташ лийаш 1 [тӓҥ лиӓш].

Подрумянивать — чэвэрташ 2 [цӹрэӓнгдӓрӓш].

Подрывать — йымакэ пургэдаш 1 [кӓрӓш; лош ныраш, лӹвэц ныргэдӓш].

Подряд—почэла; **подряд (работа)**—мучэ-паша [пачэлӓ; пӓшӓ ӹштӓш пырымаш].

Подрядить — тарлаш 2 [тӓрлӓш].

Подсадить — кӱзыктэн шындаш 2 [кузыктэн шӹндӓш].

Подсилка — вийандымаш [куатаҥдымаш] (мӱкшым маныт).

Подсинить — кандылаш 2 [кыловойэмдӓш].

Подсказывать — ойлымо лугыч калысылаш [шайа логӹч кэлэсӹмӓш].

Подскакивать — тӧрштылтэн мийаш [тӹргэштӹлӓш].

Подскоблить — нӱжын шындаш 2 [нӹжӹлдӓлӓш].

Подслушать — шыпак колышташ 1 [йывырт колышташ].

Подсматривать — шыпак ончэдаш 2 [йывырт анчылаш].

Подсмеиваться — йыштак воштылаш [йывырт йыраш].

Подсобить — полшалаш 1 [палшалаш].

Подсовывать — чыкэдылаш 1 [цикэдӹлӓш].

Подсолить — ӱмбач шинчалташ 2, шынчалтэлаш 1 [санцалталаш].

Подсолнечник — кэчышудо, кэчыйыр [кэчӹ нӱшмы вуй, тӹлӹзӹ].

Подставить — йымак шындаш 2 [лӹвӓк шӹндӓш].

Подставка — чарак [тӹкӹ].

Подставной — йымач шындымэ [тӹкӹлӹмӹ].

Подстерегать — эскэраш, ваҥаш 2 [оролыкалаш].

Подстилать — йымалан шараш 2 [шӓрӓш].

Подстилка — шартыш [шӓрӹш].

Подстрелить — лӱйэн налаш 1 [лӱэн колташ].

Подстригать — тӱрэмдаш 2 (ӱпым) [ӱпым, мижӹм тырэдӓш]

Подсудимый—йолалымэ (йэҥ) [суйышашлык].

Подсудность—йолалалтмаш [суйышлык].

Подсушить—кукшэмдаш [кошталаш].

Подсыпать — ӱмбач шаваш 2 [шӓвӓлӓш].

Подсыхать — кожланаш 2 [кошкалаш].

Подталкивать—шӱкалтылаш 1 [шыкэдылаш].

Подтаскивать — кондэдаш 2 [намалышташ].

Подтачивать—кошартылаш 1, ӱмбач шумаш 2 [пӹсэмдӓлӓш, кашарталаш, шымалалаш].

Подтвердить—йӧплаш 2 [лачок-маналш, аньэ].

Подтверждать—йӧплылаш 1 [лачок тэнгэ-манаш].

Подтверждение—йӧплымаш, йӧплык [лачок тэнгэ манмы].

Подтесать—локшыч шындаш 2 [локсынцал нӓлӓш].

Подтирать—ӱштэдаш 2 (ночкым) [начкым ӹштӹл нӓлӓш].

Подтопок—изи-конга [изи комака].

Подточить—кошарташ 2, ӱмбач шумаш 2 (кӱзым, товарым) [шымэн, кашартэн шӹндӓш].

Подтягивать—пэнгыдэмдылаш 1 [шывшыл цаткыдэмдӓлӓш].

Подтянуть—пэнгыдэмдаш 2 [шывшыл цаткыдэмдаш].

Подувать—пуалаш 1 [ӹфӹлӹкӓлӓш].

Подумать—шонэн ончаш 2, шоналташ 2 [шаналташ].

Подурнеть—уданаш 1 [ородонаш; худаэмӓш].

Подуть—пуалаш 1 [ӹфӹлӓлӓш].

Подучить—изиш туныкташ 2 [тымдалталаш].

Подушка—кӱпчык, мындэр [кӹпцӹк].

Подхватить—йымач кучаш 2, вочшым кучаш [1) кычэн нӓлӓш, 2) лывэц кычаш].

Подходить—лишкэ толаш 1 [лишкӹ миӓш].

Подходящий—кэлшышэ [йарал].

Подхомутник—йымал пӱат [амытина].

Подцепить—пижыкташ 2 [ыдырал пижӹктӓш].

Подчеркнуть—лӱвач удыралаш 1 [лывӓц ыдыралаш].

Подчистить—эрыктэн шындаш 2 [ирӹктӓлӓш].

Подчистка—эрыктымаш [ирӹктӹмӓш].

Подчищать—эрыктылаш 1 [ирӹктӹлӓш].

Подшибить—пэрэн шуаш 2, канвозыкташ 2 [пӓрэн шуаш, кэнвазыкташ].

Подшивка—ургыш [ыргыш, тэрвэн ыргыш].

Подшивка бумаг—кагазым почэла ургымаш [пумага ыргымаш].

Под'езд—капка-ончыл [капка-анцыл, амаса-анцыл].

Под'езжать—лишэмаш [лишэмӓш].

Под'ем—кӱзыктымаш [кузыктымаш].

Под'ехать—толын шуаш (имньэ дэнэ) [кыдал миӓш].

Под'итожить—чумырлаш 2 [цымырэмдӓш].

Под'отдел—пӧлка, кӹдэж, пӧлка ойыртыш [айыртэм кӹдэж].

Подыграть—полшыл шокташ 2 [палшэн шакташ].

Подымать—нӧлташ 2 [лӱлтӓлӓш, луктӓлӓш].

Подыскивать—кычалтылаш 1 [кӹчӓлтӹлӓш, кӹчӓлӓш].

Подышать—шӱлалташ 2 [шӱлӓлтӓш].

Пожалеть—чаманаш 2 [жӓлӓйӓш].

Пожаловать—пагалаш 2, жаплаш 2 [шӱдӓш, миӓш].

Пожалуй—ала-мо, толэшат ала-мо [тӹнгэ вэкӓт, тол].

Пожалуйста—кумылым ыштэ [пожалыста, хоть мада].

Пожарить—пуштылалаш 1 [кӱктӹлӓш, жарылаш].

Пожар—йӱлымаш [йылымаш].

Пожарный—тул-йӧрыктышо [тыл йӧртӹшӹ].

Пождать—вучалаш 1 [вычалаш].

Пожевать—йонгыжалаш 1, пураш 2 (пӱй дэнэ) [йангыжалаш, пырылалаш].

Пожелание—шонымаш [шанымаш].

Пожелать—ышкэ шонымым каласаш 2 [ӹшкэ шанымым кэлэсӓш].

Пожелтеть—нарынчангаш 1, оралгаш 2 [нарынцэмӓш].

Поженить—ватак-марийакым ышташ 2 [вӓтэш шокташ].

Пожертвовать—надырлаш, мамалаш 2 [такэш пуаш, жэртвӓм пуаш].

Пожизненно—колымэшкэ [колымэшкы].

Пожилой—илалшэ [ӹлӓлшӹ].

Пожиреть—койанаш 1 [шэлӓнгӓш, шӹлӹм шӹндӓш].

Пожитки—пого, погыш, ӱзгар [ӹлэн погым ӓдыр].

Пожить—илалаш 1 [ӹлӓлӓш].

Поза—тӱскойыш, сынкойыш [ӹшкэ сэмӹнь кӓп урдымаш].

Позабавить—эрмаклаш 2, модышлаш [мадыкталаш, сусуэмдӓлӓш].

Позаботиться—ончаш 2, кӱмыллаш 2, койланаш 2 [шаныкалаш, ойхырыкалаш].

Позавидовать—кӧранаш, кыжганаш 2 [йӓлым ужын кэрдтымы лиаш].

Позавтракать—эр кочкышым кочкаш [ир качкыш качкаш].

Позавчера—ончыл кэчэ, ончыгэчэ [анцыл-кэчы].

Позади—шэнгэлнэ, шэнгалнэ [шайылны].

Позаимствовать — кӱсын налаш 1 [кӱслаш, вэсы гыц нӓлаш].

Позапрошлый год — ончылий [анцыл-и].

Позапрятать—шылдылаш 1 [тайалтараш].

Позатыкать — кэрэдылаш 1 [тӹшкӹн шӹнцаш, кэрӹн шӹндаш].

Позвенеть—йонгралташ 2 [тьонгралт кэаш].

Позволение—эрыкым пумаш [йадмым пумаш, йштыктымаш].

Позволить — эрыкым пуаш 2 [йадмым пуаш, йштыкташ].

Позвонить—йынгырым рӱзалташ 2 [ырзэлаш (йынгылым)].

Позвоночник—тупрӱдӧ [туп-ырды].

Позднее—варарак [варарак, пачэшрак].

Поздний — вараш кодшо [варашы, пачыштышы].

Поздно—вараш кодын [вара, пачэш].

Поздороваться—сайласаш 2 [кыгырэт манаш, здоровойаш]

Поздороветь—таза лийаш 1, тазанаш 1 [тазаланаш, цаткыдэмаш].

Поздравить—кутлаш 2 [пурым шанаш].

Поздравление — кутлымаш [пурым шанымаш].

Позевать—ушташ 1 [омэшташ].

Позеленеть—ужаргаш 2 [ыжаргалаш].

Поземельный—мыландэ пашан [мӱландӹ пашан].

Позже—варарак [варарак, пачэшрак].

Позировать — сынлылаш 2, тӱслылаш 2 [возышым, шудымым йштрал айынылаш].

Позиция—вэр (сарыштэ), скрэпкакылыштэ, кугужаныш пашаштэ [вар шиэдалаш айырым вӹр].

Позлиться—изиш сыраш 2 [шыдэшкалаш].

Познакомить—палдараш 2 [палдарӓш, икты-вэсым палыкташ].

Познание—шинчымаш [сынцымаш].

Познать—палаш 2, палэн налаш 1 [палэн нӓлаш].

Позолотить—шӧртньылаш 2 [шӧртньэмдаш].

Позор—кугу вожылмаш, намыс [намыс].

Позорить – намысландараш 2, вожылмашыш пурташ [намысландараш, йардымым йшташ].

Поиграть—модалаш [мадылдалаш].

Поименовать—лӱмдаш 2 [лымдаш].

Поимущественный налог — погым ончэн пыштымэ налог [улы анчэн нӓлмы (йштымы) налог].

Поиски—кычалтылмаш [кычалмаш].

Поискать—кычал ончаш 2 [кычалалаш].

Поить –йӱкташ 2 [йукташ].

Поймать—кучэн налаш [кычаш].

Пойти—кайаш [кэаш].

Пока—кызытэш [кызытэш].

Показ—ончыктымаш [анчыктымаш].

Показание — ваш-муг (йодмылан) [ончыктылтыш].

Показатель—ончыктышо [анчыктышы].

Показать—ончыкташ 2 [анчыкташ].

Показываемый—ончыктымо [анчыктымы].

Показывание—ончыктымаш [анчыктылмаш, ажэдмаш].

Покамест — кызытэш [кызытэш].

Покарать—порволыкташ 2, орлыкым шукташ 2, шудышым шукташ 2 [орлыкэш шокташ, ужыкташ].

Покараулить—оролэн ончаш 2 [оролалаш].

Покатать—йӧркалаш 2, мунчалгыкташ 2 (курык гыч) [йӧркалаш, мадыкташ [изи-тырэш)].

Покатить—пӧртыктэн колдаш 2 [кыргышгэн колташ].

Покато — йожэк, йоштэк, тайылын [тайылан, ӱлэшан].

Покатый—тайыл [тайыл, ӱлэш].

Покачать—рӱшалаш (азам), рӱзэн ончаш 2 [рывшатташ, ырзалташ].

Покачивать—рӱзалтылаш 1, лӱнгыктылаш 1 [рывшыкалаш].

Покашливать—кокыралдылаш 1 [кахырыкалаш, кахыралаш].

Покашлять—кокыралдаш 2 [кахрэн шӹндӓш].

Покаяться—касараш 2, ӧкынаш 2 [цурэйӓш].

Покидать—кышкэн пытараш 2, кышкылдаш [кӹшкэн шуаш].

Покой—эркэ, каньылтыш, эрык, тымык [тыр, ирӹк].

Покойно — тымыкын [тырын, ирӹкӹн].

Покойный—колышо (йын) [колышы (эдэм)].

Поколебать — тарваталаш 1, ӧрыктараш 2 [сӹнгэн лиӓш].

Поколение—тукым, нӓсыл [шачыш].

Поколоть—шэлышташ 1, изиш шэлышташ 1 [шэлыштӓлӓш].

Покончeнный — йӧршэш пытарымэ [пытӓрымы].

Покончить—йӧршэш пытараш 2 [пытӓрӓш].

Покопать — кӧргынчалдаш, кӧргыч ончаш 2 [копайалаш].

Покоритель—сэнгышэ, пагындарышэ [сӹнгӹшы].

Покормить—пукшалаш 1 [пукшалталаш].

Покорно — ваш-шогыдэ, каршыдэ, вуйсакэн, вуйпуэн [вуй сӓкэн, вуй пуэн, ирӹк пуэн].

Покорность — каршыдымаш, вуйсакымаш [вуй сӓкӹмӓш].

Покоробить—курмужташ 2 [кадӹртӓш, какльарташ].

Покос—солымаш, олык [салым кишӓ (покос)].

Покосить—изиш солаш 2, солэн ончаш 2 [салалталаш].

Покража — шолыштмаш [шолыштмаш].

Покрасить—изиш чийалташ [чиялтӓлӓш].

Покрасоваться—моторын койылаш 1 [цэвэрын кайэш].

Покривить—кагырталаш 1 [пылзэлӓндӓрӓш].

Покрикивать—кычкыралаш 1 [саслыкалаш].

Покричать—изиш кычкыраш 2 [саслалташ].

Покров—лэвэдыш [лэвӓш, лэвэдӹш].

Покровитель – аралышэ, аралэн шолгышо [пэрэгӹшы, лэвэдшы].

Покрой—шулыш, шултыш пӱчкэдыш [пӹчкэдэн лыкмы лаштык, шулыш].

Покручиниться—ойгыралаш 1 [ойхыралаш].

Покрывало—лэвэдыш [лэвӓш, лэвэдӹш].

Покрытый—лэвэдмэ [лэвэдмы].

Покрышка—лэвэдыш, пэтыртыш [лэвӓш].

Покупать—налэдаш 2 [налыкалӓш].

Покупка—налмэ (сату) [нӓлмы].

Покупной—налман (сату) [нӓлмы].

Покупщик—налшэ [нӓлшы].

Покурить—шупшалаш 1 (тамакым) [шывшылаш (тавакым)].

Покусать—пурлын ончаш 2, пырлэдаш 2 [пырылалаш].

Покушение — тушман ышташ тӧчымаш [худа ыштӓш цацымаш].

Пол—кӱвар [сэдырӓ].

Пола—урвалдэ [выргэм пач].

Поладить—кэлшаш 2 [туры лиӓш].

Полати — сӧлдыра ӱмбал, сэндыра [платьа вылвӓл].

Полаять — опталдаш 2 (пий опта) [опталташ (пилӓ)].

Полба—вистэ [полвы, вишты].

Полгода—пэлий (жап) [пэл-и].

Полголоса—пэлйӱк [пэл йук].

Полдюжины — кудыт, куд наста [кудыт (пэлйужын)].

Поле - нур, пасу [ныр].

Полеводство—нур паша ыштэн илымаш [ныр нӓшӓ ыштэн ылымӓш].

Полевой—нурын, пасун [нырын].

Полегоньку—эркын, ольан, куштылгыракын [ольэнрӓк].

Полегче — эркынрак [ольэнрӓкӹн, куштылгырак].

Полегчить—куштылэмдаш 2[куштылташ].

Полежать—кийалдаш 2 [киялӓлӓш].

Полезно—асу, пайдалэ [йарал, кэрӓл].

Полезность—асулык, пайдалык [йараллык, кэрӓллыӹк].

Полелеять—нэчкышталдаш 1 [нэчкэштӓрӓш].

Полемика—ӱчашымаш [выцӓшымӓш, ик гӓнӓ иктын сирымым йарыктыдымаш].

Полемическая литература—ӱчашэн возымаш.

Поленница—пу-артана.
Полено—пу-комыльа [пу маклака].
Полет—чонҥэштымаш [чонҥэштӹмӓш].
Полетать—чонҥэшталаш 1 [чонҥэштӹлӓш].
Полечить—эмлалаш 1 [тӧрлӓтӓш, парэмдӓш].
Полжизни—пэлкурым, пэлӱмыр [пэлкурым].
Ползание — нушмаш [шӹдӹрнӹмӓш, авальанымаш].
Ползком—нушкын [шӹдӹрнэн, мӹшкӹрӹн, авальанэн].
Ползун—нушшо [мӹшкӹрӹн шӹдӹрнӹшӹ, авальанышы].
Ползучий—нушшан [шӹдӹрнӹшӹ].
Полиандрия—шуко марий дэн илымэ шот [шукы марыдон ӹлӹмӓш].
Поливать—шавэдаш (вӱдым) 2 [вӹд кӹшкӓш].
Полигамия — шуко ватэ кучымаш [шукы вӓтӹ дон ӹлӹмӓш].
Полиглот — шуко йылмым шинчышэ [шукы йӹлмӹдон попэн мыштышы].
Полигон — имньэ кудылыштыктымэ вэр [шукы оголан; пушка дон лӱӓш тымдым вӓр].
Полиграфическое производство—кнагам савыктымэ паша (тӱрлыжат) [книгӓ пэцӓтлӹм пӓшӓ].
Полиграфия—шуко шотын савыктымаш [шукы йӹлмӹлӓн йарал пэцӓтлӹм буква-влӓ].
Полизать — нулэдаш 2 [нылэн нӓлӓш].
Полип—нэрпанга, нэр кӧргэш кушшо [нэр цэр].
Политеизм—шуко йумылан иньанымаш [шукы йымылан ӹньӓнӹмӓш, ыдылмаш].
Политехник—шукартыкан [кид пӓша виктараш тымэнь лӓкшӹ].
Политехника — шукартыклык [кид пӓшӓ виктӓрӓш тымэньмӓш].
Политехнический—шукартыкан [шукы йиш пӓшӓм нӓлӓш тымдым кого школ].
Политик — закон виктаркалышэ [закон виктарэн мыштышы].
Политика—закон виктыш [закон виктӓрӓш тымдымаш].
Политическая экономия — калык озанлык паша вийнымэ законым тунэммэ шанчэ [халык хозанлык гишӓн тымдымаш].
Политически — закон виктарымыла [закон виктӓрӹмлӓ].
Политический—закон виктышан [закон виктӓрӹшӓн].
Политичный — чойан моштэн ойлышан [мыштышы, йойы].
Политура—лакчийа [лакы чиӓ].
Полить—шаваш 2 [вӹд кӹшкӓш].
Полк—тӱча [волкы (салтакын), салтак цуца[.
Полка--онга-умбал [лоца, пӧльцӓ вӹлвӓл].
Полиция—пойан эрыкым, погым оролышо [кугижӓнӹшӹ кӧргӹштӹ пайанлан йрӹкӹм пушы, пурлыкым оролышы-влӓ].
Полминуты—пэлминут (жап).
Полнеть — тырлаш 2, кӱжгэмаш 1 [кӹжгэмӓш, тазаланаш, ӧрдӓш].
Полнокровие — вӱрнугыдылык, тычмаш вӱрлык [шукы вӹрӓн лимӓш].
Полнокровный—нугудо вӱран, тичмаш вӱран [шукы вӹрӓн].
Полнолицый — тычмаш шӱрго-вылышан [таза шӹргӹ-пӹлӹшӓн].
Полнолуние—тычмаш тылчэ [тӹлзӹвуй].
Полномочие — ӱшанчык [ыньанэн колтымаш].
Полномочный — ӱшанчыкан [ӹньӓнэн колтымы].
Полнота—тычмашлык [циц, туры].
Полнощекий—тичмаш шӱрган [таза шӹргӓн].
Полный—тичмаш [таза, тӹрдон, цицок].
Половик—кӱвар шарыш [сэдӹрӓ шӓрӹш].
Половина—пэлэ [пэлӹ].
Половица—кӱвар онга [сэдӹрӓ анга].
Половой—кӱварын, кӱварлӹк [сэдӹрӓн (лык)].
Полог — шынгалык [шӹнгӓлык, шатыр].
Положение — паша ончыктыш [ан чыктыш ылмаш].
Положим—пыштэн, каласэн ончэна [пиштэнӓ].
Положительно — рашынак, пытарэнак [сэмӹнь йаралын].
Положить—пышташ 2 [пиштӓш].
Полом—пудырго [пыдыргы].

Поломать — пудырталаш [пыдырталаш].

Полоса—анга [ӓнгӓ].

Полосатый—корнап.

Полоскание—шӱйалдымаш [шӱӓлтымӓш].

Полоскательница—мушкылдыш (шӱалдыш) атэ [шӱӓлтым оптым ӓты].

Полоскать—шӱйалдаш [шӱалтӓш].

Полость—кӧргӧ [понгыш].

Полотенце — шӱргӧшовыч, шӱргӱштыш [шыргым савыц].

Полотно —выньэр, кыльаш [мыньэр].

Полоть—сомлаш 2 [самлаш].

Полоумие — пэлуш [пэлыш, ородаксилтӓк].

Полуведерный—пэлвэдран [пэлвэдырӓн].

Полугнилой—пэлэ-шӱшӧ.

Полуграмотный—пэлэ тунэмшэ, тунэм шудымо [пэлэ лыдын, сирэн мыштышы].

Полугрань — пэлэтӱр, пэлэшӧр [пэлшӧр].

Полугривка—пэлорша, пэлоржа [пэларжа].

Полуденный--кэчывалсэ [кэчывӓлӓн].

Полудикарь — пэлэир [пэл-дикарь, ир эдэм].

Полудить—лэвыктэн пыжыкталаш 1 [шырӓтэн пижыктӓш (луйаш)].

Полудоля — пэлпай, пэлужаш [пэлпай].

Полузнание—пэлэ шинчымаш, пэлэ палымаш [пэлэ-дурэ сынцымӓш].

Полукафтан — пӱрэман мыжэр [мыжӓр, пӧрэмӓн мыжӓр].

Полукруг—пэлтыртыш [тыртыш].

Полукруглый — пэлтыртышан [пэлтыртышан].

Полумера--пэлвиса, пэлйӧн [пэл-виса, пэлэ-дурэ йӧн].

Полумертвый — пэлэ-колышо [пэлэколышы].

Полумесяц—пэлтылчэ [пэл-тылзы].

Полумрак—рӱмбалгэ, рӱп [рымӓлгы].

Полунагой — пэлэ-чара [пэлэ-цӓрӓн].

Полуночник — йӱдым коштшо, йуд коштшо [йыдым каштшы].

Полуоборот—пэлсавыртыш [пэл-сӓрпӓлтыш].

Полуовальный - пэлчуйака [пэлэ-кужикі тыртышла].

Полуодетый—пэлэ-чийшэ [пэлэ-чиктымы].

Полуодичалый — пэлэ-кайыкланышэ [эдэм влӓдоц шылӓш тынгӓлшы].

Полуокаменелый — пэлэ тӱнгшӧ пэлэ-кӱйангшэ, [пэлэ-тынгшы].

Полуокружность — пэлтыртыш [пэлы-тыртыш йырвӓш].

Полуосвещение — пэлэ-волгалдарыш [пэлэ-сотэмдӓрымӓш].

Полуостров—кум могыр вӱд авырыман млaндэ пуштып [кым монгыргыцын выд дон ӓримы мӱлӓнды, сирйал].

Полуоткрытый—пэлэ-виш, пэлэ-почмо [пэлэ пачмы].

Полуоткрыть—пэлэ-вишкодаш 2, пэлэ-почаш 1 [пэлэ-пачаш].

Полупрозрачный—пэлэ йандар, пэлэ вошт койшан [пэлэ-дурэ вашт кайшы, шыжгӓтӓн кайшы].

Полупроцент — пэлослам [пэл процэнт].

Полупьяный — пэлэ-йӱшӧ [пэлэ-йӱкшы, хырӓлшы].

Полусапоги—изи кэм [изи, кытык кэм].

Полусвет—пэлэ-волгыдо [пэлэ-соты],

Полусонный—омо-йуан, лугыч (пэлэ)-оман, нэрэн шипчышэ [ом пышан, пэлэ-амалышы].

Полустан—пэлстан.

Полусфера — пэл-йырйуж [пэл-пылгом йыр (воздух)].

Полутень—пэлэ-ӱмыл [пэл-ымыл].

Полутон—пэлйӱк [пэл-йук, пэлтон].

Полуторный—мужырат-пэлан [иктакпэлӓкӓн].

Получатель—налшэ, кидыш налшэ [нӓлшы, кидыш нӓлшы].

Получка—налмаш [нӓлмӓш].

Полушаг—пэлошкыл [пэлашкыл].

Полушарие — пэлшар, пэлйыртыртыш [пэл-сӓндӓлык, пэл-мындыра].

Полушерстяной — мэжйӧршан, пэлэмэжан [пэлэ-мижӓн, мижйаршан].

Полушка—когыр, пэлур [пэлкопэк].

Полуштоф—пэлыштоп [пэлштоп, полштоп].

Полушубок—пӱрэман ужга [пинжӓклӓ ыжга, порэман ыжга].

Полуярус—пэлпачаш.

Полцены—пэлак.

Полчище—кугу тӱшка [кого волкы, шӹкш гӓнь халык].

Полый—кӧрган.

Полымя—тулйолкын, тулора [тылсолым].

Полынь—арым-шудо [шоды шуды, полин].

Полысеть—чара вуйанаш 1, чаранаш 1 [цӓрӓ лэпкӓн лиäш].

Польза—пайда [лишӹы, улы лимӹ, париш].

Пользование архивными материалами—оссэр ӱзгарым кучылтмаш [тошты пумага-влак кычылтмаш].

Пользоваться—кучылдаш 1 [кычылташ].

Польстить—мылыгыжаш 1, пылыгыжаш 1 [чуаш].

Полюбить—йӧраташ 2 [йараташ].

Полюбовно—йӧратэн, кэлшэн [йаратэн, шӱмӹн].

Полюбоваться—куаналаш 1, йӧратэн ончаш 2, куанэн ончаш 2 [йаратэн анчалаш].

Полюбопытствовать—изиш палаш тӧчалаш 1 [сӹнзэн колын пӓлэн нӓлäш].

Полюсы—1) шӱдыр-мучашла, чумраш ӱзгарын шӱдыр-мучашлажэ; 2) магнитын, тулэнгэрын ик тӱрлӧ мучашыжэ; 3) кок кончышын кок мучашыжэ [сӓндӓлӹк сӓрнӹмӹ шаным шӹдӹрӹн мычаш вӓрвлӓ].

Полюсный—мучаш-шотан [вäш мэлӹн].

Поляна—изи нур (чодра кӧргышто) [изи ныр, йонгы вӓр].

Полярный—йӱд-вэлсэ [вäш мэлын, польус донышы].

Помазать—шӱралдаш 2 [шӹрӓлтӓлäш].

Помакивать—чыкалдылаш 1 [тэмдäл нӧртäш].

Помаленьку—изиракын, изин-изин [изирäкӹн].

Помарать—изиш лавырташ 2, изиш амырташ [льäвӹртӓлäш].

Помарка—изи амыртыш [льäвӹртӹш тамка].

Помаслить—изиш ӱйандаш 2 [ӱйндäлäш].

Помахать—изиш лушылаш 1, лушалаш 1 [шалалташ].

Помахивать—коклан лушкэдылаш 1 [шалалтылаш].

Помедлить—эркындараш 2 [ольээмдäш, йываташ].

Помелеть—тальакамаш 1, куакшэмаш 1 [коашэмäш].

Помело—помыла, мэтэрка [камака, мэтэлка].

Поменьше—изиракын, изирак.

Поменяться—вашталдаш 2 [вашталтылаш].

Помереть—колаш 2, колэн колташ 2.

Пометить—висалдаш 2 [висӓлтäш].

Померещиться—шынчалан койаш 1, укэжат улыла койаш 1 [сӹнзäэш кайаш, укэжок улыла чучаш].

Помесь—варымэ, вартыш [йарымы].

Помесячно—тылчэ йэшын, тылчэ вуйа, тылчылэн [тӹлӹзӹ йӹдэ].

Пометка—палэ [пӓлӹ].

Пометить—палым ышташ 2, палэмдаш 2 [пӓлӹм ӹштäш].

Помеха—чактартыш [äптӹртӹш].

Помечтать—лийдымашым шоналдаш [литымӹм шаналташ].

Помешанный—ушыжо кайшэ [ышкӹц кэшӹ].

Помещение архива—оссэр вэр [тошты пумага оптым пӧрт].

Помигать—кумалдалаш 1 (шинчам) [сынзäм кымалташ].

Помиловать—чаманаш 2, кудалташ 2 [мäлäйäш, ирӹкӹм пуаш].

Помимо—посна [тӹдӹ гӹц пасна].

Поминание—уштымаш [äшӹндӓрӹмäш].

Помирать—колаш 2.

Помолодеть—ырвэзэмаш 1 [ӹрвэзэмäш].

Помолотить—шийалаш 1 [кӹлтэм шилдäлäш].

Помолчать—шып лийалаш (ныртлан) [йӹмаш, йук лыктэ].

Поморгать—кумалдаш 2 [сӹнзäм кымалташ].

Поморосить—шыжалаш [шӹжлаш (йур)].

Поморщить—куптыраш 1 [кыптырташ].

Помост—пасма, пашма (вӱдыштӧ) [кӹвэр].

Помотать—мундырталаш 1 [мындырталаш, йалдалалаш].

Помочь—ӱма, вима.

Помочить — нӧрталаш 1 [нӧртӓлӓш].
Помошенничать—куклалаш 1, изиш олталаш 2 [худа пӓшӓм ыштӓлӓлӓш, алталалаш].
Помощь — полыш [палшымаш, вимӓ, олха].
Помучить—изиш орландараш 2 [мутьалалаш, орландараш, зорайалаш].
Помчать — тӧргӧн (кудал) колдаш 2 [тӧргӧштэн кыдалӓш, тыргэштэн кыдалаш].
Помыть — мушкалаш 1, мушкаш 1 [мышкылдалаш].
Помычать — ломыжалаш 1 [лавыжалаш].
Помышлять—шонэдаш 2, шонкалаш 2 [шанаштылаш].
Помянуть—ушыш кондаш 2 [ӓшӹндӓрӓш, кодылаш].
Помять — турталаш 1, туржын шиндаш 2 [тулаш, тырыжаш].
Понос — пушкэдыш [пышкэдӹш].
Понтон — коштшо кӱвар [постарым кӹвэр].
Понятые—ужын шогышо-влак [ужын шалгышы-влӓ].
Попробовать—ыштэн ончаш 2 [ыштэн анчаш].
Популяризация — куштылгын возымаш, куштылдымаш [цилӓлӓн ынылаш лижӹманын сирмӓш куштылтымаш].
Популярный — куштылдымо, ынлаш лийшэ [цилӓлан ынылаш лимӹлӓ сирӹмӹ].
Пороек — почэш мӱкш-игэ, игыпоч [пачэш кодшы, изи, мӱкш ыгыршы].
Порт—паракот (карап) шогалмэ вэр [караплы шагалмы вӓр].
Портативный — каньылын нумалын коштыктымаш [кӹшӓнэш кандышташ лимӹ].
Портфель — книга калта [пумага намалыштмы шарга тӓпнӓк].
Порча — пужык, пужымаш [локтымаш, локтылмаш].
Порядок регистраций—палэ нэргэлтыш, палэ радам [пачэлӓ пӓлӓш сирӹмӹ].
Посев — ӱдымаш.
Поседеть — чалэмаш 1 [лудэмӓш, ошэмӓш].
Поселок — йал, почэнга [изи сола, кочинга].
Посетитель — толшо, толын кайшэ [толшы, толын кэшы, толшо-мийшэ].
Посещать — пурэдэн коштэдаш 2 [ужаш ыраш, пырэн кашташ].
Посеять — ӱдаш 2.
Поскребки — нӱжыкла (руаш пундашла) [ныжмы, ыдырымы].
Посланник—колдымо (йын) [колтым эдэм].
Посланный — колдымо [колтымы].
После — вара, варарак.
Послед — сӱвӧ.
Последки—пытартыш, вараш кодшо [кодшы, вэлык, тун].
Последний — эн варасэ, паштэнгысэ [варашы, пачэш кодшы].
Последование — кышалтылмаш [паштэк кэмы].
Последователь — вэсын корно дэн кайшэ (ыштышэ) [паштэк кэшы].
Последовательно — рад дэн, нэргэлтылын [пачэлӓ-пачэлӓ].
Последовательность—нэргэлтылмаш [пачэлӓ ыштымаш].
Последовать — почэш кайаш 2 [паштэк ыштӓш, кэӓш].
Последок — кодшо, пытартыш [кодшы, пытартыш].
Последствие—почэш лэктыш [вара, паштэк лимӓш].
Последующий — варасэ [тыдыгӹц варашы].
Последыш — почэш лэкшэ [почкӹц лӓкшы лишы, шачшы].
Послезавтра — кумышто, эрла дэч вэсь кэчын [вэсиогодым, кымышты].
Послебеденный — кэчывал дэч варасэ [кэчывалгӹц варашы].
Послесловие—почэш каласымэ [шамак паштэк кэлэсӹмӹ].
Пословица—тошмо кӱчык мут [тошты шамак].
Послужить—мут колышташ [шамак колышташ, служаш, пашаштӹ шалгаш].
Послушание — колыштмаш [шамак колыштмаш].
Послушать — колышташ 1, колышташ 1, колышталаш 1.
Послушно — колыштын.
Послушный — колыштшан, кӧндам [шамак колыштшы]
Посмелее — чолганрак, тоштынрак [лӱддэок].

Посмертный — колымо дэч варасэ [колымгыц варашы].

Посмешить — изиш воштылташ 2 [ваштылталаш].

Посмеяться — воштылалаш 1 [ваштылалаш].

Посмотреть — ончалаш [анчалаш].

Пособие — полшымаш, полыш [палшымаш].

Пособить — полшаш 2 [палшаш].

Пособник — полышкалышэ [палышкалышы].

Посовать — чыкэдылаш 1, шӱшкэдылаш 1 [цикэдылäш].

Посоветовать—канаш пуаш 1 [ыш пуаш].

Посол—колдымо йыҥ [колтым эдэм].

Посольство — мут кучымыла колтымаш [вэс кугижäшлыш шамак кычаш колтымаш].

Посох — тойа [панды].

Поспать — малалдаш 2 [амалалаш].

Поспеть — шуаш, мийэн шуаш 1 [миэн шоаш, поспэиäш].

Поспешно — содорын, вашкэн [талашэн, пӹсӹрäкӹн].

Поспешный — вашкышан [талашышы, пӹсӹ].

Поспорить — ӱчашалаш 1 [йуклаиалаш, вӹцäшäш].

Посреди — покшэлнэ [покшалны].

Посредник — коклазэ [лоштышы].

Посредничать — коклам кошташ 1 [покшалны ыштäш].

Посреднический — коклаш коштшан [покшалны ыштӹм пäшä].

Посредничество — коклам коштмаш [покшалны лошты каштмаш].

Посредственность — тыглай шот [йäл кытла поратка].

Посредством — полшымо дэн [тӹдӹ гач].

Поссорить—вурсэдылыкташ 2 [вырсэдäлыктäш].

Пост — оролэн шогымо вэр [оролэн шалгым вäр].

Поставить — шындаш 2 [шӹндäш].

Постановить — пунчал шындаш 2 [пынзалаш, шӹндäш].

Постановка — шындымаш [шӹндымäш].

Постановление — пунчалмаш [пынзалмаш].

Постареть—шонгэмаш 1 [шонгэмäш].

Постараться — тыршаш 2, тӱльаиаш 2, толашаш 2 [талашалаш, цацаш].

Постатейно — лудышын - лудышын [лыдышын - лыдышын].

Постель — малмэ вэр, вакшыш [амалым вäр].

Постепенно — ольан - ольын, лиймэ сэмын [ольэн - ольэн, лимӹ сэмӹнь].

Постеречь—оролэн ончаш 2, ванаш 2 [оролалаш].

Постигнуть — палэн налаш 1 [пäлэп шоаш].

Постижимость—ыҥлэн шумаш[ыҥылэн шомаш].

Постижимый — ыҥлэн шуман [ыҥылэн шоман].

Постилка — вакшыш, шарыш [шäрӹш].

Постлать — вакшаш 1, шараш 2 [шäрäш].

Постный—пӱту шотан, пӱтуло [ӱтӹмӹ].

Постой — 1, шого, шогал, 2 чарнымэ вэр [шагал, шалгы].

Посторониться — коранаш 1 [ӧрдӹш каранаш].

Посторонний — ӧрдыж йыҥ [ӧрдыж эдэм].

Постоялец — (илаш) шогалшэ, илышэ [ӹлäш пырышы].

Постоянно — эрэ, чарӹдэ [со, тытыштымы, топлот].

Постоянный—эрэ, тутыш [со икгань].

Постоянный капитал — эрэ кучылтмо окса; погылан, завот - павриклан пытарымэ окса [тӹн окса].

Постоянство — тутышлык [тытыштымы, икгань].

Постоять—шогалдаш 2, вучалдаш 2 [шалгалаш].

Пострадать — орланаш 2, чыташ 2 [орлык ужаш, йасыланаш].

Постранично — лостыкын - лостыкын [страница дон].

Постращать — изиш лӱдыкташ 2 [лӱдыктäлäш].

Пострел, постреленок — орамбай [йӹвш, пӹсы ырвэзы].

Пострелять — лӱйкалаш 2, [лӱэн колташ].

Построгать—изиш пужараш 2 [пыжаралаш].

Построение — ыштымаш, ыштымэ [ыштэн шӹндӹмäш].

Построить—ыштэн шындаш 2 [ӹштэн шӹндäш].

Постройка—оралдэ [ӹлӹш].

Построчно—корно дэн [сирӹм корны дон].

Пост-скриптум—P. S.—возымо почэш, В. П. [сирмаш пачэш сиралтӹмäш].

Постряпать—кӱйэшталаш 1, кӱйыкталаш 1 [куэштäлäш].

Постукивать—кыркэдылаш 1, шӱкалдылаш 1 [шиäш тӱҥалтäлäш].

Поступать—вэрыш пурэдаш 2, пашаш пурэдаш 2 [вäрӹшкӹ пыраш, пäшäшкӹ пыраш].

Поступить—вэрыш пураш 2, пашаш пураш 2 [вäрӹшкӹ, пäшäшкӹ пыраш].

Поступление—пурымаш; шогалмаш [вäрӹшкӹ шагалмаш].

Поступок—(ӹштымэ) паша [ӹштӹмӹ пäшä, кайыш].

Постучать—тӱкалдаш 2 [сэвäлäш].

Постыдно—вожылмашын [намысланэн важылын].

Постылый—йӱкшымӧ [йäҥ ӱкшӹмӹ].

Посуда—атэ-шӧр [äтӹдэр].

Посудина—атэ [кого äтӹ].

Посудить—ольэн налаш 1, ольаш 2 [йäлӹм попаш].

Посул—сомыл ыштымэ, сӧрымаш, сук [сӧрӹмäш, суйаш].

Посулить—сӧраш 2.

Посуточно—сутка йыда [сутка дон].

Посуху—кукшыдэн [кукшы дон].

Посушить—изиш кошташ 1 [кошталташ].

Посчасливиться—пӱйал тура лийаш 1 [цäшäн, пийäлäн лилдäлäш].

Посчитать—шотлэн налаш 1 [лыдын, шотлэн нäлäш].

Посылать—колтэдаш 2 [колташ].

Посылка—колдымо, колтыш [колтымы]; **п.-с об'явленной ценностью**—ак ончыктыман колтыш.

Посылочный—колдыман [колтымын].

Посыльный—колдымо йыҥ [колтым эдэм].

Посыпать—шавалдаш 2 [шäвäлтäш].

Посыпка—шавыш [шäвӹш, посыпка].

Посягать—ышташ тӧчаш 2 [ӹштäш талашаш].

Пот—пӱжвӱд [пӱжвӹд].

Потаить—тойаш 2, шылдаш 2 [тайалташ, шӹлташ].

Потайной—шылтыман [шӹлтӹмäн].

Потакальщик—тэмлышэ [аздарышы, пытакайышы].

Потакать—тулдылаш 1, ылдырташ 2—сэмäлäш, пытакайаш].

Поталкивать—тӱкалтылаш 1 [тӹкэдӹлäш].

Потанцевать—кушталдаш 2, кушталташ 2 [кушталташ].

Потаскать—нумалтылаш 1 [намалалаш].

Потасовка—кыралтымаш [шиэдäлмäш, пыргэтмäш].

Потачка—ылдыртымаш [сэмäлӹмäш].

Потащить—шӱдрэн наҥгайш 2, нумал кайаш 2 [шӹдӹртэн нäҥэäш, намал нäҥэäш].

Потемнеть—пычкэмышалдаш 1 [пӹццэмӹшäлтäш].

Потенциальный—кӧргӧ вий [кӧргӹ куат (силä)].

Потенция—койдымо кӧргӧ вий [кӧргӹ, вӹкӹ анчыктыдымы куат].

Потеребить—шупшкэдаш 2, чывышталаш 1 [кӹрӹлдäлäш].

Потереть—йыгалаш 1 [шӹркäлäш].

Потерпеть—чыталаш 1, туркалаш 1 [цӹтäлäлäш, тырхалаш].

Потеря—йомдарымаш [йамдымаш].

Потерять—йомдараш 2 [йамдаш].

Потише—эркынрак [ольэнрäк].

Потный—пӱжалтшэ [пӱж-вӹдäн].

Потогонный—пӱж-вӱд лукшан [пӱжвӱд лыкшы].

Поток—йогын, йогэн пурышо вӱд [йогэн пыршы вӹд].

Потолковать—каҥашэн ончаш 2 [кäҥäшäлäш].

Потолок—тӧшам, потолык.

Потолочный—потолокын.

Потолстеть—кӱжгэмаш 1 [кӹжгэмäлäш].

Потом—вара, варажым.

Потомок—йуго [шачыш].

Потомственно—тукымын, йугылтын [шачыш мыч].

Потомственный—тукымын, йугышын [шачышын].

Потомство—тукым, йуго [шачыш].

Потому—садлан, сандэнэ [тӹдӹн дон, сэдын дон].

Потонувший—пурэн кайшэ (вӱдыш) [вӹдӹшкӹ волэн кэшӹ].

Потонуть—пурэн кайаш 2 [вӹдӹшкӹ валэн кэаш].

Потоп—вӱд толэм, тӱтан [когон вӹд нӓлмӓш].

Потопить—пуртэн колдаш 2 (вӱдыш) [вӹдӹшкӹ валтэн колташ].

Потопляемый—пуртэн колтымо [вӹд нӓлмӹ вӓр].

Потоптать — тошкэн пытараш 2 [ташкалалаш].

Поторговать—изиш торгайаш 2, сатулаш [торгэйӓлӓш].

Поторопить—вашкыкталаш 1 [талаштараш].

Потосковать—ойгыралаш 1 [ойхыралаш].

Поточить—шумалдаш 2, писэмдаш 2 [шӹмалталаш, пӹсэмдӓлӓш].

Потрава — тошкымаш, локтылмаш (ӱдымым, шындымым) [ташкымы, лактылмы, трайымы (ӓнӓм, сӓрӓн)].

Потравить—локтылаш 1 (ӱдымым) [ташкаш, тӹдэштӓрӓш].

Потратить—кучылт пытараш 2 [шӓлӓтэн шуаш, окса пӹтӓрӓш].

Потребитель—кучылт илышэ [пӹтӓрӹшӹ, нӓлшӹ].

Потребительская кооперация—кӱлэшынлыкым, сатулышо (ужалышэ) копэратив [солалан тыгыды ӓдӹр выжалышы копэратив].

Потребительское общество — сату кучылтшан (налшэ-ужалышэ) ушэм.

Потребить—кучылт пытараш [пӹтӓрӓш].

Потребно—кӱлэш [кэрӓлӹн].

Потребность—кӱлэшлык [кэрал].

Потребный—кӱлэшан, пытарэдышан [кэрӓлӓн].

Потребовать—йодаш 1 [йадаш, кычаш].

Потревожить—тарватылаш 1 [тӓрвӓтӓлӓш].

Потрепать—рӱчкалдаш 2 [тырыташ, пачкалташ].

Потрогать—тӱкалдаш 2 [тӹкӓлӓлӓш].

Потрошить—йыжынлаш 2, пӱчкэдаш 2 [тыгыдэмдаш].

Потрудиться—ыштэн ончаш 2 [пӓшӓ ыштӓлӓш].

Потрусить—вашкалалаш 1 [лӱдӹлдӓлӓш].

Потрясти—рӱзалташ 2 [ӹрзӓлӓш, пачкалаш].

Потряхивать—рӱчкалэдаш 2 [ӹрзӹкӓлӓш, пачкыкалаш].

Потужить—ойгыралдаш 2 [ойхыралаш].

Потускнеть—шэмэмаш 1 [рӹмӓкӓэмӓш, шӹжгӓтӓэмӓш].

Потушить—йӧрыкташ 2 [йӧртэн шуаш].

Потчеветь—силаш 2 [йӱкташ, пукшаш, шӹнӓш].

Почта—пошто.

Почтовый ящик—пошто йашлык.

Поэзия—чаплэ мут, шӱм-кылыш пэрныштэ шомак [цэвэр шайа, сирӹмӓш].

Правда—чын [тӧр, лачок, кирок].

Правила центрархива — Рӱдо оссэрын тӧрлышлажэ [ӹрдӹштӹш тошты пумага урдымын видӹмӓшыштӹ].

Правила письмоводства—возымо тӧрлышла [сирӹм пӓшӓ анчым видӹмӓш].

Правительство—кугыжаныш кучэм [кугижӓншӹ кычэм, вуйлалтылшы-влӓ].

Правило — тӧрлыш [тӧр анчыктымаш].

Правление—вуй-вэр, вуй-тӱшка [вуйвидэм].

Право—кэртмык, кэртэж, кэрэж [кэрдмаш].

Право голоса—йӱк кэрдэж [йӱк пуэн кэрдмаш].

Правомерный—кэрдэжан [йӱк тӧр пуман].

Правоспособность—кэрдэжйӧн [йук пуэн кэрдмаш].

Прагматизм—ыштышлык [ма гишӓн лимым анчымаш].

Практика—пашалтыш [пӓшӓ ыштэн пӓлӹмаш].

Практикант — пашалтылшэ [пӓшӓ ыштэн тымэньшӹ].

Практический—пашалтылшан [пӓшӓ ыштэн мыштышы, пӓлӹшӹ].

Практичный—кызытлан йӧршым ыштышан [пӓшӓ мыштышы, пӓшӓ пӓлӹшӹ, кычылтшы].

Превечный—курымаш [курымок].

Превозносить—чот мокташ 2 [пиш йажоэш лыкташ, мокташ].

Превосходно—пэш сай [пиш йажон].

Превосходство—эртылтыш [пиш йажо, йӓлӹм эртӓрӹмӓш].

Превышать—утыктараш 2, утыкым ышташ 2 [утыктараш].

Превыше--утыж дэн, моткочын [утыждон].

Превратить—савырэн шындаш 2 [вэсым ӹштӓш, сӓрэн шӹндӓш].

Превратно — йонгылышын [тупынь, самыньын].

Превратный--йонгылышан [тупыньан, самыньан].

Превращение—молэмдымаш, вэсэмдымаш, [вэсэмдӹмӓш].

Преглупо— пэш орадын, анырап [пиш ородын].

Преглупый—пэш анӹра, пэш орадэ [пиш ороды].

Прегордый—моткоч кугэшнылшэ [пиш чывань, тӹргач].

Преграда - чактыртыш [кӹдэж, ӓрӹшӹ, пичӹ, цӓркнӹктӹшӹ].

Преградить — авырэн шындаш 2, авыраш 2 [кӹдэштӓш, ӓрӓш, пичӓш, цӓрэн шӹндӓш].

Пред—анчыл(но), анчыч(ын) [анцыл(ны) анцыц(ын)].

Предание—каласэн кодымо (тоштым, ожнысым) [кэлэсэн кодымы].

Преданность—пуалтмыла пижмаш, шкэм мондымэш иктаж мом ыштымаш, вашатарэш ойлыдэ колыштмаш [пашӓ йаратымаш, йаратэн иктӓ вӓрэ пижмаш].

Преданный—шкэм мондымэш ыштышан, ваштарэш лийдэ колыштшан [иктӓ вӓрэ йаратэн пижшы, шӱмӹн лишӹ].

Предатель—мут пудыртышо, ужалышэ шотан [шамак пыдыртэн аталышы].

Предательство — мут пудыртымаш, шкэ мутлан шогыдымаш [ӹшкэ кычаш сӧрӹмӹм пыдыртымаш, ваштальтымаш].

Предать, нарушить слово—онталаш, мутым пудырташ 2 [оталаш, шамак пыдырташ].

Предбанник—монча-анчыл, мончалдыр, монча-пулдыр [момоца анцыл].

Предварительная цензура — анчыл тэргыш [анцыц тэргэн анчымаш].

Предварительно — анчычын (анчыч шоналдэн) [анцыцын; пашӓ тынгӓлмэш].

Предведение—анчыч шинчымаш [анцыц кэлэсэн пумаш (книгӓштӹ)].

Предвестник — анчыч - увэртарышэ [анцыц увэр пушы].

Предвестие—анчыч увэртарымэ [анцыл увэр].

Предвечно—курым дэч ожнак [курым годшок, курымок].

Предвещатель—анчык каласкалышэ [анцыц кэлэсӹшӹ].

Предвещать—анчык каласаш 2 [анцыц кэлэсӹлӓш].

Предвидеть—анчык ужаш 1 [анцыц ужаш].

Предвкушение—анчылтэн тамлымаш [анцыц тотэтмӓш].

Предводитель—анчыч вӱдышо (пашаштэ, сарыштэ [вуйлалтышы, анцыц кэшӹ]

Предводительствовать — анчыч-вӱдымыла нангайаш 2 [вуйлалташ, анцыц кэаш].

Предел—мучаш [мычаш, кӓтӓ, цик].

Предельный—мучашан [мычашан, кӓтӓӓн, тӹшкэвэк].

Предещево—моткоч шулдо [чоттэ шулды].

Предзнаменование—анчыч палэндымаш [анцыц пӓлӹктӹмӓш].

Предисловие — анчыл-мут [анцылшамак].

Предлагается—каласалдэш, анчыкталдэш [кэлэсӓлтэш, анчыктылтэш].

Предлагать—анчыкташ 2, луктын пышташ 2 [анчыкташ шӱдаш].

Предлог—мут анчыл, амал [шамак анцыл].

Предложение—ой (каласымэ, возымо) [шайа каласымаш, попэн анчымаш, кэлэсэн анчымаш].

Предложить—ойлэн анчаш 2 [попэн анчаш, шӱдэн анчаш].

Предмет—ӱзгар, арвэр [ӓдыр, хӓдыр]

Предметный—ӱзгаран [хӓдыраи, хӓдырӹн].

Предназначить—анчыч каласаш 2 [анцыц кэлэсӓш, шӹндӓш].

Преднамеренный—анчык шоналдэн [анцыц шаналтышы, сӧрӹшӹ].

Предо—анчылно, анчычын [анцылны, анцыцын].

Предобеденный—кэчывал дэч анчылсо [кэчывӓлгӹц анцылнышы].

Предобрый—моткоч пуро [пиш пуры, чотэ пуры].

Предок—тошто йэҥ [тошто эдэм].

Предопределить—ончычак ойырэн каласаш 2 [пуйыраш, анцыц айырэн кэлэсäш].

Предоставить—пуэн шындаш 2 [пуэн шагалташ, кандэн пуаш].

Предостерегать — шэкланыкташ 2 [анцыц пэрэгäш, шижтäрäш].

Предостережение— шэкландарымаш [анцыц пэрэгымäш, шижтäрмäш].

Предостеречь--шэкланыкташ 2 (осал логалмэ лэч) [анцыц пэрэгäш (худа пäшä гыц)].

Предосторожность — шэкланымаш [шэкланымäш, анцыц пэрэгымäш].

Предосудительно—йолалан шотлэн [самынь ыштышы машанаш, худаэш лыктын].

Предосудительный — йолалан шотлыман, йолалтышан [самынь ыштышы машанымаш, худаэш лыкмаш].

Предотвращать — ончылтэн чараш [анцыц кэлэсэн цäрäш].

Предохранительный—саклыман, ончылкоч аралыман [пэрэгышäн, анцылтэн цäрымы].

Предохранить — ончыл коч аралэн налаш [пэрэгэн лыкташ].

Предписание—шӱдымаш, шӱдэн возымаш [шӱдымäш, шӱдэн сирымäш].

Предписать—шӱдэн возаш [шӱдэн сирäш].

Предписывать — шӱдэн возкалаш [шӱдэн сирылäш].

Предплечие—вачончыл, пулыш [пулыш анцыл, выца].

Предполагаемый—шонэн пыштымэ, ышташ шонымо [ыштäш шанымы, машанымы].

Предполагать — ышташ шонаш 2 [ыштäш шанаш, машанаш].

Предположение—ышташ шонымаш [машанымаш, ыштäш шанымаш].

Предположительно—ышташ шонымыла [ыштäш шонэн, машанэн].

Предпоследний—почончыл, мучаш-ончыл [пачанцыл, мычаш анцыц].

Предпосылка—ончык каласымэ [анцыц кэлэсымы].

Предпочесть—сайраклан шотлаш 2 [йäл гыц йажэош лыкташ, чотэш пиштäш].

Предпочтительно—сайраклан шотлэн [йажоракэш лыктын, чотэш пиштэн].

Предприимчивый—чолган кучылтшо [пäшäн кычылт мыштышы].

Предпринимать—пäшä тӱҥäлäш.

Предпринять—тӱҥал пышташ 2 [тӱҥäл пиштäш].

Предприятие—ыштык.

Предрасположение — шупшылт шогымаш (иктаж чэрышкэ) [вäр нäлмäшышпмаш, вӹр шышпмаш].

Предрассудок—ырым [такэшым лачокэш лыкмаш, машанымаш].

Предрешать—ончыл-коч виктараш 2 (ыштышашым) [ыштышäшым анцыц виктäрäш].

Председатель—вуйлатышэ, ончылно шинчышэ [вуйлатышы, анцылны сынзымы].

Представительствовать — вуйлатылаш [вуйлалтылаш].

Предсердие—шӱм-ончыл [шӱм анцыл, вылвäл].

Предсказать—ончыл-коч каласаш 2 [анцыц кэлэсäш].

Предсказывать—ончыл-коч каласкалаш 2 [анцыц кэлэсылäш].

Предсмертный—колымо дэч ончылсо [колымаш анцыц].

Представитель—ончылзо, иктаж мон ончылно шогышо йэнжэ (калыкын, тӧнэжын, копэративын да монь) [попаш айырэн колтым эдэм].

Представительство—ончылзын тӧнэжшэ [попаш колтымаш].

Представительный — кӧркэмлэ [йарал].

Представить—намийэн пуаш 2, шындаш 2 [кандэн шагалташ].

Представлять—намийэн шуктэдаш 2 намийэн шолгаш [кандэн шокташ].

Предстать—мийэн шогалаш [миэн шагалаш].

Предстоящий — ончылно шолгышо [анцылны шалгышы, анцыкыла лишäшäшлык].

Предубеждение—ончыч шонэн пыштымаш [анцыц ыньäндäрäш].

Предуведомление — ончыч увэртымаш [анцыц увэртäрымäш].

Предугадывать—ончыч палэн налаш 1 [анцыц пäлäш].

Предупредить—ончыч шэкланыкташ 2 [анцыц кэлэсэн анчаш].

Предупреждать — ончыч шижыктарылаш 1 [анцыц шиштäрäш].

Предупреждение—ончыч шижыктарымаш [шыжыктäрымäш, анцыц кэлэсэн пумаш].

Предусматривать—ончык палэн налаш 1 [анцыц анчэн пäлыкäлäш].

Предусмотреть — ончык палаш 2, ончык шижаш [анцыц пäлäш, шижäш].

Предусмотрительно — ончык ужын [анцыц пäлэн, шижын].

Предусмотрительный—ончык шэкланышан [анцыц (палышы) шижшы].

Предчувствие — ончык шижмаш [шижмäш].

Предчувствовать—ончык шижаш 1 [анцыц шижмаш].

Предшественник—ончыч кайшэ [анцыц каштшы, ылышы].

Предшествие—ончыч каймаш [анцыц каштмаш].

Предшествовать — ончыч кайаш 2 [анцыц кашташ].

Предшествующий — ончыч кайшэ [анцыц каштыкалышы].

Пред'явитель—шкэм-койыктышо [анчыктышы].

Пред'явить — шкэм-койыкташ [анчыкташ].

Пред'явление — шкэм-койыктымаш [анчыктымаш].

Пред'являть — шкэм-койыктылаш 1 [анчыктылаш]; **пред'явлено**—анчыкталтын].

Предыдущий—ончыч кайшэ [анцыц кэшы, лишäшлык].

Преемник — (вэсын вэрым) налшэ [(вэсын вäрым) нäлшы].

Прежде—ожно, шукэртэ [пэрви, ажын, шукэрды].

Преждевременно — жап дэч ончыч [жэп шоттэок].

Прежний—ожнысо, шукэртсэ [пэрвишы, ажнышы, шукэртшы].

Презентовать—пöлэкэш пуаш 2 [такэш пуаш].

Президент — кугужаныш-вуйлатышэ [пойан-влäн кугижäншы вуйлалташ айырым эдэм].

Президиум—погынымаш вуйлатышэ тушка, вуйвэр [погынымашым вуйлалтыш влä].

Презирать — ужмо шудымо лийаш [ужын кэртдымы лиäш, эдэмэш ак уж].

Презрение—ужмо шудымаш [ужын кэртдымäш].

Преимущество—тавадаклык [йалгынц айыртэмын].

Прейс-курант—сату ак ончыктымаш (кагаз, книга) [анчыктымаш].

Преклонение—сукэн шичмаш [сукалтымаш, кымалмаш].

Преклонность — шонгылык [шонгы вэкы].

Преклонный—пэш шонго [пиш шонгы].

Прекословие — ваштарэш ольымаш [ваштарэш хором пумаш].

Прекословить — ваштарэш ольаш [ваштарэш хором пуаш].

Прекословный—ваштарэш ольышан [ваштарэш оро пушан].

Прекрасно—моткоч сай, пэш мотор [пиш йажо].

Прекращать—чарэдаш 2 [цäрäш].

Прекращение — чарэдымаш [цäрымäш].

Прелестный — пэш сай, пэш мотор [пиш когон йажон, цэвэр].

Прелесть—чытыдымэ мотор [цытыдымäш йажо].

Преломление — луклылмаш [йäрымäш, кырмäш, лоэштäрымäш].

Преломлять — лукыштылаш (луклылаш) [цäрäш, кырäш, лоэштäрäш].

Прелый — кӱйшӧ (йыжга), вӱдыжгӧ, улнышо [ныц кэшы, прэйышы, кӱшы].

Прельстить—савыраш 2 (моторлык дэн, олталэн ойлэн) [сäрäш, алталэн йарал лийаш цацаш].

Прельщать—савырылаш (ойлэн онталкалэн) [сäрыкäлäш, попэн алталыкалэн].

Прелюбодеяние — йэн ватэ дэнэ коштмаш, ватэ лийдымыж ӱмбач ӱдыр дэнэ коштмаш [йäл вäты дон мари дон каштмаш, шäхäрлäнмäш].

Прелюдия—шоктыш тӱнгалдыш [шактымаш тынгалтыш].

Премировать—пöлэклымаш (ӱчашэн сэнымаштэ, тавалэн ыштымаштэ) [йажон ыштымäшэш пумаш, вольык йажоэмдымäшэш].

Премия—пӧлэк [йажо ыштӹмашэш нумы].

Премного—моткоч шуко [утла шукы].

Премудрость—моткоч кугу уш [пиш кого ыш].

Премудрый—моткоч ушан [пиш кото ышан].

Пренебрегать—шотлыдэ лийаш [эдэмӹм чотэш пиштӹдэ ыштӓш].

Пренебрежение—шотлыдымаш [чотэш пиштӹдӹмӓш].

Прение—ӱчашымаш, кӱмаш (йыжгаланымаш), улнымаш [тӹн шайа паштэк шанымашым кэлэсӹмӓш, вӹцӓшӹмӓш].

Преобладать — утылдылаш 1, утла шотан лийаш [молы гӹц шукырак, которак лийаш].

Преобразить — тӱсым ваштaлдаш 2 [тӹшӹм, цӹрэм ваштaлташ].

Преобразование—вэсэмдымаш [вэс сэмынь ыштӹмӓш].

Преобразовать—вэс сэмын ышташ 2 [вэсӹшкы сӓрӓш].

Преодолевать—сэнгэдаш 2, чактарэдаш 2 [сӹнгэн нӓлӓш, аврэм нӓлӓш].

Препаратор—ӱзгар ыштышэ (тунэммэ коклаштэ) [сӹнзӓ дон анчэн тымэньшӓшлӹк ӓдӹр].

Препирательство—чэнгэсымаш [вӹцӓшӹмӓш, сӧрэдӓлмӓш].

Препираться—чэнгэсылаш 1 [вӹцӓшӓш, сорэдӓлӓш].

Преподавание—туныктымаш [тымдымаш].

Преподаватель—туныктышо [тымдышы].

Преподавать—туныкташ 2 [тымдаш].

Препроводить—вэлэн колташ 2 [пэлэн колташ].

Препятствие—мутанчык, чактартыш кучык [ӓптӹртӹш, кычык].

Препятствовать — чактарылаш [ӓптӹртӓш, кычаш].

Прервать—лугыч ышташ 2 [лоэштӓрӓш].

Прерывисто — чарнылын [цӓрнэнцӓрнэн].

Пресекать—чарэдаш 2 (осал ыштымым) [цӓрӓш (худа ыштӹмӹм)].

Пресквернo—моткоч томамын [чоттэ худан].

Преследование—кыша почэш поктымаш, кышалымаш [кишӓ паштэк поктылмаш, кӹчӓлмӓш].

Преследовать — покташ 2 (иктаж мом кыша дэн) [покташ (иктӓ мам кишӓ дон)].

Пресмешно—моткоч онгай [чотэ потьика, утла потьика].

Пресмыкаться—нушмыла кошташ 1 шӱдурнылаш 1 [шӹдӹргӹлӓш].

Пресмыкающийся—нушкылшо [шӹдӹргӹлшӹ].

Преспокойно—моткоч ласкан [пиш ладтнан].

Пресса—1, ишыктыш, 2, савыктыш [пэцӓтлӹмӓш].

Прессовать—ишыктылаш 1 [пӹзӹртӹлӓш].

Престарелый — моткоч шонгэмшэ [пиш шонгы].

Престиж—кугулык шот [кого лӹм намалмаш].

Преступить — титакыш пураш 2, осалым ышташ 2 [самыньым, вуйнаматым ыштӓш].

Преступление — закон пудуртымаш, закон ваштарэш ыштымаш [закон пыдыртымаш, закон ваштарэш ыштӹмӓш].

Преступник—закон пудуртыно [самыньым, вуйнаматым ыштӹшӹ].

Преступность—оссалык [самыньым, вуйнаматым ыштӹмӓш].

Пресыщаться—моткоч тэмаш 1, алкынымэш кочкаш 1 [пиш тэмӹн сӹнзӓш].

Пресыщение — моткоч тэммаш 1 [пиш тэмӹн сӹцмӓш].

Претендент—тавалышэ, вэрыш пураш тӧчышӧ, иктаж мом налаш тӧчышо [вӓрӹш пыраш цацышы].

Претендовать—тавалаш 2 [кӹрэдӓл вӓрӹш пыраш цацымаш].

Претензия — кычалтылмаш, кэлшыдымаш, вуй-шиймаш [ыштымӹм йарыктыдымаш, тӧр кӹчӓлмӓн].

Претерпевать — чытэдаш 2, чытэн эртарэдаш [цӹтӓш, тырхаш, тырхэн эртӓрӓш].

Преткновение — кэрылтмаш, тӱкнымаш [вӓш миэн сэпнӹмӓш].

Преть — кӱйаш (йыжгаланаш) [пыц кэӓш, прэйӓш].

Преувеличение—моткоч кугэмдымаш, моткочлымаш [утла когоэмдымӓш].

Преувеличивать — утыждэн кугэмдылаш 1, моткочлаш 2 [утла когоэмдäш].

Преуспевать—шуктылаш 1, шуктэн ыштылаш 1 [ыштэн шокташ, ашнык-тараш].

При — вэлэн; **при стене** — ырдыж вэлэн [тэрвэн, стэньä тэрвэн].

Прибавить—уштараш 2 [тэмäш, уштараш].

Прибавка — уштарымаш [тэмымы, уштармаш].

Прибавочная стоимость—пашадар-ужаш пого, пашадар-ужашым кучэн кодэн ыштымаш (погылымаш) [кэрäл гыц уты пашä ыштыктэн нälмы окса].

Прибавочный—уштарымэ [уштарымы, когоэмдымы].

Прибалтывать—ушэн лугалдылаш 1 [лыгыкалаш].

Прибаутка—мыскара [потикä, вашты-лтыш, хынгдымäш].

Прибегать—куржын толэдаш 1 [кыргыж миäш].

Прибежать—куржын толаш 1 [кыргыж толаш].

Приберегать—аныклылаш 1 [пэрэгälылäш].

Прибережный — сэр турысö [äнгыр тырыштышы].

Приберечь— аныклаш 2 [пэрэгäläш].

Прибивать—кырэдэн шындаш [шикälэн шындäш].

Прибирать—погыкалаш 2 [постараш, погыкалаш].

Прибить — кырэн шындаш 2 [шин шындäш].

Приближать — лышэмдаш 1 [лишылэмдäш].

Приближение — лышэмдымаш [лишэммäш, лишылэмдымäш].

Приближенный—лишэмдымэ [лишэмдымы].

Приблизительно — чокшотла, чокшотын [тэхоньрäк (ганьрок), ты кытла].

Приблизительный — чокшотан [тыхэньы (гань)].

Приблизить — лышэмдаш [лишэмдäраш].

Прибодрить — чолгалдараш 2, кумылангдаш 2 [кид-йалым куштылташ].

Прибой — пэрэн кондымо [мардеж шин кандымы коэ].

Приболотный — куп-воктэнысэ, куп турысо [куп донышы ,куп-тырыштышы].

Прибор — тармэр [атыдэр].

Прибрать — погэн пышташ 2 [погэн нäläш, йönатылäш].

Прибрежие — сэртурла [сиртыр].

Прибрежный — сэртурысö [сиртырыштышы].

Прибрести — пыкшэ толаш 1 [кыцэ шон равэт кэäш, толаш].

Прибывать — йэшаралташ 1; **вода прибывает** — вуд йэшаралтэш [тэмäш, (выд тэмэш)].

Прибыль —парыш, йэшартыш [тулэт]

Прибыльно —парыш дэн [тулэт дон].

Прибытие — толмаш, толын шумаш [толын пырымаш].

Привадить — туныкташ 2 (кайыкым монь кочкаш 1) [тымдаш котилäн шолышташ тымдаш].

Привал — канаш чарнымаш, каныш [канäш шагалмаш].

Приваливать — кондэн кышкылаш 1, кондэн пыштылаш 1 [йарал пуаш, йöрэн шындäш].

Приварок — шокшо кочыш [шокшы качкыш, шолтэм].

Приватный—шкэлык, посналык [ышкымнäн, тонышы].

Приведение — вудэн кондымаш [видэн кандымаш].

Приверженец —икойан [сарналтшы].

Приверженность — йкойанлык [сарналтмäш].

Привертеть — путырэн шындаш 2 (иктыш) [пытырэн шындäш].

Привертывать — путырэдаш 2 (иктыш) пытыркалэн шындäш].

Привесок — виса йэшартыш [вуйвиска].

Привет — салам [шäлä].

Приветливо — саламлэн [пышкыдын попэн].

Приветливый — мутан, кумылан [пышкыды шамакан].

Приветственный—саламлышан [шäлä кэлэсышäн].

Приветствие — салам ойлымаш [шäлä кэлэсымäш].

Прививать — шуйаш 2 (олма-пуым) пушкылаш (шэдрам) [олмаву ушаш, шулаш].

Прививка — см. прививать.

Привидение—ужмыла койпо, шинчаш коймаш (укэ гынат) [сынзäэш улыла каймаш].

Привидеться — шинчалан койаш 1 [каймыла чучаш].

Привиллегия — ончылныктымаш (посна йэнлан, тӱшкалан, калыклан вэсын ончылно [чотэш пиштэн посна ок пумаш].

Привинчивать — винталэн шындаш 2 пӱтырэн шындаш 2 [винтылэн шындаш, пытырэн шындаш].

Привлекательный — чонэш пижшан, кумыллан толшо.

Привлекать — ушнылаш (пашалан) [йӓратым лиймаш].

Привлечь — ушаш 2 (пашашкэ) [пижыкташ, пашаш шывшаш].

Привод — вӱдэн кондымаш [видэн кандымаш].

Приводить — вӱдэн кондаш 2 [видэн кандаш].

Привоз — кондымаш, сату толмаш [кандымаш (ӓдыр кандымаш)].

Привозить — кондэдаш (йолын огыл) [шывштэн кандаш].

Привозный — ӧрдыж гыч кондымо [шывштэн кандымы].

Приволакивать — шӱдырэн кондэдаш 2 [шыдыркалан кандаш].

Приволье — эркынлык [олак, вольа].

Привольно — эркын [олакын, вольан].

Привораживать — сымыстарэдаш 2 [ышкэ вэкы сарэн шындаш].

Приворожить — сымыстараш 2 [сарэн шындаш].

Привратник — капка-орол [капка оролы].

Привставать—пырт шогалаш 1 [шагалалаш].

Привыкать — тунэмаш (иктаж пашалан, койышлан) [тымэньаш (иктамадон)].

Привычка — тунэммык, койыш-пижылдыш, койыш-пижык [тымэньмаш, кайыш].

Привычный — тунэммэ, койыш-пижыкан [тымэньшы, со ыштымы паша].

Привязчивый — пижэдылшан, сӱрза [пижэдылшы].

Привязывать —йолыштылаш 1 [йалштылэн шындаш].

Пригвождать пудалэдаш 2 [пыдалэн шындаш].

Пригибать — пӱгырташ (ӱлкыла)

Приглаживать — шымандылаш 1 [ниалтылаш ӱтьӱжылаш].

Пригласительный — ӱжмӧ.

Приглашение — ӱжмаш, ӱжыктымаш.

Приглядный — шинчалан кэлшышэ [пэвэр (ыдыр)].

Приглядывать—шэкланэдаш, экскэркалаш 2 (йоммо дэч) [анчылташ].

Приглянуться—шинчалан кэлшаш 2 йытыран койаш 1 [йарал лиймаш].

Приговаривать — калашкалаш 2 (ойлымо почэш) [попэн миймаш].

Приговор — пунчал-мут [пынзалмы шамак, пригывыр].

Пригодиться — йӧршӧ лийаш 1 [йарал лиймаш].

Пригодно — йӧра [йара].

Пригодный —йӧршан, йӧршо [йарал].

Пригожий — йӧршо, мотор [йарал, йажо, пэвэр, ырыжлы].

Приголубить — шыматаш 2, эмраташ 2 [йаратэн сэмалаш].

Пригон —поктэн толмаш [поктэн толмаш].

Пригонять — поктэн кондаш [поктыл кандаш].

Пригораживать — йэшарэн пэчэн налаш 1 [пичэн ӓрэн нӓлаш].

Пригорание — пэлмаш [ӓты тыр, пындаш йылымаш].

Пригорать — пэлаш, когаргаш 2 [тыр гыц, пындаш гыц йылынаш].

Пригород —ола воктэ [алаир, халахир].

Пригородить — пэчэ кӧргыш пурташ 2. [пичы дон арэн шындаш].

Пригоршни —кормыжла, урзыла [ыр].

Пригорюниться [ойгыралташ 2 [ойхыралаш, сылыклаш].

Прготовлять — йамдылэдаш 2; **приготовить** — йамдылаш 2 [йамдылэн шындаш; йамдылаш].

Пригревать — ырыктылаш 1 [ырыктарӓш].

Пригрозить — сӧраш 2 [сӧрӓш, крозаш].

Пригульный скот — йот вольык, ӧрдыж гыч толшо [вольашкы (алыкыш) колтым вольык].

Придавать — уштарыл пуаш 2 [шукэмдал пуаш].

Придавливать—пызырыктылаш; **придавить** —пызырыктэн шындаш [пызыртӓлаш, пызыртэн шындаш].

Придание — уштарымаш [шукэмдэн пуаш].

Приданое — кузык.

Придаток — йэшартыш [вылăн пумаш].

Придаточный — йэшарымэ [вылăн пумы].

Придача — ӳмбач пумаш [нăлмы вылăн пумаш].

Придвигать — чакыш кондаш 2 [тăрвăтăлăш].

Приделывать — уштарэн ышташ 2 (иктаж мо воктэн).

Придираться—шилтыкым кычалаш 1, шылтыктылаш 1 [кычыкăлăнăш, ордаланаш].

Придирка—сӳрзык [кычыкăлăнымăш, одыраланымаш].

Придирчивый — сӳрзыло [кычăкăлăнăшы, одыраланышы].

Придорожный — корно воктэнсэ [корно тӳр].

Придумывать — шонкалэн лукташ 1 [шанэн лыкташ].

Придушить — пиктэн пушташ 1 [пӳктэн пушташ].

Приедать — кочкын пытараш 2, качкын пытараш], **приедаться** — кочкын шэр тэмаш 2 [тӳргач качкаш (когон качкын шӳндăш].

Приезд—толмаш (имньэ дэн да монь) [толмаш].

Приезжать — толэдаш 2 [толаш].

Приезжий — толшо (ӧрдыж гыч).

Прием—налмаш, пуртымаш [нăлмăш, пыртымаш].

Приемка — налмаш [нăлмăш].

Приемник, приемыш — ашнаш налмэ [анчаш нăлмы].

Приехать — толаш (имньэ дэн) [кыдал толаш].

Прижать — ипэн шындаш 2 [пызырăл шӳндăш].

Приживальщик — пачэр шотышто илышэ [эдэм доны ылышы].

Приживать ребенка — азам ышташ 2, мӳшкыран лийаш [азаэш шоаш, мышкырăн лиăш, мышкырӹм намалаш].

Прижигание — когартымаш [тыл дон йылатымаш [когэртымăш].

Прижимать — пызыркалаш [пызырэн шӳндăш].

Приз — пӧлэк шот (тавалэн ыштымаштэ) [айыртэмын сӹнгымăшэш пумаш (спортышты)].

Призадуматься — [шоналдэн колташ 2 [шаналдэн колташ,ыш шӹвшмаш].

Призвание — ушшушшмаш (иктаж пашашкэ) [иктă пашăэш йара манмышот].

Призирать — чаманэн ончаш 2, ашнаш (тулыкым) [ăшнăш (тылыкым)].

Признавать — шотлаш 2, пагалаш 2 [пăлăш].

Признак — палэ [пăлы, айыртэм].

Признание — шотлымаш, шонымым ончыктымаш [пăлыктымăш].

Признательность —вэсым шотлымаш [вэсылăн шанаш палшымыжым анчыктымаш. Эдэмын пурыжым мондыдымаш].

Призовой — пӧлэклэ [айыртэмын сынгымăшэш пумы].

Призрак — шинчалан койшо [сынзăэш кайшы].

Призрачный — шынчалан койман сынзăэш кайман].

Призревать — чаманэн ашнаш 2 [ăшнăш].

Призыв — налмаш (салдаклан) [нăлмăш (салдаклан)].

Призывать — ӱжын кондаш 2 [ӱжын кандаш].

Прийск — шийым-шӧртньым кычалмэ вэр [шим, шӧртньым кычăлмы вăр].

Прийскать — кычал муаш 1 [кычăл моаш].

Приискивание — кычалтымаш [кычăлыкăлымăш].

Приймак — ашнаш пуртымо [урдаш пыртымы эдэм].

Приказ — кӱштыш, шӱдыш [шӱдыш].

Приказчик — ужалэдышэ, кэвыт тарзэ [выжалышы, оксала лапкашты пăшă ыштышы].

Приказывание — кӱштымаш [шудымăш].

Приказывать — кӱшташ 2, шӱдаш 2.

Прикалывать — пӱшкылэдаш 2 [пышкылаш].

Прикарманивать — йын оксам кӱсэныш пышташ 2 [эдэм оксам ышкымывэш лыдаш].

Прикармливать ребенка — азалан чизышӧр дэч молым пукшаш 2 [ăзăлăн цызы гыц пасна молым пукшымаш].

Прикасаться — логалэдаш 2 [тыкнăш].

Прикидывать — вискалэн ончаш 2 [висăш пиштэн анчаш].

Приклад у ружья—пчал-кутан; **приклад для одежды** — туплык, мыжэр кӧргӧ [пичӓл ложа; кӧргэш кычымы].

Прикладывать — вэлэн пыштылаш 1 [вӹлӓн пиштӓлӓш].

Приключение — шижде-коддэ лиймаш [иктӓ ма лимӓш].

Приковывать — таптэн пыжыктылаш [таптэн пижӹктӹлӓш].

Приколачивать—кыркалэн шындаш 2 [шикӓлэн шӹндӓш].

Прикомандировать — у пашаш ушаш 2 (тӹҥ паша воктэн) [вэс пӓшӓш колташ].

Прикраивать — йэшарэн пӱчкэдаш 2 йэшарэн шулаш 1 [шуаш, пӹчкэдаш].

Прикрашивать — утым ойлаш 2 [йажошкы сӓрӓш].

Прикрепить — пэнгыдэмдаш 2, пыжыктэн шӹндӓш 2 [пижӹктэн шӹндӓш, цаткыдэмдӓш].

Прикрикивать — кычкырэдылаш 1 (вэсын ӱмбак) [йук пумаш (иктӹ вэсӹлӓн)].

Прикрывать — лэвэдылаш 1 [лэвэдӓлӓш].

Прикрытие — шойыштэн шындымэ, шойылтымо, шойыштымо [лэвэдмӓш].

Прикрючивать—сагыльтылаш 1 [кӹрӱкышкы пижӹктӓш].

Прикупать — йэшарэн налаш 1 [ситӹдӹмӓшэш нӓлӓш].

Прикусывать — йэшарэн пурлаш вэсэ воктэн) [паштэк пырылаш].

Прилавок—олымбал [олманга].

Прилагательное — палымут [пӓлӹк шамак].

Прилаживание — кэлыштармаш [тӧрлӹмӓш].

Прилаживать — кэлыштараш 2 [тӧрлӓш].

Приласкать — шыматаш 2, эмраташ [сэмӓлӓш].

Прилегать — воктэн кийаш [сага киӓш].

Прилегающий—тӱкнэн кийшэ [тӹкнэн кишӹ].

Прилежание—тыршымаш, тӧчымаш [талашымаш, цацымаш].

Прилежно — кожмакын [ӧркӓнӹдэ (пыт)].

Прилежный—кожмак [ӧркӓнӹдӹмӹ].

Прилеплять—(вэлэн) пыжыктылаш 1 [тышкаш].

Прилесок—чодра тӹҥалдыш, чодра урвалдэ [шӹргӹ тӹр].

Прилет—чонгэштэн толмаш.

Прилетать—чонгэштэн толаш.

Прилетный—чонгэштэн толшан.

Прилечь—воктэн возаш, пыртлан возаш [вазылдалаш].

Прилив—йогэн толмаш.

Приливать—ӱмбак йоктараш 2 [тэмэн йоктараш].

Прилизывать—нулкалэн шӹндаш 2 [нылыкалаш].

Прилипать—пижылдаш [пижӓш].

Прилипнуть—пижын шинчаш 1 [пижӹн сӹнзӓш].

Прилипчивость — пижылтмаш [пижӹлтмӓш].

Прилипчивый—пижылтшэ вашталтшэ [пижэдӹлшӹ].

Прилить—ӱмбак йоктараш 2 [йоктарэн тэмӓш].

Приличие—сай койыш [олмытмаш].

Прилично—сай койын [олмыдын].

Приличный — сылнэ, мотор [олмытшы].

Приложение — йэшартӹш [уштарымаш].

Приложение к делу — паша уштартыш, паша йэшартыш [пӓшӓшкӹ уштарэн пиштӹмӓш].

Приложенный — йэшарымэ [пиштӹмӓн].

Прильнуть—пижын шинчаш 1 [пижӹн сӹнзӓш].

Прима—тӹҥ йӱк [тӹҥ йук].

Примазка—нэрынчыш [тышкыш].

Примазывать—нэрынчылаш 1, тушкэдаш 2 [тышкаш].

Приманивать—онталэн кондэдаш 2 [алталыл кандаш].

Приманка—онталчык, онталтыш [алталэн кандымаш].

Приматывать—йэшарэн мундыртылаш 1 [уштарэн мындыртылаш, йалдаш].

Примачивать—нӧртылаш 1 [нӧртылӓш, лывырташ].

Примелькаться—эрэ пэрнэн шинчаш койдымо лийаш 1 [сӹнцӓэш кайын сӹнцӓш].

Применение — кучылтмаш (иктаж йӧным пашалан) [иктӓ пӓшӓэш вэс ӓдӹр кычылтмаш].

Применительно—ыштэн ончэн [ыштэн анчэн].

Применять—кучылтылаш 1 (йӧным) [пашӓэш вэс ӓдӹр кычылтмаш].

Пример—шынамат, шынык, шыныл-тыш [анцыкыла анчыктымаш, шӹнӹмӹ, шамак толшы].

Примерзать — кылмэн шинчаш 1 [кӹлмэн пижын сӹнцӓш].

Примеривание—вискалымаш [висӹкӓлӹмӓш].

Примеривать—вискалэдаш 2 [висӹкӓлӓш].

Примерно--ыштэн ончымыла, шыныкла [ӹштэн анчыктымыла].

Примерный—ончыкташ йӧршан [анчыктэн ӹштӹшӹ].

Примесь—варылтыш [йарымы].

Примета—палэ [пӓлӹ, пӓлӹк].

Приметать—шӧргэн шындаш 2 [шӧргэн шӹндӓш].

Приметливый—палан [пӓлӹ ӹштӹмӓн].

Приметно—палын [пӓлӹ, пӓлын].

Приметный—палан [пӓлӓн].

Приметывать—шӧргылаш 1 [шӧргылӓш].

Примечание—палэмдыш [пӓлэмдӹктӹш, пӓлыктӹш].

Примечать — палым ышташ [пӓлӹм ӹштӓш, тышлаш].

Примешивать--варылаш [йаркалаш].

Приминать—лаптыртылаш 1 [тыржаш, ташкаш].

Примирительное разбирательство--сӧрастарэн лончылымаш [пурэмдӓрэн анчымаш].

Примирять — кэлыштарэдаш, сӧрастарэдаш 2 [пӱрэмдӓрӓш].

Примитивность—тыглайлык [тоштыла ӹштӹмӓш].

Примитивный - тыглай, вийаш [тоштыла ӹштӹмӹ].

Примкнуть—ушнаш 2 (пырльашкэ) [ик вӓрэш ушнаш].

Примолвить—ушэн пэлэшташ 2 [эчэ йук лыкташ].

Примолкнуть—шып лийаш 1 [йук лыктэ тырын сӹнзӓш].

Приумораживать — кылмыктэн шындэдаш 2 [кӹлмӹктӹлӓш].

Приморозить—кылмыктэн шындаш 2 [кӹлмӹктэн шӹндӓш].

Примочка — нӧртык [начкы савыц, нӧртым савыц].

Примчать—кудал толаш 1 [кыдал толаш].

Примывание — мушкыл шындымаш [мышкын шӹндӹмӓш].

Примывать—мушкэдаш 2 [мышкӹн колташ].

Примыкание — тӱкнылмаш [тӹкнэн, ик вӓрэш ушнымаш, пижмӓш].

Примыкать—тӱкнэн шинчаш [тыкнэн пижӓш]

Примыкающий — тӱкнышо [тӹкнышӹ].

Принадлежать—шкэнлийаш 1 [тыдӹн лӹмӹштӹ ылаш].

Принарядить—сайын чикташ 2 [йажон чиктӓш, вӹлвӓлӹм шӹмӓтӓш].

Приневоливать—ӧкымлылаш 1, вийытлылаш [ӧрӹкӹм налаш, аврэм нӓлӓш].

Приневолить — ӧкымлаш 2, вийытлаш 2 [ӧрӹктӓрӓш].

Приниженность— изэшналтмаш [изиэш лыдмаш, лыкмаш].

Принимать—налэдаш, кӧргыш налаш 1 [нӓлӓш, вэсы гыц нӓлӓш].

Приноравливать — кэлыштарэдаш 2 [ышлӓн йарал ӹштӓш].

Приносить—кондэдаш 2 [намал кандаш].

Принудительные работы — ӧкымло паша [ӧрӹктӓрэн пашӓ ӹштӹктӹмӓш].

Принудительный — ӧкымлӧ, вийытлэ [ӧрӹктӓрӹмӹ].

Принуждать—ӧкӹмлаш, вийытлаш 2 [ӧрӹктӓрӓш].

Принуждение—ӧкымлымаш, вийытлымаш [ӧрӹктӓрӹмӓш].

Принужденный—ӧкымлымӧ [ӧрыктӓрӹмӹ].

Принцип—шонымаш-тӱҥ, шонымашын тӱҥжо, нэгызшэ [ӹшкэ айыртэмӹн шанымаш, иктӓ махань пашӓ тӹҥалмӓштӹ].

Принципиально—тӱҥлык [ӹшкэ шанымашым шалгымаш].

Принятие—налмаш, ойлымылан кэлшымаш [нӓлмӓш, йарыктымаш].

Принять к производству — пашашкэ налаш 1 [пашӓшкӹ нӓлӓш].

Приобретать — налэдаш (о к с а л а) [улэш шоаш].

Приобщать—пырльандаш 2 [ик вӓрэ ӹштӓш].

Приостанавливать — жаплан чаркалымаш [цӓрэдӹлӓш].

Приостановление — жаплан чарнымаш [цӓрӹкӓлӹмӓш].

Припадать—сукэн возаш [сукалтэн вазаш].

Припадок—йӧрлмаш, тӱнгмаш (чэр) [цэпнӹм цэр, сэпнӹмӓш].

Припаивать — лэвыктэн пыжыктылаш 1 [шӹрӓтэн пижыктӹлӓш].

Припайка — лэвыктэн пыжыктымаш [пижыктӹмӓш].

Припалзывать — нушкын толаш 1 [шӹдӹрнӹл толаш].

Припас—аныкъ, шарнэ [пэрви йӓмдӹлӹмӹ].

Припасать—йамдылаш [анцыц йӓмдӹлӓш].

Припев—муро поч [мыры пӹтӓртӹш, мыралтэн мимӹ].

Припек—йэшартыш (кӱйшӧ киндыштэ) [кӱктымӓшэш шукэмэш].

Припечатывать—пэчэтлыл шындаш 2 [пэцӓтлэн шӹндӓш].

Припирать — чараклыл шындаш 2 [питырэн шӹндӓш].

Приписка—йэшарэн возымо [уштарэн сирӹмӹ].

Приписывание — йэшарэн возымаш уштарэн сирӹмӓш].

Приписывать—йэшаркалэн возаш 2, йэн ӱмбакэ ойлаш 2 [уштарэн сираш, эдэм выкы йӧрӓш].

Приплачивать—ӱмбач тӱлаш 2 [утым тӱлӓш].

Приплод—шочмо (вольык коклаштэ) [тӱлэд шачмы (вольык лошты)].

Приплывать — ийын толаш 1 [иэн, илын ванчаш].

Приплющивать — лаптыртылаш 1 [лынцӹргӹлӓш].

Приплясывать—кушталдылаш 1 [кушталтылаш].

Приподнимать—нӧлдалаш 1 [лӱлтӓл нӓлӓш].

Приползти—нушкын толаш 1 [шӹдӹрнэн толаш].

Приправа—тамлык, тамлан пыштымэ [тотэмдӓрӹшӹ, тотлан пиштымӹ].

Приправить—тамлан пышташ 2 [тотлан пиштӓш].

Припрятывать—шылтылаш 1 [тайыкалаш].

Припускать—утыжым колташ 2 (тулымаштэ) [колталалаш].

Припухать—изиш пуалаш (овараш) [пуалаш (авараш)].

Припухлость — пырт пуалмаш [пуал сӹцмӓш].

Приравнивать — тӧрлан шотлаш 2 [тӧрлэдӹлӓш, тӧрлӹкӓлӓш].

Приращение—йэшаралтмаш (шочмо шотышто) [шӹтыктэн куштымаш, тӱлэдмаш].

Прирезка—пӱчкын пумаш [пӹчкӹн пумаш].

Прирезывание—пӱчкын пумаш [пӹчкӹн пумаш].

Прирезывать—пӱчкыл пуаш 2 [пӹчкӹн пуаш].

Природа — пӱртус [цилӓ пуйырмы, ӹльӓнмы пуйырмаш, ӹльӓнмӓш].

Природный—шочын лийшэ [шачын лишӹ].

Прирожденный—шочын лийшэ [шачын лишӹ].

Приросший — кушкын шичшэ [кушкын сӹцшӹ].

Прирубать—воктэн чонгаш 2 [чанган роаш].

Присваивать—шкэлан налаш (йэнгыным) [эдэмынӹм ышкымынӹм ыштӓш].

Присвистывать — шӱшкалтылаш 1 (ойлышым) [шишкалалаш].

Присвоение—шкэнлымаш (йэнгыным) [ышкымынӹм ыштылӓш].

Присвоить — шкэнлаш 2, йэнгыным налаш 1 [эдэмынӹм ышкымынӹм ыштӓш].

Приседание—чӱч шичмаш [сынцӹлдӓлмӓш].

Приседать—чӱч шинчылаш 1 [сынцӹлдӓлӓш].

Присесть—воктэн шинчаш 1 [сага сынцӓш].

Присказка—йомак тӱнгалдыш [йамак тынгалтыш].

Присакать—кудал толаш 1, тӧргэн толаш 1 [кыдал толаш].

Прискорбно — кугун ойгырэн [пиш ойхырэн].

Прискорбный—кугу ойган [кого ойхан].

Прислуга—йалчэ, тарзэ [цора].

Прислуживание—полышкалымаш [палышкалымаш, самылым ыштымаш].

Прислуживать — полшалаш 2 [палшыкалаш].

Присматривать—шэкланэн ончаш 2 [анчыкалаш].

Присмирить--ўнгшэштараш 2 [пурэкдäш].

Присмиреть—ўнгшэмаш 1.

Присмотр—шэкланымаш [анчымаш].

Приснопамятный — курымэш уштарышан [курым äшындäрымäш].

Приветствовать — кангаш пуаш 2 [кангашэн пуаш].

Присовокуплять—уштарэдаш 2 [уштарэн шындäш].

Присоединение--ушымаш [ушнымаш].

Присоединять—уштарылаш 1.

Присоединиться — пошкудо лийаш [пашкуды лин сындäш].

Приспособление — кэлшындарымаш [йажоэмдымäш].

Приспособлять—амалдараш 2, [кэлыштараш 2 [ämäläным ыштäш, йажоэмдäш].

Приставать — пижылташ 1 [пижэдылäш].

Приставка—ушымлык [ушым тыкы].

Приставливать — энгэртэн шогалдылаш 1 [äнгältэн шагалташ].

Приставной — энгэртэн шогалтыман [äнгältэн шагалтымы].

Пристальный — тўктын (ончышо) [туран (анчалмы)].

Пристанище—шогалмэ вэр, чарнымэ вэр [шагалмы вäр)].

Пристань—прокот шогалмэ вэр [пырохот (тыл ныш) шагалмы вäр].

Пристрастие — чон чот шупшмаш [цытэн кэртыдымäш йäнг шывшмы].

Пристрастный—шкэ-вэлкан [цытэн кэртымы].

Пристращать—лўдыктэн шындаш 2 [лўдыктäлäш].

Пристращивание—лўдыктылмаш [лўдыктылмäш].

Пристращивать—лўдыктылаш 1 [лўдыктылäш].

Пристреливать — лўйкалэн пушташ [лўэн пытäрäш].

Пристройка—оралдэ воктэнсэ оралдэ [ылыш сагашы ылыш].

Приступ—толын пэрнымаш (чэрын) [толын тыкнышы (цэрын)].

Приступать—тўнгалаш (пашам) [пäшäм тынгäлäш].

Пристыдить—вожылдараш 2 [намысландараш, важылтараш].

Пристяжка—пэчэ, пэчэ имньэ [пачэлä имньи].

Пристяжной — пэчэлымэ [пачэлäш тышы].

Присуждать — сутлэн пунчалаш 1 [суйэн вуйнаматэш лыкташ].

Присуждение—сутлымаш [суйымаш]

Присутственный день—пашалэ кэчэ (тöнэжыштэ) [пäшä ыштымы кэчы].

Присутствие—лиймаш, пашалымаш [ылмаш].

Присутствовать—шинча о н ч ы л н о лийаш 1 [ылаш].

Присылать—колтэдаш 2 (тышкэ)[колтылаш].

Присылка—колтымаш (тышкэ) [колтымаш].

Присыпать—шавалтылаш 1 [шäвältэн шындäш].

Присыпка—шавыш [шäвыш, посыпкä]

Присыхание — кошкымаш [кошкэн пытымäш].

Присыхать—кошкаш 2 [кошкэн пытäш].

Присяга—товатлык [сöрымäш пумы, присäкыш пырымаш].

Присягание—товатлымаш, товатыштымаш [сöрымäшым ыньаныктэн пумаш].

Присягать — товатлаш [ыньаныктэн сöрымäшым пуаш].

Приталкивать—шўкэн кондэдаш 2 [шыкэдыл кандаш].

Притаскивать—нумалэдаш 2 [намалышташ].

Притворно—ыштышын койын 1 [ыштышылä кайаш].

Притворный—ыштышын койшо [ыштышылä кайшы].

Притворять—чўчаш, пэтыраш (омсам) [чўчäш, питырыш (амасам)].

Притеснение — шыгырэмдымаш [тöрэмдымäш].

Притеснять—шыгырэмдылаш 1 [тöрэмдäш].

Притихать—шыпланылаш 1 [тырлаш]

Приткнуть — энгэртэн ш ы н д а ш 2 [äнгältэн питырэн шындаш].

Приток — изи-энэр, ушнышо энэр [изи äнгыр, ушныш äнгыр].

Притопывать—тавалдылаш 1 [ташкылаш].

Приторговать—торгайэн йэшараш 2 [торгэйэн нäläш].

Притрогиваться—тӱкалдылаш 1 [тыкэдӓлӓш].

Притупиться—нӱшкэмаш 1, нӱшкэм пыташ 2 [нӹшкэм сӹнцӓш].

Притуплять—нӱшкэмдылаш 1 [нӹшкэмдӓш].

Притыкать—энгэртэн шындылаш 1 [шӹшкэдын шӹндӓш].

Притча—туштэн каласӹмаш [тыштэн кэлэсӹмӓш, тышты].

Притягательный—шупшкэдымаш [шывшэдылмӓн].

Притягивание—шупшкэдымаш [шывшэдылмӓш].

Притягивать—шупшэдылаш 1 [шывшэдылӓш].

Притяжательный — шкэнлыктышан [ӹшкэ докыжы шывшан].

Притяжение--шупшын шогымаш [шывшмаш].

Притянуть — шупшын шындаш 2 [шывшыл нӓлӓш].

Приуныть—ойгыралаш 1[ойхыралаш]

Приурочивать—жаплан кондаш 2 [жэплӓш].

Приучение — туныктымаш [тымдымаш].

Прихварывать—коклан туйэшкаш 2 [йасыланылаш].

Прихвастать—шойакым йэшараш 2 (кэрэ воктэн) [алталэн попаш].

Прихватывать—руалкаш 2[роалтылаш].

Прихворнуть—изиш туйэшкаш [йасыланылаш].

Прихлебывать—подыл кочкаш 1 [подыл качкаш].

Прихлестнуть — лупшал колташ 2 [лывшал шӓвыктэн колташ].

Прихлестывать—лупшкэдыл кайаш 2 [лывшэдыл шӓвыкташ].

Прихлопывать—совылтылаш 1, совым кыркалаш 2 [савым шиаш].

Приход—1, окса пурэн шогымаш, толмаш, 2 чэркэ тиштэ.

Приходить—толаш 1.

Приходный—толшан.

Приходо-расходный—(окса) толмокаймэ [шӓлӓтымы].

Приходящий—толшо, толын-толын кайшэ [толшы].

Прихоть—йктаж мом ыштымэ шумаш [пиш шоммаш, кайыш]

Прихрамывать—окшаклэдаш 2 [акшаклылаш].

Прихрапывать—нэр шупшын малаш 2 [нэр йукланаш].

Прицел—туралтыш, тамымаш (пчалым) [пичал дон лӱӓш, пӓлӹшкы анчымы].

Прицеливаться—туралташ, тамаш 2 [пӓлӹшкы нӓлӓш].

Прицениваться—акым палылаш 2 [ӓкӹм пӓлӹлӓш].

Прицеплять—йолыштылаш 1, пыжыктылаш 1 [пижыктылӓш].

Причаливать—толын чарнаш (сэрдэкэ 1) [шайылан кӹлдӓш, сир дӹрэш кӹлдӓш].

Причесать—шэрын шындаш 2 [ыдырал шӹндӓш].

Прическа—ӱп-шэрыш [ӱп ыдыралмы].

Причина—чий [тынӓлтыш].

Причинить зло—осалым ышташ 2 [худам ыштӓш].

Причинный—чийжэ улан [тынӓлтышӓн].

Причинять зло—осалым ыштылаш 2 [худам ыштылӓш].

Причисление — шотыш пуртымаш [шотышкы нӓлмӓш].

Причислять—шотыш пуртылаш [шотышкы нӓлӓш].

Пришествие—толмаш.

Пришибать—сусыртылаш 1 [шушырташ].

Пришивать—ургэдэн шындаш (вэсэ вэлэн) [Вэсӹ тэрвэн ыргэн шӹндӓш].

Пришивной—ургэн шындыман (вэсэ вэлэн) [ыргэн шӹндымы].

Пришлый—толшо.

Пришпиливать—пӱшкылэдаш 2[пышкаш, кэрӓш].

Пришпорить лошадь—шпор дэнэ имньым удралаш [шпорлаш].

Прищелкивать—чымалтылаш 1 (йылмэ дэнэ) [чывыкалаш].

Прищурить—шинчам кумалдаш 2 [сӹнзӓм кымалташ].

Приют—илымэ вэр [урдым вӓр.]

Приютить—вэрым пуаш 2, илаш пурташ [урдэн лыкташ].

Приятель—(таҥ) йолдаш [таҥ, пӓлымы, тос]

Приятельски—кэлшэн, таҥла [таҥлӓ]

Приятно, ный—йамлэ, сылнэ [пиш йажо ,йажо].

Про—вэрч (тудын вэрч) [вэрц].

Проба—ужаш ончыктымаш (шӧртньӧ, ший ӱзгарыштэ) [пӓлэн нӓлмӓш, ужаш анчыктымаш (шӧртньӧ ши ӓдырӹштӹ]

Пробалтывать—вошт лугалтылаш 1 [лыгалтылаш].

Пробег, пробегание—куржын эртымаш [кыргыж эртӓрӹмӓш].

Пробегать—куржын эртылаш [кыргыж эртӓрӹмӓш].

Пробел—йара вэр (возымаштэ) [шуэн кодымы, охыр вӓр (сирымӓштӹ)].

Пробеседовать—мутланэн эртараш (жапым) [жэпӹм шайышт эртӓрӓш].

Пробивать — вошт шӱткалэдаш 2 [вашт шин пырташ].

Пробирать — вурсэдаш 1 [вырсэн шӹндӓш].

Пробить—шӱташ 2 [шин чучӓш].

Пробка—атэ пэтыртыш [йамдар питӹртӹш].

Проблеск — вошт йылгыж лэкмаш [сотын йӹлгӹж лӓкмӓш].

Пробный—палымыла ыштымэ [пӓлӓш ӹштӹмӹ].

Пробование—тамлэн ончымаш, ыштэн ончымаш [ыштэн анчымаш].

Пробовать—ыштэн ончаш 2, тамлэн ончаш 2 [ӹштӓш, тотэштӓш].

Пробой—кӧгӧнлык онго (опсаштэ) [кӹлвиштӹм онгы].

Проболеть—туйэшкэн эртараш 2 [цэрлӓнӓш].

Проболтаться—шиждэ каласэн колташ 2 [шаналтыдэ кэлэсӓш].

Пробормотать — мугымантыл колташ 2 [мӱгӹмӓктӹлӓш].

Пробороздить—курал корным ышташ 2 [кырал корным ӹштӓш].

Проборонить—мучко тырмалэн кайаш 2 [ширэн пӹтӓрӓш].

Проборотьсяся—кучэдыл эртараш [сынэдӓл шуаш].

Пробрасывать—кышкылтылаш 1 [кӹшкӹлтӹлӓш].

Пробрать—вурсэн налаш 1 [шӹндӓш].

Пробродить—шэнгын эртараш 2 [сӓрнӹл эртӓрӓш].

Пробуждать—пожалдараш 2 [погыжалтараш].

Пробуждение—пожалтмаш [погыжалтмаш].

Пробуравить—шӱтэн шындаш 2 [пролэн шӹндӓш].

Пробуравливать—шӱткалаш 2 [пролэн шокташ].

Провал — волэн каймэ вэр [кэлгӹ лаксы].

Провалиться—пурэн кайаш (выньэмыш, рожыш) [валэн, урын валаш].

Проведать—шинчэн налаш 1 [ужын толаш, пӓлэн нӓлӓш].

Проведение—шуктымаш (иктаж пашам) [эртӓрӹмӓш].

Проведывать—ужаш пураш 2 [ужын пӓлэн нӓлӓш].

Проверить—шотым, увэрым тэргаш 2 (чыныжым шойажым) [сӹнзэн нӓлӓш].

Проверка—тэргымаш [тэргӹмӓш].

Провесить——йонгылыш утыжым висаш 2 [висэн шуаш].

Проветривание—почкымаш (мардэжэш) [йонгэштӓрӹмӓш].

Проветривать—пуалыкташ 2, почкаш 2 (мардэжэш) [йонгэштӓрӓш].

Провешивать—палмэнгым шогалтылаш 1 [висэн мангӹм шагалтэн кэӓш].

Провеять—пуалдэн пытараш 2 [пуалталаш].

Провиниться — титакыш пураш 2, йолашкэ вэрэшташ 1)[самынь ӹштӹшэш лӓктӓш].

Провинция—кугыжанышын ӧрдыж кундэмжэ [кугижӓнышын ӧрдыж алавлӓжы].

Проводы—ужатымаш, ужатэн колтымаш [шуэн кодылмаш; кодымаш].

Проводить—ужатэн колташ 2, кодыл колташ 2 [шуэн кодаш, кодылаш].

Проводка — кӱртньӧ воштыр шупшмаш [кӹртньи ваштыр шывшмаш].

Проводник—вӱдэн коштыктышо, вагонышто вэр ончыктышо [видэн кашшы, анчыктышы; вагонышты вӓр анчыктышы].

Провожание — ужатымаш [шуэн кодымаш].

Провожатый — ужатышэ [шуэн кодышы].

Провожатн—ужатылаш 1 [шуэн кодаш].

Провоз — нангайымаш (имньэ дэнэ) [шывштэн нӓнгэмӓш].

Провозглашать—кугун каласаш 2 [когон кэлэсӓш].

Провокатор—осаллан таратышэ [худа шанэн ышкымжын влам выжалышы].

Провонять—вошт ўпшанаш [ўпшылаш, упшан].

Проворнее—писынрак [пысыракын].

Проворно—писын [пысын].

Проворожить — мужэд эртараш 2 [мужэд эртараш].

Проворчать — мугыматэн эртараш 2 [мугымактэн эртараш].

Прогадать—йонгылыш палаш 2 [самынь налаш].

Проглазеть—эскэрыдэ кодаш 1 [ужтэ эртараш].

Проглатывать—нэлэдаш 2; **проглотить**—нэлын колташ].

Проглядеть — уждэ кодаш 2, эртараш 2.

Прогнать—поктэн колдаш 2 [поктыл лыкташ].

Прогневать — сырыкташ 2 [шыдэштараш].

Проговариваться — шиждэ каласэн колтылаш [палыдэ кэлэсэн колташ].

Проговорить—ойлэн эртараш 2 [попэн эртараш].

Проголодаться — шужаш 2 [шужэн шынцаш].

Прогонять — поктэдаш 2, поктэдэн колташ 2 [поктэн колташ].

Прогорать — чыла йўлэн пыташ 2 [йылэн пыташ].

Прогостить—уна лийын эртараш 2 [хыналэн эртараш].

Программа—ыштышаш-виктыш (туныктымаштэ, пашаштэ) [сорымашым анцыкыла ышташ шанымаш].

Программа партии—партийын ыштышэш-виктышыжэ [партьин анцыкыла ышташ шанымашыжы].

Программный—ыштышаш-виктышан [анцыкыла ышташ шаныман].

Прогребать—вошт куэн кайаш (лумым) [ыдырэн лыкташ].

Прогревать — вошт ырыктылаш 1 [ырыкташ].

Прогреметь — кўдыртэн колташ 2 [кыдыртэн колташ].

Прогресс—ончык каймаш, кутайтыш, ончылтыш [анцык кэмаш].

Прогрессивный — кушшо, ончылтышо [анцыл-ышан].

Прогрызать—пурын шўташ (рожым) [ньымышт пытараш].

Прогуливать — йара коштэдаш 2 [йонгэштмылэ кашташ].

Прогулка—канэн коштмаш, тўр лукмаш, тўр почкымаш [йонгэш кашмаш].

Прогульный—йара эртарымэ [йарашкы колтымы].

Прогулять—йара эртараш 2 (жапым) [йонгэш кашташ].

Продавать—ужалэдаш 2 [выжалаш].

Продавец—ужалышэ [выжалышы].

Продажа—ужалымаш [выжалымаш].

Продажный — ужалышаш [выжалышашлык].

Продавливать—шўткалаш 2 (ий дэнэ) [капайэн чўчаш].

Продвигать — тарватыл кодаш 2 [тарватэн колташ].

Продевать — кэрын лукташ 1 [чикташ (шыртым)].

Продежурить—оролэн эртараш, орол шогэн эртараш 2 [оролэн эртараш].

Проделать — ыштэн налаш 1 [ыштэн налаш].

Проделка—шойак шотын ыштылмаш [алталэн ыштымаш].

Проделывать — ыштылаш 1 [ыштылаш]

Продергивать—шуэмдылаш 1 (пачка-саскам), ончык шупшыкталаш 1 (оравала) [шывшэдылаш].

Продеть—вошт лукташ 1 (шўртым монь) [чикташ].

Продешевить — шулдын ужалаш 2 [шулдын выжалаш].

Продиктовать—каласэн пуаш 2 [кэлэсэн пуаш].

Продлить—шуйаш 2 [кужэмдаш (жапым)].

Продналог — ўзгарла налмэ йозак [йарварлэ налог].

Продовольствие--кочкыш ўзгар [качкыш йўшы].

Продолговатый—чуйака [кужика].

Продолжать—оныш ышташ (тўнгалмым) [тынгалмым ыштэн шокташ].

Продолжительно — кужун, кужалтын [кужын].

Продольно—кутыньэк [кытын].

Продольный — кутыньэкан (кутышан) кытан].

Продремать—нэрэн эртараш 2 [нэрэн эртараш].

Прдрогнуть—чот кылмаш 2 (чытырыктылтмәшкә) [цӹтӓрӓлт кәӓш].

Продувание—вошт пуалмаш [ӹфӹлӹмӓш].

Продувать — вошт пуал лукташ 1 [ӹфӹлән лыкташ].

Продукт — ыштэн лукмо [йар-вӓр, ӓдӹр].

Продуктивный — пэркан, ушнышан (паша) [пэрхэӓн].

Продумать — шоналдэн налаш 1, шуктэн шонэн лукташ 1 [шаналтэн нӓлӓш].

Продырявить — шӱтэн лукташ 1 [ыражандаш (чӱчӓш)].

Проездить—коштын эртараш, коштын пытараш (имньэ дэнэ) [кыдалышт эртӓрӓш].

Проездом — эртэн кайшыла [эртэн кэшӹлӓ].

Проезжать — эртэн кайаш 2 (имньэ дэнэ) [эртэн кэӓш].

Проесть — кочкын пытараш 2 [качкын пӹтӓрӓш].

Прожаривать—вошт энгдаш 2, пуштылаш 1 [кӱктэн шӹндӓш (ӱдон)].

Прождать — вучэн эртараш 2 [вычэн эртӓрӓш].

Прожевать—пурын тыгыдэмдаш (пӱй дэнэ) [йангыжэн колташ].

Проживать — илэн эртараш 2 [ылэн эртӓрӓш].

Прожигать — йӱлалтэн пытараш 2 [йылатэн колташ].

Проза — тыглай возымаш [кудыло ылымӓш, кудыло попымаш сирымӓш].

Прозвание — кугэзэ-лӱм, тошто-лӱм

Прозвище—лӱмдылӱм [лымдым лым].

Прозевать—шиждэ кодаш 1 [омэшт кодаш, амалэн кодаш].

Прозимовать—тэлым эртараш 2 [тэл эртӓрӓш].

Прозорливый — вошт-ужшо, ончыкоужшо [анцыкыла кэлэсӹшӹ].

Прозрачный — вошт койшан [вашт кайшы].

Прозрение—шинча почылтмаш [сӹнда пачылтмаш].

Проиграть — модын колташ, модын пытараш 2 [мадын колташ].

Проигрывать — модын колтэдаш 2, модын пытараш 2 [мадын колтылаш].

Произведение—возэн лукмо, шукэмдэн лукмо шот [сирэн лыкмы, шукэмдэн лыкмы].

Произвол—шкэ-эрыклык [мам шана, тыдым ӹштӓ, ӹшкэ ирык].

Производитель—ыштэн лукшо [ӹштэн лыкшы].

Производительность труда — паша пэркэлтыш [пӓшӓ ашындарымаш].

Производительные силы—паша ыштымэ вий [пӓшӓ ашныктыш].

Производство—ыштэн лукмаш [йӧнӓндӹш].

Производственно - кооперативная трудовая артель—сату ыштылшэ копэратив кортак.

Производящий — ыштылшэ [ӹштӹшӹ].

Произнести — каласаш 2 (мутым, шомакым) [шамак кэлэсӓш].

Произрастать — кушкын шогаш 2 [кушкын шалгаш].

Проискать — кычал эртараш 2 [кычӓл эртӓрӓш].

Происхождение — шочынлык [ыльанымаш, лӓкмаш].

Происшествие — лийтыш [лимаш, шачыш].

Пройтись — коштын савырнаш 2 [каштындалаш].

Прокаженный—йоран, ик тӱрлӧ осал чэран [котыр худа цэр].

Прокаливать — чот когартылаш 1 [когон кальэн шокташ].

Прокалить—чот когарташ 2 [когон кальэн шӹндӓш].

Прокалывать — вошт шӱткалаш 2 [чӱчӹлӓш].

Прокапывать — кэлгын кӱнчаш 2, йыр кӱнчаш [капайылаш].

Прокараулить — оролэн эртараш 2, шуктыдэ оролаш [оролэн эртӓрӓш].

Прокат—кучылташ пумаш (жаплан) [кычылташ пумаш].

Прокачать—рӱпшэн эртараш 2 [мыльгыктал колташ].

Прокачаться — лӱнгалтэн эртараш 2 [мыльгыктал колташ].

Прокашлять — кокырэн эртараш 2 [кахрэн шӹндӓш].

Прокваситъ — шопыктараш 2 [шапыктараш].

Прокидать — кышкылт пытараш 2, кышкылт эртараш [кӹшкӹлт пӹтӓрӓш].

Прокипеть—шолын әртараш 2 [шолын шӹндаш].

Прокипятить — шолыктэн әртараш [шолтэн шӹндаш].

Прокладывать дорогу—корным шӱташ 2 [корным тӧрлаш].

Прокламация—таралтэн ӱжмаш (калыкым, йэҥ тӱшкам да монь).

Проклевать—вошт чӱҥгэн лукташ 1 [чыҥэн налаш].

Проклеить—лӱмылэн әртараш 2 [тышкэн шӹндаш].

Проклинать—каргаш 2, шудалаш 1.

Проклятие — каргымаш, шудалмаш [шудалмаш].

Проклятый—каргымэ, шудалмэ.

Проковырять—вошт пургэд лукташ 1 [капайэн лыкташ].

Проколотить—кырэн әртараш 2 [шин пырташ (пыдам)].

Проколоть—вошт шӱташ 2 [пышкын шӹндаш].

Прокопать — вошт кӱнчаш, кэлгын кӱнчаш 2 [капайэн шӹндаш].

Прокопаться — пургэд әртараш 2 [пыргэт әртәраш].

Прокосить—солэн әртараш 2, солэн лэкташ 1 (касалыкым) [салэн лакташ].

Прокрасться—шолып мийаш, шолып пураш 2 [йывырт шолыла миаш].

Прокрасить — чийалтэн әртараш 2

Прокричать — кычкырэн әртараш 2 кычкырал колташ 2 [саслэн әртәраш].

Прокурор — прокурор, закон шуктымым шэкланышэ, тэргышэ [суд пашә анчышы].

Прокуратура—суд-тэргэр, суд-пашам тэргымэ тӧнэж [суд пашам анчымаш].

Прокурить — шушын пытараш 2 [шывшын пытәраш].

Прокусить — вошт пурлаш 1 [пырал налаш].

Прокутить — йӱын пытараш 2 [йӱн пытәраш].

Пролазить—вончаш (иктаж рож гыч) [раж-ваш лакташ].

Проламывать — пудыртылаш 1, пудыртыл пураш 2, пудыртыл лэкташ 1 [пыдыртылаш, тодэдылаш].

Пролежать—кийэн әртараш 2 [киэн әртәраш].

Пролет — иккутыш (корныштo, кайматэ) [виш].

Пролетарий — шэмэр, пашадар дэн илышэ [йӓлдоны пашә ыштыны, укэан эдэм].

Пролетать — чоҥэштыл әрташ 2 [чоҥэштэн әрташ].

Пролететь—чоҥэштэн әрташ 2.

Проливать—вэлкалаш 2 [вилаш].

Пролить —вэлаш 2, вэлэн колташ 2 [вилэн колташ].

Пролог—тӱҥалтыш (ойлымаштэ, возымаштэ) [тыҥалмы шамак (сирымаштэ, анчыктымашты, матмашты)].

Проломать—пудыртэн пураш 2 пудыртэн лэкташ 1 [пыдыртэн шуаш].

Промедление—вараш кодмаш [йыватылмаш].

Промедлить—вараш кодаш 1, йуватэн әртараш 2 [йыватылаш].

Промеж, промежуток—кокла [ло].

Промелькать — йыл-йыл койын әрташ 2 [цылткэ кайын колташ].

Променивать—вашталдылаш 1 [вашталтылаш].

Променный — вашталдымэ [вашталтымы].

Промерзать—вошт кылмаш 2 [вашт кылмаш].

Прометать—пушкылэдаш 2 [шӧргэн пытәраш].

Промечтать—йара шонэн әртараш 2 [шанэн әртәраш].

Промешивать—варкалаш 2 [йаркалылаш].

Промешкать — йуватыл әртараш 2 [йывалтыл әртәраш].

Промокать—виташ 2 (йолыш, могырыш [витэн сынаш].

Промолвить—пэлэштэн пуаш 2 [йук лыкташ].

Промолотить — шийын әртараш 2, кырэн әртараш 2 [шин пытәраш].

Проморить голодом—шужыктэн орландараш 2 [пукшыдэ шужыкташ].

Промучить—орландарэн әртараш 2 [орлык анчыкташ].

Промчать—кудал әрташ 2 [кыдал кэаш].

Промывать — мушкэдэн налаш 1 [мышкын колташ, кэкташ].

Промывка, промывание — мушкэдымаш [мышкын кэктымаш, колтымаш].

Промысел—паша кычалмаш, пашалык йӧн ыштымаш [пашә ыштымаш].

Промысловой налог—паша парышлан казнаш пыштымэ (тӱлымӧ) окса [йӧнлык налог].

Промышленник—йӧн-озанлык кучышо [йӧнӓгӹлзӹ].

Промышленность—йӧн-озанлык кучымаш [йӧндарымӓш].

Промышленный капитализм—кӱсэл вундым йӧн-озанлык пашашкэ пуртымаш; тыгай шот годым пойан тӱшка оксаштым йӧн-озанлык ыштымашкэ пуртылыт [кого пӓшӓм колтымы, пиштӹмӹ оксан кычык].

Промышлять — йӧным кычалтылаш (йӧнлылаш) [кычылтылаш].

Пронашивать—чийэн тӱгатылаш 1, чийэн пытараш 2 [чиэн пӹтӓрӓш].

Проносить — чийэн тӱгаташ, чийэн эртараш, умбакэ нангайаш 2 [чиэн тӹгӓтӓш, пакы нӓнгэӓш].

Пропаганда — шонымым, шомакым шаркалымаш [шанымым, шамак дон шӓрылкӓлымӓш].

Пропорциональная система выборов—тангастарымэ нэргэлтышан сайлымаш [тӧрлӹмӹ дон вуйлалтышэш айырымаш].

Пропорциональность—тангастарылтмэ шотлык (висыл, кугыт, кэлгыт шот гыч луктын иктэ дэнэ вэсым тангастарымаш).

Пропорциональный—тангастаралтман [ик ганьок; тӧрлылмӓн].

Пропорция—тангастаралтыш [ик гань; тӧрлылмӹ, кок мончыр].

Просека — кочпӱчкыш (чодраштэ) [просэк, качпычкӹк].

Пространство — мучкылык, мучкылтыш, коклалтыш [кымдык].

Проститутка—пыльтык, пыльдырий ӱдрамаш, куштылго ушан [шӓхӓрланшы ыдырӓмӓш, кӓпшым выжалышы].

Протеже — ӱшанымэ йӧн [ӹньӓнэн шӹндым эдэм].

Протежировать — полшаш 2 [палшаш].

Протезы — ыштэн пыжыктымэ капужаш [пижыктыл ыштымы кӓп, тымэньмы годым анчыкташ].

Протекция — полшымыла ойлымаш [йӓлгыц пэрэгымаш, палшымаш, шӱдымӓш].

Протест — ваштарэш лиймаш [ваштарэш йук дон шукы эдэм лӧшты, самынь тидӹ манын попымаш].

Против—ваштарэш, вашэш.

Противозаконный—закон ваштарэш.

Противолежащий — ваштарэш кийшэ.

Противолихорадочный — йӱштӧ-мужым шӧрышан [ӱштымыж цэр ваштарэш].

Противополагать — ваштарэш шонаш 2 [тупынь шанаш].

Противоположный—ваштарэш лийшэ [турэшшы].

Противопоставить—ваштарэш ышташ 2 [ваштарэш шагалташ].

Противоречие—ваштарэш ойлымаш, ышкэ ваштарэш лиймаш [ваштарэш попымаш].

Противостоять—ваш шогаш 2 [вӓш шалгаш].

Протирать — вошт туржаш 1, вошт ӱшташ 1 [шӹрӓш, ӹштӹл шӹндӓш (начкы савыц дон)].

Протискивать—шӱшкэдаш 2 [шӹшкӹн шӹндӓш].

Проток—йогын-вӱд [йогы вӹд].

Протокол—ой-пидыш.

Протолковать — ынгылыктарэн пуаш 2, ынгылыктарнн эртараш 2.

Проторговаться—торгайэн йомаш 1 [торгэйэн пӹтӓш].

Проторить—такырташ (корным).

Протосковать—йӧсыланэн эртараш 2, ушанэн эртараш [ойхырэн йасыланаш].

Прототип—тӱҥалтыш ойыш, тӱҥойыш [пытӓриш анчыктымаш, пытӓриш картин, пытари цырэ].

Проточный—йогышо.

Протравливать — айартымыла эртараш 2 [шыдэштӓрыкӓлӓш].

Протрезвиться — айнаш 2, руштмо дэч шӧрлаш 2 [арлаш].

Протрубить — пучым пуалтэн колташ 2, пуалтэн эртараш (пучым) [пыч вашт сӹгырӓш].

Протухлый — шопышо [пышаҥшы, шапышы, шӱшы].

Протухнуть — шопаш 2 [пышаҥаш, шапаш, шӱаш].

Протыкать—шуркэдаш 2, шуркэдыл пытараш 2 [шыркэдылӓш, шӹшкэдылӓш, шӹшкӹн шӹндӓш].

Протягать — шуйаш, шуйкалаш 2, шойрэмдылаш [кужэмдäш].

Протяжение — мучкылык [кыт мычкы].

Протяжно — шуйэн, шуйкалэн [кужын шывшын].

Протянуть — шуйаш, шуйкалэн эртараш 2 (жаным) [шывшын шӹндäш].

Проучить—туныктэн пуаш 2 ыштымылан [тымдэн пуаш].

Профан — шинчыдымэ [шанэн мыштыдымы, нимат пäлӹдӹмӹ].

Профессиональные болезни—шкэлэ пашаш лийшэ чэр-влак [ӹшкэ пäшäэш лишӹ цэр].

Профессиональные союзы — шкэлэ паша ушэмла [ӹшкэ шанымашым кычаш ик пäшäштӹ ӹлшӹ влäн ушнымаш].

Профессия — шкэлэ паша, шкэлтыш [мыштым пäшä].

Профилактический — аралышэ [пэрэгӹшы, ыштарышы].

Профиль — ӧрдыж ойып [ӧрдӹж].

Прохаживаться—коштышташ (мӧнгэш-оньыш) [мынгэш-аньэш кашташ].

Прохватить—вурсэн налаш [вырсэн шӹндäш].

Прохлаждать — йуалдараш 2. **П-ся** йуалгаш 2 [йуалтараш].

Прохладно — йуалгэ.

Проходить — эртэн кайаш 2 [эртäш, каштын эртäрäш].

Проходной—коч коштмо, эртэн коштмо [вашт каштмы].

Прохожий — корно йэн, йолэшкэ [йалэшкы, корны дон-каштшы].

Прохромать — окшаклэн эртараш 2 [акшаклэн кашташ].

Процарапать — удрэн ыштараш 2 [ыдырэн шӹндäш].

Процветание — кутайымаш, кутайтыш [пэлэдмäш, йажон ылӹмäш].

Процедура — кужун шуйнышо паша [кужын шывлыльтшы пäшä].

Процеживать — шӱраш 2 (шӧрым) [шӹрäш].

Процент — ослам, ошлам [тӹрӹсӹн шӱдӹштӹ ик пайжы].

Процесс—лийын-шогаш [лиäлтмäш].

Процессия — шукын коштмаш [шукын каштмаш].

Процессуальное нарушение — суд ыштымэ радам шуктыдымаш [суд пäшä шыдыртымаш].

Прочесывать — шэрын лукташ 1 [ыдырэн лыкташ].

Прочий — моло, вэлэ.

Прочинивать — мучко ачалкалаш 2 [тӧрлӹкäлäш].

Прочинить — мучко ачалаш, ачалэн лукташ 1, эртараш [тӧрлэн пӹтäрäш].

Прочихаться — тӱрвынчын эртараш 2 [тӹрвӹц шӹндäш].

Прочищать—мучко эрыкташ 2 [ирӹктэн шӹндäш].

Прочно — пэнгыдын, чот [пиӊгӹдӹн, цаткыдын].

Прочный — пэнгыдэ, чоткыдо [тырхышы, цаткыды, пиӊгӹдӹ].

Прочь — йӧршэш [каранмаш, покты-маш, каран].

Прошедшее — эртэн кайшэ [эртэн кэшӹ].

Прошение — йодын возымаш (сэрымаш) [сирмаш дон йадын кӹчӹмäш].

Прошибить — вошт пэрэн лукташ [вашт шин лыкташ].

Прошивной — ургэн лукмо [ыргымы, тӹрлӹмӹ].

Прошлый — эртышэ.

Прошнуровать—кандралаш 2, кнага вошт кандрам колташ 2 [кньигä вашт кäндрä колташ].

Прошуметь — рӱжгэн налаш [рӱжгэн шӹндäш].

Прощальный — эсэнлымэ, шултымо [цэвэрлӹмäн, кодылмы].

Прощать — кудалташ (йэн осалым) [пырахаш (кӹчäлмäш гӹц), шыдым шӧräш].

Проще — вийашрак [викӹн].

Прощение — кудалтымаш (титакым, осалым) [пырахымаш (кӹчäлмӹм)].

Проэкт — шотлан ыштымэ [иктäмä ӹштäш шанымаш, пумагэш ӹштэн анчыктымаш].

Проявлять—ончыкташ, палдырташ 2 [пäлдӹртäш].

Прояснение—йонгэммаш [йонгэммäш, йонгэштмäш].

Проясняться — йонгэмаш [йонгэмäш, йонгэштмäш].

Пруд — пӱйа, вашкэр [пӱä, пӱэ].

Пружина — пэнгыр [прӱжинä].

Прыгать — тӧрыштылаш 1 [тӹргэштӹлäш].

Прыжок — тӧрыштык [тӹргэштӹш].

Прыткий — писэ, чорыш [пӹсӹ].

Прыщ — чӱнча [чӱнчэ].
Прядильня — шӱртӧ шӱдырымо вэр [шӹртӹ шӹдӹрӹм вӓр].
Прядильщик — шӱдыршо [шӹдӹрӹшӹ].
Прядь — ӱпйарым [йӓрӹм].
Пряжа — кӱнчыла, кынчала, шӱдырымо шӱртӧ [кынцала, шӹндӹрӹм шӹртӹ].
Пряжка—1, прэжа, 2, кычкыш [кыцкыш].
Прямодушие вийаш чонан, шоло-виклык [тӧр йӓҥ дон лимӓш].
Прямой — вик, вийаш, вийакш [тӧр, вик, тура].
Прямолинейный — виккорнан [тӧр корнан].
Прямота — виклык [тӧр].
Пряник—мӱгӱндӧ, прэньык [прӓньик].
Пряность — шэрык [мӱӓн, тортлы, тотым пыртышы].
Прясло — пэчэ [пичӹ].
Прясть—шӱдыраш 2[шӹдӹрӓш].
Прятать—тойаш2, шылташ2 [тайаш]
Прятки — шылмаш [шӹлмӹлӓ мадмаш].
Пряха – кынчыла-шӱдырышо [кынцала шӹдӹрӹшӹ].
Псевдоним — шойак-лӱм [аталым лӹм].
Психиатрия—уш-кокла чэр туныктымаш [йӓҥ йасы цэр тӧрлӓш тымдымаш].
Психика — вэм-шижмаш [ыш дон йӓҥӹн шанымаш, эдэмӹн, халыкын].
Психология — вэм-шанчэ; вуйвэмын тӱрлын кончымыжым, коймыжым тунэммэ шанчэ [йӓҥ ӹштэн кэртмӓшӹм тымэньмӓш].
Психопат—вуйвэм-чэран [ыш дон ӹштышӹ агыл, ородыш кэшӹ, самынь ӹштышӹ].
Птицеводство — кайык ашнымаш [кэк урдымаш].
Птицелов—кайык кучышо [кэк кычышы].
Птичий—кайыкын [кэкӹн].
Птичка—изи кайык [кэк].
Публика—калык тӱча [халык (иктӓма ӹштӓш погынымаш.)
Публикация—газэтэш шижтарымаш [казэт дон,йӹлмӹ дон цилӓлӓн пӓлӹктымӓш].
Публично—калык ончылан [халык анцылаш].
Пугало—лӱдыктыш.
Пугать—лӱдыкташ 2.
Пугливый—лӱдшаҥ [лӱдшӹ].
Пуговица—полдыш [полдыш].
Пуд—пут.
Пудовик—икпутан.
Пузастый, пузатый—кугу мӱшкӱран, пӧлдырык [кого мышкыран].
Пузо—кугу мӱшкӱр [кого мышкыр].
Пузырек—клэнча, йандава [изи йамдар].
Пузырчатый—шӱвыр оҥан [хаҥан, аҥан].
Пузырь—шӱвыроҥ, шӱвыр [шӹвӹр].
Пульс—шэр, вӱршэр [выр-шӓр].
Пуля—пульо [пулька].
Пункт—1, тӱчык; 2, вэр (торгаймаштэ, сар-пашаштэ [айыртэмӹн вӓр].
Пунктуальность—шуктэн ыштымаш [1)тӧр ыштымаш 2) лачок ыштымаш].
Пуп—кылымдэ.
Пускать—колдаш 2 [колташ].
Пустеть—йонтэмаш, йарсаш 2 [охырэмӓш, йӓрӓэмӓш].
Пустой——йара [охыр].
Пустомеля—шотдэ ойлыштшо 1 [такэш попышы].
Пустота—йонгалык, йаралык [йӓрӓвӓр].
Пустоцвет——узо пэлэдыш [такэш пэлэдыш, йӓрӓ пэлэдыш].
Пустышка—йара-чызаш [охыр цызӓн].
Пустяк—йӧрдымо, укэлык [йардымаш, такэш].
Путать—кукташ 2, товандаш2] [кӓвшылятӓш].
Путеводитель — корно ончыктышо [корны виктӓрышы].
Путеводный — корно ончыктышан [корны виктарышан].
Путешествовать—корныш кошташ [анчэн кашташ].
Путник—корно-йыҥ [корны кэшы эдэм].
Путь – корно.
Пух—мамык.
Пуховик — мамык кӱпчык; мамык мындэр [мамык кӹщӹк, тӱшӓк].
Пуховый—мамыкан.
Пучина—агур,йату [кэлгы пындаш].

Пучить—карнаш 2, ала молан мӱшкыр карнаш тӱнальэ [шуаш (аварэн) кӱплӓнӓш].

Пушистый—оварышан [аваргышан, пышкыды].

Пушить—оварташ 2 [аварташ].

Пуще—утла, утларак [пушэ].

Пчела—мӱкш.

Пчела-работница—пашачэ (пашазэ) мӱкш [пӓшӓ мӱкш].

Пчела - трутовка (трутень)—сӱрэмӱкш, сурий [шӹрэ мӱкш].

Пчелиные соты—мӱкш-карас [(кӓрӓш)].

Пчеловодство—мӱкш кучымаш [кычымаш)].

Пчелы-воровки—шолыштшо мӱкш.

Пыл—кумака-ончыл тул [тыл-салым, камака-анцыл тыл].

Пылкий—ура чонан, ура, уралгэ [куштылгы ышан].

Пыль—пурак [пырак].

Пыльник—пуракты ш [пырак ӓтӹ].

Пыльный—пуракан [пыракан].

Пырять—шуркэдылаш [логаш].

Пытаться—тӧчаш, ышташ шонаш 2 [ӹштэн анчаш, пӓлэн анчаш].

Пытка—орландарымаш.

Пытливость—палаш шонымаш [пӓлӓш цацымаш].

Пыхтеть—пэнгыжаш [когон шӱлэштӹлӓш].

Пышный—кӱпшан [выжгата].

Пьянеть—рушташ 1 [йӱкшӹ лиӓш].

Пьяница—арака йӱшӧ, йӱаш йӧратышэ [йӱн каштшӹ].

Пьянствовать — йӱын илаш [йӱн кашташ].

Пьяный—йӱшӧ, рустшо [йӱкшӹ].

Пялить—шыгырын чийаш, шупшын чийаш [торын чиӓш, шывшын чиӓш].

Пяльцы—йыргылымэ ората [ыргым, тӹрлӹм арата].

Пята—йол-таган, йол-умдо [йал кавал].

Пятак—латшымур, вичырший [луатшӹмур, выцкопэк].

Пятеричный—визытан [вӹзӹтӓн].

Пятеро—визытын [вӹзӹтӹн].

Пятиверстный—вич мэнгэ кокласэ [вӹц уштышан].

Пятиглавый—вич-вуйан [вӹц вуйан].

Пятипроцентный—вич-осламан [вӹц процэнтӓн].

Пятирублевый — вич-тэнгэаш [вӹц тӓнӓн].

Патисотый—вич-шӱдаш [вӹц шӱдӹн].

Пятить—чактараш 2 [цактӓраш].

Пятиться—чакнаш.

Пятиугольный—вич-лукан, вич-пусакан [вӹц оголан].

Пятишница—вич-тэнгэ [вӹц тӓнӓ].

Пятнадцати-конечный—лучко мучашан [луцкы мычашан].

Пятнадцати-копеечный — лучкыршийаш, витьлыкогыраш [вӹцлураш тӓнӓ].

Пятнадцатый—луатвизымышэ, лучкымшо [луцкын].

Пятница—кугарньа [когарньа].

Пятничный—кугарньасэ [когарньан].

Пятно—томка.

Пятьсот—вичшӱдӧ [вӹцшӱдӹ].

Пятый—визымышэ [вӹзӹмшӹ].

Пятьдесят—вислэ, витьлэ. [вӹцлӹ].

Р.

Раб, рабыня — кул, ӱдрамаш-кул, йынгын кыд йӱмак вэрэштшэ кӱл-пӧрйынг, кул-ӱдрамаш [цора, ровотньӹк].

Раба—ӱдрамаш-кул, куллан шогышо ӱдрамаш [ӹдӹрӓмӓш цора].

Работа—паша [пӓшӓ].

Работать — паша шташ 2, (пашалаш 2).

Работающий—паша штышэ, пашалышэ.

Работишка—изи паша.

Работник просвещения—тунықтышо [тымдышы].

Работник,-ница — пашазэ, пашачэ, паша йэнг, йалчэ, тарзэ [тӓрзӹ, ӹдӹрӓмӓш тӓрзӹ, пуэргы тӓрзӹ].

Работоспособность — паша штэн кэртмаш, паша артамлык.

Работящий — кумыл пижын пашам ыштышэ, кожмак [пӹсӹн пӓшӓ ӹштӹшӹ].

Рабочая кооперация — пашазэ-влак коопэратсий [пӓшӓзӹ влӓн коопэрацыш].

Рабочая партия — пашачэ партий [пӓшӓзӹн партӹжы].

Рабочая плата — пашачэ пашатар [пäшäзы пäшäтäр].

Рабочее время—паша ыштымэ жап, паша жап [кырмä пäшä].

Рабочее законодательство—пашазэ калык вэрч ыштымэ закон [пäшäзын закон].

Рабочие дни—паша кэчэ-влак, паша ыштымэ кэчыла [пäшä кэчы-влä].

Рабочие руки — пашазэ кид-влак, паша ыштэн кэртшэ йэн-влак [пäшä ыштыны эдэм влä].

Рабский — кул шотан, йэн кид йӱмалсэ, йэн шинчам ончэн илышэ [доран, ровотныкын].

Рабство—куллык, кул лийын илымаш, йэн кыд йӱмалнэ илымаш 1 [йäл кид лывälны ылымäш].

Рабфак—кугу школыш пураш кугурак-влакым йамдылышэ школ [цэк кого школышкы йämдылым школ].

Равенство—тӧрлык, тӧр лийын шогымаш [тӧрлык, тӧрэш кондымаш].

Равнение—тӧрлымаш 2.

Равнина—тӧр вэр [(вäр)].

Равно—тӧр, иктак [иккань ордыжäншы].

Равнобедренность — тӧр-ӧрдыжäнлык.

Равнобедренный—тӧр-ӧрдыжан.

Равновесие—тӧр-нэлыт, тӧр-нэлгыт [иктӧр].

Равновесный—тӧр-висан, тӧр-нэлгытан, вэрыштыжэ тӧр шогышан [иктӧр лэлыцäн].

Равновременный—тӧр-жапан, икгай жапан [иккань жэпäн, ик годшок].

Равногранный—тӧр-шӧрынан, могыран, тӧр-шӧран [иккань шӧрäн].

Равнодействие — йӱд дэн кэчэ тӧр лийын шогымаш [йыд кэчын тӧр лин мимäш].

Равнодействующая двух сил—кок вийлан толшо ик вий [кок силä вäрэш иктын шалгышы].

Равнодушие — кумыл чот нӧлтымаш, чон чот тарванымаш 1 [шанымаш].

Равнодушно — кумыл чот нӧлтыдэ, чон чот тарванымдэ [шанымдэок].

Равнодушный—мардаштышан, мардан кумылан [тыргыштыдымы].

Равнозначащий—тӧр-палдышан, вэсэ дэнэ тӧрлан шогышо, тӧрлан шотлымо [икток ылшы].

Равномерно — тӧр-виса дэн, ик сэмын, вашталтдэ.

Равномерность—тӧр-висалык, ик-сэмынлык [ик, иктӧр, иккань].

Равномерный —тӧр висыкан, тӧр-висан [тӧр, ик, иккань висäн].

Равноотстоящий—тӧр-ӧрдыштӧ шолгышо, вэсэ дэнэ икгайак торасэ [ик тырыштын, ик ганьыштын шалгышы (ылшы)].

Равнопеременный — тӧр-вашталтыман, тӧр-вашталт шогышо [иктӧр вашталтышан].

Равноправность—тӧр-кэрдэжлык, закон ончылно тӧр-кэртышлык [ик законышты лимäш].

Равноправный — тӧр-куатан, закон ончылно тӧрäк шогышо, тӧр-шотлалтшэ [иктӧрäн].

Равносильный — тӧр-вийан, тӧрэш толшо вийан.

Равносторонний—тӧр-вэлан, тӧр-могыран [иктӧр вэлäн].

Равностоящий — тӧр-шогышо [тӧр-шалгышы].

Равноугольный – тӧр-угылан, тӧр-туатан [тӧр оголан].

Равноценность — тӧр-аклык [тӧр-äкäш].

Равноценный—тӧр-акан [тӧр äкäн].

Равный—ик-тӧр, тӧр, икгай [иктӧр, иккань, тӧр].

Равнять—тӧрлаш 2, тӧрэш кондаш 2 [тӧр ыштäш].

Радение — вэсын вэрчын ыштымаш, кумыл пыштымаш [пурын шанымаш].

Радеть — тыршаш 2, вэсын вэрчын шукташ тӧчаш 2, уло чон дэнэ пижын пурым ышташ тӧчаш 2 [пурын шанаш].

Радешенек—пэшак куанэн шога [сусун].

Ради—вэрчын, вэрыч, тын вэрчынэт пэш ойгырышым [вэрцын (вэрц)].

Радио — йужонго дэнэ мут кучымойӧн [шӱлыш ко онын дон, шайа колтымы дон ломы йӧн].

Радикал — йӧршын вэсэмдаш шонышо [1) ылымашым йаралэш вэсэмдымäш, 2) шотайымаштын тын пäлык кычäлтыш, 3) тыгыдын пай-влäэш айырэн

мимӓштӹ кӓплӹк-влӓн лӹмӹштӹ (назв. молекул).

Радикальный—илышым йӧршын вэсэмдаш шонышан [илӹшӹм пӹт вэсэмдӓш шанӹшан].

Радиопередача — радио дэн колтымаш [радио колтӹмаш].

Радиоприемник — радио налмэ вэр, йуж дэнэ йырваш колтымо увэр налмэ [радио кӹчӹмӹ (ломы) вӓр].

Радиотелеграф—радиотэлэграп [радиотэльэграм].

Радиус — рӱдэж, рӱдо гыч онго тӱрыш шушо вик-корэш шот [онгы-йал, арава-йал].

Радовать—йывыртыкташ 2, куандараш 2 [сусуэмдӓш].

Радоница — колышым уштымо кэчэ, кугэчэ арньа эртымэкэ вэс арньаштэ лийэш [колӹш эдэм поминкӓ].

Радостно — йывыртэн, куанэн [сусун].

Радостный—йывыртышан, куандаршан [сусуан].

Радость—йывыртымаш, куанымаш, чонлан сай чучмаш 1 [сусу].

Радуга—шонан-пыл, сонар-вӱлӧ [шана-пыл].

Радужная окраска—шонан пылгай тӱрлӧ-тӱрлӧ сылнэ тӱсан, кагаз-окса сӱрэт тугай лийэш [шана-пыл гань чиӓлтӹш].

Радушно—поро чонын, пурым шонэн, сай кумыл дэнэ [сусулин, пурым шанэн].

Радушный—поро чонан, порым шонэн шогышо, сайым ышташ йамдынак шогышо [пурӹ шанӹшан].

Раз—ик-кана [ик, иккӓнӓ].

Разбавить—йэшараш 2, йыгырташ, вишкыдэмдаш 2 [йарэн шӹндаш, вишкыдэмдӓш].

Разбавлять—йэшарылаш 1, йыгыртылаш 1, вишкыдэмдылаш 1 [йарӹкалӹл шӹндӓш].

Разбаливаться—чот кошташ тӱнгалаш, йэшаралт шогаш 2 [каршташ тӹнгӓлӓш].

Разбалтывать—пудратылаш 1, ойлаш 2 шӱдыдымым ойлышташ 1 [пыдыратӹлаш, кэрӓл-агӹлӹм попӹкалаш].

Разбег—варкылдыш, куржылтыш виса [кӹргӹжлӹш].

Разбегаться—шала куржын колтэдаш 2 [кӹргӹж шӓлӓнӓш].

Разбежаться—тӱрлӧ могырыш куржын колташ 2, чот куржаш [кӹргӹж кэӓш].

Разбередить—(йарам) тарвалташ 2, йарам тӱкалэн кугэмдылаш 1, аздараш 2 [карштыш каштараш].

Разбивать — пудыртылаш 1, шалатылаш 1, тыгыдэмдаш 2, ваштарэш шогышым сэнӓш 2.

Разбинтовать — пидмым рончаш 2 [пидӹшӹм шӱтэн шуаш].

Разбинтовывать — пидмым рончылаш 1 [пидӹшӹм шӱтӓш].

Разбираемый—лончылыман [тэргӹмӓн, йадыштмӓн, айӹркалылман].

Разбирательство — тэргымаш, йодышт, ойыркалэн, лончылэн ончымаш 2 [тэргӹмӓш, йадыштмаш, айӹркалӹмаш].

Разбирать—лончылаш 2, чыла ынглэн налаш 1 [тэргӓш, йадышташ, айыркалаш, ӹнгӹлдараш].

Разбирающийся — тэргэн кэртшэ, ынглэн шогышо [тэргэн, йадышт ынгӹлдарэн кэртшӹ (мыштӹшӹ)].

Разбитной—чолга [йажон попэн мыштӹшӹ].

Разбить — пудырташ 2, шалаташ 2 [пыдыртэн, шӓлӓтэн кышкӓш].

Разбогатеть—пойаш 2 [пайэн сӹнзӓш].

Разбой—толэн налмаш 1, пызырэн налмаш 1, кӱзӧ—товар дэнэ, пычал дэнэ лӱдыктэн, пуштэдэн вэсын погым налмаш 1 [шин пуштын шолышт каштмаш].

Разбойник—толышо, пызырэн налшэ йэнг [розвоньӹк, шин, пуштӹн шолӹшт кашӹ эдэм].

Разбойничать — толэн налын илаш [шин, пуштӹн шолӹшт кашташ].

Разболеться — чэрланаш 1 [цэрлӓнэн сӹнзӓш].

Разболтать—варэн шындаш 2, ойлаш шӱдымым ойлышт пытараш 2 [кэрӓл акйарӹм попэн кашташ].

Разборка — рончыш, рончэн оптымаш 2, сай дэнэ осалжым ойыркалэн оптымаш [пӹжэдылмӓш].

Разборный — рончылтшан; ойыркалэн опташат, иктыш ушэн шындашат лиймэ ӱзгар [пӹжалтӹшан].

Разборчивый — васартылшэ, тӱрланышэ, пэш лончылшан [тэргышӓн].

Разбраниться — вурсэн кышкаш 2 [вырсэн шуаш (кышкӓш)].

Разбрасывать—кышкэдылаш 1, шала кышкылдаш 1 [кышкэдыл, шалатыл шуаш].

Разбрестись—шаланэн кайаш 2 [кэӓш].

Разброд—шаланымаш [шӓлӓ].

Разбросанность — шала киймаш, ик пашам пытарыдэ вэсылан пижмаш 1 шӓлӓнымӓш, ик пӓшӓ пытыдэ вэсышкы кэмӓш (пижмӓш)].

Разбросать—шала кышкаш 2 [шӓлӓтэн шуаш].

Разбрызгать—шыжыктэн пытараш 2 [шӓвэн пытӓрӓш].

Разбрызгивать--шыжыктылаш 1 [шыжыктылӓш].

Разбудить—шижтараш 2, помжалтараш 2 [шижыктӓрӓш, поңгыжалтараш].

Разбухание — лӧчымаш 1, оваргымаш 1.

Разбухать—оваргаш 2, лӧчаш 2.

Разбухнуть — оваргаш 2, лӧчаш 2 [лӧчэн, аваргэн сынзӓш].

Разбушеваться—лӱшкэн кудалташ 2, туманлэн кышкаш [Рӱжгыл, саслын шуаш (кышкӓш)].

Разбуяниться—чот туманлаш 2 [лагалташ, шиэдӓлӓш тыңгалӓш].

Развал—шаланымаш [шӓлӓнзык, сымырылмӓш].

Разваливать – шалатылаш 1 [сымыртыл шуаш].

Развалина—шаланыш, тошто пытышын кодшыжо [сымырлымӓш вӓр].

Развалить — шалаташ 2 [сымырэн шуаш].

Развалистый — шаланышан, шаланаш тӧчышӧ [шӓлӓтышӓн, сымырлышан].

Развариваться—шолтэн шаланаш 2.

Разведение—шындэн тӱлыктымаш 1, куштымаш 1 (пакча саскам, шурным).

Разведка — шымлэн палымаш, ыңгылэн коштмаш 1, эскэрэн коштмаш 1 [анзыц анчэн ыңгылэн пӓлэн каштмаш].

Разведочный—шымлышан, эскэрышан [анчэн, ыңгылэн, пӓлэн каштшы].

Разведывать—шымлылаш 2, эскэркалаш 2 [анчэн, ыңгылэн, пӓлэн шындӓш].

Развернуть—шэргалаш 2, рончэн ончыкташ 2, почын ончыкташ 2 [шӓргӓлӓш, пачын пиштӓш].

Развернутый—шэргалымэ, рончымо, почын шындымэ [шӓргӓл, пачын лыктын пиштымы].

Разверстать—шэлэдаш 2 [пайылэн шуаш].

Разверстывать—шэлэдылаш 1 [пайылыл шуаш].

Развертеть—рончаш 2, луштыртэн пытараш 2 [шӧрэн лыкташ].

Развертывание—шэргалымаш 1, рончылмаш 1 [1)шӧрэдылмӓш, 2) шӓргэдылмӓш].

Развертывать—шэргэдылаш 1, рончэн, чужэн шогаш 2, рожым пӱтырэн кугэмдаш 2 [шӓргэдылӓш, пытырэн лыкташ].

Развеселить – кумылтараш 2 [сусуэмдӓрӓш].

Развесистый—лопка укшан кэржалтшэ пушэнгэ [лэлыцӓн лаштыра укшан].

Развесить—вискалаш 2, сакалаш 2 [висыкалӓш, сӓкалтылӓш].

Развести—урлыкым ышташ 2, пилья пӱйым торкалаш 2, ӧрын шогалын кидым кок могырыш шуйалташ 2 [вырлык шукэмдӓш, пилам торлыкалӓш, вӓты-мары айыраш, ӧрын шалгымы годым кидым шӓрӓлтылӓш].

Разветвление—парча шарлымаш 1, укш парчала шэлэдалтмаш 1 [пӓрцӓ шӓрлымӓш].

Разветвлять—парчам шарэдылаш 1, укш парчала шэлэдылаш 1 [пӓрцӓ шӓрыкалӓш].

Развешивание—вискалымэш 2, вискалэн шэлэдылмаш 1 [висыкалымӓш, сӓкэдылмӓш].

Развешивать—вискалэдылаш 1 [висэдылӓш, сӓкэдылӓш].

Развивать—тырлыкташ 2, кушкыкташ 2, изи гыч тӱңалын эрэ йэшарэн, кугэмдэн, пэнтыдэмдэн шогаш 2 [анчэн куштылаш].

Развивающийся—тырлышэ, шарлэн, тӱсланэн, кушкын шогышо [кушты, кӓплӓнымы].

Развизжаться — утэн чаргыжаш 1 [утэн царгыжаш].

Развилистый — лаштра, тормакан, шарлэн шогышо [шäрлӹшäн].

Развинтить — рончаш 2 [пӹтӹрэн, шӧрэн лыкташ].

Развинчивание — рончымаш [пӹтӹрэн лыкмаш].

Развинчивать—рончылаш 1 [пӹтӹркäлэн лӹкташ].

Развитие—тырлымаш 1, тӱҥалмым йышарэн, шарэн, кугэмдэн, пэҥтыдэмдэн, ушым утларак пуртэн шогымаш 2 [кушкыш, ыш нäлмäш, кäплäнäш].

Развитой—тырлышэ, тунэмшэ, ушым шындышэ йэҥ [ышан, кäпэш шошы].

Развить—тырлыкташ 2, ушым шараш 2 [ышэш, кäпэш шокташ].

Развлекать—оҥай штылаш 1, паша кокла гыч изиш модышым ышташ 2. [масакым анчыкташ, мадыкташ].

Развлечение—канымыла тӱрлӧ оҥайым ыштылмаш 2 [масакландарымаш, мандыктымаш].

Развлечь—оҥай шташ 2 [мондыкташ, ышым вэс моҥырыш видäш].

Развод—мужыраҥмэ ойырлымаш 2, иктэш кодмаш 1 [айырымаш].

Разводить — урлыкым ыштылаш 1 [вырлыкым шукэмдäш].

Разводка—урлык ыштымаш [айӹрланшӹ].

Развозжать — сап-мучыштараш 2 [сäп кэдäрэн шуаш].

Развозить—шупшыктылаш 1 [шыпшэдӹлäш, шäлäтäш].

Разворачивание—савыркалымаш [сäрӹкäлмäш].

Разворачивать—савыркалаш 2 [сäрӹкäлӹлäш].

Разворовать—шолышт пытараш 2.

Разворовывать—шолыштылаш 1.

Разворотить—овартэн шындаш 2.

Развратитель — курваланыктышэ, пужгалышэ [эдэм локтылшы].

Развратник — курваланышэ, пужлэн пытышэ [эдэм локтылшы].

Развратница—курва ӱдрамаш.

Развратничать—курваланаш 2 [аханицäлäнäш].

Развязать—рудаш 2, рудэн пуаш 2 [шӱтэн шуаш].

Развязно—ӧрын шогыдэ.

Развязный—ӧрдымӧ.

Развязывать — рудышташ 1 [шӱтэдӹлäш].

Разгадать—туштым [тыштым] палэн налаш 1.

Разгадка—тушто мумаш 1, савыртыш [тыштым пäлӹмäш].

Разгадчик—тушто палышэ.

Разгадывать—туштым пäлэдылаш 1.

Разганивать—поктэдылаш 1.

Разгар — талышныш, талышжап [андок, когон пäшäм ӹштӹм жэп].

Разгибать — виктäрылаш 1, турамдылаш 1 [тӧрэмдӹлäш].

Разгильдяй—ӱҥгырчык, тэптэрдымэ, орай [йалахай].

Разгладить — шымаҥдаш 2, виктараш 2 [ниäлтӹл шӹндäш].

Разглаживать—куптыргылшым виктарылаш 1 [ниäлтӹлäш].

Разгласить—мут шараш 2 [халыклан кэлэсäш].

Разглашать—мут шаркалаш [шайам шäрӹкäлэн шуаш].

Разглядеть—ончэн налаш 1.

Разглядывать—ончылтылаш 1.

Разгневать—шыдэштараш 2.

Разговаривать—мутланаш 2, кутураш 2 [попаш, шайшташ].

Разговор — мутлäнымаш 1 [шайа шайштмаш, попымаш, кытырымаш].

Разговорить—ойлэн шӧраш 2 [шӧрäш].

Разговорный — мутланымэ, калык мутланымэ сэмын [шайштмы, попымы, кытырымы].

Разговорчивый — кутурызо, мутланышан, мутан [кӹтӹрӹзӹ, шайазӹ].

Разгонять—поктылаш 1.

Разгораживать — пэчэн налэдаш 2, пэчым пужэн налаш 1 [пичӹм пыжэн шуаш, нäлäш].

Разгораться — йӱлаш талышнаш 2 [йӹлаш тӹҥäлäш].

Разгореваться—ойгыланаш 2 [охыланаш].

Разгореться—чот йӱлаш тӱҥалаш 1 [йӹлэн пижӹн шокташ].

Разгородить—пэчым пужэн налаш 1, ойыркалэн пэчаш 2 [пичӹм пӹжэн нäлäш, пасна пичäш].

Разгорячать—шокшэштарылаш 2.

Разгорячить—шокшэштараш 2, чот ырыкташ 2.

Разграбить — толэн налаш 1 [шолышт нäлäш, лыкташ].

Разграбление—толэн налмаш 2 [шолышт нӓлмӓш, лы̆кмаш].

Разгребать—пургэдылаш 1 [ы̆дырэн шуаш].

Разгром — пудыртыл, шалатыл пытарымаш.

Разгромить—пудыртылаш 1, шалатылаш 1, сэнгэн пытараш 2 [пыдыртэн, сӹмы̆рэн шуаш].

Разгружать—йастарылаш 1.

Разгрузить — йастараш 2, йастарэн пытараш 2.

Разгрузка—йастарымаш.

Разгрызать—пурӹын шалатылаш 1 [пы̆рын шӓлӓтӹлӓш].

Разгрызать—пӱ дэнэ пурлын пудырташ 2 [пӱ дон пырын пы̆дырташ].

Раздавать—пуэдаш 2 [пуэдӹл, шӓлӓтӹл шуаш].

Раздавить — лазырташ 2, пызырэн пышташ 2, [тэмдэн, пызӹртэн пиштӓш (пушташ)].

Раздавливать—лазыртылаш 1, пызырэн шалаташ 2, ишэн лунчырташ 2 [тэмдэдӹл, пызӹртӹл шуаш].

Раздаривать—пӧлӧклылаш 2, пӧлӧклан пуэдаш 2 [кӹмыл, ӹжгӓр шӓлӓтӹл шокташ].

Раздарить—пӧлӧклан пуэдэн пытараш 2 [кӹмӹл, ӹжгӓр шӓлӓтэн шуаш].

Раздать—пуэдаш, пуэдэн пытараш 2 [шӓлӓтэн, пуэн пытӓрӓш].

Раздача—пуэдылмаш [пуэдылмӓш].

Раздваивать—кокытэ штылаш, эрэ кокытэ шэлын опташ [коктэш шэлӓш, коктэш ӹштӓш].

Раздвигать—торкалаш 2 [тӓрвӓтӹлӓш].

Раздвижной—шупшын лукман, торалтшан [тӓрвӓтӹлмӹ, шӓрлымӓн].

Раздвинуть—торэн шындаш 2 [тӓрвӓтэн, шӓрэн колташ].

Раздвоение — кокытэ штымаш, кокытэ пӧлымаш [коктэш ӹштымӓш].

Раздевать—кудашэдаш [кыдашаш].

Раздел—пайлыш, кыдэж [айыртыш, пайылтыш].

Разделать—тӧрлэн шташ 2, ачалэн пытараш 2, сылнэштарэн, сӧралгэмдэн пытараш [ӹштэн шуаш].

Разделение — шэлмаш, пайлэн ыштымаш].

Разделить—пайлаш 2, ойырэн шындаш.

Разделывать — тӧрлэн штылаш 1, сылнэштараш, сӧралгэмдаш [йарӹктэн (шӹндӓш) ӹштӓш].

Разделять — пайлэдаш, ойыркалаш [айӹраш].

Раздергивать—шупшкэдылаш 1.

Раздернуть — шупшылаш 1 [шӹпшыл шуаш].

Раздеть—кудашаш 1.

Раздирать—кушкэдылаш 1 [кышкэд, нӹктӹн шуаш (нӓлӓш)].

Раздобреть — пуро лийаш 1 [пурэмӓш, тазаланаш].

Раздобрить—пурэштараш 2 [пурэмдӓрӓш].

Раздобыть—муын лукташ [мон лыкташ].

Раздолье — эркынлык, вольналык [кӹмда шӹдэшкӹмаш].

Раздор—кокла шомак, кэлшыдымаш [сорэдӓлмӓш].

Раздражать—шыдэштарылаш 1.

Раздражение — шыдэ лэкмаш, шыдэшкымаш [шӹдэштарӹмӓш].

Раздражительность—шӹдэ лэкмаш.

Раздражительный—шыдэшкышан.

Раздражить—шыдэштараш].

Раздразнивать — сырыктылаш 1, онартылаш 1 [йӹлмэштӹлаш, мӹскӹлӹлаш].

Раздразнить — сырыкташ, онарташ [йӹльмэшт, мӹскӹлэн шӹндӓш].

Раздробить—тыгыдэмдаш.

Раздроблять—тыгылэмдылаш.

Раздувать—пуал овартылаш 1 [ӹфӹлэдӹл шӹндӓш].

Раздумать—шонымым ваштальташ 2, тӧрлаш 2.

Раздумывать — шӧрлылаш 1 [шӧрлӓш, мӹнгэш-аньэш шанаш].

Раздумье — ӧрын шогымаш [пырахымаш, шӧрлӹмӓш, шанымаш].

Раздуть — пуал оварташ, ылыжташ [йарылэн шӹндӓш].

Разевать—каркалаш, умшам караш 2.

Разжалобить — кумылым тодылаш [пурэмдӓш].

Разжать—ишыма гыч мучыштараш 2 [пӹзӹртэн шӹндӹмӹм, кормыжым колталташ].

Разжевать—пурын шалаташ [пырын шӹндӓш].

Разжевывать — йумышталаш 1, пурын луштырташ, пачаш-пачаш ыҥлыктарэн пуаш [пӹрӹкалэн шӹндӓш].

Разжечь—тулэштараш, тулдэн шындаш [пижӹктэн шӹндӓш].

Разживаться — илышланаш 2, тырланылаш 1, пойаш, пойан лийаш.

Разжигать — тулэштарылаш 1, тулдэн шогаш [йышкыраш].

Разжидить— вишкыдэмдаш 2.

Разжижать —вишкыдэмдылаш 1.

Разжижение — вишкыдэмдылмаш.

Разжимать — кормыжым шаралтылаш 1.

Разжиреть — койа лиаш 1, койашнаш 2 [шэлӓҥӓш].

Разжиться — тырлэн шуаш, пойаш, сурт-пэчым погаш 2 [пайаҥаш].

Раззадоривать — тарвалтылаш, тарватылаш [аздараш].

Раззадорить — тарваташ 2, тараташ [аздарэн шӹндӓш].

Раззудиться — чот лӱгышташ тӱҥалаш 2 [лӹгӹштӓлтӓш].

Разинуть — караш, умшам почаш.

Разиня — упша карышэ, малпыла коштшо [омын, мылы].

Разлагать — шӱйктылаш 1, илышым пужгалаш, ойыркалэн опташ.

Разлагающий — шӱктышо, илыш локтылшо, пужгалышэ, ойыркалышэ.

Разлад — кокла пужлыш, кэлшыдымаш [пыжгайылмаш].

Разладить — пужаш [пыжгайэн шуаш].

Разлаживать — пужгалаш [пыжгайаш].

Разламывать — шалатылаш 2, пудыртылаш 2 [пӹдӹртылаш, тодыштылаш].

Разлаяться — опталтылаш (пий сэмын), вурсэдыл кышкаш [пилӓ оптэштылӓш, вӹрсэдал кӹшкӓш].

Разлетаться--чонэштылаш 1, чонэштыл шаланаш.

Разлететься — чонэшташ 2, шаланэн возаш [чонэштэн кэӓш, миэн сэнӓш, шалӓнэн кэӓш].

Разлечься — ласкан возаш, шарлэн возаш.

Разлив — утэн йогымаш 2, вӹдшор [вӹд тэммӓш, полой].

Разливальный — оптэдымэ (совла) [оптымы].

Разливательный — йоктаркалымэ.

Разливать — йоктарылаш.

Разлиновать — кагаз корнылам шташ [пумагаш крафэн шӹндӓш].

Разлитие — сэр коч йогымаш [вӹд тэммӓш].

Разлить —йоктарэн [вилэн] колташ 2.

Различать — ойыртылаш 1, палэн налэдаш [иктӹм вэсӹм пӓлӓш].

Различие — ойыртыш [пӓлӹк, айыртэм].

Различить — палэн налаш 1.

Различно —тӱрлӹн [айртэмӹн, кыцэ кэлэш].

Различный — тӱрлӧ [ма кэлэш].

Разложить — шарэн опташ.

Разломать — шалаташ 2, пудырташ.

Разломить — пудырташ, каташ 2 [пӹдӹртэн, шӓлӓтэн шуаш).

Разлука—ойырлымаш, ойырлэн илымаш].

Разлучать — ойырылаш [айырэн кодаш].

Разлучить—ойыраш [айырэн кодаш].

Разлюбить — йӱкшаш, йӧратымым чарнаш [ӱкшӓш, йараташ цӓрнӓш].

Размазать —мучко шӱрэн пытараш 2: [шӹрэн шӹндӓш].

Размазня — шотдэ йыгэн шындымэ, куньыри, кэтдымэ, ӱнгырчык йыҥ [льӓвӹртылмӓш].

Размазывать — шӓркалаш [шӹрӹкӓлӓш].

Размалевать — шотдэ чийалташ [чиӓлтӹл шӹндӓш].

Размалывать — йоҥыштылаш1.

Размарать—лавырташ 2, амырташ 2: [льӓвӹртӹл шӹндӓш].

Разматывать — рончэдаш ?, [шӱтэдӓш].

Размах — солалтымаш, лушалмаш [салкэм, кид виктӓрэн шалалтымаш].

Размахивать — солкалаш 2, лушкэдылаш 2 [салкалаш].

Размахнуться — солалташ, лушалаш [салалташ].

Размачивать — нӧртылаш 1.

Размашисто — шуйалтэн, лушалколтэн [лӹшалтарэн, кымдан].

Размашистый — шуйалтышан, лушалт коштшо [кымдан].

Размежевать — пысманлаш 2 [циклаш].

Размежевывать —пысманлылаш 1, ойыркалэн пуаш 2.

Размельчать — тыгыдэмдылаш 1.

Размельчить — тыгыдэмдаш 2.

Разменивать — ваштaлтылаш 1.

Разметить — палэмдаш 2, палым шындыл пытараш 2.

Разменять — ваштaлташ 2.

Размер — виса, палэ, кутыш, кугыт.

Размеривать — вискалэдаш 1 [висы-кäлыläш].

Размерить — висалташ 2.

Размерять — вискалаш 2.

Размесить — нöштыл шындаш 2 [нӱштыл шындäш].

Разместить — вэрандаш 2 [вäрыш-кы пырташ].

Разметать — палым шташ 2, шала кышкылт пытараш, ӱштын пытараш [кышкэн шуаш].

Разметка — палэ [пäлы].

Размечать — палэмдылаш 2, палым шындылаш.

Размешать—вараш, варэн шындаш 2 [йарэн шындäш].

Размещать — вэрандылаш 1 [вäрыш-кы пыртэдаш].

Разминать туржэдаш 2 [тырыж шы-ндäш].

Размножать — шукэмдылаш 1.

Размозжить — лаштырташ 2 [вуй-ым шэлäш].

Размокать — вошт нöрэдаш 2 [вашт нöräш].

Размокнуть — вошт нöраш 2 [вашт нöрэн шынзäш].

Размол — йонгыштымаш [йангышты-маш].

Размолвка — кэлшыдымаш, шöрлы-маш [шöрлымäш, лошты лимäш].

Размолоть — йонгыштэн пытараш 2.

Размотать — рончаш 2, шотдэ пыта-раш 2 [йыксыр пытäräш, йыксырташ, шӱтäш (йалвандым, мындырам)].

Размочалить — мочылaндаш 2 [шыр-пын шäлäтäш].

Размочить — вошт нöрташ 2.

Размывать — мушкаш [мышкын ми-äш].

Размыкать — торкалаш 2 [мыльгыл-тарэн нäнгäш].

Размыть —мушкын пытараш 2 [мы-шкын шындäш].

Размышление —шонкалымаш 2 [ша-ныкалымаш].

Размышлять — шонкалаш 2 [шаны-калаш].

Размягчать — пушкыдэмдылаш 1 [пышкыдэмдылаш].

Размякнуть — пушкыдэмаш 1, пуш-кыдэм шуаш [пышкыдэм шынзäш].

Размять — туржын налаш, пушкы-дэмдаш [тырыж шындäш, пышкыдэмдэн шындäш].

Разнеживать—нэчкэштараш.

Разнежить—нэчкэштараш.

Разнести—нангайэн пуэдаш [намал пытäräш].

Разнимать—торэдаш 2, ойыраш [цä-räш, тывылаш].

Разница—ойыртыш [кодшы тäнäш-тäртыш].

Разно — тӱрлын [тырлын, кыцэ-кэ-лэш].

Разновидность—тӱрлылык [ик йиш гын шукы статьан лимäш].

Разновидный — тӱрлын койшо [ик йишäн].

Разноглазый—тӱрлӧ шинчан, тӱрль-ын ужшо [кок йиш сынзäн].

Разногласие—тӱрлӧ ойан лиймаш, ой кэлшыдымаш [шукы сэмынь попы-маш].

Разногласный—тӱрлӧ ойан [шукы йиш йукан (шамакан)].

Разнозначащий — тӱрлӧ палышан [шукы йиш].

Разноименный—тӱрлӧ лӱман 2 [ик лымäн агыл].

Разномыслие — тӱрлын шонымаш [тӧр шанымаш агыл].

Разнообразить—тӱрлэмдаш 2 [шу-кы (сакой) йишыш(кы) сäräш].

Разнообразный--тӱрлӧ тӱсан [шукы сакой йишан].

Разноплеменный — тӱрлӧ-урлыкан [шукы выräн].

Разнополый—узава-палдышан [пӱэр-гы-вэлэ агыл].

Разноречивый — тӱрлӧ ойан, ваш-тупынь мутан [шукы сэмын попымы].

Разноречие—тӱрлӧ ой, тупынь шо-мак [сакой шайа, тупынь шайа, кыцэ-кэлэш попымаш].

Разносить—нангайэн пуэдаш 2 [шä-лäтэн миäш].

Разноска—нангайэн пуэдымаш [шӓлӓтӹмӓш].

Разносторонний—тӱрльӧ вэлан, могыран [иккань моҥыран агыл].

Разносчик—нумалыштшэ, коштыктышо (писмам, газэтым) [намал шӓлӓтӹл каштшӹ].

Разноцветный—тӱрльӧ сынан [шукы статьан кайшы, шукы цӹрэӓн].

Разношерстный—тӱрльӧ мэжан [сакой йиш мижӓн, шукы йиш].

Разнощик--коштыктышо [шӓлӓтӹшӹ, намалшт кашшы].

Разноязычный—тӱрльӧ йылман [сакой йиш йӹлмӓн].

Разнузданный—шӧрмычдымо, осалыш лэкшэ, шкэнжым кучэн кэтдымэ [суарлык колтыман, ӹшкӹмжӹм кӹчэн кэртӹдӹмӹ].

Разнуздать—сорлыкым кудашаш 2 [суарлӹкӹм кӹдаш шуаш].

Разнуздывать—сорлыкым мучыштарылаш 1 [суарлӹкӹм кыдаш шуаш].

Разный—тӱрльӧ [сакой, йиш (тӹрлӹ)].

Разнюхать—ӱпшӹч налаш 1, шижын налаш [ӱпшӹч нӓлӓш].

Разнюхивать—ӱпшыч палэдаш, ӱпшӱч коштэдаш [ӱпшӹнзӹл (ӹнгӹлал) кашташ].

Разнять—тораш 2, ойырэн налаш 1 [цӓрэн шӹндӓш, айӹрэн колташ].

Разобрать—рончаш 2, рончэн налаш, лончэн налаш, ыҥлэн налаш [нӓлӹн шуаш, ӹҥылдарэн шӹндӓш (нӓлӓш)].

Разовые—ик-канасэ [иккӓнӓштӹшӹ].

Разогнать—поктэн колташ.

Разогнуть—виктараш, турамдаш 2.

Разогреть—ырыкташ 2.

Разодрать—кушкэдаш (1) [кӹшкэд шуаш].

Разозлить—шыдэштараш 2.

Разойтись—ойырлэн кайаш (2), тупэ-вашэ лийаш [айырлэн кэӓш, каранг кэӓш].

Разопревать—пӱжалтэдаш [пӱжӓлт миӓш].

Разопреть—пӱжалташ [пӱжӓлт шӹнзӓш].

Разорвать—кушкэдаш 1 [кышкэд шуаш].

Разорение—йорлэшт йоммаш [зорайалтмаш, улы пӹтӹмӓш].

Разоритель—йомдарышэ, йорлэштарышэ [зорайӹшӹ, пӹтӓрӹшӹ].

Разоруживать—тарманым погэн налэдаш 2 [лӱмӹ ӓдӹрӹм погэн шыпшын нӓлӓш].

Разоружить—тарманым погэн налаш 1 [лӱмӹ ӓдӹрӹм погэн нӓлӓш].

Разорять—йорлэштарылаш 2 [зорайэн шӹндӓш (кодаш)].

Разослать—колтэн пытараш.

Разостлать—шарэн пышташ 2 [(пиштӓш)].

Разохотить—таралташ 2 [аздараш, шаныкташ].

Разочарование—йӱкшыктарымаш [ӱкшӹктӓрӹмӓш].

Разрабатывать—пашам. ышташ 2 [ӹштэн миӓш (шалгаш)].

Разработать—шуктэн ышташ [ӹштэн шуаш (шокташ)].

Разработка—пашам лончылэн налмаш [пӹтӓрэн ӹштӓлтмӹ].

Разреветься—чот шортын колташ 2 [пиш мӓгӹрэн колташ].

Разредить—шуэмдаш 2 [шоэмдӓш].

Разрежать—шуэмдылаш 1 [шоэмдӹлӓш].

Разрез—пӱчкыш [пӹчкӹк].

Разрезать—пӱчкын ойыраш 2 [пӹчкӹн шуаш].

Разрезной—пӱчкэдылтмэ [пӹчкэдӹмӹ].

Разрезывать—пӱчкэдылаш [пӹчкэдылӓш].

Разрешать—иктажым ышташ эркым пуаш, каласаш [ӹштэн миӓш].

Разрешение—йодмашым шуктымаш [ӹштӹмӓш, шӱдӹмӓш].

Разрешить вопрос—йодмым штэн шукташ 2 [шӱдӓш;] **р. сделать ч.-л.**—иктажым ыштымыла пунчалым лукташ.

Разрисовать—сӱрэтым ыштэн шындаш 2, сӱрэтым пытараш 2 [йӹрвӓш рисуйэн шӹндӓш].

Разрисовывать—сӱрэтым ыштылаш [йӹрвӓш рисунэн шӹндӓш].

Разрознивание—ойыркалымаш (2).

Разрознивать—ойыркалылаш (1).

Разрознить—ойырэн шындаш, ойырэн опташ.

Разронять—йӧрыктыл пытараш (2), кышкылт пытараш (2) [айыркал кодаш].

Разростаться—кушкын шарлылаш 1 [кушкӹн миӓш].

Разростись — кушкын шуаш (1), кушкын шарлаш [кушкӹн шоаш (сӹнзäш)].

Разрубать—руал ойыркалаш [роал шуаш].

Разрубить—руал ойыраш [роэн шуаш (пиштäш)].

Разругать—вурсэн кышкаш (2).

Разрумянивать—чэвэртылаш (1) [цэвэртыл шӹндäш].

Разрумянить — чэвэрташ, чэвэртэн шындаш 2 [цэвэртэн шӹндäш].

Разрушать — шалалтылаш, сӱмырэн пытараш [сӹмӹрэн миäш].

Разрушение—шалалтымаш, сӱмырэн пытарымаш [пыдыртымаш, сӹмӹрымäш].

Разрушитель—шалалтышэ, сӱмырэн, локтыл, йӧрдымым ыштэн коштшо [сӹмӹрӹшы, пыдыртышы].

Разрушить — шалалташ, сӱмырэн пытараш [сӹмӹрэн шуаш, пыдыртэн шуаш].

Разрыв—кушкэдылтыш, коклаш кодшо [пӹдэштӹш].

Разрывать — пургэдылаш, кушкэдылаш (1), кӱнчэн лукташ [пӹдэштäрӹлäш, коэн (капайыл) лӹкташ].

Разрывной — кушкэдылтшэ, пудэштшэ (пульа) [пӹдэштшӹ].

Разрыть—пургэд шындаш 2, кӱнчэн лукташ [коэн лӹкташ].

Разрыхлить — рокым пӱшкыдэмдаш (2), пужгандаш [пӹшкӹдэмдäш].

Разрыхлять—рокым пушкыдэмдылаш (1), пужгандылаш 1 [пӹшкӹдэмдӹлäш].

Разряд — паша коклам палымэ шот, нэргэ [пäлӹк].

Разрядить—1, сайын, чаплын чиктэн шогалташ; 2, пычалыш шӱшмым монгӧ лукташ [олмыктэн чиктэн шӹндäш, пичäлыш шӹшмӹм мӹнгэш лыктын шуаш].

Разряжать—1, пэш ковран, чаплын чиктэн шогалтылаш; 2, пычалыш шӱшмым мӧнгӧ лукташ [пиш олмӹктэнок чиктэн шӹндäш, пичäлыш шӹшмӹм мӹнгэш лӹктӹн миäш].

Разубеждать — инанымым шӧраш.

Разувать—йолым рудаш, кэмым кудашаш [ӹрдаш (йалым), кӹдашаш (кэмым)].

Разуверить — инаныдымыш шукташ (2) [ӹньäндӹмӹшкӹ шокташ].

Разуверять—инандымылаш [ӹньäнӹмäшӹм шӧрэн шӹндäш].

Разузнавать—палэдаш[пäлэн миäш].

Разузнать—палэн налаш(1), пäлэн шӹндäш (нäлäш)].

Разукрашать—сӧралыштылаш, сылнэмдылаш 1 [олмыктараш].

Разум—ушакыл [ӹш].

Разумник—ушан [ӹшан].

Разумный—уш-акылан [ӹшан].

Разуть — кудашаш (кэмым), йолым рудэн налаш 1 [кыдаш шуаш (кэмым), ырдэн шуаш (йалым)].

Разучивать—тунэм налаш [тӹмэнь миäш].

Разучить — тунэм налаш [тӹмэнь шӹндäш].

Разыграть — модын пуаш [мадӹн пуаш].

Разыграться—талышнэн модаш тунэмаш 1 [мадын шӹндäш].

Разыгрывание—модын ончыктымаш.

Разыгрывать пиесу—койдартыш ончыктылаш 1.

Розыскать — кычал муаш [кӹчäл моаш].

Разыскивать—кычалэдаш 2 [кӹчäл моаш].

Раз'единить — ойырэн шындаш 2 [айӹрэн шӹндäш].

Раз'единять — ойыркалаш [айӹрал шӹндäш].

Раз'езд—корно-вож, корно-корандыш [корнӹ важ].

Раз'ярить — моткоч шыдэштараш 2 [шӹдэштäрэн шӹндäш].

Раз'ярриться — моткоч шыдэшкаш 2 [шӹдэштäрäлтäш].

Раз'яснение — умылтарымаш, рашкэмдымаш [ӹнгылдарӹмаш].

Раз'яснить—умылтараш 2, рашкэмдаш 2 [ӹнгӹлдарэн пуаш].

Раз'яснять—умылтарылаш 1 [ӹнгӹлдарэн пуаш].

Райисполком—изи-кундэмысэ паша шуктэр, паша шуктышо кучэм.

Район деятельности—паша ыштымэ лонга [пäшä ыштӹм район].

Рак—ракэ [(ӹрäк)].

Ракета — пычалтаран пуч, тул пыжыктэн кӱш колтэн пудэштарымэ [колтым тыл шӹдӹр].

Ракитник—шэртньэ пушэнгэ тӱшка, шэртньэр.

Раковина—ракэ-пат [ӹрӓк пат].

Ракообразный — ракэ-тӱсан [ӹрӓк сӹнӓн].

Рама — карлык, окна ората [окньа арата].

Рамочный улей — йашлыкан мӱкш-омарта [раман ульа].

Рана — йора, сусыргымо вэр [шушӹр].

Ранение — эмгатымаш, сусыртымаш [шушӹргӹмаш].

Раненько—эр, эрак гына [ирӹрӓк].

Раненый—эмгатымэ, сусырго, сусыргышо [шушӹргӹшӹ].

Ранехонько, ранешенько—пэш эрак, пэш ондак, эрак гына [ир гӹц ирӹрӓкӹн, андак гӹц андакӹракӹн].

Ранить — эмгаташ 2, сусырташ 2 [шушӹрташ].

Ранний—эрдэнысэ, ондакысэ [ирӹмшӹ, андакӹракӹншӹ].

Рано—эр [ир, андак].

Рановато—эррак [ирӹрӓк, андакӹрак].

Раньше—ончыч, ондак [пэрви, андакырак].

Рапорт—пашам ойлэн, палдарэн пумаш [пӓшӓ ӹштӹмӹм кэлэсэн пумаш].

Раса—калык-вож [сӹн, йых].

Раскаиваться—касарылаш ӧкынаш [ӹшкэ ӹштӹмӹм йардымэш лыкташ].

Раскаленность—тулэштарымаш, шокшэмдымаш (чэвэргымаш) [йылым гань ӹрӹмӓш].

Раскаливать—тулэштарылаш 2 [тӹлэш йакшартэн шӹндӓш].

Раскалить—тулэшташ, тулташ 2 [тӹлэш йакшартыл шӹндӓш].

Расколоть — шэлышт пытараш 2, шокшэч шэлаш 1 [шэлӹн шуаш].

Расколоться—шэлын кайаш [шэлӹштӓлт кэӓш].

Раскалывать—шэлыштылаш 1.

Раскапывать—кӱнчэдылаш 1, пургэд луктэдаш 2 [капайаш]; **раскопать**—кӱнчэн лукташ [капайэн лыкташ].

Раскат — корно-сапныш, савырналтыш [шано].

Раскатать—пӧртӹктэн колташ, йӧрэн шындаш [кӹргыштэн виктӓрэн шуаш].

Раскачать—чот лӱнгыкташ 2 [мӹльгӹктэн шӹндӓш].

Раскатывать—пӧртыктылаш 1, йӧрэдаш 2, [кӹргӹжтӹлаш, кыргӹштӹл шуаш].

Раскачивать--лӱнгыктылаш [мӹльгӹктӹлаш].

Раскашляться—чот кокыраш тӱналаш [кахыркал шӹндӓш].

Раскаяние—ӧкынымаш [ӹшкэ ӹштӹмӹм йырыктыдымаш].

Раскаяться — касараш 2, ӧкынаш [ӹшкэ ӹштӹдӹмӹм йардымэшэн лыкташ].

Расквасить—пудырташ, шалалташ 2.

Расквитаться—шотгыч утлаш, ӱчым савыраш, кӱсыным шукташ [кӱсӹм пӧрӹктӓш].

Раскидной - шаралтышан [кӹшкэдӹлмӹ].

Раскидать — кышкэн пытараш 2 [кышкэн шуаш].

Раскидывать—кышкэдылаш.

Раскинуть — шарэн шындаш, йырваш шоналтэн налаш.

Раскладка—оптыштмаш, шарэн оптымаш, тӧрлэн шотлымаш.

Раскладывать—оптыштылаш.

Раскланиваться — кумалэдаш 2, ушым налын кайаш 2, вуйым савэдаш 2 [кымал миӓш].

Раскланяться — вуйым саваш, ушым налын сайласаш [кӹмал миӓш].

Раскласть—шарэн опташ 2.

Расклевать—ч нгэн пытараш 2.

Расклевывать—чӱнгэштылаш, чӱнгэдылаш [чӹнгэдӹл шуаш].

Расклеивать—пыжыктылаш [ӱвэртӹмӓшӹм пижыктӹл шокташ].

Расклеить об'явление — увэртымашым пижыктэн пытараш 2 [увэртымӓшӹм пижыктэн шӹндӓш].

Расклепывать — таптэн ойырэдаш [тарвэн кӹшкӓш (кӹртньим)].

Расклепать—ойыраш 2 [тарвал шуаш (кӹртньим), айырэн шуаш].

Расковывать — таптэн ойырэдаш; **расковать**—мучыштарэн налаш 1 [таганым кэдӓрӹл шуаш]; **сними подковы (раскуй)**—таганым мучыштарэ.

Расковыривать—пургэдылаш 1 [тарвэн кӹшкӓш].

Расковырять—пургэд шындаш 2 [капайэн шӹндӓш].

Раскол—кэлшыдымаш [тарвалтыш].

Расколачивать—кырэн шалалтылаш 1; **расколотить**—кырэн шалалташ.

Расколоть—шэлын шындаш, шэлаш 1 [шэлын шуаш].

Расколупать—пургэд шындаш 2 [сӹгӹвэн шуаш].

Раскольник,-ница — кэлшыдымэ, кашак гыч шэлын лэкмыла лийшэ [тошты руш вэрэ гӹц айӹрлӹшӹ].

Раскопка—кӹчэн лукмаш [пӹргэдӹлмаш, капайымаш].

Раскошеливаться — окса мэшакым пургэдылаш [(лыкташ)].

Раскошелиться — окса мэшак гыч лукташ.

Раскраивать — чот сусыртылаш 1; **раскроить**—чот сусырташ [шушӹртӹлаш; **раскроить**—[шушӹртэн шуаш].

Раскрасавица—моткоч мотор [пишок цэвэр].

Раскраска—чийалтымаш.

Раскраснеться—чэвэргэн колташ 2 [йакшаргэн (цэвэргэн) кэаш].

Раскрашивание—чийалтылмаш.

Раскрашивать – чийалтылаш, чийалтэн шындаш 2.

Раскритиковать — пашан йӧрдымыжым ойлэн пуаш [йарал йардӹмӹм попэн шындаш].

Раскричаться — вэсылан вурсымым чот кычкыраш 2 [саслалтэн колташ]

Раскрошить — падэштэн пытараш; **раскрошиться**—пудыргыл пыташ [падырэштэн шындаш, пыдӹртӹл шындаш].

Раскручивание—пӹтырымым рончымаш [пытӹрӹмым шӧрӹмаш].

Раскручивать — рончылаш; **раскрутить**—рончэн пытараш [шӧрэдыл пытарэш, шуаш. Раскрутить—[шӧрэн шуаш].

Раскручиниться — пэш чот ойгыш возаш 2 [ойхӹланэн шынзаш].

Раскрывание—почэдымаш, шымлылмаш [пачмаш].

Раскрывать—почэдаш 2 [пачэдаш].

Раскрытие—потымаш, шымлымаш [пачэдылмаш].

Раскудахтаться—чот кыдэтлаш тӱнгалаш 1 [кыдэтлылаш, кыдэтлыл шындаш].

Раскупать — налэдылаш 1; **раскупить**—налэдэн пытараш (оксала) [налӹн кӹшкаш (шуаш)].

Раскупоривать—почэдаш; **раскупорить**—почын пытараш [пачэдаш, пачэдӹл шуаш; раскупорить—почын шуаш].

Раскуривание — шупшмаш, тӱтырымаш; **р. табака** — тамакам шупшын пытарымаш [шӹпшӹлмаш, тӹтӹрӹмаш].

Раскурить—шупшын пытараш, шикшым колтэн пытараш [шӹпшӹл пытарэш, тӹтӹрэн шындаш].

Раскусывать—пурын пудыртылаш 1; **раскусить**—пурын пудырташ [пырын кӹшкаш; раскусить—пырӹн шуаш].

Раскутывать—рончэдылаш 1; **раскутать**—рончэн пытараш [шӱташ, налаш (вӹлэц)].

Распад—шаланыш, шаланымаш.

Распадаться—шаланылаш 1; **распасться**—шаланэн пыташ [нӹнын сӧрӹмаш шалаӊӹш].

Распадение – шаланымаш.

Распаивать — лэвыктыл ойыраш 2; **распаять**—лэвыктэн ойыраш [шыратӹл айыраш, шыратэн айыраш].

Распаковывать—почэдылаш 1; **распаковать** — почын шындаш [пачэдӹл кӹшкаш (шуаш), пачын шуаш].

Распалзываться—шуйнэдылаш; **расползаться**—шуйнылаш [шуйныл кэаш, шуйнэн сӹнзаш].

Распалить — чот энгдаш [паньэж шуаш (шӹндаш)].

Распаривать — улыктылаш 1; **распарить** — улнымэш кӱйыкташ 2 [прэйӹктӹл шындаш].

Распарывать — рончэдаш 2; **р. споротъ** — рончэн пытараш [кышкэд шэлӹн кӹшкаш, шэлӹн шуаш (мышкӹр-пуштым]

Распоротый — рончымо [шэлмы, кышкэдмы (мышкӹр-пуштым)].

Распахивать — курал колташ 1 [кӹрал кӹшкаш].

Распахать — курал пышташ [кырал шуаш].

Распашка — куралмаш [кӹралмаш, шогалымаш].

Распашной — почылтшан [кӹралмӹк (нӹр), йӹлпа колтӹман, вишан (мэл)].

Распев — муро савыртыш, сэм; **распев очень красивый** — муро савыртыш пэш онай [мыры сэм сартыш]; **распев очень красивый** — мыры сартыш пиш йажо].

Распевание — муралдымаш [мы̆ралтылмаш].

Распевать — муралдылаш [мыралтэн миӓш (пуаш)].

Распекать — чот вурсэдаш [витӓрэн вырсэн шы̆ндӓш].

Распеленать — вӱдылмым рончӑш [вӱды̆лмым пы̆рды̆мы̆м шӱтэн шуаш].

Распереть — торэн шындаш [тарэн шы̆ндӓш].

Распечатание — почмаш, почын ончымаш [пачмаш, пачын анчымаш].

Распечатывание письма — письма почмаш [сирмӓш пачмаш].

Распечатывать — почэдылаш [пачэды̆л анчаш].

Распечатать — почын шындаш, ончаш [пачын шуаш].

Распирать — йӱын шинчылташ 1 [йӱн колташ].

Распиливать — пӱчкэдылаш 2 [пы̆чкэды̆лӓш].

Распилить — пӱчкын пытараш [пы̆чкы̆н шуаш (пилэн шуаш)].

Распилка, распиловка — пӱчкэдымаш [пы̆чкэды̆мӓш (пилымаш)].

Распирать — торалтылаш [таралты̆л шы̆ндӓш].

Расписание — ыштышаш пашам возэн [сирэн] ончыктымаш.

Расписаться--кид пышташ 2 [кид пишташ]; **расписаться в получении** —налмылан кидым пышташ [нӓлмылӓн кидым пиштӓш].

Расписка—кид пыштымаш, кид-кыша, возымо паша [кид пиштымӓш].

Расписывать — чувартылаш 1, чувартыл шындаш, тӱрлын чийалтэн пытараш 2 [сирэн шы̆ндӓш, ты̆рлэн шы̆ндӓш].

Распихивать—шӱкэдылаш [шы̆кэды̆лӓш].

Распихнуть—шӱкал колташ [шы̆кӓл колташ].

Расплавлять — лэвыктылаш [шы̆ратылӓш, шы̆рӓтыл шы̆ндӓш].

Расплавить — лэвыктэн пытараш; **расплавиться**—шулэн пыташ [шы̆рӓтэн шы̆ндӓш]; **олово расплавилось**—вулно шулэн шуын.

Расплакаться—чот шортын колташ [мӓгы̆рӓл колташ]; **не стерпел, расплакался**—чытэн ыш кэрт, шортын колтыш [цы̆тэн ы̆ш кэрт, мӓгы̆рӓл колты̆ш].

Распластать—лончылаш 2, лончылэн пытараш [ланзы̆лэн шы̆ндӓш].

Расплата—тӱлымаш.

Расплачиваться—тӱлэдэн пытараш 2 [тӱлэн пытӓрӓш].

Расплатиться с долгами—парымым тӱлэн пытараш [кусы̆м, тӓры̆м пуаш].

Расплескивать—шыжыктылаш, вэлкалаш [вилэды̆лӓш].

Расплескать—шыжыктыл, вэлкалэн пытараш [вилэн пы̆тӓрӓш].

Расплетать—тодмым, пунымым рончӑлаш; **расплести** — рончӑэн пытараш [шӱтэн шӧрэн шуаш].

Распложать — тӱлыктылаш, тӱлыкташ 2, шуко шочыкташ [тӱлӓш].

Расплывание—шарлымаш.

Расплываться—шарлылаш 1, [шӓрлӓш]; **расплыться**—шарлаш 2 [шӓрлэн кэӓш], шарлэн шинчаш 1; **эти чернила расплываются** — тидэ чэрны̆га шарла [чэрньила шӓрлӓ].

Расплывчатость — раш койдымаш, шаланылмаш [шӓрлы̆мӓш].

Расплывчатый – раш койдымо, шаланылшан [шӓрлы̆шы̆].

Расплющенный—лаштыртымэ [ньы̆пцы̆ртымы̆].

Расплющивать — лаштыртылаш 1 [ньы̆пцы̆ртылӓш]; **расплющить** — лаштыртэн пытараш; **расплющиться** — лаштыртэн шинчаш [ньы̆пцы̆ртэн шы̆ндӓш].

Расплясаться — чот кушташ тӱнгалаш [кушташ ты̆нгӓлӓш].

Распознавать—чот налэдаш 2; **распознать**—чот палэн налаш 1 [пӓлэн нӓлӓш].

Располагать—шындылаш, вэрымдылӓш 1, вэрымдэн шындаш 2 [шындылӓш, шындыл миӓш, вӓрэмдыл миӓш].

Расползаться—нушкын кайэдаш 2; **расползтись** — нушкын кайэн пыташ [йы̆жналташ].

Расположение—вэрэ-вэрэ шындымаш [шындыл миймы вӓр].

Распороть—ургыш гыч рончӑш [кы̆шкэд шуаш].

Распорядитель, - ница — кӱштышӧ, шӱдышӧ [ажэдшы, ӱдышы, анчыктыл пушы, вуйлалты̆шы].

Распорядительное заседание— йӧн йэда паша пуэдымыла погынымаш [ӓжэд мишӓшлык погынымаш].

Распорядок—нәргәлтыш.

Распорядиться— күшташ, шүдаш, озаланаш [шүдән, ажәд, анчыктыл шындаш].

Распоряжаться—күштылаш 1, шүдылаш [шүдән миаш, адәжаш, анчыктылаш].

Распоряжение — күштымаш, шүдымаш (нәргәлтыш почәш), [шүдымаш]; **сделать распоряжение** — шүдымашым каласаш [шүдымашым ышташ (шуаш) шүдаш].

Распоясываться--ӱштым рудкалаш 2; **распоясаться**—ӱштым луштараш, рудаш 2 [ыштым шүташ, ырдән шүтән шуаш].

Расправа—ӱчыктыш, ӱчо-шуктымаш (сут дәч посна) шуктымаш [вокондәок вуйнамат лишым кычылтмаш].

Расправлять—төрлалтылаш, төрлалтән шукташ [төрлатыл шындаш]; **расправить смятое платье** — туржалтшә вургэмым төрлалташ].

Распрашивать—йодыштылаш.

Распределение — пайлымаш, ужашлымаш.

Распределительный — пайлыман [пайлыман].

Распределять—пайлэдылаш, ужашлылаш 2 [пайылыл шуаш].

Распределить — пайлэн пытараш, шуэдаш [пайылэн шуаш].

Распродавать—ужалкалаш 2; **распродать**—ужалэн пытараш [выжалыл шуаш (пытарәш), выжалэн шуаш (пытарәш)].

Распродажа — пытымэш ужалымаш [пытарэн выжалымаш].

Распродать товар — сатум ужалэн пытараш [таварым выжалэн шуаш (пытарәш)].

Распространение—шарлымаш, шарымаш [шарлымаш].

Распространитель,-ница — шарышэ, шаркалышэ [шарышы].

Распространить — шараш [шарэн (шокташ).

Распространительный — шарлалтман [шарлалтман].

Распространиться—шарлаш 2 [шарлэн (шоаш)].

Распространять—шаркалаш 2 [шарэн шокташ].

Распрощаться и распроститься—чэвэрлэн кайаш 2, эсэнласэн кайаш [дэвэртэн лактын кэаш].

Распря—тавалымаш, тушманлымаш [шыдылаңымаш].

Распрягать, распречь — туараш 2. **Распрячь лошадь**—имньым туараш 2 [имньим туараш].

Распрямление—турамдымаш, виктарымаш [төрэмдымаш].

Распрямлять — турамдылаш [төрэмдылаш, виктарылаш].

Распрямить—турамдэн шындаш [төрэмдэн шындаш, виктарэн шындаш].

Распугивать—лудыктылаш [лудыктыл шындаш].

Распугать и распугнуть—лудыктыл пытараш [лудыктэн шындаш, лудыктэн колташ].

Распускание — шалатэн колтымаш, шулымаш [шалатымаш, шуталтымаш, колтымаш].

Распускать — шалатылаш [шүтэдыл кышкаш (шуаш), колтэдыл шокташ].

Распустить—шалатэн, колдэн пытараш [шүтэн шуаш (шыртым), колталтэн колташ, шалатэн шуаш (колташ)].

Распутица — вуд-шор жап [корны пыжлымаш].

Распутник,-ница — йажар, курва [аханьица].

Распутно—курваланэн [аханьицалаңэн].

Распутный — курваланышэ, курва [аханьицаланышы].

Распутывать—рончылаш [виктарыл шындаш].

Распутать—пужэн рончаш 2, куктымым виктараш 2 [виктарэн шындаш].

Распухать — пуалэдаш 2 [пуалыл шындаш].

Распухнуть—пуал пыташ, овараш [пуал шындаш].

Распухший—пуалмэ, оварымэ [пуалмы, пуалшы].

Распушить—оварташ 2, овартэн пытараш [авартэн шындаш].

Распущенность—йажарлык, курвалык [вуйым шумаш].

Распущенный—рончымо, йажар шотан [вуй шушы].

Распяливать—чымалтылаш 1 [тарэдыл шындаш].

Распялить—чымэн шындаш [тарэн шӹндӓш].

Рассада—ковышта озым, пакча-сасӄа озым [кавшта азӹм].

Рассадка—пакча азымым шындылмаш [шӹндӹл куштымаш].

Рассадник—ковышта-шагэ [шэгы].

Рассаживать—шындылаш 1.

Рассадить—шындэн пытараш 2.

Рассвет—эр волгыжмаш.

Рассветать—волгыжаш 1.

Рассвирепеть—чот осалын шыдэшкаш [когон шыдэшкэн шоаш].

Рассевать—ӱдылаш, шала кышкаш [шӓвэн кӹшкӓш].

Расседлать—ӧрньэрым налаш (имньэ ӱмбач).

Рассекать — ойырэн пӱчкэдылаш [шэлӹн шуаш].

Расселина—мыландэ шэлшэ, волэн шичшэ курык сэр [рок шэлӹк].

Расселить—илаш вэрандаш [у вӓрӹш ӹлӓш колташ].

Расселять — илаш вэрандылаш 1 [у вӓрӹш ӹлӓш колташ].

Рассердить—шыдэштараш 2.

Рассерживать—шыдэштарылаш 1.

Рассесться—шарлэн шинчаш [сынзӹн шокташ].

Рассечение—ойырэн пӱчмаш [роэдӹлмӓш].

Рассечь—пӱчкын ойыраш [роэн шуаш].

Рассеянность—уш орайлык, шалалык [мондалтмаш].

Рассеянный—орай шотан [мондӹшӹ, шӓлӓ ӹшан].

Рассеять — мондыкташ (чон йӧсым) [мондӹкташ].

Рассказ—ойлымаш [попымаш, шайыштмаш].

Рассказать—ойлэн пуаш [попэн кэлэсэн пуаш].

Рассказчик—йомакчэ, моштэн ойлышо [попӹшӹ].

Рассказывать—ойлэдаш [попаш, кэлэсӓш].

Расслабить—лушкыдэмдаш 2 [лыскыдэмдӓш].

Расслаблять — лушкыдэмдылаш 1 [лыскӹдэмдӹл шӹндӓш].

Расслабнуть—тӱлужташ 2 [лыскӹдэм шоаш].

Расслаивать—лончылаш, кашынлаш [ланзылыл шӹндӓш].

Расследовать—шымлэн налаш, палэн налаш [кӹчӓл лӹкташ].

Расслышать—колын шукташ (шокташ)].

Рассматривать—ончэдылаш 1 [анчэдӹлӓш, анчэдӹл йарыкташ].

Рассмешить—вошты лыкташ 2.

Рассмеяться—вошты колташ.

Рассмотрение—ончымаш, раш ончэн налмаш [анчымаш].

Рассмотреть—ончэн шукташ 2, раш ончэн налаш [анчэн нӓлӓш].

Рассовать—шӱшкын пытараш 2 [цикэдэн шӹндӓш].

Рассовывать—шӱшкэдылаш 1 [цикэдӹл кӹшкӓш].

Рассол—шинчал-вӱд, ковышта лэм, кийар лэм [росол].

Рассольник—шинчалдымэ кийар дэнэ шолтымо шыл-шӱр [сынзал вӹд].

Рассорить—1, вурсэдалыкташ 2, 2, куштрала кучылт пытараш [вырсэдӓлӹкташ, шӓвэн пытарӓш].

Рассортировать—сайым ойыркалэн лукташ 1 [худа дон йажом айырэн налӓш].

Рассохнуться — шолдыргэн пыташ [шалдӹргэн шӹнзӓш].

Расспросить — йодышт налаш [йадӹшт нӓлӓш].

Рассрочить — жаплан шуйдараш 2, жапым ончык шуйаш [жэпӹм пуаш].

Рассрочка—жап шуйымаш [жэп пумаш].

Расставаться—ойырлыл кодаш [айӹрлыл кодаш].

Расставить—шогалтылаш [шагалтыл шӹндӓш].

Расстановить—вэрын-вэрышкэ шогалтылаш [вӓрӓн вӓрышкы шагалтэн шӹндӓш].

Расстановка—шогалтэдымаш, шогалтэдымын коклалажэ [шагалтэн, шӹндэн мимӓш].

Расстанавливать — вэрын-вэрышкэ шогалтылаш 2 [вӓрын вӓрышкы шагалтылаш].

Расстаться—ойырлэн посна лийаш [айырлэн кэӓш].

Расстегивать — мучыштарылаш 1 [шӱтӓш, кыдашаш].

Расстегнуть — мучыштараш 2 [шӱтэн шуаш].

Расстилать — шаркалаш 2, шарэн опташ.

Расстояние—кутыш шот [кы̆тшот].

Расстраивать—тӱнгалмэ пашам пужгалаш, кумылым тодылаш [ты̆нгӓлмы̆ пӓшӓм шӧрӓш, кы̆мы̆лы̆м пы̆ды̆рташ].

Расстрел — лӱйэн пуштмаш [лӱэн пуштмаш].

Расстреливать — лӱлэдылаш 1 [лӱэн пушташ].

Расстрелять — лӱйэн пушташ [лӱэн пушташ].

Расстригать—поп гыч лукташ [ӱпы̆м ты̆рэдӓш].

Расстроить—кумылым тодылаш, чоным пудыраташ [кымылым, йӓнгы̆м—пы̆ды̆рташ].

Расстройство — пудранчык, пашам пужгалымаш [пы̆ды̆ранпы̆к].

Расступаться—кок вэк коранґылаш.

Расступиться—кок вэлкэ коранґаш.

Рассудительно — сай шонэн [тӧр, йажон-шанэн].

Рассудительный — ойлан кэлшышэ, ушан [тӧр ы̆шан].

Рассудить — сай ойлэн пуаш [тӧр попэн, кытырэн пуаш].

Рассудок—уш-акыл [ыш].

Рассуждать—вуй йыр шоныкалаш 1; **рассуждение**—шойшоныш.

Рассупонивать — оншупшылтышым луштарылаш 1 [айылым лыскыдэмдаш].

Рассупонить — оншупшылтышым луштараш.

Рассучить—йӧрэн шындаш (комым) 2 [шӧрӓш, шокшым колташ].

Рассчитать—пашадарым пуэн пытараш 2, вуй йыр шотлэн налаш 1.

Рассчитывать — пашадарым пуэдылаш, ӱшнэн шогаш [вуй йыр нӓлы̆н].

Рассылать—колтылаш 1.

Рассылающий — колтэдышэ [колтышы].

Рассылка—колтылмаш, колтэдымаш.

Рассыльный — сомылка йэнг, кагаз коштыктышо [пумага намалшы].

Рассыпать—вэлэн колташ (шурным) [вилэн шуаш].

Рассыпчатость—шӱштыралык, шаланылмылык [йы̆шты̆ралы̆к].

Рассыпчатый —шӱштыра, шаланылшэ, [йы̆шты̆ра, шӓлӓны̆шы̆].

Рассыхаться—шолдыргаш 2.

Расставлять—шогалтылаш 1, ойыркалэн шогалтылаш.

Растаять — шулэн пыташ [шы̆лэн пы̆тӓш].

Расталкивать—шӱкэдылаш 1, шӱкэдыл пытараш [шы̆кэды̆лӓш, шы̆кэды̆л пы̆тӓрӓш].

Растоплять — шулыктылаш, олтэдаш 2 [шы̆рӓтӓш, алташ].

Растапливать, растопить—шулыкташ 2, олташ 2 [олташ, шы̆раташ].

Растаптывать—тошкышташ 1 [ташкаш].

Растоптать—тошкэн пытараш 2.

Растаскивать — нумалкалаш 2 [намалаш].

Растаскать и растащить — нумал пытараш [намал пы̆тӓрӓш].

Раствор—шулыктышо [шы̆лы̆].

Растворение—шулымаш [шы̆лы̆маш, шы̆рӓты̆мӓш].

Растворимость,-ряемость — шулымылык [шылымаш].

Растворимый—шулышан [шылаташ, шы̆рӓтӓш лимӓн].

Растворить — почын шындаш, шулыктараш 2 [пачын колташ].

Растворчатый почылтышан.

Растворять—почэдаш, шулыктылаш 1 [пачэдӓш, шылыкташ].

Растекать—шарлэн йогаш 2.

Растение—мландэш кушшо, кушкыл [мӱлӓндэш кушшы̆].

Растеребить—кӱрын пытараш [кы̆ры̆н пы̆тӓрӓш].

Растереть—йыгэн шындаш 2 [пы̆шкы̆л шы̆ндӓш].

Растерзать—пурын кӱрышт пытараш 2 [пырын кышкэт шуаш].

Растерять — йомдарэн пытараш [йамдэн пы̆тӓрӓш].

Растерявшийся — ӧрын пытышэ [ӧры̆н, ӓпты̆ргэн колты̆шы̆].

Растерянность—ӧрмаш [ӧрмӓш, ӓпты̆ргы̆мӓш].

Расти—кушкаш 1 [кушкаш].

Растирание—йыгымаш [пы̆шмӓш].

Растирать—йыгыкалаш 2 [пы̆шкӓш].

Растительно-животный — илышэкушшо [ы̆лы̆шы̆ (ы̆лы̆кшы̆), кушшы].

Растительный—кушшан.

Растить—кушташ, кушкыкташ.

Растлевать, растлить—самырыкым вийэш пызыраш 2 [ыдыр локтылаш].

Растлитель—самырыкым вийэш пызырышэ [ыдыр локтылшы].

Растолковать—ынлыктарэн пуаш.

Растолковывать—ынлыктылаш.

Растолочь—шурэн шалаташ 2 [шырэн шӓлӓтӓш].

Растолстеть—кӱжгэм пыташ [кӹжгэм шӹнзӓш].

Растопка — ылыжтыш, йӱлаш пыштымэ [пэлтӹш].

Растопленный—пэлтымэ [олтымы].

Растопыривать—шарэдаш 2.

Растопырить—шарэн шындаш 2.

Расторгать — кэлшымым пудыртылаш [пыдырташ, айырташ].

Расторгнуть—кэлшымым пудырташ 2, пытараш 2 [пырахэн шуаш].

Расторжение брака — мужырангмым шӧрымаш [мары дон вӓты айырлымаш].

Расторжение договора — ой пидмым пужымаш, кэлшымэ мутым пужымаш [пумы шамакым пыжымаш].

Растормошить—тарваташ 2.

Расторопно — писын, чулымын [пысын].

Расторопный—койланчыкан, чулым [пысы].

Расточить — кӱлдымашлан шалатэн пытараш [пытӓрӓш].

Растравить — ускырташ, тараташ [йышкыраш, качкыктэн колташ].

Растрата — йэнг оксам кучылтмаш [йӓл оксам шӓлӓтымӓш].

Растрачивать — шалатылаш (шкалнэт вочдымым) [шӓлӓтылӓш].

Растратить—шалатэн, кучылт пытараш (оксам, погым).

Растребожить— каныысырландараш.

Растрепа—орай [ора, оратьи, пылахай].

Растрепанный — шалавуй, шалавай [шӓлӓвуй, шӓлӓнцык].

Растрепать—шалаташ 2 [шӓлӓтӓш]; **растрепать волосы**—ӱпым шалаташ 2.

Растрескиваться—шэлыштатлылаш 1.

Растрескаться—шэлышт пыташ.

Растрясать—чытырыктылаш 1 [ырзэн колташ].

Растрясти и растрясть—чытырыктэн пытараш 2 [цытырыктэн, ырзэн пытӓрӓш].

Растыкать—кэрын пытараш.

Растягивать—шуйкалаш 2 [шыпшыкалаш].

Растяжение — йычкэштмаш [шыпшылтмаш, цызлалтмаш].

Растяжимость — шуйалтыш [шыпшылтшы, цызлышы].

Растянутый—шупшын шуйымо [шыпшылтшы, цызымы].

Растянуть — шуйныкташ [шыпшыл шындӓш].

Растянуться — шуйнаш 2, шуйнэн возаш [шыпшылт вазаш, шынзӓш].

Расхаживание—мӧнгэш-ончыш коштмаш 1 [мынгэш-аньэш каштмаш].

Расхаживать—мӧнгэш-ончыш кошташ 1.

Расхваливать—моктэдаш 2 [хвальэн шындӓш].

Расхвалить — чот мокташ [когон хвальаш].

Расхвастаться—кутырэн шойышташ, курэжаш 1 [алталылаш].

Расхватать и расхватить—руалтэн налаш 1, руалтэн налын пытараш 2 [роалтэн нӓлӓш].

Расхвораться—чот туйэшкаш 2 [цэрлӓнэн колташ].

Расхищать—шолыштылаш 1.

Расхитить—шолышт пытараш 2.

Расхлебывать—подылкалаш 2.

Расхлябаться—лушкаш [пыжланаш, валаш (худаэмӓш)]; **здоровье расхлябалось** — тазалыкэм лушкыш [куатэм пыжланэн].

Расхныкаться—нӱслаш, таҥышкаш [ныкылаш].

Расход—окса кучылтмаш.

Расходиться—шаланылаш 1.

Расходная касса — окса кучымо касса.

Расходный—кучылдшаш (окса) [шӓлӓтылшӓш].

Расходный ордер—окса кучылтмым возымо кагаз [шӓлӓтылшӓшлык, сирэн мимы пумага].

Расходование — кучылтмаш [шӓлӓтымӓш].

Расходование денег—окса кучылтмаш [окса шӓлӓтымӓш].

Расходовать—кучылташ 1 [шӓлӓтылӓш].

Расходовать деньги—оксам кучылташ [оксам шӓлӓтылӓш].

Расхождение—кэлшыдымаш [тӓнэш толтымаш, шӓлӓнымӓш].

Расхолаживание—йӱкшыктарымаш.

Расхолаживать—йӱкшыктараш 2.

Расхохотаться—воштыл колташ.

Расцарапать—удырэн пытараш [ыдырэн шындаш].

Расцвет—пэлэдмэ жап.

Расцветание — пэлэдмаш.

Расцветать — пэлэдаш тӱнгалаш 1

Расцвести — пэлэд шинчаш 2 [пэлэд шынзаш].

Расцвечивать — тӱслылаш 1, тӱрльӧ тӱсаным ыштылаш 1 [вашт кайаш].

Расцеловать — шупшал колташ 2 [шыпшал колташ].

Расценивать — аклылаш 1 [аклылаш].

Расценить—акым шындыл пытараш 2

Расценка — ак шындымаш [ак шындымаш].

Расценочно - конфликтная комиссия —аклэнсӧрастарымэ комис; пашаштышэ дэнэ озан, тӧнэж вуйлатышэ-влак коклаштэ кэлшыдымэ паша ончӓш тӧнэж-влак воктэн шталтэш [пашаэ вуйлалтышы-влэ дон служышы влан ушэмгӹц айырым комиси].

Расцепить — мучыштарэн налаш [кыдаш, колтэн шуаш].

Расцеплять — мучыштарылаш [шӱташ, кыдашаш, колташ]

Расцепление — мучыштарымаш [шӱтымаш, кыдашмаш, колтымаш].

Расчертить — корнылэн пытараш [ыдырэн пытарашш].

Расчерчивать — корэдылаш 1, корнылэдаш 2 [ыдырэн, корнылэн шындаш].

Расчесть, расчитать — пушашым тӱлаш 2 [тӱлаш].

Расчесывать — шэрэдаш 2 [шэрашш, ыдыраш].

Расчет — пушаш тӱлымаш.

Расчет — шотлэн налмаш.

Расчетливо — шот дэнэ [дон].

Расчетливость — йӧн дэн, шот дэн кучылтмаш [шотлэн мимаш].

Расчетливый — шотан.

Расчетная книжка — 1, пашадар пумым возымо книга, 2, пашадар налмым палымэ книга [(кньигэ)].

Расчетный баланс — пашадар шотлымо, тӱлымо тӧрлыш.

Расчетный лист — пашадар налмэ кагаз [(пумага)].

Расчистить — эрыктэн пытараш [ирыктэн пытарашш].

Расчистка — эрыктымаш, куклымаш [ирыктымаш, куклымаш, шӱдымаш].

Расчитаться — пушашым тӱлэн пытараш 2.

Расчихаться — чот тӱрвынчылаш [шукы тырвынцылаш].

Расчищать — эрыктылаш 1 [ирыктылаш].

Расчленять — лончылаш 2 [айртэмлаш, пайылаш].

Расшатывать — луштылаш 1 [тарватылаш, мылгыктылаш].

Расшатать — луштэн пытараш 2 [тарватэн, мылгыктыл пытарашш].

Расшевелить — тарваташ 2, тарватэн пытараш.

Расшевырять — шалатыл пытараш шэнгын тарватыл пытараш.

Расшибить — пэрэн шалаташ 2 [пэрэн шалаташ].

Расшивать — рончӓш 1 [ыргышым шӱтылаш].

Расширение — кумдангдымаш [кымдаэмдымаш, шарымаш].

Расширить — кумдангдэн шындаш 2, лопкангдаш 2 [кымдаэмдэн, шэрэн пытарашш].

Расширять — кумдангдылаш [кымдаэмдылаш].

Расшить — рончэн шындаш [ыргышым шӱтэн шуаш].

Расшнуровать — палэ кандрам лукташ 1 [шӱтэн шуаш].

Расшуметься — лӱшкаш тӱнгалаш 1; **народ расшумелся** — калык шургаш тӱнгалын [саслаш тынгалаш].

Расщэлина — шэлшэ, шэлтык (курыкып то сэрлштэ) [шэлык].

Расщелиться — шэлыштыл пыташ 2.

Расщеп — шэлтэм [лӧцэнэ пэлтыш].

Расщепать — шэлаш 1, шэлышт опташ 2.

Расщипывать — кӱрэдылаш I; **расщипать** — кӱрын пытараш 2 [кырын пытарашш].

Ратификация — йӧплымаш, ваш кэлшымым чоткыдэмдымаш (калык коклаштэ, сар почэш) [кок кугижаншы лошты пумага ыштымым кугижаншы тын кычэмын йарыктымыжы].

Ратовать — чот шогаш 2, толашаш (иктаж мо вэрч) [иктäжы вэсы попымаш].

Рать — сарзэ кэлык тӱшка [ваштарэш шалгышы].

Рахит — оншырт; оҥым, тупым мугультышо чэр [изи ӹрвэзӹ цэр (йал какльарга; вуй, мӹшкӹр когоэмэш)].

Рационализация — шотландарымыш [йӧндäрӹмäш].

Рационализм — чыла уш шот гыч луктылмаш [ӹлӹмäштӹ ышым чотэш пиштäш шӱдэн тымдымаш].

Рациональное сельское хозяйство — йӧн дэнэ оҥчэн ыштымэ йал озанлык [ныр-йӹрäнӹм йӧн дон кычылтмаш].

Рациональный — уш шот гыч ойлыман.

Рачительно — чот тӧчэн [старайэн, пыт кычылтын].

Рашпиль — лапка кугу ӧгэ [кого тьэрпук].

Рвануть — кэнэта шупшыл колташ 2 [шыпшыл колташ].

Рвань — шӱкшӧ.

Рвать — кушкэдаш, укшынчаш [кышкэдäш].

Рвет на себе одежду — ӱмбалнысэ вургэмжым кышкэдэш].

Рвение — тӧчымаш, тыршымаш [тӹргӹжмаш].

Рвота — укшынчыш, укшӹчмаш [укшыцмаш].

Рвотный порошок — укшынчыктыш эм [укшынцыктыш[.

Рдеть — чэвэртэн шогаш [цэвэрӹн кайаш]; **плоды рдеют на солнце** — кэчэ шокшо дэн саска чэвэрга [кэчӹ вуйэш кӹцкӹ цэвэрлäнä].

Реабилитация — шкэндым титакандымаш дэч эрыктымаш [ӹшкӹмӹм йäл льäвӹртӹмӹ гӹц (орландарымы гӹц) лыкмаш].

Реагировать — шкэ шонымым ончыктэн пуаш 2.

Реакционер — у илыш корнылан вашшогышо [у ӹлӹш ваштарэш шалгышы].

Реакция — у илыш корным пэтырымаш [1) у ӹлӹш корным пӹтäрӹмäш 2) сäрнäлмäш].

Реализация — илышыш пуртымаш [ӹштэн шоктымаш, сäрӹмäш (киндӹм эчэ иктäмам оксашкӹ].

Реальные налоги — кэрнак тӱлымӧ йозак [кэрäллык тӱлӹм лӹмокса].

Ребенок — аза, айзьа [äзä].

Ребро — ӧрдыжлу, шӧр.

Ребус — сӱрэтан тушто.

Ребята — йоча-влак, игышывэ-влак, ньогар [ӹрвэзӹ-влä].

Ребяческий — игышывэ койышан [ӹрвэзӹ кайышан].

Ребячество — игышывэ койыш [ӹрвэзы кайыш].

Рев — магырымаш, мӱгырымаш.

Ревизия — тэргымаш, тэргыш.

Ревизионная комиссия — тэргышэ комис [анчыш комис].

Ревизовать — тэргаш 2 [анчаш].

Ревизор — тэргышэ [тэргӹшӹ, тэргэзӹ].

Ревматизм — разым [лу кӧргӹ карштыш (цэр)].

Ревнивый — ушкалышэ, кӱльышо [(ушыкалышы)].

Ревнование — ушкалымаш, кӱльымаш [ушыкалымаш].

Ревновать — ушкалаш 2, кӱльаш 2 [ушыкалаш].

Ревностно — чот пижын [пиш шанэн (старайэн)].

Ревностный — пашалан чот пижшэ [пиш, чотэ пäшäм шанышы (старайышы)].

Ревность — ушкалымаш, кӱльымаш [ушыкалымаш].

Револьвер — льэвыр [льэвольвэр].

Революционер — рэволӱтсий пашам штышэ.

Революционный — рэволӱтсийын.

Революция — илыш тӧрлымыла калык пудранымаш [рэвольуци].

Ревун — магырышэ, мӱгыршо, ньурга [мäгӹрӹшӹ, мӱгӹрӹшӹ].

Регистрация — шотыш пуртымаш, возымаш.

Регистрационная карточка — шотлан возымо кагаз, возэн налмэ кагаз [пумага].

Регламент — каҥаш жап коклам тӧрлымаш [кäҥäш ло кыдэж].

Регламентация — штышаш пашаштэ, жапыштэ кӱлэш шот пуртымаш [пäшä ӹштӹмäшлӹкӹм анцыц кэлэсэн пумаш].

Регламентировать—канҕаш жап коклам төрлаш 2 [пäшä гишäн анцыц кэлэсэн пуаш].

Регресс — у илыш дэч чакнымаш [у ылыш гыц цäкнымäш].

Регулирование — төрлатымаш, төрлэн шогымаш.

Регулировать — виктараш кӱлэш сэмын, ончыктылаш [кэлмы сэмынь виктäрäш].

Регулы — ышкэ шумо, йола [ырвэзы ыдырäмäшын тылзы йыдэ толшы выр].

Регулярный—шот дэнэ лийын шогышо [цäрнъдымы].

Редактор — возымым төрлатылшэ [сирымым төрлышы].

Редакционно - издательская работа — төрлатэн савыктымэ паша [төрлäтэн вазыктымы пäшä].

Редакция — рэдаксий, возымым төрлатылшэ төнэж.

Реденький — шуэ гына [шоэрäк].

Редеть— шуэмаш [шоэмäш].

Редис — тыгыдэ шэрэ ушмэн [тыгыды качушман].

Редкий — шуэ [шоэ].

Редко — санда, шуэн [шоэн].

Редковатый—шуэрак, шалгата, шалдыра [шоэрäк, йылгäтä].

Редковолосый — шуэ - ӱпан [шоэ ӱпäн].

Редкостный — шуэ-вэрэштшан [шоэн кайшы].

Редкость — шуэлык [шоэлык].

Редька — кочушмэн, ушмэн [качушман].

Реестр — пурышо - лэкшэ, кагаз возымо кнага [толшы—колтым пумагавлäм сирым кньигä].

Реже — шуэрак [шоэрäкын].

Режим — кучымо шот радам (кэрэк могай пашаштат) [сӧрымым, шӱдымым кычымаш].

Режиссер—койдартыш виктаркалышэ [мыры, шактыш виктäрышы].

Резак — пӱчмӧ кӱртньӧ, кужу кӱртньӧ, ончыл кӱртньӧ, шырт [пычмы кыртньи].

Резать — пӱчкаш, шулаш, киндым шулаш [пычкäш].

Резвиться — модын курҗталаш [мадын кыргышталаш].

Резво — чолкэн, курҗталын [тыргыжын, пысын].

Резвость—куштылчык, куанэн куштылмаш [пысы, сыр].

Резвый — чолка, чолга [тыргыж].

Резерв — шэнгэч полшэн шогышо, анык [шайыц палшэн шалгышы].

Резервная рабочая армия — шэнгэч полшэн шогышо пашачэ калыкын кашакшэ [пäшäдэ кодшы эдэм - влä].

Резервуар — йогышым погымо, аралышэ кугу атэ [кого, выд äты].

Резец — катас, ончыл - пӱй [анцыл - пӱ].

Резиденция — кугужа илымэ вэр [кугижä ылымы вäр].

Резина — рэзэнга [рэзинкä].

Резкий голос — чарга йӱк [царгата йук].

Резко — пылышлан чот шокТыктэн [царгатан].

Резной — чылдаран [пычмы].

Резня — ваш шуркэдыл крэдалмаш [кызы дон, шырыкалэн шиэдäлмäш].

Резолюция — пунчал, пунчал - мут [пынцалтыш шамак].

Резонно — раш шот дэнэ [шот дон].

Результат — паша - пунчал, пашан пытартыш шотшо, иктаж мучаш лиймаш [пäшäн пуры - худа мычашыжы].

Резчик — чылдарлышэ.

Резь — мӱшкыр пӱтырымаш [пычкэдымäш].

Резьба — чылдар [пытырэн пычшы].

Резюме — ой чумыртыш [шайыштмым вэс пачаш мытыкын кэлэсымäш].

Резюмировать — ойыш чумыраш [вэс пачаш мытыкын кэлэсäш].

Рейка — виса - тойа.

Рейс — вӱд ӱмбалсэ корно кутыш, вӱдкорно кутыш [тылвыш корны-кыт].

Река — кугу йогын вӱд [äнгыр].

Реквизиция имущества — погым казнаш налмаш [закон лым дон пурлыкым, ылышым казнаш погэн налмäш].

Реквизиция — закон почэш тӱрло погым шупшын налмаш [закон шот дон шыпшын налмäш].

Реклама — моктэн ончыктымаш [сирэн сäкэн иктäмä выжалмы гишäн].

Рекомендация — йэнг вэрч моктэн ойлымаш [эдэм вэрц шамакым кэлэсымäш].

Рекомендовать — йэнгым моктэн ончыкташ 2, канаш пуаш [йажоэш пиштэн пуаш].

Рекрут — ньэкрот, ньэкрут, лэкрут.

Рекрутчина — лэкрутлан шогалмаш.

Ректор — кугу школ вуйлатышэ.

Религиозное убеждение — кумалтыш шонымаш [кымалмашым шанымаш, ыньӓнымӓш].

Религиозный — йумылан ӱшанышэ [йымылан ыньӓнышы].

Религия — йумылан иньанымэ кокла [йымылан ыньӓнымӓш].

Рельс — кӱртньӧ корнын орава пӧртмо ужашыжэ [кыртньи корны].

Ременный — шӱштӧ дэн штымэ [шышты гыц ыштымы].

Ремень — шӱштӧ [шышты].

Ременный пояс, ремень — шӱшто ӱштӧ, кӱзан ӱштӧ [шышты ышты].

Ремесленник — кид-паша штышэ.

Ремесло — кид-паша.

Ремешок — изи шӱштӧ.

Ремонт — сэплымаш, шыгалымаш [уэмдымӓш, алалымаш].

Ремонтировать — сэплаш 2, шыгалаш 2 [уэмдӓш, алалаш].

Рента — пого-парыш; иктаж погым, мландым монь кучаш пумыла налмэ парыш [тӓрэш пумаш].

Реорганизация — пужэн штымаш, вэсэмдымаш [вэс сэмынь ыштымӓш].

Репа — рэвэ.

Репей — коршантэ [каржаны].

Репей болотный — кольа-коршантэ [йар каржаны].

Репейник — коршантэ [каржаны].

Репейница (птица) — коршантэ вуй [каржаны-вуй].

Репица — тыгыдэ рэвэ, коварчэ [тыгыды рэвы].

Реплика — кӱчыкын каласымэ ваштарэш мут [мытыкын ваштарэш кэлэсэн пумаш].

Репрессивный — шыгыртылшан [пызыртэн кычылтмаш].

Репрессия — шыгыртылмаш [пызыртымӓш].

Репутация — айдэмын чашэ, лӱмнэр [йажо-худаэш пиштымӓш].

Репчатый — рэвэ гай [рэвы гань].

Репчатый лук — рэвэ шоган [рэвы гань окра].

Ресница — шинчапун [сынзӓ пын].

Ресничка — шинчапун пырчэ (пырцы).

Республика — рэспублик, калыканыш, калык кучыш-вийан кугужаныш.

Рессорный экипаж — лӱнгэ, лӱшкэ, лӱнгэ-орва [локси-лыски арава].

Реставрация — тошто сэмын ыштымаш.

Ресторан — кочмо-йӱмо вэр.

Рессурс — анык, шарнэ [улан вӓр].

Ретиво — айарын, кожмакын [йӓнг ваш, пыт].

Ретивый — айар, чот тӧчышӧ [талашышы, пыт ыштышы].

Ретироваться — чакнаш 2 [цӓкнӓш].

Реформа — пужэн ваштальтымаш 2.

Реформатор — пужэн ваштальтышэ.

Рехнуться — уш йомдараш 2 [ыш гыц кэӓш].

Рецензия — тэргышэ мут, возымын йӧрмыжым-йӧрдымыжым каласымаш [йаралэш-йардымэш сирымым лыкмаш].

Рецидив — уэш лиймаш; 1, осалым уэш пачаш ыштылмаш, 2, парэммэ почэш чэрын угыч тӱнгалмыжэ [мынэш сӓрнӓлмӓш, пытӓрыш гань лимӓш].

Речистый — мутан, йылмылан кэртшэ, йылмӓн.

Речка — энэр [ӓнгыр].

Речь — шомак.

Решать — ой-пидаш; **это уже решено** — тидлан ой-пидыш уло [шанэн лыкташ, сӓрӓш].

Решение — пунчалмаш, ой пидыш 2 [шанэн лыкмаш].

Решетить — чашмалаш 2 [цашмалаш].

Решетка — рэшэтка, шалдыра.

Решето — шоктэ [шактэ].

Решетчатая кость — шоктэан-лу, шужан-лу.

Решительность — тоштмаш 1 [ӓптыргыдымӓш, пыт].

Решительно — аптраныдэ, тоштын [ӓптыргыдэ, пыт].

Решительный — аптранымэ, тоштшо [пыт].

Реять — кӱшно чонэштылаш 1.

Ржаво-бурый — рудан-кӱрэн [ырданшы кырӓн].

Ржаво-желтый — рудан-сарэ, шинчыргэ-тӱкӧ [ырданшы сары].

Ржаво - красный — рӱдан - йошкар [йакшаргы].

Ржавчина — рӱданғыш, шынчыргыш [йырдӓнғыш].

Ржавый — рӱданғшэ, шынчыргышэ [йырдӓнғшы].

Ржаной — уржа дэнэ ыштымэ [йыржа гӹц ыштӹмы].

Ржать—шӧнчалаш, шинчалаш [шынцалаш].

Рига — лэвэдышан идым [(йыдым)].

Ринуться—мийэн кэрылдаш 1 [тӹргэштӓш].

Рис — ош - шӱраш.

Риск — тоштмаш, лӱдыш кочак ыштымаш [лӱдӹш анчэнок ыштӹмаш].

Рисковать жизнью — вуй кудалтэн толашаш 2, илыш чаманыдэ иктаж-мом ышташ [пушмаш гӹц лӱдтэ ыштӹмаш].

Рисовальщик,-ца — сӱрэтлышэ [картьин сирӹшы].

Рисование — сӱрэтлымаш 2, сӱрэтыштымаш [картьин сирӹмаш].

Рисовать—сӱрэтлаш 2 [картьин сирӓш].

Рисунок—сӱрэт; **рисунок на ситце** пэзак [картьин].

Ритм — ой - пэралтмаш [сэм].

Рифма — ик гай мут мучашла [иккань шамак мычаш - влӓ].

Рифмовать — мут мучашлам онгай-тарэн йӱклымаш 2 [ик мычашан гань шамак - влӓм вашталтымаш].

Робеть — лӱдаш 1.

Робкий—лӱдшӧ.

Ров — кӹнчымо корэм, кэлгэ канау [тура лаксак, мулэм].

Ровесник,-ница—икийаш, иктӧраш, иктанғаш.

Ровненькое, среднее—мэрда, тӧвамарда, тӧр.

Ровно — тӧр; **ровно отрезать**—тӧр пӹчкаш.

Ровный—тӧр.

Ровня—ик танғаш [ик тӧраш].

Рог—шур, тукӧ; **рог, дверная подпорка**—тӹкӧ.

Рогатина—оратан шаньык [кок важын шэньык].

Рогатка—тормак [важыкан панды].

Рогатый—шуран, тӹкан.

Роговидный—шур тӹсан [шур гань].

Роговой—шур дэн, тӹко дэн ыштымэ.

Рогожа—рогаза, чыпта.

Род—нӓсыл, тукым [шачыш].

Род занятий—ыштэн илымэ паша.

Род людской, народ—калык.

Родильница—аза ыштышэ.

Родильный приют — аза ыштымэ вэр.

Родимая сторона—шочмо эл [шачмы сӓндӓлык, сола, йӓл].

Родина—шочмо эл, шочмо мландэ.

Родинка—мэнг, шэмпалэ [шыгыль].

Родители—ача-ава [ӓтьӓ, ӓвӓ].

Родитель—ача, ачий [ӓтьӓ].

Родительница—ава, ави, авый [ӓвӓ].

Родительный падеж—озангдыш, кӧнлык вочмык.

Родительски—ача-ава сэмын.

Родительское право—ача-аван кэрдэж [ӓтьӓ-ӓвӓн кычэмжы].

Родить—шочыкташ.

Родич — ышкэ тукымак [ышкэ шачыш].

Родник — памаш - шинча [шолшы выд].

Родниться—родо-кучаш [родньа лиаш].

Родня—родо; **у него большая родня**—тудын родыжо пэш шуко [роды, йых].

Родовой — ышкэ тукымын [ышкэ тынгын, шачышын].

Родовое отличие—ышкэ тукым палэ [ышкэ шачышын пӓлык].

Родословие — тукымыш 1 [шачыш сирӹмы пӓлык].

Родственник,-ница—родо [родньа].

Родственный—родо шотан [ик выраӓнэш толшы].

Роды—аза ыштымаш.

Роевка и роевня—мӹкш-игэ оптымо [комдо].

Рождаемость—шочмаш 2 [шачмаш].

Рождать—шочыкташ, азам ышташ, игылаш; **земля не рождает (не родит)**—мыландэ ок шочыкто; **женщина родит** — ӱдрамаш азам ышта; **животное рождает**—вольык игыла.

Рождение — шочмаш, шочмо [шачмаш]; **сегодня день моего рождения**—тачэ мыйын шочмо кэчэм [тагачы мыньын шачмы кэчэм].

Роженица — аза ыштышэ ӱдрамаш [ӓзӓ ыштышы ыдырӓмаш].

Рожки—тӹко, шур.

Рожь—уржа, ружа [ыржа].

Розвальни — лäжэнга-тэр, шарымтэр, пӱгыла-тэр, визакан-тэр, кракантэр, салан-тэр, крэслан-тэр [крэслатир].

Розги — лупш, рово, рово-воштыр [лывыргы ваштыр].

Розетка—изи тамка.

Розничная продажа—ойыркалэн тыгыдын ужалкалымаш 2 [тыгыдын выжалымаш].

Розничный—тыгыдэмдымэ.

Рознь—кэлшыдымаш 1 [пасна].

Розоватый—кына, кынарак, кыналгэ [соталгы йакшаргы].

Розыгрыш — алтарэй, алэтырэйэш модмаш 1 [мадыш].

Розыск—кычалмаш 1 [кычäлмäш].

Роиться — игым колташ (мӱкшын) [йгыршым колташ].

Рой—мӱкш-игэ [ыгыршы].

Рок (судьба)—пуйырмаш.

Роковой — шонэн шутыдымо, толын пэрнышэ [пуйырымы].

Рокот—кӱдыртылмаш [кыдыртымäш].

Рокотать—кӱдыртылаш 1.

Роль—койышлык [сэм видымäш].

Ромашка—ош ви-ви; ви-ви; ошвуйан шудо, шаркавуй, шэргаш-вуй, полдышвуй.

Ронять — ӱлык возаш [вазаш]; **ронять на пол**—кӱвар ӱмбак возэн колташ [сэдырäш вазаш].

Ропот—öпкэлымаш [öпкäлымäш].

Роптать—öпкэлаш 2 [öпкäлäш].

Роса—лупш, лувш, лупс [лыпш].

Росинка—лупш чӱчалтыш 1 [лыпш патькалтыш].

Россказни—шойак шомак [шамак].

Роскошество — утэн сай илымаш 2 [утын йажон ылымäш].

Роскошно—утэн сай [утын йажон].

Роскошный — утэн сай койшо [уты кайышан].

Роскошь—утэн сайлык [уты кайыш].

Рослый—тӱвыргö [кытан, кужы].

Росписание и расписание — каймэ [кэмы] толмо жап увэртымаш, паша корным ончыктымаш, шаралтэн возымаш.

Роспись в получении — налмылан кид пыштымаш.

Роспись доходов и расходов—окса пурымо дэн кучылтмым возэн ончыктымаш 2 [окса кидэш пырэн лäкмы вäзэн анчыктымаш].

Роспуск—колтымаш 2.

Роспуски—кужу орава [кылта арава].

Россомаха—россомак, рошомак (йанлык).

Россыпь—шöртньö лукмо шала рок [шäлä йыштыра ошма]; **золотоносная россыпь** — шöртньан шала рок [шöртньан шäлä рок].

Рост—кӱкшыт [кӱкшыц].

Расти, расти—кушкаш 1.

Ростить—кушташ 2, кушкыкташ 2.

Ростовщик—кугу пайда вэрч оксам арымэш пуэдэн илышэ [оксам арымэш пушы].

Росток—шыштык, шыштыш 1 [шытыш].

Росчерк—удралтыш, мут мучаш удралтыш [ыдыралтыш].

Рот — умша, упша, шума, шма, муша.

Рота—рот, салтак-тӱшка [(полкы)].

Ротозей, -ейка—умшам карэн коштшо, орай.

Ротозейничать—умшам карэн кошташ 2.

Рохля—мунька [мыльы].

Роща—ото [роша, отэр].

Рощение—куштымаш.

Ртуть—илэвӱд, йылэ-вулно, майдар, тыркӱмыш, 1 урчык, уртык [уртьут].

Рубанок—пужар, йэмпыл.

Рубашка—тувыр, тугыр. [тыгыр].

Рубеж, граница—пысман [пысмäн].

Рубец—пӱчкыш олмо, руалтыш [роалтыш, пöрэм].

Рубить—руаш 2, тӱйаш 2 [роаш].

Рубище—шӱкшӱ вургэм.

Рубка—руымаш 2 [ромаш].

Рублевка, рубль — тэнгэаш окса [тäнäш окса].

Рубнуть—руалаш 1 [роалаш].

Рубцевать — музырташ 2 [пöрэмдäш].

Рубцы — пӱчкыш олмо-влак, музыртыш [пöрэм-влä].

Рубчик—пӱчкыш олмо, руалтыш [изи пöрэм].

Ругань — вурсымаш, вурсэдылмаш [выгсэдылмäш].

Ругать — вурсаш 2, каргашаш 2 [выгсаш].

Ругнуть—вурсэн колташ 2, вурсэн пэлэшташ [вырсэн-колташ, нялаш, шуаш].

Руда—йылгэмчык рок, ший-шортньо йоршан рок [кыртньиан, тойан, шиан рок].

Рудник — ший-шортньо рок лукмо вэр [ши-шортньын рок лыкмы вар].

Рудокоп — ший-шортньо рок лукшо (кунчышо) [ши-шортньы лыкшы].

Рудоносный — ший-шортньо рокан [шиан-шортньан рок].

Ружейное дуло—пычал-пуч [пичал пыч].

Ружье—пычал [пичал].

Руины—шаланышэ, тошто гыч кодшо ӱзгар.

Рука—кид, кыд.

Рукав—шокш.

Рукавица—пижӱмбал, пижгом.

Рукобитие — кид кучэн кэлшымаш, кид чучмаш [кид шимаш].

Руководитель,-ница—ончыктэн нангайышэ, ынгылтарэн ойлышо [виктарыш].

Руководить — ончыктэн нангайаш; **руководить работами**—паша корным ончыктылаш 1 [виктараш].

Руководство—ончыктэн нантайымаш, тунуктэн полышлымаш [виктарэн пумаш].

Руководящий—паша корным ончыктышо, виктаркалышэ [виктаркалыш, вуйлалтыш].

Рукоделие—кид-паша, ургыш-паша кокла.

Рукодельница — кид-паша ыштышэ ӱдрамаш [кид паша ыштыш ыдрамаш].

Рукокрылые—кидла шулдыран тӱшка, водопычырантэ тӱшка [кидла шылдыран].

Рукомойник — кунган, кид-шӱргӧ мушмо атэ [шыргы мышмы аты].

Рукописный—кид дэн возымо [киддон сирымы].

Рукопись—кид-сэрыш [киддон сирым книга].

Рукоплескать—кидым соваш 2.

Рукоятка ножа—кӱзӧ-курго.

Рулевой — кӱсмэн виктарышэ [пыш виктарышы].

Рулетка—кутыш виса [кытвиса].

Руль — кӱсмэн, пуш-корным виктарымэ кольмо [пыш виктарым кольмы, пыльэ].

Румяна—йошкар чийа, шӱрго чийа [шыргы чиа, йакшар чиа].

Румянец — чэвэртыш, шӱргӧ чийа [шыргы цэвэртыш йакшаргы].

Румяный—чэвэр чурийан [цэвэр цырэан].

Рупор—йӱк кугэмдэн колтышо пуч [йуклым пыч].

Русак—чувар-мэран, пурсак-мэран [пурсак морэн].

Русалка—вӱдийа [выдиа].

Русак, русский—руш; **русская женщина**—руш-ватэ; **русская девушка**—руш ӱдыр; **русский овин**—рушла агун [ан].

Русковер—рушарньа вэра кучышо, руш вэралан шолгышо [руш вэра кычышы].

Русый—рагыш [ронгыж].

Рутина—эрэ ик туңэммыла ыштылмэ шот [со иккань, тоштыла тымдымаш].

Рухлядь—шӱкшӧ пудыргышо ӱзгар [шӱкшы пыдыргыш хадыр].

Рухнуть—сӱмырлаш 2 [сымырлаш].

Ручательство — ӱшандарымаш 2 [выкы нялмаш].

Ручаться—ӱшандараш 2 (мут шуктымыла) выкы нялаш].

Ручей—изи энэр [ангыр].

Ручка—кид-кучэм; **ручка для управления сохой**—шога-кучэм, [кидкычэм, шага панды].

Ручная пила—изи пила, изывискэ.

Ручник, ручное полотенце — кидӱштыш [кидыштыш].

Ручной—кыдэш тунэмшэ [кидэш тымэныш].

Рыба—кол.

Рыбак—кол кучышо, колызо [колоэц].

Рыбешка—тыгыдэ кол, ныуго.

Рыбий жир—кол-койа [колшэл].

Рыбница (для живой рыбы) — колсат [колсады].

Рыбоводство—кол ашнымаш 2 [колурдымаш].

Рыдание — йӱкын шортмаш 1 [йукын нышкышмаш].

Рыдать—йӱкын шорташ 1 [йукын нышкышлаш].

Рыжая — йошкар тӱсан [йакшаргы, сӧрӓн].

Рыжевато-саврасый—йошкаргыраккула [(кӹрӓн сӧрӓн) йакшар кыла].

Рыжеволосый — йошкар-ӱпан [йакшар ӱпӓн, сӧрӓн пӹнан].

Рыжий—йошкар тӱсан, ракш [йакшар тӹсӓн, сӧрӓн].

Рыжик—кожпонго; **рыжик боровой**—цӱнчо рыжык; **р.-ореховый**—пӱкшэрмэпонго [кожпонгы, рижӹк, пӹркэм понгы].

Рыкать—чот кычкыраш [ырлаш, мӱгӹрӓш].

Рыло (лицо)—чурий, шӱргӧ [шӹргӹ].

Рыльце (у растения)—тӱлэгорка, ан [пэлэдыш нэр].

Рынок—пазар.

Рысак—аргамак, чаплэ имньэ [чӹнь кэшӹ имньи].

Рысистый—йортышан.

Рысь—шурманыш [йанатан кыдалмаш].

Рытвина—урмаш, поргак, корно лакэ [урмаш].

Рыть—кӱнчаш 2, пургэдаш 1 [пӹргэдӓш, капайаш].

Рыхлить — элэрташ 2, пушкыдэмдаш 2, пужгандаш 2; землю рыхлить—мыландым пушкыдэмдӓш 2 [пӹшкӹдэмдӓш].

Рыхловатый — шӱштырго, элэртышрак [пӹшкӹдӹрак].

Рыхлый — шӱштыра, пожга, пурка [пӹшкӹдӹ, пырга].

Рычаг—шувын, шугынь [шывынь].

Рычать—ырлаш 2; собака рычит—пий ырла.

Рюмка—чарка, чэркэ [цӓркӓ].

Рябеть — араван лийаш 1, аравагаш 1.

Рябина—пызлэ, пизлэ, пызылмэ.

Рябина (ягоды)—пызлэ-кычкэ, пызлэ мӧр [пӹзӹлмӹ кӹцкӹ].

Рябиновка (птица)—пызлэ - кайык, илывуй [пӹзӹлмӹ-кэк, лагӹ].

Рябить—шыри-вури койаш 1 [тылгыжаш].

Рябой (от оспы) — шадра, шадра шӱрган.

Рябчик—музо, мызэ.

Ряд—рӓдэ, радам [ик мыч].

Ряда—кэлшымаш (налмаштэ, ужалмаштэ) [тӓрлӹмӓш].

Рядить—тарлаш [тӓрлӓш].

Рядный—тарлэн кэлшымэ [тӓрлӹмӹ].

Рядовой—моло гайак, ойыртэмдылмэ [молганьок айырыдымы].

Рядом—йыгырэ.

Ряженый—васлий кугыза, васли мӧчӧр, кара [эдэм выргэм чиэн шагалшы].

С.

Сабля—кэрдэ [саплӹ].

Саботаж—лугынчымаш.

Саван—колышо йэнг лэвэдыш [колыш эдэм лэвэдӹш].

Саврасый—кула [хыла].

Сага—сагэ шӱраш [шӹрӓш].

Сад—сат, пакча [садывичӹ]; сад яблоновый—олма пакча.

Садиться — шынчаш 1, шинчаш [шӹнцӓш].

Саднить—пучышташ 1.

Садовод, садовник — сат - ончышо [садывычӹ анчышы].

Садоводство — сат - ончымаш [сады анчымаш].

Садок—колашнымэ [кол пӹтӹрымӹ вӓр].

Сажа—шӱч [сыц].

Сажание—шындымаш [шӹндымӓш].

Сажать—шындаш 2 [шӹндӓш].

Саженец—шындышашлык (олма-пу) [шындышӓшлӹк (олма-ву).

Сажень—важык, шӓжэн [вочык].

Сажень квадратная—кокытлымо-важык, лопкыт-важык, тӧршарэмдык-важык, нид тӧр могыран кутынь - торэш тӧран важык [кымдык висӹмӹ вочык].

Сажень кубическая—кумутлымо важык, тӧр йонгыт важык, торэш-кутынь кӱкшыт тӧран важык [кӧргӹм, арам висӹмӹ вочык].

Сажень погонная — артана - важык [пу шӓжӓн вочык].

Сажень маховая — кутыш - важык [шӹл вочык].

Салазки—изитэр, издэр [изидир].

Саламандра — почан ужава [пачан жава].

Сало—койа, шэл [шэл].

Салотоп—койа-лэвыктышэ [шэл шырӓтышы].

Салфетка—кид-ӱштыш [качмы годым анцылан шӓрым савыц].

Салют — лӱйэн саламлымаш (лӱсалам) [жэплымӓшым анчыктымаш].

Сам—шкэ [ышкэ].

Самец—узо [озы].

Самка—ава (ава-комбо) [ӓвӓ (комбы-ӓвӓ, ыды-ӓвӓ)].

Самобытно—шкэ-пӱрмаш, шкэ лийын [шкэ лин].

Самовар—самбар, самбор, самавар [сымавар].

Самовластие—кучышвийым шкэлымаш, кучышвий шотым шкэ кидыш налмаш [ышкэ, иктӓт ыштыдэок, вуй лиймӓш].

Самовнушение — ышкэ йымымаш, шкэл шӱдымаш [ышкымым ыньӓндӓрымаш].

Самоволие—шкэ эрык дэн штымаш, шкэрлыктымаш [ышкэ, иктӓт шӱдыдэок ыштымаш].

Самовоспламенение—шкэ-тӱланмаш [ышкэ к ылаш тынгалмаш].

Самовосхваление — шкэ-мактымаш [ышкымым ышкэ мактымаш].

Самогонщик—арака шолдышо [ӓрӓкӓ шолтышы].

Самодвижущий—шкэ-коштшо [ышкэок кэшы].

Самодельный — шкэ-ыштымэ (шкэ ыштымэ сату) [ышкэ ыштымы].

Самозащита—шкэ аралымаш, шкаралтыш [ышкымым ашкэ пэрэгымаш].

Самолично—шкэ-вуйа.

Самолюбие—шкэм-ӧратымаш [ышкымым йаратымаш].

Самомалейший — путрак изи, пэш изи, эн иви [пиш изи, утла изи].

Самомнение—шкэм шонымаш, шкэм кугултыш [ышкымым когоэш ужмаш].

Самообладание — шкэм-кучымаш [ышкымым кычымаш].

Самообман—шкэм онталымаш [ышкымым алталымыш].

Самооборона—шкэм аралымаш [ышкымым пэрэгымаш].

Самообразование — шкэм туныктымаш [ышкымым тымдымаш].

Самоотвержение — шкэм кудалтымаш, пашалан вуй пыштышашла пижмаш [пашаштӹ вуй пиштымэшкы ышкымым мондымаш].

Самоотравление—шкэм айартымаш [ышкымым ышкэ иктамам йӱн йамдымаш].

Самопишущий—шкэ-возышо [ышкэок сирышы].

Самопомощь—шкан полшымаш [ышкылан палшымаш].

Самопочитание — шкэм пагалымаш [ышкымым жэплымаш].

Самопроизвольно—шкэ шонымо дэнэ, шкэ-эрыкла, шкэ-сэмынак (ышкэ шанымы дон, ышкэ ирык дон, ышкэ сэмынь].

Самопрялка — шкэ-шӱдырышо (машин шот) [ышкэ шыдырышы машины].

Самородок—шочын кугу ушэн [ышкэ шачшы].

Самосейка—шкэшокшо, шкэ-вӱдышо [ышкэ ӱдышы].

Самостоятельно—шкэ-вуйа.

Самосуд—шкэ-тӧрлымаш [ышкэ вуйа йардым эдэмым шимаш, пушмаш].

Самоубийца—шкэнжым пуштшо [ышкымжым пуштшы].

Самоуверенность—шкэлан ушанымаш [ышкылан ыньӓнымаш].

Самоуправление — шкэ кучымаш; **городское самоуправление** — оласэ шкэ кучымаш [ышкэ виктарымаш, алан ышкэ виктарымашыжы].

Самоусовершенствование — шкэм сайэмдымаш [ышкымым йажоэмдымаш].

Самохвал—шкэнжым мактышо [ышкымжым хвальышы].

Самоучитель—шкэм туныктышо [ышкымым ышкэ тымдышы гыц пасна, тымдымы кньига].

Самоучка — шкэ гыч тунэмшэ, шкэ тунэм шушо [ышкэок тымэньшы].

Санаторий — чодра, пӱртус коклаштэ эмлымаш [тӧрлаңым вӓр].

Санаторно-курортная помощь — эрэлык (арулык) дэн пӱртус эмлэр полыш [тӧрлаңаш палшымаш].

Сани — тэр [тир].

Санитар — эрэлык (арулык) тэргышэ [ирэм анчышы].

Санитария и гигиена — тазалык арлымэ дэнэ йытыран кучымаш (капым, пӧртым да монь).

Санитарно-гигиенические условия эрәлык (арулык), тазалык ончымаштэ тӱрло кӱлэшла [ирэм тэргымаш].

Санкция—йӧплымаш, йӧршылан шотлымаш, йӧрышлымаш [йарыктэн пингыдэмдымаш].

Санный—тэрын [тирын].

Санный путь—тэр корно [тир корны].

Сантиметр—сантиметр [сантымэтыр].

Сап—манга-чэр [вашталтшы вольик цэр].

Сапог—кэм.

Сапожник—кэм ургышо [кэм ыргызы].

Сарай—лэваш.

Саранча—шурно-шырчык [кинды каршы цырцык, ныр цырцык].

Сахар—сакыр, шэкар [сакыр].

Сахарница—сакыр-атэ [сакыр аты].

Сахароварный—сакыр шолтымо [сакыр шолтымы].

Сачок—изи атма, кошталдыш [изи атма].

Сачок—кокуш [изи шакы].

Сбавка—изэмдымаш [изиэмдымаш, чыдэмдымаш].

Сбавлять—изэмдылаш 1 (акым волташ).

Сбегание (вниз)—куржын волымаш [кыргыж валымаш].

Сберегание-аныклымаш [пэрэгымаш].

Сберегательная касса—аныклымэ кассэ, аныклассэ [оксам пэрэгаш пиштым вар].

Сбивание—шӱшмаш [шышмаш].

Сбивать—кыркалаш, [шышкаш].

Сбить—кырэн шукташ 2; **масло сбить**—ӱй шӱшкаш.

Сбирать, собирать—погэстараш 2 [постараш, погаш].

Сближение—лишэмдымаш.

Сбоку—ӧрдыж гыч [ӧрдыж гыц].

Сборище—погынымаш.

Сборы—йамдылалтмаш [йамдылалтмаш, погымаш].

Сборы в дорогу—корныш йамдылалтмаш [корныш йамдылалтмаш].

Сбрасывать—кудалтылаш 1 [кышкаш]; **сбросить**—кудалтэн колташ 2.

Сбривать—нӱжылаш 1 [ныжаш].

Сбрить—нӱжэн налаш.

Сбруя—сӱспан-ӱзгар, имньэ-жвот [имньи выльыш адыр].

Сбывать, сбыть—кид гыч мучыштараш 2, ужалаш 2, колташ 2 [кид гыц колташ, выжалаш].

Сбыт—сату каймаш [выжалымаш].

Свадьба—сӱйан, сӱан [сӱан].

Сваливать—йастараш, йӧрылаш 1 [йастарашт, йӧраш, сымыраш].

Свалить—йастараш 2, йӧрыкташ 2.

Сварить—шолташ 2 [шолтэн шындаш].

Сварливый—йысык, когарчык [йача, вырсэн кашы вуйжыдон].

Сват—тулар, туглар [тыклар].

Сватовство—сӧрасымаш, путлымаш [ыдыр момаш].

Сваха—тулачэ, туглачэ [тыклацы].

Свая—кӱвар-мэнгэ [кывэр мэнгы].

Сведение—ушымаш [ушымаш, пижыктымаш].

Сведение—увэр.

Сведеный—ушымо [пижыктымы].

Сведущий—шинчышэ [сынцышы, палышы].

Свежесть—илэлык [ирэ, йажо пиштымы].

Свежо—йуалгэ.

Свезти, свезть—намийэн кодаш 2.

Свекла—йошкар-ушмэн [йакшар ушман].

Свековать—ӱмыр эртараш 2 [курым эртарашт].

Свекор—оньо [овы].

Свекровь—кугу (марижын авазэ) [кувы].

Сверка—танаштарымаш [канаштарымаш]; **сверка с подлинником**—тӱнвозыш дэнэ танастарымаш [пытаришы дон варашым канаштарымаш].

Сверкающий—чолгыжшо [тьолгыжшы].

Сверление—шӱтымаш [чӱчымаш].

Сверлящий—шӱтышо [чӱчышы].

Сверстник—икийаш, иктанаш [икийаш].

Сверток—вӱдылка, вӱдылтыш [выдылтыш].

Сверх—ӱмбач [утла].

Сверху—кӱшыч(ын) [кӱшыц].

Сверхурочная работа—чок ӱмбач пумо паша [цаш шот гыц утла ыштым паша; утандэн пумы паша].

Сверхштатный—тӧнэжчэ кашак дэч утыжо [кэрӓл гӹц утла].

Сверчок—шудо-шырчык [шуды цӹрцӹк].

Свет—волгыдо [соты].

Светило—волгыжтарышэ [сотэмдӓрӹшӹ].

Светильный—волгыжтарышан [сотэмдӓрӹшӹ].

Светить—волгыжтараш 2 [сотэмдӓраш].

Светлеть—волгыжэмаш 1, волгыдэмаш 1 [сотэмӓш].

Светло—волгыдо [соты].

Светло-желтый—волгыдо-нарынчэ [соты-нарынцы].

Светло-зеленый—волгыдо-ужаргэ [соты-жаргы].

Светло-красный—волгыдо-йошкар, ошал-йошкар [соталгы-йакшаргы, ошалгы-йакшаргы].

Светло-синий—волгыдо-кандэ, чалка, ошал-кандэ, пэл-кандэ [ошалгы-кловой, соталгы-кловой].

Светлый—волгыдо [сото].

Светобоязнь—волгыдо лэч лӹдмаш [соты-гӹц лӹдмаш].

Светопреставление—акырсаман, тӹньа пытымаш [сандалык пытымаш].

Светящийся—йылгыжшэ, волгалтарышэ [йылгыжшы, сотэмдӓрӹшӹ, валгалтшы].

Свеча—сорта [сарта].

Свеять—пуалдаш 2, пуалтэн налаш 1 [пуалтэн налаш].

Свивальный—аза пӹтырымӧ ӹштӧ [аза питмы ыштӹ].

Свивание—пӹтырымаш, пыжаш оптымаш [питырымаш, пыжаш, пыжаш оптымаш].

Свидание—ужмаш, ваш-ужмаш [ужмаш, ваш лин ужмаш].

Свидетель—свэчыл, ужшо [сутышто паша виктарымыла ойлышо].

Свидетельство—лӹм ончыктыш, ужымдыш, лӹмончыш [ыньандӓрӹм пумага].

Свинарня—сӧсна-вита [сасна вита].

Свинец—вӹдвулно [шим вулны].

Свинина—сӧсна-шыл [сасна пай].

Свиноводство—сӧсна ашнымаш [сасна урдымаш].

Свинчивание—винтылымаш [виндылымаш].

Свинья—сисна, сӧсна [сасна].

Свирепость—шыдэ лиймаш, шыдылык [шыдэшкымаш].

Свислый—кэржалдшэ [кэчалт шыцшы].

Свист—шӹшкалдыш [шишкалтыш].

Свистать—шӹшкаш 2 [шишкаш].

Свисток—шӹшкалдыш [шишкалтыш].

Свихнуть—муклэшташ 1, моклэшташ [маклэштӓраш].

Свищ—рож [ыраж].

Свищевая матка—тулыкэш кодшо мӹкшын лукмо авашт [тылыкэш кодшы мӹкш-влан лыкмышты авашты].

Свищевая—рожан [ыражан].

Свищевый маточник—тулыкэш кодшо мӹкш ава-кудо [тылыкэш кодшы мӹкш-влан авашты лакмы вар].

Свобода—эрык [ирык].

Свободная наличность—пашаш, затуш пурыдымо окса [йӓра, такэшок кишы окса, ӓдыр].

Свободно—эрык дэн [ирык дон, ирыкынраж шӹлалташ]; **дышать свободно**—эркынрак шӹлалташ.

Свободный—эрыкан [ирыкан].

Свободолюбие—эрык йӧратымаш [ирык йаратымаш].

Свод—(комака савыртыш [сартыш].

Свод—кава [пылгом].

Сводить—вӹдэн намийэн толаш [видэн нангэн толаш].

Сводить—ушаш 2 [пижыкташ].

Сводка—иктэштымаш.

Сводничество—ушымаш, ваштыш ваштымаш [пижыктамаш].

Своеволие—шкэ вуйлык тупыйлык вустыклык [ышкымын ирык].

Своевременно—шкэ жапыштэ, жапшэ дон [ышкэ жэпышты, жэпшы дон].

Своекорыстно—шкэ вэрч шонэн [ышкымым шанэн].

Своекоштный—шкэ гыч кочшо, шкэнжыным кочшо [ышкымынным качшы, чишы].

Своенравие—шкэ койыш дэн штымаш, шкэ йӹдыклык [ышкэ кайыш сэмынь ыштымаш].

Своеобразно—шкэ сэмын [ышкэ сэмынь].

Свозить—намийэн толаш [ыштэн нангэн толаш, ыштэн нангэн кодаш].

Свой (мой, твой, его) — шкэмын, шкэндын, шкэнжын [ышкымын, мыныын, тыдын, тыныын].

Свойство — койыш, палыш [кайымы палык].

Волакивать — шупшкэдыл волташ 2 [шыпшын валташ].

Сволочь — вурсымо мут.

Сволочь — шупшын волташ 2.

Сворачивание — корангмаш [карангмаш].

Своровать — шолышташ, шолышт налаш 1. [шолышташ, шолышт налаш].

Свояк — посава [пасана].

Свояченица — нудо .

Свыкаться — эркын тунэмаш [иркын тымэныаш].

Свыкнуться — тунэмаш 1.

Свыше — кушыч [кушын, силаэм гач]; **свыше моих сил** — вийэм ситыдымэ умбач.

Связанный — пидмэ.

Связанный узлом—кылдалтмэ [пукшэмдэн йалштэн шындымы].

Связанный дружбой — тан пижтышан.

Связка—пидыш [карша пидыш]. **Связка хворосту** — савура пидыш.

Связывание — пидмаш.

Святки — шорыкйол [шартьал дон крэшэныиа ло].

Сгибание — пугыртымаш, тунгымаш [айыкаш, пугыргымаш].

Сгибнуть — каварэн пыташ [колэн, йамын пыташ].

Сглаз — шинча-вочмаш [сынза вацмаш].

Сглаживание — йывыжамдымаш, шымамдымаш [йаклакаэмдымаш, йывыжалтымаш].

Сглодать — нулдэн пытараш 2 [ныымышт пытараш].

Сгноить — шукташ 2, шуктэн пытараш 2.

Сговор — калшымаш, пунчаллымаш [кангашымаш].

Сговорить — коныкташ 2, собрастараш 2 [кангашэн ышкэ вэк сараш].

Сговорчивость — конымашлык, калышлык [кангашын пырымаш].

Сгонять — поктыл чумыраш 2 [поктыл цымыргэн шывдаш]. **Согнать** — поктэн чумыраш.

Сгорание — йулэн пытымаш [йылэн пытымаш].

Сгорать, сгореть — йулэн пыташ [йылэн пыташ].

Сгорбленный — пугырнышо, пугыргышо [пугырныышы, пугыргышы].

Сгоревший — йулышо [йылэн кэшы].

Сгоряча — шокшыньэк.

Сгребать — чумыртылаш 1 [цымыртылаш, цымыраш, цымыртэн шындаш].

Сгрести — чумыраш, чумыртэн шындаш.

Сгрубиянить — коштанлаш, торжалдаш 2 [ваштарэш лэлым кэлэсэн пуаш].

Сгрызание—пурмаш, пурын налмаш [пырмаш, пырын налмаш].

Сгубить — пушташ 1, шотшым пытараш [йамдаш].

Сгусток — нугыдык, шундык, куча [ныгыдыжы].

Сгущающийся — нугыдэм шогышо [ныгыдэмшы].

Сдавать—монтэш пуэдаш 2 [мынэш пукалаш, мынэш пуаш].

Сдать — монгэш пуаш 2, монго пуаш [мынэш пуаш].

Сдавливание—тэмдылмаш, пызырымаш [тэмдымаш, пызырымаш].

Сдаточная опись — пумо ӱзгарын шотлэн налын возымыжо (сэрымыжэ) [пумы годым шотлэн сирымы пумага].

Сдаточный акт—вэсылан пумо нэргэн возык [вэсылан пумы годым—мам пуэн, кыцэ пуэн-сирымы пумага].

Сдача — монтэш пумаш, порылдымаш [мынэш пумаш]. **Сдача материалов в центро-архив** — кагаз ӱзгарым рудо оссэрыш пумаш.

Сдваивать — кокытэ ышташ 1 [коктэш шэлаш].

Сдвоить — кокытэ шташ 2.

Сдвигать — кусаркалаш 2, тарвалтылаш 1 [тарваташ].

Сделать — штэн шукташ 2, шташ 2 [ышташ, ыштэн шокташ].

Сделка — кэлыш [сорымаш].

Сдерживать — кучаш 2 [кычаш].

Сдернуть — шупшын шуаш 2 [шыпшыл шуаш, шыпшыл валташ].

Сдирать — торгалтылаш 1 [кышкэдаш, кышкэт налаш]. **Содрать** — торгалтэн налаш, ныктын налаш.

Сдобный — йӧран, иктаж тамлэ йӧрышан (ӱэш ыштымы кинды, ӱан].

Сдуру — орадэ шот дэн [ороды вуй дон].

Сдуть — пуал шуаш 2, колташ 2 [ыфылал шуаш, колташ].

Себя (меня, тебя, его) — шкэмым, шкэндым, шкэнжым [ышкымым мыныым, тыныым, тыдым].

Себялюбие — шкэм йӧратымаш [ышкымым йаратымаш].

Сев — ӱдымаш.

Север—йӱдвэл, йуд-йымал [йыдпэл монгыр].

Севооборот—пасу шот [шурны шот]; **трехпольный севооборот** — кум пасу шот.

Севрюга — сэврук-кол [сэврӱга-кол].

Сегодня — тачэ [тагачы].

Сегодняшний — тачысэ [тагачшы].

Седалище — кутан-шыл, кутан-коварчэ [кутан ньӓцкӓ].

Седелка — онгӧрчак, ӧрынчак [сэтэлкӓ].

Седеть — чалэмаш 1 [ронгыжэмаш].

Седло — ӧрньэр, ӧртньэр.

Седой — чал-вуйан, сур-вуйан [ронгыж]

Седьмой — шымышэ [шымшы].

Сʻеживание—куптыргымаш [кыптыгымаш].

Сʻезд — вэрла гыч погынымаш, сайлалт толын канашымаш].

Сʻездить — мийэн толаш (йолын огыл) [имньин кэн толаш.

Сʻезды советов—вэрласэ совэт гыч погынымаш [канаш (совэт) погынымаш].

Сезон — идалыкын ик ужашыжэ.

Сейчас — тыманмэш, тытатыштак [кӹзӹток, ти цӓшӹнок].

Секвестровать — тавалымэ арвэрым жаплан аралаш пумаш (арпуаш)[ынэтлым ӓдырым вэсӹлӓн оролаш пуаш].

Секвестр — арпум.

Секрет — шинчаш лийдымэ, шолыплык [йывырт пашӓ].

Секретариат — возал-тӱча, сэртыш [погынымашты попымым сирышы-влӓ].

Секретарь—возышо, возкалышэ [сирӹшы].

Секретно — йышт, шолыш [йывырт].

Сектор — онгын кок рӱдэж кокла ужашыжэ, рӱдэжтыш [тыртыш лаштык].

Секунда — тат [сэкунды].

Секция — ойыртэм (ушэмыштэ, погынымашыштэ, партийыштэ иктаж паша ыштымыла) [айыртэм].

Селедка—сэлэдка кол [сэльӧдка-кол].

Селезенка — лэп [тылык мокш].

Селезень — узо-лудо [лыды-озы].

Селение — йал [сола-йӓл].

Селитра — сэлэтра [сэлитр].

Село — сола, чэркан-йал [цэркы сола].

Сельдерей — сэльдрэй-шудо [сэльдрэй шуды].

Сельские сборы — йалокса [солайӓл погэм].

Сельское хозяйство — йал-озанлык, игын [сола-хозанлык].

Сельсовет—йалканаш [сола кӓнӓш].

Сельуполномоченный — канаш пашам йалыштэ шуктышо [сола кӓнӓш пӓшӓм ыштэн шалгышы].

Сельхоз. доход — йал озанлык пэркэлтыш [хозанлык пӓшӓн пэркэ, сола хозанлык докот пэркэ].

Сельхозсоюз — йал озанлык ушэм, йалозушэм [сола хозанлык ушэм].

Семейное положение — йэш ончыктыш [йиш анчыктымаш].

Семейный — йэшан [йишӓн].

Семейство — йэш [йиш].

Семена — нӧшмӧ, урлык [вырлык, нӱшмы-влӓ].

Семеро — шымытын [шымытын].

Семестр — пэлий тунэммаш [пэл и тымэньмаш].

Семисотый—шым шӱдаш [шым шӱдаш].

Семиугольный — шымлукан [шым оголан (лыкан)].

Семнадцать — луатшымыт.

Семсуда — урлык-полыш, урлык-парым [кугижаныш гыц куслымы вырлык, вырлыклан арымы окса].

Семь — шымыт.

Семьдесят — шымлу.

Семьсот — шымшӱдо.

Семя — нӧшмӧ [нӱшмы].

Сени — пӧрт-ончыл, пулдыр [пӧртанцыл].

Сено — шудо, кукшо шудо.

Сеновал — вита-ӱмбал, шудо оптымо вэр, шудывэр [шуды оптым вӓр].

Сенокос — шудо солымо жап, шудо жап [шуды ыштымаш].

Сенокосилка — шудо солымо машина, шудо-солтыш [шуды салым машинә].

Сентябрь — сэнчабр [сэнтьәбр].

Сепаратор — ӱмбал-ойыртыш [патыл айырым машинә].

Сера — сира, чӱкчугиш [киш].

Сервиз — чай-корка ӱзгар, чай-атыла [чай йӱмы әтыдэр].

Сердечник — орава-кылымдэ, кылымдэ [сэргэшньык].

Сердечный — шӱман [пышкыды шӱмән].

Сердито — сырэн, шыдын [шыдын].

Сердитый — сырышан, шыдан [шыдән].

Сердить — сырыктылаш 1 [шыдэштәраш].

Сердце — шӱм.

Сердцебиение—шӱм пырткымаш [шӱм шимаш].

Сердцевина — рӱдӧ [ырды].

Серебро — ший.

Серебряная монета советского образца — совэт годсо ший окса [совэт годшы ши окса].

Серебряный — ший, шийлэ.

Середа — вӱргэчэ [выргэчы].

Середина — покшэл, покшал.

Середний — покшэлнысэ, кокласэ [покшалнышы].

Сережка — кӧрж, алга [пызыра, пылыш тәнга сэрга).

Серп сорла [сарла].

Серпентин — шэмалгэ ужар кӱ (шужан [кӱ].

Серп и молот — сорла дэн чӧгыт [сарла дон молот].

Серчать — сыраш 2 [шыдэшкаш].

Серый — сур, лудо.

Серьезный — кэрышотан, соромло [пыт эдэм].

Сессия — коклан погынымаш шинчыш, погынэн шинчэн кутырымаш, шинчэр, шинчыш [погынымашын пашә ыштым жэпшы].

Сестной—кочшашлык [качшашлык].

Сестра — ака(й) [әкә].

Сесть — шинчаш 1 [шынцаш].

Сетка — шоктэ [шактэ].

Сечь—шэлышташ 1, руаш 2 [роаш].

Сеялка — ӱдымо машина, ӱдылтыш [ӱдымы машина].

Сеятель — ӱдышо.

Сеять — ӱдаш 2, вӱдаш.

Сжалиться — чаманаш 2 [жәләйэн колташ].

Сжато — кӱчыкын [кытыкын].

Сжать — тӱрэд налаш 1, тэмдэн изэмдаш 2 [тырэш нәлаш, пызырэн шындаш].

Сжать (уменьшить об'ем) — пызырэн ишаш 2, оражым изэмдаш.

Сжигание — йӱлалтымаш [йылатымаш].

Сзади — шэнгач(ын), шэнтэч(ын) [шайыцын].

Сзывать — ӱжын чумыраш [ӱжын шындаш].

Сибирская язва—сибир йора [сибир цэр].

Сибирка (сани)—рогозан тэр [рогожан тир].

Сивуха — арака [әрәкә].

Сигнал—увэртыш, йӱк пумаш, палтык, палэмдыш [пәлык].

Сиделка—туйо воктэн шинчышэ ӱдрамаш, туйо ончышо [йасым анчышы ыдырамаш].

Сидение — шинчымаш [шынцымаш, шынцымы вәр].

Сидеть—шинчэш 2 [шынцаш].

Сила—вий [куат].

Силач—вийан, патыр [виән, куатан].

Силок—кайык-лодо [оптыш].

Силосованный — шопыктарымэ, пожыктарымэ [шуктымы шуды].

Силосы—шопыктарымэ шудо, шопшудо, пожа-шудо [шуктымы шуды].

Сильная семья—куатлэ йэш [куатан йиш].

Сильнейший—эн чот вийан [пиш кого куатан].

Сильный—вийан [куатан].

Симметрия—кэлыш сэмын, тураш кондымаш [ик гань ылымаш].

Симпатия—йӧратэн кэлшымаш [йаратымаш].

Синдикат—ик тӱрло сату ыштылшын ушэмышт. Тудын тӱн шонымыжо: пазарлаштэ ужалымыла тавалымым пытараш, тавар лукмым шырлылаш, тавар-лан акымат шындылаш [ик гань пашә ыштым ушэм].

Сине—кандэ, чалка [кәкә].

Синица—ӧрыш, ӧршо-кайык [кысиә].

Синтез—ушымаш.

Синька—чалкамдыш [кыловой чиа].

Синяк—какаргыш [кäкäргӹш].

Сиплый—оралгышэ [шӹжгäтä].

Сирень—ош-кандэ пэлэдышан вондо, шималгэ йӧрза [соталгы кыловой пэлэдӹшäн тӹшкä (сирэнь)].

Сироп—сакыр-вӹд, шорва, шэрэ-вӹд [мӹäн вӹд].

Сирота—тулык [тылык].

Система—ик радам дэн паша штымаш [пäшä йӧн анчыктымаш].

Ситец—ситса [ситцы, тыгыраш].

Сито—шар-шоктэ [шактэ].

Ситуация—вэр анчыктымаш (вэрон)

Сиять—йылгыжаш 1, чолгыжаш 1 [йӹлгӹжäш, валгалташ].

Сказка—йомак, шойа [йамак].

Сказывать—каласкалаш 2; **сказать**—каласаш 2 [шайышташ, кэлэсӹкäлäш].

Скакать—тӧрштылаш, тӧргӧштылаш [тӧргэштӹлäш].

С каковой, с какой стороны,—могай могыр гыч, могай могырым? [маганьдон маганьмонӷыр гӹц].

Скала—кӱ-курык пырдыж; кӱй нэрка [кӱ нэркä].

Скалить—шыраш 2, зубы скалить,—пӱм шыраш [пӱм пыраш].

Скалка—йӧрэм-тойа [итӹр].

Скалывать—шэлышташ 1; **сколоть**—шэлаш, шэлын налаш [шэлӹштäш].

Скамья—тэнгыл [тӧнгӹл].

Скандал—каргашымаш [вӹрсэдäлмäш].

Скапливать—погэн оптылаш.

Скарб—тыгыдэ ӱзгар кашак, сурт-пого [тӹгӹдӹ хäдӹр цуца].

Скаред—пэшкыдэ, саран [пингыды (адам)].

Скарлатина—скарлатин, логар чэр [скарлатина, логэр цэр].

Скармливать—пукшэн пытараш [пукшэн шуаш].

Скатать—пӧрдыктэн чумыраш (пӧрньам), йӧраш, йӧрыкташ 2 (портыш-кэмым) [мындыртэн шӹндäш].

Скатерть—стӧл-шовыч, ӱстэмбал шовыч [стӧл вӹлвäл савыц].

Скатить—пӧрдыктэн волташ 2 [пӧртыктэн валташ].

Скачка—тӧргэн кудалмаш [тӧргӹш дон кыдалмаш].

Скверна—шакшэ [йардымы, йӹндӹмы (худа)].

Сквернословие—шакшым ойлымаш [йарыдымы шайа].

Сквозить—вошт койаш1, вошт мардэж пуаш 2 [вашт кэäш, вашт мардэжӹм колташ].

Сквозняк—вошт-мардэж [вашт кэшӹ мардэж].

Сквозь—вошт [вашт].

Скворец—шырчык [шӹнгӹртӹш, цӹнгӹртӹш].

Скворечник—шырчык-омарта [шӹнгӹртӹш пӹжäш].

Скелет—лулэгэ, луората.

Скидать—кудашаш 1; **скидать** (сбросить)—кышкэн пытараш; **скинуть** (рубашку)—кудашаш [кыдаш пиштäш, шуаш]; **скинуть** (сбросить)—шуаш [шуэн колташ].

Скидка—ак волтымаш, шулдэмдымаш [шулдэштäрӹмäш].

Скипидар—спитар [спидäр].

Скирда—скырт-каван, киндэ-каван [капна].

Скисать, скиснуть—шопаш 2 [шапаш].

Склад—оптыш [оптым вäр].

Складка—лук; **со скадкой**—лукын [лык, пӹрӹнцӹк].

Складно—кэлыштарэн [йажон, вäрӹн-вäрӹшкы шындэн ышташ попымаш].

Складчина—арвыльэ, иктаж мом ыштымыла оксам, киндым монь погымаш [ик вäрэш окса погэн икта мам нäлмäш].

Складывать—оптылаш, чумырылаш 1; **сложить**—опташ, оптэн шындаш 2 [ик вäрэш опташ, цымырташ].

Склевать—чӱнгэн пытараш 2 [чингэн пӹтäрäш].

Склеить—лӱмылаш 2, лӱмылэн шындаш 2 [пижӹктэн шӹндäш].

Склеп—шӱгар-пӧрт [шӹгэр пӧрт].

Склизкий—тазла [йаклака, тäзӹльä].

Скликать—кычкырэн ӱжаш 1 [сӹгӹрэн толаш, погаш].

Склон—тайыл [тäйӹл].

Склянка—йандагу-атэ, клэнча [йамдар äтӹ].

Скоба—кыл; **дверная скоба**—омса-кыл [кӹл, амасакыл].

Скоблить—нӱжаш 2 [нӹжäш].

Сковать—тапташ 2, таптэн шындаш 2; **железо ковать**—кӱртньӧ тап-

таш; **лошадь подковать**—имньэ таганлаш [таптэн шӹндӓш, имньим таганлаш].

Сковорода—салма [сэлмӓ].

Сковородник—салма-вондо [сэлмӓпанды].

Сковырнуть—удырал налаш 1 [ыдырал шуаш].

Сколачивать—пэркалэн шташ 2; **сколотить**—пэркалэн шындаш 2 [пыдашин пижӹктӓш].

Скользкий—йаклака [йаклака].

Сколько—мыньарэ, мызарэ, мунарэ, кунарэ [мазары].

Скомандовать—кычкырал шӱдаш 2 [сӹгырӓл шӱдӓш].

Сконфузить—вожылтараш 2, айманыкташ 2 [важылтараш].

Скончаться—колаш 2, пыташ 2 [пытӓш, колаш].

Скопление—чумыргымаш [цымыргымаш].

Скорбь—ойго [ойхы].

Скорее—вашкэрак [йылэрӓк].

Скоренько—вашкэ гына [йӹлэрӓк].

Скорняк—коваштэ илышэ, мокшо [кавашты, шӹшты ӹштӹшӹ].

Скоро—вашкэ, содор, писын [пӹсӹн, йӹлэ].

Скоробить—куптырташ 2 [кыптырташ, цӹгӹртӓш].

Скоромное—шӧр-торыкан [ӱӓн-шӹлӓн качкыш].

Скоропечатание—вашкэ савыктымаш [йылэ пэцӓтлӹмӓш].

Скороспелый—вашкэ-кӱшӧ, вашкэшушо [йылэ-кӱшы (поспэйӹшӹ].

Скорчить—куптырташ 2 [кыптырташ]

Скорый—писэ [пӹсӹ].

Скосить—солэн налаш1 [салэн шуаш].

Скот—волык.

Скотоводство—волык ашнымаш [волык ашнымаш].

Скотолечение—волык эмлымаш [волык лицӹмӓш].

Скотопрогонный—волык поктымо.

Скотопромышленник—волык ужалышэ [волык выжалышы].

Скотопромышленность—волык тортайымаш, волык дэнэ йӧнозанлык кучымаш [волык выжалымаш].

Скотский—волык гай, волык сэмын [волыклан ӹштӹмӹ].

Скрадывание—шылтымаш, шылтэн кодымаш [изин-ольэн шолыштмаш].

Срадывать—шолыштылаш 1.

Скраивать—шулэдаш 2 [шуаш]; **скроить**—шулаш, шулын шындаш 2.

Скрашивание—йытырамдымаш, сайын койыктымаш [йӧндӓрӹмӓш].

Скрашивать, скрасить—йытыраэмдаш 2, йытыран койыкташ 2 [йӧндӓрӓш].

Скребок—торчак, нӱжык, нӱжалтыш [нӹжмӹ хӓдӹр].

Скрежет—пӱ пурмаш, кычкыртыш [пӱ пырмаш, пӱм пыраш].

Скрежетать—пӱм пураш, кычыртаташ 2

Скрепа—пэнтыдэмдыш 2 [цаткыдэмдыш, цаткыдэмдым хӓдӹр, пынцалтыш панды].

Скреплять—пэнтыдэмдаш 2 [цаткыдэмдӓш].

Скресть—нӱжаш 2 [нӹжӹл шуаш].

Скрещивание—ваш штымаш [ваш ӹштӹмӓш].

Скрещивать—ваш шташ 2.

Скривление—кагыртымаш [какльартымаш].

Скрипач—скрэпка шоктышо, скрэпказэ [крипицӓ шактышы].

Скрипка—скрэпка [крипицӓ].

Скрипучий—кычыртатышэ; **скрипеть**—кычкыртаташ 2 [йочырталтшы].

Скромник—сороман йэнг [тыр, ладна эдэм].

Скромничание—соромлын коймаш [тырын, ладнан каймаш].

Скругление—тыртэштымаш [йӹргэштӓрӹмаш].

Скругливать—тыртэштылаш [йӹргэштӓрӓш].

Скручивание—почкынчымаш; **скручивать**—почкынчылаш [пӹтӹрӹмӓш, пынцалмаш.]

Скрывание—тойымаш; **скрывать**—тайаш 2 [тайымаш шолыштмаш].

Скрытничать—тойкалаш 2 [тайыкалаш].

Скрытно—тойэн, шолып [йывырт].

Скрытность—шолыплык [таймаш].

Скрытный—тойышан, шолыпло [тайышы, йой].

Скрытый—тойымо [тайымы].
Скрючивать — сагыльтылаш [крӱклäш].
Скряга—пэшкыдэ, саран [пиӊгыды].
Скряжничать — пэшкыдыланаш 2 [пиӊгыдэшнäш].
Скряжничество — пэнгыдыланымаш [пиӊгыдэшнымäш].
Скудно—чӱдын, ситэн-ситыдэ [пэшкыдын, чыдын].
Скудность—чӱдылык [пэшкыды, чыды ылмаш].
Скудный—чӱдӧ [пэшкыды, чыды].
Скудоумие—томамушан лиймаш [ыш ситыдымäш].
Скудоумный — томамушан [чыды ышан].
Скука — ушанымаш, иктаж сэмын йӧсланымаш, йокроклык [сылыкланымаш].
Скула—шӱргӧ-лу, йанак-лу [шыргы лу].
Скуластый—кугу шӱргӧ-луан [кого шыргы луан].
Скульптор—тушкылшо, иктаж пушкыдо ӱзгар дэнэ тушкылын сылным ыштылшэ [тышкэн ыштэн мыштышы, шун дон да вэсы донат].
Скульптура—тушкылмаш, тушкылын сылнэ ӱзгарым ыштылмаш [тышкэн мыштымаш].
Скульптурный — тушкыман [тышкэн ыштымы].
Скупать—налэдаш 2 [нäлын погаш].
Скупание—налмаш; **товар скупаю**—сатум налам [нäлын погымаш].
Скупердяй—пэшкыдэ, кырмык [пиӊгыды].
Скупец—саран, пэшкыдыланышэ [пиӊгыдэшнышы].
Скупиться—пэшкыдыланаш 2, кырмыкланаш 2 [пиӊгыдэшнäш].
Скупной—пӧтынь налмэ [нäлын погымы].
Скупо — кырмыкын, пэшкыдын [пиӊгыдэшнэн].
Скуповатость — изиш кырмыкланымаш [изиш пиӊгыдэшнымäш].
Скуповатый—кырмыкалгэ [пиӊгыдэшныкäлышы].
Скупой—пэшкыдэ, кырмык [пиӊгыды, кукыр].
Скупость — пэшкыдылык [пиӊгыдэшнымäш].
Скупщик — налэдышэ [нäлын погышы].
Скусывание—пурыл налмаш [пырыл нäлмäш].
Скусывать — пурыл налаш [пырыл нäлäш].
Скучать — йӧсланаш 2, ушаныш 2 [сылыкäнäш].
Скучивание — чумырымаш [цымыртылмäш].
Скучивать—чумырылаш [цымыртылäш].
Скучно—йокрок [сылыкын чучэш].
Скучный—йӧсланышэ, йокрокын койшо, шӱлыкан [сылык].
Скушать—кочкын пытараш [качкын колташ].
Слабеть — лушкыдэмаш 1 [лышкэмäш].
Слабже — лушкыдырак [лышкыдынрак].
Слабительное — лушкэмдышэ [лышкыдэмдышы].
Слабить—лушкэмдаш 2 [лышкыдэмтäш].
Слабнуть—лушкэмаш 1.
Слабо—лушкыдын [лышкыдын].
Слабоволие — лушкойыш, лушкучык [лышкыдын ышкымым кычымаш].
Слабогрудый — пушкудонган, тӱлыжгӧ [аҥысыр, лап онган].
Слабодушие—пушкудо-чонан лиймаш, лушчонанлык [лышкыды йаҥган].
Слабосилие — лушвийлык [лышкыды силäн ылмäш].
Слабосильный—лушкыдо вийан, лушвийан [лышкыды силäн].
Слабость — лушкыдылык [лышкыды ылмаш].
Слабоумие—лушкыдо ушлык, лушушлык [чыды ыш].
Слабоумный—лушкыдо ушан, лушушан [чыды ышан].
Слабый—лушкыдо, луш [лышкыды].
Слава—чап [лымлэштäрымäш].
Славильщик—чаплышэ [лымлэштäрышы, мактышы].
Славить—чаплаш 2 [лымлэштäрäш].
Славление—чаплымаш [лымлэштäрымäш].
Славно—чаплын [лымлэштäрэн].
Славный—чапан, чаплэ [лымлы].
Славолюбивый—чап йӧратыцэ [лымлы йаратышы].

Славолюбие—чап йӧратымаш [лӹмлӹ йаратымаш].

Слагаемое—ушылмо [ик араш пиштӹмӹ, оптымы].

Слагать—ушылаш [ик араш опташ].

Сладкий—шӓрӓ, тутло, тамлӓ [шотлы, мӱӓн].

Сладко—шӓрын [тотлын].

Садковатый—шӓралгӓ, тамлалгӓ [тотлырак].

Сладко-кислый—шӓрак-шовак [шапалгы-тотлы].

Сладостно—тамлын, тутлын, шӓрын [тотлын].

Сладостный—тамлӓ [тотлы].

Сладострастие—там-чучмаш, тамчучык [тотлым пиш йаратымаш].

Сладость—шӓрылык, тамлылык [тотлы].

Слаживание—кӓлшындарымаш [тӧрлӹкалӹмӓш, йажымаш].

Слаживать—кӓлыштараш 2 [тӧрлӹкалӓш, йажаш].

Слазить на гору—курыкыш кӱзӓн волаш 2 [кырык вӹкӹ кузӓн-валаш].

Слазить с горы—курык гыч волаш 2.

Сламывание—пудыртылмаш [тодыкалымаш].

Сламывать—тодылӓдаш 2 [тодыкалаш].

Сланец—лончыла-кӱй [ланцы кӱ].

Сланцевый—лончыла-кӱйан [ланцан кӱ].

Сласти—шӓр-кочыш, шӓрыла [тотлы качкыш-влӓ].

Сластолюбец—шӓрым йӧратышӓ [тотлы йаратышы].

Сласть—шӓрӓ [тотлы].

Слащавый—кулым-шӓрӓ [мӱӓкӓн].

Слаще—тамлырак [тотлырак].

Слева—шола гыч, шола могырым [шалахай вэц].

Слегка—куштылгын.

След—кыша [кишӓ].

Следить—кӱташ 2, эскӓраш 2 [паштэк оролаш].

Следователь—осал пашан кышажым кычалшӓ [паштэк оролышы, кычӓлшы].

Следом—почэш, кыша дэн [паштэк].

Слежаться—кийэн пызырналташ [киэн пызырнӓлтӓш].

Слеза—шинча-вӹд [сӹнза-вӹд].

Слезать—волаш 2 [валаш вылэц].

Слезливый—шинча-вӹдан [сӹнзӓ-вӹдӓн].

Слезно—шинча-вӹд дэн [сӹнзӓ-вӹд дон].

Слзотечение—шинча-вӹд йогымаш [сӹнзӓ-вӹд йогымаш].

Слепень—пормо [пармы].

Слепить—тушкэн шындаш 2 [тышкэн шӹндӓш].

Слепливать—пыжыктылаш 1, тушкылаш [тышкыкалаш].

Слепнуть—сокыргаш 2 [сӹнзӓдӹмӹ лиӓш].

Слепой—сокыр [сӹнзӓдӹмӹ].

Слесарь—слэсыр [кӹртньи хӓдӹр ӹштӹшӹ].

Слет—чонгэштэн каймаш [чонгэштэн кэмӓш].

Слетать—чонгэштэн толаш 1.

Слететь—чонгэштэн волаш, кайаш [чонгэштэн валаш, кэӓш].

Сливать—йоктараш 2.

Слечь—туйэшкэн возаш 1 [йасы лин вазаш].

Слива—слив [сльивӹ].

Сливание—йоктарымаш.

Сливки—шӧр-ӱмбал, шӧрвал [патыл].

Сливочник—шӧрӱмбал-атэ, шӧрвал-атэ [патыл ӓтӹ].

Сливочный—ӱмбалан, ӱмбал дэнэ ыштымэ [патыл дон ӹштӹмӹ, патылан].

Слизень—шайтан-шукш [шайтан].

Слизистый—нӧрышан, тазылгэ [тӓзӹльӓ].

Слизнуть—нулалаш 2, нулал налаш 1 [нылал нӓлӓш].

Слизняк—тазыла шукш [тӓзӹльӓ шукш].

Слизывание—нулэн налмаш [нылэн нӓлмӓш].

Слизывать—нулэдэн налаш [нылэн нӓлӓш].

Слизь—шуйнылышо ночко, тазылтыш [тӓзӹльӓ].

Слинять—чийа кайаш 2, шапэмаш 1 [мижым вилэн шуаш, шапкаланаш].

Слипание—ваш пижмаш [вӓш пижмӓш].

Слитный—ушымо.

Слиток—пэлтыш [ши, шӧртньы, вулны маклака].

Сличать, сличить—тангастараш 2 [кӓнгӓштӓрӓш].

Сличение—танастарымаш [кäнäштäрымäш].

Слишком — моткоч, тӱргоч, пэшак [утла].

Слияние—ушнымаш.

Слияние учреждений—тӧнэжлам ушымаш [халык пäшä ыштымы вäрвлäм иквäрэш ушымаш].

Словарь—мутэр, чыла мутым нэргэлэн ончыктымо книга [ик йылмы шамак-влам вэс йылмышкы ваштым книгä].

Словесно—ой дэн, шомак дэн, мутлылын [шамак дон].

Слово—шомак, ой, мут [шамак].

Словоизвержение—шомак йоктарымаш [шамак кышкымаш].

Словом—шомак дэн, ик каласымаштэ [шамак дон].

Словоохотливый—кутыраш йöратышэ [шайышташ йаратышы].

Словцо—шомак, ой [шамак].

Слог—мутлончӧ, мутосо [шамак-пай, йэжык].

Сложение налогов—налог кудалтымаш [налог шумаш].

Сложение—ушымаш [оптымаш].

Сложенный—оптымо [оптэн шындымы].

Сложить—опташ 2, ушаш 2 [оптэн шындäш].

Сложноцветный—йыжык пэлэдышан [шукы пэлэдышäн].

Сложный—йыжыкан [йэжыкäн].

Слоистость—лончылык [ланцылык].

Слоистый—лончан [ланцан].

Слоить—лончылаш 2 [ланцылаш].

Слой—лончо [ланцы].

Слойка—лончан киндэ [ланцан киндэ].

Сломать—пудырташ 2 [пыдырташ].

Сломка, слом — пужымаш, шалатымаш [пыдыртымаш, шäлäтымäш, пыжымаш].

Слон—пыл.

Слоняться — пэрнылаш 1, пэрныл кошташ 1 [килт кашташ].

Слопать—кочкын колташ 2, опкынла нэлаш 1 [качкын колташ].

Слуга—тарзэ [цора].

Скужанка—тӧнӧжчо [ыдырäмäш цора].

Служащий—тӧнӧжчо [тäрэш пырышы].

Служба—тӧнӧж паша [тäрэш пырэн пäшä ыштымäш].

Службы — оралдэ [пäшäзы ылым пӧрт-влä].

Служебное продвижение—тӧнэж пашаштэ ончык кайымаш [тäрэш пырышын пäшäжы кэмäш].

Служебное дело—тӧнэж паша [пäшäн].

Служение—тарэш коштмаш [тäрэш пäшäш каштмаш].

Служивый — салдакыштэ шогышо [салтакышты шалгышы].

Служитель—тӧнэж пашазэ [тäрзы].

Служительница — тарэштышэ ӱдрамаш, тӧнэж пашазэ, ӱдрамаш [ыдырäмäш тäрзы].

Служить—тарэшташ 2, тӧнэжыштэ ышташ [тäрэш пäшä ыштäш].

Слукавить—чойашташ 2 [кэлтымäшлäнäш].

Слух—пылыш колмаш.

Слуховой—колыштмо.

Случай—тураштыш, туралтыш, лиймаш [лимäш].

Случайно — шиждэгызэ, туратолын [вычӧдэ, шижтэ].

Случайность—тура толмаш [вычӧдэок лимäш].

Случайный—тура толшан [вычӧдэ лишы].

Случаться—тура лийэдаш [вычӧдэ лиäш].

Случиться—тура лийаш (вэрэшташ).

Слушание—колыштмаш.

Слушатель—колыштшо.

Слушать—колышташ 1.

Слыть за кого—кӧла койаш, чӱчаш, шокташ 2 [иктäжылä чучаш].

Слыхать—шокташ 2 [шакта].

Слышно—шокта.

Слышать—колаш.

Слышимый—колмо, шоктышо.

Слюна—шӱвыл-вӱд [шывыль-выд].

Слюнить—шӱвылташ 2 [шывыльтäш].

Слякоть (грязь)—лавыртыш, лавыра [начкы лым лыммы годшы льäвырäтымы, льäвырä].

Смазывание—шӱрымаш [шырымäш].

Смазывать—шӱраш 2 [шырäш].

Сматывать—мундырташ 2 [мындырташ].

Смахивать—кудалташ 2, ӱштыл шуаш [ыштыл, пачкалтэн шуаш].

Смачивание — нӧртымаш, нӧрымдымаш [льӓвыртӹмӓш].

Смачивать—нӧрташ 2, нӧрымдаш 2 [льӓвыртӓш].

Смелый—лӱддымо.

Смена—вашталтыш.

Смена заведующего архивом—оссэрын вуйлатышыжым вашталдымаш]

Смена маток—ава вашталдымаш]

Сменять—вашталдаш 2.

Смеркаться—пычкэмшалташ 1, рӱмбалгаш 2 [рӹмӓлгӓш].

Смертельный—пуштшан [колымлаок].

Смерть—колымаш, азырэн (пуштшо) [колымаш, ӓзырэн].

Смесь—вартыш, варылтыш [ик вӓрэш йарэн ыштӹмы].

Смета—акым шотлымаш, акшот, акпалдыш, акпалык [ӓк шотлымаш].

Сметана — шӧрӱмбал, шӧрвал [патыл].

Смешать—ӱштылаш 1 [вӹлэц ыштӹлыкӓлӓш].

Смешать — пудраташ 2, пудратэн шындаш 2 [пыдыратэн, йарэн шындӓш].

Смешить — воштылташ, воштылтылаш 1 [ваштылташ].

Смешной—воштылтышан, онгай [ваштылмыла].

Смещать—кусараш 2, вэр гыч волташ 2 [вӓр гӹц карандаш].

Смеяться—воштылаш 1 [ваштылаш].

Сминать — туржылаш 1; **смять**—туржаш 1, туржын шындаш 2 [тыржаш, тырыж шуаш].

Смирно—шып [тырын, шып].

Смирный—ӱнышӧ [тыр әдэм].

Смогать, смочь—кэрташ.

Смокнуть—нӧраш 2 [нӧрэн шынцӓш].

Смола—смола [смольы].

Смолкание—шыпланымаш, лыпланымаш [шыпланымаш, лыпланымаш]

Смолкать—шыпланылаш 1 [шыпланаш, тырлаш].

Смолоду—ырвэзыньэк [ырвэзы годшы].

Смолокурение—смола лукмаш [смольы лыкмаш].

Смолотить—шийын пытараш 2 [кылтэ шин пытӓрӓш].

Смолоть — йонгыштэн пытараш 2 [йангыштэн пытӓрӓш].

Смолчать—пэлэштыдэ лийаш, эртараш 2 [шып лиаш].

Сморкание — нӱшталмаш [нышталмаш].

Сморкаться—нӱшталаш 1 [нышташ].

Смородина—шоптыр [шаптыр].

Сморчок — карда-понго [кыпырынцык понгы].

Смотр—ончымаш [анчымаш].

Смотреть—ончаш 2 [анчаш].

Смотрины — ӱдыр ончымаш [ӹдӹр анчымаш].

Смотритель—ончышо [анчышы].

Сморщивание—куптыргымаш, кӱнсыргымаш [кӹптӹргӹмаш].

Сморщивать—куптыртылаш 1; **сморщить** — куптырташ 2 [кыптыртылаш, кыптырташ].

Смочить—нӧрташ 2, нӧртэн шындаш 2.

Смуглолицый — шэм шӱрган [шим шӹргӓн].

Смута—пудранчык, пуламыр [пыдыранцык].

Смычка—лишэммаш, лишэмдыш, ваштыш [лишэмӓш, лишэмдӹш].

Смычок—скрэпка йонгэж [крипица йангэж].

Смягчить—пушкыдэмдаш 2 [шӹшкӹдэмдӓш].

Смятка—пэлэ-кӱшо.

Снабжение—таварым, сатум кондэн пумаш.

Снаружи—тӱжвачын [вӹлэц].

Сначала—угыч(ын) [у гӹц, тынгӓлтӹш гӹц].

Снег—лум [лым].

Снежно—луман [лыман].

Снегирь снигирь,—ӧрыш, ӧрыш-кайык [ӧрш-кэк].

Снизу—ӱлыч(ын) [ӱлӹц].

Снимать—волташ 2 [валташ].

Снимок—кусартыш; **снимок с подписи**—кидпал кусартыш [вазалтыш].

Снисхождение—кугэшныл чаманымаш, чаманэн налмаш [йӓл дон шышкылы, пуры дон ылымӓш].

Сновидение — омо ужмаш, омын [омын ужмаш, омын].

Сноп—кылта, кӱлта [кылтэ].

Сносить—нумал опташ 2 [намал опташ].

Снотворный—малдарышэ, малтышан, омо шуктышо [ом шоктышы].

Снотолкование — омо почмаш, омо кусарымаш [омыным тусарымаш].

Сноха—шэшкэ.

Снутри—кӧрго гыч [кӧргӹ гӹц].

Снятие—кусарымаш [кэдӓрӹмӓш].

Со, с—дэнэ; **с отцом**—ачам дэнэ.

Собака—пий.

Собаченка — изи пий, пыньэгэ, пигэньэ [пи-игӹ, пӹньэгӹ].

Собеседник—пырльа кутырышо [кытырышы].

Собеседовать—иквэрэш кутыраш 2 [ик вӓрэш кытыраш].

Собирание—погымаш.

Собиратель—погышо.

Собирать—погаш 2.

Соблазн — ажгын, азгын, тарантыш [оздартыш].

Соблюдать—шукташ 2, айаш 2, ойаш 2 [айаш].

Соболь—лумшо.

Собрание—погынымаш.

Собрать—погаш 2, погэн пытараш 2 [погэн шӹндӓш].

Собственно говоря—кэрыжымак каласаш гын [ӹшкэ кидӹш].

Собственность—шкэныш, шкэнлык [ӹшкӹмӹн].

Событие—лиймаш [лимӓш].

Сова—тумына, томана, томна [тымана].

Совать—чыкаш, шӱшкаш 1 [цикӓш, шӹшкӓш].

Совершеннолетие — ийыш-шумаш, вуйэш-шумаш [иӓш шомаш].

Совершенный — шуктымо, йӧршын-шушо [лин шомӹ, лиӓлтшӹ].

Совершенство—шуктэн штымэ [пиш когон йӓжо].

Совестно—намысын; **совестно ему**—тудлан намысын чӱчэш [намысын, тӹдӹлӓн намысын чучэш].

Совесть—вожылмаш, намыс [важылмаш, намыс].

Совет—каҥаш, совэт [кӓҥӓш].

Советовать—каҥаш пуаш [кӓҥӓш пуаш].

Советская власть—совэт-кучыш вий [кӓҥӓш-кычэм, кӓҥӓш-кӹл].

Совещание—каҥашымаш [кӓҥӓшӹмӓш].

Совладеть—пырльа кучаш, ашнаш [кидӹш нӓлӹн кычаш].

Совнарком — калык камиссар-влак каҥаш, калкомкаҥ [халык камиссӓр-влӓн кӓҥӓш].

Совпартшкола — совэт партшкол [партьӹн пӓшӓ ӹштӓш тымдым пӧрт].

Совстроительство — совэт илыш шот ыштымаш [кӓҥӓш ӹлӹш ӹштӹмӓш].

Совхоз — совэт мландэ озанлык [кӓҥӓш хозанлык].

Согласие — кэлшымаш [ик гань ӓшнӹмӓш, ӹштӹмӓш].

Согласовать — кэлыштараш 2 [ик гань ӹштӓш].

Соглашение — кэлшымаш [ик гань ӓшнӹмӓш].

Согнуть — пӱгырташ 2, пӱгыртэн шындаш 2 [пӱгӹртэн шӹндӓш, ӓйэн шӹндӓш].

Согревать — ырыктылаш 1; **согреть** ырыкташ 2, ырыктэн шындаш 2 [ӹрӹктӹлӓш, согреть — ӹрӹктӓш, ӹрӹктэн шӹндӓш].

Согрешать — йазыкыш пураш [сулыкыш пыраш].

Сода — сода.

Содействие — полшымаш 2 [палшымаш].

Содрогание — чытыралтмаш [цӹтӹрӓлтмӓш].

Соединять — ушаш 2.

Содержание помещения архива — оссэр пӧрт кӧргым кучымаш [тошты годшы пумага-вдӓ оптӹмӹ пӧрт кычымы].

Сожаление — ӧкынымаш [пуры, пышкыды лимӓш].

Сожжение — йӱлалтымаш [йылатымаш].

Сожитель — пырльа илышэ [ик вӓрэш ӹлӹм эдэм].

Создатель — пӱр шо, пуйыршо [ӹштӹшӹ, пуйырышы].

Сознание — шынчымаш; **без сознания** — шынчыдэ, уш дэн шиждэ [ӹш дон шижмӓш, пӓлӹмӓш, сӹнзӹмӓш].

Сознательно — шонэн шинчэнак [пӓлэнок, сӹнцэнок].

Созыв — ӱжмаш.

Сок растения—кушкыл-вӱд [вильӹ].

Сокол — тӱлыгэн [кого вӓрӓш].

Сократить — изэмдаш 2, кӱчыкэмдаш [изиэмдäш, кӹтӹкэмдäш, пӹзӹртäш].

Сокращение штатов — пашазэ шыр изэмдымаш [пäшäзӹ влам кӧтӹртӹмäш].

Сокровище — аралымэ пого, арпого [пурлык].

Сокрушать — шалалташ 2, сӱмыраш 2 [шäлäтäш, сӹмӹрäш].

Солгать — шойышташ 2, шойышт колташ 2 [алталэн шайышт шӹндäш].

Солдатка — салтак-ватэ [салтак вäтӹ].

Солдат — салтак.

Соление — шынчалтымаш [санцалтымаш].

Соленый — шынчалан [санцалан].

Солидный — лӧза-капан, лӧзак [олмыдшы кого кäпäн].

Солитер — тасма-шукш, йумбэл [сасна кучӹ].

Солнце — кэчэ.

Соло — ик йэн мурмаш, шкэт мурымаш [ӹшкэт мырымаш].

Соловей — шӱшпык [шӹжвӹк].

Солод — полто, салат [солот].

Солома — олым.

Соломорезка — олым пӱчмӧ кӱзӧ, олым-пӱчмо [олым пӹчкэдӹм машинä].

Солонина — шинчалтымэ шыл [санцалан пай].

Солоно — шынчалан [санзалан].

Соль — шынчал, шинчал, шӧнчал [санцал].

Сом — ший-кол.

Сомневаться — ӧраш 2, ӱшаныдымэ лийаш. 1 [ӧргäш, ӹньäндӹмӹ лийäш].

Сомнение — иньаныдымаш, ӱшаныдӹмаш [ӹньäндӹмäш].

Сон — омо [ом].

Сонливый — омучо, малшан [ом пышан, амалэн кашы].

Сообразительный — умлышо, ынглышэ [йӧн мошы, ышан, тусарышы].

Сообразно — шотлан кондэн, сэмын, почэш; **сообразно сказанному** — каласымэ сэмын [шотлэн миэн, сэмӹнь].

Сообща — пырльа, иквэрэш [ик вäрэш, ик араш лин].

Сообщение — увэртымаш [увэртӹмäш, кэлэсӹмäш].

Сооружать — шташ 2, нӧлдаш 2 [ӹштäш].

Соответствие — кэлыштарымаш, кэлшымаш [тӧрэш толмаш].

Соперник — тавалышэ [ваштарэш шалгышы, кэшӹ, шӹпшӹн нäлäш цацышы].

Соперничать — тавалаш 2 [ваштарэш шалгаш].

Сопеть — нэр шупшаш [нэр шыпшаш].

Сопли — нэр, манга [рун].

Сопревать — пӱжалташ 1; **сопреть** — пӱжалт пыташ 2 [пӱжäлтäш, пужäлт сӹнцäш].

Соприкасаться — тӱкналаш 1 [тӹкнӹлтäш].

Сопровождать — пырльа кайаш 2, ужатэн кайаш 2 [ик вäрэш кэäш].

Сопротивление — вуй-пудымаш, ваш шогымаш [ваштарэш шалгымаш].

Сопротивляться — ваш шогаш 2 [ваштарэш шалгаш].

Сопутствовать — пырльа кайаш 2 [ик вäрэш кэäш].

Сор — шӱк, куштыра [сӱк].

Сорванец — чорамбай, шалдывай, сӱмсӹр [вуйстыкла эдэм].

Сорванный — кӱрлын налмэ [кӹрӹн нäлмӹ].

Соревнование — тавалымаш [иктӹвэсӹм эртӹмäш].

Сорить — шӱкым шташ 2, шӱклаш 2 [сӱклäш].

Сорок — нылнэ, ниллэ [нӹллӹ].

Сорока — шогэртан, шогэртэн [шагыртэн].

Сороковой — нылнысэ [нӹллӹшӹ].

Сорт — ойыртэм [айыртэм].

Сортировать — ойыртэмлаш 2, ойыртылаш 1 [айыртылаш].

Сосать — шупшаш 1 (тӱрвӧ дэнэ [шӹпшаш (тырвы доно)].

Сосед — пошкудо [пашкуды].

Соседка — пошкудо ӱдрамаш [пашкуды вäтӹ].

Соска — чызаш, чизаш [инцӹк].

Соска бливать — нӱжэдаш 2 [нӹжэдäш].

Соскакивать — тӧрштэдаш 2; **соскочить** — тӧрштэн волаш 2 [тӧргэштӹлаш, тӧргэшт вазаш].

Соскальзывать — йаклэштылаш 1; **соскользнуть** — йаклэшт кайаш [йаклэштӹлäш, йаклэшт кэäш].

Соскучиваться — ушанылаш 2.; **соскучиться** — ушанаш 2 [ышланылаш, ышланэн сӹндӓш].

Сослуживец — тарлалтын пашам пырльа штышэ [палшӹшӹ, ик вӓрэш йштӹшӹ].

Сослужить — полшаш 2, пырльа шташ [палшэн пуаш, ик вӓрэш йштэн пуаш].

Сосна — пӱнчӧ [йӓктӹ].

Сосновый питомник — пӱнчӧ пакча [йӓктӹ пичӹ].

Сосняк — пӱнчэр [йӓктэр].

Сосок — чызэ-нэр [цӹзӹ-вуй, цӹзӹмычаш].

Состав — ӱзгарыш могай арвэрла пурымым ончыктымаш, кышкартыш [йиш].

Состареть — шонгэмаш 1.

Состояние (положение) — шогымаш, иктаж шотышто лиймаш [йлӹмӓш, шалгымаш].

Состояние имущественное — пого улыш, погылтыш [ылыш, ылмаш].

Состоять — шогаш 2, лийаш 1 [шалгаш, лийӓш].

Состригивать — пужарэн налэдаш 2 [пыжарэн нӓлэдӓш].

Состричь — тӱрэд налаш 1 [тӹрэт нӓлаш].

Состроить — штэн шукташ 2 [йштэн шокташ 2].

Состряпать — кочыш шташ 2 [качкыш ыштэн шӹндӓш].

Состязание — тавалымаш [иктӹ вэсӹм эртӓрӓш].

Сосун — чызэ-шупшшо, чизэ кочшо [цӹзӹ шӹпшӹ, цӹзӹ картшӹ].

Соткать — куэн шукташ 2, куэн налаш [коэн шӹндӓш, коэн нӓлӓш].

Сотня — шӱдо.

Сотовый — каразан, карасан [кӓрӓшӓн].

Сотрудник — пырльа штышэ [ик вӓрэш йштӹшӹ].

Сотрясение — чытыралтмаш, сургалтмаш [цӹтӹрӓлтмӓш].

Соты — карас [кӓрӓш].

Соха — шога, шогавуй [шага, шагавуй].

Сохнуть — кошкаш 2.

Сохранить — аныклэн шукташ, саклэн шукташ [пыдыртыдэок пэрэгэн лыкташ]

Социализм — сотсиализм, тӧр-илыш. Чыла паврик-завот, кӱртньӧ корно, мо-ло тӱрлӧ йӧн дэнэ ыштымэ штат чыла калыкын лийман. Тунам пойан дэн нужна ок лий, посна кучылтмо озанлык пыта, ваш кучэдалмэ, тӱрло пызыртылмэ ок лий, тӱрлым штдэ ыштылмашат йомэш. Тунам тӧр илыш лийэш. [Халык ӹлӹмӓшӹм тӧрлӹмӓш, тӧр ӹлӹш].

Социалист — сотсиализм вэлкэ шогышо [халык ӹлӹмӓшӹм тӧрлӓш шанышы]

Социалист-революционер — тыгыдэ озанлык дэнэ илышэ-влакын шонымыштым шукташ тӧчышо [халык ӹлӹмӓшӹм тӧрлӓш шанэн кӹрэдӓлшӹ].

Социальное обеспечение — калык казна дэн ашнымаш, казна полыш [халык казна дон ӓшнӹмӓш, казна палшымаш].

Социальное положение — илыш-ойыртыш (йэнгын),йэнгӹн илышыжым озанлык шот гыч ойыртыл ончыктымаш [эдэмӹн тӹнг пӓшӓжӹм анчыктымаш].

Социальное страхование — калык казна дэн аралымаш [халык казна дон пӓшӓзӹлӓн йасы годымжы палшымаш].

Социология — калык илыш нэргэн тунуктымаш [халык ӹлӹмӹ гишӓн тымдымаш].

Сочинение — шонэн лукмаш, возымаш [шанэн лыкмаш, вазымаш).

Сочинять—шонэн лукташ 1 [шанэн лыкташ].

Сочиться — йончаш, йогаш 2 [йанчаш, йогаш].

Сочно—нӧрӧ, нӧрын.

Сощипнуть—чывыштал налаш 1 [цывэштӹл нӓлӓш].

Союз—ушэм [ушнэм, пижмӓш].

Союзная демократия—ушэм калык эрык, ушэмкалкэр [ушэм халык ирык].

Союз водников—вӹд-йэн ушэм [вӹд вӹлвӓл пӓшӓ ыштӹшӹ влӓн ушэм].

Союз деревообдельщиков—пу ӱзгар пашазэ ушэм [пу пӓшӓзӹ ушэм].

Союз кожевников—коваштэ пашазэ ушэм [кавашты пӓшӓзӹ ушэм].

Союз коммунальников—пырльазыла ушэм [ик уэш ӹлӹшӹ влӓн ушэм].

Союз медсантруд — эмлышэ - влак ушэм [йӓсы тӧрлӹшӹ-влӓн ушэм].

Союз инвалидов—сусыр салтак-влак ушэм.

Союз пищевиков — кочыш пашазэ ушэм [йар-вăр пăшăзын ушэм].

Союз рабпрос—туныктышыла ушэм [тымдышы-влăн ушэм].

Союз работников местного транспорта—кундэмысэ корныш коштышыла ушэм [гишны, вăрыштоĸ корныш кашшы-влăн ушэм].

Союз работников связи—увэр коштыктышо пашазэ ушэм [увэр кандышы пăшăзы ушэм].

Союз сельхозлесрабочих—йал озанлык чодыра пашазэ ушэм [шыргыштыштома лишныш пăшăзы ушэм].

Союз совторгслужащих—канаш сатузо тарэжла ушэм [кăнăш торгаймăшыштыш пăшăзын ушэм].

Союз строителей — ыштылышыла ушэм [ылыш ыштышы-влăн ушэм].

Союз химиков—кӧргэрла ушэм.

Союзник—ушэмыштэ шогышо [ушэмлышты шалгышы].

Спадать: о листьях—йогаш [вазаш]; о воде пучаш [пычаш]; о цене—волаш [валаш].

Спазма—ишнымаш, туртылмаш.

Спаивать—йӱкташ 2.

Спаленный—когартымэ [когэртымы].

Спалзывание — вушкын волымаш [ныжылт валымаш, шыдырнэн валымаш].

Спалить—йылалташ 2 [йылатэн колташ (мижаным)].

Спальня—малымэ (вэр) пӱлэм [амалым кыдэж].

Спанье—малымаш [амалмаш].

Спаржа—лоштыра вуй шудо [лаштра вуйан шуды]

Спаривание—мужырлымаш [мыжырлымаш].

Спарывать—рончэлаш 2; **спороть**—ронгаш 2, ронгэн налаш 1 (ургыш гыч) [кышкэдылăш спороть—кышкэд нăлăш].

Спасать—аралылаш 1; **спасти**—аралэн налаш 1 [ытараш].

Спасибо—тау.

Спать—малаш 2 [амалаш].

Спахнуть—ӱштыл шуаш 2 [ыштыл шуаш].

Спевка — мурыктымаш [мырыктымаш].

Спектакль — койдармаш [кайдырымаш, анчыктымаш].

Спектор — шымтӱсан волгыдо ташмалтыш (шонан - пылла койшо) [кэчы айар айыртэмын анчыктымы ӓдыр].

Спекулянт—парыш налын ужалышэ, пайда налшэ [йывырт нăлын выжалышы (патьэндыдэок].

Спекуляция—пайдам налын ужалымаш, парышлымаш [йывырт нăлмăш-выжалымаш].

Спеленать—вӱдыл пышташ 2 [вӹдыл пиштăш].

Спелый—шушо, кӱйшӧ (шурно, саска) [шушы, кӱшы].

Сперва—ончыч, тӱнгалшыла [анцыш, пӹтăри].

Спереди—ончыч(ын [анцыш].

Спермацет—тӱрлӧ эмлык [сакой ийш лэкăрцы шуды].

Спертость — тӱнчык [лэлы, шӱлăш йасы пыш].

Спертый — тӱнчыкан [лэлы, шӱлăш йасы пыш].

Спесивый — койышланышэ [кайышланышы].

Спеть—кӱйаш 2, шуаш 1 [мыралтэн шуаш].

Специальность—паша-талылык, шкэлэ-паша, шкэ моштымо паша, ик тӱрлӧ пашалан талэ лиймаш [мыштымаш, пăлымăш, кэрдмăш].

Спецодежда — лӱмлӧ вургэм [йори пăшă выргэм].

Спешить—вашкаш 2 [талашаш].

Спешно—содор, вашкэ [йылэ, талашэн].

Спешное письмо—вашкыш сэрыш.

Спивать, спить—йӱн налаш 1 [йӱн нăлăш].

Спилить — йыгэн шуаш 2 [пилэн шуаш].

Спина—туп.

Спирт—шпирт [спирт].

Списанный—возэн налмэ [сирэн нăлмы].

Список—кусартыш [лым пумага].

Списывать—возэн налэдаш 2 [вазэн, сирэн нăлэдăш].

Спичка—шырпэ [спичкă].

Сплав леса—чодыра волдымаш [шыргы йоктарымаш].

Сплескивать—кышкалдаш 2 [кышкыкалăш, кышкэдылăш].

Сплести (веревку) — пунэн шындаш 2; **сплести лапти, корзину**—ышташ 2, тодышт шындаш [пынэн шӹндäш, ӹштэн шӹндäш].

Сплетничать—лугэн кошташ, кокландылаш 1 [такэшӹм вэсӹ гишäн попэн шӹндäш].

Сплошь — чумыр, мучко [мычкок, кымдыкэш].

Сплывать — ийын волэдаш 2; **сплыть** — ийын волаш 2 [йогэн лäктэдäш; сплыть—йогэн валаш].

Сплюснуть—лаштырташ 2 [ньэпцӹртäш].

Сплясать—куштэн налаш 1 [кушталтэн нäлäш].

Спозаранку—эрак, эр годым [ирӹ].

Споласкивание — шӱалтылмаш [шӱäлтӹмäш].

Сползание—нушкын волымаш].

Спор—ӱчашымаш [иктӹ-вэсӹм шайышт-попэн сӹҥӹмäш].

Спора—пурак-пырчэ (йужо кушкылын лийэш).

Споро—пэркэн.

Спорынья—ава-уржа, шэм-уржа, уржава [äвä пӹрцӹ, шим пӹрцӹ].

Способ—йӧн.

Способный—йӧнан, кунан, артаман [кэрдшӹ].

Спотыкаться—шунталтылаш 1 [шӹртньäлтäш].

Спохватиться — ушыш налаш 1 [ӹшӹш нäлäш].

Справа—пурла могырым [вурымла моҥыр гыц].

Справедливо—кӱлэш сэмын [лачок, кэрäл сэмӹнь].

Справка—тэргэн лукмо, палэн налмэ, паландалтыш [тэргэн лыкмы, пäлэн нäлмӹ].

Справочник — палдылшэ [пäлдäрӹшӹ].

Спрашивать — йодышташ 2; **спросить**—йодаш [йадышташ].

Спринцовка—шӱйалтымэ атэ [шӱлтӹмӹ äтӹ].

Спрос—йодмаш [йадмаш].

Спрыгнуть—тӧрштэн волаш 2 [тӧргэштэн валаш].

Спрыскивать—пӱргылэдаш 2, пӱргалтылаш 1 [шäвäш (вӹдым)].

Спрямливать—виктараш 2 [тӧрлэмдäш].

Спрясть—шӱдырэн налаш 1 [шӹдӹрэн нäлäш].

Спрятать—шылташ 2, шылтэн пышташ 2 [шӹлтэн нäлäш тайэн].

Спугивать—лӱдыктылаш 1 [лӱдӹктӹл колташ].

Спуск—волтымаш [валтымаш].

Спускать (вниз)—волташ; **спустить**—волтэн колташ 2 [валтэн колташ].

Спустившийся—волэн шушо [валэн шошы].

Спутывать — товаҥдылаш [кукташ]; **спутать**—товаҥдаш, кукташ 2.

Спьяна—йӱмо-вуйа.

Спящий—малымэ, умалышэ [амалышы].

Сработанный—штэн шуктымо, пытарымэ [ӹштэн шӹндӹмӹ, пӹтäрӹмӹ].

Сработать—ыштэн шукташ 2 [ӹштэн шокташ].

Сравнение—таҥаштарымаш 2 [кäҥäштäрӹмäш].

Сражение — кырэдалмаш (сарыштэ) [кӹрэдäлмäш, шиэдäлмäш (вырсышты)].

Сразу—иканаштэ [икäнäштӹ].

Срамота—йырынчык [йӹрӹнцӹк].

Сращивать — ушэн кушкыткылаш [ушэн кушташ].

Среда вӱргэчэ [вӹргэчӹ].

Среда (окружающая обстановка)—кокла йырымдыш [йӹргэц].

Средина—покшэл [покшал].

Средний—кокласэ, покшэлнысэ [покшалнышы].

Средняк—ик марда [ик поратка].

Средство—йӧн.

Срезывать—пӱчкын шуэдаш 2 [пӹчкэдэн шуаш].

Срезать—пӱчкын шуаш 2 [пӹчкӹн шуаш].

Срисовать—тӱслэн налаш [вазэн нäлäш].

Сроднить—родым ышташ 2 [вӹрлӹкӹш пырташ, родньам ӹштäш].

Сродство—родылык [вӹрлӹк].

Срок—жап, пунчал [жэп].

Срок хранения — саклымэ, оролымо жап [пэрэгӹм жэп].

Сроки сдачи материалов — ӱзгар (пого) пумо жап [äдӹр пумы жэп]

Сросшийся—иктыш кушшо.

Срочный — жапыштэ шуктышашлык, жапан [жэпӹштӹ шоктышашлык].

Сруб—пура.

Срубный колодец — пуралымэ тавэ, виньэм [пуран коловэн].

Срывать—кӱрлэдаш; **сорвать**—кӱрл шуаш 2 [кӹрӓш, кӹрӹл шуаш].

Срывать—пургэдылаш; **срыть**—пургэд шындаш [пыргэдӹлӓш, пыргэд шӹндӓш].

Сряду—коклаш кодыдэ, мучко [лоэш кодыдэок, мычкы].

Ссадина—нузултымо, нузултыш [ньызӹлтӹмы].

Ссаживать—волтэдэн шындаш [ӱлкы валташ, валтэн пӹндӓш].

Ссадить—волтэн шындаш 2 [валтэн шӹндӓш].

Сседаться—пошырнылаш 1 [пашырнылташ].

Ссовывать—шӱкал волтылаш; **ссовать**—шӱкал волташ 2 [цикэн валтылаш, цикэн валташ].

Ссуда — полыш-парым, полшымыла вучымэш пумаш [кэрӓлэш пумы кугижаныш окса, кинды вырлык].

Ссылка—вэс вэрыш колтымаш [вэс вӓрэ колтымаш].

Ссыпать — опталаш 1, оптал шындаш 2 [оптал шӹндӓш].

Ссыпункт—шурно оптымо вэр [вырлык-кинды оптымы вӓр].

Ссыхаться — шолдыргаш 2, кошкэн шолдыргаш 2 [кошкаш, шалдыргаш].

Ставень—окна комдыш [окньа амаса].

Ставить—шогалташ 2 [шагалташ].

Ставка—(ак) шындымаш [(ӓк) шӹндӹмӓш].

Стадия—пыжын жап [жэп].

Стадо—кӱтӱ, кӱтӧ [кӹтӧ].

Стаж—пашаштэ шогымо чыла жап, паша кутыш [пӓшӓштӹ шалгымы жэп анчыктымаш].

Стакан—стакан, чукыр [стопка].

Сталь—урыс, стал [вурсы].

Сталкивать — шӱкал шуаш 1 [шыкӓл шуаш].

Сталкиваться — ваш пэрнылаш 1 [вӓш миэн сэпнӓш].

Стало-быть — тугэ лиймэкэ [тынэ лимыкы].

Стамеска — вичкыж ий [вӹцкӹж толота].

Станок—ората [арата].

Станция — шогал-вэр, паша-вэр, иктаж пашам ыштымэ вэр [шагалмы вӓр].

Стараться — тӧчаш, тыршаш 2 [цацаш].

Стареть—шонгэмаш 1, тоштэмаш 1 [шонгэмӓш].

Старик — шонго-кугуза [шоны мары].

Старина — тошто, шонго [тошты годшы].

Старомодный—тошто койышан [тошты годшы гань].

Старуха—шонго кува [шоны папа].

Старший — кугырак [когорак]; **ст. следователь**—кугурак шымлызэ.

Старый—тошто [шоны].

Стаскивать — шушкэдыл волташ 2 [шышэдыл валташ].

Статистика—чот налмаш [шот нӓлмы].

Статистические сведения—чотналмэ увэр [шот нӓлмы кэлэсӹмӓш].

Статный — мотор капан [тӧр, йажо кӓпӓн].

Статуя—шун-капора [шун гыц ыштӹмы эдэм, вольык кӓп].

Стать—лийаш.

Статья—стача [статья].

Стачивание—шумэн изэмдымаш (кӱзӧ тӱрым, товарым) [шымэн шӹндӓш изиэмдымаш].

Стая—вича, ӱро, тӱшка [кытӧ, цуца].

Ствол—вурго.

Створаживание — торыканмаш [тарыкандымаш].

Стеарин—сорта шэл [сарта шэл].

Стебель—шудо-вурго [шуды вурды].

Стекание—йогэн-волымаш [йогэн валымаш].

Стекло — йандагу, йандау, йанда [охоньицӓ (стьокла)].

Стекольщик—йанда шындышэ, йандавэ [окньа шындышы].

Стелька—пундашлык [пындашлык].

Стемнеть—пычкэмышалташ [пӹцкэмышӓлтӓш].

Стена—пырдыж, пӱрдыж [стьэнӓ].

Стенограф—кӱчукын возыно [йӹлэ вазышы (машинӓ дон сирӹшы)].

Стенография — кӱчыкын возымаш [йӹлэ вазымаш].

Степенный—шыма, сороман [латна].

Степень — танналдыш, тандыш [анчыктыш, пӓлдӹртыш].

Степь — иролык [соладымы, кымда тӧр вӓр].

Стеречь—кӳташ, вангаш 2 [оролаш, кӹтӓш].

Стерилизация —осал илпарчак пытарымаш [итрӓйӹмӓш].

Стерлядь—нуран-кол [стэрльӓк].

Стерпеть — чытэн шукташ 2, эртараш 2 [цӹтэн шокташ].

Стеснение—шыгырэмдымаш [торэмдӹмӓш, пӹзӹрньӹк].

Стесывание — локшычмаш [локсыцмаш].

Стечение—чумыргымаш, ушнымаш, погынымаш [цымыргымаш, ушнымаш, погынымаш].

Стипендия — тунэмаш полыш окса [тымэньаш палшымаш окса].

Стирать—мушкаш (тувырым); **стирка**—тувыр мушмаш [мышкаш, ирээмдӓш].

Стискивать—ишаш 2 [шӹшкӓш].

Стихание—шыпланымаш [шӹплӓнӹмӓш].

Стихийное бедствие — чараш лийдымэ йӧсылык, утсит (тул, вӳдшор да монь) [халык ойхы (выд намал кэмаш, йылымаш)].

Стихотворение—почэла-мут [пачэлӓшамак].

Стлать—шараш [шӓрӓш].

Сто—шӳдо.

Стог—шудо-каван [шуды-кӓвӓн].

Стой—шогал, шого [шагал].

Сток—йогын, рӳдӧ [ырды].

Стол—ӳстэл, стӧл [стӧл].

Столб—мэнгэ [ыштолмы,мӓнгы].

Столетие — шӳдо-ий, шӳдий [шӳдӹ и].

Столковаться — ваш кэлшаш [вӓш лин попэн йарыкташ].

Столовая—кочмо пӳлэм, кочкэм [качмы вӓр (кыдэж)].

Столпиться — чумыргаш 2, тӳшкалгаш 2 [цымыргэн шагалаш].

Столочь—шураш 2, шурэн шындаш 2 [шырэн шындаш].

Столький—тынараш? [тынараш].

Столько—тынарэ.

Столяр — пӳкэн-ӳстэл ыштышэ [пӧкон-стӧл ыштышы].

Стон — кычкырымаш, йынгысымаш [кичкыжмӓш].

Стонать — кэчкыжаш, йынгысаш 2 [кичкыжӓш].

Стоптать—тошкэн пытараш 2, йонгылыш тошкаш [кэмым) [ташкэн шуыш].

Торговать — торгайэн налаш [торгэйэн нӓлӓш].

Сторожить — оролаш, кӳташ [кӹтӓш].

Сторожка—орол-пӧрт [оролы пӧрт].

Сторона—вэл, могыр [монгыр].

Стоя — шогалын, шогымыла [шалгэн].

Стоять—шогаш 2 [шалгаш].

Страда — тӳрэдмэ жап, уржа-сорла, шӳльӧ-сорла [тӹрэдмы жэп].

Страдать—йӧсланаш [йасӹланаш].

Стража—орол [оролы].

Страна—эл, кундэм [вӓр].

Страница—лостык вэл, лышташ вэл [страньицы].

Странствование—мӳндӳрк коштмаш [мындыркы каштмаш].

Страстно—чот шуын, чон утэн, чон пытэн шумэшкэ [шӳм ваш].

Страус — экукай, эн кугу кайык [шокшы вӓрӹштыш кого кэк].

Страх—лӳдыктыш [лӳдыктыш, лӳдмӓш].

Страхование—аралымаш [йылэн, колэн кэмӓш гӹц пэрэгымӓш].

Страховать—аралаш [йылэн, колэнкэмӓш гӹц сылэн пэрэгӓш].

Страховое агентство—аралышан тӧнэж [йылымаш, колымаш гыц пэрэгыш вӓр].

Страховой сбор—аралыш-окса [йылымаш, колымаш гӹц пэрэгым окса].

Страшно—лӳдмаш, шучко [лӳдыш].

Стращать — лӳдыктылаш, шучыктараш 2 [лӳдыктӓш].

Стрекоза—куп.шырчык [шуды-цырцык].

Стрела—пикш.

Стрелка часовая—шагат умдо [цӓш шот анчыктымы стрэлка].

Стрелок—стрэльок, чодра-орол [шыргы оролы].

Стрельба—лӳйкалымаш [лӳлмӓш].

Стрелять—лӳйаш 2 [лӳӓш].

Стремление—тамылтыш [лишыләмӓш цацымаш].

Стремя — ӧртньӧр йол-тошкалдыш, куршангэ [ӧртньэрӹн йал ташкалтыш].

Стричь—тӱрэдаш [тӹрэдаш (мижӹм, ӱпӹм)].

Строгать—пужараш [пыжараш].

Строгая изоляция—шкэт шинчымэ шот, йӧршын ойырымаш, шкэтлымаш [ӹшкэт ылмаш, иктӹмӓт лишкӹ колтыдымаш].

Строго—пэнтыдын [пингӹдын].

Строение—оралдэ, сурт [ӹлӹш].

Строения—оралдэ-влак [ӹлӹш-влӓ].

Строитель—оралдэ-мастар, оралдым, молымат ыштылшэ [ӹлӹш ӹштӹшӹ].

Строить—оралдэ ышташ [ӹштӓш].

Строй—шогалмэ нэргэ [тӧр шагал мимӹ].

Строптивый—тӱр кычалшэ, тӱрланышэ [пӹсӹ].

Строчка—ургыш, возымо корно [сирӹмӓш корны; ыргыш корны].

Стружка—пужар-шанчаш, пужаршӱк [йэмпыл тарваш].

Структура—штыш-ората, штышкышкар, тӧнэж-ората [ӹштӹмӹ].

Струна—кыл [кӹл].

Струп—лӱмо, йора-копча [лим].

Струсить—лӱдаш, лӱдын колташ 2.

Струя—шыжык, вичкыжын йогышо вӱд [вӹцкыжӹн йогыш вӹд].

Стряпать—кочкыш ышташ 2 [качкыш ӹштӓш].

Стряпня—кочкыш [качкыш].

Стряхивать—почкалтылаш [пачкалтэн колташ, пачкылаш].

Стряхнуть—почкаш, почкалтэн колташ 2 [пачкалтэн колташ].

Студент—кугу школышто тунэмшэ [кого школышты тӹмэнышӹ].

Студеный—йӱштӧ, йӱкштӧ [ӱштӹ].

Студить—йӱкшыкташ 2 [ӱкшыктӓш].

Стужа—йӱштӧ, йӱкштӧ [ӱштӹ].

Стукать—тӱкалаш 2, пэркалаш 2 [лучкаш, шиӓш].

Стул—пӱкэн, пӧкӧн.

Ступень—тошкалдыш [ташкалтыш].

Ступка—шуар [шуэр].

Ступня—йол-коптак [йал пындаш].

Стучать—тӱкалаш, тӱкэдылаш, шӱлткаш [шултказ, лучкаш].

Стыд—вожылмаш [важылмаш, намыс].

Стыдить—вожылтараш [важылтараш, намысландараш].

Стыдно—вожылын [важылын, намысланэн].

Стягивать талию—кыдалым пэнтыдын шупшылаш [ӹштӹ дон шыпшаш, пӹктӓш].

Стянуть—шолышташ 1.

Суббота—шумат-кэчэ [кукшы-кэчы].

Субвенция—казна-полыш [казна палшымаш].

Суб'ект—шкэлтык, шкэмлык [ик эдэм, шкэтшок].

Суб'ективный—шкэнлыкан, шкэгычлышан.

Суглинок—шун йӧршан мландэ, шунан-рок [шун йарышан рок].

Сугроб—кэлгэ лум, пургыж, кӱрт [лым пуалтэм].

Суд—сут, тэргымаш.

Судебная пошлина—сут-окса.

Судебное заседание—сут погынымаш, сут погынэн кутырмаш [суд погынэн кытырымаш].

Судебно-медицинский эксперт—сут-пашаштэ шымлышэ доктыр.

Судебный исполнитель—сут-пунчалым шуктышо [суд шӱдымым ыштэн шоктышы].

Судебный приказ—сут-шӱдымаш.

Судно—кугу-пуш [кого пыш].

Судоговорение—сут-кутырымаш, тэргымаш [суд кытырымаш].

Судорога—кӱсэн шушмаш [кид-йал шыпшмаш].

Судьба—пӱрмаш [пуйырымаш].

Судья—суйа, тэргышэ, судья.

Суеверие—йонгылыш инанымаш, ырым [самынь ыньӓнымӓш].

Суетливый—чырки-чурки [тыргыж, такэшок тыргыжланышы].

Суживать—анысырэмдаш [анысырэмдӓш].

Сук—укш.

Сука—ава-пий [ӓвӓ пи].

Сукровица—вӱрйӧршан вӱд, вӱранвӱд [вӹрӓн вӹд].

Сулема—полмэзэ.

Сулить—сӧраш 2, шэрышташ 2, сукышташ 2 [сӧрӓш].

Суматоха—пудранчык, пуламыр [халык пыдыранцык].

Сумасшедший—уш кайшэ йэн, ушдымо, исэр [ыш гыц кэшы, ороды].

Сумерки—пычкэмыштмаш, кас лиймаш, рӱмалгымаш [вады рымалгы].

Суметь—мошташ [мышташ].

Сумка—калта, сумга [таннак].

Сумма—чумыр [цымыр].
Сумрак—рӱмбалгэ [рӹмӓлгӹ].
Сундук — сандык, шондык, сондык [шӱндӹк].
Суп—шӱр лэм, лэм [тури лэм].
Супонь—сӱспан-кыл, омыта-кыл, онгшушшылтыш [амыт кыл].
Супорось—тӱж сӧсна [тӱж сасна].
Супротив—ваштарэш.
Супруг — марий, ватан-йэнг, ульмо [вӓтӹн марыжы].
Сургуч—сургиш.
Сурово—шыдын, торжан [шыдӹн].
Сусек, закром—пура, киндэ-пура.
Сусло—сусла, шолдымо полто-вӱд.
Устав—йыжын [йэжӹн].
Сутки—сутка (24 сагат).
Сутулый—пӱгыр.
Сутяга—сутыш кошташ йӧратыщэ [судыш кашташ йаратышы].
Сухарь — сукара, коштымо киндэ [коштым кинды].
Сухо—кукшо.
Сухопутие — кукшо-корно [сир-корны].
Сухорукий—чолак [кошкыш кидӓн].
Сухость—кукшылык.
Сухотка—кукшо туп-рӱдӧ [кукшы ӹрдӹ].
Сухощавый—канга [канга].
Сучить—почкынчаш [пӹтӹрӓш].
Сучковатый—укшан, укшалгэ.
Суше—кукшыракын.
Сушить—кошташ 2.
Существование—лиймаш [ылмӓш].
Существующий—улшо [лышӹ].
Сфера — йыр-ваш улшо, йырым-йырысэ [йӹр-гӹц].
Схватить—кучаш, кучэн налаш, руалтэн кучаш 2 [кычаш, роалташ].
Схватывать—руалтыл налаш [роалтылаш].
Схема — паша ората, паша кышкар [пӓшӓ арата, пӓшӓ кӹшкӓр].
Схитрить — чойашташ 2 [куктыл, алталэн ыштӹмӓш].
Схлебывать—подыл налэдаш [подыл нӓлэдӓш].
Сход—погынымаш (скот).
Сходить—мийэн толаш.
Сходка—погынымаш, скот.
Сходный—иксэмын, икгай, ушатышэ [ик сэмынь, ик гань].
Сходство—икгайлык, икгай лиймаш, ушатымаш [ик гань ылмаш, лимӓш].
Схоронить—тойэн кудалташ 2 [тайаш].
Сцапать—руалтэн кучаш 2 [роалтэн нӓлӓш].
Сцарапывать—удырал налэдаш, [ыдырал нӓлэдӓш].
Сцена—ончыктымо вэр, кончэр [анчыктым вӓр].
Сцеплять — ваш пыжыкташ [вӓш пижыкгӓш].
Счастливый — пийалан, рыскалан [пуры пиӓлан, цӓшӓн].
Счастие—пийал, рыскал [пиӓл, цӓш].
Счерпывать—корэдыл налаш [каштал нӓлӓш].
Счесывать — шэрыл налаш [шэрӹл нӓлӓш].
Счет—шотлымаш.
Счетовод—шотлызо.
Счеты—шэршот.
Счистить — эрыкташ, эрыктэн шындаш [ирӹктэн шындӓш].
Считать—шоглаш, чотлаш.
Счищать — эрыктылаш, эрыктэдаш [ирӹкгылӓш].
Сшибать—пэрэн шуэдаш [пӓрэн шуэдӓш].
Сшибить — пэрэн шуаш 2 [пӓрэн шуаш].
Сшивание—ургымаш [ыргымаш].
Сшивка—ургыш [ыргыш].
Сыворотка—кӱчымо-вӱд, тувыртыш-вӱд [тывыртыш вӹд].
Сыграть — модын-налаш [мадын нӓлӓш].
Сызмала—изиньэк.
Сызнова—угычын [угӹцӹн].
Сын—эргэ.
Сынок—изи эргэ.
Сыпать—йокгараш 2 (шурным).
Сыпучий — йогыпо (шурно, ложаш).
Сыпь—чӱнчала [йакшар тамка].
Сыреть—вӱдыжгаш [вӹцӹжгӓш, лывыргаш].
Сыро—ночко, нӧрык [начкы, нӧрӹ].
Сыроежка — шэмкурэз [йакшар ногы].
Сырой—ночко, кӱчымо, имэ [начкы].
Сыромолотный—илэ шиймэ, илэ кырымэ, илэньэк шиймэ [лывыргыньэк шимы кинды].

Сырье—илəлə, ыштышашлык (тӱрлӧ узгар: коваштэ, мэж, чодра молат [ыштыдымы, ыштӹшашлык адыр].

Сыскать—кычал шуаш [кӹчал моаш].

Сыта—шэрэ-вӹд, шорва [ширы вӹд].

Сытый—тэмшэ.

Сыч—тумана, томна [тымана].

Сычуг, кишка—мӱшкыр-пушка пытартыш лук (ушкалын) [мышкыр-пушты пытартыш лык].

Сыщик—кычалшэ [кӹчалшы].

Сюда—тышкэ [тишкы].

Сюрприз—лабака, кэнэта ыштымэ пӧлӧк, кэнэта куандарымаш, шонымо [вычыдымы, шанымы лимаш].

Т.

Та, тот—садэ, тудо [тыды].

Табак—тамака [тавак].

Табакерка—тамака-атэ [тавак аты].

Табель—табыл (возэн лӱмдыш).

Таблица—таблисэ (возэн полэмдымаш) [тавлицы].

Табун—кӱтӱ, имньэ-кӱто [имньи кытӧ].

Табуретка—тупдымо пӧкӧн [йарнымаи пӧкӧн].

Таган—йолан салма [кым йалан сэлмэ шынцымы кыртньи кышыл].

Таз (часть скелета)—кутан-лу.

Таз (посуда)—таз, кугу кӱмыж (кугу тэркэ).

Тайга тайга (Сибирсэ чодра) [цышмэр сивирыштыш кого шыргы].

Тайник—шыпымэ вэр (шолып вэр) [тайым вэр].

Тайно—шыпак, шыштак (йышт) [йывырт].

Таить—тойаш 2 [тайаш, шылташ].

Так—тугэ [тэнгэ, тынгэ].

Также—тугак [тэнгэок, тынгэок].

Такой, такая, такое—тугай, тугайэ, туганьэ (о том, что дальше); тыгай(э), тыганьэ (о том, что здесь вблизи) [тэхэнь, тыхэнь].

Такса—таксэ, сату ак [ыштым ак (цэна)].

Таксатор—таксатыр, ак шындышэ [ак ыштышы].

Таксатор лесной—чодра таксатыр, казна чодра ачалышэ [шыргы анчэн ак ыштышы].

Такт—шкэндым сайын кучумаш (такт) [ышкымым кычэн мыштымаш].

Такт—мурымаштэ кид дэн ончыктымо жап [мырын кыдэж].

Тактика—йӧн, шот, кун (шонэн ыштымаш) [йӧн шот].

Талант—талан (иктаж пашалан талэ лиймаш].

Талия—кыдал [кыдал].

Талон—талон (окса налмэ кагаз) [окса нялаш пумы пумага].

Талый—шулаш тӱнгалшэ [шылышы].

Талька—могырышто кӱшӧ вэрэш шэвымэ эм ложаш [монгыр шӱмашэш шавым лашаш].

Там—тушто (иктаж вэрэ) [тыштэ].

Тамошний—тусо, тушсо [тыштышы].

Тампон—тампон (шӱшкыш, вӱр йогымым чарыктышэ мамык чумырка) [выр йогымы шушырыш пиштымы ваткя лаштык].

Танцовать—кушташ 2.

Танцор—куштышо.

Тара—йара атэ [йара аты].

Тарелка—лапка кӱмыж тэркэ [торэлка].

Таракан—таракан.

Тарантас—тарантас, карандас, кярындаш-орва.

Таратайка—кок ораван изи орава, тынгас, тынгас орава [кок араван арава].

Тараторить—йыгымандаш 2, шапыраш 2, пыльдыр ольаш 2 [цярныдэ попаш].

Таращить—караш 2 (шинча караш).

Тириф—акшыр [акшындылтыш, халык лошты ыштымы кыртньи корны тар, пашатар].

Тарификация—акшырлымаш [ак шындылтмаш].

Тарифная работа—акшыр паша [ак шындымян пашэ, ак дон ыштым пашэ].

Тарифная ставка—пашатар анчыктыш, ак анчыктыш [ак шындымян пашадар].

Тарифное соглашение — акшыр кэлыш [äк шӹндымäн кäнäш].

Таскать—нумалаш 1 (иктаж вэрыш нанҥайаш [намалаш, шӹвшэдӹлäш].

Татарин—суас, сӱас [тадар].

Тачать—ургаш 2 (кэмым) [тӹр ҥач кӹшкэн ыргаш].

Тачка—ик ораван рок шупшмо орва (рок-орава).

Тащить—шӱдыраш 2, шӱдырэн нанҥайаш [намалаш, шӹдыртэн нанҥэаш].

Таяние—шулымаш [шылымаш].

Таять—шулаш 2 [шылаш].

Твердить (говорить одно и то-же) —эрэ иктым ойлаш 2 [тытыштэ иктӹм попаш].

Твердый—пэнҥыдэ, пэшкыдэ [пинҥӹдӹ].

Тверезый (трезвый)—айык, орвуйан [ары].

Тверже — пэнҥыдырак, пэшкыдырак [пинҥыдӹрäкӹн].

Твой—тыйын, тыньын, тиньын [тӹньӹн].

Творение — пӱрымаш, пуйрымаш, пуйырмаш [ӹштӹмäш, пуйырымаш].

Творило — пӧртйымал-опса, нӧроп-опса (омса) [ырвалмы вäр (вэс извоскам)].

Творить (квашню)—лугаш 2 (руашым) [ырвалаш].

Творог — торык, тувыртыш [тывыртыш].

Те—нуно, тудо-влак [нӹнок, нӹнӹ].

Театр — тэатр, койдартыш-вэр [тьэатр].

Тебе — тыланэт, талнэт, тылат, талат [тӹлäт].

Тебя—тыйым, тыньым [тӹньӹм].

Тезис—тэзис, виктаршашлык кӱчӱк мут (викӱм) [мытыкын кэлэсӹм шамак].

Текст—тэкст (возымашын шомаклажэ), (вошом) [сирӹм шамак].

Текст об'явления—увэр возымо мут.

Текстильная промышленность — вӹньэрла кумо йӧн озанлык [чишäшлык ӹштӹм пäшä].

Текущий—йогышо.

Текущие дела — эрэ ыштымэ паша [тилолык пäшä].

Телега—орава, орва [арава].

Телеграмма—тэлэграм (мӱндӱрк кайшэ возымаш), мӱнкаваз, чучмо мут, чучмут.

Телеграф—тэлэграп, мӱндӱрк возымаш, мӱнвоз, мутколтыш.

Телеграфист—тэлэграп пашазэ, мӱнвозчо, мутколтышо [тьэльагрфист].

Тележка — изи орава, изорва [изи арава].

Теленок—пырэзэ.

Телескоп — кавончыш, кавончыш пуч, каваш ончымо пуч [мӹндырнӹшӹм лишэмдэн анчыктышы пыч, трува].

Телефон—тэлэпон, кӱртньӧ воштырдэнэ ойлымо йӧн, (кӱртвош) [тьэльэфон].

Телка—пашмак туна [туна].

Тело—ара, кап, могыр [кäп, моҥыр].

Телятина - пырэзэ-шыл [пӹрэзӹ пай].

Тема—тӱҥшонымаш, тӱҥшон [шайа ӹрдӹ, шайа лӹм].

Темнить—пычкэмышташ 2 [пӹцкэмӹштäш].

Темница — пычкэмыш пӧрт [кызамат].

Темнеть — пычкэмышалташ 1, рӱмбалгаш 2 [пӹцкэмӹшäлтäш].

Темный—пычкэмыш [пӹцкэмӹш].

Темп—тэмп, писылыкым ончыктымаш, пислон [кужын, кӹтыкӹн шывшылын мырымым анчыктымаш].

Темперамент—тэмпэрамэн, койышкумыл [ыш-йäҥ пäлӹк, кайышыжы, ышыжы].

Температура—тэмпэратур, мардастыш, шокшо д н йӱкштын шагал—шукужо, шокшйӱкш [кäпӹштӹш шокшы, ӱштӹ-шокшы].

Темь — пычкэмыш, пыч-пычкэмыш [пӹцкэмӹш].

Темя—вуй-лэп, лэп [вуй-пындаш].

Тенета- энҥэрэмыш-вот, игрэмыш-вот, энҥэрэмшэ-вот [äҥырэмыш-пат].

Тенденция—ончыч-шоныш пӧрйэҥын [ӹшт äш, шанымаш].

Тенор—тэныр, эн кӱшӱл йӱк, чарга йӱк [тьэныр].

Теодолит—тэодолит (мландэ висымэ годым луклан кугулыкшым палдаршэ тарман), лукпалтар [мылäндӹ висӹм годым кычылтмы хäдӹр].

Теорема — тәорәм, виктаршашлык чын, виктыш чын [виктарышӥ кирок, тьэорэм].

Теория — тәорий, шанчын уш дән шонышо ужашыжә, шонуш [тьэори, иктажы сәмынь шанымашым анчымаш].

Теперешний—кызытсә [кӥзытшӥ].

Теперь—кызыт.

Тепло—лэбэ, лэвэ; **тепловатый**—лэплэп [шокшы лӥпката, шокшы, ливы лӥпката].

Теребить—кӱраш 1 [кӥраш].

Терем—ош пӱлэм [тошты годшы айыртэм ыдырамаш ылым кушыл пӧрт кӥдэж].

Тереть—йыгаш 2, туржаш 1 [тыржаш].

Терпение—чытымаш, туркымаш, тӱсымаш [тырхымаш].

Терпеть—чыташ 2 [тырхаш].

Терзать—орландараш 2.

Терка—йыгалтыш [тьэрка].

Термометр—тәрмомәтр, шокшо висьа, шокш-вис [ӱштӹ дон шокшы анчыктым хадыр].

Терпкий—чот ӱпшан [пинӹды пышан].

Терраса—пӧрт-ончыл, пулдыр [ташкалтыш гань кырык тӹр, пӧрт сага пӧрт-анцылан лактын шагалаш ыштым вар].

Территория — мландэ кумдык, кумдылтыш [ик ийш халык ылым вар].

Террор—лӱдыктымаш, лӱдыкш [лӱдыктымаш мыланды кымдык].

Терять—йомдараш 2 [йамдаш].

Тес—онга, лэвэдыш онга [анга, ханга].

Тесак — товар [нышкы тавар, кок тӹран кымда кызы].

Тесать—локшынчаш 1 [локсынцаш].

Теска—йатас, иклӱман [тос].

Тесовый—онга дэн штымэ; **тесовая крыша**—онга лэвэдыш [анган].

Тесть—оньо [шонгы мары (вӓтэмын ӓтьажы)].

Тесьма—тасма [тӹрэш кычымы].

Тетерев—кӱдыр [кыдыр].

Тетива—йонгэж-кандра [йангэж кандыра].

Тетрадь—тэтрадь.

Тетрадь описей — возыш нэргэла [хадыр дон ылыш сирым тьэтрать].

Тетрадь отпусков—каныш-возыш, канымыла кайшэ-влакым возымо книга [кӱм-шон, мам-шон колтым гишан сирым тьэтрать].

Тетрадь слепков — тушкын возыш [тышкым вазыш тьэтрадь].

Тетя—чӱчӱньӧ, чӱчӱ-ватэ [кыва, йэнга, когорак ыдырамаш].

Техник—тэкньык, паша лончым шинчышэ [тьэхньык].

Течение—йогымаш.

Течь—йогаш, йогын.

Теща — ватын аважэ, кугу [шонгы вӓты, вӓтын ӓважы].

Тигр—тигр [тьигр].

Тик — [кид-йал шывшэдылшы пэр, тыгыраш].

Тимпонит (вздутие живота)—мӱшкӱр карнымэ чэр [шӱм кӱпланымаш].

Тимофеевка—уржа-вуй шудо [ыржа вуйан шуды].

Тина — вӱд порсын, нольо, вӱднэнчэ [вӹд парсын, нальы].

Тип—артам [йал гань, молы гань, йал кытла].

Типограф — савыктышэ [пэчатайышы].

Типография — ойсавыш вэр, ой савыш вэр [пэцатлым вар].

Тираж — тираж, шуйкалымыш, луктын [пэцатлэн лыкмы книгэ шот].

Тиран—ындырышэ [пызыртышы, орландарыш эдэм, кугижа].

Тиранить—ындыраш 2 [пызырташ, орландараш 2].

Тискать — шӱшкаш 1 [пызырташ, шышкаш].

Тискание — шӱшмаш [пызыртымаш, шышмаш].

Тиски—азыр [пызыралмы хадыр].

Тиснение — савыктымаш [пэцатлымаш].

Титьки—чизэ, чызэ [цызы].

Тиф—тип, тип чэр [тьиф дэр].

Тихий—тыныс, йышпык [тыр, шыш].

Тихо — шыш, тымык [тыр, ольэн, шыш].

Тихонько—шыш гына, йышт [тырын, ольэн].

Тише—шыпырак [ольэнрак].

Тишина—тыныс [тыр].

Ткань—кумо, куктыш, кузэм [комы].

Ткать—куаш 2 [коаш].

Ткач—кушо [кошы].

Ткачество—кумаш [комаш].

То—садэ, тудо [тыды, сэды].

Тобой—тый дэнэт [тӹнь донэт (сагаэт)].

Товар—сату [выжалаш - нӓлшӓшлык хӓдӹр].

Товарищ—йолташ [тӓҥ, йалдаш].

Товарищество—йолташ ушэм [йалдаш ушэм].

Тогда—тунам [тӹнӓм].

Тогдашний—тунамсэ [тӹнӓмшӹ].

Того—тудым [тӹдӹм].

Тоже — ат; **он тоже придет** — тудат толэш [тыҥэок].

Тожество—ик гай, ик шотан [икгань].

Той—тудлан [тӹдӹлӓн].

Ток—йыдым-чара, идым-чара [йӹдӹм].

Токарь—пӧрдышӧ, пу пӧрдышӧ [пӧртӹш хӓдӹр ӹштӹшӹ].

Толкать—шӱкаш 2 [шӹкӓш].

Толкование закона—закон лончылмаш [закон ыҥылдарымаш].

Толковать—ыҥылтараш 2 [ыҥылдааш].

Толковый (понятливый) — ыҥылышэ.

Толковый (с толкованием)—умландарышэ [ыҥылдарышы].

Толкотня — шӱкэдылмаш [шӹкэдалмаш].

Толокно—пушто.

Толпа—йэҥ тӱшка [эдэм цуца].

Толстеть—кӱжгэмаш 1 [кӹжгэмӓш].

Толсто—кӱжгӱ, кӱжгын [кӹжгӹ].

Толстопузый—кугу мӱшкӱр [кӹжгӹ мӹшкӹр].

Толстый—кӱжгӱ, кӱжгӧ [кӹжгӹ].

Толчек—шӱкалмаш, шӱкалдыш [шӹкӓлмӓш].

Толще—кӱжгырак, кӱжгынрак [кӹжгӹрӓк].

Толщина—кӱжгылык [кӹжгӹц].

Только—гына, вэлэ; **только одно слово**—ик мут гына [ик шамак вэлэ].

Том—книга кыдэж, книгадэж.

Томат, помидор — (пакча йэмыж) [томат, помидор].

Томление—йӧсланымаш, эндыгымаш [йасланымаш].

Томно—йӧсланэн [йасыланэн].

Тому—тудлан [тӹдӹлӓн].

Тон—йӱк, (йӱкын кӱжгытым ончыктышо) [йук, йукым пумаш].

Тонкий—вычкыж, вичкиж [вӹцкӹж].

Тонкокожий — вычкыж, коваштан [вӹцкӹж каваштан].

Тонкошерстный — вычкыж мэжан [вӹцкӹж мижӓн].

Тонна—тонна (62 пуд нарэ нэлгыт висьа).

Тонуть — пурэн кайаш 2 [валаш (вӹдӹш)].

Тончайший—чот вычкыж, эн вычкыж [пиш вӹцкӹж].

Тоньше—вичкыжрак, вычкыжынрак [вӹцкӹжрӓк].

Топать—тавалташ 2 [ташкаш].

Топить (печку)—олташ 2.

Топить (в воду)—пуртэн колдаш 2 [валташ (вӹдӹш)].

Топка—олтымаш [олтым вӓр].

Топкий—лӱко, йол волышо вэр [пышкыды, йал валышы вӓр].

Топливо — олтымо ӱзгар, олтнэстэр [олтым хӓдӹр].

Тополь—топыль (пушэнтэ) [топыль, ошкы ротньӓ пӱшӓҥӹ].

Топор—товар [тавар].

Топорище—товар-вондо [тавар панды].

Топот—йолйӱк.

Топтать—тошкаш 2 [ташкаш].

Топырить—торкалаш 2 [тараш].

Топь—ночко вэр [йал валыш вӓр].

Торба—комдо шот [комды].

Торг — торгаймаш, сату ыштымаш [торг].

Торговец—сатучо, сатузо, торгайшэ [торгэйшы].

Торговля — торгаймаш, сату ужалмаш-налмаш [выжалмаш налмаш].

Торговый баланс — налмэ - ужалымэ тӧрлыш [иктӧрӹштӹмӹ].

Торг. Инспектор—торгаймэ инспэктыр (торгаймэ пашам ончышо).

Торговый капитализм — тӱҥалтыш кӱсэл-вундылык; кӱсэл-вундо тӱҥалтыш годым торгаймэ парышым шкэ кидэш кучэн кодэн пойымаш.

Торжественно — кумыл нӧлдэн [сусуэмдэн ӹвӹртӹктэн].

Торжество—куанымаш, кумыл нӧлдыш [сусу, ӹвӹртӹмӓш].

Торжище (рынок)—пазар.

Тормоз—шогалдыш, чарыктыш [цӓрӹктыш, тормыж].

Тормозить — чараш 2, шогалташ 2 [цӓрӓш, тормыжлаш].

Тормошить — тарватылаш 2 [тӓрвӓтылӓш, ырзаш].

Торный — тӧр, тошкымо, такыртымэ.

Тороватый — кумылан [пингыдыл эдэм агыл].

Торопливость—вашкымаш [талашымаш].

Торопыга—вашкышэ йэн, вашкышан [талашышы].

Торопь — содор [йылэ].

Торф—купмыландэ, куптургыж [купыштыш шӱшы].

Торчать—шогылташ 1, чорк шогаш 2 [пингыдэмшы рэгэн чок шалгаш].

Тоска — йӧсланымаш, ушанымаш [йӓн-йӓсы, ойхы].

Тосковать — йӧсланаш 2, ушанаш [йасыланаш].

Тот—садэ, тудо [тыды].

Тотчас—тунамак, тудо сагатыштак, тугудэштак [тышакэнок, тынамок].

Точать, тачать — ургаш 2 (кэмым) [ыргаш].

Точило—шумымо кӱй, пэчкэ-кӱй, пэчкэ [пычкӱ].

Точильщик—шумышо, пӱсэмдышэ.

Точить—шумаш 2.

Точка—тӱчмо, тӱчык [шайа пытӓртыш пӓлык].

Точно—мыклын, раш, тугак [тынгэ, ваш].

Точь в точь—чылт тугак [цылт тынгэок].

Точность—рашлык, тӧр [рашкыдын, висым гань ыштымаш].

Тошнота — укшынчыктымаш, кыльгымандымаш, вакыктымаш [укшынцыктымаш].

Тощать — кангэмаш 1, йавыгэш 2 [кӧтыргӓш, худаланаш].

Тощий—канга, йавык [кукшы, худа].

Трава — ужар-шудо, илэ-шудо [ыжар шуды, ылыкшы шуды].

Травля — сырыктымаш [эдэмвык вэсым йышкырымаш].

Травосеяние—шудо ӱдымаш.

Травоядный—шудо-кочшо.

Травянистый—шудан.

Трагедия—трагэдий (орлык илыш ончыктымаш 2 [орланэн ылымашым анчыктымаш].

Трагик—трагик (орлык илыш ончыктышо) [орланэн ылымашым анчыктышы].

Традиция—тошто койыш дэн штымаш, тунэмын ик сэмын штымаш, тоштылтымаш [тымэньмы сэмын ыштымаш].

Тракт—кугу корно, кугорно [когорны].

Трактир—трактир, кочмо-йӱмӧ пӧрт [трактир].

Трактирщик—трактир оза, трактир кучышо.

Трактовать—ынлыктымыла ойлаш 2 [пыт шайышташ].

Трактор—трактыр, (мыландэ паша штышэ машин).

Трамбование — мландэ пэнгыдэмдымаш, такыртылмаш [мыландым, вӓрым пингыдэмлымаш].

Трамвай — трамбай (тулэнтэр вий дэн коштшо вагон).

Транжирить—оккӱллан шалатэн пытараш, оксам кӱлдымылан кучулташ [такэш пытӓраш, такэш шӓлӓлтӓш].

Транспорт—сату коштыктымаш, шупшыктымо ӱзгар [шывштымаш].

Трансформатор — лэктрис куатым ваштальдылшэ, молэмдылшэ [элэкричэствы силам ваштальтымы вӓр].

Траншея—сарысэ кужу, кэлгэ канау.

Трапеция—трапэтсий; 1) кӱчык лӱнгалтыш; 2) нилцусакан тӱрэмдыш, кок йыгыр тӱржо тӧр коклан.

Трата—кучылтмаш [пытӓрымаш].

Трах—шодыр (пудыргымо годым шоктымаш) [шодырт].

Трахома — траком, (пижшэ шинча чэр) [сынца цэр].

Требование — тэргэн йодмаш [йадмаш].

Требуха — шоломокш, шодыла (вольык кӧргӧ) [кӧргы хирцы].

Тревога—лӱдмаш увэр, йӱкйан.

Тревожный—лӱдыктышӧ [йӓн пыдыратышы]

Трезвость—айыклык [ары вуй дон ылымаш].

Трезвый—айык [ары, ары вуйан].

Трезубец—кум (кым) пу [кым пӱан].

Трение — йыгалтмаш [шыралтмаш, ныгалтмаш].

Треножник—кумйол [кымйал, таган].

Трепать—ручкалаш 2 [тулаш].

Треск — пудэштылтмаш [пыдэштылтмаш].

Трескаться — шэлышталташ, пудэштал-таш 1.

Треснувший—шэлшэ, пудэштшэ.

Треснуть—пудэшт кайаш 2 [кӭш].

Трест—трэст (ик тӱрлӧ завод кашак ушэм) [трэст].

Третейский суд—кэлыш-суд, см. Арбитраж [кок эдэм лом кымшы эдэмвлӭ суймы].

Третий—кумышо [кымшы].

Третировать — торжан, осалын кучулташ [чотэш пиштӹдэ ыштӭш, попаш].

Треть—кумышо ужаш [кымытышты ик пайжы].

Третьего дня—ончылкэчэ, ончыгэчэ [анцыл кэчы].

Третье лицо—кокты лошты кымшы эдэм.

Треугольный — кумпусакан, кумуглан, кумлукан [кымоголан].

Трещать—пудэшташ 1

Трещина—шэлшэ [шэлӹк].

Трещотка—шодырталтышэ [шодыри].

Три—кумыт [кымыт].

Трибуна – мут каласымэ кӱгыш вэр, ой кӱкшэл, калык ончылно ойлымо кӱгыш вэр [халык лошты ошым годым шагалмы вӭр].

Трибунал—трибунал, эн кугу сут.

Тригонометрия — кумтуатан тӱрэмдыш тунэммэ шанчэ [тригономэтри].

Тридцать—кумло [кымлы].

Трижды—кум кана [кым кӭнӭ].

Тризна — колышо пайрэм, колышым уштымаш [колшы-влӭн празник].

Трилистник — кумлышташан шудо [кым ӹлӹштӭшӭн шуды].

Триместр — идалыкын кум ужашыштэ ик ужашыжэ (нилтылчэ) [годын кым пайышты ик пай].

Тринадцать — луатькумыт [луаткымыт].

Трио—кумытын мурымо.

Триста—кумшӱдӧ [кымшӱдӹ].

Трихина—трикин (шылыштэ илышэ шукш) [пайыштыш цэр шукш].

Трогательно—шӱмэш логалын [йӭгышкок шошы, тошна мыры шӱмэш ваҷшы].

Трое—кумытын.

Троеженец—кумватан, кум каналан ватэ налшэ [кым вӭтӭн].

Троение—кумытлымаш.

Троить—кум пачашан ышташ [кымытыш сӭрӭш].

Тройка—кум кычкымэ имньэ, кум имньэ [тройка].

Тройни—кум йыгыр-шочыш [икӭнӭшты кым ӓзӓ шачшы].

Тройной—кумпачашан.

Тропинка—йолкорно.

Тростник—шарэнгэ [амыж].

Трость—кидтойа [кидпанды].

Тротуар — тортуар, пӧрт-воктэнысэ йол-корно [олицӭ тӹр мыч йалын кашт-мы кӹвэр].

Трояко—кум тӱрлын [кым сэмынь].

Труба—мурнька, тӱньык, пуч [пыч, трува].

Трубить — пуч пуалташ 2 [пычым шакташ].

Трубка—трупка, чылым.

Трубач—пучызо [пыч шактышы, пуалтышы].

Трубочист—мурлька эрыктышэ, мурнька эрыктышэ [трува сыц итрайшы, камака сыц итрайшы].

Труд—паша.

Трудовая дисциплина — пашалар [пӭшӭ ыштӹм закон кычык].

Трудовой договор—пашачэ кэлыш мут [пӭшӭ ыштӹм гишан договор].

Трудиться—паша шташ 2 [пӭшӭ ыштӭш].

Трудно—нэлын, йӧсын [йасы, нэлы].

Трудный—йӧсӧ [йасы].

Трудовой—пашачэ, пашазэ [пӭшӭн, пӭшӭ ыштышы].

Трудолюбие—паша йӧратымаш [пӭшӭ йаратымаш].

Трудоспособность — пашалан йӧрмаш [ашнэн пӭшӭ ыштӹмӭш].

Труженик—пашазэ [пӭшӭ ыштӹшы].

Трунить—койдараш [мыскылаш].

Труп—колышо кап, вилька.

Труппа—артис кашак [артист-влӭн артьэль].

Трус—лӱдшӧ.

Трут—шэн [шин].

Трутень—шӱрэ-мӱкш, сурий [мӱкш-шырэ].

Трутневые соты — сурий караш [мӱкш шырэ хӭрӭш].

Труха—шудо куштра [шӱшы олым, шуды, ньималан йардымы].

Трущоба—пичкэмыш чодра, чашкэр [лӭктын кэртдымы вӭр, цышмэр].

Трюк—лыкын-лукын.

Трюмо—кугу воштончыш [кого тӹгыр].

Тряпка — ластык, лустра [шӱкшы мыньэр лаштык].

Тряпье—шӱкшӱ ластык, лустра [шӱкшы].

Трясение — чытырымаш [цытыртымаш].

Трясина—пушкудо куп [йал валмы вӓр, куп].

Трясти — чытырыкташ 2, лӱшкыкташ 2 [ырызӓш].

Трясущийся—чытырышэ [цытырӓлтышы].

Тс — шып [шып].

Туберкулез — шодо шӱктарышэ чэр, (шошӱч) шэммужо, чахотка.

Туго—чоткыдын, пэнтыдын [цаткыдын, торын].

Тугой—чоткыдо [цаткыды].

Туда—тушко [тышкы].

Тужить — ойгыраш 2, кольанаш 2 [ойхыраш].

Тужурка—кӱчӱк мыжэр [мытык выргэм].

Туземец—тусо мландысэ [ик вӓрэ шукэршэн ылышы].

Тулуп—тулуп [тылып].

Туман—тӱтыра [тытырӓ].

Тумба—лапка мэнгэ, кӱчӱк мэнгэ [мытык мӓнгы].

Тундра — кылмал-куп, (йӱд-йымал могырысо йӱкштӧ вэрысэ кугу эрэ кылмэн шогышо куп) [ӱштӹ сӓндӓлыкштыш кылмы куп].

Тунеядец—йара кочкын илышэ, йара койа [пуста логэр].

Туннель—мландэ йымал корно [рок пындашты кыртныи корны].

Тупить—нӱшкэмдаш 2 [нышкэмдӓш].

Тупо—нӱшкӧ [нышкы].

Тупоголовый — нӱшкӧ-вуй [нышкывуй, ороды].

Тупой—нӱшкӧ [нышкы].

Тупоугольный—нӱшкӧ лукан, токмак пусакан [кымда оголан].

Тупоумие—нӱшкӧ ушанлык [нышкы ыш, ороды ыш].

Тупоумный—нӱшкӧ ушан [нышкы ышан, ороды].

Турить—покташ 2 [йышкыраш].

Турнепс—вольык ушмэн (вольыклан шукшымо) [вольык рэвы].

Турнир —модмыла крэдалмаш, патырла модмо вэр [сынгӓлмы мадмы вӓр].

Тускло—вудакан, вошт койдэ [шыгӓтӓн, ырдӓнгшы].

Тут—тыштэ.

Туфли—куаш ката [пашмак].

Тухлятина—шопо, шӱшӧ [шӱкшы].

Туча—пыл [шим пыл].

Тучный—кӱжгӱ [таза].

Туша – кап, шӱшкылмӧ вольык кап [таза кӓп, шышкылмы вольык кӓп].

Тушить—йӧрыкташ 2 [йӧртӓш 2].

Тушь—шэм чийа [шим чиӓ, сыц].

Тщательно—тыршэн, тӧчэн [пыт цацэн].

Тщедушие — кавши, кунгырий кызыри [каши, каша].

Тщеславие — йӓрачап. чап йӧратымаш, чап вэрчын ыштымаш.

Тщетно — оккӱльлан, кӱльдымашлан [такэш]

Ты—тый, тинь [тынь].

Тыкать—шураш 2 [шыраш].

Ткнуть—шуралташ 2 [шыралаш].

Тыква—кагун, кабак [кого охрэц].

Тыл—шэнгэл, шойыл [шайыл].

Тын—чашма [цэцэн пичы].

Тысяча—тӱжэм [тыжэм].

Тычина — чашма-вондо, чашма-вара [цэцэн панды].

Тьма—пычкэмыш [пыцкэмыш].

Тьфу—тьпу.

Тюрик — кавынь, кавуньэ, шымакшын кошар вуйжо.

Тюрьма—чурма, тӱрма, казамат [кызамат].

Тяга—шупшмаш [шыпшмаш].

Тягость—йӧсылык [йасы, лэлы].

Тяготиться—йӧсланаш 2.

Тягучий—йоча, шуйнышо [шыпшалтшы].

Тяж—чаж [цьаж].

Тяжба — сут дэнэ тавалымаш (суртым, погым) [судышкы шыпшэдымаш].

Тяжелеть—нэлэмаш 1.

Тяжело—нэлэ.

Тяжеловесный — шӧтката, нэлгытан [нэлыцан].

Тяжесть—нэлгыт, сэрыц [нэлы].

Тяжелый человек — сӧнтӧр, лормэн [нэлы эдэм].

Тяжелый—нэлэ, лэлэ, сэрыц, сэрыцлэ [нэлы, лэлы, сирыш].

Тяжущиеся стороны— сут ончылно кычалшэ-влак [тавалышы - влӓ, суйэн каштшы-влӓ].

Тянуть—шушташ 1 [шышташ].

Тяпать — руалаш 1, подыл а ш [роалаш].

Тяпка—чапкэ [тьӓпкӓ].

Тятя—ача, атьа [ӓтьӓ].

У.

У—дэнэ, воктэн, дэч; **у меня**—мый дэнэм; **у стены**—пырдыж воктэн; **у него не научишься**—тудын дэч от тунэм.

Убавка—катыкэмдымэ, чӱдэмдымэ.

Убавлять—катыкэмдаш 2, шагалэмдаш 2 [чӹдэмдӓш].

Убаюкивать—азам мурэн малдаш 2 [ӓзӓм ӓ-ӓ-ӓ манын пӓпӹктӓш].

Убегать—куржаш (утлымыла), шылын куржаш [кыргыж шылаш].

Убедительно — чакнидэ, ӱшандарэн [пыт ӹньӓндарӹмӹ].

Убедительный—ӱшандарышан [пыт ӹньӓндарӹшӹ].

Убеждаемый — ӱшандараш төчымӧ [пыт ӹньӓндарӹмӹ].

Убеждать—ӱшандараш 2 [пыт ӹньӓндарӓш].

Убежище — аралалтмэ вэр, аралтыш [шӹлмӹ вӓр].

Уберегать—аралаш 2, шэкланаш 2 [пэрэгӹлӓш].

Убивать—пушташ 1.

Убиение—пуштмаш.

Убийственный—пуштшаш гай шучко (лӱйкалмаш увэр) [пичӓл дон лӱмӹ].

Убийство—пуштмаш.

Убийца—пуштшо.

Убирание—кусарымаш, ик вэр гыч вэс вэрыш налмаш [постарымаш ик вӓр гыч вэс вӓрыш].

Убирать — кусараш 2 (ик вэр гыч вэс вэрыш) [погэн нӓлӓш].

Убогий—нужна, укэан, чолак-окшак, тӱлыжго [нэвэр, акшак].

Убого — тӱлыжгын [нуждан, нэвэрӹн].

Убожество — укэанлык, [укэан, шушыр, йалтымы, китӹмӹ].

Убой — вольык шӱшкылмӧ [вольык шӹшкылмӹ].

Убоина — шӱшкылшаш вольык, сугым [шӹшкылшӓшлӹк вольык].

Убойный скот—шӱшкылшаш вольык [шӹшкылмӹ вольык].

Убористо—шындарэн, чӱчкыдын (возаш, шындылаш) [изи сирӹмӓшӹдок пыртэн шукы сирӹмӹ].

Убористый,-ая,-ое—шын-шын, чынчын [шӹнгӹшӹ].

Уборка — чыкландарымаш, эрыктымаш (пӧртым), кэлыштарымаш (чийэмым) [постарымы, ирӹктымӹ, нӓрӓйымӹ].

Уборная--чиймэ-шонгалмэ пӱлэм, шондан, шалмаш [выргэм чимӹ, нӓрайӹмӹ, шӹргӹ мышмы кыдэж].

Уборщик, - щица — чыкландарышэ, эрыктышэ [постарышы, итӹрӓйӹшӹ].

Убранство — кэлыштыш (чийэмын, пӧртынат) [нӓрӓйӹмы выргэм, оксан шӱӓш, мэлсэргӓм чимӹ, моло].

Убывание — пучымаш, шагалэммаш [чӹдэмӓш, пычаш, кӧтӹргӓш].

Убывать — пучаш 2, шагалэмаш 1 [чӹдэмӓш, кӧтӹргӓш].

Убыль—шагалэммэ, пучымо [чӹдэммӹ, кӧтӹргӹмӹ, пычмы].

Убыток—наклат, зийан, налаш шонымо оксан кидыш пурыдэ кодмыжо [наглат].

Убыточный—наклатан.

Уважаемый — пагалымэ, жаплымэ [жэплӹмӹ, чотэш пиштӹмӹ].

Уважать — пагалаш 2, жаплаш 2 [жэплӓш, чотэш пиштӓш].

Уважить просьбу — йодмым колышташ [йадмым чотэш пиштэн].

Увалень — моньыра, мӧчырӧс, топас [ӹштӓш мылы, йалахай амалышколэм].

Уведомление — увэртарымаш, увэртымаш, шиждарымаш.

Уведомлять--шиждараш 2, увэрташ 2.

Увековечение — курымлымаш, курымэш мондыман ыштымаш.

Увековечивать—курымлылаш 1.

Увеличение—кушмаш, атыланымаш, кугэмдымаш [кӱштымаш, когоэмдымӓш, шукэмдымӓш].

Увеличивать—кугэмдылаш 1, шукэмдылаш.

Увеличительный,-ая,-ое—кугэмдышэ; **—ное стекло** — кугэмдэн ончыктышо йанда [когоэмдышы, шукэмдышы].

Увенчание—пашам сай кошартымаш, пытарымаш.

Уверение — ушандарымаш, иньандарымаш [ыньандарымаш, шандарымаш].

Уверенно скажи—мыгытлын каласэ [пэлэн, шанэн кэлэсы].

Уверенность—иньанымаш, ишанлык [ыньанымаш].

Увертка, (уклонение от ч.-л.)—иктаж мо дэч брдэжыш лиймэ амал [аймылтыш].

Увертюра—кугун шоктымын тунгалтыш ужашыжэ [мыры сэм тынгалмаш].

Уверять, уверить — иньандараш 2 [шандараш, ыньандарам].

Увеселение — куанымаш, кумылтымаш [мырымы, куштымы, потыкэ ыштымы].

Увеселитель — куандарышэ, кумылтышо [мырыктышы, куштыктышы, потыкэ ыштыктышы].

Увесистый — шотката, йатыр нэлэ [нэлы, сирын].

Увечить—сусырташ 2, шушылташ 2 [шушырташ].

Увечный — аманышэ, сусыр(тышо) [шушыргышы].

Увечье — сусыргымаш, сусыргымаш, аманымаш [шушыргымаш].

Увещание — сорастарымаш [попэн сарымаш].

Увивать — пытыраш 2, вудылаш 1 [пытараш, выдылаш]

Увидать, увидеть—ужаш.

Увлажать, - жить — вудышташ 2, нольшташ 2 [выдышташ, норташ, лывырташ].

Увлекательный, -ое — шумэштышан, шумэштарышан, чон пижшан [сартышы, кылышы].

Увлечь, увлекать — шумэштараш 2 [кылаш, сарташ].

Уводить—вулэн кайаш 2; **увести**—йортын вудэн кайаш [видэн кэаш].

Увозить, увезти — шындэн нангайаш тунгалаш 1, шындэн нангайаш 2 [шывштэн нангэаш].

Уволакивать — шупшын кайаш 2; **уволочь** — шупшын нангайаш 2 [шывшын кэаш].

Уволенный — луктын колтымо (вэргыч) [лыктын колтымы].

Увольнение—луктын колтымаш.

Увольнять — поктылаш (вэр гыч); **уволить**—луктын колташ 2 [лыктын].

Увядание—лывыжгымаш [лывыжгымаш, кошкымаш].

Увядающий—лывыжгэн шогышо.

Увязать — пидын шындаш 2 [йалштэн шындаш].

Увязать пижаш 1; **увязнуть** — пижын шинчаш 1 [льавырашкы пырэн шынзаш].

Увязка (согласование) — кэлыштарымаш.

Угадывание—палымаш [цаклымаш].

Угадывать—палэдаш 2; **угадать**—палаш 2, палэн налаш 1 [паклаш].

Угар—пуш, ушш [шырэм].

Угарно—пушан, ушшан [шырэман].

Угасать — йораш 2; **угаснуть**—йоршын йораш.

Углевод—шуйвудэж [шу-выд].

Углекислота — шуйшопо, шуйшопык, шуйшадыр [шу-шапы].

Углекислый — шуйшопан, шуй шопыкан [шу-шапан].

Углекоп — мландэ шу пургэдшэ, шу пургэдшэ, шуйлукшо [рок кыцын шум капайэн лыкшы].

Углепромышленник — шуй луктыктышо, шуй озанлык дэнэ, шуй ужалэн илышэ [шу лыктыктышы, шу выжалышы].

Углерод — шуйтык, шуйтун [ирсэ-шу (тыл-ку алмаз)].

Угловатый — топас, лоптырэс; **угловато сделано**—лоптырэс ыштымэ [лоптырарак].

Угловатый — шорынан, пусакан, луклан [оголонрак].

Угловой — пусакысэ [оголыштышы].

Углубление — лакэ, мушыл, выньэм [кэлгыц].

Углублять—кэлгэмдаш 2.

Угнать — поктэн нангайаш [поктэн нангэаш].

Угнетатель, - ница — шыгыртылшэ, пызырышэ [пызыртышы].

Угнетение — шыгыртылмаш, пызырмаш [пызыртымаш].

Уговаривать, убеждать—тэмлаш 2 [попэн сарымаш].

Уговор — кәлшымаш [попән шыңдымаш, сәрымаш].

Угодливость — йӧраш тӧчымаш [йарымаш].

Угодничество — йӧраш тӧчымаш, мыльгыжын илымаш [йарал лиаш цапымаш].

Угодье — мландэ ӱмбалнэ, мландыштат илышлан ышташ, налаш йӧршӧ чылажат: чодра, олык, ӱдымо мландэ, кӱ лукмо вэр, молат [йарал вӓр (шыркы, ныр, алык)].

Угодия — йӧршӧ вэрла, йӧр-вэр [йарал вӓрвлӓ].

Угодно — кәлшышэ, йӧршо [кәлшы].

Угождать — йӧрэн илаш 2; **угодить** йӧраш 2 [йараш, йарал лиаш].

Угол — пусак, лук [огол].

Угол геометрический — лук, туат.

Уголек — шӱй парчак [шӱ пырцы].

Уголовный — вуйпыштышаш, вуйавашан, вуйвашан, вуйлан толшаш [вуйнаматан].

Уголовный кодекс — вуйаваш паша тэргымэ закон нэргэлтыш [вуйнамат ыштышы влӓм суйымы закон].

Уголрозыск — вуйавашым кычалтылмаш [шылшым, йамшым, вуйнаматаным кычалмы виктарымаш].

Уголь — шӱй, шӱч [шӱ].

Угольник — туатвиса [огол виса].

Угольный — пусакысэ [оголыштышы].

Угольщик — шӱйызо, шӱй ужалшэ [шӱйылатышы].

Угомонить — шыпландараш 2, лыпландараш 2, тыпландараш 2 [цӓраш].

Угораздить — ачалаш, йӧн кондаш 2.

Угорать, угореть — аныргаш [шырэм сэваш].

Угорелый — аныргышэ.

Угорь — кишкыкол.

Угощать — силаш 2.

Угощение — сий, силымаш.

Угревотость — чӱнчан лиймаш [чӱнчэан лиаш].

Угрожать — сӧраш 2 (лӱдыктылаш) [крозаш].

Угрызение совести — вожылын осал ыштымылан касарымэ шумыла чӱлмаш, намыс шижмэ йӧсык [шэкланымаш].

Угрюмый — пӧкмӧр [лэпкӓ лывэц турна статьан].

Уда, удочка — колэнгэр [аңыр (кол аңырымы)].

Удабривать — тэрсандаш (мландым вийандаш) [пышкыдэмдаш (анга йыраным)].

Удав — азыытага-кишкэ [кого кышкы шокшы сандалыкыштышы].

Удаваться — йӧнэшташ 2; **хлеб удался** — киндэ сай лийын [лимаш].

Удавленник, -ца — пикталтшэ, пикталт колышо [кэчалт колышы].

Удаление — мӱндӱрк колтымаш [лыкмы, карандарымы].

Удалец — чолга, согым' (йын) [патыр].

Удалившийся — корангшэ, умбак кайшэ, мӱндӱрык кайшэ [лакшы, карангшы].

Удалой — лӱддымӧ, лӱддэ ыштышэ [патыр].

Удальство — лӱддэ ыштымаш [лӱтымаш].

Удалять — корандаш 2, мӱндӱрык колдаш 2 [лыкташ].

Удар — пэрымаш [пӓрымаш].

Удар грома — рашкалтымаш.

Ударение — пэртыш, пэралтыш (мутлаштэ) [пӓрымаш].

Ударить — пэраш 2 [пӓраш].

Ударное дело — эн кӱлэш шотан паша [йылэ ыштышашлык пашӓ].

Ударяться — сапнаш 2, пэрнаш 2.

Ударяю кулаком — мушкындэм [мышкындэм].

Удача — паша сай лиймаш, ушнымаш].

Удачно — кэлыштарэн, тураштарэн.

Удачно мечу — тангалтэм, тура шуэм [тӧрӧк чучам].

Удвоение — кок-кана шукэмдымаш, кок-пачаш шукэмдымаш [кокӓнӓ шукэмдымаш].

Удвоить — кок пачаш шукэмдаш 2.

Удел — ужаш, пайэш вочшо [пай (мӱландын)].

Уделять — пайэш вочшым пуаш 2.

Удерж — кучыктыш, кучын [кычымаш, кычык].

Удержание — кучэн кодымаш (йэнгым, оксам).

Удесятерять — лупачаш шукэмдаш 2.

Удешевление — шулдэштарымаш.

Удешевлять — шулдэштараш 2.
Удивительно — ӧршашын, моткоч (сайын, томамын) [цӱдэйымлэ].
Удивительный — ӧрыктаршан [цӱдэйыктышан].
Удивление — ӧрмаш.
Удивлять — ӧрыкташ 2 [цӱдэйыкташ].
Удила — сорлык, шӧрмычын имньэ упшаш чыкымэ кӱртньыжӧ [суарлык].
Удилище — колэнэр воштыр.
Удить — энэраш 2, нэраш 2 (колым) [аҥыраш].
Удлинение — шуйымаш, кужэмдымаш.
Удлинять — шуйаш 2, кужэмдаш.
Удобный — каньылэ, онгай, йайлэ, инайлэ.
Удобоваримый — пагарлан кэлшышэ, мӱшкыр-вуштылан кэлшышэ.
Удобопонятный — каньылын ынгалтшан [ыҥылымаш].
Удобрение — тэрсандымаш, ӱаҥдымаш (аҥам) [мӱланды пышкыдэмдымы].
Удобрительный — вийандымаш [пышкыдэмдымаш].
Удобрять — мландым сайэмдаш 2, вийандаш 2 [намозы лыкмаш ана йыран пышкыдэмдымаш].
Удобство — тӱваллык, каньылылык [каньыл].
Удовлетворение — йӧршындарымаш [йадмым шоктымы].
Удовлетворить — йодмым шукташ, кӱлэшым шукташ [кэралым, йадмым шакташ].
Удовольствие — эрмак, намыр, сусулык [сусу лимаш].
Удой — лӱштыш [ыштыш, шышылмы (ик ыштыш шышэр)].
Удойливость — лӱштыш чок, шӧранлык [ышкалым ыштымаш, шышылмаш].
Удойливый — шӧрым шуко лӱштыктышан, шуко пуышан, шӧран.
Удостаивать—йӧршылан шотлаш 2 (иктаж молан), порышлаш 2 [шотэш пишташ].
Удостоверение--лӱмпалэ, ончыктыш, кэрныктыш, кэрныктымаш, чынлымаш [ыньандарымаш, ыньандартыш].
Удостоверять—чыным ончыктылаш [ыньандараш].
Удосуживаться — йарсаш 2 [йарсаш].
Удочка — колэнэр, энэр [аҥыр].
Удрать — куржын утлаш 2 [кыргыж шылаш].
Удружить — йара ышташ 2, полшаш 2, (йэнлан)[палшаш].
Удручать — ойгандаш 2, шӱлыкандаш 2 [ойхырыкташ].
Удушать—тӱнчыктараш 2 [пӱкташ].
Удушение — тӱнчыктарымаш [пӱктымаш].
Удушливый — тӱнчыктарышэ [пӱктышы (шӱлаш вольам путымы кахыртыш)].
Удушье — тӱнчыгымаш [пӱктымаш].
Уединение — шкэт лиймаш, шкэталтмаш [шкэтын лимаш].
Уединенно — ышкэтын, шкэтлалтын [шкэтын ылышы].
Уединенный — шкэтын илышэ, шкэт шогышо [шкэтын ылышы].
Уединять — шкэтэмдаш 2 [шкэтым кодаш].
Уединяющий — ышкэтэмдышэ [йалгыц айырышы].
Уезд — уйэзд.
Уездный—уйэздысэ [уйэздышты шы].
Уезжать — лэктын кайаш 2 [кэаш].
Уезжающий — лэктын кайшэ [кэшашлык].
Уезживать, об'езживать (лошадь) кычкэн коштмыла туныкташ (имньым) [кыцкэн тымдаш (имньым)].
Уж — кумыж-вуйан кишкэ [кымыж вуйан кишкы].
Ужалить—чӱнгалаш 1, пӱшкылаш 1; **змея ужалила (укусила)**—кишкэ чӱнгальэ (пурльо); **пчела ужалила**—мӱкш пӱшкыльо.
Ужарить — энгдэн кӱйыкташ 2 [жараш].
Ужас — чурийалтмаш, кугу лӱдмаш [когон лӱдмаш].
Ужасать — чот лӱдыкташ 2 [ваш когон лӱдыкташ].
Ужасающий — чот лӱдыктышо [ваш лӱдыктымаш].
Ужасно — шучко [лӱдмаш].
Ужасный — шучко [лӱдмыла].
Уже — ындэ.
Уже — аҥысыррак [аҥысырракы].
Ужели — тыгак мо [тынэма]?
Ужение — энэрымаш (колым) [аҥырымаш].

Уживаться — кәлшәп илаш 2 [соглас дон ылаш].

Уживчивость — кәлшәп илымаш [соглас дон ылымаш].

Уживчивый — кәлшәп илышан [соглас дон ылышы].

Ужима, ужимки — койышланымаш, кадыргылмаш.

Ужимистый — пызырән чот изәмдалтшан [тырвым шывшәдылшы].

Ужин — каскочкыш [вады качкыш].

Ужо — вара.

Уза (пчелиная) — мүкш киш, шәнгаш.

Узаконение — законлымаш, законыш пуртымаш [законандаш, законыш пырташ, сәраш].

Узаконять — законлылаш; **узаконить** — законлән шындаш, закон шотыш пурташ.

Узда — шормыч [сәрмыч].

Уздечка — изи шормыч [изи сәрмыч].

Узел — кылдыш [йаштыш, пүкшәм].

Узел неровный — пийпышкәм [тӧрсыр йаштыш, пүкшәм].

Узел плоский — лапкапышкәм.

Узелок — кылдыш, пышкәм, пидыш [йаштым, пүкшәм].

Узкий — анысыр, анышыр [анысыр].

Узкоколейный--анысыр орава-корнан [анысыр арава корны].

Узколобый — анысыр-сантан [аныс ыр лэпкан].

Узловатый — пышкәмалгә [пүкшәмалшы].

Узловатость — пышкәмалгышан [пүкшәмалтмаш].

Узнаваемый — палән шогымо [палән кәрдмы].

Узнавание — палымаш, шинчымаш [палән кәрдмаш].

Узнавать — палаш 2 [палаш].

Узнать — шинчән налаш, палән налаш.

Узник — тӧрмаштә шинчышә [кызаматышты сынзышы].

Узор — тӧрпалә [тыры].

Узурпатор — вәсын ыштышашым ышкә кидыш налмаш [поктән лыктын вәраш шыцшы].

Узы (путы) — кәпшыл, пидмыгәрәм.

Уйма — лын, пәш шуко.

Указ — ончыктыш.

Указание — ончыктымаш.

Указатель — ончыктышо.

Указательный палец — тошар-варнъа [кашар варнъа].

Указать — ончыкташ 2.

Указка — ончыктыш, лудмыгойа.

Указчик — ончыктышо.

Указывание — ончыктымаш.

Указывать — ончыктылаш 1.

Укалывать — пушкәдаш 2, [пышкылаш].

Укатывание — төрлатымаш, лаптыртымаш (корным, анам) [кыргышгылмаш].

Укатывать — пөртыктыл нангайаш 2 [кыргышгылаш]; **укатить** — пөрдыктән колташ [кыргышгән нангаш].

Укатывать — йөрлаш 2, **укатать** — йөрән шындаш 2.

Укачивание — рүшшән малдымаш [рышымаш].

Укачивать — малымәшкә рүшшаш (азам) [рышаш (азам)].

Укисать — ситән шуаш (руашым, ковыштам маныт) [шапаш].

Укладка — оптымаш.

Укладывание — погәштарән оптымаш [цымырән оптымаш].

Укладывать — чакландарән опташ [цымырән опташ].

Укладываться — погәштарлташ [погән опташ].

Уклон — пәлкәштмаш [тайыл].

Уклонение — пәлкә. өрдышко лиймаш, пәлкыланымаш [тайынымаш].

Уклончиво — пәлкышнән, тортышнән [тайылланән].

Уклончивый — пәлкышнышан, тортышнышан [тайыланышы].

Уклонять — тайныктылаш 1, **уклонить** — тайныктән шындаш 2 [өрдыжыш карандаш, нала.].

Уклоняющийся — пәлкәмалт шогышо, тортән коштшо [тайыланышы].

Укокошить — пүтырал шуаш 2 (пушташ) [пуштын шуаш].

Укол — шуралдымаш (имә дэнә), кошаршуралдыш, пүшкылдыш [имдон пышмы]

Уколачивание — кырән пәнгыдәмдаш [шимаш].

Уколачивать — кырән пәнгыдәмдаш 2 [шиаш].

Уколоть — шуралтән колташ 2, вошт шуралташ 2 [пышкаш].

Укомплектование — чок шот дэн погэн ситарымаш, тэмымаш [тэмымäш, ситäрымäш].

Укомплектовать — ик чоклан погэн тэмаш, ситараш 2 [погэн ситäрäш].

Уконопачивать — чӧвыклаш 2, тупкам шӱшкаш (пӧрт ӧрэшкэ) [тыпка дон, шаклы дон ыражым пытырымäш (пырэньä лом, пыш ыражым].

Укора — шылдалымаш [ӧпкäлымäш, орлымаш].

Укорачивание—кӱчыкэмдылмаш [мытыкэмдымаш].

Укорачивать — кӱчыкэмдылаш 1 [мытыкэмдäш].

Укоренение — вожанмаш 1.

Укоренять — вожандылаш 1; **укоренить** — вожандаш, вожандэн шындаш 2.

Укоризна — йатлымаш [ӧпкäлымäш].

Укоризненный отзыв — орлымо ойлыш [ӧпкäлэн, орлэн попымы].

Укоритель,-ница— шылдалышэ, йатлышэ [йäтлышы, ӧпкäлышы].

Укорочение — кӱчыкэмдымаш [мытыкэмдымäш].

Укорять — шылдалаш 2, йатлаш 2 [йатлäш, ӧпкäлäш].

Укос — солымо шудо.

Украдкою — йыштт, шолып [йывырт шолышт].

Украйна, Украина — малорос (хохол) калык мландэ лӱм.

Украсть — шолышташ 1.

Украшать — моторэмдаш 2, сылнэштараш 2 [косирäйыктäш, нäрäйäш].

Украшающий — сылнэштарышэ [нäрäйышы].

Украшение — сылнык [нäрäйымäш].

Укрепление — пэнгыдэмдымаш [цаткыдэмдымäш].

Укрепление (крепость) — ор, карман [у кäрымäн].

Укреплять — пэнгыдэмдылаш 1, орэмдылаш 1; **укрепить** — пэнгыдэмдаш; пэнгыдэмдэн шындаш, погалташ 2 [укреплять - цаткыдэмдылäш, укрепить-цаткыдэмдäш].

Укрепляющий — пэнгыдэмдылшэ [цаткыдэмдышы].

Укромно — улакын [олак].

Укромный — улак, шинчаш пэрнымэ (вэр) [олак (вäр)].

Укроп — укыра, крашудо [аньис шудыг].

Укротимый — тымландарыман, тымландараш лиймэ [цäрэн кэртмäш, тырлыктымаш].

Укротитель — тымландарышэ [тырлыктышы].

Укрощать — тымландараш 2, ӱгышэмдаш 2 [тырлыкташ, цäраш].

Укрощающий — ӱгышэмдарышэ [тырлыктышы, цäрäшы].

Укрощение — тымландарымаш [тырлыктымаш, цäрымäш].

Укручивать — почкынчылаш 1, шӱртым ваш чот пӱтыраш 2 [пытырäш (шыртым, кэрэмым)].

Укрывание—шылтылмаш; **укрытие**—шылтымаш, шылтэн шындымаш [шылтымäш].

Укрыватель — шылтылшэ, шылтэдышэ [шылтышы].

Укрывательство—шылтылмаш [шылтымы].

Укрывать — шылтылаш 1; **укрыть**—шылташ 2, шылтэн шындаш 2 [шылтäш, тайаш].

Уксус — уксус.

Уксусница — уксус ужалышэ, уксусатэ.

Уксусный — уксус шопан, уксусан.

Укупоривать — шып пэтыркалаш 2; **укупорить** — шып ыштэн пэтыраш [цаткыдын питырэн шындäш].

Укупорка — шып пэтырымаш [цаткыдын питырымäш].

Укус — пурылмо вэр [пырылмы вäр].

Укутывание — вӱдылкалымаш [выдылкалымäш].

Укутывать — вӱдылкалаш 2, пӱтыркалаш 2; **укутать** — вӱдылаш 1, вӱдыл шындаш [вӱдылкäлäш].

Укушение — чӱнгалмаш, пурылмаш [пырылмаш].

Улавливание--кучэдымаш [кычымаш].

Уладить — кэлыштараш 2, шотандараш 2 [тӧрлäш, мирэйыктäш].

Улаживание — кэлыштарымаш [тӧрлымäш].

Улаживать — кэлыштараш 2 [тӧрлäш].

Уламывание — пудыртылмаш [пыдыртылмаш].

Уламывать — пудыртылаш [пыдыртылаш].

Улей — мӱкшомарта [мӱкш - выльа].

Улепетывание — шылын кудалмаш, шикшалтмаш, шылын куржмаш [кыргыж шылмаш].

Улепетывать — шылын куржаш 1, шикшалташ 1 [шылын кыргыжаш].

Улеплять — пыжыктылаш 1, тушкалаш 2 [пижыктылäш, тышкылаш].

Улетание — чонэштэн каймаш [чонэштэн кэмäш].

Улететь — чонэштэн кайаш [чонэштэн кэаш].

Улетучивание — пуш лийын каймаш (вуд, спирт чонэштымаш) [пыш лäкмäш, кошкымаш (спирт, выл)].

Улетучиваться — пуш лийын кайаш 2 [пыш лäктäш, кошкаш].

Улечься — тыпланэн возаш, пусланэн, пурэн возаш 1 [пырэн вазаш].

Улика — ончыктымаш, ончыктэн пумаш [ажэд, анчыктэн пумаш (шолым, эдэм пушым)].

Улитка—шайтан, шайтаншувыл, чывытанкудо.

Улица — урэм, орэм [ольицä].

Уличать — титакым ончыкташ 2, йолалаш 2.

Уличение — титакончыктыш, йолалтыш.

Уличитель — титакым ончыктышо, йолалышэ [анчыктышы (шолым, эдэм пушым)].

Уличный—урэмысэ [ольицäштышы].

Улов —икканаштэ кучымо (кол) [иккäнäштэ кычымы]

Уловимый — кучаш лиймэ [кычаш лимы].

Уловка — амал [цаклымаш, мыштымаш].

Уложение—закон нэргэлтыш [постарымаш (закон-влäм)].

Уложить — погэн опташ 2, малаш ышташ 2.

Улучать—кычал кучаш 2, тура кондаш 2 [йарсäлäш].

Улучшать—сайэмдаш 2 [йажоэмдаш].

Улучшение — сайэмдымаш [йажоэмдымы].

Улыбка — шыргыжалмаш [йырäлтымы].

Улыбаться — шырийаш 2, шыргыжалаш 1 [йыраш].

Улыбающийся — шыргыж шогышо [йырäлтышы].

Ультиматум — коктэштыш, кок сэмын гыч иктыжыла ышташ каласымаш, кӱрылмут [остатка шамак].

Ум уш, акыл, ушакыл [ыш].

Умазывание — шӱркалымаш, амыртылмаш [шырымäш, шырыкалымäш].

Умазывать — шӱркалаш 2, амыртылаш [шыркалылäш, лäвыртылаш].

Умаление — изэмдымаш, волтымаш (лӱм шотышто) [изиэмдымäш].

Умалишенный — уштымо, ушкайшэ [оролыш кэшы, сэпнышы].

Умалять — изэмдылаш (лӱм шотышто); **умолить** — изэмдаш 2, изэшташ 2 [изэмдäш, äнысырэмдäш].

Умалчивание — пэлэштыдымаш [пэлэштыдымäш].

Умалять — изэшташ 2 (лӱмым волташ).

Умасливание — ӱйангдымаш [ӱянгдымäш].

Умаслить — ӱйангдаш 2, ӱйангдэн шындаш 2 [ӱйäнгдäш].

Умащивать — кӱварлылаш 1; **умостить** — кӱварлаш, кӱй вакшаш 1 [кывэрлылаш, кывэрлäш, кӱм вäкшäш].

Умело – моштэн; **умелость**—моштымаш

Умелый—моштышо [мыштышы].

Умение—толк, ӱнар, йӧн, моштымаш, мунылык [мыштымаш].

Уменьшаемое,-ый,-ая—изэмдымэ.

Уменьшается в об'еме — ораж. туртэш, изэмэш, пуча [изиэмэш].

Уменьшать—изэмдылаш 1; **уменьшить**—шагалэмдаш 2, изэмдаш 2 [изиэмдäш, шагалэмдäш].

Уменьшающий—изэмдышэ, шагалэмдышэ.

Уменьшение—шагалэмдымаш, изэмдымаш.

Уменьшительный—изэмдышан.

Умеренно—кокла шот дэнэ, икмардан. мардан [лач, жэпэш].

Умеренный—кокла-шотан, марда-шотан, мардалтышан [ик пораткa].

Умертвить—пушташ 1, пуштын кудалташ 2.

Умерший—колышо.

Умерщвление—пуштмаш.

Умерять—мардангдаш 2, кокла-шотан ышташ 2 [лач, жэпэш ыштäш].

Уместительный—шындаршан.

Уместность — кәлыштарымаш, вәрлан толмаш, шотлылык [вӓрәш толмаш].

Уместный—кәлыштаршан, вәрлыкан [вӓрәш толшы].

Уметь, суметь—мошташ 2 [мышташ].

Умещать — шыңдарылаш 2; **уместить**—шыңдараш 2, шыңдарән шындаш 2 [шыңдаш, пырташ].

Умиление—кумыланҥаш.

Умилительно—кумуланҥын.

Умилосердить — сарвалән сӧрастараш 2, порылыкташ 2.

Умилостивить — порыш савыраш 2 [пурыш сӓрӓш].

Умильно—кумулчын [кымыланҥын].

Уминать, умять—туржаш 1, лазырташ 2, кукшыньӕк пураш, кочкаш, лаптырташ 2.

Умирать—колаш 2.

Умирающий—колаш тӧчышӧ, шогышо [колаш цацышы].

Умиротворение — кәлыштарымаш, сӧрастарымаш [пурәмдымӓш, тырлыктымаш].

Умнеть—ушаҥаш 1 [ышаҥаш].

Умник—акылан, ушан [ышан].

Умничание—ушаҥын коймаш [ышанланәш].

Умно—ушаҥын [ыш дон].

Умножать - шукәмдаш 2.

Умножение – шукәмдымаш.

Умный — ушан, акылан, ушакылан, тожалэ [ышан].

Умовение—мушмаш.

Умозаключение—шонән пунчалмаш [шанән лыкмаш].

Умозрение—уш дән ужмаш [ыш дон ужмаш].

Умозрительный—ушакыя дәнэ ужмо [ыш дон ужмаш].

Умоисступление--ушшаланымаш[ыш пыдыранымаш].

Умокать—нӧраш 2; **умокнуть**—йӧршын нӧраш 2, лӧчаш 2.

Умол—йоҥышталтмэ [йаҥыштымы].

Умолачивать, умолотить—кӱлэшын щийаш 1, кунар кӱлэш шийаш.

Умолкать — шыпланаш тӯҥалаш 1; **умолкнуть**—йӧршын шыпланаш 2, шыпланаш 2 [попэн-цӓрнӓш].

Умолот—лэктыш (шиймэ киндым маныт).

Умолотный — лэктышан, шуко пырчан.

Умолоть — йоҥыштэн пытараш 2 [йаҥыштэн нӓлӓш].

Умопомешательство — ушлугалтыш, ушдымо лиймаш.

Умопомрачение—ушшаланымаш, ушкаймаш [ыш пыдыранымаш].

Уморительно—воштылдышанла.

Уморить—иктаж сэмын тӯнчыктараш, пушташ.

Умолчание—ойлыдэ эртарымаш [попыдымы].

Умолять — сарвалаш 2, иналаш 1 [сарвалаш].

Умственно—уш дэнэ гына, ушлын [ыш дон].

Умственный,-ая,-ое—ушло.

Умудрять — ушаҥдаш 2, туныктэн акылаҥдаш 2, ушым пуаш 2 [ышым пуаш].

Умчать—шындэн кудалаш 1, кудал кайаш 2.

Умывание—мушмаш.

Умывальня—шӱрго мушмо атэ, шӱргатэ.

Умывать—шӱрго мушкаш 1.

Умыкание—ӱдыр шолыштмаш.

Умысел — ончыч шонэн ыштымаш [анцыц шанэн ыштымӓш].

Умышленно—ончыч шонэн [йори].

Умышленное истребление — шонэн локтылмаш, лӱмын пытарымаш [йори пытӓрымӓш].

Умышленное убийство—шонэн пуштмаш, лӱмын пуштмаш [шонэн пуштмаш].

Умышленное уклонение — шонэн ӧрдыш лиймаш.

Умышленность — ончыч шонэн йамдылымаш, лӱмынлымаш [анцыц шанымаш].

Унавозить—тэрысаҥдаш 2 [намозаҥдаш].

Унаследование — йугыланымаш, колышо дэч кодшым налмаш [такырым ташкэн нӓлмӓш].

Унаследовать—колышо дэч кодшым налаш 1 [такырым ташкэн нӓлӓш].

Унести — наҥгайаш 2; **уносить**—наҥгайэдаш 2 [нӓҥэӓш].

Универсально—асамлэ, икшукын, шукынасамлын [цилӓ статьан йарал].

Универсальный — икшукын, икшукынлык, асамлэ, шукынасам [цилä статьан йарал].

Университет — асамат, асамтўэм, асамтуныk, эн кугу школ [когон тымдышы школ].

Университетский—асаматысэ [когон тымдышы школын].

Унижать—изэмдылаш, вэсым изилан шотлаш 1; **унизить**—йöршын изэмдаш 2, лўм шўкташ 2; **унижаться** — изэшнаш, шкэндым изэшнэн ойлаш 2 [изиш пиштäш].

Унижение—изэмдымаш, вэсын лўмым шўктымаш.

Униженно—изэшнэн [изиэш ужын].

Униженный—изэмдымэ, лўмволдымо.

Унизительно—изэштын.

Унизительный—изэштышан [изиэмдышы].

Унимание—чарымаш [цäрымäш].

Унимать—чарылаш 1; **унять**—чараш 2 [цäрäш].

Унижающий—чарышэ [цäрышы].

Уничижение—шўктарымаш, лўм волтымаш.

Уничтожаемый — пытарэн шогышо [пытäрымäш].

Уничтожать—пытарэн шогаш 2 [пытäрäш].

Уничтожение—пытарымаш.

Уничтожимый—пытараш лиймэ.

Уносить — нангайаш, нынгайаш 2 [нанэäш].

Унывать—ойгыраш 2.

Уныло—ойгырэн, шўлыкын.

Унылый—ойгыршан, шўлыкан [ойхан].

Уныние—ойго, шўлык [ойхы].

Упадок, упадок сил—вий пытымаш [авырэ гыц кэмäш].

Упаковка—пидыштмаш, пэчэтлымаш [пэцäтлымäш].

Упаковывать—пидыштылаш 1, шўтырэдаш 2.

Упасть — камбозаш, йöрлын кайаш, йöрлаш [валэн вазаш, кэн вазаш].

Упахивать—пушкыдэмдыл куралаш 1

Упекание—кўйыктымаш, шуктэн кўйыктымаш [кўктымäш].

Упекать, упечь—шуктэн кўйыкташ 2 [кўктäш].

Упетерять, упетерить—визытлаш 2, вичкана шукэмдаш 2.

Упиваться—ушкайэн рушташ [шам кэмэш йўмäш].

Упираться—вуйым шупшаш 1, энэрташ 2 [цäкнымäш].

Уписывание — шындарэн войзымаш [пыртэн сирымäш].

Уписывать — шындарэн войзаш 2, вашкэ кочкаш 1 [пыртэн сираш].

Упитывание—öрдыктарымаш.

Упитывать—öрдыктараш 2.

Уплата—парымтўлыш, тартўлыш, тўлымаш.

Уплачено—тўлымо.

Уплачивать—тўлаш 2.

Уплетать—тодыштылаш 1 (чот кочкаш).

Уплывание—ийын каймаш 1 [ин кэмäш].

Уплыть—ийын кайаш 2 [ин кэäш].

Упоение—шўмкыл-куанымаш, чон куанымаш [йäн сусу лимäш].

Упоенный—шўмкыл-куанышэ [когон сусу лишы].

Упокоительный — каныктышан, чон каныктышан [йäн кäндäрышы].

Уползание—нушкын каймаш [авальанэн кэмäш].

Уползать—нушкын кайаш 2 [авальанэн кэäш].

Уполномоченный—паша виктараш колдымо ўшанымэ йэн, ўшан йэн [ыньäндäрым эдэм].

Уполномочие — ўшанчык [ыньäнэн пумаш].

Упоминать—ушэштараш 2 [äшындäрылäш].

Упоминание—ушэштарымаш [äшындäрымäш].

Упомнить—шинчэн лийаш 1 [äшындäрäш].

Упор, упорка, запор—гўкылдыш, тўкö [тыкы].

Упорно — ваштарэшнэн, шўкымыла шогэн.

Упорный—шўкышнышо, посток, чакныдымэ; **упорство**—шўкышнымаш [ваштарэш шалгышы].

Употребительный—эрэак кучылтмо [топлоть кычылтмы].

Употрбление—кучылтмаш.

Употреблять—кучылташ 1.

Управа — кучкыл, кучвиктарыш [кычылтмаш].

Управитель — кучвиктарышэ [пашä виктäрышы].

Управление — виктартыш, виктыш, кучэн виктарымаш.

Управлять — виктарэн кучэн шогаш 2, виктылаш 1 [виктäрылäш].

Упражнение — адаклымаш, паша-туныктыш 2, пашалан туныктымаш 2, ыштыш, пашалтыш [ыштыш].

Упражнять — адак туныкташ, адаклаш, пашалан туныкташ, ыштыкташ 2, пашалтылаш 1.

Упразднять — йастараш 2, йарандаш 2, йарашташ 2.

Упрашивание — сӧрвалымаш, шунымаш [кычӓмäш].

Упрашивать — сӧрвалаш, шунаш 2, ӱйэдаш 1 [кычäш].

Упревание — улнымаш, чот кӱймаш [пырэйымäш].

Упревать — ышкэ вӱдэш пич пэтырэн кӱйаш, улнылаш 1 [пырэйäш].

Упрек — шылдалтыш [ӧпкы].

Упрекание — шылдалымаш [ӧпкäлымäш].

Упрекать — шылдалаш 2 [ӧпкäлäш].

Упростить — каньыльмдаш 2, вийашташ 2.

Упрочение — пэнгыдэмдымаш.

Упрочивать — пэнгыдэмдаш 2, чоткыдэмдаш 2.

Упрощение — каньылэмдымаш, вийаштымаш.

Упругий — пэнгыдэ, пызыртыш дэнэ лакэмэш, пызыртыш налмэкэ тошто сэмынак овара, тонгыло [тангыла].

Упругость — пэнгыдылык, тонгалык [тангыла].

Упряжка — кычкыш [кычкым äдыр].

Упряжной, - ая - ое — кычкымэ [кычкымы].

Упряжь — имньӱзгар, кычкымэ жвата [имньи äдыр].

Упрямец — вустык, каршэ [турна].

Упрямиться — каршаш, вустыкланаш 2 [турналанаш].

Упрямство — йӱскынэр [турналанымы].

Упрямый — йускынуж, тупынь, ӱскӱрт [турка].

Упрятывать — шылтылаш 1, тойаш 2 [тайыкалаш].

Упускание — мучыштарымаш (кид гыч), йомдарымаш 2 (шинча гыч) [колтымаш].

Упускать — мучыштараш (кид гыч), йомдараш 2 (шинча гыч) [колташ].

Упущение — йонгылыш паша [йахныктымаш, анчэн шоктыдымаш].

Уравнение — икшотыш кондымаш (шотлымаштэ), тӧрлымаш.

Уравнивать — тӧрлаш 2.

Уравнительность — тӧрлымаш.

Уравнительный — тӧрлымо, тӧрлышан.

Уравновешение — тӧрлымаш.

Ураган — пэш талэ мардэж, таул, толыкан мардэж.

Уразуметь — ынлэн налаш 1.

Уральские марийцы — урал марий-влак.

Урегулирование — тӧр. шот дэнэ колтымаш [тӧрлымäш].

Урезонивание — шылдалымаш, аврат-лымаш [ладнангдарымаш].

Урезонивать — шылдалаш 2 [ладнангдараш].

Урезывание — пӱчкын катыкэмдымаш [пычмäш].

Урезывать — пӱчкын катыкэмдылаш 2.

Уржум — Вӱрзым (ола).

Уровень — тӧр-ӱмбаллык: 1) тӧр-шотым палымэ тарман, 2) тэнгыз вӱд ӱмбал кӱкшыт дэнэ тангастарэн палымэ кӱкшыт [тӧрсыр тӧрлым хадыр].

Урод — шочын-йӧндымӧ, шочынчолак, шочынокшок [шырэ].

Урод — чакан, чатан.

Уродина — кугу чакан, чатан [когон йӧндымы].

Уродиться — умаш 2, чот шочаш 1 [шачаш].

Уродливо — чаканын [тупынь, йӧндэ].

Уродливый, - ая - ое — чакан [йӧндымы, пиш худа].

Уродовать — сусырташ 2, шушылташ 2 [шушырташ].

Урожай — шурно умымаш [киндым шочмы].

Урожайный — шурно-умышан, сай шочшан [шачман].

Урожденный — шочыктымо.

Уроженец — шочынвэран [ӧрдыжэш шачшы].

Урон — шагалэммаш, катык [эксык].

Уронить — камбоэыкташ 2, йӧрлыкташ 2 [кэн вазаш].

Урчание — ырлымаш, сыргыктыш [ворчымаш].

Урчать — сыргыкташ 2, ырлаш 2 [ворчаш].

Урывать — кӱрлэдаш 2; **урвать** — кӱрлаш 1, кӱрлын налаш 1, кодаш 2 [кыӵрылӓш, кыӵрын нӓлӓш].

Урывка — пашакодыш, жаплан пашакодыш, лугычлымаш [кыӵрык].

Урыльник — шалмэ-шормо кӧршӧк, шуршондо кӧршӧк [кыжвэк коршок].

Урыхлять — тарваты пушкыдэмдаш 2 [выжгатаэмдӓш].

Ус — мыйык, ӧрыш.

Усадить — шындаш 2, пургэн шындаш 2.

Усадка — шындылмаш.

Усадьба — кудо-пэчэ, кудывэчэ, сурт шындымэ олмо, оралтэ [йӹлӓш шыцмы вӓр].

Усатый — ӧршан.

Усваивать — ынлылаш 1; **усвоить** ынлэн налаш 1, шкэмынла ышташ 2.

Усекать, усечь — руал ойыраш 2 [пычкын, роал шуаш].

Усердие — чот тӧчымаш [йӓнгваш, ныт ыштымӓш].

Усердно — чот тӧчэн, тыршэн [ныт, йӓнг ваш].

Усердствовать — аштараш 2, ашкынаш 2, чот тӧчаш [йӓнг ваш, ныт ыштӓш].

Усеченный — руал ойырымо [роал, пычкын шумы].

Усидеть на месте — вэрыштак шинчэн кодаш 2 [шындэн шокташ, тырхаш].

Усидчивость — шинчылтмаш [шынзэн тырхымаш].

Усик — лэкшэ ӧрш.

Усиление — вийандымаш [силӓэмдымӓш, куатандымаш, шукэмдымӓш].

Усиленно — пэш чот, вийын, талын [шукэмдэн, когоэмдэн].

Усиливать — талышныкташ 2, вийандаш 2 [шукэмдӓш, когоэмдӓш].

Усиливаться — азаш, ажаш 2 (чэр), кэланаш 2 (шурно), атыланаш 2 [куат, силӓм нӓлӓш].

Ускакать — кудал кайаш 2 [тыргэн кыдалаш].

Ускорение — вашкыктымаш [йӹлэрӓк ыштымӓш].

Ускорять — вашкыкташ 2 [йӹлэрӓк ыштӓш, талаштараш].

Услаждать — сусундараш 2, эрмакларш 2, шулыктараш 2 [сусуэмдӓш, тортлэмдӓш].

Усластить — тамыльэмдаш 2 [тортлэмлӓш].

Услать — колташ 2, покташ 2.

Условие — кэлшык, кэлышмуг, кэлышой, мутлымаш [попымаш, сӧрымӓш].

Условленный — кэлшымэ [попымы].

Условно — кэлыш-мут дэн, мутлэн [вэрэмӓэш, лиэш гынь].

Условное наказание — угыч титакштымэшкэ тӱрмаш пэтырыдэ кодымаш [пытӓрли вуйнамат дон питырдэ кодымаш].

Условное наклонение — мутлымо савыш [ыштым анчыктыман шамакын мычашыжым ваштымаш].

Услуга — полыш [палшымаш].

Услужение — полшымаш 2.

Услужливый — полшышан, мутколыштшан [шамак колыштшы, палшышы].

Услышать — колаш 1.

Усматривать — ужаш 1, ужын шинчаш 2.

Усмехаться — игылташ, мыскылаш 2.

Усмешка — игылтмаш.

Усмирение — ыпландарымаш [тырэмдымӓш].

Усмиритель — шыпландарышэ [тырэмдышы].

Усмирить — шыпландараш [тырэмдӓш].

Усмотрение — ужмаш, шонымаш.

Уснуть — малэн колташ [амалэн кэӓш].

Усобица — сырымаш, крэдалмаш, кэлшыдымаш.

Усовершенствование — йӧршэмдымаш, йӧршын сайым ыштымаш [йажоэмдымӓш].

Усовещевать — шылдалаш 2 [йӓнгжым шижштӓрӓш].

Усол — шынчалтымаш [санзалтымаш].

Усолить — лачшинчалташ 2 [санзалташ].

Усомниться — инанышдэ лийаш 1, шэкым шонаш 2 [ныт ыньӓнӓш огыл].

Усохнуть — кошкэн пыташ 2, пучаш 2 [пытӓш].

Успевание — шумаш [шөмаш].
Успевающий — шушо [шошы].
Успеть — шуаш 1 [шоаш].
Успех — ушнык, ушныш [пиӓл, шомаш (тымэньмӓштӹ)].
Успешно — кэртын, пашам ончык колтэн, ушныктарэн [кэрдӹн, шон].
Успешный, -ая-ое — ушныктарышэ [кэрдшӹ, шошы].
Успокаивание — тыпландарымаш [ирӹкӹн цӓрӹмӓш].
Успокаивающий — тыпландарышэ [цӓрӹшӹ].
Успокоение — лыпланымаш, тыпланымаш [лӹплӓнӹмӓш].
Успокоиться — пуснаш 2, тыпланаш [лӹплӓнӓш].
Уста — умша, упша [ышма].
Устав — сэм, урман, паша-лончыш, паша лончылам ончыктымаш.
Устанавливать — шындылаш 1.
Уставший — нойышо, улнышо, [йанӹлышы].
Устаивать, устоять--турлыктараш 2, шундыктараш 2 [тырлыктараш].
Усталая рука — шумышо кид [шымшы, йанӹлыш кид].
Усталость—нойымаш [йанӹлымаш].
Усталый — йанӹлышэ, нойышо, йарнышэ.
Усталь, усталость—нойымаш [йанӹлымаш].
Устанавливание—курулымаш [шӹндӹмӓш].
Устанавливать—сэмыктылаш [шӹндӹлӓш].
Установление — шогалтылмаш, сэмыктымаш [шӹндымы].
Установитель — сэмыктышэ [шӹндӹшы].
Установка — тӧрлымаш, шындымаш, курулымаш.
Устарелый — тоштэмшэ [шонгэмшы].
Устареть—тоштэмаш 1 [шонгэмӓш].
Устать, уставать — нойаш 2, йарнаш 2 [йанӹлаш].
Устеречь—вангэн, оролэн шукташ 2.
Устилание — шарэн шындымаш [шӓрэн шӹндӹмӓш].
Устилать — вакшаш 1, шараш 2.
Устный — упшаваш, мутла каласымэ [шамак дон кэлэсӹмӓш].
Устой — шӧрӱмбал, шӧрэш шичшэ ӱмбал [тырлэн шӹцшы выд льӓвӹрӓ].
Устойчивость — пэнгыдылык [пингӹдӹн шалгымаш, шӹнзӹмаш, кычымаш].
Устойчивый-ая-ое—пэнгыдэ, чот шогышо [пингӹдӹ, йӧрӹлтӹмӹ].
Устраивание—ыштымаш, ачалымаш.
Устранение—корангдымаш, ӧрдыштымаш.
Устранить — ӧрдышташ 2, корангдаш 2.
Устрашать—чот лӱдыкташ 2.
Устрашение — лӱдыктымаш, помылтымаш.
Устрашительный — шучко, лӱдыктыман, помылтыман.
Устремление—виктымаш (тычалым, шинча ончалтышым) [анцыкыла анчымаш, шанымаш].
Устремлять—викташ 2, виктараш 2.
Устроить--йэнгым вэрангдаш 2, вэрыш пурташ, курулаш 2.
Устроитель — ачалышэ, йамдылышэ, ыштылшэ [ыштышы].
Устройство—ачалымаш, ыштэн шындымаш, курулымаш.
Уступ—чакэмыш, чакыш [тур].
Уступание—пумаш, ужалымаш, арымэш пумаш, шкан вочшашым вэсылан пумаш [вэсылан пумаш].
Уступать—пуаш ужалаш, кӱсын пуаш, арымэш пуаш, чакнаш.
Уступающий—пушо, чакнышэ [пушы, цӓкнӹшы].
Уступить—чакнаш [пуаш].
Уступка — шулдэштарымаш, акым волтымаш.
Уступчивость — каршыдымаш, ӱчашыдымаш, кӧндамлык [вэсылан пумаш, карангмаш].
Уступчивый — кӧндам, каршыдымэ, кэлшышэ [пушы, карангшы].
Устыдиться—вожыл колдаш 2.
Устье—ан, энэран.
Усушка—кошкэн пучымаш [кошкэн пытымӓш, пычымаш].
Усчитывать — шотлэн налаш 1.
Усылать—поктылаш 1, колташ 2.
Усыпание--малтымаш (тӱрлын) [амалтымаш, шӓвымӓш].
Усыпать—шаваш 2 (иктаж мом).
Усыпительный—малтышан [амалтышан].

Усыпить—малдаш 2, эм йўктэн малдаш 2, пошараш 2, пошырныктараш 2 [амалташ].

Усыпление—малдымаш, эм йўктэн малдымаш, пусландарымаш [амалтымаш].

Усыплять—малдаш 2, эм йўктэн малдаш 2 [амалташ].

Усыпляющий—малдышэ, пошарышэ [амалтышы].

Усыхание—кошкымаш, кошкэн пучымаш.

Усыхать—пучаш 2, вусаш 2 [пычаш].

Уськанье—уськырымаш (пийым) [йышкырымаш].

Уськать—соклаш 2, ускыраш 2, (пийым тараташ) [йышкыраш].

Утаивание—шылдымаш, каласыдымаш [тайымаш].

Утаивать—шылдаш 2, каласыдэ лийаш 1 [тайаш].

Утайщик, - щица—шылдылшэ [тайышы].

Утаптывание—лапландарымаш, такыртымаш, лаптыртымаш.

Утаптывать—лаптыртылаш [такырташ].

Утаскивание—нумал нангайымаш.

Утаскивать—нумалыш пытараш 2 [нумал пытарăш].

Утачать—ургэн кўчыкэмдаш 2 [тыргач ыргэн шындаш].

Утварь—ўзгар (пўкэн, ўстэл, молат) [ăдыр].

Утвердительно—мыклындарэн, пэнгыдэмдэн, йöплэн [йарыктэн].

Утвердить—возэн пэнгыдэмдаш 2, йöплаш 2 [пингыдэмдаш, паткыдэмдаш].

Утверждать—мыклындараш 2 [йарыкташ, ужмым-пăлымым кэлэсымаш].

Утверждение—мыклындыш, ойэш пыштымаш [пингыдэмдăрымаш, паткыдэмдăрымаш].

Утек—куржмаш, йогымаш.

Утекание—йогэн каймаш [йогэн кэмаш].

Утекать—йогылын кайаш 2 [йогэн кэаш].

Утенок—лудигэ [лыды-игы].

Утерянное, забытое родство—йомшо-родо.

Утереть—ўштын шындаш 2.

Утерпеть—чытэн сэнгаш 2 [тырхэн шокташ].

Утес—кўтодэм курык [кўкырык, локшыцмаш].

Утесывание—локшыч изэмдымаш.

Утесывать—локшыч изэмдаш 2, локшыч налаш 1.

Утеха—куандарымаш [сусу].

Утечка—йогэн изэммаш, йончымаш [йогэн лăкмаш].

Утечь—йогэн кайаш 2, йончэн лэкташ 1.

Утешать—шыматылаш 2, эмратылаш 2 [сэмăлăш].

Утешитель, - ница—шыматышэ, эмратышэ [сэмăлышы].

Утешить—шыматаш 2, сэмалаш 2, эмраташ 2 [сэмăлăш].

Утилизация материалов—арвэр кучылтмаш, парыш налмыла кучылтмаш [пăшăш (дьэлаш) шоктымы].

Утиная походка—тайыл коштмаш [лыды ашкылтыш].

Утиный—лудыкойышан, лудысынан [лыдын].

Утиральник—шўргўштыш [шыргы савыц].

Утирание—кидўштмаш, шўргўштмаш [ыштылмăш, пышмăш].

Утирать—ўштышташ 1 [ыштăш].

Утихание—тымланэн пытымаш [тырланымаш, тынланымаш].

Утихать—тымланаш 2, лыпланаш 2 [тырлаш].

Утишать—тымландарылаш 2 [цăрăш, тырлыкташ].

Утишить—тымландараш 2 [тырлыктэн, цăрэн шындаш].

Утка—лудо [лыды].

Утконос—лудынэр [лыды-нэр (кэккань)].

Утлый—шўкшў, тоштэмшэ [йывшык].

Уток—выньэр вўдылка [мыньэр торэш].

Уток—шовш, чывигэ, шовш шўртö [шавш].

Утоление—тэмыктымаш, кочмо-йўмошумым тэмымаш [тэмымăш].

Утолить—тэмыкташ 2.

Утолочь—шурэн тыгыдэмдаш 2, лаптырташ 2, тошкэн пэнгыдэмдаш.

Утолстить—кўжгэмдаш 2.

Утолщать—кўжгэмдылаш.

Утолять—тэмыктылаш.

Утоляющий—тэмыктарышэ.
Утомительно — нойыктэн [йанылдарэн].
Утомительный — нойыктарышэ, йыгыштарышэ [йанылдарыктышы].
Утомление—нойымаш [йанылымаш].
Утомлять—нойыктараш 2 [йанылдараш].
Утончать—вычкыжэмдылаш [выцкыжэмдаш].
Утончение — вычкыжэмдымаш [выцкыжэмдымаш].
Утонченно—айалкалэн, васартылын, йоршым-йордымым ойыртылын [выцкыжэмдэм].
Утопание — пурэн каймаш [выдыш валымы].
Утопать—пурэн кайаш 2 [выдыш валаш].
Утопающий—пурэн кайшэ [выдыш валышы].
Утопить — пуртэн колташ (вудыш) [выдыш валташ].
Утопленник, - ница — пурэн кайшэ (вудыш) [выдыш валышы].
Утоплять—пуртэдэн колташ 2 [выдыш валтымаш].
Утоптать—лаптырташ 2, такырташ 2 [ташкэн шындаш].
Утрамбование—пэнгыдэмдымаш, кырэн пэнгыдэмдымаш.
Утрата — пытарымаш, йомдарымаш [йамдымаш].
Утрачивать—йомдараш 2 [йамдаш].
Утренний—эрдэнысэ [ирокшы].
Утренник—эр йушто. [ир кылмы].
Утро—эр [ирок].
Утроба—мушкыр, коргo.
Утробный — мушкырысо [коргыштышы].
Утроение — кумытлымаш [кымытэмдымы].
Утром—эрдэнэ [ирок].
Утруждать—нэлэмдаш 2, пашам нумалдаш 2.
Утучнение—кужгэммаш.
Утыкание—кэрэдылмаш [кэрылмаш].
Утыкать—кэрэдылаш 1 [кэрылаш].
Утюг—отык, учуг [утьуг].
Утюжить—отыклаш 2 [утьужаш].
Утягивание — шупшын нангаймаш, пидышт шындымаш [шывшын кэмаш].
Уфа—Упо, Упо, Ипон-ола.
Уха—колшур, коллэм.
Ухабистый—лакылан, пужлышо, шуралтышан [лаксакан].
Ухаживание—ончымаш (туйым, азам, изим, пушэнгымат) [анчымаш].
Ухаживать—ончаш 2, ончэн торлаташ 2, кушташ 2 [анчаш].
Ухарский—лудымо, талэ [патырланымы].
Ухарь—талэ, лудымо [косир, патыр].
Ухват—коршок-вондо, укват [коршок-панды].
Ухватка—кыдкучэм, тунэммаш, [кычылтмаш].
Ухитряться—чойашнылаш 1, чойан ыштылаш [йойын ышташ, цацаш].
Ухлопать—пушташ 1.
Ухмыляться—шыргыжалташ 2, шыргыжаш [йырялташ].
Ухо—пылыш, пилыкш.
Уховёртка—пылыш-совла.
Уход—ончымаш (волыкым) [анчымаш].
Уход—каймаш [кэмаш].
Уходить — кайаш 2; **уйти** — кайэн колташ 2 [кэн колташ].
Уходиться — тымланаш 2 [ладнаэмаш].
Ухочистка—пылыш-совла.
Ухудшать — локтылаш 1, аламандаш 2.
Ухудшающий — локтылшо, аламандышэ.
Уцелеть—тичмаш, тукыдымо кодаш 1 [тыкалтэ кодаш].
Уцеплять—пыжыктылаш [пижыктылаш].
Участвование — ужашыш пурымаш, пырлъа лиймаш (иктаж пашаштэ) [пашашкы, пайышкы пырымаш].
Участвовать — пырлъа лийаш, ышташ [пыраш].
Участие—полышлымаш [пырымаш].
Участковый—илэмысэ, ужашлэ.
Участковый агроном—мландэ ужаш агроном.
Участливо — уташ пурэн, полышлэн [палшэн].
Участливый—кумуллышо, кумул пыштышэ [палшышы].
Участник, -ница — пайлан пурышо, полшышо [пайыш пырышы].
Участок—мыландэ ужаш (мыландуж) [пычкок (мыландын, шыргын)].
Участок—ужаш, пай, ана-ломдык.

Участь—пайыл [пуйырымаш].
Учащать—чӱчкыдэмдаш 2 [шырээмдаш].
Учащийся—тунэмшэ [тымэньшы].
Учебник—тунуктымо книга [тымэньмы книга].
Учебно-опытное лесничество—шынэн тунэммыла ойырымо чодра ужаш.
Ученик,-ница—тунэмаш коштшо ырвээ, ӱдыр [тымэньшы].
Ученический—тунэмшын [тымэньшын].
Ученичество—тунэммэ жап, тунэмжап [тымэньмаш].
Ученый—кугун тунэмшэ [когон тымэньшы].
Ученье—тунэммаш [тымэньмаш].
Учет—шотончыш [шотлымаш].
Учет архивных материалов—оссэр погым шотлымаш.
Учет делопроизводственных материалов—кагаз паша кашакым шотлымаш, тэргымаш.
Учетверять—нил кана шукэмдаш 2 [нылытэмдаш].
Учетный реестр—чотыш налмэ книга, налмаш 1 [шотым сирым книга].
Учетный—шотончышлыман [шотлымы].
Училище—тунэмвэр, школ [ышкол].
Училищный—тунэмвэрысэ [ышколын].
Учитель—туныктышо [тымдышы].
Учительский—туныктышын [тымдышын].
Учительство—туныктымаш, туныктышо тӱча, туныктышо кашак [тымдышывлӓ].
Учиться—тунэмаш [тымэньаш].
Учитываемый—шотлэн илымэ [шотэш налмы].
Учитывать—шотлэн илаш 2 [шотлаш].
Учить—туныкташ 2 [тымдаш].
Учиться—тунэмаш 1 [тымэньаш].
Учредитель—тӱнглышо, пашалан тӱнгым ыштышэ, тӱнгалшэ [тӧнгалшы, пачшы].
Учредительство—тӱнглымаш [тыңгалмаш, пачмаш].
Учреждать—тӱнглылаш 1, тӧнэжаш 1, тӧнэж почаш 1 [тыңгалаш, пачаш].
Учреждение—тӧнэж, тӧрлэж [пашаа виктарымвар].
Учреждение архива—оссэр тӱнглымаш.
Учтен—шотлэн налмэ.
Учтиво—жаплэн, пагалэн [жэплэн].
Учтивый—жаплышэ, пагалышэ [жэплышы].
Ушастый—кугу пылышан.
Ушат—вӱд нумалмэ атэ, вӱдатэ.
Ушестерять—кудкана шукэмдаш 2 [кудытэмдаш].
Уши—пылышла, пылыш-шамыч [пылыш-вла].
Ушиб—тӱкымо вэр, пэрыш вэр, амандыш.
Ушибание—коштыктымаш, амандарымаш 2.
Ушибить—корштыкташ 2, амандараш 2 [сэвал шындэн карштараш].
Ушивание—шуйэн ургымаш [ыргымаш].
Ушивать—шуйыл ургаш 2.
Ушко—изи пылыш.
Ушная сера—пылыш-киш.
Ущелье—курык шэлшэ.
Ущемить—ишыкташ 2 [пызырташ].
Ущемление—ишыктымаш, ишыктарымаш, чывыштымаш [пызыртымаш].
Ущерб—зийан, сийан, экшык [шайыкыла ышташ].
Ущербляться—каталтылаш 1.
Ущипнуть—чывышталаш 1, чывыштал колташ 2 [цывэштэн колташ].
Ущипывать—чывыштылаш 1 [цывэштылаш].
Уязвить—сусырташ 2, игылт колташ 2.
Уяснение—умылтарымаш, оскалымаш [ынгылдарымаш].
Уяснить—оскалаш 2, умландараш 2 [ынгылдараш].

Ф.

Фабра—пондаш шэмэмдымэ чийа [пандаш шимэмдымы чиа].
Фабрика—пабрик; ситса, посто ыштымэ вэр [фаврик].
Фабрикант—пабрик оза [фаврик хоза].
Фабрикация—паврикэш ыштэн лукмо ӱзгар [фаврик ыштэн лыкмы адыр].

Фабрично - заводской комитет — паврик-завот пашазэ кокласэ комитэт.

Фабричный —паврикын, паврик гыч лэкшэ [фаврикӹн, фаврик гӹц лӓкшӹ].

Фабула—шомак тӯнг, йомакын, ойлымашын шомак тӯнжо [сирмӓшӹн (попымашын) тӹнг, мытыкын кэлэсӹмӓш].

Фагот—шоктымо пуч [шишкӹш].

Фаза—ойыртыш-койыш, раш-койышлык [айыртэмӹн каймаш (икта ма лимӹ годым)].

Фазан—ик тӯрло чывы урлык кайык [цывы йиш кэк].

Фазис — паша койыш [(анчы: фаза)].

Фай — порсын дэнэ ыштымэ пого [корнан, парсын мӹньэр].

Факел — тулвуйла йӯлатымэ [сотэмдӓрӹм тыл (смольым, шэлӹм)].

Факир — шинча лумэн тӯрло дэнэ ӧрыктарышэ [сӹнзӓ лымышы].

Факсимиле — йын кид ыштымым, возымым тугак ыштэн ончыктымо [тошты гӹц вазымаш].

Факт—чыным ончыктымо [лачок ылмы].

Фактически—чын сэмынжэ; фактически он ничего не знает—чынжымак тудо нимомат ок шинчэ [лачок ылмаш, лачокшы нимӓт ак сӹнзӹ].

Фактор — койышвий, койыш куат [ылӹмӓшӹм анцыкыла виандӓрышы куат].

Фактура — сату ак [выжалым адӹр ӓк].

Факультет — асамлэ школын пӧлэмжэ [кого школыштыш ик пашӓм тымдым кыдэж].

Фаланги пальцев — парньа йыжынгла.

Фалда—мыжэр туртыктыш [выргэм пач].

Фальсификация — олталэн лыштымаш [алталэн ыштӹмӓш].

Фальцевание — книга йагылтымаш, пӱгышт оптымаш [кньигӓ листы-влӓм погэн оптымаш].

Фальшивый—ондалтышан ӱзгар [алталэн ыштӹм адӹр].

Фальшь—ондалмаш (олталымаш) [алталымаш].

Фамилия — памилий, лӱмдыш [фамэльы].

Фанаберия—шыдэ [чыванльанымаш].

Фанатизм—шонышдэ ишанэн чот пижмаш (пашаштэ, йумылдымаштэ) [шаналтыдэок ыньӓнӹмӓш].

Фанера — пэш вичкыж онга [пиш вӹцкӹж ханга].

фанерный—вичкыж онга дэнэ ӱмбач кучымыла ыштымэ ӱзгар [вӹцкӹж ханга дон ыштӹм хадӹр].

Фантазировать — лийын кэртдымашым шонаш [лин кэртӹдӹмӓшӹм шанаш].

Фантазия—лийдымым шонымаш [литӹдӹмӹм шанымаш].

Фантасмагория—кавам чурий ончымо дэнэ ончэн сӱрэтлымаш [охоньица вашт вазэн нӓлмӓш].

Фанфарон—ышкэнжым моктышо (ондалшэ) [алталышы].

Фараон—йэгипэтсэ кугижа (лӱм) [йэгипэтыштышы кугижӓ (тошто годшы)].

Фарватер —вӱд покшэлсэ корно, вӱд рӱдо [ӓнгыр ырды].

Фармакология—эмлымэ шанчэ ужаш [ӓмӓл гишӓн тымэньмӓш].

Фармацевт—эм йамдылаш тунэмшэ [ӓмӓл йӓмдылӹшы].

Фармация — эм йамдылымэ шанчэ [ӓмӓл гишӓн тымэньмӓш, токтырвлӓ сирӹм дон маньарым пуаш кэлэш, кыцэ йӓмдылӹмылӓ].

Фарс — мускара (мыскара) [мыскылэн шутьа ыштэн сирӹмы].

Фартук —ончылан - сакыш,ончыл шовыч,ончылан сакымэ [запон, анцылпач].

Фарфор—ош шун.

Фарфоровый—ош шун дэнэ лыштымэ атэ [ош шун доны ыштӹмы ӓты].

Фасад — ончыл могыр(вэл) [тӯл монгыр].

Фасоль—чуйака пурсо [таракан пӹрса йиш пырса].

Фасон—сын-лад.

Фата—порсын шовыч [парсын савыш].

Фатализм — пӱрмылан иньанымаш, ончыко лийшаш нэргэн ончылтэнак пуйрӓлтын манын ишанымаш [анцыкыла худа пуйырымашлан ыньӓнӹмӓш].

Фауна—иктаж илышэ.

Фашина—укшэр тӱшка, воштыр пидыш, (кылта) [корны вӓкшмы сӓвы пидӹш].

Фашинник — вӱд сэр авыртыш (чатыр).

Фая—шэлшэ, лончо [ланцы].

Фаянс — ош шун дэнэ штымэ атэ [шун доҥ йарымы пор, ошма, гипс, молат].

Февраль—пургыж тылчэ [пэвраль].

Федерация — калык ушэмла дэнэ ыштымэ ик ушэм шот [шукы кугижаҥшы ушэм].

Фелонь — кужу, шокшдымо вургэм [шокшдымы выргэм].

Фельетон — мыскарал сэрыш (газэтыштэ) [газэтэш куштылгы шамакдон сирымаш].

Фельдфебель — пэльпэбэль [салтак цупам вуйлалтышы (тӧшты годшы)].

Фельдшер — пэршыл, эмлышын полшышыжо [вэльшыр].

Феномен — пӱртӱсыштӧ ӧршашан кончыш.

Феодал — шуко мыландым кучышо [шукы мӱландыж кычыш].

Феодализм — мыландэ кучышо-влакын оза лийын илымышт [мӱландыж кычышы-вылаҥ хоза лин ылымыштыж].

Ферма — йал дэч посна кучымо мландэ [йал гыц пасна, айыртэмын пычмы мӱландыж].

Фермата — шуйалтыш палэ (мурумаштэ) [мырымашты йук шыпшымы палык].

Фермент — кочкышым шулыктараш полшышо [качкышым шукташ, шӱкташ палшышы].

Фермуар—шэргакашан кӱ дэнэ ыштымэ аршаш [шэргакаҥ кӱ доны ыштымы (шэршӱ)].

Ферт—койшланышэ, ковра.

Фетиш—пу дэнэ ыштымэ йумо [пудоны ыштымы йымы].

фетишизм — чондымылан кумалмаш (йумылдымаш) [йаҥдымылаҥ кымалмаш (ыдылмаш)].

Фехтовать — кучэдылаш тунэмаш 1 (кэрдэ дэнэ) [кычэдылаш].

Фиал—анышыр логаран атэ [аҥысыр логэраҥ].

Фиалка — кишкэ шинча (пэлэдыш).

Фиаско — паша шуктыдымаш (намысыш пурымаш) [пашаж ыштэн шоктыдымаш (намысыш пыраш)].

Фига — арака саска [кого ылштаҥшаҥ пӧртыштышы пэлэдыш].

Фигляр — онгайым ончыктышо, вошталтышо [кайышланэн ваштылтышы].

Фигура — йыр авырэн налмэ, йыр авырымэ тӧркийыш.

Физика — тӱжвалдык-шанчэ, тӱжвэр шанчэ, пӱртӱсышто тӱжвал кончышым тунэммэ шанчэ.

Физиолог — капкыл илыш палышэ, капкыл кушмо шотым чот шынчышэ [кап-кыл кушмашым, ылымашым палышы].

Физиология — капкыл кушмо нэргэн тунэммэ шанчэ, кӧргӧ илышым ончыктымаш [кап-кыл кушмы, ылымы гишаҥ тымэньмаш].

Физиономика — йынгым чури гыч ончэн палымаш [эдэмым лицэ анчэн палымаш].

Физиономист — йынгым чурий гыч ончэн палышэ [эдэмым лицэ анчэн палышы].

Физиономия — йэнг шӱрго койыш [шыргы-пылыш].

Фиксирование — иктыш чумырымаш (ушымаш, погымаш) [пингыдэмдымаш, цымырымаш].

фиктивный — лийдымым шонэн лукмо [ылтымы, шанэн лыкмы].

Фикция — шонэн лукмаш [шанэн лыкмаш].

Филантроп — сайым ышташ шонышо [пуры ышташ шанышы].

Филантропия — айдэмэ йӧралтымаш, пырльа паша ыштымым сайэмдаш тӧчымаш [пуры ышташ цацымаш].

Филармонический — музыкым йӧратышэ [музык йаратышы].

Филигран — вичкыж шӧртньӧ, альэший воштыр сӧса [шӧртньи йиш ваштыр доҥ ыштымы хадыр].

филин — ӱнгӧ [кого пылышаҥ тымана].

Филипповки — Шорыкйол, рошто пӱтӱ [шартьал анцыл пытыж].

филоксера — пушэнгэ кочшо пудий [пушаҥы ылышташ качшы тыгыды кавшаҥы].

филолог — йылмым тунэмшэ [йылмы выламэ тымэньшы].

филология — йылмым тунэммэ шанчэ [йылмы выламэ тымэньмаш].

философ— кугун шонэн моштышо, палышэ [когон палымашым йаратышы, палышы].

философия — шанчэ-влак нэргэлтыш, тӱрло шинчымашым нэргэлтыл иктэштымэ шанчэ [когон пӓлӹмӓшӹм йаратымаш, тымэньмӓш].

фильтр — пильтр, вишкыдэ вончыктыш (вӱдым иктаж амал вошт йоктармаш [вишкӹдӹм ирӹктэн йоктарышы ӓтӹ].

фильтрование — иктаж мо вошт вишкыдым вончыктарымаш [вишкӹдым ирӹктэн йоктарымаш].

финал — мучаш, муро кошартыш [мычаш, кашартыш].

финансовая политика — окса политик.

финансовая наука — окса шанчэ [окса гишӓн тымэньмӓш].

финансово-налоговая часть — окса налог тӧнэж ужаш [налог-окса-шӹндэм].

финансовый вексель — окса вэксыл

финансы — пундо, окса.

финны — сӧсна шылыштэ лийшэ ик тӱрлӧ шукш тӱшка [сасна шӹлэш пашышы цэр].

фиолетовый — кӱрэн (кӱрэн пота) [лудика кыловой].

фирма — лӱмдыш, сату-озанлыкын альэ йӧн-озанлыкын лӱмжо [кого торгэйӹшӹ вӹлӓн пӧртӹн лӹмжӹ].

фискал — йышт шэкланышэ [йӹвӹрт анчэн кашшы].

фискалить — йышт шэкланаш 2 [йӹвӹрт анчаш].

фискальные пошлины — казнаш кайшаш йозак окса [казнаш кэшӓшлӹк окса].

фискультура — могыр вий виктарымаш [кид-йал виктӓрӹмӓш].

фистула — могыр коваштэ йымал йора корно [пӱкш раж, йӹргэшкӹ раж].

фитиль — сорта-рӱдӧ, лампэ ташма [ӹрды (лампын)].

флаг — тистэ, (ту) [пылак].

флагман — паракотышто тистэ нӧлтышӧ йынг [ышкэ пылакшым лӱктэн кэрдшӹ [кынам кэлэш].

флагшток — тистэ сакымэ тойа (пондо) [пылак равы, панды].

фланг — рат дэнэ шогышо йынг-влакын мучашыжэ [покшал гӹц ӧрдӹштӹ шалгышы салтак цуца (мычаш)].

фланель — пушкыдо выньэр шот [пынан миждон комы мӹньэр].

флегма — пакма [тазыльа].

флегматик — ӱнтырчык, пакма [мыльырак эдэм].

флейта — пуалтымэ пуч [шишкӹш].

флексия — вашталтышан мут мучаш [шамак мычаш].

флера — вошт койшо порсын шовыч [вашт кайшы парсын].

флигель — кудывэчыштэ посна шогышо изи пӧрт [кудвичышты пасна шӹнцӹшӹ изи пӧрт].

флора — плор (пушэнтэ, шудыла) (пушуд), кушкыл [шукы йаш пэлэдыш кушмы вӓр].

флот — плот, карап-влак кашак [цилӓ кугижӓншӹн караплы вӹлӓ].

флотилия — вӱд сэр воктэн коштшо кугу пуш тӱшка [вӹд мыч кашшы проход, караплы цупа].

флотский — тэнгыз ӱмбалнэ коштшо салтак [караплышты служашы салтак].

флюгер — мардэж палыктышэ, ончыктышо [мардэж анчыктышы].

флюс — онглаш пуалмаш, пӱй-шыл пуалмаш [пӱ-шыл, шӹргы пуалмаш].

фляга — корно-атэ (лапкалгэ иктаж йылгэмчык дэнэ ыштымэ) [кӹртньи корныш кандышмы йамдар].

фойе — пойэ, тэатрыштэ канымэ вэр [тэатыр анцылнышы кӓнӹм вӓр].

фокус — 1. ӧрыктыш, 2. погындыш, волгыдын альэ шокшын мугыль йандау вошт лэктын кайэн погынымо вэржэ [цӱрэйӹктӹмӓш].

фокусник — ӧрмашым ончыктышо [цудэйктӹшӹ].

фолиант — кнага ластык [пэл листӓн кньигӓ].

фольга — вулно кагаз [вулны пумага].

фон — пон, йырысэ коймаш, тӱс [шайыл].

фонарь — понар.

фонарщик — понар ыштышэ, понар чӱктышо.

фонд — пундо, тӱнг пойанлык, пундо окса запас, тӱнг окса [уты анцыкыла йамдылымы (окса, молат)].

фонетика — йӱклончыш [йук пӓлӹм тӹмэньмӓш].

фонограф — мурым, ойлымым, возымо шоктымо [мырым ӹшкэ шактышы машинӓ].

фонтан — вӱд шыжыктыш, кӱшко вӱдым чымалт шыжыктэн шогышо [вӹ-

дӹм кӱшкы лӱктышы машина, выд кышкӹшы].

фонтанель — лӱмын ыштымэ йора [йорэ ыштымы шушыр].

форейтор — кычкымэ имньым кучышо, имньэ дэнэ коштыктышо [пытаршн, анцыл имньи выльнӹшы виктарышы эдэм].

форель — порэль, изи кол.

форма — ладэ, сын, пормо, (койыш) тӱжвал койыш [лады, сын, формы].

формализм — пашам тӱжвал шотшо дэнэ гына шуктымаш.

формально — шотлан гына [шот ыштэн].

формальность — шот шуктымаш, шотшуктышо [шот шоктымаш, ыштымаш].

формат — кугыт, латшот [изи-когом (капым)) анчыктымаш].

форменный — ладан.

формировка — тӱсэмдымаш, латэштымаш [погымаш].

формовка — ладэштымаш [ладылымаш].

формула — палыла дэнэ ыштэн анчыктымо [палы выла дон ыштэн анчыктымаш].

формы — пормола, тӱжвал койыш влак [ышташ анчыктышы].

форпост — сарлан анчылгоч пэнгыдэмдымаш [вырсышты, анцылны оролэн шалгымы вар].

форс — койыш, чылтырийлык [кайыш].

форсировать — талын, писын ышташ 2 [пысын ышташ пыраш].

форсить — чийэм дэнэ моктанаш 2, ковраналаш 2, койышланаш 2 [косирайаш, кавырталташ].

форсун — ковра, копшо [косир, кавыр].

форт — оружаш, изи карман, изи ор [хала йырваш].

фортепиано — шуко тэмдалтымашан, кыл йылман кугу шоктыш [шукы чанэман, кылан кого шактыш].

форточка — форточка, почаш ыштымэ окна шинча [пачаш ыштымы окнъа сынза].

фортуна — пийал(лык) [пиал].

форте — талэ йӱкын (муро шоктымо палэ).

форум — калык погынымо вэр, орол пӧрт онгчыл сэмын [халашты халык погынымы вар].

форштадт — онгчыл вэр [анцыл вар].

фосфор — поспор.

фотограф — тӱслышӧ [эдэм выламм пумагаш вазышы].

фотографировать — тӱслаш, йандаваш тӱсым налаш [пумагаш вазаш (симайаш)].

фотографическая карточка — тӱслыштык, кэчэ волгыдо дэн штымэ сӱрэт [вазымы (сотыдон) картин].

фотография — тӱссавыш [вазымаш].

фотометр — кэчэ вий палымэ тарман [кэчы силам палышы хадыр].

фотосфера — кэчэ волгыдо кокла [кэчы йал].

фофан — орадэ, ушдымо [ороды].

фраза — ой, кӱчык шомак [мытыкын кэлэсымы].

фракция — погынымаштэ иктаж шот дэнэ ойырымо [погынымашты икта малан айырымы цуца].

франк — пранк, прансуз окса 25 ыраш [франциштышы окса].

франт — ковыра, копшо [кавыр].

френолог — вуй конгыра палышэ [вуй вим гишан анчэн тымэньшы].

френология — йынгын могайжым вуйконгыра гыч палымаш [вуй вим гишан тымэньмаш].

фриз — шолдыра пырчан посто [шалдыра пырцан ыштыраш].

фронт — сарыштэ ончыл вэр [вырсышты анцыл вар].

фронтон — вӱчӧ кокла (пӧрт вуй).

фрукт — саска, кычкэ [кыцкы].

фугас — пудэштараш йамдылымэ.

фуксин — сандал, кына чийа.

фундамент — нэнгыз, нэгыз [пӧрт пындаш (кырпыцын].

фунт — крэмга, крэнга, кырвэнга, кырмэнга.

фура — шушыктымо орава [кужы кого арава].

фураж — кукшу курго [качкыш (вольык качкыш].

фуражка — картус, картос [картузы].

фургон — повозка [лэвашан арава].

фурия — осал ӱдрамаш [худа ыдырамаш].

Фурор—пурор, чот ӧрыктымаш [ниш когон сусулимаш].

фут—вӓжыкын шымышэ ужашыжэ, кыньэр кутышрак [вочыкын шым пайышты ик пайжы, кӹньэр].

футляр—аралымэ лодак [ладак].

фуфайка—шокшо тувыр шот [шокшы, пидмы тыгыр].

фыркать—пӱргалаш 2 [пӹрхӓлтэн ваштылаш].

Х.

Халат—амыргымэ дэч аралышэ вургэм [вольницӹштӹ чимы вӹлвӓл выргэм].

Халатность—орай шот дэн ыштылмаш [пӹт ӹштӹдӹмӓш].

Халатный—ӧрканышэ, орайын ыштылшэ [пыт ӹштӹшы агыл].

Халва—тамылэ кочкыш [пӱкш дон мӱм йарымы качкыш].

Халуй—тарэ [тӓрӹзӹ].

Хамелеон—тӱс ваштылтышан чонан [шӓкшӓлӹ йиш кавашты цӹрэжӹм йӹлэ ваштылтэн кэрдшы].

Хамелеон—камэлэон (шкэ тӱсыжым ваштылтышэ шыншальэ)].

Хан—кан. он, суас кугужам „кан“ маныт улмаш [тадар кугижӓ].

Хандра—ойгырэн-пызырналтмаш [йӓн йасы].

Ханжа—йынлан сай лийаш тӧчышӧ йэн, мыльгыжшэ шотан [йалазы].

Хапать—руалткалаш 2 [роалтылаш].

Хаос—нэргэлдымылык, пудыранчык [пыдыранзык].

Характер—ойыртышан койыш [эдэм ыш пӓлӹк, кайышлык].

Характеристика—койыш-шоктыш нэргэн ойлымаш, койышым ончыктымаш [кайышлык-анчыктыш].

Харкать—кокырэн шӱвэдаш 2 [кахырэн шывӓш].

Харкота—кокыртыш шӱвыл [кахырэн шӹнымы]

Харкун—кокырэн шӱвэдышэ (онгдымо) [кахырэн шывышы].

Харч—йӱчлыкэш кодымо кочкыш [качкыш].

Харя—осал шӱргӧ-пылыш [худа шыргы-пылыш].

Хата—иввӧрт, изи пӧрт.

Хаять—вурсаш, орлаш 2 [орлаш, худаэш лыкташ].

Хвала—лӱмнэр, чап [хвалымы].

Хваление—моктымаш [хвалымаш, лӹмлэштӓрӹмӓш].

Хвалить—мокташ 2 [хвальаш].

Хвастать—моктанаш 2 [алталаш].

Хвастун—моктанышэ [алыталышы].

Хват—руалтымаш [кид дон шылӓлтӹмы].

Хватать—руалткалаш 2 [роалтылаш].

Хватить—чот пэрэн колташ 2 [роалтэн нӓлӓш].

Хвойный (лес)—иман (чодра) [имӓн (шыргы)].

Хворать—туйо кийаш 2, туйэшкэн кийаш, туйэшкаш 2 [хворайаш, пэрлӓнӓш].

Хворостина—чарга укш [кужы ваштыр].

Хворый—туйо, чэрланышэ [мэрцык].

Хворь—чэр [цэр, мэрцымӓш].

Хвост—поч [пач].

Хвощ—урвоч (шудо) [урпач].

Хвоя—кож-имэ, иман пушэнгын лышташ шотшо [кож им].

Херес—испан калыкын куатлэ аракажэ [испан халыкын лымлы ӓрӓкӓжы].

Херить—ырэсла удыраш 2, шӧраш 2 [шӧрӓш].

Хилеть—уданаш 1, пылнаш 2 [мэрцӓш].

Хилый—уда, пылнышэ [мэрцӹшы, льӓзӹрӓ].

Химера—лийдымаш (паша, шомак) [такэш шанымаш].

Химерический—лийдымаш [такэш].

Химик—йузо шотан йэн, тӱрлӧ узгарын тӱрлын ваштылтмыжым палышэ [химийым пӓлышы].

Химия—кимий (коч могай ӱзгарын [хӓдырӹн]) кӧргылыкшым палдарышэ шанчэ, кӧргэр-шанчэ.

Хинин—кин, чоткочо эм.

Хижина—пӧрт [изи пӧрт].

Хиреть—тӱлыжгаш 2 [мэрдӓш].

Хиромантия — кидым, копам ончэн мужэдмаш [кит лапам анчэн мужэтмаш].

Хирург — пучкэдыл эмлышэ [пычкэдыл тӧрлышы].

Хирургия — кирургий (коштышо чэр вэрым могыр гыч пучкын налын эмлымаш), пучкэдэн парэмдымаш [пычкэдыл тӧрлым йӧн].

Хитрец—чойа, сэлт [йой].

Хитрить — чойан ышташ 2 [йойын ышташ].

Хитро—чойан [йойын].

Хитросплетение—шойакым кутырымаш [йойын пльэтымы].

Хитрость—чойалык [йойланымы].

Хитроумный—чойаушан [йой ышан].

Хитрый—чойа [йой].

Хихикать — эркын вошталаш 1, (йышт) [йывырт ваштылмаш].

Хищение—агымаш [шолышмаш].

Хищник — вильа кочшо, шыл кочшо [ылыкшы пай каршы, вильа каршы].

Хищничать — сутланаш, вӱр йӱаш [выр йӱаш].

Хищничество — вильа кочмаш [выр йӱмаш, шолышмаш].

Хищный—плэньэк кочшо [выр йӱшы, шолы].

Хладнокровие—шӱм шиждымыла лиймаш [ладна лимаш].

Хладнокровно — йӱгыштӧ шӱм дэнэ (чон пыштэн пашалан пиждэ) [ладнан].

Хладнокровный — пэнгыдэ чонан [пингыды йанган, ӱшты выран, ладна адэм].

Хлам—шӱкшак, тор [шӱкшы ӓдыр].

Хлеб—киндэ.

Хлеб-соль — киндэ-шинчал [киндысанзал].

Хлебать—подылаш 1.

Хлебание—подылмаш.

Хлебец — изи киндэ [изи сыкыр].

Хлебина (пчелиная)—мӱкшын киндылыкшэ.

Хлебник — киндэ ужалышэ, киндэ кӱйэштшэ [киндыш, сыкыр выжалышы, кӱэштшы].

Хлебно-бакалейная лавка — киндэ дэн тыгыдэ сату кэвыт [киндын дон тыгыды ӓдыр выжалымы].

Хлебный—киндан.

Хлебодар — киндэ пуэдышэ [киндын пушы].

Хлебок — подылтыш, ик совала подылдыш.

Хлебопашество — киндэ ӱдымаш, игын ыштымаш [киндым кырал ӱдымаш].

Хлебопашец — киндэ ӱдышо, игын ыштышэ [киндым кырал ӱдышы].

Хлебопек—киндэ кӱйэштшэ.

Хлебопекарня—киндэ кӱйэштмэ пӧрт.

Хлебопеченье—киндэ кӱэштмаш.

Хлебородный — киндэ шочшан [шачышан].

Хлебосол—пукшаш йӧратышэ, унаш кошташ йӧратышэ.

Хлебосольный—киндэ-шинчалан [киндын-санзалан].

Хлебосольство — киндэ шинчалан [киндын-санзал йаратымы].

Хлеботорговец — киндэ ужалышэ [киндын выжалышы].

Хлеботорговля — киндэ ужалмаш [киндын выжалымаш].

Хлев—вӱта, вӱча, вита, вича.

Хлестание—лупшымаш [лыпшымаш].

Хлестать—лупшаш 2 [лыпшаш].

Хлесткий—вийан, корштарэн тучшан (вошты).

Хлипание—нӱслымаш [ныызыклымы].

Хлипать — нӱслаш 2 [ныызыклаш, ныжыклаш].

Хлипкий — лывыжгэ, тӱлужго [ныызыклышы].

Хлоп — лоп (сӱаныштэ кид кырымэ годым шокта].

Хлопание—кид совымаш [(шимаш)].

Хлопать—сово кыраш [лапа шиаш, саваш].

Хлопнуться — мийэн пэрнаш 2 [кэн вазаш].

Хлопок—мамык (ситсалан шӱдырат).

Хлопотать—кычалтылаш [кычалаш].

Хлопотливый—кычалшан [кычалшы, тумайышы].

Хлопоты—томаша [лонот-влӓ].

Хлор — пуш (газ), пачашур ужар тӱсан пуш.

Хлорофил—пушэнгэ ужартышэ ӱзгар [ылыштаашыштыш жаргы].

Хлороформ — тӱсдымӧ, пушан вишкыдэ ӱзгар [амалтымы].

Хлороформировать — хлоророформ дэнэ малташ [амалташ].

Хлопнуться—лап возаш 1 [кэн вазаш].

Хлопотливо — озанланэн, тыршэн [тыргыжын].

Хлопотливый—озанланышэ, ышташ толашышэ [тыргыж].

Хлопушка — кармэ поктымо ӱзгар [арашӹнӓ пуштмы кавашты лышпалтыш].

Хлопчатник—мамык шудо.

Хлопчато-бумажный—мамыкан [ошшӹртӓн].

Хлопье—пыдыргэ-падыргэ. **Снег валится хлопьями**—лаптра лум лумэш.

Хлуп — кайык поч лу мучаш [кэк пач, лу мычаш].

Хлынуть — кашакын лупшалташ 1 (калык тывэкэ лупшалтэ).

Хлыст—сола, имньэ кырымэ воштыр [сала].

Хлябание—лӱнтымаш [1) лым дон йур толмаш, 2) мӹльгӹмӹ].

Хлябать—лӱнгаш 2 [мыльгаш].

Хмелеводство—умыла куштымаш.

Хмелек—изи умыла.

Хмелеть, пьянеть—рушташ [йӱкшӹ лиӓш].

Хмель—умыла.

Хмельник — умыла пакча [ымыла вӓр].

Хмельное—умылан, рушташ.

Хмельный—умылан.

Хмурый—шӱлыкан, ӱнчыгышо [сусу агыл].

Хныкание — шортмо сэмын коймаш, нӱшлымаш [нӹшкӹшмӓш].

Хныкать — нӱшлаш 2, нусьаш 2 [нӹшкӹштӓш].

Хобот — йанлык нэр мучаш [пычан нэр (слонын)].

Хоботок — кэчалтшэ кужу нэр [кужынэрын, капшангын].

Ход—каймаш [кэмӓш].

Ходатай — йодшо [сарвалэн йадын, каштшы, кӹчӓлшӹ].

Ходатайство—йодмаш, кычалмаш.

Ходить—кошташ 1 [кашташ].

Ходкий—вийан коштшо [каштшы].

Ходко—вийан, писын [йонгатан каштмаш].

Ходкость — чот каймаш [йонгатан каштмы].

Ходок—коштшо [каштшы].

Ходульный—пу йолан [пу йалан].

Ходуля — турньа йол, пу йол [кужы йал (пун)].

Ходьба—коштмаш [каштмаш].

Ходячий—коштшо (коштшо окса).

Хождение—коштмаш.

Хозорган — озанлык ончышо тӧнэж [хозанлык пӓшӓ кӹл].

Хозяин — оза (сурт оза) [хоза].

Хозяйка — оза ватэ [хоза ыдырӓмӓш].

Хозяйничание—озаланымэ, йын сурт-ышто озалана [хозаиничаниэ].

Хозяйничать—сурт кучаш 2 [хозаланаш, хозаланымы].

Хозяйский—озан, озажын [хозан].

Хозяйственный—озанлыкан.

Хозяйство—озанлык, озанлык кучымаш.

Хозяйствовать—озанлык виктараш [у тӧма пӓшӓ видӓш].

Холенье—нэчкыштарымаш.

Холера—кальэр чэр, кальэр [кальэр цэр].

Холерик—уралэ [пыт, тыргыж эдэм].

Холерина — кальэр дэн изин чэрланымаш, изи кальэр [тыргыж пыт кычышы].

Холерный — кальэр чэран [кальэр цэрӓн].

Холить—ньэчкын ончаш 2.

Ходка—шӱ дэн кап кокласэ [лоштыш] чонга, ӱп (вольыкын).

Холм—чонга, арка вэр [кырык].

Холмик—изи чонга [изи кырык].

Холмистость—аркалан, тувыртыкан [кырыкан вӓр].

Холмистый—чонга, арка вэран [кырыкан].

Холод—йӱштӧ [ӱштӹ].

Холодать—сӱсанаш, йӱкшаш, йӱштым чыташ 2 [цӹтӓш].

Холодильник—йӱгштэмдымэ вэр [ӱкшӹктӹм вӓр].

Холодильный—йӱгштарэн шогышо.

Холодить — йӱгшэмдаш 2 [ӱкшӹктӓш].

Холодно—йугштӧ [ӱштӹ].

Холодновато—йӱгштырак [ӱштӹрӓк].

Холодное—йӱштӧ [ӱштӹ].

Холодное оружие—йуштӧ тарман, тул лукдэ кучылтмо тарман [шидӓлмы, пӹчкэдӹмӹ, шӹшкӹлмӹ хӓдыр].

Холодок—изи йӱгштӧ [йуалгы].

Холоп—кул (ожнысо руш кугужаштэ).

Холоп — тарзылан, куллан шогэн илышэ [тäртым пäшäзы].

Холопка—кул ӱдырамаш [тäртым пäшäзы ыдырäмäш].

Холопский—кул шотан [утла кымалмаш].

Холопство—кул койыш.

Холопствовать—кулланаш, кулла койышланаш 2.

Холостежь—ватыдымэ тӱшкä [ыдыр нäлдымы-влä].

Холостой—ватыдымэ.

Холостяк—ватыдымэ.

Холст—мыньэр, выньэр, виньэр.

Холстина—виньэр пӱчкыш [мыньэр маклака].

Холстинный—выньэран.

Холщевый — выньэр ӱзгар [мыньэрын].

Хомут—сӱспан, омыта, омыт, сӱспан [хамыт].

Хомутовый—омытан [хамытан].

Хомяк—арлан [äрлäн].

Хор—мурызо тӱшка [мырыш пуца].

Хорда—онтын кок томкажым корнылa ушымо виккорэш.

Хорист—рӱжгэ мурызо [мырышы].

Хорек—пушара, шакшэ пушан изи йанлык [пышара].

Хоровод — йыр коштын мурымаш, модмаш.

Хороводный—пӧрдын мурыман, рӱжгэ мурэн коштман.

Хоровой—рӱжгэ мурыман.

Хорография—ышкэ кундэмым, элым возымаш.

Хоромина—илымэ пӧрт.

Хоромы, дворец—кугувӧрт, полат.

Хоронить—тойаш 2, мӱдаш 2 [тайаш].

Хорохориться—писыла койаш [пысыла, силäнла кайаш].

Хорошее—мотор, сай [йажо].

Хорошенький—сай сынан [пиш цэвэр].

Хорошенько—сайын, сайракын [йажон, йажоракын].

Хорошеть—сайэмаш 1 [йажоланаш].

Хороший, хорошо—сай, сайэ [йажо].

Хоры — мурымо сӧлдыра [мырымы вäр].

Хотение—ыштымэ шумаш [шомаш].

Хотеть—ыштымэ шуаш 1 [шоаш].

Хотя—гынат [гыньäт].

Хохлатка—шуркан кайык (пун оварэн шогышо) [упш вуйан цывы (кэк)].

Хохлиться—пун овартылаш [шыдэшкäш].

Хохол—украйын калык [украиныштыш эдэм].

Хохолок—чоркот пун (кайык вуйышто) [тавык ӱп].

Хохот—воштылмаш.

Хохотать—чот воштылаш 1 [пыт ваштылмаш].

Храбрец—талэ, патыр [сыр, патыр].

Храбро — талын, лӱддэ [сырын, патырын].

Храбрый — лӱддымо.

Храм — кумалтыш пӧрт [ыдылмы пӧрт].

Хранение — аралымаш [пэрэгымäш].

Хранить — аралаш 2, саклаш 2 [пэрэгäш].

Храп — нэр шупшмаш, лыр-лор [нэр йукын амалым йук].

Храпеть — нэр шупшын малаш 2 [нэр шыпшын амалымаш].

Хребет — туп-рӱдӧ, курык рӱдӧ [туп ырды, кырык ушык].

Хрен — крэн (пакча саска) [ырäн].

Хрестоматия — погал-книга, тӱрлӧмут возымашан книга.

Хрипеть — пышкыраш, йӱкым логар шӱрымыла лукташ [йасын шӱлäш].

Христарадничать (нищенствовать) кӱчаш 2, йодышт кошташ [кычäш, погэн кашташ].

Хромать — окшаклаш 2 [акшаклаш].

Хромой — окшак [акшак].

Хромолитография — тӱрло чийа дэн савыктымаш [шукы чиядон печäтлымäш].

Хроника — ий шот дэн илышым возымаш [и йыдэ ылымäшым сирымаш].

Хронический — кужу жапын лийын шогышо (чэрым маныт) [кужын лишы, шылшылтшы цэр].

Хронограф — тоштым возышо [тошты годшы книгä сирымäш].

Хронография — талук дэнэ жапым шотлэн шогымаш.

Хронология—жапым палэн шогышо-шанчэ [вэрэмäн- жэпын шотлымы тымэньмäш].

Хронометр — жапончыктыш, (пэш раш ончыктышо сагат) [пиш тӧр каштшы цäш].

Хрупкий—кагура, кавура, каура, роза [рашка].

Хруст — кычыртыш (йол йумалнэ) [йочыр, кычакэ].

Хрусталик—шинча-кӱй [сынэ сарта].

Хрустеть — кычыр-кочыр шокташ 2 [шакташ].

Хрущ — май копшантэ, лопшантэ [май капшаны].

Хрыч—шонго порзай [шоны].

Хрюкать — кроклаш 2, сӧснала магыраш 2.

Хрящ—нӧргӧ.

Худенький—канга гына [тоша].

Худеть — уданаш 1, йавыгаш [тошаланаш, худаланаш].

Худо—томам [худа].

Художник — сӱрэтлышэ [йажон рисуйэн мыштышы].

Худосочие — мэрчэн шогымаш [изи худа выр (цэр)].

Хуже—томамрак [хударак].

Хулиганство—орадэ паша [аханьица пашэ].

Хулить—орлаш 2, шӱктараш 2.

Хутор—илэм, посна илэм ожно марий калык илэмын илэныт) пасна ылышы].

Ц.

Цапать—руалташ 2 [роалташ].

Цапля—чарлангэ [царланы].

Царапать — удыркалаш 2 [ыдыркалаш].

Царство — кугыжаныш, кугыжанлык [кугижанышы].

Царь—кугыжа [кугижа].

Царь-птица—кайык [кугижа кэк [кучкыт)].

Цвет—тӱсь, сын [йиш, сын].

Цветение—пэлэдмаш.

Цветистый — чот пэлэдышан [шукы пэлэдышан].

Цветник—пэлэдыш пакча [пэлэдыш пичы].

Цветной—тӱрлӧ сынан [шукы цырэн].

Цветок—пэлэдыш.

Цевка—шопш [цэпка, шавш].

Цедилка — шӱрыш [шырышы (шышэрым, моло)].

Цедить — шӱраш, йоктараш 2 [шырэш].

Цезарь—тошто римысэ кугыжа [римышты кугижа].

Цезура—почэла мут корно ойыртыш [стихотворэныштыш парныш ло, шагалмаш].

Целебный—эмлышан [тӧрлыш йиш].

Целевые налоги — посна кӱлэшлан погымо налог [кэрал вэрэш погым налог-влэ].

Целесообразность—онгайлык [йарал ыштымаш].

Целиком — тичмашыньэк, ораньэк [цилаок, ара халэ].

Целина — тарвалтыдымэ, куралдымэ [тарватыдым вэр] (млэндэ).

Целитель—эмлышэ [тӧрлышы].

Целительный — парэмдышан, эмлышан [порэмдышы тӧрлыш йиш].

Целить—тамаш 2, логалтымым викташ [чучаш] (пчалым, пикшым).

Целковый—пӱтынь тэнгэ [ик тэнэ].

Целование—шушшалмаш, ӱма налмаш [шывшалмаш].

Целовальник — тошто годым арака ужалышэ [арака выжалышы].

Целовть—шушшалаш 1 [шывшалаш].

Целое—тичмаш, пӱтынь [цэла].

Целомудренность—рашлык, тичмаш ушакыллык, тичмашлык [ышкымым кычэн мыштымаш].

Целостно—тичмашын, ораньэк [тыкалтымок].

Цель—тамымэ вэр, шукташ шонымо [сӧрымаш].

Цемент—кэрмыч пыжык [сэмынт].

Цена—ак [ак].

Ценная посылка — аклымэ колтыш (колтышаш ӱзгар).

Ценз—уш виса, тунэммэ виса [ыш висэ, служым висэ (пашэ ыштымы)].

Цензор—савыш эскэрышэ [пэцатлымаштыт кэрал аккэлым анчышы].

Цензура—савыш эскэртыш [пэцатлаш колтышашлыкым анчымаш].

Ценитель—аклышэ [акым пушы].

Ценить—аклаш 2 [ак пуаш].

Ценное письмо—аклымэ сэрыш.

Ценность—аклык, ак улылык [ӓдыр ӓк].

Ценные бумаги—акан кагаз [ӓкӓн пумага].

Ценный—шэргэ акан, акан [шэргӓкӓн].

Центр—рӱдӧ [ырды покшал].

Центральный—рӱдышто улшо [ырдыштышы, покшалнышы].

Централизация — рӱдо йыр ушнэн шогымаш, рӱдыш шупшмаш [ырдыгыц виктарымаш ик варыш пумаш, халык виктараш].

Центральный архив Р. С. ф. С. Р.—Российсэ тӧрлык илыш ушэман Совэт калыканышын Рӱдо оссэржэ.

Центральный стадион физической культуры—капкыл пэнгыдэмдымэ рӱдо модмэр.

Центроархивный надзор—рӱдо оссэрын эскэрымыжэ.

Центро-архивная ревизия—рӱдо оссэрын тэргымыжэ.

Центробежный — рӱдо гыч кайшэ [ырды покшач кыргыжшы].

Центростремительный—рӱдыш пурышан, койшан [ырды покшак пыраш цацышы].

Цепь—чылвыр, шынчыр [цэп (кыртния)].

Цепенеть—тӱнаш 1 [тынаш].

Цепкий—кырмышан, кырмэн кучышан [ыдыралтышан, питшы].

Цепкость—кырмыш шот [ыдыралтмаш, питмаш].

Цепляться—кырмылаш 1, пижылаш 1 [ыдыралташ пижмаш].

Цепной—шынчырыштэ улшо [цэпыштышы].

Цепной ключ—шынчырысэ сравоч [цэпан сыравоч].

Цепочка—изи цылвыр, шынчыр [цэпошка, изи цэп].

Цеп—сапондо [цэпанды].

Церемония—пайрэм радам [овуца].

Церковь—чэркэ [цэркы].

Цивилизация — илыш сайэмдымаш, ончылтымаш [кого тымэньмы дон цилӓ ылымашым йажоэмдымы].

Цикл—жапыштэ—виса шот, тунэммаштэ ик тӱрлын луклымаш радам [иктамам пытарымаш (тымэньмым), сарнал-сарнал толмаш].

Циклон—талэ осал мардэж [кого пӧршы мардэж, пиш чынь кэшы].

Циклоп—ик шинчан патыр (тошто ольымаштэ) [рак гань ик сынцан ылышы. Тошты годшы ик сынцан йымы].

Цилиндр—пундашдымэ вочкаш шот [кышкар гань йыргэшкы].

Цинизм—вожылдымаш [худа ыштымаш, худа пашӓ попымаш].

Цинк—вӱд-вулно [ош пышкыды кыртни].

Цинкография—вӱд-вулнэш сӱрэтлымаш [ош кыртни ылан возымаш].

Цирк — туныктымо вольык, йанлык коч тӱрлӧ онгайым ончыктымо вэр, мола вошты́лтымат лийман [камэть витӓ, куды].

Циркуль—онгэштыш.

Циркуляр — йыргэмут [сирмаш тон пашӓ виктараш кэлэсымӓн].

Цитата—йэнг мут дэнэ каласымаш [йал шамак тон кэлэсымаш].

Цифра—чотпал(э) [шот палык].

Циферблат—шагатпалэр [цашыштым шот палык анга].

Ц.К.К.—комунист-влак илыш тэргышэ рӱдо комис [комунист-влан ылымаш анчышы ырды комис].

Цуг—кычкымэ орава [йыгырэ, пачэлӓ кыцкымаш].

Цыбик—чай шыр, чай виса [чай шывшташ кавашты дон сырым аты].

Цыган—чыган [циган].

Цыганка—чыган-ватэ [циган марйа].

Цынга—шужэн-чэр, пӱй-шыл гыч вӱр йогыман [пӱ шыл цэр].

Цыновка — чӱчкыдӧ мочыла рогаза, ашык шот [ашык].

Цып-цып—чи-чи-чи, чывэ ӱжмо [цици-ци, цывы сыгырымы].

Цыпленок—чивигэ [цывигы].

Цыркуль—онгэштыш, онго тарман [важык (тымэньшы-влалан, кид мастар влалан кэрал адыр].

Цырульник—пондаш дэн ӱп налшэ, тӱрэдшэ, нӱжышӧ [ӱп тырэдшы, пандаш ныжшы].

Цытварное семя—арым шотан пого шудо, нӧшмыж дэнэ сӧсаным луктыт [Индыштыш шоды шуды нӱшмы, кучы нӱшмы].

Цыфра—чотпал [анчы цифрам].

Цыц—чыво, шып (пийлан каласымэ) [тырлы (пилан кэлэсымаш)].

Ч.

Чавкание—льапкымаш, чапкымаш.
Чавкать—льапкаш 2, чапкаш 2.
Чад—аҥы̆ргы̆ш, осал пуш [шы̆рэм, пыш].
Чадить—аҥы̆рташ 2 [пыш лыкташ].
Чадо—йоча, ньога [ы̆рвэзы̆, äзä].
Чадолюбивый — йочам йӧратышэ [ы̆рвэзы̆ йаратышы].
Чадра — кавказ калы̆к ӱдрамашын шӱргӧ лэвэдышыжэ [тадар марйа-влäн шы̆ргы̆ мӱды̆м савыц].
Чаепитие—чай йӱмаш.
Чайка колшы̆рэ (вӱд кайык).
Чайная—чай йӱмо пӧрт.
Чайник—чайны̆к.
Чайничать—чай йӱаш.
Чалить—лы̆шэмдаш, кылдаш 2.
Чалка — прокотым, пушым да мой кылдымэ кандра [кы̆лды̆м кэрэм].
Чалма—йумылан кумалмэ суасын упшы̆жо [тадар влäн изи калпак вы̆лäн вуйэш вы̆ды̆л шы̆ндым ош савыц].
Чан—кугу бочко [когӧ вачкы].
Чарка—чарка, арака йӱмӧ изи сакан, чэркэ [цäркä]
Чародей—йузо [йозы].
Чародейство—йузылык [йозылымаш].
Чарующий — йу дэнэ овы̆рышо [сäрэн йаратыктышы].
Чары —йу-овы̆рты̆щ [йаратыктымаш].
Час —шагат, сагат [цäш].
Часовой—шагат шогышо [цäш дон оролышы].
Часовщик—час ачалышэ, ыштышэ [цäш мастар].
Частенько — чӱчкыдынак, тӱчкы̆дынак [шы̆рэнок].
Части плотины—пӱйа ужаш.
Частить—тӱчкыдэмдаш 2, пачашлаш 2 [шы̆рээмдаш].
Частица—изи ужаш (лаштык).
Частная жалоба—шкэ вуйын шиймаш, вуйым посна шиймаш
Частная торговля — шкэ вуйа торгаймаш.
Частно—ышкэ вуйа, ышкэ шот дэнэ.
Частновладельческий — ышкэ вуйа кучымо.
Частное—ужашын ончыктымо [ы̆шкы̆мын, пайылмым анчыктымы].
Частное ходатайство—посна вуйа йодмаш.
Часто—тӱчкыдын, чӱчкыдын [шы̆рэн].
Частокол—чашма, тӱчкыдын мэнгылымэ [цэцэн].
Частота—чӱчкыдылык [шы̆рэ].
Частый—чӱчкыдо [шы̆рэ].
Часть—ужаш [лаштык, пай].
Частью—ужаш дэн [пайдон].
Часы—шагат, сагат [цäш].
Чахлость—пылнымаш, тӱлыжгымаш [худаланэн пытымаш].
Чахлый—пылнышэ, вылнышэ [худаланышы].
Чахнуть—тӱлы̆жгаш, мэрчаш [худаланаш].
Чахотка—шодым локтылшо чэр, шэммужо, ужармужо [кахырым цэр].
Чахоточный — шодо локтылалтшан йыҥ, оҥдымо йыҥ.
Чаша—атэ, пулашка [цäшкä, плошка].
Чашечка—изи корка, пулашка [изи цäшкä]; **ч.-цветка**—пэлэдыш корка.
Чашка—кӱмыж, пулашка [цäшкä].
Чаща — чашкэр [пы̆цкэмы̆ш шы̆рэ шы̆ргы̆, цы̆шмэр].
Чаще—чӱчкыдынрак [шы̆рэнрäк].
Чающий—вучышо, ӱшанышэ [вычышы].
Чаяние—вычымаш, ишанымаш.
Чаять—вучаш, ишанаш 2.
Чваниться—койышланаш [чваньланаш].
Чванливый — койышланышэ, иктаж мом шотлан гына ыштыдымын койшо [чваньланышы].
Чванство—койшланымаш [чваньлымаш].
Чеботарь—кэмым да монь тумыштышо [кэм ыргызы].
Чего—мом [мам].
Чей—кӧн, кэн [кӱн].
Чек — чэк, окса налаш пумо кагаз (пумага).
Чека—орва-ишкэ, [арава пашкар].
Чеканить монеты—кыраш, окса ышташ.
Чеканка монеты — окса таптымаш [шимы̆].
Челнок—шуша.
Чело у печки — конга аҥ [камака лэпка].

Челобитчик — сӧрбалышэ, вуй шийшэ.

Человек — айдэмэ, адэмэ, йын, йэн [эдэм].

Человеконенавистник—айдэмэ тушман, йын йӧратыдымэ [йӓлӹм ужын кэрддӹм эдӧм].

Человекообразный — айдэм тӱсан, йын тусан [эдэм гӓнь].

Человекоубийство--йын(эдэм) пуштмаш.

Человеческий—айдэмын [эдэмӹн].

Челюсть—онлаш-лу.

Челядь—тарзэ, кул [цора].

Чем—мо дэн [мадон].

Чемодан—шондык шот [чымадан].

Чему—молан [малан].

Чепец — рушватын вуйэш ушалмэ калпакшэ.

Чепуха—йӧрдымаш [такэш].

Чепчик—калпак.

Черви—шукш-влак [влӓ].

Червиветь—шукшанаш 1.

Червивый—шукшаншэ, шукшан.

Червонец—лу тэнтэаш кагаз (пумага) окса.

Червонный—шӧртньо дэнэ ыштымэ.

Червообразный—шукш сынан [кайшы].

Червоточный — шукш кочмо [шукш качмы].

Червь—шукш, шугыш.

Червяк дождевой—йыл.

Чердак — чартак, чардак, чарлак [пӧрт-вуй].

Черед—чэрэт.

Чередование—алмаштарымаш [вашталтымаш].

Через, чрез—коч, пэчэ коч тӧштэнам [кач].

Черезполосица—пасун изи анга шотан лиймыжэ [вӓрэлӓ ӓнгӓн ныр].

Черезполосный — анга коклан [анга кач].

Черезседельник — аркалык, шылӱмбал [сэтэлка кэрэм].

Черезчур моткоч, пэш чот, тӱргоч [утла, тыр гач].

Черемуха—ломбо.

Черенковый—вурган, вурдан, вошты дэн шуйымо.

Черенок—вурго, вурдо.

Череп — вуй-контыра, вуй-корка, вуйлу.

Черепица—лэвэдышлык шун онга.

Черепок—шун атэ пудырго.

Черешок—вурго (вурды).

Черкес—чэркэс калык.

Чернеть—шэмэмаш 1.

Чернец—[манак].

Черника—мото, модо, мудо.

Чернила—чэрнила, шэмык.

Чернильница—чэрнила атэ, шэмык атэ.

Чернить—шэмэмдаш 2.

Чернозем—шэм-рок [шим-рок].

Черноземный—шэм [шим] мыландан, шэм рокан, шэм рокэш киндэ сай шочэш.

Чернокнижие — осаллан инанымаш [йозыланаш тымэньмӹ кньигӓ].

Чарнокнижник — асамлан (алвасталан) инанышэ [мужан].

Черноле сье—лышташан чодыра [шӹргӹ].

Черномазый — шӱралтшэ шӱрган, лавра шӱрган.

Чернорабочий—шэм пашачэ, шэмэр, мастарлык шинчыдымэ [лавран пашам кычылтшы].

Чернослив—шэм йэмыж; чырнослив [шимслива].

Чернота — шэм ылчык [шимэммаш].

Черный—шэмэ, шимэ.

Чернь—шэмэр [халык].

Черкать—удыркалаш (кагазым), коркалаш (анам).

Черпак — кошталдыш, кугу, кого корка.

Черпать—кошталаш [кашталаш].

Черстветь—пуркаланаш, котьланаш, тоштэмаш [касланаш].

Черствый — котьланышэ, тоштэмшэ [касланышы].

Черта—корышлык, койыш [ыдыралмаш (корны)].

Чертеж—ойлтыш [пумагаэш иктӓмам висэн анчыктымаш].

Чертежник — вэр ойлылышо, ойлылышо [чэртьэжым ыштышы].

Чертенок—чорт игэ, ийаигэ.

Чертить — йыранам, планым шташ.

Чертовщина—ийарэж [чорт гань].

Чертополох—ирпэсан, шайтан-шорвондо [тӓгӓ писӓн].

Черточка—удыралтыш, кортыш.

Черчение—корэшлымаш [ыдырымаш, рисуймаш].

Чесалка—шондаш.
Чесать—удыраш 2, шондашаш 1.
Ческа—удырымаш.
Чеснок—пӱанокра, уськым, йуа [охра].
Чесотка—удыртыш.
Чесоточный—удыртышан, удыртыш йоран.
Чествование—пагалымаш, пуро кумыл ончыктымаш [чотэш пиштымӓш].
Чествовать — пагалаш 2, пуро кумыл ончыкташ 2 [чотэш пиштӓш].
Честить—койдараш 2, вурсаш 2.
Честно—раш, ондалыдэ [тӧр].
Честность — рашлык, ондалыдымаш [тӧр ыштымӓш].
Честный — раш йын, ондалыдымэ [тӧр].
Честолюбец, честолюбивый—пагалымым йӧратышэ [ыштымым когоэмдӓш йаратышы].
Честолюбие—пагалымым йӧратымаш [ыштымым когоэмдӓш йаратымаш].
Честь — пагалтыш, жаптыш кумыл [чотэш пиштымӓш].
Чет—тӱгал, тӱнгал [тыхӓл].
Чета—тӧрлык шотлык [мыжыр].
Чета (супружеская)—марийак-ватак [мары-вӓты].
Четверг—изарньа.
Четвереньки—ныл-йола.
Четверик—виса-шот [8 пут].
Четверицею—нылпачашын.
Четверка—нылытан.
Четверня—ныл-парньа [ныл корнан].
Четверостишие — ныл корно (почэла мутышто) [стихотворэний].
Четверо—нылытын.
Четвертной- -чэрпэтан; **ч-ная бутыль**—чэрпэтатэ [цэрпэтӓн].
Четвертование — кытгэ-йолгэ атмалымаш [эдэмым ныл пайэш кышкэдмӓш].
Четверток—изарньа; **-великий**—рушын шошымысо кугу пайрэмысэ ончыл изьарньажэ [страшной изарньӓ].
Четвертак—шӱдыраш тэнгэ, колвичырший [шымлу вӹц ур].
Четвертый — нылымышэ.
Четверть—чырык, чэрык [шид, ик шид]; **ч-аршина**—шэч, шич; **ч-ная посуда** — чэрэпэт атэ [(ӓты)].
Четыре—нылыт.
Четырежды—ныл гана [нылгӓнӓ].
Четыреста—нылшӱдо.
Четырнадцать — луатнылыт, латнылыт.
Четырнадцатый—луатнылымышэ.
Четко—раш, палын [раскыды].
Четкость—рашлык [рашкыды].
Чехарда — кушкыжмыла тӧрштын модмаш [чукардан].
Чехол ӱмбач чиктыш [ӓты пиштымы мэшӓк].
Чечевица—йашмэт пурса, йашмык пурса, йашмак пурса [льӓпцӓкӓ пырса].
Чешуйка — тыгыдэ кол окса, кол шӱм [кол шу].
Чешуя—кол-окса, кол-шӱм [кол шу].
Чиж—казыла [кӓзӓльӓ].
Чикание — кырымэ йӹк, шагат йӹк [цӓш йук].
Чикать—чаткыкташ 2.
Чиликание—вычмалдымаш [чым-чым манмы].
Чиликать—вычмалдаш 2.
Чин—мӱм, чин.
Чинить — олмыкташ 2, ачалаш 2 [тӧрлӓш].
Чинка—ачалымаш, олмыктымаш [тӧрлымӓш].
Чинно — кугэшнэн, тӧрланэн [цэвэрын, олмыдын].
Чинность—кугэшнымаш [олмыдмаш].
Чиновник—тӧра, чинан йэн [кугижаншышты служыш эдэм].
Чирей—сӱван, кокша [сыван].
Чирикать—чыгымалташ 2 [чым-чымлӓш].
Численность—шотлык.
Числитель—шотлыш, ужашпалэ, ужашын кугутшым-ончыктышо палэ [дробыштыш цэла гыц пайым нӓлмым анчыктыш шот].
Числиться — шотлалдаш 2 [шотыш шагалаш].
Число—чот, шот.
Чистенько—йыклык, йытыран гына [ирэн].
Чистилище — эрыктымэ вэр [нэмыц манмыла сулык итырайктым вӓр].
Чистильщик—эрыктышэ.
Чистить—эрыкташ.
Чистка—эрыктымаш.
Чисто—йандарын, йытыран [ирэ].
Чистоган—йандар парыш [цилӓ].
Чистокровный—йандар вӱран [ирсӓ выран].

Чистописание — йандар возымаш [итӹрӓн сирӹмӓш].
Чистплотно — чаткан [итӹрӓн].
Чистосердечный—шоловик, вик ойлышан [тӧр йӓнӓн].
Чистота—чатка [итрӓ].
Чистый доход—йандар парыш [торгэйӹмӓштӹ шӓвӹм гӹц пасна кодшы окса].
Чистый—ару, чатка [ирэ].
Читальня—лудмо пӧлэм, пӧрт.
Читатель—лудшо йынг [(эдэм)].
Читать—лудаш.
Чихание—тӱрвычмаш [тӹрвӹцмӓш].
Чихать—тӱрвынчаш 1 [тӹрвӹнцӓш].
Чихнуть—тӱрвыч колдаш 2 [тӹрвӹц к.].
Чище—йандарракын [итӹрӓрӓкӹн].
Член—йыжынг шот, ужаштым, ужаштык.
Членистый—йыжынган [йэжӹнӓн].
Членораздельный — йыжынгалт шогышо.
Члены семьи—йэш ужаштык-влак [шачыш, йиш].
Чмокать—чопкаш 2 [тӹрвӹ йук (качмы годым, имньи поктым годым)].
Чокать—ваш тӱкаш 2 [пӓрӹкӓлӓш, сэпкэдӓш].
Чолка—имньэ ӱп [имньи лэпкӓштӹш аржа, морко-йалава].
Чопорно — койышланэн [косирӓйэн, чываньланэн].
Чрезвычайно—моткоч, путырак [пиш когон].
Чрезвычайные доходы и расходы—посна содорлык пурымо дэн кучымо окса [пасна кычылташ кугижӓншӹ, гувэрньӓштӹш пиштӹм окса].
Чрезмерный—утыгоч, утыктышо.
Чтение—лудмаш.
Чтец—лудмо.
Что—мо.
Чтобы—вэрчын [гӹнь].
Чу—чу, чуйан [тырлай].
Чуб - вуй пундашэш кодшо ӱп [лэпкӓ ӱп].
Чубук—тамака пуч [пыч, чывык].
Чувство—шижмаш.
Чугун—чӧн, чойын.
Чудак—капик [потьикӓ ӹштӓш мастар].
Чудо—ӧрык, ӧрмаш паша.
Чужак—йот йынг [ӧрдӹж эдэм].
Чужбина—йот-вэр, йот мыландэ [ӧрдӹж сӓндӓлӹк].
Чуждаться—йотышнаш 2 [йӓл гӹц карангаш].
Чужеземец—ӧрдыж мыландысэ [вэс сӓндӓлӹк гӹц толшы].
Чужестранец—вэс кугыжанысэ [вэс кугижаншӹ].
Чужой—йынгын [эдэмӹн].
Чулан—чулан, пӱлэм [цылан].
Чулок—чулка, пошмак [цылка].
Чум—кудо [кого, кужы вурган савала, йыргэшкы вуйан амаш Сивирӹштӹ].
Чума — ушкал калэр [вашталтыш цэр].
Чума свиней—сӧсна калэр.
Чума скота рогатого—шуран (тӱкан) вольыкын калэржэ.
Чурать—палэмдэн каласаш 2.
Чурбан—тур, тур пӱкэн.
Чурка—изи пу пӱчкыш [пӹчкӹк].
Чур—ӱчашэн каласымаш [мадыш цӓрӹмӓш шамак].
Чутко—пылышым шогалдэн.
Чуть-чуть — пыкшэ-пыкшэ чаки-чуко [цуц-цуц].
Чухать—нэр дэнэ шижаш 1.
Чучело—калык лӱдыктыш [лӱдӹш, ызвэр каваштышкы шӹшкӹн звэр ӹштӹмӓш].
Чушь—укэм ойлыштмаш [такэш попымаш].
Чуять—шижаш 1.

Ш.

Шаблон—иктаж пашам ыштымаштэ виса шот [ик тӧр ӹштӹмӹ висӓ].
Шаг—ошкыл, ошкэдыш, тошкалтыш [ашкыл].
Шагание—ошкылмаш [ашкэдмӓш].
Шагом—ошкылын [ашкэдӹн].
Шагомер—ошкыл виса [ашкыл висӓ].
Шайка—осал пашан йэнг-влак, чумрэм [кравыш цуца].
Шайтан—осал [шайтан].
Шакал—ир йанлык шот (ир пий) [пи йиш звэр].

Шалаш—кудо [амаш].

Шалить—шургаш 2, толашаш 2 [кайышланаш].

Шалопай—сӧйлэн коштшо, чорамбай [пэлэк-турэк эдэм].

Шалость—сӧйлымаш [кайыш]

Шаль—шӓл, тэлэ шовыч, шаль шовыч [кого миж савыц].

Шаман—сибир калык коклаштэ карт шот [тошты вэрӓ годшы поп йиш эдэмвлӓ].

Шампанское—шэргакан разга аракa [шампански ӓрӓкӓ].

Шампиньон—понго [намозы поны].

Шанс—иньанымэ шот [лишӓшлыклан ыньӓнымаш].

Шантаж лӱдыктэн вэсылан иктаж мом ыштыкташ тӧчымаш [алталэн лӱдыктэн налмы.]

Шанцевой инструмент—салтакын кольмо ӱзгаржэ [(хӓдыржы)].

Шапка—упш [калпак].

Шар—кугу чамыра, контыра, мундыра [йыргэшкы маклака].

Шарада—мутосо дэн альэ сӱрэт дэн туштылымаш [тышты].

Шарахнуть—шӱкал колдаш 2 [шыкӓл колташ].

Шарж—игылтыш, мыскылдыш сӱрэт возымаш [кӱм гыньӓт газэтэш, ваштылмыла рисуйымаш].

Шарик—чамыра, изи мундыра [изи йыргэшкы].

Шарить—шэнгаш, шуэд кошташ [шыргэдӓш, кычӓлӓш].

Шаркать—йыгкалаш (йол дэнэ) [ыдыраш].

Шарлатан—йэнгым олталкалышэ, шойачэ [алталышы, зорньик].

Шарманка—шокташ коштыктымо арган [варган].

Шаровары—сылма, шыравар, шалавар [вылӓн чимы йалаш, цилма].

Шатание—тайныштмаш, шот лэч посна коштмаш [такэш каштмы].

Шатер—шынгалык лэвэдыш, пӱрдыш [шынгӓлык].

Шаткий—тайналтшэ, чот шогымо [мыдыгышы].

Шарф—шарып, мэжшӱртӧ дэнэ пидмэ шовыч шот; шокшылыклан шӱйэш пӱтырат [шӱшӓлы].

Шах—пэрсий калык кугыжа [пэрсвлӓн кугижӓ].

Шахматы—шакмыт, модыш ӱзгар [мадыш].

Шахта—мыландэ гыч мыландэ шӱйым да монь лукташ ыштымэ рожла, выньэмла [Рок лывэцын кыртньи шӱм лыкмы вӓр].

Шашки—шашкэ (модыш) [шӓшкы].

Швабра—кӱвар мушмо, помыла шот [сэдэрӓ мэтэлкӓ].

Швейная машина—ургымо машиньэ [ыргым машина].

Швея—ургызо ӱдрамаш [ыдырӓмӓш ыргызы].

Швырять—ӧрдыжыш шуаш 2.

Шевелить—тарваташ [тӓрвӓтӓш].

Шедевр—моткоч сайын ыштымэ [утла йажон ыштымы].

Шейка—изи-шӱй [шӱ логэр].

Щелест—лыжгалтмаш, лышташ йӱк [лыжгэ шактымы].

Шелестить—лыжгыкташ 2.

Шелк—порсын [парсын].

Шелководство—порсын лукмо паша [парсыным ыштымӓш].

Шелкопрядильня—порсын шӱдырымӧ вэр.

Шелуха—тӧргалтмэ шӱм [аваха].

Шелушение—шӱмэштланмаш [аваха гыц айырымы].

Шепнуть—йывышт каласаш, пылышэш каласаш [пыжгалтӓш].

Шепелявость—сӱсумлымаш [сыстыклапымаш].

Шептать—шолыш ольаш 2, шӱвэдаш 2 (чэр парэмдаш тӧчылымаш) [пыжгаш].

Шептун—шолыш ойлышо, шӱвэдышэ [пыжгышы].

Шеренга—радам, шогымо нэргэ [ик тӧр шагалтэн кэмӓш].

Шероховатость—козыралык [казыргымы].

Шероховатый—козыра [казыра].

Шерстистый—чока мэжан [мижӓн, чак мижӓн].

Шерстобит—мэж-почкышо, мэж-лӱйлышо [миж лӱлшы].

Шерстобойня—мэж-почкымо [миж вӓкш].

Шерстопрядильня—мэж шӱдырымӧ вэр [миж шыдырымы вӓр].

Шерсть—мэж [миж].

Шерстяной—мэжан, мэж дэнэ ыштымэ [мижын].

Шершаветь—тӧрсырэмаш [каштыргаш].
Шершаво—тукотырын [каштыра].
Шест—кугу вара, тойа [кужы вӓрӓ].
Шествие—тӱшкан каймаш [полкын кэмы].
Шестерицею—куд пачашан [куд кӓнӓкӓт].
Шестерня—кутйол [кудыт].
Шестеро—кудытын.
Шестигодовой—кутийаш [кудиӓш].
Шестиногий—кутйолан [куд йалан].
Шестипальный—кутпарньан [куд парньан].
Шестиугольный—кудпусак, кутлук [кудоголан].
Шестнадцать—луаткудыт, латкудыт.
Шесток--конта-ончыл[камака анзыл].
Шесть—кудыт.
Шестьдесят—кутло [кудлу].
Шетьсот—кутшӧдӧ.
Шеф—вуйлатышэ шот, иктаж пашаштэ полшэн шогышо.
Шея—шӱй [шӱ].
Шибануть—эҥдэн колдаш 2 [шыкӓл колташ].
Шибкий—писэ, вашкэ кайшэ [пысы].
Шибко—чот, талын вашкэ [пысынь чынь].
Шиворот на выворот—тупынь, йӧрдымын ыштымыла [тупа-мэлӓ].
Шикарный—чаплэ, моткоч сай [пиш йажо].
Шиллинг—вэс кугужаныш окса, 46- ураш [англичан-влӓн ши окса 46 ураш].
Шило—вӱрыж [вуйжыр (вуйзыр)].
Шина—орва шин, шэн [арава шинӓ].
Шинель—лудо-мыжэр, салтак-мыжэр [шиньэль].
Шинковать—шӧнчалташ (ковыштам тыгыдын руэн).
Шип—имэ шот [лӧчкӓ изи анга кычык].
Шипение—чожгымаш, чужгымаш [цыжгымаш].
Шиповник—шуан-вондо, шулан-вондо, локама [лӧчкэр].
Шипучесть—чожгымаш [шоҥэш шумаш].
Шипучий—чожгыжышо [шоҥэш шушы].
Шире—лопкан, лопкарак [кымдаракын].
Ширина—лопкыт [кымдык].
Ширяться--лопканаш [кымдаланаш].
Ширмы—авыртыш [ӓрӹш].
Широкий—лопка, кумда [кымда].
Широко—лопкан [кымдан].
Широкогорлый--лопка-логаран [кымда логэрӓн].
Широкогрудый—лопка-оҥан [кымда оҥан].
Ширококрылый—лопка шулдыран (кумда шулдыран) [кымда шылдыран].
Широколистый—лопка лышташан, кумда лышташан [кымда листӓн].
Широколицый—лопка шӱрган [кымда шыргӓн].
Широконосый—лопка нэран [кымда нэрӓн].
Широкоплечий—лопка вачан [кымда ышман].
Широкоротый—лопка умпан [кымда пулышан].
Широта—лопкыт [кымдык].
Ширь—кумдык [кымдык].
Шить—ургаш 2 [ыргаш].
Шифер—шун-оҥа [шун-ланцы].
Шифр—вэсылан палдыртыдэ возымо, каласымэ йӧн [кого эдэм-влӓн хӓдӹр пӓлӹк, ӹшкэ эдэм вэлэ цаклымы тьэльэграм, сирмаш шамак].
Шишак—кошар вуйан тойупш.
Шишка—пӱгӹльмӧ (кожын), мугыль [мыгыль].
Шкалик—ышкальньӹк, изи клэнча [изи йамдар].
Шкаф—шкап.
Шкаф при стене—шӧрлык [стэнӓштӹш шкап].
Шкатулка—изи шондык шот [изи шӱндык].
Шквал—кугу мардэж.
Шкварка—койа лэвыктымэ лэч кодшо куча [шэл цагыра].
Школа—школ, туныктымо пӧрт.
Школа II ступени—кыдалаш школ, кокла школ.
Шкуна—мардэж дэн каймэ пуш шот [таҥыж тылпыш].
Шкура—коваштэ [кавашты].
Шлагбаум—чойын корно коч пыштымэ кашта, ората [кӹртньи корнышты ӓрӹмӹ пырыс].

Шлак — кӱртньо-шур [кӹртньи шыр].

Шлафрок—шовыр шот [шавыр гань выргэм].

Шлейф — ӱдырамаш тувырын шӱдырнышӧ шэнгэл урвалтэ мучашыжэ [кужы сарапан пач].

Шлем — кошар упш (салтакын), тул йӧрыктышын) [салтак кашар упш].

Шлепать—льопкаш 2, лаврам тошкаш 2.

Шлепок — пэрымэ йӱк [савык].

Шлея — шлийа [шлиӓ].

Шлифовать—шымамдаш [йагылташ].

Шлюз — вӱд арык, арык [вӹд ӓрӹк].

Шлюпка — пуш шот [изи ныш].

Шлюха — йорга ӱдырамаш [шӓхӓр ӹдӹрӓмӓш].

Шляпа — тэркупш [шльӓпӓ].

Шляться — йара кошташ [йӓрӓ кашташ].

Шляхта — польак пайар [польак-влӓн пайарны].

Шмель — ошым-шӱлыш, пуньырмо [пыйылмы[.

Шмыгнуть — вурык пурэн кайаш 2 [йывырт пырэн кэӓш].

Шнур — кӱжӱ шӱртӧ, мыжэр кандыра [кӓ-дӹрӓ].

Шнуровая книга — шӱртӹлӹмӧ книга [шӹртӹлӹмы кньига].

Шнырять — тыш-туш куржмыла кошташ 1 [кышкат пырэн кэӓш].

Шов — ургыш [ыргыш].

Шовинизм—эртак ышкэ калыкыным гына шотлымаш, пагалымаш [ышкэ халыкым вэлэ утла жэплӹмӓш].

Шокировать — иктаж мо дэнэ вэсым йыгӹштараш [кайыш дон вэс эдэмым намысыш пырташ].

Шоколад — шоклад [шыкалад].

Шомпол — пычал воштыр, шӱшмӧ воштыр [пичӓл ваштыр].

Шопот — йӹшт кутӹрмаш [пыжгӹмӓш].

Шорник — кычкымэ ӱзгар ургышо [имни ӓдӹр ыргышы].

Шорох — савура йӱк, лышташла йӱк [кыжгэ йук шактымы]

Шоссе — кӱкорно, кӱ дэн шарымэ кугорно [кӱ шӓрӹм кымда корны].

Шоффер — шопэр, автомобиль ончыш [автомовиль виктӓрышы].

Шпага — кэрдэ [йывш].

Шпала — кӱртньӧ корно йӱмалсэ сорымла, торэш пыштымэ [кӹртньи корны торэш вакшмы кужы маклака].

Шпалера — пырдыж-кагаз [шпальэр].

Шпарить — когарташ, инаш [шокшы вӹд опталаш].

Шпатель илан [мальарын замаска [шӹрӹм кольмы].

Шпенек — калпакдымэ пуда, вуйдымо пуда.

Шпиль — кугу пуда [кого пыда].

Шпингалет — тӧрэан, омсан кӱшыл-ӱлыл пашкаржэ.

Шпион — йышт эскэрэн увэр коштыктышо [йӹвӹрт колышт каштшы].

Шпиц — пий урлык шот [пи].

Шпонка — онга панга, онга пашкар [анга пашкар].

Шпора — йолтаган ӱмбал, кайыкын пунжо [пӱмы вӹд].

Шпоры — имньэшкэ салтакын имньэ покташ йолэш пижыктымыжэ [йал тагаи].

Шпринцевать — вӱдым пӱргалаш [пӹрхӓш].

Шприц — пӱргалтыш, вӱд пӱргалмэ тарман [пӹрхӹм ӓдӹр].

Шпулька — шӱртӧ панта [шӹртӹ поганьа].

Шпунт — лодо, корэш [лады (пырэньӓ мыч)].

Шпунтовать — лодылаш [ладаш].

Шрам-музыр, музыранг кушмо [пӧрэм].

Шрапнель — пудэшталтшан сар тарман [шалдыра тропльа, тровы].

Шрифт — кнага савыктымэ йӱкпалэ [пэцӓтлӓш ризинки дон ыштымы вуква].

Штаб — сар кокла ончышо [вырсышты вуйлалтыш начальныкын (тӧрӓн) ылым вӓржы].

Штабель—пучумыра, йӱшлыкэш оптымо (пӧрньам, пум чумырэн оптат) [анга, пӹрэньӓ арӓ].

Шталмейстер — имньэ вӱта ончышо.

Штамп — тӧнэж-лӱм [учрэждьэньын лӹмӹм пэцӓтлымы].

Штанга — ломаш.

Штаны — йолаш [йалаш].

Штат — тӧнэж вуйэр [йиш шот].

Штатив — йол олмэш кучымо йол шот [кычык].

Штемпель — тӧнэж лӱм.

Штиблеты — пӧрйэн ката [пӱэргы пашмак].

Штиль — тэнгыз ӱмбалнэ тымык жап, тымык жап [танғыж вӹлнӹш тыр].

Штифт — кэм пуда [изи пыда].

Штопать — ачалаш 2, (чулкам)[алалаш цылкам].

Штопать — вургэмыштэ кушкэдыш рожым шӱртӧ дэн ваш шупшаш [выргэм тумыштӓш].

Штопор—пропка прау [пропка про].

Штора — окна шовыч, окна авыртыш [окнһа навэскӹ].

Шторм — вӱдыштӧ талэ мардэж [вӹдӹштӹшы кого мардэж].

Штраф — штраи, вийэш окса тӱлыктымаш.

Штрипка — йолаш энгыраш льамка.

Штрих — кагазысэ вычкыж корыш [сирӹмӓштӹшӹ вӹцкӹж корны].

Штудировать — чот тунэмаш 1 [пыт тымэньӓш].

Штука — пырчэ шот [икты, мӹньэр пач].

Штукатур--пырдыж нэнчылышэ (йэнг) [шкотурлышы].

Штукатурка — пырдыж нэрынчыш [шкотур].

Шуба — ужга, кӱрык [ыжга].

Шугать — лӱдыктыл кошташ [лӱдӹктӹл колташ].

Шуйца — шола кид, кыд [шалахай кид].

Шулер — карт дэн модын онталышэ [картон модын алталышы].

Шум — лӱшкымаш [рӱжгӹмӓш].

Шуметь—лӱшкаш 2, сӧйлаш 2 [рӱжгаш].

Шурин — ватын шольыжо [вӓтӹн шольыжы].

Шуруп—винтан пуда.

Шурф—выньэм [мӱнэм кӹртньи шилыкмы].

Шурымуры — йышт кутыркалымаш йӹвӹрт кытыркалмаш].

Шустрый—писэ, кожмак [пӹсӹ].

Шутить — мыскара ышташ 2 [шутьам ӹштӓш].

Шутиха—мыскара ыштышэ [шутьа ӹштӹшӹ ӹдӹрӓмӓш].

Шутка—мыскара [шутьа].

Шутник—мыскарачэ [шутьа ӹштӓш мастар].

Шушера—куштыра, кӱлдымаш.

Шущукание—йыжгыктэн мутланымш [пӹжгӹмӓш].

Шушукать—йӹж мутланаш 2 [пӹжгӓш].

Шутя—мыскарала, койдармыла [ваштыл-ваштыл ӹштӹмӹ].

Шхеры—вӱдпокшэл кӱйан вэр [вӹд покшалныш кӱӓн вӓр].

Щ.

Щавель — шинчалан шудо, шопо шудо, козгалык [шапшуды].

Щавельный—шинчалан шудын [шапшуды].

Щадить—чаманаш 2 (аралаш) [жӓлӓйӓш].

Щебень—тыгыдэмдымэ кӱй, кӱй пудырго [кӹрпӹц пыдыргы].

Щебетание—вычымандымаш, вычымдаш [цыгӓк мырымы].

Щебетать—вычымалдаш 2 [выч-выч цыгӓклӓ мырымы].

Щеголеватый—ковра, кошпо шотан [косирырӓк, кавырырак].

Щеголь - косир, ковыра.

Щеголять — ковыртаташ 2, кутыраш [косирӓйӓш].

Щедро — шукын пумыла, чаманыдэ [когон, пурын].

Щека—шӱргӧ [шӹргы].

Щеколда—руалдыш (омсаштэ, капкаштэ [засолка].

Щекотать—чыгылдаш 2 [цӹгӹлтӓш].

Щекотка—чыгылтыш [цӹгӹлтӹш].

Щелкать—пӱкш пудырташ 2, парньа чымаш 2 [чиваш].

Щелкопер—удан возышо, уда тийак [пэлэ-турэ сирӹшӹ].

Щелкушка—пэркалэн коштшо 1.

Щелок—кон, конвӱд, ломыж вӱд.

Щелочить—конымлаш; коныш, конвӱдыш чыкаш [цикӓш].

Щелчок— тӱчык, чӱчык, чӱчымаш [чивык].

Щель—шэлыш, шэлшэ [шэлык].

Щемить — ишаш 2, пызыраш 2.

Щепа—шанчаш, шанча [тарваш].

Щепать — шэлаш (чырам) [шэлӹштӓш].

Щепка—шанчаш [тарваш].

Щепоть, щепотка—чывыштыш [цывэштыш].
Щербатый—козыранчэ, нузылгышо.
Щербина—лазылгышэ.
Щетина—сӧсна-шу, сӧсна шуло.
Щетка—шотка.
Щи—шӱр, шӱро [кавшта-лэм].
Щиколока—шаклак лу [шакльакэ].
Щипать—кӱраш 2, (кайык шуным) чывыштылаш [пывэштылаш].
Щипок—чывыштыш [цывэштыш].
Щипун—чывыштылшэ [цывэштышы].
Щипцы—азыр, кыскыс, шӱ чывыштылмэ [азыр].
Щипчики—чывытан [изи азыр].
Щит—аралтыш [аралтыш].
Щолк—лоч [чивалтыш, лоч шактышы].
Щолкать—лочкыкташ 2 [лочкаш].
Щука—нужкол, чортан, чорагай.
Щупальце—нийалтыш.
Щупать—нийалкалаш 2 [ньиалтылаш, йывыштылтылаш].
Щурить—пэлэ кумалташ, шинчам пыч-пыч ышташ, пӱйалаш [сынзам йымыкташ].
Щучий—нужколын.

Э.

Эвакуация—ик вэр гыч вэсыш лэктын каймаш [ик вар-гыц вэсыш лыктын колтымаш].
Эволюция—эркын ончылтымаш, кушмаш, кугэммаш, вийнымаш (тӱрлӧ шотыштат) [ирыкын ваштальт анцыкыла кэмаш].
Эгоизм—шкэм гына йӧратымаш [ышкымым вэлэ йаратымаш].
Эгоист—шкэнжым гына йӧратышэ [ышкымжым вэлэ йаратышы].
Эй — Эй ты, не зевай—эй умшадым карэн ит шого [ӧй, а (сыгырэлмаш)].
Экватор—мландэ кыдал йыр шонымо корно [мӱландым йыр лош шэлшы шаным корны].
Эквивалент—ик гай ак, вэсылан тан толшо [иккань ак, иккань ара, тӧрэштарышы, ваштальтышы].
Экзамен—экзамэн, тунэммым палымаш, тунэмналык [экзамын, тымэнышын палымашыжым йадыкмаш].
Экзальтация—кумул нӧлдыш [шам гыц кэмэш, сусу лимаш].
Экзема—лӱгыштарышэ ковашта чэр, пэш ваштальтыман [нолтыш тыгыды лим (пэр)].
Экземпляр—иктэ (книга шотлымаштэ) [иктаман икты].
Экивоки—кок сэмын шонымаш [кок сэмынь, статьан ыгылымаш шамак].
Экий, ты какой—ай магай улат [ах махань ылат].
Экипаж—имньэ жвот [кыцкым хадыр (арава тир)].
Экономика—озанлык пэркэм ойлымаш [халык хозанлык].
Экономия—пэркэлтыш, аныклымаш [уты шӱвыдымаш, пэрэгымаш].
Экосо—озанлык комис [халык хозанлык комисс].
Экран—выньэр шупшмо онга шот (сӱрэт ончыктымыла) [картин анчыкташ шывшыл шындымы кымда мыньэр].
Экскремент—шур [шыр, каплан кэрал гыц утышы].
Экскурсия—ончэн тунэм коштмаш [анчэн тымэнь каштмаш].
Экспансивный—чыр, чоршо, ура [ышкымжым кычэн мыштыдымы].
Экспедиция—иктажым колтымаш (тунэммыла, тӱрлӧ савыктышым, сатум, (салтакым да монь), [1) шукын палаш анчэн каштмаш; 2) салтак выламаш колтымаш].
Эксперимент—штэн ончымаш, шынымаш [ыштэн анчэн палымаш].
Эксперт—мастарэш шогалшэ [палышы].
Экспертиза—лийтыш палымаш, лийтышын могайжым палымыш.
Эксплолес—чодрам пайдалын кучымаш.
Эксплуатация—йэнг кӱсэш илымаш, шкэ олмэш вэсылан ыштыктымаш [йал пашаш ыштым дон ылымаш].
Экспонат—ончыктымо ӱзгар [анчыкташ лыкмы хадыр].
Экспонент—ӱзгар ончыктышо [хадыр анчыкташ кандышы эдэм].

Экспорт—вэс кугыжа мландыш сату лукмаш [вэс кугижäншӹш шывштымаш, нäнгэмаш].

Экспресс—талын кайшэ вагон тӱшка- [пиш чынь кэшӹ кӹртньи корны машинä].

Экспрессия—чот ынглыктараш тӧчымäш [тэатырышты мадыштон ынгылдарэн анчыктымаш].

Экспромт—шонэн йамдылыдэ штымаш [вычыдэ мимäш, йäмдӹлӹдэок ӹштӹмäш].

Экспроприация—вийэш нäлмаш [кырэдал шывшын нäлмаш].

Экстаз—уш каймэшкэ шонаш (иктаж мо нэргэн [шамтэ сусу лийаш, шамтэ ойхыраш].

Экстенсивный — ӱмбач шарлалтшэ [тоштыла пäшä ӹштӹмäш].

Экстерн — шкэ эрык дэн ыштышэ [тоны, ӹшкэ ирӹк дон тымэньшӹ].

Экстраординарный—радам гыч лэкмыла [айыртэмын].

Экстрапочта—вашкышэ пошто [ӹшлäнжӹлä].

Экстренно—пэш содор [пиш йӹлэ].

Экстренный—пэш вашкэ, содор [йӹлэ лишашлык, талаштарэн ӹштӹмӹ].

Эксцентрик—ӧртарышэ йэнг [машина арава].

Эластичность—лывыргылык [шӹмä, нӧрӹ, тошты вäрӹш чымалтышы].

Эластичный—лывыргэ [шӹмä, нӧрӹ, тошты вäрыш чымалтышы]

Элеватор—киндэ аныклымэ кугу пура, кӱш нӧлдымаш [киндӹ оптымы кого кӹлäт].

Элегантно—чаткан [олмыт].

Элегантность—чаткалык, чатка [олмытмаш].

Элегический—шӱлыкан [ойхан].

Элегия—шӱлыкан сылнэ мут [ойхыдон сирым шамак].

Электризация—тулэнгэралымаш [эльэктричэствын тӹл тарвäтымäш.

Электризовать—тулэнгэр погаш, чумыраш [эльэкричэствын тыл тäрвäтäш].

Электричество — тулэнгэр, лэктрис [эльэктричэствӹ].

Электродвигатель—тулэнгэр дэн коштмо [эльэктричэствӹн тыл пуаш тäрвäтӹш машинä].

Электрометр — тулэнгэр виса [эльэкричэствӹн тыл куат висӹмӹ äдӹр].

Электромотор—тулэнгэр лукшо тарман, тулэнгэр лукшо [эльэктричэствӹ тыл шукэмдыш машина]

Электрон—тулэнгэрын эн изи пырчыжэ [эльэктричэствӹн тыл пушы].

Электроскоп—тулэнгэр палык [эльэктричэствын мыньар тыл пäлӹм äдыр].

Электротехник — тулэнгэр мастар [эльэктричэствын пäщä пäлӹшӹ].

Электрофикация — тулэнгэрлымаш [эльэктричэствӹ тылым пäшашкӹ шäрӹмäш].

Элемент—тӱнглончо, тӱнгалтыш [йиш, эльэктричэствӹштӹ тыл лыкшы тынгäлтӹш].

Элементарный—чылт куштылго [пӹтäри ӹштäш тӹнгалмӹ].

Эллипс—чуйака онго [кужикä онгы].

Эллипсоидальный—чуйака онго гай [кужикä онгы гань].

Эмаль—эмаль, пӱ ӱмбал ошо, атын, молынат [эмаль, пӱ вылнӹшӹ цӹрэдӹм йылгыжшы ошы].

Эмансипация—кул гыч утаралтмаш [худан урдым лывэц карангмаш].

Эмблема—ойыртыш ойып, айалтыш [пäлӹк, äшӹндäртӹш].

Эмбрион (зародыш) — тӱлэпырчэ [шачыш, ӹлӹшӹн тӹнгалтӹш].

Эмигрант—вэс кугыжанышыш кайшэ [вэс кугижäншӹш кэшшӹ].

Эмиграция—вэс кугыжанышыш каймаш [вэс кугижäншӹш кэмäш].

Эмиссия—эмис (окса кагаз лукмаш) [пумага окса лыкмаш].

Эмоция—чон пижын шижмаш [шижмäш].

Энергично—пижынак, кӱлынак [куатдон пäшä ӹштäш (йäнгваш)].

Энергия—куат, пашалык-вий.

Энтомология — тӱрлӧ шулдырчык (копшангэ, лывэ) нэргэн туныктышо шанчэ [тымдымаш (кавшангывлäм пäлäш)].

Энтузиазм—чон нӧлтымаш [ӹшкӹмӹм кэрдäмок манын лӱлтäлмäш].

Энциклопедия—тӱрлӧ нэргэн возымо мутэр [цилä гишäн сирым книгä].

Эпиграмма — воштылтышан сылнэ мур, мыскара шотан [потикäлä сирым сирӹмäш-влä].

Эпиграф—вуймут, ончыч каласымэ [анцыц сирым шайа-влä].

Эпидемия—нәргә, йәргә (чәр шотышто) [рәды цәр (вашталтыш)].

Эпизод—кӱчык каласән пумаш [мытыкын кәләсән пумаш].

Эпизод — илышыштэ лиймаш [лимаш].

Эпизоотия — вольыклан пижшэ нәргә чәр [вольыклан вашталтшы цәр].

Эпилепсия — йӧрылмаш, вуйвәм чәр [кәнвацмы цәр, вуй вим цәр].

Эпилептик—йӧрылшо, вуйвәм чәран [кәнвацмы цәрдон йасыланышы].

Эпилог—мут мучаш [пачәш кәләсым шамак, картин].

Эпистола — писма, сәрыш, возыш [колтымаш, сирымаш].

Эпитафия—шӱгар ӱмбалан возымаш, шӱгар-возыш [шыгәр вылән сирымаш].

Эпос—сылнын йәнг илыш ончыктымаш (возән, ойлэнат) [шамак дон эдэм ылышым анчыктымаш].

Эпоха — йәнг илыш, мландэ илыш жап йыжынглымаш [курым жэп, курым лыдмаш].

Эра—жап йыжынглымаш [жэпдон курым лыдмаш].

Эрмитаж — чаплэ тоштэр [тошты адыр анчыктым пӧрт].

Эротический—йӧратышан.

Эрудиция—тӱрлым кэлгын тунэммаш [шукым лыдмаш].

Эскадрон—имньэшкэ салтак кашак [имньэшкы салтак пэлык шот].

Эскиз — сӱрэтлан йамдылымэ, сӱрэт тӱнгалтыш [картин сираш йамдылымаш, тынгалтыш].

Эспаньолка — анышыр тӱшка, каза повдаш [изи кашар пандаш].

Эспарцет—вольыклык шудо.

Эсперанто—лӱмым лукмо чумыр тӱнь калыклан ик йылмэ [йори лыкмы цилэ халыклан ик йылмы].

Эстафета — йынг дэн колдымо увэр [вэр колтымаш].

Эстетика — сылным ойыркалымаш [йажом, цэвэрым пэлаш тымэньмаш мӱландышты шым ыштымыжым].

Эстрада — кӱкшака [йори ыштым кӱкшы вэр].

Этаж—пачаш; дом в 2 этажа—кок пачашан пӧрт [пачаш; кок пачашан пӧрт].

Этажерка — книга шӧрлык [кньигэ оптым вэр].

Этак—тыгэ [тынгэ].

Этакий—тыгайэ [тыхэнын].

Этап — йатап, иктаж йэнгым ӧкым колтымаш, нантайымаш [кид мыч нэнгэмы-влам амалаш пыртым вэр].

Эти—нинэ, тидэ-влак [нины].

Этикет — сату ӱмбал кагаз [ситцы тэрвэнын сирымашан пумага].

Этикетная цена—сату кагазэш шындымэ ак [ситцы тэрвэн ак шындым пумага].

Этим—нинылан [нинылан, тидыдон].

Этимология — мутлончыш [шамак ланцылымаш].

Этнограф — калык йӱлам тунэмшэ [тошты халык пашам тымэньшы].

Этнография—калык йӱлам ончыктымо шанчэ [тошты халыкын палымашым тымэньмаш].

Этнолог—калык тунэмшэ йынг [халык ылымашым палаш].

Этнология — калык тунэммэ шанчэ [халык палаш тымэньмаш].

Это—тидэ, тыдэ.

Этот, а, о—тидэ, тыдэ.

Этюд—ыштэн пытардымэ сӱрэт [ыштэн пытардым портрэт].

Эфир—содор пушланышэ наста.

Эфемерный—вашкэ эртышан [кужы курыман агыл; йылэ локтылалтшы, льазыра].

Эффектный — шинчалан пэрнышэ [айыртэмын сынзаэш шыралтшы].

Эх—ой [эх].

Эхо — йӱк шэргалтмаш [йук мӱгырялтмаш].

Эшафот—йэнгым сут почэш пуштмо вэр [сут паштэк эдэм пушмы вэр (пу кывэр) ташкалтыш].

Эшелон—салтак нэргэ, тӱшка [пасна анцыкыла кэшы салтак цуца].

Ю.

Юбилей—лӱмэш штымэ пайрэм, лӱмпайрэм [эртышым ашындарым кэчы].

Юбиляр—пайрэмлан лӱмалтмэ.

Юбка—руш ватэ тувырын кужурак пэлыжэ [кыдал гыц ӱл сарапан].

Ювелир—шэргэ акан кӱ дэнэ сатулышо [шӧртньы хӓдӹр мастар].

Юг — кэчывал-вэл, кэчывал-йымал [кэчӹвӓл моҥыр].

Юго-восток—эрвэл дэнэ кэчывал-вэл кокла [иркэчӹвӓл моҥыр].

Юго-запад—кас кэчэ дэнэ кэчывал кэчэ кокла [вады-кэчӹвӓл моҥыр].

Юдофоб—йэврэй калыкым тушманла койыктышо [йэврэй-влӓм ужын кэртдымы].

Южанин—кэчывал йымалсэ калык [кэчӹвӓл лӹвӓл эдэм].

Южный—кэчывал йымалсэ [кэчӹвӓл моҥыр].

Юла—пэш писэ шотаным манып [мадыш изи кэк].

Юлить—шот лийдэ эртараш [пыйвэклӓнӓш].

Юлианский — кэчым тощто сэмын шотлымаш (Римысэ Йулий кугужа шӱдымо почэш шотлымыла) [кэчым тошты статьан шотлымаш, лыдмаш].

Юмор — вошты́лтыш шот [вашты́лтыш].

Юморист—вошты́лтышан, мускаразэ [ваштылтышы].

Юнец—ырвэзэ, самырык [сӓмырӹк].

Юница — самырык ӱдӹр [сӓмырӹк ӹдӹр].

Юность—ырвэзэ голсо жап [ырвэзы годшы жэп].

Юноша—ырвэзэ йэҥ [изи ырвэзы]

Юный—самырык [ырвэзы, сӓмырӹк].

Юридический—закон шотын.

Юридическое лицо—шкэлык кэрдэж, иктаж йэҥын, тӧнэжын судлан кэрдэж шотшым ончыктышо [пумы законым кычышы].

Юрисдикция—закон ойлымаш [закон дон кэртмӓш].

Юристконсульт—закон каҥаш пушо [закон а кэдшы].

Юриспруденция — закон виктарымаш.

Юрист—закон шинчышэ [закон пӓлӹшы].

Юркий—писэ, талэ, чулым [пысӹ].

Юродивый—ушдымо шотан, пэлодар [ородыланэн анцыкыла лишашлыкым алталышы].

Юродство—ушдымо койыш [ородыланэн алталэн ыштымӓш].

Юрта — кусныл коштшо калыкын пӧрг шотшо [пучы кавашты дон сырым амаш].

Юстиция—закон тэргэр [закон шындӹлтӹш].

Ютиться—илаш тӧчаш 2 [ылаш цацымаш].

Я.

Я—мый, мыйэ, мыньэ, минь [мынь].

Ябеда—коклалымаш [ӓльӓк].

Ябедник—коклазэ, чогышо [ӓльӓклышы].

Ябедничать—кокла кошташ 1 [ӓльӓклаш].

Яблоко—олма [олма].

Яблоня—олма-пу [олмаву].

Яблонный—олма-пуын [олмавун].

Явка—кончымаш (ужмо почэш) [толмаш, мимаш].

Явка обязательная—мийдэ ок лий.

Явка не обязательная—мийдэ кодашат лийэш.

Явление—кончымаш [каймаш].

Являть—кончыкташ 2 [кайыкташ].

Явно—вӹльчын [кайын, кырӓт].

Явность—вӹльчык, рашкылык [кырӓток].

Явный—вӹльчаш [кырӓтын].

Явственно—вӹльчын [кырӓтынок].

Яга-баба—ийа-кува, вэдынь [увэрвӓты].

Ягдташ—лачэ, сонарлан коштмо суран мэшак [охотньык-вылӓн лыды оптым мэшак].

Ягненок—пача, паран [патьа].

Ягниться—пачаҥаш 1, пача ышташ (шорык, каза нэргэн) [шарык лиаш].

Ягода—тыгыдэ йэмыж, тыгыдэ саска [кыцкы].

Ягодица — коварчэ, кутан-коварчэ [кутан аварцы].

Ягодный—саскан [кыцкӓн].

Ягуар—кугу ир пырыс [кого тыгыр].

Яд—айар [йӓдӹ].

Ядерный—томан [тоҥан].

Ядовито—айарын [йарыдымы].

Ядовитость—айарлык [йарыдымаш].

Ядовитый—айаран [йарыдымаш].
Ядоносность—айарлышэ, айартарышэ [йадан (кышкы)].
Ядреность—чажгатан [тоҥан].
Ядреный—чажгата [тоҥан].
Ядро—том [тоҥ].
Ядрышко—изи-том [изи тоҥ].
Язва—сусыр, йора [шушыр].
Язвитель—сусыртышо, йорандышэ [шушыртышы].
Язык—йылмэ.
Языковед—йылмэ-шинчышэ, палышэ.
Язычек—орйылмэ [арйылмы].
Языческий—чий вэран [кэрэмэтын].
Язычество—чий-вэра [кэрэмэтлан ыдылмаш].
Язычник—чий вэра кучышо [кэрэмэтлан ыдылшы].
Язь—пардаш (кол).
Яичко—изи-муно.
Яичник—муныкудо, муно-погышо.
Яичница—салма-муно, муно-оварчык [мыны-плошка].
Яйцевидный—муно-сынан, муно тӱсан [мыны гань].
Як—ир-ӱшкыж, курык-ӱшкыж [индьишгышы кужы мижан ӱшкӱж].
Якорь—йакыр, прокот чарымыла кучылтыт [йакыр].
Якшаться—иктажэ дэнэ кэлшаш, палым ышташ (2) [йарлаш, пижаш].
Ялик—пуш шот [изи пыш].
Яловый—исыр.
Яма—выньэм, кугу-лакэ [мӱнэм].
Ямина—кугу выньэм [кого мӱнэм].
Ямка—изи лакэ [изи лаксак].
Ямская лошадь—ула кудалшын имньыж [йамшык имньи].
Ямщик—йамшык [йамщык].
Январь—у ий тылызэ.
Янычар—туркын сарзэ [крэстальшывлан ырвэзывлам туркаш сарэн куштэн тымдым салтак-вла].
Яр—вӱд вургэр [йырлан тура карэм].
Ярд—англичанын висажэ (кутышыжо пэл важык укэрак, 3 фут) [Англиштыш кыт висэ (вочыкын шым пайын кым пайжы)].
Ярко—волгыдын [сотын].
Ярлык—палылан пыжыктымэ кагазлаштык [йорлик].
Ярмарка—йармэнга, кужын шогышо пазар [йармынга].
Ярмо—ӱшкыж-ората [ӱшкӱж амыт].
Яровое—икийаш (шурно) [ик ийаш].
Яростно—шыдын.
Ярость—чот шыдэ [шыды].
Ярус—пачаш; (**трех'ярусный**—кум пачашан).
Ясак—йозак, йожак [лым окса].
Ясли—шэрча, йасла, шудо-шырча [йашла, язэ анчым вэр].
Яснеть—ойараш 2.
Ясно—раш, ойар.
Ясновидение—раш ужмаш, шинчан ужмаш.
Ясновидящий—раш ужшо, ужшо-колшо, шинчан-ужшо.
Ясность—рашлык [раскыды].
Ясный—раш, рашкэмшэ [раскыды].
Яства—кочыш-влак [тортлы качкыш].
Ястреб—вараш.
Ястребенок—вараш-игэ.
Ятаган—кадыр, кугу кэрдэ [туркавлан какльака саплы].
Яхта—изи-пракот, пуш.
Ячейка—караш [карэш сынзэ, нэр шуж].
Ячейка (пчелиная)—караш, пыжаш [мӱкш карэш].
Ячейка В.К.П.(б.)—комунист партийын тӱналтыш тӱшкажэ, изи пырльазэ тӱшка.
Ячменный—шож дэнэ ыштымэ [шожын].
Ячмень—шож.
Ящер—шыҥшальэ тукым [имньи цэр (кышкы йылмы)].
Ящерица—шыҥшальэ [шакшальы].
Ящик контрольно-справочный—тэргыш палыш йашлык.
Ящик—йашык [йашык].
Ящичек—изи йашык [изи йашык].
Ящур—йашыр-чэр [кол сукан, кальа йиш изи звэр].

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТ КРАСН. ПРОФЕССУРЫ
№

Более существенные из опечатков, поправки и дополнения.

Столбик:	Под словом:	Вместо:	Следует:
1	Абсолютный	тäҥäштäрӹмӹ	тäҥäштäрдӹмӹ
„	Автомобиль	кашшы	каштшы
2	Азарт	йаҥ	йäҥ
3	Аккорд	йуквла	йӱк вла
„	Аксиома	кӹньäт	гӹньäт
4	Альтруизм	эдэмлä	эдэмлäн
6	Анкета	йадышмы	йадыштмы
„	Анод	тыгэ*	тыгэ: +
„	Антрацит	киаҥшӹ	кӱäҥшӹ
7	Арена	вар	вäр
8	Астрономия	кашмашым	каштмашым
9	Аудитория	колышмы	колыштмы
10	Баламутить Балано	төрэштарымаш	слово „төрэштарымаш“ считать под словом „Баланс“.
11	Баловать	орадым шгаш	орадым ышташ
12	Барабан	пэралгаш	пэралташ
„	Барка	прокот шупшыкта	прокот дэнэ шупшыктат
13	Батарея	пижытым	пижыктым
14	Безвыходный	кэрдтӹлä	кэртдӹмäш
16	Безусловно	попымаш огыл	попымат агыл
17	Береза	куглä	кугилä
18	Бесполезно	какэш	такэш
„	Бесприбыльный		добав: [тӱлэтдӹмӹ]
„	Беспросыпно	тӱлэтдӹмӹ]	слово „тӱлэтдӹмӹ“ выпустить
19	Бесценный	шэрäкäн	шэргäкäн
„	Бесталанный	плäлдӹмӹ	пиäлдӹмӹ
„	Биллиард	макла	маклака
20	Биография Биология		слова „ӹлӹшӹ влäным“ считать после слова „тунэмаш“
„	Бледный	ошалгаш 1, шапкалгаш 1	ошалгаш 2, шапкалгаш 2
21	Бляха	ӹштэш	слово „ӹштэш“ выбросить
24	Борт	проход тыр, пыш тыр	проход тӹр, пыш тӹр
„	Брак	йарыдымэш лыкмӹ ӹдӹр нäлмäш	йарыдымэщ лыкмы, ӹдӹр нäлмäш
26	Бугорок	пӱгӹрикä	пӱгӹрикä
28	Бурда	шэҥгэ; лупэвишкӹдӹ	вишкӹдӹ
„	Буржуазия	пäйшы	пайышы
29	Буфет	кычӹмӹ	кычымы
30	Бюрократ	чиномьыкла	чиномньыкла
32	Вбивать	шип пырташ	шин пырташ
35	Вежливо	пӹш кӹдын	пышкыдын
36	Венерологический пункт		Добав.: капын пӧлэ-тӱлэ ужашэшыжэ лиймэ чэраным ончымо вэр.
37	Вершина	мчаш вуй	мычаш вуй

Столбик:	Под словом:	Вместо:	Следует:
39	**Взаимоотношение**	икӹжак	иктыжок
42	**Видоизменять**	пырэм	цӹрэм
48	**Водовоз**	вӱд-тышо	вӱд толтышо
„	**Водолечение**	вӹд нон	вӹд дон
49	**Военный**	сар кашазэ	сар пашазэ
51	**Возмужалость**	кӧпэш	кӓпэш
52	**Волжанка**	куш рижик	куги рижӹк
„	**Волчица**	ӓва пи	ӓвӓ-пирӹ
53	**Волостной**	көргӹштымӹ	волыст көргӹштышӹ
„	**Волшебник**	сӹнпа лымышы	сӹнцӓ лымышы
„	**Вольнопрактикующий**	ирок дэн	ирӹк дон
54	**Воровать**	мужэдмӓш	шолышташ
„	**Ворожба**	мужан вӓтӹ	выпустить
„	**Воротить**	карӈдаш	карандаш.
55	**Воспаление**	кӱӧӈмаш	кӱӓӈмӓш
„	**Воспользоваться**	ӹшкэ кудыш	ӹшкэ кидӹш
56	**Вполне**	йынчак	йынгак
57	**Вразбивку**	шӓлӓнэлкэн	шӓлӓнэн кэн
59	**Всеобуч**	тымды	тымдымаш
„	**Вокачивать**	тӧрэштӹлӓш	тӧргэштӹлӓш
60	**Вспарывать**	шутымаш	шӱтӹлӓш
„	**Вспениваться**	шоӈэштылаш 2	шоӈэштылаш 1.
„	**Всплошную**	мучкыш дэн	мучкыж дэн
61	**Второпях**	талышым дон	талашым дон
62	**Вчитаться**	туткын лудын налаш 2	тӱткын лудын налаш 1
„	**Выбегать**	куржэдаш 1	куржэдаш 2
63	**выведывать**	шэкшынчын	шэкшинчэн
„	**Вывеска**	лӱмэш	лӱмэж
„	**Вывоз**	толтымаш 1	толтымаш 2
69	**Выползать**	лэктэдаш 1	лэктэдаш 2
„	**Выпревать**	шылын пычаш	шолын пычаш
„	**Выпроводить**	кожгаташ 1	кожгаташ 2
„	**Выпутать**	киктыш гыц	куктыш гӹц
71	**Выскользнуть**	мунчалтэн лэкташ	мунчалтэн лэкташ
72	**Высочайший**	пишь кӱкшы (жок)	пиш кӱкшы(жок)
80	**Глухарь**	[кӹдӹр]	выпустить
87	**Государственный капитализм**	капитализм	кӱсэл-вундылык,
88	**Грабить**	олаш 2	агаш 2
„	**Гражданский брак**	сӱйан	у сӱан
92	**Гурьба**	постэрналтмӹ	постарналтмы
96	**Девать**	чыкаш пурташ	чыкаш, пурташ
99	После слова **Демагог**	**Демакрационный**	**Демаркационный**
101	**Детонация**	мырымаш 1	мырымаш 2
113	**Докладывать**	пыш тылаш	пыштылаш
„	**Доклеивать**	пытарылаш 2	пытарылаш 1
114	**Докупать**	ӱывӹлтэн	цӹвӹлтэн
116	**Долезть**	шуаш 2	шуаш 1
„	**Долечивать**	эмлэн шултылаш	эмлэн шуктылаш
„	**Доля**	нуйырымаш	пуйырымаш
117	**Домачивать**	пӧртыл шокташ	нӧртыл шокташ
118	**Доморощенный**	сэнчэн	анчэн
„	**Домчать**	кыдол	кыдал
„	**До него**	тӹдӹм докы	тӹдӹн докы
119	**Дописывать**	сырэн	сирэн
120	**Дополнение** / **Дополненный**		Слова „тэмымаш, тэмыш, уштарымаш" отнести к слову дополнение
„	**Дополоть**	сэмлэн	сомлэн
„	**Дополучить**	палын шукташ	налын шукташ
121	**Допрыгивать**	тӓргэштӹл	тӧргэштыл
„	**Дореформенный**	вашталталмэ	вашталталтмэ
123	**Досмеяться**	сптӓрӓш	ситӓрӓш
124	**Достегивать**	пылдыштыл	полдыштыл
125	**Дотащить**	номал	намал
127	**Дохнуть**	кывӓрӓш	кӓвӓрӓш
128	**Дощаник**	вэр оҥа пуша	вэр, оҥа пуш

Столбик:	Под словом:	Вместо:	Следует:
128	Драма	татырыштэ	тьэатырыштэ
129	Древний	акэат годсо	акрэт годсо
131	Дружба	пурым	пурын
132	Дубасить	шӧӈаш	тӧӈаш
133	Дурнота	тӱсдымэ	тӱсдымо
„	Духи	шулыш-влак	шӱлыш-влак
134	Душегрейка	иӱрэман	пӱрэман
„	Душенька	йӧӈ	йӓӈ
„	Дуэт	йӱк дэнэ	кок йӱк дэнэ
„	Дым	шигаш	шигыш
135	Египетская работа	[йэгипэт ыштышы—орлыкланымаш (элы пашӓ тунэмшэ)	[йэгипэтыштышты орлыкланымаш (лэлы пашӓ)]
„	Его	[тыдӹм, тыдӹ]	[тыдын, тыдым, тыдӹ]
„	Единение	иктэшырымаш	иктэшнымаш
„	Единовластие	цымиргалтмаш (ышкэт шӓмӓш)	цымыргалтмаш (ышкэт шӓмӓн)
136	Дятел	[риышты]	[шишты]
„	Единогласно	(потвердили)	(подтвердили)
„	Единомыслие	кӧлышт	колышт
„	Единоначалие	ык эдэм ышкэт шамӧнлӓнымаш	ик эдэм ышкэт шӓмӓнлӓнымаш
„	Единоплеменник	кӧштшо	коштшо
137	Единый сельско-хозяйственный налог	йалозанлык налог	икшотан йал-озанлык налог
„	Еду	мньэ дэн	имньэ дэн
„	Ежедневно	кэчӹ вӹдэ	[кэчӹ йӹдэ];
„	ежегодно	[и, йыдэ]	[и йыдэ]
„	ежемесячно	[тылзӹ цӹдэ]	[тылзӹ йӹдэ];
„	еже-ли так	[тожэ гынь]	[тэнгэ гынь]
„	Ежевика	шэмэнгэш (шилӹнгыж)	шэмэнгэж [шимӹнгыж]
„	Жаворонок	агароктышо	агапоктышо
138	Ем	(кочкам)	[качкам]
„	Ералаш	хадӹр-влӓш	хадӹр-влӓм
„	Ерш	(кал)	(кол)
„	Ехидный	[худа иӈгана, йӹгӹлтшым, ыскылышы]	[худа йӓӈган, йӹгӹлтшы, мыскылышы]
„	Жаждущий	иймы	йӱмы
„	Жакет	вӹльӓл	вылвӓл
140	Желоб	желебок вӱр корно	желобок вӱд-корно
„	Желтить	самэмдӓш	сарэмдӓш
„	Желтоватый	сарыналгы	сарыралгы
141	Желтые	липшалтшы	лыпшалтшы
„	Желчь	сочетании	сочинении
„	Женить	иктажылап	иктажылан
„	Жених	млэйэц	млойэц
142	Жертвекная лошадь	цӧӈлым	цӧклым
„	Жертвоприношение	шэртвам	жэртвам
„	Жестикуляция	кӓпкӧ	кӓп
143	Жесткий	жестка	жестко
„	Живодер	каткэн кышкэдшы. ылӹшыжэк	каткан, кышкэдшы, ылӹшӹньэк
144	Жизнеописание	идымым	илымым
„	Жизнь	ылӹшылымаш	ылӹш ылымаш
„	Жилище	пӧрт ылымовӓр	пӧрт, ылымы вӓр
„	Жилищное товарищество	суртушэм	суртлушэм
145	Жимолость	ош кыза	ош-киза
146	Жнива	выженкал	выжженкал
„	Жутко	йыкышка	йыкырикӓ
147	Забор	еавар	савар
„	Забронировать	икташ мом	иктаж мом
„	Заварить	йалатэн	йылатэн
148	Завет Заветный		Слова „согоньлыман, сӧрӹман“ считать под словом „заветный“

Столбик:	Под словом:	Вместо:	Следует:
148	Заветный	ушышжо	ушышто
„	Завещание	согоньымаш	согоньлымаш
„	Завещать	ӹлӹжӹм	ӹлӹшӹм
149	Завязать в узел	оӓвыц	савыц
„	Завязка	кылдыж	кылдыш
„	Заговор	шӹвӓкмӓш	шӹвӓлмӓш
„	Заголить	пӓраэмаш	цӓрӓэмаш
150	Загорелый	шӹдшӹ	шӹцшӹ
„	Загородить огород	арэнт	ӓрэн
„	Загробный	вэсь тӯнчасэ	вэсь тӯнчасэ
151	Задерживать	арэдаш, кыгэн,	ӓрэдӓш, кычэн
„	Задира	коргашышэ	каргашышэ
„	Задор	сатартыш	сотартыш
152	Закавказская Социалистическая Федеративная Советская Республика	ийыртыш	айырыш
155	Законченное дело	пӹтӹрӹмӹ	пӹтӓрӹмӹ
„	Закуска	пыралтыш	пырылтыш
156	Заложить	энӷыз	нэнӷыз
„	Залупить	торгалташ	тӧргалташ
„	После слова „Замазывать“	Замалчавать	Замалчивать
157	Замесить	нуштӹл шӹнгӓш	нуштыл шӹндӓш
„	Заметить	шыжаш	шижаш
„	Замолкнуть	сӹнзӹш	сӹнзӓш
158	Замостить	кӹвэрлан, шӹндӓш	кӹвэрлэн шӹндӓш
„	За №	номыр доп	номыр дон
„	Занять	ӓрӓш	араш
159	Запальчивый	чонак, шыдэшкымаш	чонан, шыдэшкышан
„	Запечалиться	ойханыаш	ойханӷаш
„	Запечатать	цэчэтлэн	пэчэтлэн
161	Зарница	чымыжмэ	чылгыжмэ
„	Засвидетельствование	чынламаш	чынлымаш
„	Застарелый	шӯӈшэмшэ	шӯкшэмшэ
„	Застой	цӓрнӹш (ын)	цӓрнӹш (+ӹк),
162	Затвор	супкыр	сункыр
„	Затрата	мӹтӓрӹмӓш	пӹтӓрӹмӓш
„	Затруднение	кӓньӹ сӹр	кӓньысӹр
163	Заявление	малым	мӓлым
„	Зверь	ир-волык	ир-вольык
165	Золовка	[нуды шужарышжым манэш]	[нуды шужарыштым манэш]
166	Зябкий	кӹлмӓшӹ	кӹлмӹшӹ
„	Идеология	ӹшктьотьаштыным	ӹшкэ тьотьаштыным
„	Идол	ӹымы	йымы
167	Известь	узвэска	извэска
169	Изнанка	тупыж-вэл	тупынь вэл
170	Изукрасить	олмӓктэн	олмыктэн
„	Из'явления	йорандымаш	йорандымаш
„	Икра	мӧртьӧ	мӧртньӧ
171	Иммунитет	йал цэр	йӓл цэр
„	Империализм	Лэнин гэ возэн:	Лэнин тыгэ возэн:
172	Имущество	пурлыкымӹш	пурлык, ӹлыш,
173	Интервенция	кугижӓньш	кугижӓншыш
„	Интервью	кого рак эдэм	когорак эдэм
„	Интересно	шомыш	шомаш
„	Интимный	шолыкло	шолыпло
„	и.-человек	лишьы таӈ	лишыл таӈ
174	Искра	ин	ип
175	Искусство	сымыктыш	сылныктыш
„	Исподлобья	вымач	йымач
„	Исполнительный лист	пашу	паша
175	Исправлять	[ӧрлатылаш 1	тӧрлатылаш 1
„	Исправно	ласымын*	лачымын
„	Испуг	лӯдын калтымаш	лӯдын колтымаш
176	Исступление	вӯрлыштыш	вӯргыжтыш

Столбик:	Под словом:	Вместо:	Следует:
176	**Истребовать**	(кычэн)	[кӹчэн]
177	**Исход**	ыытартыш	пытартыш
„	**Каботажное судно**	сэрвоктэн	сэр воктэн
178	**Итак**	тын̈	тын̈гэ
179	**Каждодневно**	нэчӹнь	кэчӹнь
„	**Кажись**	ончо	очыни
„	**Казенный**	**каленный**	**казенный**
180	**Календарь**	кӹльэндӧр	кӹльэндӓр
„	**Калория**	ырыкта	ырыктымым ончыкта
181	**Камыцкая Автономная область**	калыкып пасна ӹлӹш	калыкын пасна ӹлӹм
„	**Камелия**	тӱрльӧ тӱсан Йапон гыч кондымо шудо	Йапон гыч кондымо тӱрлӧ тӱсан шудо
„	**Камертон**	аӈарымэ	оӈарымэ
„	**Камышевка**	олмыж-кайык [алмыж кэк]	омыж-кайык [амыж кэк]
„	**Канализация**	канава андылмаш	канаваан̈дылмаш
182	**Кандалы**	чыльыр кыртньи	чылвыр кӹртньи,
183	**Капитализация**	пайдатым жэплӹмак	пайдажым жэплӹм ӓк
„	**Капиталист**	тармапымат	тарманымат
184	**Каретник**	иштышэ	ыштышэ
185	**Картечь**	трапман	трапльан
„	**Картина**	сурэт	сӱрэт
186	**Касса взаимопомощи при профсоюзах**	пропсоюзын шкэл-паша ушэм вэлысэ	шкэл-паша ушэм вэлэнысэ
187	**Катаклизма**	саман воштылтымаш	саман вашталтымаш
„	**Катакомбы**	пэрвыш	пэрвиш
„	**Каталог**	пӧркӹштӹ	пӧртӹштӹ
„	**Катаплазма**	шӱктарӹмӹ	шӱктӓрӹшӹ
188	После слова „**Кашлять**“	**Карта**	**Каюта**
„	**Квадрат**	иккань [кыткэдорэш].	иккань, кыткэдорэш].
„	**Квалификация**	анчыктышам [мыштӓн̈дыш]	анчыктымаш, мыштӓн̈дыш].
190	**Кинематика**	мошинӓн	машинӓн
„	**Кирка**	таваргань	тавар гань
„	**Кисея**	ӓндӱльӹ	ӓндӓльӹ
191	**Кисть**	люрко	морко
„	**Кит**	йан̈лык	йанлык
„	**Кишеть**	тарын	торын
„	**Кладь**	кындӹ	киндӹ
193	**Клетка**	(мӹньӓрӹн)	(мӹньэрӹн),
„	**Клиновидная полоса**	вэлыш аӈа	вэлыж аӈа
„	**Клистир**	ырож	ӹраж
„	**Клоака**	лӹвӱлнӹ	лӹвӓлнӹ
194	**Клуб**	тымэмьмӹ	тымэньмӹ
„	После слова „**Клюв**“	**Клюква** **Клюка**	**Клюка** **Клюква**
195	**Кнутовище**	нургы (вурды)	вургы (вурды)
„	**Коалиция**	кугышаныш	кугыжаныш
„	**Кобылка**		слова „шындымэ пу ластык“ считать после „кыл йумалан“
196	**Кое-куда**	кышкы-шон	кышкы шон,
197	После слов „**Колбасный яд**“	**Колдобоина**	**Колдобина**
„	**Колдун**	локтыза	локтызы
198	**Колония**	ӓрдӹж	ӧрдӹж
199	**Колотье**	шужгэ	шӱжгэ
„	**Комбинировать**	мошоным	машоным
„	**Комедия**	ончыктымы	анчыктымы
200	**Компенсация**	тӧвлыш тӓр	тӧрлыш тӓр
202	**Косерватизм**	ӹлӹшӓш	ӹлӹмӓш
215	**Куропатка**	мызэ	слово „мызэ“ не считать
229	**Металл**	[illegible]	йылгыжчык, йылчэмчык
241	**Нагуляться**	тӹлӹм	шӹлӹм
253	**Направлять**	ашэдӓш	ажэдӓш
258	**Нарождение**	шачмам	шачмаш

Столбик:	Под словом:	Вместо:	Следует:
265	**Нацедить**	шыраш	шы̆раш
269	**Невозмутимый**	латка	латна
270	**Нежничать**	йаратын	йаратэн
280	**Неопытный**	пäлäдымы	пäлыдымы
301	**Низложение**	ӱлы̆н	ӱлы̆к
306	**Норма прибыли**	мыньрылыкшэ	мыиьарылыкшэ
317	**Облазить**	к эзэн	кӱзэн
330	**Овин**	äң	äн
332	**Ограничивать**	пысмандылмш	пысмандылаш
343	**Опыт**	липäлäш	пäлäш
345	**Осадок**	румбак	румбык
357	**Отмыть**	колташ 1	колташ 2
„	**Онимать**	налаш 2	налаш 1
362	**Оттопить**	шындаш 1	шындаш 2
363	**Отчесать**	ыдырэн, шандаш нäлäш	ыдырэн шы̆ндäш, нäлäш
367	**Паленый**	ыпдымы	ыңдымы
377	**Перезрелость**	моткоч шумаш (куймаш)	моткоч шумаш (кӱймäш)
379	**Переклеймить** **Переколотить**	утыч	угыч
390	**Пирамида**	шы̆тäр	шигäр
397	**Повстречаться**	валийаш	вашлийаш
422	**Постепенно**	ольын	ольан
„	**Постигнуть**	пäлэп	пäлэн
425	**Потравить**	тыдэштäраш	шы̆дэштäраш
„	**Потребительская кооперация**	кӱлэшынлыкым	кӱлэшанлыкым
432	**Преимущество**	йалгы̆ц	йäл гы̆ц
438	**Пригорать**	йылынаш	йылылаш
443	**Примирять**	пӱрэмдäраш	пурэмдäраш
446	После „Присказка“	**Прискать**	**Прискакать**
447	**Пристальный**	тӱктын	тӱткын
448	**Притворять**	питырыш	питырäш
449	**Прихватывать**	руалкаш	руалкалаш
451	**Прибегать**	эртäрымäш	эртäш
462	**Пруд**	вашкэр	вакшэр
471	**Разбухание**	лочымаш 1, оваргымаш 1,	лочымаш 2, оваргымаш 2
„	**Разбушеваться**	саслын	саслыл
„	**Разведение**	тӱлыктымаш 1, куштымаш 1	тӱлыктымаш 2, куштымаш 2
472	**Разветвление**	шарлымаш 1	шарлымаш 2
473	**Развитие**	тырлымаш 1	тырлымаш 2
474	**Разговор**	мутланымаш 1	мутланымаш 2
„	**Разгорячать**	шоктэштарымаш 2	шокшэштарылаш 1
475	**Разграбление**	налмаш 2	налмаш 1
476	**Раздумать**	тӧрлаш	шӧрлаш
477	**Разламывать**	шалатылаш 2, пудырлаш 2	шалатылаш 1, пудыртылаш 1.
479	**Размечать**	палэмдылаш 2	палэмдылаш 1
482	**Разрисовывать**	рисунэн	рисуйэн
485	**Раковина**	ракэ-пат	ракэ-пот
486	**Расклевать**	чынгэн	чӱнгэн
487	**Раскрытие**	Погымаш	почмаш
489	После слова „Распечатать“	**Распирать**	**Распивать**
491	**Распоряжаться**	адэжäш	ажэдäш
„	**Распределять**	ужашлылаш 2	ужашлылаш 1
510	**Росток**	шыштык, шыштыш	шытык, шытыш
„	**Ротозейничать**	кошташ 2	кошташ 1
512	**Ручаться**		Дополн.: альэ иктаж ӱзгар сай манмыла
513	**Саднить**	пучышташ 1	пучышташ 2
526	**Сидеть**	шинчэш	шинчаш
528	**Складка**	со скидкой	со складкой
535	После слова „Слуга“	**Скужанка**	**Служанка**
543	**Соскучиваться**	ушанылаш 2	ушанылаш 1

Столбик:	Под словом:	Вместо:	Следует:
546	**Спектакль**	кайдырымаш	кайдарымаш
548	**Спящий**	малымэ	малышэ
552	**Стрелок**	стрэльок, чодра-орол	лӱйышо
555	**Существующий**	[лышы]	[ылшы]
556	**Сырой**	имэ	илэ
557	**Сыскать**	кычал шуаш	кычал муаш
„	**Таблица**	полэмдымаш	палэмдымаш
560	**Тело**	ара	ора
561	**Теория**	шонышо	шонымо
568	**Труха**	кушгра	куштра
569	**Туземец**	тусо мландысэ	иктаж мландыштэ чыла моло йэҥ дэч ончыч илаш тӱҥалшэ
572	**Тяпать**	подыл аш	подылаш
577	**Удобрительный**	вийаҥдымаш	вийаҥдышан
„	**Удовлетворить**	шакташ	шокташ
579	**Ужимистый**	шыв пэдӹлшы	шывшэдӹлшы
582	**Укрощающий**	цӓрӓшы	цӓрӹшы
„	**Укутать**	в дӹлаш	вӱдылаш
584	**Уменьшается в объеме**	ораж туртэш	оражэ туртэш
596	после **Утешить**	**Утилизация материалов**	**Утилизация материалов**
602	**Фасоль**	пурсо	пурса
607	**фортепиано**	тэмдалтымашан	тэмдалтышан
627	После „**Чистописание**“	**Чистплотно**	**Чистоплотно**
631	После „**Шестьдесят**“	**Шетьсот**	**Шестьсот**
639	**Электризация**	тулэҥэралымаш	тулэҥэрлымаш
641	**Эсперанто**	лӱмым	лӱмын
645	**Ядоносность**	айарлышэ, айартарышэ	айар лукмылык
„	**Ядреность**	чажгатан	чажгаталык

ПРИМЕЧАНИЕ 1: Все особенности горно-марийской части словаря в отношении орфографии, стиля, способов перевода и т. д. оставлены при печатании без изменения. Исправлениям подвергнуты лишь такие бесспорные описки белового списка словаря, как, например: „ыдыр, йаҥ“, написанные вместо „ыдӹр, йӓҥ“ и некоторые другие.

ПРИМЕЧАНИЕ 2: Во время печатания выяснилось, что оттенение слов-проэктов звездочками не будет иметь особенного значения при пользовании словарем и потому указанное выделение проделано лишь в первых листах словаря.

Цена 3 руб. 50 коп.

34255